Wolfg. Engelb. S.R.I. Sup. Cap. Carniolæ
Com: ab Aursperg S.C.M.tis Cons.
Catal: Inscr:
Ano 1655

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRICII BONONIENSIS
SERPENTVM, ET DRACONV̄ HISTORIÆ
LIBRI DVO

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS
In Patrio Bonon Gymnasio simplicium med.
Professor ordinarius,
Horti publici, nec non Musęi Ill.mi Senatus Bonon.
Prefectus
Summo labore opus
concinnauit
AD ILLVSTRISSIMVM REVERENDISSIMVM,
ET EXCELLENTISSIMV̄ VIRVM
D. FRANCISCV̄ PERETTVM
ABBATEM
VENAFRI PRINCIPEM NOMENTI MARCHIONĒ,
ET CELANI COMITEM MERITISSIMVM
Cum Indice memorabilium, nec non uariarū linguarū locupletissimo.

DOMINIVM VIGILANTIA

Sumptibus M. Antonij Bernię Bibliopolę Bononiensis

SALVS IMMORTALITAS

Io. Bapt.ª Coriolanus F.
BONONIÆ, *apud Clementem Ferronium* MDCXXXX. *Superiorū permissu.*

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRICII BONONIENSIS
SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIAE
LIBRI DVO
BARTHOLOMAEVS AMBROSINVS
in Patrio Bonon Gymnasio Simplicium med.
Professor ordinarius
Opera publico nec non Auctoritate Senatus Bonon
Praefectus
Summo labore opus
confirmandum
AD ILLVSTRISSIMVM REVERENDISSIMVM
ET EXCELLENTISSIMVM VIRVM
DOMINICVM PINELLVM
ABBATEM
EVGERI PRINCIPEM NOMENTI MARCHIONEM
ET CELANI COMITEM AMPLISSIMVM
Cum Indice memorabilium rerum locupletissimo

Simplicius M. Antonij Bernij Bibliopolæ Bononienses

VIGILANTIA

DOMINVM

IMMORTALITAS

IN-0300/15734

ILLVSTRISSIMO,
AC REVERENDISSIMO D.
D. FRANCISCO PERETTO
ABBATI PRINCIPI EXC.MO

Marcus Antonius Bernia F.

PER varios dubiæ mentis impetus anxijs hærebam curis, cuinã potiſsimùm inter prę ſtantiores æui noſtri Heroas hoc de Quadrupedibus digitatis Vlyſsis Aldrouandi Volumen offerrem; cum mihi ſe primus obtulit, dum librum aperirem, Leo. ibiq; dum Imperium, Regiam Maieſtatem, vigorem, magnanimitatem, nullum timorem, gratum animum, generoſitatem, humilium contemptum, liberalitatem, myſticoſq. animoſæ feræ ſenſus oculis, animoq. percurrerem, occurrit & illud. Quid ni Leo iſte illud me moneat, quid ni Leo fatali quodam, ac propè violento conatu ad illud me impellat, quod meis dudùm erat in votis, & procliuis inſinuabat genius, vt celeberrimo tuo nomini, Princeps Exc.me Abbas Ill.me, ac Reuer.me, librum dicarem? Cum ſit Leo ſtemma gentilitium Perettæ Prolis, Prolis, cuius Proceres ſceptra in gentes, inq. populos æqua lance tractauere, Prolis, generoſos cuius Alumnos ſydere clarior decorauit purpurarum vſus, nõ Tyrio bis infectus murice, ſed pretioſiſsimo Redemptoris noſtri languine imbutus; Prolis, cui præradians in terris cœleſtis potentiæ Thyara,

tempora triplici fulgore coronauit. Prolis deniq., cuius nomen extremis terrarum finibus, cuius fama terminatur astris. Et quis te intuetur, tuasq. dotes interius perscrutatur, qui non idem vt Proauorum, ita veram in te, viuamq. agnoscat Leonis imaginē? Ingentium honorum Leo symbolum est, cum per agros, perq. syluas longè, lateq. Rex Quadrupedum Imperium extendat. Tu ad summos proprio nixu contendis honores, inq. omnium animos vi quadam latenti, placidoq. imperio irrepis, vndē omnes te ferè suum Regem agnoscunt, & deuenerantur.

Aspectu terribilis est Leo, incessus tamen, & motus, benèq. composita membrorum Maiestas, amabili quodam horrore spectantes perfundit.

Tu non in sermone tantùm, sed in omni actione, omniq. negotio eam prætefers Maiestatem, vt nemo te colat, quin idem venerabili quodam pauore suffusus suspiciat, & admiretur.

Inest Leoni vigor parētum fortitudine insitus. Tu maiorum tuorum æmulus, ipsorumq. vestigijs insistens ad gloriam, æternumq. decus æquis passibus contendis; tu eādem semper calcas virtutis orbitam, nilq. meditaris, nil cogitas, nil agis, quod vera cum virtute non sit coniunctum.

Feroces in belluas facit impetum Leo, suauiorem ferè prædā, difficilioriq. partam labore. Ea tu magnanimus aggrederis, grandiq. peruincis animi constantia, quæ vix cæteri tentare audent.

Leo dum pugnat in hostem, nunquàm dat terga fugæ, sed intrepido, toruoq. intuitu mouet arma, & iras acuit. irruant curarum turbines, vt sunt humana, ingruant sæuientiū ægritudinum procellæ, tu totus in temetipso teres, atq. rotundus, æreo pectore, firmoq. mentis robore sollicitudinum ictus, & tela retundis.

Indidit natura Leoni memorem adeò, gratumq. animum, vt tractabilis, innataq. ferociā desuescens, gratiam salutis, vel multos post annos, pari gratia compenset. Et quis vnquàm agnouit, & dubitauit, vllam seu beneficij, seu obsequij gratiam apud te senescere? ii vel leuia fœnore grandi mos est tuus rependere?

Leo cum se pugnæ comparat, vt vim ira suscitet, cauda, flagellanti ferè stimulo, signa sibimet canit, & hostem vltrò inuadit. Tu aduersus infensos Humani generis hostes charitate, pietate, religione prælium inis, dumq. telis ingruentibus successum aufers, immortale tibi de prostratis hostibus ad æternitatem trophæum suspendis.

Ad contemptibiles canum latratus non assurgit Leo, ledibus

enim

enim non mouetur terriculis; Tu grandia voluens animo, abiecta, & inania contemnis.

Leonem, dum per opaca nemorum fertur prædabundus, ponè subit omne ferarum genus, vestigiaq. longè seruat, vt opimam prædæ partem labore non suo partam, sed à victore Duce relictam sibi auferat.

Tu ad opum affluentiam, quas Cœlum, tãquàm è largo nimbo, merentem in sinum tibi effudit, amicos aduocas, & clientes, eximiæq. Eminentiss. Cardinalis Montalti Patrui, Michaelisque Principis Peretti Patris tui liberalitatis certus imitator, nullam finis abire diem, quin egenis, & merentibus aliquid tanto ex acer uo emetiaris.

Per mysticum deniq. sensum Leonis facies Angelos, Christiq. refert Apostolos. Tu morum candore immaculatus, veruſque Christi, sacræq. doctrinæ assecla, cœlestem in terris vitam degis, & ad cœlestes tantùm honores mentem, animumq. intendis.

Sed blandonè rugitu meis dictis arridet Leo, an me ludit spes hilaris?

Silebo, teq. Præsul magnanime, summisso genu recolens hoc vnum addam.

Vt oculi, in quos subita, & magna lux venit, conniuent, & clau duntur, sic mihi pectus expaueſcit nouo semper tuarum virtutum incursu perfusum, confusaq. lingua obmutescit.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONONIEN.

HISTORIÆ SERPENTVM ET DRACONVM LIBRI DVO.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS
Simpl. Med. in Patrio Bononienſi Gymnaſio
Profeſſor Ordinarius,

Necnon Muſæi Illuſtriſs. Senatus Bonon. & Horti publici
præfectus ſummo labore opus concinnauit.

MARCVS ANTONIVS BERNIA BIBLIOPOLA BONON.
propr js ſumptibus in lucem edidit.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO D.
D. FRANCISCO
PERETTO
ABBATI PRINCIPI EXCELLENTISSIMO.

HIERONYMVS BERNIA F.

PRODVCIT ſuas hìc tibi Serpentes VLYSSES ALDROVANDVS, hoc ęuo Phyſiologorum omnium longè optimus vnus. Sunt quidem Serpentes, non tamen ictu veneficæ, non morſu lethales, non ſputo, vel halitu tabificæ, non aſpectu exitiales, quales Afris arenoſa gignit Libya; ſed innocuæ, cicures, fructuoſæ: quia illas Sapientia in Muſarum viridario, Apollineo gramine enutriuit. Et licet omnes, vt Scytale multiformibus circumueſtitę coloribus, ſingulari rerum, & eruditionum varietate ad miraculum præfulgeant; nihilominus in obſcuro humi reperent, liuoris infectæ cœno; ni te (Præſul Ampliſsime) Muſageten reſpicerent, qui circummulcentium anguium familiam ſuo fouere patrocinio non aſpernetur. Eruditiſsimus auctor iampridem magnanimum PERETTÆ gentis Leonem ſuis litterarijs obſequijs ad

officia non vulgaris erga ſe amoris, & beneficentiæ demulſerat, Cardinali ALEXANDRO Patruo tuo Purpuratorum Phœnici dicatis, & ab eo liberaliſsima manu exceptis Ornithologiæ libris. Mox ab Aldrouandi fatis, Marcus Antonius parens meus, per illuſtrem I. C. Franciſcum Angelellum inclyti tui nominis religioſiſsimum cultorem obtinuit; vt alterum de Quadrupedibus digitatis eiuſdem Auctoris opus, ſub auſpicatiſsimo nomine tuo euulgaret. à prolixiore tui in patrem amoris argumento, animaſti filium (humaniſsime patrone) ad renouandas hoc pignore vtriuſque ſeruitutis vindicias, quibus agnoſcent exteri, poſteriq; te nobis eſſe optimum Mecœnatem, qui ſęculi ingenijs, vt ſalutare ſidus affulgeas. Fatemur equidem (Princeps beneficentiſsime) palamq; profitemur, è profluentibus liberalitatis tuæ nimbis, quos in egenorum, merentiumq; ſinus effundis; nos illud in te verum comprobaſſe, quod fictum veteres de Luerio Celtarum duce prædicarunt, tui ſcilicet currus veſtigia aurũ, & beneficia mortalibus procreare. Hæc dum attentiore meditaremur animo, neminem cogitauimus inter præſtantiſsimos huius æui Heroas, cui deberemus æquiùs, quàm tibi iſtos Aldrouandi ſingularis doctrinę viri de Serpentibus commentarios, quos tibi iam dudum ſuos fecerat veteris clientelæ ratio, publicis auctoris noſtri monumentis atteſtata. equidem arctiſsimo tibi ſeruitutis nexu obſtricti haud valemus verbis; nedum reapsè explicare quo cultu, & ardore veneremur diuinæ tuæ virtutis genium; in hono-

ris ſacrario iam tibi infulas, tibi faſces, & purpuras pleno ſinu deferentem. Sunt (fateor) in tua familia proceres, qui Cæleſti tiara in Terris induti ſceptra in gentes, in animos imperia tenuere; quorum vt nomina celebramus, ſic numina veneramur. Sed eorum vetus gloria, quam Orbis Chriſtianus grata recolit memoria, ab hodierno heroicarum tuarum virtutum iubare ſplendorem recipit, nullà fortunæ nouercantis caligine obtenebrandum. glorioſum Nepotibus à maiorum ſanguine ampliſsimis honorum titulis cunas illuſtrari; at longè glorioſius proprios alienis inſerere, ſuiſque meritis ad exempla poſterorum in æui luce reſplendere. Fortuna tua (ſapientiſsime Princeps) in eminenti eſt; quia in conſpicuo virtus, quia vtraq; ſine ambitione micat, magniq; animi ſemina ſpargit, in æternitatis ſolo ſolidæ gloriæ trunco inhæſura. Dum verò hoc typorum volumen, quod nobis Aldrouandi exoticarum rerum diues Muſæum ſuggeſsit, dignitatis tuæ aris appendere decreuimus; quid aliud agere tecum viſi ſumus, quàm æs diſſoluere, ex obligatione præcedenti contractum? fallor (humaniſsime Patrone) nominis nouationem fecimus à nomine tuo famam operi nundinati. Excipe igitur illud ſolito ſerenitatis vultu; protege ſolido auctoritatis ſcuto; foue aperto humanitatis ſinu. Sic tuæ ſuccreſcenti ad maximos gloriæ apices virtuti propenſiùs applaudemus. Vale.

Bononiæ iij. Non. IXBR. CIↃ IↃ CXXXIX.

Summa Priuilegij Sacræ Cæſareæ Maieſtatis.

PRiuilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis cautum eſt, ne quis aliquam Hiſtoriarum Vlyſsis Aldrouandi Bonon. quæ agunt de Animalibus, & per conſequens etiam de Serpentibus, & Draconibus, vel in parte abſque voluntate, & proprio Authoris, aut eius Hæredum conſenſu, intra decennium, à die, quo abſolutum fuerit volumen inchoandum, recudat, aut alibi recuſam vendat, ſub pœna, quotieſcunque deprehenſus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latius patet in dyplomate Cæſareo dato in Arce Regia Pragæ, die prima Aprilis, Anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

Rodulphus Imperator.

Rodulphus Coradutius.

Ad mandatum Sacræ Cæſareæ Maieſtatis proprium Io. Barnitius.

BARTHOLOMÆVS AMBROSINVS

BENEVOLO LECTORI SALVTEM.

HOMINEM alienis natum esse commodis, in confesso omnibus esse arbitror: ideo facere non possum, quin grauiter peccare asseuerem eos, qui scientiam summo conquisitam studio, seduloque labore partam condere nituntur; cum hoc præclaro animi munere, manifestò abutantur. Quemadmodum vicissim innumeros laudum buccinatores merentur, qui admirabili rationis vi, & intelligentia referti, hoc prædiuinum naturæ munus agnoscentes, nihil intactum relinquunt, vt iuri litterarum in dies faueant. Inter hos autem præclarissimus, & immortalis famæ Vlysses Aldrouandus iure merito recensendus esse videtur; qui tanto, & prapotenti Dei dono insignitus, docendo, atq; scribendo (ita enim ciuilis vitæ societas inter homines conciliatur) non mediocri ætatis suæ studiosis, posterisq; adiumento fuit; cum non solum opera ab ipso viuente conscripta vitalibus auris commiserit; verum quoq; icones conscribendorum incisas Illustrissimo Bononiæ Senatui legauerit; vt tantorum virorum tutela, atq; nutu, omnes tandem rerum naturalium icones suis adornatæ historijs in manus hominum venirent. Itaq; librorum numerum ab ipso promulgatorum, titulis breuiter explicatis, Lector curiosus intelliget. Docuit primò Insectorum, Crustaceorum, & mollium animantium naturam; deinde Ornithologiam tribus distinctam tomis publicauit (cum libri Piscium, necnon Quadrupedum solipedum, & Bisulcorum posthumi fuerint.) At deinceps cura reliquorum componendorum operum ab Illustrissimis, & Prudentissimis Bononiæ Senatoribus mihi demandata, duobus ab hinc annis, historiam Quadrupedum digitatorum peruigili concinnatam labore, ope tamen Hyacinthi fratris mei, iconibus in Musæo inuentis addidi. Pariterq; in præsentia icones Serpentum, & Draconum descriptionibus graphicè exornatas promo in publicum, vt, Deo dante, ad alia opera non pauca euulganda accedere valeam. Vale candide Lector, erratisq; facile condona, cum non ex mente, sed ex properante calamo, vel ex incuria Typographi dimanasse deprehendas.

AB informi Chao Vlyſſis Aldrouandi ingenium, ſtudiumuè Excellentiſſimi D. Bartholomæi Ambroſini in hanc formam, ſpeciemuè tractatum de Serpentibus, & Draconibus eduxit, opus ſanè incredibili eruditione refertum, & improbo labore probè elaboratum mihi viſum eſt, numeriſq; abſolutiſſimum. In quo nihil mutandum, nihil delendum, corrigendum, aut expoliendum nihil, & non cenſura, ſed laude dignum omni dubio, omni aſſentatione procul iudicatur. Celſa illius, & plauſibilis doctrina non modo ad vſum cum magno Studioſorum fructu, & emolumento ſufficiet, ſed in ſtuporem, in miraculum vſq; procedet. Hoc tanti Doctoris iudicium feci, cuius (faxit optimus Deus) vlterius in dies progrediatur calamus; verum interim præſens opus mandandum prælo iure optimo fore cenſeo, & ſubſcribo.

Ego D. Octauianus Finatius Cler. Reg. S. Pauli, & Sacræ Bonon. Pœnitent. Rector pro Eminentiſs. ac Reuerendiſs. D. D. Card. Archiepiſc. Bonon.

OPus hoc de Serpentibus, & Draconibus Illuſtriſs. D. Vlyſſis Aldrouandi omni eruditione refertũ, ac ſingulari labore Excellentiſs. Bartholomæi Ambroſini elaboratum, atq; omnibus vtiliſſimum vidi ego Infraſcriptus, vel libentiſſimè, & quia in ipſo nihil reperi, quod fidei, ac bonis moribus repugnet, ideo typis dari poſſe in commune bonum cenſeo,

Ergo Imprimatur

Fr. Hieron. Onuph. Sac. Theologiæ Doctor Collegiatus, ac Sanctiſs. Inquiſitionis Conſultor pro Reuerendiſs. P. Mag. Paulo de Garrexio Inquiſitore Bononiæ.

A

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

B

SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIAE.

Liber Primus.

C

ORDINIS RATIO.

PHILOSOPHORVM princeps, & communis præceptor Aristoteles cum in historia animalium non immeritò scriptum reliquerit Serpentes ad animantia sanguine prædita referendos esse: non à ratione alienum esse arbitrati sumus, post exaratam cunctorũ quadrupedum historiam, Serpentium, & Draconum naturam, & mores, omni solertia, monimentis mandare: non solum vt huius immodici laboris coronide, animalium irrationaliũ opus adornemus, sed etiam quia, si quadrapedum nonnullorum natura homini adeò improba, & exitiosa est, vt armati homines ad eorum venationem accedere cogantur (quemadmodum nuper in postremo digitatorum quadrupedum tomo euulgatum fuit) Serpentium etiam mores ità sunt noxij, & humanæ naturæ adeò refragantur (dentibus enim, & veneno obsunt) vt ad eos superandos, & interimendos non venatio, sed interdum pugna formidabilis sit ineunda. Legimus enim in historijs Indorum, quòd Venatores, ad expugnandos colubros immensæ magnitudinis, exeuntes, prima facie Ducem constituunt, cuius nutibus cæteri obtemperare possint, exploratores in speculis disponunt, hostem prouocant, insidias abdunt, per saltus pedites præmittunt, campos apertos, & loca plana equitum alis muniunt, signa tandem prædæ, & victoriæ, tùm clangore tubarum, tùm strepitu cornuum manifestant. Hanc itaq; Draconum, & Serpentum Historiam in duas distribuere classes decreuimus, in quarum altera de Serpentibus vulgò dictis pedibus carentibus tanquam notioribus primò differemus, in altera verò de Serpentibus magnis, & interdũ etiam pedatis, Draconibus nuncupatis verba fient. Quamuis Authores non proletarij hæc nomina Draconum, & Serpentum sæpè sæpius confundere videantur; veluti in progressu huius operis manifestarium euadet.

D

DE SERPENTE IN GENERE.

Cap. Primum.

ÆQVIVOCA.

CVM hoc nomen (Serpens) apud Latinos non ſitum ſit extra omnem ambiguitatis notam; prima fronte noſtra intererit id ab omni æquiuocatione eruere. Nam aliquando Serpens eſt participium deductum à verbo Serpo, indicatq; illud omne, quod longiùs, & latiùs ſerpit, atq; diuagatur. Alioquin eſt nomen ſubſtantiuum promiſcui generis, comprehenditque omnia animantia terreſtria, quæ gradiendo ſe non attollunt, ſed humi repunt; etiamſi quatuor ſint inſignita pedibus, vt Seps, & Salamandra, atq; etiam multis pedibus prædita, vt Scorpio, & Scolopendra. Quare perperàm reprehenditur à nonnullis Cornelius Celſus, qui ſemel inter Serpentes, Scorpios, & araneos cõnumerauit. Plinius etiam Salamandras Serpentes nuncupauit. Immò apud aliquos Pediculi cognominati fuerunt Serpentes; cum ſcripſerint nonnulli Pherecydem Syrum Pythagoræ præceptorem Serpentibus perijſſe, & tamen morbo pediculari confectum fuiſſe liquido conſtat. Græci quoq; ἑρπιστικὰ, καὶ ἑρπετὰ non ſolum appellarunt ea animalcula, quæ Serpentium more, repunt, vt vermes, ſed etiam paruas quadrupedes, quæ breuioribus innixæ pedibus ſerpere quodammodo videntur. Etenim ἕρπειν in Græcorum ſcholis; quamuis propriè greſſui Serpentum, & vermium competat; attamen Pedeſtribus etiam lentè incedentibus conuenire videtur. Hinc ἑρπετὸς reptilis dimanat: quod vocabulum propriè Serpentes, ſed impropriè Lacertos, Scorpiones, & cætera huius generis parua animalia comprehendit. Aliter nomine Serpentis intelligendum eſt animal ſanguineum, & ouiparum, quod citra vſum pedum, & tantùm vi coſtarum repit; in quo ſenſu acceptum fuit ab Ariſtotele in libris de Generatione animalium, & à Galeno in libro de Theriaca ad Piſonem. Hic autem intellectus noſtræ hiſtoriæ magis eſt conſonus. Niſi teſtãte Plinio Serpens pro vna tantum ſpecie, vt ὄφις apud Græcos, nempè pro vipera ſumitur, quod præſtitit Oppianus, quando decongreſſu murenæ, & Serpentis verba fecit. Cæterùm eſt aduertendũ, quod Serpens in hoc ſignificatu ſydus etiam cęleſte denotat, quod ab Auſonio inter ſeptentrionalia ſydera collocatur. dum canit.

Ad Boreæ partes Arcti iunguntur, & anguis.

Interdum Serpens à Poetis pro quocumq; animali venenato vſurpari ſolet, quod præſtitit Virgilius, quando ſcripſit.

Occidet, & Serpens, & fallax herba veneni
Occidet, Aſſyrium vulgò naſcetur Amomum.

Per metaphoram poſtea Serpens nuncupatur homo malignus, & qui inſidioſis illecebris, vaniſſimiſq; commentis cæterorum mentes decipere conatur: propterea Chriſtus apud Mattheum, Phariſæos Serpentes appellauit his verbis. *Vęh vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ*, & paulò inferius. *Serpentes genimina viperarum.* Pariter hoc vocabulum ὄφις, quod apud Græcos Serpentem indicat, ambiguitate nõ caret. Primitus viri cuiuſdam proprium nomen eſt, cuius meminit Euſtathius; deinde nomen fluminis in Ponto regionem Colchorum alluentis, vt Arrianus in Periplo Ponti Euximi atteſtatur. Amplius

Seps, & Salamandra Serpentes dicuntur.

Quibus nominibus Græci angues vocent.

Lib. 29.

Idyll. 13.

Eclog. 4.

Cap. 23.

Serpens nomen Viri, & fluminis.

A plius ab Heſychio pro piſce ſumitur, & apud Aratum pro ſydere ophis legitur, apud quem griphus eſt huius generis: Quænam eadem ſint in Cœlo, in terra, & in mari, ibiq; reſpondetur, Serpens, Vrſus, Aquila, Canis, & Lepus, ad id autem alludens Reuſnerus in Paradiſo poetico loquitur hunc in modum. *Serpens eſt piſcis, & ſydus.*

Serpentes, Lepores, Vrſos, Aquilaſq;, Caneſque,
Terra ſimul, ſimul, & Pontus, & Aether habet.

Inſuper ὄφις quamdam capitis affectionem ſignificat, quæ aliter ὀφίασις in Medicorum ſcholis exponitur: fitq; quando capilli primùm extenuantur, poſtmodum certis ſpatijs ad ſimilitudinem Serpentis decidunt, qui affectus ad alopeciam eſt referendus. Apud Cælium Rhodiginum ὄφις legitur Pericarpium, Armilla, ſeu brachiale ornamentum, nec præter rationem, quoniam in modum circuli, vel Serpentis brachium ſtringit. Demùm ὄφις muliebre capitis ornamentum deſignat, quoniam crines lubrico implexu in modum ſerpentum faſtigientur, quod ornamentum Statius Papinius ſuggeſtu mitræ comæ indigitauit.

B

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

HOC animal Serpentis nomen mutuauit ab occultis acceſſibus, quibus ſerpit, cum non apertis paſſibus progrediatur. Feſtus tamen deriuat hoc vocabulum à verbo græco ἑρπετὰ, itaut in latina verſione littera S. pro aſpiratione addatur; quemadmodum ἕξ, quod verbum latinè ſex exponitur. Nomen hoc (Serpens) tam maſculini, quàm fœminini generis animantia omnia, quæ repunt citra vſum pedum complectitur, vel quæ tam exiguos habent, vt repere potiùs quam pedibus incedere videantur: quamuis lacertæ, & cæteræ huius generis beſtiæ ventre, & pectore reptantes non Serpentes, ſed potius repentes dicendæ ſint. Olim Serpens à Priſcis vocabatur Serpula, ſi Feſtus veritatem aſſecutus eſt. Alioquin vocatur etiam Coluber, quia in lubricos tractus flexibus ſinuoſis labatur: nam lubricum nuncupatur, quicquid dum tenetur, facilè labitur. Alij deducunt etymum à verbo græco κολόβουρος. Verùm hoc nomen apud Authores claſſicos non legitur: ſignificat enim id, quod cauda eſt mutilum, & ſi aliquid de huius vocabuli origine dicendum eſt: aliquem à chelydro, vel cherſydro Serpente, nõ magna litterarum mutatione, Colubrum deducere potuiſſe pronunciandum eſt. Alij à colendis vmbris Colubrum cognominarunt, quod etymum reſpiciens Virgilius ſic canit. *Serpentes nomen promiſcui generis.* *Colubri etymum.*

Aut tecto aſſuetus Coluber ſuccedere, & vmbræ. *L. 3. Georg.*

Idem Baptiſta Mantuanus repetit hoc carmine.

Sæpè latet molli Coluber ſub graminis vmbra. *In Bucol.*

Quamuis Priſcorum multi Colubrum pro Serpente, & viciſſim Serpentem pro Colubro acceperint: Alij tamen pro ſpecie peculiari, nempè pro Serpente domeſtico; Alij pro Serpente potiſſimum aquæ Colubrum intellexerunt. Ideoq; Theophraſtus ſcripſit hydrum ſtagnis exiccatis marceſcere, & Theodorus Gaza pro hydro colubrum tranſtulit. Ponzettus quoque de hoc verba faciens, tradidit Colubrum eſſe callidiorem multis alijs; nam accedit ad aquas, vt ſe refrigeret, & venenum deponat. Præter hoc nomen (Coluber) apud probatos authores legitur, & Colubra, quæ pro Serpente fœmina vſurpatur. Victorius tamen per cæcas ventris Colubras non Serpentes, ſed alui lumbricos intellexit. Prædictis ſynonimis additur anguis, quoniam Serpens ita cognominatur, cum ſit quaſi angulòſus, ferè ſemper plicatus, & nunquàm rectus conſpiciatur. Eſtq; promiſcui generis veluti Serpens, verùm ſæpiùs in maſculino genere interdum in fœminino à Varrone vſurpatur. Immò in caſu auferendi, angue, vel angui inflectitur. Eſt quoq; nomen generale non minus quàm Serpens; & licet Seruius hoc vocabulum ad Serpentes in aquis tantummodo degentes traxerit: tamen de terreſtribus etiam dicitur. Præterea Celſus Serpentem, & anguem idem eſſe animal atteſtatur his verbis. *Serpentium quoq; morſus non nimium diſtantem curationem deſiderant, quamuis* *Lib. 5.*

C D *Colubri etymum.* *Lib. 2. hiſt. plant. cap. 6.* *Anguis etymum.*

uis in illa multum Antiqui variarunt, vt in ſingula genera anguium, ſingula medendi genera præciperent. His addamus Vuottoni viri doctiſſimi ſententiam, qui Serpentem, anguem, & ὄφιν pro ſynonimis accepit, nec præter rationem, nam alij multi anguem Serpentem, & Colubrum ſynonima eſſe conſtituerunt nixi clariſſimorum virorum authoritatibus. Etenim Virgilius libro ſecundo Aeneidos, cum ibi angues nominaſſet, paulò poſt Serpentes appellauit. Idem libro ſeptimo Aeneidos memorans Alecto furiam, quæ Serpentem in ſinum Amatæ iniecerat, primò anguem, deinde Colubrum vocitauit. Ariſtoteles quoq; in libris de hiſtoria Animalium, vbi nominat ὄφεις Theodorus Gaza vertit angues, & vetus quidam interpres Serpentes exponit. E

Thyrus quid denoteſt. Amplius Serpens vocatur etiã Thyrus, & quamuis Thyrus præcipuè ſignificet viperam, vt multi autumant, nihilominus Thyrus pro Serpente ſimpliciter apud Albertum paſſim legitur, & ratio eſt (vt opinamur) quoniam θηρία, ex Dioſcoride, dicuntur beſtiæ venenatæ, quæ morſu, vel ictu venenum relinquunt: hinc θηριακὰ φάρμακα medicamenta, quæ venenatorum animalium morſibus, virus profligando, medentur; vnde θηριακὴ; nempè ἀντίδοτος antidotus aduerſus omnia venena efficax, quæ ex multis ſimplicibus, & viperarum carnibus concinnatur. Appellatur etiam echydna, quod vocabulum viperam fœminam propriè indicat. Verùm Ouidius id pro hydra ab Hercule occiſa vſurpauit his verſibus. F

Lib. 3. faſt.

Sanguine Centauri Lernæa ſanguis Echydnæ
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.

Idem Ouidius pro quocumq; Serpente hoc vocabulum poſuit, quando ſcripſit.

L. 9. metamor.

Pars quoq; Lernæ Serpens eris vnus Echydnæ.

Tandem Draco pro quouis etiam Serpente apud Authores non ſpernendos legitur. Græcè ὄφις, & hodie apud græcum vulgus, vero nomine corrupto, ὀφίδι pronuntiatur. Hoc nomen depromitur παρὰ τὸ ὄπτω, vel ὄπτομαι, nempè video, vel quia Serpens inter cæteras animantes acutiſſimè cernat, vel quia oculis apertis ſomnum capiat. Cretenſes (referente Heſychio) ὄφιν δίφατον nuncuparunt. Aliter Heſychio ἀργὰς, vel ἄργας dicitur, nec præter rationem, nam Dores, maximè verò Argiui ἀργᾶν τὸν ὄφιν indigitarunt. Nonnulli voluerunt hoc eſſe Serpentis epitheton: cum ἀργὸς albus, interdum piger, & otioſus, & quandoq; celer per antiphraſim exponatur. Timarchus autem Rhodius non κατὰ γλῶσσαν, ita Serpentem vocari, ſed quoddam ſerpentis genus eſſe autumat. Verùm quidem eſt, quòd aliquibus authoribus ἀργὰς, vel ἄργης ſerpentis quædam ſpecies eſſe fertur, ſed poſtea quænam ſit, & quibus cõditionibus gaudeat, non exponitur. Hippocrates etiam meminit Serpentis, qui Arges dicitur his verbis. *Adoleſcens quidam multo meraco poto, ſupinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic Serpens Arges appellatus in os ingreſſus eſt, & cum ſenſiſſet, & loqui non poſſet, dentibus feridit, & Serpentem deuorauit, & dolore magno tenebatur, & manus prætenſas adhibebat, veluti qui ſtrangularetur, & conuulſus mortuus eſt.* Verùmtamen ex hoc ſermone Hippocratis nõ poteſt elici, quęnam Serpentis ſpecies per Argen intelligenda ſit. Satius igitur erit, ex Pauſania, atteſtari nomen hoc eſſe generale, & quemeumq; Serpentem comprehendere: etenim ipſe Mercurium argiphõtem appellauit, quia ὀφιοκτόνος, nempè Serpenticida fuerit. Prædictis addamus, quòd Demoſthenes ἀργὰς fuit cognominatus, quoniam longè omnium mores Serpentinos habuerit. Præterquamquòd multi Authores græci ἄργην pro ὄφιν ſcribunt; Serpentes tandem apud Nicandrum νυώδαλα vocitantur: Scholiaſtes tamen ibi abuſiuè dici tradit, ſiquidem νυώδαλα in proprio intellectu nuncupantur τὰ θαλάσσια, nempè maritima animantia, παρὰ τὸ νηεῖσθαι ἐν τῇ ἁλὶ; ideſt quoniam in mari moueantur. Cæteri autem poetæ græci hoc vocabulum etiam pro beſtia terreſtri vſurparunt. G

Arges quid ſit.

Lib. 5. de morb. popul.

Mercurius cur Argiphontes dictus.

In Theriacis.

Nomina hebraica.

Hebraicæ voces Nachaſch, & Schephiphon Serpentem deſignant: quamuis nõnulli ſcribant ſchephiphon eſſe ſpeciem Serpentis à ſibilando ita nuncupati. Leuiathan verò ab aliquibus Serpens aquatilis exponitur. Alioquin Thaninim hebraicè, & Thaninaiah Chaldaicè Dracones, & Serpentes indicat, quam vocem Moſes adhibuiſſe dicitur, quando coram Pharaone virgam in Serpentem tranſmutauit. Arabicè, & potiſſimum apud Auicennam Haie pro Serpente legitur. Id confirmat Andreas Belluneníis; quando Haie, ſeu Hadare nomina Serpentibus communia conſtituit. Hiſpanicè Sierpe. Gallicè vn Serpent. Germanicè Ein ſchlang, nomine forſan ab angue detor-

C. 7. Exod.

to,

A to. Italicè Serpe, & Serpente: licet aliqui ſcribant *Scorzone* eſſe nomen genericum, omneſq; comprehendere Serpentes. Bononienſibus Biſcia. At Teſtuh, Tenſtu, Ageſtim, Apartias, Atuſſi nomina sũt barbara, quibus Syluaticus ad Serpẽtes ſignificãdos vtitur.

DIFFERENTIÆ.

SI diſcrimina Serpentum proſequamur, aduertendum eſt, hæc animantia inter ſe paruitate, & magnitudine, colore, loco, odore, noxa, & tandem aſpectu, alijsq; accidentibus diſſidere. Ratione primi (poſtpoſita magnitudine, & paruitate, ſexum reſpiciente; ſiquidem Serpens mas fœmina ſemper minor eſſe dicitur, vt etiam in cæteris ouiparis cõtingit) pronunciamus primò ſerpentes admodum paruos inueniri. Scribit enim Gaudentius Merula, quòd in plaga ſeptentrionali, ineunte æſtate, multi
B Serpentes parui ſecus radices quercum, & aliarum arborum inueniuntur, qui ſuum regem criſta inſignitũ, more apum, cognoſcunt, & venerantur: quo occiſo, totus grex Serpentum fugit. Paruum etiam Serpentem ſtabulari circa Theſſaliam notat Vincentius in Speculo naturali, qui ſola voce animalia interimere dicitur; immò ipſo conſpecto, viperæ, & cęteri Serpentes illicò fugæ ſe committunt: ibiq; verſari etiam paruum, & hirſutũ Serpentem, quem Incolæ ſacrum vocãt. Viciſſim in regionibus calidioribus, angues admirãdæ magnitudinis viſuntur: huius autem miræ auctionis cauſa eſt humiditas calida, ſi verum ſcriptis mandauit Ariſtoteles. Propterea alibi idem Philoſophus ſe intellexiſſe narrat in Africa vaſtos verſari angues, qui ad homines deuorandos triremem aggredi non reformidant: immò ibi viſa à nauigantibus oſſa boum, quos à prædictis Serpentibus abſumptos fuiſſe multi opinantur. Quamobrem Sueſſanus in Commentarijs ad Ariſtotelem, inter prædictos Serpentes connumerandum eſſe illum exiſtimat, qui occiſus fuit ab Attilio Regulo Romanorum Conſule in primo bello punico, quod bellum non multò poſt Ariſtotelis ætatem confectus fuit. Ille autem Ser-
C pens apud Bragadam fluuium propè Africanum littus cum magna totius exercitus conflictatione fuit interemptus; cuius poſtea corium longum pedes viginti ſupra centum Romam aduectum fuiſſe recitat Gellius. Neq; id magnopere demirari debemus, cum ſcribat Poſſidonius (referente Aeliano) in loco *Macra* nuncupato Serpentem mortuum iugeri longitudine ſpectatum fuiſſe, & tanta craſſitudine, vt equites ex vtraq; parte animali adſtantes ſe inuicem intueri non poſſent. Immò, teſte eodem Aeliano, Alexander in nauigatione maris rubri Serpentem longitudine quadraginta cubitorum conſpicatus eſt. Item Serpentum triginta cubitorum meminit Pauſanias. In ſylua etiam proxima *Sabo* permagnos Serpentes, nempè ſexdecim, octodecim, & viginti pedum longitudinem ſuperantes verſari aſſeuerat Cluſius, quos Incolæ coercere non reformidant. Nonne Porus Indoram Rex (authore Strabone) vt Auguſtum, & honoribus, & muneribus proſequeretur, Serpentem decem cubitorũ, teſtudinem trium, & perdicem Vulture maiorem ad eum deferri curauit? In Malabar Serpentes aſpectu horribiles octonum pedum eſſe multi hiſtoriographi referunt, qui diuturno pue-
D rorum aſpectu, ſine malefi cio, delectati, eorum tandem amore capiuntur; quocirca Scaliger huiuſmodi angues pæderotas nuncupauit. Hi iacentes anguilina eſſe facie dicuntur, ſurgentes verò illam adeò dilatant, vt ad humanam effigiem proprius accedere videatur. Inſuper Carolus Cluſius in Exoticis, pellem Serpentis peregrini longam nouem pedem (pedes romanos delineat) & capite ſubſequenti Serpentem octo pedes romanos longum deſcribit; quos cuiuſnam ſint generis pronunciare difficile eſſe arbitratur; quandoquidem, ex Aeliano, multa, & varia ſunt Serpentum genera, quorum ſpecies omnes perſequi infinitum foret. Nihilominus hunc poſtremum in illorum genere eſſe collocandum Cluſius putat, quos idem Aelianus pigmentis diſtinctos, & verſicolores indigitauit, magnitudine tamen inferiores ijs, qui in India ſexdecim cubitorum eſſe feruntur. Vidimus & nos corium Serpentis Indici, apud magnum Hetruriæ Ducem, duodecim dodrantum, nempè pedum nouem, latitudine præſertim in medio vnius dodrantis. Vnde nulla admiratione teneri debemus, ſi Gillius ſcripſerit in Caleutho Serpentes magnitudinẽ ſuum adæquare: quamuis hanc immodicam auctionem

Lib. 20. c. 11.

In lib. de long. & breu. vitæ. Lib. 8. de hiſt. An. c. 28.

Corium Serpentis longum pedes 120.

Lib. 9. cap. 9.

In Curis poſt. Lib. 15.

Lib. 5. cap. 18.

cap. 19.

Lib. 17. c. 11.

aſſequi dicantur, quia nemo illis inſidias tendere audeat: cum edicto regio cautum E
ſit, ne quis has beſtias offendat. Etenim qui Serpentem confecerit, non minus acerba
Lib. 9. cap. 10. morte punitur, quam ſi hominem necaſſet. Nemo igitur impoſterum deridebit Aelianũ
ſcribentem in nouo orbe Senegæ Serpẽtes tã vaſtos pandere hiatus, vt capras integras
deglutire poſſint, immò tauros, vt retulit Textor. De magnis Serpẽtibus, qui plura intel-
ligere cupit, petat Diodorũ, Lucanũ, & Strabonẽ, qui incredibilia ferè de his referunt.
Huius generis fortè illi erant Serpentes, qui Laocoonta vnà cum Antiphante, & Tym-
L. 2. Aenei. bræo filijs interemerũt: ideoq; Virgilius nõ iniuria hos immenſis orbibus angues nun-
cupabat. In tertia parte hiſtoriæ Indię Luſitanicæ legitur, quòd ibi non longè a mari, va-
ſti reperiuntur Serpentes, ferè ſemper in fluminibus degentes, quorum magnitudo à
cibo arguenda eſt; quandoquidem ceruos integros deuorare dicuntur.

Ratione coloris, quem in ſerpentina cute licet obſeruare: primitus notandũ eſt co-
rium anguium aliud eſſe lene, aliud aſperum. Siquidem iuxta caput S. Auguſtini, Ser-
pens obſeruatur, quem Hiſpani à ſono Caſcauellam, quaſi tintinnabulum vocitant;
Lib. 7. de rer. var. c. 29. huncq; ſonum inde oriri opinatur Cardanus, quia corium ſquamis duris, & mobilibus F
ſit armatum: cum veriſimile ſit permagnos Serpẽtes duris ſquamis tamquam tot clype-
ris munitas in motu corium concutiendo non leuem ſtrepitum edere. Præterquam-
quod intuentibus ob colorum diuerſitatem, magnam admirationem incutiunt, cum
nigro, candido, cinereo, rubro, & guttis diſtincto colore pellem refertam habeant.
In regione aquilonari nõnulli huius generis Serpentes varijs coloribus inſigniti vagan-
Lib. 17. c. 2. tur; Sed horum maior copia, ex Aeliano, in India generatur. Vittis enim à capite ad
Lib. 2. hiſt. Amer. caudam pertingentibus alijs aereis, alijs aureis, alijs argenteis conſpicui peſtifero mor-
ſu celerrimè interimunt. Item Andreas Teuethus in Inſula murium nuncupata, an-
gues pulcherrimè coloratos recenſet: alios enim rubeſcentes, cum ſquamis verſicolo-
ribus; alios tantùm virides ad inſtar foliorum lauri enumerat. Virides Serpentes apud
Heſychium Sauritæ nominantur, fortè quia viridi lacerto aſſimilentur, qui Græcis
σαυρὸς appellatur. Huius etiam generis angues apud Valleſianos verſantur, quos à
colore *Grunling* cognominant, ſed Geſnerus illos perquam venenatos eſſe intellexit.
Tandem ſcribit Nicander colores Serpentum pro diuerſitate locorum variare: Pro- G
pterea ex Plinio vulgatum eſt plerosq; Serpentes illius Soli colore eſſe decoratos; ſub
quo ſingulis annis occultantur.

Lib. 2. cap. 14. De differentijs à loco petitis, conſulendus eſt Ariſtoteles, qui in hiſtoria Anima-
lium, poſt examinatam piſcium naturam, Serpentes ad animantia ſanguinea reducit,
Differentiæ Serpentũ ratione loci. illoſq; in terreſtes, & aquaticos diſtribuit, deinde horum maximam partem terreſtem,
exiguam verò aquatilem, nimirum amnis incolam eſſe docet. Item maris etiam indi-
genas Serpentes eſſe ſtatuit, qui non in altiſſimis gurgitibus, ſed in locis parum pro-
fundis verſantur: quorum de natura, & ſpeciebus in hiſtoria piſcium vbertim actum
Lib. 3. cap. 24. fuit. Demum terreſtrium variæ aſſignantur ſpecies: ſiquidem alij locis planis, alij mon-
toſis delectantur, alij in latibulis, & ſecus radices fagorum, & quercuum libenter de-
gunt, vt Drynus. Alij ſolum ſalſuginoſum amant, vt Dipſas. Alij tandem ancipitis ſunt
naturæ, vt Cherſydrus, qui parrim loca a quoſa, partim loca arida colit: ideoq; huius
Lib. 2. obſer. cap. 4. generis Serpentes amphibij ſunt appellandi. Ad rem narrat Bellonius ſe in Abydeno
portu obſeruaſſe quoddam Serpentis genus interdiù in mari viuens, noctuq; ad Con- H
tinentẽ, quietis cauſa, progrediens; cuius pellis ruber color in leucophæo refulgebat.

Odor inter hæc Serpentum diſcrimina non eſt ſpernendus; cum ſint inter Serpen-
Differentiæ ratione odoris. tes, qui moſcati ab odore cognominentur, quemadmodum Serpens Aeſculapij, qui
Bononienſibus *biſſa angela* dicitur, eſtq; duorum generum, vt ſuo loco exponetur.
Verſatur etiam in Cypro Serpens, quem incolæ *Cuffo* ſuo idiomate indigitant (ſunt qui
aſpidem ſurdam dicunt, quia vno menſe ſurdus, & altero cæcus obſeruetur) hoc ani-
mal eſt venenoſum capite magno, & corpore exoſſe, & vbi agnum cepit, integrum
vorat, deinde arborem petit, cui tandiu corpus affricat, donec oſſa deuorata detru-
dat; hoc igitur quando moritur gratum moſci odorem ſpirat.

Si contemplemur nocumentum, quod ab huiuſmodi beſtijs dimanare ſolet, Serpen-
Lib. 9. cap. 10. tes, in nocuos, & innocuos diſtribuemus. De innoxijs legimus apud Aelianum in In-
ſula Hiſpaniola magnos verſari Serpentes, ſed tam mites, vt nullam hominibus noxam
afferant. Alij generantur in India, quibus natura nullam mordendi poteſtatem cõceſ-

ſit,

A ſit, dentibus enim carent. Item habetur in prima parte Chronicorum Peru, quod in montibus vrbis *Cuzco* Serpentes immanes, & innocui diuagantur; cuius rei hanc Indirationem reddunt; nimirum cum olim iuſſu Yngæ Regis multi Duces cum exercitu ad montes exierint, vt illos ſubiugarent, Serpentes montium incolæ maiorem exercitus partem interfecerunt. Vnde quædam anus Regi pollicita eſt ſe velle cantionibus huiuſmodi Serpentes ſoporare, itaut Duces vnà cum militibus illàc innocuè tranſire valerent. quo peracto, illi Serpentes impoſterum innocui redditi ſunt. Quod figmentum, vel fabulam eſſe opinamur. Nicander quoq; in Theriacis inter Serpentes innoxios moluros reponit his verſibus. *Serpentes aliqui innocui. cap. 96.*

Plures reptilium, quæ non ita noxia forma
Per denſas habitant ſyluas, per opacaq; luſtra,
Quos Elopes, Libyasq; coronatoſq; Myagros
Dicunt, ſunt iaculis inſignes, ſuntq; moluri.
Sunt cæciq; alij ſed neſcia lædere turba.

B Lonicerus hos Serpentes quaſi cauda gradientes interpretatur, & plura de his apud Authores nõ leguntur. Μολυρὶς enim vox eſt æquiuoca: nam ſcholiaſtes Nicandri moluridas locuſtis ſimiles eſſe ſcribit; idem notat Hermolaus in Corollario de locuſtis. Ariſtophanes tamen hoc vocabulo beſtiolam inter molas naſcentem appellat. Alioquin apud Heſychium μολυρις eſt μὸλις ἑρῶν, ſcilicet ægrè vrinam reddens. Reliqui verò Serpentes ob venenum peſtiferi eſſe creduntur, in ſexu maſculi plus veneni habent, licèt quidam viri docti fœminas maribus deteriores eſſe cenſeant. Senes iunioribus maiori veneni copia redundant. Deinde magni paruis (dummodo ſermo ſiat de eadem ſpecie) venenoſiores dicuntur. Amplius famelici ſaturis. Item irati, & audaciores, & venenoſiores euadunt. Sunt & qui ſolo halitu inficiant: tradit enim Pomponius Mela, circa Rhyndacum amnem Bithyniæ conterminum, angues generari immanes, qui ſæpius apricantes hiant, & ſuperuolantes aues halitu inficiunt, quas poſtea cadentes abſorbent. *Moluri qui Serpẽtes.* *Halitus anguium necans aues.*

Ad finem ſi meditemur aſpectum, & reliqua ipſum concomitantia. Primò maxi-
C mam in oculis anguium differentiam inueniemus: quoniam alij habent oculos prægrãdes, vt Serpentes Libyæ, alij paruos, locuſtiſq; ſimiles, alij referti ſunt oculis ſanguineo, vel luteo colore ſuffuſis, alij tandem acutiſſimè cernunt, alij obtuſæ ſunt viſionis. os etiam angues inter ſe diſcriminat: quandoquidem ſeps, & marinus Serpens acuto ore donati ſunt, lato ore eſt Parus, vaſtum verò Serpens libycus oſtentat. quidam cono in vertice tanquam criſtula decorantur: vnde ſcribebat Aelianus, ſicuti Ceruus cornibus fœminæ præſtat, & Leo iuba Leænæ antecellit, & mas cicadarum voce, ita Serpens maſculus criſta exornatus à fœminis diſtinguitur: quamus poſtea id in omnibus ſpeciebus veritatem non attingere conſtet. Hoc quidem verum eſt aliquos Serpentes à natura cornibus fuiſſe donatos: quoniam in aſpide duo ſupra oculos calloſa tubercula viſuntur, quæ maiorem in oculis cauitatem efficiunt. Alij vnum tantùm cornu habent, vt vipera monoceros, quæ in Hiſtria generatur, Ceraſtes bina cornua, alij quadrigemina gerunt: hac de cauſa non eſt doctrina Albertiexplodenda, vbi Serpentes vnicornes, bicornes, tricornes, & multicornes, enumerat. Cæterum aduertendum
D eſt, quòd Serpentum cornua non dura, & cornea, ſed potius carnea, vel calloſæ quædam eminentiæ apparent. Propterea Vitriacus, in hiſtoria Orientis, Serpentum cornibus inſtar arietis munitorum meminit, quibus inſtar flabelli motis, homines verberãt. Neq; prętermittendi ſunt angues alati, qui aluntur in monte Regnũ Senege à Malabaris diuidente. Hi ſolo afflatu, vel etiã intuitu homines proprius accedentes interimunt. Poſtremò ſi ſpecies vltimas inueſtigemus. Nicander, referente Lonicero, duas anguiũ ſpecies ſupra viginti enumerat. Hæ autem ſunt Vipera, Aſpis, Ceraſtes, Hæmorrhous, Sepedon, Dipſas, Chuſydrus, Amphisbena, Scytale, Baſiliſcus, Drynus, ſeu Chelydrus, vel Hydrus, Draco, Cenchrynes, Aſcalabus, Elopes, Libyes, Myagri coronati, Acontiæ, Typhlopes, & Moluri. *Lib. 16. c. 62.* *Serpentum aliqui cornua habẽt.*

FOR-

E

FORMA, ET DESCRIPTIO.

OMNIA ferè corporis membra lacertis valdè ſimilia Serpentes habent: etenim lacerta demptis pedibus perbellè Serpentem æmulatur. Verùm ſi prima facie contemplemur caput; illud non eiuſdem figuræ, & qualitatis omnibus ineſt: nam quibuſdam caput eſt leue, alijs graue, alijs latum, alijs anguſtum, alijs album, alijs nigrum, alijs flauum, alijs coloribus varijs inſignitum. Tandem alij illud adeò velociter in vtramq; partem vertunt, vt intuenti bicipites, vel anphicephali videantur. Præterea Serpentes habent omnia ſenſoria cæteris animalibus ſimilia, nimirum nares ad olfaciendum; oculos ad videndum, aures ad audiendum, ſed hæ non eminent, quemadmodum neq; in auibus, ſed foramina tantùm apparent: vnde ſcribebat Plinius pennatorum animalium Buboni ſolum, & Oto plumæ veluti aures ſunt, cæteris ſunt cauernæ ad audiendum, quas intuemur in Serpentibus. Meatus etiam narium ante os habent, ſed non ita explanatos, vt nares appellari poſſint; ſufficit enim vt ſpirandi munere tantummodo fungantur. Palpebram ſuperiorem non mouent ſicut neq; aues, ſed inferiore tantùm conniuent; & oculis ſunt durioribus quàm aues. Cæterùm quamuis inter Serpentes cæcula Serpens luminibus priuus recenſeatur: hoc inter tot anguium ſpecies admirationem afferre non debet, quandoquidem inter tot animalia quadrupeda talpa etiam oculis caret, licet in illa, ad mentem Philoſophi, ablata pelle, locus oculorum appareat. Amplius ſerrati dentes his animalibus aſſignantur: ſiquidem Plinius tradit illos dentes vocari ſerratos, qui pectinatim coeunt, ne contrario occurſu atterrantur, veluti in Serpentibus, piſcibus, & canibus obſeruatur. Item collo carẽt. Hinc Porta non immeritò eliciebat angues aduerſus colli ægritudines, & ſignaturam, & prærogatiuam habere. Quamuis poſtea ceruicem non eãdem in omnibus, ſed latam in Cherſydro, & anguſtam in Sepe intueamur. Deinde cortice tanquam pelle Serpentes teguntur, quoniam Ariſtotelis ſententia fuit animalia nõ pennata ouipara cortice munitis; cum viuipara pilis exornentur. Itaq; animalia ouum enitentia etiam ad mentem Plinij, aut pennas, aut ſquamas, aut teſtam, aut corticem, aut puram cutem induunt. Meatus excrementorum, ſeu podex propè extremitatem caudæ in quibuſdam Serpentibus, velut in vipera, & hæmorrhoo fæminis conſpicitur: in maribus verò in loco altiori, & ventri proximiori obſeruatur. Tandem cauda omnium Serpentum eandem non ſortitur formam; quandoquidem vipera fæmina caudam ex carnem, & ſquamis duriuſculis aſperam gerit. Dipſas gracilem, & nigram habet, reliquo corpore albicante. Immò in alijs Serpentibus breuior, in alijs longior, in alijs hirta ſquamis eſt, quemadmodum in deſcriptione peculiari cuiuſcumq; Serpentis docebimus.

Senſoria Serpentum qualia.

F

Ouipara animalia quo tegantur.

G

ANATOMICA.

H

ABextimarum partium deſcriptione, pedetentim ad penitiores partes anguium explorandas accedemus. Primitus caput Serpentis oſſe vnico tegitur coni retuſi figura, ſicuti aſtruit Cardanus. Immò in hoc oſſe oculorum foramina natura non inſculpſit, quod ideo factum eſt, ne facile læderentur, dum humi ſerpunt. Dentes habent ſerratos, & acutos, quemadmodum paulò ante in deſcriptione huius animalis fuit exaratum: ſed, vt notat Edoardus Vuot, duo ſunt in ſuprema parte dextra, leuaq; longiſſimi, tenui fiſtula, inſtar aculei Scorpionum perforati, per quam poſtea venenum, data occaſione, eiaculantur. Lingua Serpentum tenuis longa, atroq; colore referta eſt; ideoq; longius protrahitur: in ſummitate verò eſt bifida; & ſecundùm nonnullos piloſa, ſeu potiùs exilis inſtar pili, vt in capite de lacertis fuit explicatum. Plinius linguam Serpentum triſulcam vocauit, quia tanta celeritate illam vibrant, vt triplicem linguam exerere videantur. Sub lingua in quibuſdam cuticula inuenitur, quę tanquam veſicula dentes operit, in qua venenum occultatur, quod poſtmodum

Lib. 2. de verũ var. c. 29.

Lib. 6. de differ. Anim.

Lingua ſerpentũ qualis.

A modum mordendo per cauitatem dentis communicant. Cor exiguum longum, & figuram renum repræſentans poſtremæ adhæret arteriæ, & natura valdè calidum eſt: ob hanc cauſam tradebat Galenus Serpentes inter cæteros animantes maxima audacia eſſe refertos. Arteria eſt admodũ longa, & iuxta os, ſuam trahit originem, it aut ſub lingua eſſe videatur: immò linguæ quodammodo videtur præminere, quia ipſa contrahitur, neq; eodem loco, vt in cæteris animalibus, permanet: Hæc poſtea defertur in pulmonem, quo angues, ad differentiam piſciũ, vtuntur: quocirca notabat Plinius Serpentũ, & piſcium omnia eſſe ſimilia, præter pulmonem, quem natura Serpentibus, & non piſcibus largita eſt: cum piſces loco pulmonis, branchias adhibeant. Hic pulmo ſimplex eſt fibroſus fiſtulis diuiſus, prælongus, fungoſus, & cordi non multùm proximus. Lingulam verò, quam Græci ἐπίγλωττιδα vocant, arteriæ ſuperpoſitam angues non habent, ſed ipſum meatum ad libitum, modò contrahunt, modò laxant, idq; præſtant, ne aliquid in pulmonem dilabatur. Ventriculum habent Serpentes veluti amplum inteſtinum caninoſimilem, nempè anguſtum, & figuræ longæ. Inteſtinum verò ſpiris

In Lib. de Anat. viuorum.

Pulmo Serpentũ qualis.

Ventriculus qualis.

B carens tenue, & longum ad meatum vſq; excremẽtorum protrahitur. Nam interanea Serpentum partibus internis lacertorum ſimilia ſunt, ſed viſcera propter longitudinem, & anguſtiam corporis ita longa, & arcta ſunt, vt vix à ſe inuicem dignoſci poſſint. Iecur igitur longum eſt, & ſimplex, lien exiguus, & rotundus, qualia viſcera etiam in lacertis obſeruauimus. Fel, præter natricem, in omnibus Serpentibus, inteſtinis adhæret, & nigro quodam, liquidoq; excremento refertum eſt, ſicuti in vipera fœmina nuper conſpicati ſumus. Hoc excrementum, in comparatione ad corporaturam animalis, eſt valdè copioſum: quare meritò tradebat Plinius Serpentes, nec non piſces copioſo felis excremento redundare. Veſica, & renibus Serpentes carere notat Ariſtoteles, veluti, & alia, quæ pennis, ſquamis, & cortice integuntur, præter teſtudinem. Hoc autem inde naſcitur, authore Vincentio in ſpeculo naturali, quia humiditas anguium, ſicut & auium pauca eſt; ideoq; in ſquamas, quoad Serpentes, & in pennas, quoad aues degenerat. Amplius vim fœtificam natura his animalibus velut, & piſcibus impertita eſt, cum pene, & teſtibus careant. Scripſit enim Ariſtoteles eos pene

Hepar.

Lien.

Fellis ſitus

Li. 20. c. 3.

C carere, cum non habeant crura, nam hic à cruribus originem habere dicitur. Teſtes verò propter corporis longitudinem non ſunt ſortiti, ſed meatum, more piſcium, obtinuerunt: quandoquidem propter longum iter genitura facilè refrigeraretur, & infœcunda euaderet. Hoc ſæpè ijs contingere ſolet, qui longo pene à natura ſunt donati, quamobrem infœcundi redduntur; cum ſemen ob mentulæ longitudinem refrigeratum infœcunditatem pariat. Verùm loco prædictarum partium genitalium, natura his animantibus binos cõmunicauit meatus, qui à ſepto orientes latus ſpinæ ab vtraq; parte perreptant, & vtrumque ſupernè iuxta ſpinam iunguntur, atq; ita ad os excrementi finiunt. Hi meatus, tempore congreſſus, humoris fœtifici pleni conſpiciuntur, attrituq; mutuo candidum ſemen effluit, quemadmodum in hiſtorijs piſcium fuit memoratum. Mammæ in anguibus non obſeruantur, quia lac non habent, cum in ouo lacteus ille cibus ingenitus contineatur. Vulua, ſeu vterus, ex ſententia Ariſtotelis, in omnibus Serpentibus bifidus videtur prolixior ab vno inferiori meatu ad vtrumque ſpinæ latus deductus, in quo oua generantur; indeque continua quadam ſerie

Lib. 1. de gen. Anim. cap. 5.

Partes genitales.

Semen Serpentum quale.

D exire ſolent. Circa oſſa anguium docet Ariſtoteles hæc eſſe naturæ ſpinarum: quare ſpina dorſi illis, ritu piſcium, ineſt. Vertebræ cartilaginoſæ, & flexiles ſunt, ſicuti natura horum animalium expoſtulabat; nimirum vt quoſcumq; motus, & corporis flexiones facilius exercere poſſent. Tot coſtæ inſunt anguibus, quot dies menſem complere ſolent: vnde Plinius in ſingulis anguibus coſtas tricenas enumerabat.

L. ib. 2. de part. An. ca. 9.

Cæterum in confirmationem eorum, quæ hactenus de anatome Serpentum explicata ſunt, addemus illa, quæ de inſpectione anatomica huius animalis obſeruauit Io. Gregorius Macer, qui ſcribens ad Geſnerum retulit ſe in Serpente interfecto primò inter cutem, & carnem, ſubtilem quamdam, & pinguiuſculam membranam inueniſſe, quæ tamen cum ipſa cute deſcendebat. Secundò, dum ſcindens animal, ad meatum excrementorum peruenisſet, fœces grauiſſimo odore excrementa humana ſuperantes inuitus olfecit. Detecta cute, membra interna partim auibus, partim piſcibus cõmunia eſſe vidit. Nam trachea arteria longitudine quatuor digitorũ paruis, & gracilibus circulis inſignita ad pulmonem vſq; deſcendebat, cui cor, & ciſtis felis adhærebat.

Inſpectio anatomica Serpentis.

Poſtea

Poſtea iecur ad inſtar hepatis lucij piſcis, in longitudinem extendebatur. Deinde pinguedine candida inteſtina erant referta, quæ à faucibus vſque ad podicem more inteſtinorum piſcium progrediebantur, infra hepar vtrinq; iuxta inteſtina vena neruoſa longo ductu deſcendebat, cui oua pelliculis albis tecta inhærebant, vt in gallinis videre licet, ſed ſitu diſtincta, quia longo ordine ducuntur. Numerus in quolibet latere erat triginta, & duorum ouorum, quamobrem ratione cordis, pulmonis, & aſperæ arteriæ Serpens auibus valdè aſſimilatur. Ratione hepatis, inteſtinorum, & abdominis Serpens cum piſcibus conuenit. Verùm poſtea ratione cyſtis fellis, & diſpoſitionis ouorum, Serpens ab vtriſq; nempè tam ab auibus, quàm à piſcibus diſſidet.

NATVRA, ET MORES.

IN natura Serpentibus congenuit, vt inter cæteras animantes alacritatem quamdam ſenſuum præ ſe ferant, propterea legitur in Geneſi. *Serpens autem Sapientior omnibus pecoribus terræ.* Hinc fortè implacabilis eorum furor dimanat; nam ſtatim atq; aliquam etiam leuem læſionē ſentiunt, minimè quieſcunt, donec vel venenum in lędentem proiecerint, aut præ rabie exanimati fuerint, quamobrem diuinæ litteræ implacabilem furorem, per Serpentē multis implicatū ſpiris, & linguis triſulcis micantem oſtendūt. Legitur in Pſalmo octauo ſupra quinquageſimum. *Furor eorum Serpentini furoris inſtar.* quoniam venenū ſemper in promptu habent; cum ſecus dentes deliteſcat. Quamuis nonnulli ſcribant venenum in cauda Serpentis latere, idq; poſtea in quādam veſicam ori adhærentem deduci, qua diſrupta angues veneno carere dicuntur, ſed breui diei naturalis ſpatio, venenum denuò ad replendam veſicam progreditur; vt cætera animalia, & præcipuè hominem inficiant, quo percuſſo, ad mentem Plinij, Serpens impoſterum proprias odit cauernas, ſicque errabundus pœnas luit. Ad rem Indi, referente Aeliano, aſſerunt Serpentem latebras non poſſe ingredi, quia terra illum à proprio ſinu, quaſi in exilium reijcit: vnde æſtiuo, & hyberno tempore ſub dio ætatem ærumnoſam degit. Cum tamen in principio orbis conditi nihil nocui in Serpente reperiretur, ſed mitis, manſuetus, & altus gradiebatur homini obtemperaturus, antequam in crimen laberetur, vt animaduertit Baſilius: nec præter rationem, cum omnia, quæ creauerat Deus eſſent valdè bona, vt ſacra docet Pagina.

Venenum vbi deliteſcat.

In ſerm. de Parad.

Prætērea angues hoc inſitum habent à natura, vt appropinquante hyeme, ſicuti & cætera animalia frigidæ temperaturæ, ad cauernas ſe conferant: donec Sol aerem rurſus calefaciens nouam quaſi vitam illis reſtituat. Ariſtoteles igitur non iniuria ſcribebat quatuor menſibus frigidiſſimis Serpentes latere nihilq; comedere, quo tempore ob aeris algorem minus veneni participant, atq; impunè tractantur, non quia veneno prorſus careant, ſed torpent; cum immanitas frigoris eorum vires, & ſpiritus hebetet. Quòd autem frigoris ſint impatientes, probatur pulcherrima hiſtoria Lucij Mainei Siculi, vbi hæc verba leguntur. *Hyems enim horrida ſeuiebat magnis, & aſſiduis imbribus; tanta enim illius hyemis magnitudo fuit, vt ingens Serpentū numerus frigoribus actus, è proximis ſyluis, & montibus egreſſus, ad ſtationes, & caſtra repſerit.* Viciſſim æſtate, & maximè vrgente canicula Serpentes vehementer æſtuant, & quodam furore adeo agitari videntur, vt, teſte Galeno, exiguo quidem à temporis momento quieſcere poſſint.

Lib. 1. Geneſ.

Li. 16. rer. Hiſp.

At, ineunte Vere, anguis prodiens à latebris veteres deponit exuuias, quas nōnulli ſyphar, alij ſenium, vel ſenectutem, alij ad mentem Plinij vernationem appellant. Idtotum docuit Ariſtoteles in hiſtoria Animalium, nimirum Serpentes, quando exuunt ſenectutē, primò inchoare à capite, itaut cadentes exuuiæ eos quodammodo obcæcare videantur, ſed tandem ſpatio diei naturalis à capite ad caudam, totum auferatur ſpoliū, eo modo, quo fœtus membranarum muolucris liberatur. Deinde degūſtato, vt voluit Nicander, fœniculo, Serpens iuuenis in humanum conſpectum apparet. Hoc innuit Reuſnerus in Paradiſo poetico, quando canit.

Lib. 2. de loc. affec.

Lib. 8. cap. 17.

Fœniculum Serpenti gratum.

Ipſe vetuſtatem cum pellibus exuit anguis,
Inficit, & vultus flore vigente ſuos.

Denuò idem decantat his verſibus.

A *En nouus exuuijs Serpens reuireſcit ademptis,*
Atq; graui reficit ſenia membra ſitu.

Tibulus verò hanc Serpentum proprietatem contemplans humanam deplorabat conditionem hunc in modum.

Crudeles Diui Serpens nouus exuit annos,
Formæ non vllam fata dedere moram.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetuſtas,
Cur nos anguſta conditione ſumus?

Huius Serpentum proprietatis argumento Ioannes Spondanus in Commentarijs ad Odyſſeam Homeri, conatur Paracelſicam lapidis philoſophici doctrinam confirmare. *Lib. 16.* Hæc autem ratio nunquam nobis potuit arridere. Galenus quoq; hac anguina proprietate ductus, Serpentes pilos non poſſe indui demonſtrabat: quoniam hæc animalia *Lib. 1. de temp. c. 5.* in ſubterraneo ſpecu hyeme deliteſcentia cutem ſiccam, ritu animalium teſtaceorum nanciſcuntur: proptetea pili ab ea prodire non poſſunt: ideoq; illam verno tempore
B exuunt. Quamquam multi fuerint huius opinionis angues candidos in exortu Canis ſenecturem deponere; quod à veritate alienum eſſe arbitramur: hoc enim in Italia non obſeruatur, neq; adduci poſſumus, vt credamus in calidiori etiam Orbis plaga ab anguibus tam ſerò ſpolium relinqui. De cauſa autem, propter quam Serpentes quot annis exuuias veteres amittant, Authores inter ſe ſententijs variant. Poetæ, qui perpetuas fabellas agitant, huius rei cauſam ſummo aſſignant Ioui, qui olim hominibus de ſe ob ſacrificia optimè meritis iuuentutem per doſſuarium aſellum miſit, ſed beſtia tantum theſaurum, ob ſimplicem aquam, anguibus vendidit. Hanc autem fabulam Georgius Sabinus elegantiſſimis verſibus explicat hunc in modum. *Cur Serpentes ſpolium deponant.* *Li. 4. Eleg. Elegia 3.*

Iupiter imperium quo tempore cepit Olympi,
Et Superis pulſo iura parente dedit.
Sanguine taurorum faciebat ſacra Tonanti
Vulgus, agebatur feſtus in orbe dies.
Iupiter his motus ſacris, quodcumq; rogarent,
C *Id fore iurabat per ſua ſceptra, ratum.*
Conueniunt hominum cœtus, omneſq; iuuentam
Lædere quam poſſet nulla ſenecta, petunt.
Annuit Omniputens, tardumq; vocabat aſellum,
Quo ſenior Bacchi vectus alumnus erat.
Hæc age, dona pys, dixit, mortalibus affer:
A Ioue mandatum munus aſellus obit.
Quid tibi cum tali pecudum turpiſſima dono?
Te graue lignorum diguius eſſet onus.
Ecce ſitim feſſus dum colligit inter eundum
Flectit ad irrigui flumina fontis iter.
Quadrupedem vidit, qui talia dona ferentem
Seruator liquidi gurgitis hydrus ait,
Fluminis huius erit tibi copia nulla bibendi,
D *Ni mihi, quæ portas tergore, dona dabis.*
Heu pecus ignauum, cœleſti nectare munus
Nobilius vili vendit aſellus aqua.
Anguibus exuitur mutata pelle vetuſtas,
Triſtia nos ſenio fata premente manent.
At rudibus caueat ne quid committat aſellis,
Qui benè curatas res volet eſſe ſuas.

Verùm omiſſis Poetarum nugamentis, & ad ſeria accedentes de hoc legendum eſſe virum doctiſſimum Quercetanum aſſeueramus, qui id attribuit cuidam balſamo, quod *Li. 1. Phar. cap. 23.* in terræ ſinu tanquam in proprio loco, matrice, & ſeminario continetur: ideoq; Serpentes vt pelle veteri depoſita nouam induant, hoc balſamum à viſceribus terræ exugunt, & potiſſimum dum menſibus frigidiſſimis ſine cibo latibulantur: neceſſariò enim tunc hoc pretioſo naturæ balſamo aluntur, quo omnia animantur, & vegetant; *Opin. Quercetani.* cuius poſtmodum ope, verno tempore, omnia reuiuiſcunt, & florulenta euadunt. Et

viciſſim

viciſſim appropinquante Autumno, omnes huius balſami vegetales ſpiritus in ſubterraneos meatus, tanquam ad ſuam matricem reuertuntur: quo rurſum Serpentes iter ſuum dirigentes, ſuas cryptas repetunt, vt hoc ſpirituali alimento denuò fruantur. Fateturq; Quercetanus hoc non à Serpentibus, ſed ab effectibus didiciſſe: ſiquidem angues ſub terra brumali tempore degentes, prædicto radicali balſamo imbuti non ſolum, vere accedente, vetus ſpolium exuentes, tanquam iuuenes, diuagantur, ſed etiam facultatem auferendæ lepræ adipiſcuntur, quam virtutem natura alijs medicamentis non eſt impertita. Et quoniam ambigere poſſet aliquis multa alia animalia, præter Serpentes, hyeme in terræ cauernis habitantia hoc radicale balſamum poſſe participare; Reſpondet Querceranus hanc proprietatem ſolis Serpentibus à natura fuiſſe aſſignatam; quemadmodum antithoræ facultatem extinguendi venenum thoræ, natura largita eſt. Denuò quia aliquis ingenio acri præditus dubitare poterat, cur huius balſami efficacia venenum à Serpentibus non auferat, atq; expugnet; iterum reſpondet in apibus etiam mellificis aculeum obſeruari. B

Cardanus in hiſtoria ſubtilitatis, à Serpentibus Vere ſpolium deponi aſſerit ob ſiccitatem, quam hyberna fame contrahunt, illiſq; contingere, quod hominibus accidit elephantiaſi laborantibus fatetur; quorũ cutis ex vapore humoris corrupti ſiccata eluatur. Scaliger verò in exercitationibus contra Cardanũ, id à ſiccitate animalis minimè prodire poſſe ſcribit: ſiquidem ſtellio exuit ſenectutem, cũ nullam ſiccitatem participet. Præterea arbores longè ſunt ſicciores, & tamen nullum corticem mutant. Item Cantharides inter animalia inſecta ſiccißimæ iudicantur, neq; tamen, vertente anno, primas exuuias relinquunt. In hac diſſoluenda difficultate, nobis magis arridet Greuini ſententia, qui vernationem anguium genuinam pellem eſſe minimè putat, ſed potius ſpolium ex muco, & ſorde, inſtar muſci, in latebris circa corpus animalis collecta, & ſiccata genitum, quod poſtea Vere è cauernis exeuntes, & circa loca anguſta ſe affricantes deponunt. F

Exercit. 189.

Lib. 1. de Venen.

Vera opinio de ſpolio anguiũ.

Præter hæc, Serpentes à natura longam ſibi vitam comparaſſe dicuntur; idq; ab exuuijs depoſitis dimanare multi exiſtimant. Attamen hoc optimæ iocinoris conſtitutioni attribuendum eſt, quoniam ab excremento felleo diligenter expurgatur: cum in cyſti fellis magna huius excrementi copia contineatur. Verùm hæſitabit aliquis, ſi cauſa longeuæ vitæ priuationi fellis attribuitur, vt Ceruis, atteſtante Mercuriali, contingit, Serpentes igitur ob fellis redundantiam diuturnioris eſſe vitæ non erit aſſerendum. Hanc dubitationem vnà cum Philoſopho diſcutimus, dum huius animalis viuacitatem probæ, & opportunæ hepatis cõſtitutioni aſſignamus; quoniam etiam à minima humoris fellei portione hepar diligenter expurgatur: dum fel Serpentum pet venas non effluens, eorum viſcera, & corpus non vexat. Tale enim virus ad membranam illam dentes operientem continuò dilabitur, vt ad quemcumq; ictum illis in promptu, & præſto ſit. Immò cum id per venas non permeet, non ſolum hæ animantes ſunt diuturnioris æui, ſed etiam à multis affectionibus ſunt immunes, quibus cæteræ animantes, ob nimiam huius excreti venas intrantis abundantiam, ſunt obnoxiæ. Præterea, iuxta nonnullorum ſententiam, Serpentes diuturnioris vitæ eſſe feruntur, quoniam in victu admodum parci ſunt: nam ſi more aliorum animalium comederent, eorum imbecillus calor extingueretur, & illicò perirent. Cæterùm adhuc hiſtoria hæc alia premitur difficultate: quandoquidem ſi angues tam debili calore referti ſunt, non poterunt annos ducere diuturnos. Notandum eſt Serpentes, in comparatione ad alias beſtias, hunc calorem innatum ſuæ naturæ habere proportionatum, atq; humido radicali viſcoſo tenaciter copulatum, in quo adeò probè conſeruatur, vt ob viſciditatem non ità celeriter euaneſcere valeat: Idcircò hæc animalia diuturna lucis vſura fruuntur. Id etiam in plantis perpetua coma virentibus meridiano iubare lucidius eſſe videtur: etenim hæ tempore brumali folia non deponunt ob viſcoſam humiditatem, in qua earum reſidet calor, qui ad radices tunc temporis recurrere nequit, quemadmodum alijs plantarum generibus acccidere ſolet. G H

Lib. 1. var. lect. cap. 23.

Serpentes ſunt æui diuturnioris.

Cur aliquæ plantæ hyeme folia nõ deponant.

Accedit vigilantia, quam multi Serpentũ propriam eſſe autumant, qua de cauſa Poetæ hortum Heſperidum à Serpentibus cuſtodiri fabulati ſunt. Ad id alludens Martialis de quodam pomorum munuſculo ſermonem habens ſic canebat.

Non

A *Non mea Maſſylus ſeruat pomaria Serpens,*
Regius Alcinoi nec mihi ſeruit ager. *Lib. 20.*

Alij tradunt, quòd Serpentes diei noctem coniungunt peruigilem, dum oculis apertis ſomnum capiunt. Id Phyles verſibus iambicis ſic eleganter expreſſit. *Epigr. 94.*

Ὥπως καθεύδει, καὶ δοκεῖ πάλιν βλέπειν,
Οφις τε καὶ πτὼξ, καὶ θυμῷ πλήρης λέων.

Ideſt.

Quomodo dormit, & ſimul cernere videtur
Serpens, & Lepus, & animoſus Leo.

Aut quia, vt adnotauit Ariſtoteles, iuxta nonnullorum opinionem, & Serpentibus, & pullis hirundinum idem contingat: propterea quod horum animalium oculi lacerati paulò poſt priſtinam videndi facultatem acquirunt; quemadmodum etiam caudæ tum lacertorum, tum Serpentum amputatæ renaſcuntur. Quamuis ſcripſerit Iſidorus oculos anguium eſſe paruos, & hebetes, raroq; in aduerſum intueri, cum oculi non
B frontem, ſed tempora occupent; itaut citius audire, quam videre credantur.

Supereſt prudentia, quam multi in Serpentibus refulgere referunt: cum ſacræ litteræ, & potiſſimum in Geneſi, prudentiæ Serpentinæ memi nerint. Multi authores hoc animal ob prudentiam præſtantiſſimum prædicant; quia totum corpus periculis exponere ſoleat, dummodò caput illæſum ſeruet: cum aliæ partes vulneratæ facilè priſtinam ſanitatem adipiſcantur. quocirca quidam hebræorum iuſtis de cauſis aſſerebant, Serpẽtem aſtu cuncta alia animantia ſuperaſſe. Auguſtinus Stheucus Serpentes in ſacris Biblijs prudentes nuncupari voluit, quia longiſſimè cernant. At Clemens Alexandrinus aliam aſſignat rationem, ſcilicet quia in maleficijs, quorum Serpens eſt artifex, aliqua diſcretio, & futurorum coniectura inueniri poſſit. Niſi velimus illos prudentes vocare, ex Aeliano, quia impendentem peſtem, terræmotum, cœli ſalubritatem, & frugum fertilitatem præſagiant: nam quinq; diebus, antequam Helice funditus euerteretur, Serpentes omnes, & aliæ beſtiæ huius generis ab eo loco exierunt. Baſilius verò duplicem prudentiam conſtituit, vnam proprij commodi cuſtodem, & alieni doli
C obſeruatricem, quam Serpens ſibi vendicaſſe videtur, alteram ſtatuit eſſe virtutem agenda, & non agenda definientem. Primam igitur non propriè prudentiam, ſed potius calliditatem, & aſtutiam nuncupare poterimus. Ideò nonnulli Serpentem pro aſtu depingunt, & hanc etiam ob cauſam in caduceo Mercurij cõplicari putant; quia Antiquitas calliditatem, & prudentiam eloquentiæ per virgam deſignatæ eſſe neceſſariam oſtendere nitebatur. Alij demũ Serpentes cognominarunt prudentes, quoniam abſq; pedum, manuum, alteriuſuè exterioris organi adminiculo celeres ſint, figuraſq; varias aſſequantur, nec non inuoluto, & reuoluto motu in quamlibet partem progrediantur.

Opin. Stheuci circa prudẽtiam arguium. *Homil. 12.* *Prudentia duplex.*

Reliquum eſt, vt de Serpentum læſione aliquid in medium afferamus. Nam hoc animal naturali inſtinctu, ſi ſemel tantùm arundine percutiatur, tanquam iners, & mortuum iacere ſolet; Verùm ſi frequenti petatur ictu, tunc ingentes colligens iras totis viribus percutientem mordere conatur. De hac proprietate Phyles ſic cecinit.

Τῶ δόναξι τυφτεὶς ὁ θρασυς ἄπαξ ὄφις,
Κεῖθ' οἷα θανατῶν ἀὺ δὲ τύψης πολλακις,
Οργᾶ τε κατά σοῦ, καὶ προβάλλει τὸ σόμα.

D Ideſt. *Serpens arundinis iacet percuſſu iners,*
Ceù mortuus, quod ſi frequens plagam inferas
Attollit iras, ore cæruleo emicans.

Accedit deniq; proprietas, quam recitauit Ariſtoteles in hiſtoria de partibus Animalium. Videlicet caput à Serpentibus, reliquo quieſcente corpore in oppoſitam partem verti. Huius rei cauſam in Anatomicis aſſignauimus, dum Serpentem volubili ſtructura conſtare, & eorum ſpinam vertebris cartilaginoſis, & flexilibus integrari pronuntiauimus. Id totum natura neceſſariò illis impertita eſt, vt partem oppoſitam lædentia vitare poſſent. Aliter pedibus carentes ſemetipſos conſeruare, & tueri nequirent. Ad finem aliqui proprium eſſe ſtercoris Serpentini benè olere, idq; ob ſiccitatem illis competere aſſeuerantius dicunt. Legimus quidem apud Cardanum in plaga Indica orientali ſita inter Calecuthum, & Cananor, Serpentes multos diuagari, qui ab ore ſuauiſſimum, &, moſci inſtar, iucundiſſimum odorem ſpirant.

Lib. 4. cap. 10. *In lib. de ſubtil.*

E

TEMPERAMENTVM.

CIRCA Serpentum temperaturam in ſcholis Philoſophorum, & Medicorũ non leuis agitatur controuerſia, num angues in calida, vel frigida temperie ſint conſtituti, quoniam de hoc, authores grauiſſimi ſibi inuicem ſententijs aduerſantur. Nos in præſentia, vt noſtra fert opinio, ſtatuimus adhærendum eſſe eorum authoritatibus, qui anguinam naturam ad frigidum temperamentum referunt. In primis Galenus noſtræ fauet ſententiæ multis in locis; dum alicubi omnes Serpentes eſſe naturæ frigidæ credidit: idemq; Rhaſis ſentire videtur. Alibi etiam agens de locis affectis promulgabat cuncta animantia frigidæ temperiei, bruma vrgente, tanquam mortua ob violentiam frigoris in latebris quieſcere, deinde inter hæc Serpentes recenſebat. Quæ opinio non recedit ab Ariſtotelis doctrina, qui in hiſtorijs animalium pronuntiauit Serpentes ideò eſſe frigoris impatientes; quoniam frigidi ſunt: qua de re hyeme ad cryptas, in quibus eſt calor, libentiſſimè ſemet recipere aſtruit. Præterquamquod idem Ariſtoteles hos animantes voraces, & minimè bibaces eſſe conſtituit: ſed appetentia frigiditate ſtimulatur, ſunt ergo Serpentes ad frigidum reducendi temperamentum. Plinius quoq; noſtræ accedit ſententiæ, dum modicum ſanguinem, conſequenterq; exiguum, & imbecillum calorem, & nullum ſudorem anguibus ineſſe ſcribebat. Item Greuinus inter nuperos authores non ſpernendus, dum ſermonem habet de venenis, multis, & validis rationibus frigidam Serpentum naturam ſtabilire conatur aduerſus illos, qui oppoſitam opinionem tutari nituntur. Vt omittamus authoritatem clariſs. Mercurialis dicentis Serpentes eſſe frigidos, propterea quod à Serpentibus venenati mirifico quodam frigore ſtatim tentantur. Nam hoc à frigiditate Serpentis, aut veneni prodire non poteſt; imò quia calor natiuus ab extimis partibus ad penitiores, & præcipuè ad cor ſe conferat, præterquamquod calor innatus patiẽtis à veneno ſuperatur, & extinguitur. Non deſunt inſuper innumeræ ferè rationes, quibus eamdem poſſumus ſtabilire ſententiam. Primùm Serpentes ſi manibus, ſolſtitio etiam æſtiuo pertractentur, inſignem manibus frigiditatem communicant: itaut nonnulli hac cauſa moti febrientibus Serpentes tractandos præbuerint, vt æſtuans febris calor retunderetur: quo peracto poſtmodum ijdem Serpentes, inſtar glaciei, frigidi in lecto remanſerunt. Deinde habemus hanc vniuerſalẽ propoſitionem à Philoſopho aſſignatã, ſcilicet proprium eſſe caloris dilatare, & aperire, & viciſſim propriũ eſſe frigoris cõſtringere, & indurare: ideò iuxta hanc doctrinã animal habens laxiorem pellem, conſequenterq; poros apertos in temperamento calido, habens verò poros clauſos in temperamento frigido erit collocandum. Pellis igitur Serpentum meatus adeò clauſos habet, & caro eorum adeò dura, & denſa eſt, vt hæc perpetuam frigiditatem adiunctam habere demonſtrent. Amplius ſciendum eſt, teſtificante Galeno, aliquid frigidum, calidum, ſiccum, & humidum in relatione ad id, quod temperatum eſt nũcupari; ſed inter animalia homo toto genere temperatum eſt animal hinc aduertendum eſt, num Serpentes homine, vel calidiores, vel frigidiores eſſe dicantur. Itaq; in cognitione temperamẽtorum, vniuerſalis propoſitio legitur apud Galenum, nempè quo animal maiori, vel minori copia ſanguinis redundabit eo maiorem, vel minorem caloris abundantiam habebit: propterea anguibus, cum in ſua ſpecie minus quàm homini inſit ſanguis; proculdubio concludendum eſt ipſos eſſe frigidiores. In dictorum confirmationem alias duas non ſpernendas rationes addere poſſumus. Prima eſt, quòd Serpentes quacumq; tranſeunt, ſemper quamdam viam humido, & viſcoſo humore deſignant; cum autem excellens humiditas comitem ſemper habeat frigiditatem; hinc colligendum eſt angues in frigida temperatura eſſe reponendos. Secunda ratio eſt, quia Serpentes oua admodum tenui cortice munita enituntur: quare ſi calore inſigni eſſent refersi, proculdubio putamen ouorum durum eſſet, quale in ouis gallinarum conſpicimus; cum in gallinis egregius, & validus calor obſeruetur. Ex altera parte Petrus Andreas Matthiolus, in commentarijs ad Dioſcoridem, prædictæ ſententiæ videtur refragari, dum Serpentes temperamento calidos eſſe arbitratur; fortaſſis nixus Auicennæ verbis, qui mirabatur inuentos eſſe homi-

In Lib. de Ther. ad Pis. cap. 8.

Li. 2. c. vlt.

F

Li. 10. cap. 72.

L. de Venẽ. cap. 1.

G

H

Sãguis auget calorem.

L. 24. c. 20.

A homines, qui Serpentes frigidæ temperiei eſſe crediderint. Quamobrem Matthiolus argumentatur hunc in modum. Serpentes, bruma premente, ad latibula confugiunt, quia frigidiorem aerem ſuæ temperaturæ calidæ aduerſum vitant; quemadmodum piſces natura frigidi, cum primum aeris caliditatem ſentiunt, illicò moriuntur. Prædictam Matthioli rationem diſſoluere debemus dicendo, Serpentes ob frigidam temperaturam hyeme latibulari, & piſces extra aquam interire, non ob aeris calorem, ſed quia amplius in proprio elemento non verſantur: ſicuti vice verſa multa alia animalia in aquis vitam traducere nequeunt, pariter veluti homines temperaturæ biliosæ hyeme optimam tranſigunt vitam, æſtate verò ob calidum temperamentum ægerrimè ſe ſe habent. Serpentes ergo natura frigidi hyeme latitant, ne ingens anni temporis frigus eorum calorem natiuum veluti ſopitum prorſus extinguat. Idq; tali tempore liquidò conſtat, ſi quis è cauernis Serpentes eruerit, illi enim ob magnam caloris imbecillitatem vix ſemetipſos mouere, & proficiſci poſſunt. Demum ſi Serpentes eſſent natura calidiores, diuturnam vitam ſine alimẽtis, ob maximam natiui caloris actionem, B degere non poſſent: At eorum calor cum ſit valdè languidus, per diuturnum temporis brumalis ſpatium in loco ſubterraneo ſine cibis morantur: hac de cauſa natura illis carnem, & pellem ſolidiorem, & craſſiorem communicauit, ne infirmus eorum calor citò euaneſcere poſſet. *Fen.6.Lib. 4.Tract.3. cap.21.*

COITVS, PARTVS.

ANTEQVAM verùm congreſſum, & partum Serpentinum ponderemus: neceſſarium eſſe arbitramur Serpentum generationem ad mentem Antiquorum examinare. Poetæ in primis commenti ſunt cuncta animantia venenata ex ſanguine Titanum concepta fuiſſe, qui cum aduerſus Saturnum, & Opim belligerare auſi eſſent, tandem à Ioue ſuperati interfecti fuerunt, quorum de cruore Nicander in Theria- C cis ortos eſſe Serpentes decantat.

Fama eſt multiplici variata phalangia forma,
Omneq; ſerpentum genus, & quæ cætera turba eſt,
Lethale omne fouent, fundunt, ſpirantq; venenum
Anguipedum fuſo prodiſſe cruore gigantum.

Alij Serpentum originem ex guttis ſanguineis amputati capitis Meduſę dimanaſſe promulgarunt. Id celebrat Ouidius hunc in modum. *Lib.4.Metam.*

Cumq; ſuper libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ,
Quas humus excipiens varios animauit in angues.

Alij ex terra, ſeu potius ex putredine terræ Serpentes prodiiſſe, hacque ratione Pythonem magnum illum Serpentem olim progenitum fuiſſe litteris demandarunt; quem poſtea Apollo interficiẽs Pythius fuit cognominatus, indeq, ludi pythij ad perpetuum huius facti monumentum inſtituti fuerunt, in quibus victor eſculeis frondibus coronaD batur. Ouidius hunc Serpentis ortum eleganter diuulgat his verſibus. *Lib.1.Metam.*

Ergo vbi diluuio tellus, lutulenta recenti
Solibus æthereis, altoq; recanduit æſtu;
Edidit innumeras ſpecies, partimq; figuras
Reddidit antiquas: partim noua monſtra creauit.
Illa quidem nollet, ſed te quoq; maxime Python
Tum genuit, populiſq; nouis incognite Serpens
Terror eras.

Quamquam alij ſcripſerint non ex terra, ſed ex ſanguine Pythonis omnia animalia venenata in cunctas regiones propagata fuiſſe. Verùm poſtquam verba fiunt de ortu Serpentum ex putridis prodeunte, non erit ab re prædictis addere eorum opinionem, qui ex putreſcentibus humanis carnibus, vel potius ex corrupta ſpinæ medulla Serpentes generari aſſeuerant. Id Pythagoreorum ſecta, nec non Plinius litterarum monimentis conſecrarunt: quod poſtea Ouidius confirmat his carminibus.

Sunt qui cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulcro E
Mutari credant humanas angue medullas.

Propterea Virgilius huic adhærens opinioni de ſepulcro Anchiſe Serpentem prodijſſe finxit, dum inquit.

Lib. 5. Æneid.

——— *cum lubricus anguis ab imis*
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,
Amplexus placidè tumulum, lapſuſq; per aras.

Pariter Silius Italicus verba faciens de tumulo Zazynthi ad imitationem Virgilij ſic canit.

——— *& grato cineres decorarat honore,*
Et viſus ſede (horrendum) prorupit ab ima
Cæruleus maculis auro ſqualentibus anguis.

Itaq; Priſci hac fortaſſis ratione ducti, vt narrat Plutarchus in Cleone, Serpentes Heroibus conſecrarunt. Aelianus igitur contemplans hanc Serpentis generationem—, tandem in hæc prorupit verba; nempe, vel id eſſe fabuloſum, vel ad myſterium trahendum eſſe: nam ſi aliquis homo irrationalem ducit vitam, is in terra tantummodo Serpens venenatis afflatibus humanam ſocietatem corrumpens, tortuoſis cogitationibus quotidie dolos machinans, in latebris turpia exercens: æquum erat, vt huius defuncta caro tale animal generaret, ſicq; præmium Serpentinis moribus dignum referret improbus, dum mortuus pater Serpentis efficitur. His igitur, moralibus omiſſis, nonnulli manifeſtant naturaliter ex eorũ cadaueribus Serpentem oriri, qui ante obitum, cadauer Serpentinum olfecerint. quamobrem circumfertur Archelai epigramma (referente Antigono) quod ſic ſe habet. F

In Narrat. mirab.

Cuncta in ſe alternis aui vis longa reuoluit,
Et vicibus certis omnia mundus alit.
E curua ſpinæ Serpens (res mira) medulla
Naſcitur, hoc monſtrum putre cadauer habet.
Traxerat exanimi viuus Serpentis odorem,
Poſt ſua, quem rurſus funera gignit homo. G
Credamus naſci Cecropem potuiſſe bimembrem.
Exemplis res eſt nunc ea mira minus.

Non eſſe igitur prodigioſum ex humano cadauere Serpentis ortum credendum eſt; & eò magis, cum Ambroſius Pareus vir procul dubio fide dignus ſcribat Auenionenſem quemdam opificem, quo tempore ipſe in ea vrbe verſabatur, feretrum plumbeum, in quo cadauer erat, fideliter vndiq; ferruminatum, ne tantillum aeris ingredi poſſet, reſeraſſe: interim à Serpente incluſo adeò lethali ictu percuſſum fuiſſe, vt parum abfuerit, quin periret. Itaq; multò magis ex terra, & imbre putreſcentibus Serpentes progigni poterunt. Id Macrobius innuit dicens. In Aegypto ex terra, & imbre mures naſci, alijs verò in locis ranas, & Serpentes produci. Hanc ob cauſam Nerui Scythiæ populi, teſte Herodoto, quadam æſtate, ante Darij expeditionem, ſolum mutare coacti fuerunt: nam tanta Serpentum multitudo ex illo ſolo procreata eſt, vt tali relicta regione, cum Budinis impoſterum habitauerint. Item Amyclarum ciuitatem Italiæ, inter Caietam, & Terracinam ſitam, à Serpentibus deletam tradunt, quia innumerabilis increuit Serpentum copia, qui ex vicinis paludibus naſcebantur. Quamuis alij referant prædictam vrbem à Serpentibus fuiſſe deſtructam, quia nulli angues ibi occidebantur: ſiquidem ea vrbs Colonia laconica fuiſſe dicitur, & Seruius Lacones pythagoricæ ſectæ conſtituit aſſeclas, qui σαρκοφάγιαν interdicebant, ea potiſſimum ducti ratione, quia humanas animas in brutorum animalium corpora, magno probro, tranſmigrare credebant. Quid plura? in corporibus humanis etiam viuentibus Serpentes genitos legimus. Nam olim in Hungaria iuxta flumen Theiſan accidit, vt in multorum hominum aluo Serpentes naturalibus ſimiles gignerentur, & ob id circiter tria hominũ millia perijſſe feruntur. Plinius etiam retulit inter initia belli Marſici ab ancilla Serpentem editum fuiſſe. Nos hoc in loco figuras nonnullorum animalium Serpentibus ſimilium exhibemus, quę ſimiliter ex putredine in corporibus humanis genita ſunt. Immò ex capillis mulierum productioribus, & humidioribus Serpentes produci narrat Rhodiginus. Sed Porta capillos mulieris menſibus laborantis fimo obru-

L. 24. cap. 20.

Lib. 4.

H

tos,

A

1 Effigies monſtri Serpentini ab humano vtero excluſi.
2 Vermis Serpentiformis vomitu excluſus.
3 Monſtrum anguineum ab aluo virginali excluſum.
4 Illuuies per vrinam excreta.
5 Rudimentum millepedis per lotium excretum.

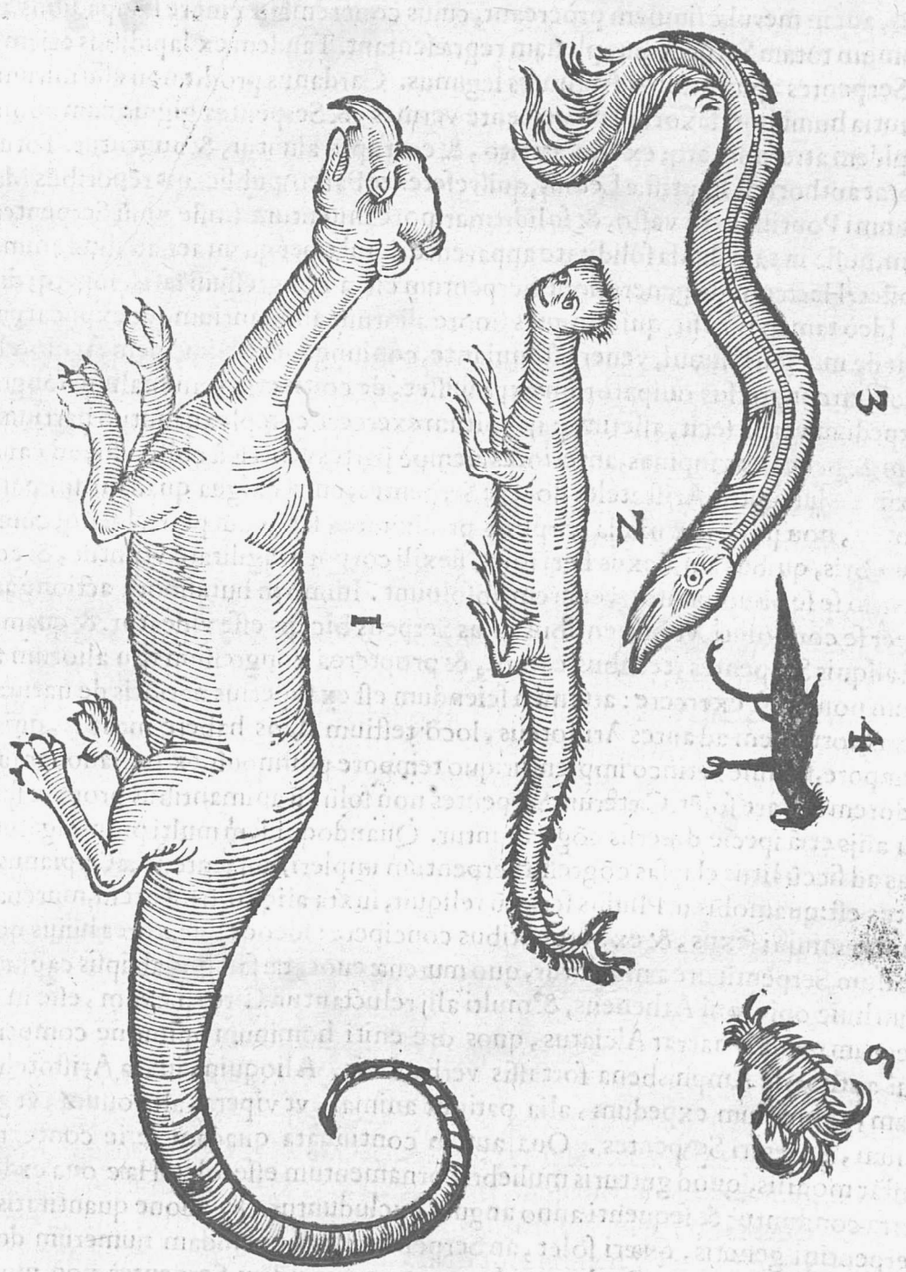

tos, modico temporis ſpatio, in Serpentes degenerare affirmat id accidere ſetis iubarum equi multi autumant; quæ fluentibus aquis expoſitæ, paucos poſt dies, Serpentes procreant. lætaminibus quoq; idem accidere ſcribunt, quando hæc ſub dio in loco concauo humorem colligente ſita ſunt, & ſtramento intecta, ne ſole areſcant. Verùm aliqui, ex Plinio, palum è robore in illo defigunt, ne ibi Serpentes innaſcantur. E

Vt prohibeatur qn in ſimo Serpens generetur.

Amplius nõ poſſumus nõ mirari, quòd ab auibus etiam Serpentes prodeant: quandoquidem Democritus (referente Plinio) nonnullas nominat aues, quarum de ſanguine confuſo Serpens generatur. Immò maior noſtro animo inceſſit admiratio, dum è ſingulis ferè plantarum ſpeciebus ſub fimo equino locatis, vermium, & Serpentum proprias gigni ſpecies, ex Cardano, intelleximus. Alij potiſſimum ex Saluia in ſterquilinio putrefacta Serpentes oriri aſſerunt. quamuis Magi Perſarum, authore Langio, ex folijs ſaluiæ in fimeto corruptis, Sole & Luna ſecundam faciem Leonis occupantibus, auem merulæ ſimilem procreant, cuius concrematæ cinere lampadibus inſperſo, domum totam Serpentibus plenam repræſentant. Tandem ex lapidibus etiam generari Serpentes apud multos Authores legimus. Cardanus prodit non eſſe mirum ex ſubſtantia humidiori ſaxorum putreſcente vermes, & Serpentes gigni: nam contactu ſuo lapidem atterunt, atq; ex illo attrito, & corrupto aluntur, & augentur. Totum id roborat authoritas Baptiſtæ Leonis, qui (referente Pareo) publicauit tẽporibus Martini V. Summi Pontificis, in vaſto, & ſolido marmore inuentum fuiſſe viuũ Serpentem incluſum, nulla in tam denſa ſoliditate apparente rimula, per quam aer ad illud animal ſubire poſſet. Hactenus de generatione Serpentum citra congreſſum ſatis, ſuperq; dictum ſit. F

Lib. 7. de rer. var. cap. 29.

Lib. 20. cap. 24.

Ideò tamen non fit, quin angues (more aliorum animantium, vt explicatum etiam fuit de muribus) ſimul, venere ſtimulante, coniungantur. Siquidem Ariſtoteles, cum modum congreſſus ouiparorum expoſuiſſet, de coitu etiam animalium longorum, & expedum verba fecit, aſſeruitq; ijs coitum exerceri complexu mutuo partium ſupinarum; & per partes ſupinas, anteriores, nempè partes ventris à collo vſq; ad caudã intellexit. Voluit igitur Ariſtoteles docere Serpentes, cum exigua quadam ſui parte copulentur, non poſſe præ nimia corporis prolixitate, facilè adaptari. Ideòq; cum careant membris, quibus amplexus fieri ſolet, flexili corporis agilitate vtuntur, & complexu mutuo ſe ſe obuoluentes venerem abſoluunt. Immò in huiuſmodi actione adeò ſunt inter ſe conuoluti, vt intuentibus vnus Serpens biceps eſſe videatur. & quamuis dixerit aliquis Serpentes, teſtibus carere, & propterea congreſſum ritu aliorum animantium non poſſe exercere: attamen ſciendum eſt ex ſuperius narratis de natura, & moribus eorundem ad aures Ariſtotelis, loco teſtium duos habere meatus, qui venereo tempore, ſemine fætifico implentur: quo tempore poſtmodũ, ex Aeliano, grauiſſimum odorem ſpirare ſolẽt. Cæterùm Serpentes non ſolũ cũ animantibus propriæ ſpeciei, ſed cũ alijs etiã ſpecie diuerſis cõgrediuntur. Quandoquidem multi promulgarunt murenas ad ſiccũ litus elapſas cõgreſſu Serpentum impleri, cui ſententiæ Oppianus adſtipulatus eſt: quamobrem Plinius ſcriptũ reliquit, iuxta aliquorũ mentem, murenas eſſe tãtum fæminini ſexus, & ex Serpentibus concipere: ideoq; Piſcatores huius non ignari ſibilum Serpentũ ore æmulantur, quo murenæ euocatæ facilius ab ipſis capiuntur. Verùm huic opinioni Atheneus, & multi alij reluctantur. Circa partum, eſſe in Aſia Serpentum genera, narrat Alciatus, quos ore eniti hominum opinione compertum eſt; qui author de Amphisbena fortaſſis verba facit. Alioquin, iuxta Ariſtotelis ſententiam, animalium expedum, alia pariunt animal, vt vipera, alia ouum, vt genus piſcium, & cæteri Serpentes. Oua autem continuata quadam ſerie contexta ſunt ad inſtar monilis, quod gutturis muliebris ornamentum eſſe ſolet. Hæc oua ex Plinio, in terra conduntur & ſequenti anno angues excluduntur. Occaſione quantitatis ouorum Serpentini generis, quæri ſolet, an Serpentes vltra quemdam numerum determinatum multiplicentur. Cardanus vltra metam quamdam Serpentes non multiplicari arbitratur, hac potiſſimum ductus ratione, quia humano generi admodum infeſti, & peſtiferi ſint. Ex altera parte Scaliger in exercitationibus aduerſus Cardanum, prædictam explodit ſententiam: quoniam ſi illa vera eſſet, nulla planta venenata v. g. aconitum, & napellus pluſquam vnicum ſemel proferret, quod veritati repugnat; cum prædictæ plantæ, vt experientia docet, copioſiſſima producant ſemina. Non poſſumus igitur præſcriptum venenorum numerũ aſſignare. Præterea addit Scaliger non impen-

Lib. 5. de hiſt. An. cap. 3.

Serpentes quomodo venerem abſoluant.

Lib. 1. de Piſc.

Exercit. 83.

dere

A dere periculum, vt vniuerſum humanum genus à Serpentibus deleatur. cum maxima pars terrarum orbis huiuſmodi animalibus careat.

VOX.

QVALIS ſit vox huius animalis, ex doctrina Ariſtotelica percipiendum eſt. nam in hiſtorijs animalium, inter animantes lingua, & pulmonibus præditos nonnulla collocabat animalia, vt Serpentes, qui longum ſibilum edere ſolent. At quia hæc vox anguibus, & teſtudinibus quodammodo videbatur cõmunis, propterea Plinius animaduertebat ab anguibus longum ſibilum, & à teſtudinibus obtuſum reddi. Aliter cæteri authores vno ore Ariſtotelis, & Plinij ſententiam confirmant. Author Philomelæ ſic canit.

B *Ecce venenoſus ſerpendo ſibilat anguis.*

Lucanus pariter huic aſſerto ſubſcribit, dum ait.

Quod ſtridet, vlulantq; feræ, quod ſibilat anguis. *L.6.Pharſ.*

Baptiſta etiam Mantuanus idem ſentit, quod cæteri, dum inquit.

——— *coluber quando ore trilingui*
Sibilat, & caput attollens in prælia ſurgit.

Ab aſſertis colligendum eſt ſibilare nil aliud eſſe quam ſibilum edere, quod de Serpentibus dicitur. Imò quandoque competit etiam hominibus, quando, ad aliquem deludendum, ſibilum emittunt. Sibilus enim eſt ſonus, qui compreſſis dentibus, & parùm diductis labijs ab hominibus formari ſolet. Verùm quia huiuſmodi ſonum Serpentes ſæpius emittunt; ideò ſibilus tanquam vox Serpentis propria celebratur. Hæc autem vox (ſibilus) in ſingulari numero maſculini generis, in numero autem multitudinis, maſculini, & neutri apud authores legitur. Deinde eſt vox æquiuoca cum ſibilus apud Poetas flatum venti deſignet. Scripſit enim Virgilius hunc in modum.

——— *venientis ſibilus auſtri.* *Eclog.5.*

C Inſuper pro nomine etiam adiectiuo vſurpatur: etenim Virgilius interdum ora ſibila, nempè ſibilantia nominauit. Item apud Græcos συριγμὸς, vel συρισμὸς ſibilus exponitur: deinde hunc ſonum propriè homini, & poſtea Serpenti attribuunt. Verùm Apollonius ſermonem habens de Serpente cuſtode velleris aurei, ſic ſcribebat. ῥοίζει πιλώριον, ideſt immenſum ſibilabat: quamuis ῥοιζέω in Græcorum ſcholis propriè ſtridorem edere ſignificet: attamen ab Homero interdum pro ſibilare vſurpatur. *Lib. 1. Æneid.* *L. 10. Ilyad.*

GRESSVS.

SERPENTES conuoluendo ſemetipſos, & flexuoſis impulſibus incedere publicauit Galenus: cum nunquam, niſi morientes extendantur iuxta illud Virgilij. *L. 6. Anat. admin.*

——— *Serpens conuoluit lubrica terga.*

D Immò ex Ariſtotele, eodem modo, quo in terra reptant, in aquis etiam natare dicuntur. Non defuerũt, qui in hanc venerunt ſententiam, Serpentem antequam decepiſſet Euam, pedibus vſum fuiſſe: ideò in ſacris litteris legitur. quòd Deus poſt hominis lapſum, dixit Serpenti, maledictus eris præ omni animali, & ſuper ventrem, ſeu pectus tuum gradieris quaſi prius vſum pedũ habuiſſet. Chryſoſtomus tamen animaduertit Serpentem etiam ante crimen Euæ pedibus caruiſſe, Deumq; poſt primorum parentum peccatum, iuſſiſſe Serpenti, vt impoſterum ſuper humum reperet; quia prius erecto corpore facultatem conueniendi Euam habuiſſet; quare meritò damnatus fuit, vt ſuper ſolum ſerperet. Hoc autem eſt conforme doctrinæ Ariſtotelis, qui ſcriptis mandauit naturam noluiſſe temerè Serpentẽ pedibus carere, quoniam id quod optimum eſt ſemper reſpicit, & pro ſubiecta ſibi materia operatur, ſaluti ſemper conſulens, & ſpeciebus conſeruandis proſpiciens. Præterea alia aſſignatur cauſa, propter quam anguibus pedes deſint nimirum, quia nullum eſt ſanguineum animal, *Lib. 1. Æneid.* *Lib. 3. Geneſ.* *In Lib. de inceſſu Animal.*

animal, quod pluribus quàm quatuor modis se moueat: vnde manifestum est ob longitudinem Serpentes esse enormes, atq; asymetros; hac de re pedibus carere necesse fuit. Pluribus enim, quam quatuor pedibus incedere non potuissent; quoniam inter animalia exanguia recensenda fuissent. Deinde si duos, aut quatuor habuissent pedes, quibus animalia sanguinea gradiuntur, ob incommodam corporis longitudinem, aut omninò se mouere non potuissent, aut tardò admodum motu incessissent: quare satiùs fuit ad eorum cõseruationem, vt quibusdam corporis flexibus, veluti superius fuit declaratum, mouerentur. Hinc clarum est angues per gyros, & flexiones melius gradi. Siquidem dum se volutant, vnam partem corporis flexionibus à terra eleuant, & aliam super terram ponunt. Amplius contra naturam aliorum animalium, caput reliquo corpore quiescente ad partem posteriorem, ob vertebras cartilaginosas, vertere possunt. Neq; hoc temerè fabricatũ est à natura: sic enim suum corpus longum, & angustum in partem aduersam respicientes melius tueri possunt. Itaq; angues costis, & squamarum nixibus reptant, quas à summo gutture ad imam aluum æquali ratione dispositas habent. Squamis enim quasi vnguibus, & costis quasi cruribus innituntur. Hæ autem sunt asperæ, vt in vipera, cæcula, & Serpente Aesculapij sæpè obseruauimus. Quocirca si accidat, vt in aliqua corporis parte costa collidatur, illicò Serpens admodum languidus, & debilis in motu redditur; cum ictus ille spinam soluat, per quam corporis motus agebatur. Tandem D. Augustinus in Genesim scribebat, Serpentes ideò carere pedibus, quia, cum sint animalia maximo astu ad nocendum prædita, necesse fuit ipsos repere, ne eorum vestigia audirentur. Apud Græcos etiam εἱλυσπᾶσθαι verbum est, quod de motu Serpentum, & vermium circũfertur, qui se se in arctum colligentes, & posteriora attollentes progrediuntur. iuxta illud.

Quare Serpentes asymetri dicantur.

Quibus adminiculis gradiantur.

Cap. 3.

tractu se colligit anguis.

Nam in Græcorum scholis εἱλυσπάομαι exponitur voluendo trahor; qualis motus Serpentibus competere videtur. Veluti etiam ἕρπειν serpere, & κυλίειν volutare ad Serpentes attinere asserunt. Item σιγήρπης tacitus repens vertitur, & ad Serpentum genus spectare fatetur Hæsychius. Alioquin περισπειράω, quod verbum significat in orbem circumdo, Serpentibũs tantummodo competit, quando suis spiris aliquid circumdant.

LOCVS.

CIRCA loca à Serpentibus frequentata, primò illa enumerabimus, in quibus minimè viuunt, deinde cuncta alia, tum calidiora, tum frigidiora ab illis habitata recensebimus. Plinius in primis animaduertit Ebusum omnium animalium nocentium esse expertem, neq; aliundè inuecta sustinere. Angli etiam referunt in Hybernia nullum venenosum animal inueniri, & Serpentes nauibus illuc allatos statim interire. Immò terra ex Hybernia allata conspersos continuò exanimari. Fluuius quoq; non longè à Lituania est, qui nocuos animantes non nutrit; immo si nauibus *Bugo* delatis angues adhęserint, cum primum huius fluminis aquam attigerint, edito sibilo aliò confugiunt, vt habetur in historia rerum Polonicarũ. Idem Sardiniæ accidere Solinus prodidit. Idem Gauleoni Lybiæ regioni Textor attribuit. Legimus etiam in historia Laponiæ, Serpentes ibi nõ gigni, neq; aliunde inuectos ibi viuere posse. In Creta nullos esse Serpẽtes, neq; alios nocuos animãtes Aristoteles, Plinius, & Solinus attestati sunt. Bellonius tamen nonnullas Serpentũ species solum cretense colẽtes, obseruauit; neq; veneno turgẽtes esse arbitratus est, sicuti postmodum experientia docuit; nam ab vno, quem persequebatur demorsus in manu, nullum aliud incommodum nisi solam cicatricem sensit: hac de re Antiquorũ opinionem possumus tutari, qui nullũ noxium animal in prædicta insula morari asseuerarunt. Britanniam quoq; anguibus carere tribus de causis astruit Cardanus. Primò, quia ob immensum frigus ibi pauci generari possũt; secundò, quia illa regio optimè colitur; tertiò tandem, quoniam, qui geniti sunt, exterminantur. Scaliger verò non iniuria prædictas rationes refutat; cum multa loca prædictis frigidiora, & cultiora Serpentum magnam copiam producant: id igitur naturæ

Tom. 1. In Cornucop.

In lib. de subtil.

A turæ loci potius tribuendum esse existimauit. Sicut de multis alijs locis superius est exarratum. Quid dicendum est de Paradiso terrestri, in quo Serpentem non versari multi autumant? Abdias agens de topographia Paradisi delitiarũ, scripsit Serpentem huiusmodi sedem non colere, quoniam per ipsum Angelus inuidiam suam exercuit: propterea à Deo diris affectus pœnis in loco benedicto habitare nõ potest. Angelum enim liuor occupauit, cum Dei imaginem in homine perpendisset: quamobrem inuidiam concipiens vi angelica Serpentem ingressus suasit vxori Adæ, vt vetitũ à Deo pomum tutò comederet. Hactenus de locis à Serpentibus non frequentatis. *Lib. 7. hist. Apost.*

Modò ad enumerandas regiones à Serpentibus quotidie vexatas accedendum est. Primùm loca meridiei obuersa recensebimus cum multi authores in locis calidioribus pestiferos produci Serpentes asseuerent. Omissa igitur insula Colubraria, seu ophiusa, quam, ob Serpentum copiam Plinius inhabitabilem redditam fuisse astruit: nec non Melitæa Italiæ insula Serpentum feracissima, vbi lapis, vel terra Gratia S. Pauli nuncupata, aduersus venenum probatissima nascitur; immò & Pharo olim Ægypti insula, *Colubraria & ophiusa.*

B quæ ex Aeliano, multis, & varijs Serpentum speciebus scatebat. Reducere oportet ad mentem Thessaliam tanto anguium numero redundantum, vt, nisi à Ciconijs vorarentur, proculdubio incolas à suis sedibus expellerent: quemadmodum accidit incolis oppidi S. Viti in Gargano Apuliæ monte, quos, vt notat Leander in historijs, anguium multitudo adegit aliò migrare. Addamus Arabiam, in qua Herodotus scribit innumeros ferè Serpentes circa thuriferas arbores tanquam illarum custodes versari, qui postmodum in Aepyptum volare dicuntur, vbi, nisi ab auibus Ibidibus extinguerentur, totam Aepyptum dissiparent: qua de causa à gente Aegyptia prædictis auibus summus habetur honos. Neq; prætermittenda est Numidia ob Serpentum copiam memoranda, quorum morsibus venenosis, attestante Ioanne Leone, multi quot annis mortui *Lib. 3.*

Li. 1. de Africa. inueniuntur. In Æthiopia postea Serpentes numerari non possunt, nam ibi, vt narrat Pierius, inuicem in gyrum voluuntur, vt montis speciem intuentibus repræsentent. Insuper totam Africam Serpentum adeò feracem Strabo, & Solinus prædicant, vt agricolæ araturi necessariò prælatas induant ocreas, alioquin lethales Serpentum ictus ef-

C fugere non possent: ideòq; ibi nascitur planta Scorzonera vocata, authore Porta, cuius vsus aduersus Serpentes tantoperè commendatur. Deniq; Petrus Martyr, & Paulus Venetus tot, & tam grandes in Indijs versari Serpentes scribunt, vt aduenis maximum timorem afferant. Cæterum aliqui arbitrantur in solis regionibus calidis Serpentes diuagari ob cõnatam ijsdem animalibus frigiditatem, tũm etiam, quia calore magis multiplicari, & citius augeri credant. Verùm illa pars Europæ iuxta Septentrionem sita, vt memorat Olaus magnus, pessimos nutrit Serpentes; licet quoad naturam veneni languidiores, quàm Africani esse ferantur. Propterea in huiusmodi regione aquilonari, ex eodem Olao magno, pastores ab anguibus per campos, & syluas vagantibus maximam noxam quotidie reciperent, nisi opportunis remedijs muniti semper incederent. Immò in parte etiam Septentrionali regni Indiæ vastum esse desertum dicitur, in quo infiniti ferè Serpentes stabulantur. Bohemia sita cis mare Liuonicum, multitudinem, & magnitudinem anguium producit, vt pastores, ex Scaligero, cum illis perpetua bella gerant. Gesnerus etiam recitat in montibus Heluetiæ maximos Serpentes à via- *Li. 6. Phyt cap. 23.*

D toribus quotidie conspici. In Italia, & alijs etiam frigidioribus regionibus multos Serpentes, sed minus venenatos esse Cornelius Cælsus tradit: idcircò addit Scaliger in Lombardia, & agro Ferrariensi varias Serpentum species inueniri.

Nunc loca peculiaria, quibus vt plurimùm Serpentes delectantur, recensere debemus, Greuinus anguium habitationes statuit esse caulas, casas rusticas, cauernas, montes, & prata secus syluas cæduas collocata. Cælius Rhodiginus syluas odoriferas ab anguibus frequentari diuulgat. Quamuis plerumq; in montibus, & locis aridis libentissimè versentur. Vnde Nicander in Theriacis pronunciat in monte Othry varia Serpentum genera vagari: Sed aduertendum est, quòd author per hunc Græciæ montem, reliquos omnes Serpentibus redundantes intelligere voluit; dum cecinit. *In L. de Venen.* *Loca peculiaria anguium.*

Præterea candens niue, & asper vepribus Othrys
Rufis reptilibus scatet, & caua vallis, & alta,
Ac rigidæ salebris rupes, nemorosaq; saxa,
Qua sitibundus, & haud vno apparere colore

Visus

Viſus ſeps habitat. E

Cauernæ quoq; ſunt plerumq; particulares anguium ſedes: quamobrem Ælianus circa puludem ſitam iuxta Epheſiam metropolim cauernam Serpentibus plenam inueniri narrat. Hic aliqui clementiam naturæ contemplantur, quæ loca deſerta Serpentibus habitanda aſſignauit, vthuiuſmodi beſtias venenatas ab humano genere, cuius eſt valdè ſtudioſa, ſegregaret. At Scaliger hoc non argumentum, ſed nugamentum eſſe exiſtimat: quandoquidem natura illas terrarum partes conſultò animalibus aſſignauit, quæ ad eorum conſeruationem conferre poſſent. Hac de cauſa terram tophaceam à Serpentibus maximè appeti multi aſſeuerant, quia & illam exedere, & in illa facilius latibula parare poſſunt, quare ad rem Virgilius ſic canebat.

Terra Serpentibus grata.

L. 3. Georg.

Et tophus ſcaber, & nigris exeſa chelydris:
Creta, negant alios æquè Serpentibus agros
Dulcem ferre cibum, & curuas præbere latebras.

Quamuis nõ ſemper in ſubterraneis locis ſuam conſtruãt habitationem, ſed interdum in cauatis arboribus ſtabulantur. Vnde Olaus Magnus mirum recitat ſpectaculum F quod (licèt raro) in aquilone videtur: nam Serpentes in cauatis betulinæ arboris radicibus, hyeme cõmorantes ſuo afflatu talem ſecus radices excitant calorem, vt huius arboris folia aliàs decidua, durante bruma, proprio referta virore arborem exornent. Quapropter incolæ regionis arcanorum naturæ ignari, hanc arborem folia non deponentem ſacram putant. Huic nõ multum diſſimile videtur ſcribere Solinus, quãdo narrauit in quadam Africæ gleba non ſine miraculo campis vndiq; aridis lucum quemdam virere. Inter ſedes Serpentum peculiares recenſenda eſt aqua: nam Cadamuſtus pronunciauit multos Serpentes regni Senegę vnà cum piſcibus in aquis natare: Et Plinius retulit ora Elymiadis Serpentibus infeſtari, quos flumina illuc deportant. Immò, Solino teſte, ad Caſpias portas, æquinoctio verno accedẽte, Serpentes vndiq; per aquas confluunt.

L. 21. c. 29.

Betula vbi folia non deponat.

In Polyhiſ. cap. 40.

Angues vbi aquis delectẽtur.

VICTVS.

G

DE cibis Serpentum authores longè diuerſa ſentire videntur. Primùm nonnulli verbis ſacræ paginæ nixi, terram, & puluerem cibaria Serpentum eſſe ſtatuunt. Siquidem in Geneſi, cum Serpens ad ſeducendos primos noſtros parentes, Diabolo organum ſe præbuiſſet; tunc Deus illi dixit: ſuper ventrem tuum gradieris, & puluerem comedes cunctis diebus vitæ tuæ. Præterquam quod apud Eſaiam habemus hæc verba. *Serpenti panis erit puluis.* Amplius apud Micheam hæc ſcripta leguntur. *Lingent puluerem, ſicut Serpens.* Propterea Serpentes terra, & præcipuè dulci gleba veſci non eſt negandum: dulcibus enim ſummoperè delectantur. Ideo Plinius Boam Serpentem lactis auidiſſima m eſſe prædicat. Nihilominus noſtri etiam agricolæ lactis amantiſſimos omnes Serpentes eſſe fatentur. Bellonius omni inſectorum genere Serpentes ali teſtificatur. Vnde Theophraſtus ſcripſit angues partem Africæ incolentes, in qua rariſſimè pluit, Onum in illis regionibus copiosè naſcẽtem comedere. Eſt enim ὄνος, ſiue ὀνίσκος beſtiola quædam multipes coloris fuſci, & ſubcinericij, quæ contacta illicò in orbem H ſe conuoluit, latinis multipeda, & porcellio nominatur. Vitriacus in hiſtoria Orientis à Serpentibus illarum regionum piper album vorari tradit: ideoq; ſingulis annis inter ſe præliantes ſe ſe mutuò perimunt. Aliquando Serpentes exiguo contenti cibo vitam degunt, quod optimè norunt circulatores, qui angues in capſulis ligneis modico furfure appoſito circumferunt. Etenim tempore hyemali penes ignem, vel ſub ceruicali, vel in æſtuario poſiti in pyxide perforata, vt facilè reſpirare poſſint, abſq; eſca ad tempus vſq; vernum vitam protrahunt. Nos in vaſculis Serpentes incluſos, ſpatio ſemeſtri, ſine cibo conſeruauimus. Immò Tarantulam viuam Roma in intermedio arundinis ad nos miſſam in ampulla vitrea, dies quinquaginta, ſine alimento retinuimus. Nec mirandum eſt hæc animalia tamdiù ſine cibarijs viuere: quandoquidem Serpentes, & lacerti ſunt animantes multo phlegmate ſcatentes; & phlegma facilè in nutrimentum vertitur: eſt enim alimentum ſemicoctum, quod paulatim, iuxtà tempus opportunum, in ſanguinem tranſmutatur. Monſtat id in anguibus quotidiana experiẽtia, etenim dum

cap. 3.

cap. 65.

cap. 8.

Angues lactis amantes.

Oniſci ſunt Serpentum cibus.

Inedia anguibus cõuenit.

Tarantula viua Roma Bononiam delata.

horum

A horum pituita in alimentum vertitur, animal fit rugoſum, & extenuatur: ſicuti in ſcilla herba licet cõſpicari, quæ extra terram in aliquo ſuſpenſa cubiculo germinat, veluti reliqua cæparum genera, aduentante Vere, in hortis germinaſcunt. Id autem accidit, quoniam plurimum humoris viſcoſi poſſident, quo & radicem nutrire, nec non folia, & flores emittere poſſunt. Præſertim hoc præſtat pancratium, quod tribus annis continuis ſuſpenſum in Muſæo floruit: cum calor innatus in lentore ſuo facilè conſeruetur: quod niſi conſpicati fuiſſemus, poculdubio nemini id narranti fidem adhibuiſſemus. Bellonius quoq; decem menſes abſq; cibis Serpentes viuere poſſe affirmat, dummodo paulum aquæ illis identidem prębeatur. Ideò Plinius non ſine ratione referebat nullũ Serpentem fame, aut ſiti interire. Nam Greuinus illis cõtingere aſſeuerat, quod in aliquibus mulieribus vſu venit, quæ, vt paulò ante dictũ fuit, cũ humore pituitoſo, & craſſo refertæ ſint, calorem naturalem imbecillũ, proportione tamen prædicto humori lento reſpondentem habent; hac de re ſine nutrimẽto diuturnam vitam ducũt.

Scilla, cur extra terrã folia, & flores edat.

Lib. 1. de Venen.

Alioquin Ariſtoteles docuit Serpentes eſſe animalia, quæ, data occaſione, voraci-
B tati ſuæ libenter indulgent: carnes enim, & herbas edunt, & deuorato aliquo animalculo, ab illoq; tota nutriente ſubſtantia extracta, reliquum per ſeceſſum detrudunt. Sed totum oppoſitum præſtant aranei, qui capti alicuius animalis ſuccum totum foris hauriunt. Idem Ariſtoteles Serpentinum deuorandi modum aſſignat, dum inquit Serpentem ex longo breuiſſimum, & ex tereti latiſſimum fieri, vt quod deglutitum eſt, extento corpore melius in ventrem dilabatur: nam gulam habent tenuem, & longam, ideoq; in deglutiendo valdè laborarent, niſi ſemetipſos multifariam contorquerent. Epheſius opinatus eſt philoſophum, per hæc verba, modum, quo oua deglutiuntur à Serpentibus declaraſſe; quam ſententiam explodit Sueſſanus; cum oua à Serpentibus, fractis corticibus, ſorberi compertum ſit. Attamen alij certo certius eſſe tradunt oua cum putamine à Serpentibus deglutiri, ſi tamen fauces ſint capaces; deinde ab ipſis in ſemet cõuolutis intra corpus frãgi, & cortices per partes infernas expelli; quando verò Serpentis ætas eſt tenella, & fauces adhuc ſunt anguſtæ, tunc oua apprehenſa orbe ſpiræita vehementer illa perſtringunt, vt fracto putamine, liquorem oui hauri-
C re poſſint. Non igitur à veritate recedit Olaus Magnus, qui Serpentes omniuoros eſſe conſtituebat: cum æſtate herbas, carnes, animalia, aliaq; huius generis edant, nec non lac, vinum, & aquam bibant; deinde hyeme pro cibis ſomno vtantur. Immò ex Plinio, auibus deuoratis plumas, & oſſa euomunt. Etenim aues, & potiſſimum auium pullos in nidis adhuc degentes libenter furantur. Ad rem Aloyſius Cadamuſtus verba faciens de quantitate Pitacorum regni Senegæ, narrabat illas aues tali ſolertia, & ingenio in nidificando eſſe refertas, vt excelſiſſimam quærant arborem ſurculos tenues habentem, quorum extremitati nidum inſtar pilæ rotundum, relicto tamen anguſto foramine, mira induſtria fabricatum ſuſpendunt; idq; præſtant, vt Serpentum fallant dolos, qui nidum penſilem tenuiſſimo ramuſculo adhærentem mole corporea grauati petere non audent.

Opinio Ariſtotelis circa cibum Serpentũ.

Oua quomodo ab anguibus vorentur.

Lib. 21. cap. 29.

Serpentes omniuori ad mentem Olai Magni.

Quoad potum horum animalium, notandum eſt ipſa exiguo bibendi deſiderio teneri, quemadmodum, & reliqua animantia, quibus natura fungoſum pulmonem largita eſt. Serpentes tamen, ex Ariſtotele, vini ſunt incontinentes: quare multi vino in fictiD libus circa ſepes appoſito, viperas venati ſunt, nam ebriæ nullonegocio capiuntur, vt inferius ſuo loco exponetur. Mercurialis addit non ſolum viperas, ſed etiam omnes Serpentes vino delectari: quamobrem monet cauendum eſſe, ne huiuſmodi animantes ingrediantur vaſa, in quibus vinum ſeruatur, quia & illud bibũt, & reliquum venenãt.

In lib. Naiig. cap. 30

Potus Serpentum.

PHYSIOGNOMONICA.

ANIMANTIVM alias eſſe perfidas, & inſidioſas, vt Serpentes vehementer verum, & indubitatum eſſe exiſtimamus. Quare Adamantius ad aures Ariſtotelis ſcribebat, quòd homines paruis genis à natura donati, vti ſunt angues, ſemper fucum faciunt, alioſq; à veritate depellere conantur. His addebat Gulielmus Gratarola naturam oris, & menti animalium contemplans, homines paruũ mentum habentes vi-

Lib. 8. de hiſt. Anim. cap. 4.

In opuſc. Phyſ. cap. 14.

tan-

tandos eſſe; quoniam hi præter cętera immites ſunt, & apud amicos ſemper aliquid fingentes, hypocriſim libenter amplectuntur: propterea ad Serpentes mento prorſus carentes referendi ſunt. Amplius idem author de oculorum indicijs verba faciens ſcriptum reliquit, quòd oculi referti guttulis rubicundis, non tamen rotundis, ſed quadratis, & inſtar ignis micantibus intrinſecus, nec non inferiùs; deinde ſi aliæ poſt ipſas ſint pallidæ, & aliæ glauceſcentes, cũ circulis forinſecus pupillas claudentibus ſanguinolentis, & palpebræ, & pupillę moueantur, denotant animũ atrocem vltra mentis cogitationem, nec non ſanguinem domeſticorum libenter effundentem, omnia nefanda perpetrantem, & dolis, vaniſſimiſq; commentis omnia peruertentem. Tales autem fuiſſe oculos Ezelini tyranni authores pronuntiant. Sed aduertendum eſt, quòd huiuſmodi guttulæ, in oculis obſeruatæ, & obſeruandæ, quantò fuerint rubicundiores, eò maiorem iram, & magis facinoroſum ſcelus atteſtantur: nam minores, & obſcuriores, prædicta nefanda minuunt quidem, ſed non tollunt. Id totum in oculis Serpentum manifeſtum eſſe arbitramur.

Animi atrocis ſigna.

E

F

ANTIPATHIA.

CVM hominibus, multis brutis, varijs plantis, & etiam cum rebus inanimatis Serpentes inimicitias gerere non eſt dubitandum. In primis homini pertinacem Serpens ſe ſe exhibet inimicum, & viciſſim homo tali conſpecto animali ſtatim perhorreſcit, & mulier vtero gerens facilè abortit. Hoc inde natum eſſe multi authores exiſtimãt, quoniam, in mundi primordio, Deus alloquens Serpentem dixit. *Ponam inimicitiam inter te, & mulierem, & inter ſemen tuum, & ſemen eius, ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius.* Hinc colligendum eſt inter homines, & Serpentes hoſtile ſemper odium eſſe futurum. Et quamuis aliqui ſcripſerint Serpentem interdum in hominum delicijs fuiſſe; hoc inter prodigia alij recenſendum eſſe autumant. Plinius narrat Serpentes non ab homine, ſed ab hominis, & præcipuè ieiuni ſaliua, tanquam ab aqua feruenti, abhorrere; quoniam hæc ſi fauces anguium intrauerit, illicò perire dicuntur. Vnde Lucretius ad rem canebat.

Lib. Geneſ. cap. 3.

Saliua hominis anguibus inimica.

G

Eſt vtiq; vt Serpens hominis contacta ſaliuis
Diſperit, ac ſe ſe mandendo conficit ipſa.

Philoſophi perſcrutantur, cur Serpens ieiuni hominis ſputo necari poſſit; & tandem in hanc veniunt ſententiam id fieri, ob ſingularem inter vtrumq; antipathiam; ſiquidem Serpens frigidæ, & ſiccæ eſt tẽperaturæ, homo autem calido, & humido temperamento eſt prędituſ. Iſidorus promulgat hominem tantũmodo nudum à Serpente timeri (quod Olaus magnus in pueritia ſibi accidiſſe ſcribit) idq; inde oriri refert, quia Serpens hominis imperium ſupra cuncta animantia teſtatur, dum eum veluti Dominum veneratur; quoniam in Paradiſo terreſtri, ante lapſum primorum parentum illum nudum nouit. Hactenus de homine in genere. Modò ad particulares homines, & populos deſcendere oportet, qui à Serpentibus priuatis odijs diſſident. Ælianus narrat angues à Troglodytis abhorrere, quoniam horũ natio eos comedat, & conſumat. In Syria, ex Plinio, circa Euphratis ripas, Syri dormientes à Serpentibus non vexantur: quadere à Syris non enecantur: cæteris verò cuiuſcumq; generis infeſtiſſimi ſunt. Pariter in Tirynthо angues parui ex humo naſcuntur, qui indigenis innoxij, aduenas autem interimere dicuntur. Item Crates Pergamenus in Helleſponto circa Parium, genus hominum fuiſſe ſcribit, quos ophiogenes nempè anguigenas vocat: hi ob cognationem quamdam cum Serpentibus, vel potius ob peculiarem antipathiam, Serpentum ictus ſolo tactu ſanare, & manu ſuper patientem impoſita, venena à corporibus extrahere dicebantur. Varro aliquos etiam ibi verſari ſcribit, quorum ſaliua ictibus Serpentum medetur. Huius gentis authorem, vt notat Æneas Syluius, heroem quemdam fuiſſe ex Serpente immutatum fabuloſa tradidit Antiquitas, addiditq; hanc vim apud illam nationem aliquandiu manſiſſe: quemadmodum in Calabria, fama eſt, de illis, qui ex progenie D. Pauli cognominantur: nam & hos Serpentum morſibus mederi affirmant. Similis gens in Africa Pſyllorum fuit, à Pſyllo Rege nuncupata, cui teter quidam odor ingeni-

Lib. 12. Orig. cap. 4

Homo nudus Serpẽti inuiſus.

H

Syri populi à Serpentibus nõ laduntur.

Saliua humana ictibus Serpentum medetur.

A ingenitus eſt, teſte Plinio, quo quaſi peſtifero nidore Serpentes obſtupefacti fugantur: hac de cauſa illis gentibus nocere non poſſunt. Propterea apud ipſos peruulgati moris eſt infantes nuperrimè natos ſæuiſſimis obijcere Serpentibus, ſicq, coniugum pudicitiam experiri: nam anguibus non refugientibus vxores tanquam adulteras damnabant. Item ſimile genus hominum, nempè Marſorum hodie viuit in Italia, vt refert Plinius, quos à filio Circes ortos eſſe; ideoq; ijs ob ſingularem antipathiã vim naturalem aduerſus Serpentes ineſſe tradunt. Strabo id confirmare videtur, dum inquit. Quemadmodũ Tintyritę contra Crocodilos naturalem quãdam facultatem poſſident, ita populi Pſylli, & Marſi innatam quamdam virtutem aduerſus Serpentes participãt.

Angues cur Pſillis populis non noccant.

Lib. 8. cap. 25.

Marſi, & Pſilli populi cur à Serpẽtibus non attingantur.

Præterea Serpentes multis auibus ſe exhibent inimicos: Primituſq; cum Aquila grauem offenſionum acerbitatem habent. Quamobrem Aquilæ œtitem lapidem in nidum deferre ſolent, ne illis Serpentes appropinquare poſſint. Præterquam quod ex Paulo Veneto, quoddam Aquilarum genus in montibus regni Morſili verſantium anguibus veſcitur. Sed quandoq; Serpentes ab Aquilis apprehenſi in aere multiplici cau-

B dæ nexu alas auis ligant, & adeò eas implicant, vt, teſtibus Plinio, & Alberto, ambo in terram neceſſariò cadant. De hoc locutus eſt Virgilius cum cecinit.

Lib. 11. Aeneid.

Atq; volans altè raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atq; vnguibus hæſit.
Saucius at Serpens ſinuoſa volumina verſat,
Arrectiſq; horret ſquamis, & ſibilat ore.

Cæterùm animaduertendum eſt, quod non omnis aquila id præſtat, ſed tantum genus quoddam paruum, quòd venatur quemdam Serpentem, qui draco generali vocabulo nominatur. Aelianus de horum animalium pugna curioſam recitat hiſtoriam. Inquit enim, quod ruſtici quidam frumentum in area perticis excutientes, & ardenti oppreſſi ſiti, vnum ex ſuis, vt de proximo fonte hauriret aquam, miſerunt. Is altera manu falcem meſſoriam, altera ſitulam geſtans, & ad fontem perueniens, Aquilam à Serpentis ſpiris arctiſſimè complicatam offendit, obſeruãſq, periculum impendens ſtrangulationis Aquilæ, Serpentem falce diſſecuit, & Aquilam à vinculis anguineis, à quibus ſe ex-

Lib. 7. cap. 37.

Aquila Serpenti inimica.

C tricare non poterat, liberauit. Quomodo autem Aquila liberatori ſuo gratiã retulerit in primo Ornithologiæ libro explicatum fuiſſe opinamur. Deinde angues odio Pauonis exardeſcunt, cum, ex Authore de natura rerum, pauo clamore ſuo Serpentes perterrefaciat, & cuncta animalia venenata depellat: non enim facilè propè habitare audent, vbi vox pauonis frequẽtiſſimè auditur. Immò à Cycnis etiam diſſentire multi volunt; cum hæc verba proferat Auicennas: Qui noctu præſertim dormiens à venenatis animalibus ſibi metuit, domi cycnos, pauones, & grues nutriat. Bellunenſis tamen pro cycnis ciconias reponit. Vtcumq; ſit, hoc omnibus eſt manifeſtum, vtriq; aui Serpentem eſſe inimicũ: propterea Solinus Ciconias in Theſſalia maximè immunes prædicat, quia Serpentes interimant. De his Iuuenalis cecinit hunc in modum.

Pauo, Cycnus, & ciconia aues anguibus inuiſæ.

——— Serpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta.

Viciſſim Serpentes ciconiarum collum ſæpè implicant, atq; illas ſuffocant. Idcircò narrat Oppianus Serpentes pullis ciconiarum ſæpius inſidiari, & olim in Italia accidiſſe, vt fœtura ciconiæ tribus annis continuis à Serpentibus deuorata fuerit. Prædictis ad-

D damus accipitres, qui venenatis beſtijs ſummoperè aduerſantur. Vultures etiam contra Serpentes acerrimè preliantur, ſed vultures nigri minus roboris habere dicuntur. Serpentes quoq; Ibidem auem oderunt, quoniam ab ipſa deuorentur: Hinc Ægyptij auem hanc ſacram eſſe ſtatuerunt. Ad rem Iuuenalis ſic canit.

Auipitres, & vultures anguitum hoſtes.

——— qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc, illa pauet ſaturam Serpentibus Ibim.

Iuuenal. Satyr. 15.

Gallus, & gallinæ à Serpentibus odio habẽtur, quia gallus cum illis dimicat, & gallinæ eos vorant. Quare non eſt mirum ſi Rondeletius vir fide dignus tradiderit ſe aliquando ediſſe gallinas, in quarum ingluuie Serpentes reperti fuerunt. Tandem hirundines, & angues priuatis diſſident odijs, quoniam, ex Oppiano, Serpens hirundinum nidis inſidias tendit, & earum pullos ſæpè deglutit.

Lib. 5. de Piſc.

Si deſcendamus ad quadrupedes animantes ſe ſe offerunt Elephanti, quorum ſpi-

Elephanti cum anguibus bellum.

ritus, Ceruorum ritu, Serpentes à cauernis euocat. Vnde ſuffitus ex aliqua parte elephanti paratus Serpentes fugare perhibetur. Quamuis Diodorus Siculus ſcribat, quòd Serpentes, viſo Elephanto, oculis inſtar fulgoris micantibus, viſionem eius adeò obumbrant, vt ad terram neceſſariò cadat. Sed hæc ad hiſtoriam Draconum ſpectare videntur, de quibus ſuo loco verba fient. Referunt etiam Serpentes odorem leopardi vitare, quare ſi hoc à veritate non eſt alienum, pellis leopardi aduerſus Serpentes deferri poſſet. Quid plura? Cerui Dorcades, & Serpentes odio graui ſe inuicem proſequuntur; quoniam, teſte Nicandro, tam Cerui, quã Dorcades anguibus veſcantur: ideòq; Serpentes, conſpectis Ceruis, ſtatim ad cauernas ſe conferunt. At Cerui narium halitu, quaſi ſympathica quadam virtute illos foras extrahũt. Licèt alij ſcribant ob antipathiã id accidere; nam angues, Ceruorum flatu percepto, foras exeuntes alio iter vertere conantur; qui interim à Ceruis intercepti non in gratiam alimenti, ſed potius medicamenti comeduntur. Quandoquidem Etymologus, & Varinus tradunt Ceruos ſæpè numerò verminatione laborare; ideòq; ſæpè ſæpius torminibus ventris vexati Serpentes quærunt, cornu ad lapides affricato, & nidore excitato, vt à latibulis exeant; quibus voratis à vermibus liberentur. Plinius prodit, quod Ceruus ſenecture grauatus, proprio ſpiritu angues è latibulis euocatos comedit, & hac ratione ſenectutem leuare conatur. Id autem veritati non eſſe conſonum arbitratur Albertus: quamuis nullibi (quod ſciamus) hoc apud Plinium legatur. Ideò Simeon Sethi admonet intereſſe eorum, qui ceruos vehantur, vt tempore æſtiuo ab eorum eſu caueant, quia tunc temporis anguibus veſcuntur. Tradit quidem Iſidorus, quod Cerui ſtatim atq; ægritudine aliqua premuntur, latebras anguium inquirunt, illiſq; ſpiritu narium attractis, & ſuperata vi eorum venenata, pro pabulo vtuntur, vt priſtinæ ſanitati quamprimum reſtituantur. In gloſſa ad pſalmum qua dragesimum primum, qui incipit. *Quemadmodum deſiderat Ceruus fontes aquarum.* Legitur, quòd Ceruus ſenio grauatus, Serpentes naribus haurit: vnde veneno æſtuans fontem ad bibendum ardentiſſimè deſiderat, & poſt potionem pilos, & cornua deponit. Vincentius Belluacenſis Serpentes tantum pro pabulo Ceruis concedit, vt caligini oculorum medeantur. Alij Ceruorum duplex aſſignant genus, alterum, quod euocatos à cryptis Serpentes vorat, deinde veneno turgidum pilos mutat, & cornua abijcit, & poſtmodum aquam hauriens, & euomens liberatur: alterum inuentos Serpentes enecat, poſtea ad montes, pabuli gratia, ſe recipit. Gillius ex Oppiano in Libycis finibus magnam Serpentum quantitatem verſari promulgat, qui Ceruum humi iacentem inuadere non pertimeſcunt, & interdum alij caput, alij collum, alij ventrem, & deinceps reliquas corporis partes mordicus apprehendunt: tunc Ceruus à terra ſurgens alios dentibus diſſecat, alios pedibus conterit, & tandem fluuium inquirit, vt reliqui Serpentes ab eius pelle dependentes excidant, & cicatrices quamprimum obducantur. An verò narium ſpiritu Ceruus Serpentes à cauernis attrahat, quemadmodum magnes ferrum, & ſuccinum paleas, hoc non eſſe credendum multi autumant. Immò potius debemus adſtipulari ſententiæ Oribaſij, qui ſcriptum reliquit Serpentes à Ceruo attrahi non flatu latibulum implente, ſed potius aerem cauernæ, quoad fieri poteſt exhauriente, itaut Serpens egredientem ſequatur aerem, non ſecus ac vinum, vel aqua, attracto aere, per fiſtulam aſcendit. Sed de hoc plura in hiſtoria Cerui videnda ſunt. Præter hæc, ex verbis Ariſtotelis, ſues Serpentibus maximè inuiſi eſſe tradũtur, dum angues inuentos edunt: qua de re Blondus hiſtoricus narrat in ſyluis Plumbinenſibus anguem immenſæ magnitudinis olim apparuiſſe, qui non modò homines, ſed cæteras quoq; beſtias interimens abſumebat: quapropter incolæ non mediocri formidine capti, tandem mille ſcrofas congregarunt, quas Serpens cõſpicatus inuadens, ab illis deniq; extinctus eſt cum aliter ſuperari non potuerit, ſicq; ſuum ope, ager Plumbinenſis à periculo formidoloſi Serpentis euaſit. Inſuper echinus terreſtris Serpenti admodum eſt inuiſus, vt meminit Oppianus, quoniam illum latibulantem, & in orbem conuolutum fruſtra mordet, & quò magis eum ſpiris circũdando premit, eò magis vulneratur. Ichneumon etiam & Serpens inter ſe præliantur; idcircò, ex Oro Apolline, Aegyptij hominem debilem ſignificaturi Ichneumonẽ pingebant; quandoquidem hoc animal non prius Serpentum pugnam aggreditur, quàm cæteros ſuæ ſpeciei ad certamen conuocauerit. Brumali etiam tempore, authore Cælio Rhodigino, Serpens languidior redditus à ſoricibus in latebra

Cerui, & Serpentis odium.

Quomodo Serpentes à Ceruo de cauerna extrahatur.

Ceruorum duplex genus.

Serpentes audent Ceruũ aggredi.

Quomodo Serpentes flatu Cerui de cauerna educantur.

Suĩ & Serpentis pugna.

In Lib. de Piſc. Echini terreſtris, & anguis bellum.

In Li. Hieragl.

A latebra infeſtatur, cum alio tempore ſorices à Serpentibus maxima afficiantur noxa. Teſtudo etiam cum Serpente depugnat: ideò, iuxta Plinij ſententiam, nunquam Serpentem inuadit, priuſquam herbam cunilam deguſtauerit: quemadmodum muſtela rutam comedit, antequam pugnam Serpentum adoriatur: inuicem enim hæ duæ beſtiæ ſibimet aduerſantur, vt voluit Ariſtoteles, quoniam ijſdem cibis veſcantur: ambæ enim in latebris, & circa habitationes mures venantur, hac de cauſa muſtelarum cinere aduerſus venenum Serpentis multi adhibent. Idem odium contra Serpentes exercet cattus, qui, ex Alberto, eos, & bufones interficit, ſed eos non comedit; immo ab illorum veneno læderetur, niſi felis ſtatim aquam ſuperbiberet. Lacerta quoq; naturali inſtinctu, maximo amore hominem, & viciſſim odio pluſquam Vatiniano Serpentem inſectatur: ideò Eraſmus pulcherrimam hiſtoriam de pugna lacertæ, & Serpentis recitat. Item Chamæleonti inimicum ſe præſtat Serpens: etenim, ad mentem Æliani, Chamæleon viſo angue latam arripit feſtucam, qua tanquam clypeo ab hoſte Serpentino ſe tuetur. Tandem cæteri Serpentes à baſiliſco ſummopere abhorrent: cum eius tantùm

B ſibilo audito exanimentur.

Teſtudinũ muriũ, & Serpentum inimicitia.

Remedium contra Serpentes.

Felis & anguis odiũ.

In Dialog. de Amicit.

Chamæleõtis, & Serpẽtis inimicitia

Si conuertamus ſermonem ad animalia exanguia; in horũ multis hoſtilem animum contra Serpentes inueniemus. Ariſtoteles docet locuſtam cum Serpente præliari; quædam enim locuſtæ ſpecies ab impugnandis Serpẽtibus ophiomachus nuncupatur. Vnde quidam agricolæ memorandam locuſtæ de Serpente victoriam obſeruarũt: illa enim Serpentis guttur apprehendens, abſq; vllo certamine, beſtiam venenatam extinxit. Hoc admiratione dignum eſt, quòd beſtia fortiſſima, & aſtuta ab imbecilla, & fatua ſuperari potuerit. Ex his fortè intelligendus eſt Albertus, qui ſcripſit inueniri vermem *Opimatum* dictum cum Serpente non viribus, ſed audacia dimicantem, illius enim adhæret gutturi, ita ut inde minimè auelli poſſit, donec Serpens pororſus extinctus fuerit. Ibidem etiam memorat alium vermem, quem ſpoliatorem colubri appellauit. Aelianus idem accidere cancris Serpentum inimicis tradit: nam Serpentes à vaſta cauerna iuxta Epheſiam metropolim egredientes ad proximam vſq; paludem ſerpunt, deinde tranando ad oppoſitam ripam peruenire conantur: interim in aqua à cancrorum for-

C cipibus comprehenſi interimuntur. Tandem, ex Plinio, aranei acerbiſſimum in ſe Serpentum odium concitant, dum librantes ſe filo in caput eorum ad opacam arboris vmbram iacentium, eos tali noxa afficiunt, vt vertiginoſo affectu correpti diù rotentur, & tandem pereant. Ad finem Veſpæ Serpentum inimicæ pronunciandæ ſunt: nam authore Vincentio, in ſpeculo naturali, Serpentibus ſæpè veſcuntur, quo alimento imbutæ mortiferos ictus imprimere ſolent.

Locuſtæ ſpecies cũ Serpente pugnat.

Lib. 26. de Anim.

Vbi Serpentes à cancris interimantur.

Aranei & anguis antipathia.

His adnotatis de animalibus, ad arbores, & plantas Serpentibus inuiſas ſermo eſt conuertendus. Albertus memorat arborem quamdam in partibus Aſiæ creſcentem Hyperdoxin vocatam, cuius ſuaui fructu columbæ regionis delectantur: verſantur autem ibi Serpentes columbis valdè moleſti, ſed prædictæ arboris odorem, & vmbram non ſuſtinent: quamobrem columbæ in hac arbore, & refugium, & pabulum tutum inueniunt. Eadem antipathia inter Serpentes, & fraxinum celebratur: itaut ne matutinas quidem, veſpertinasvè vmbras etiam longiſſimas huius arboris Serpens attingat. Ideò ob naturæ benignitatem fraxinus, priuſquam angues à latebris

D prodeant, florere incipit, & folia non deponit, niſi poſtquam Serpentes ad hybernas habitationes reuerſi fuerint. Callimachus etiam, teſente Aeliano, arborẽ in ſolo Trachinio naſcentem Smilum nominat, cui appropinquãtes angues pereũt, quę arbor niſi ſit fraxinus, ab ea ſaltem valdè non diſcrepare videtur. Eamdem antipathiam inter anguem, & quercum collocant: nam Conſtantinus in Greoponicis, quernis iniectis foliis Serpentem interire autumat. Scribit etiam Ariſtoteles odorem floreſcentis vũæ Serpentes auerſari, propterea eo tempore nullus Serpens in vitibus inuenitur. Amplius herbæ innumeræ recenſeri poſſunt, quas Serpentes, ob antiphatiam, deteſtantur. Cardanus meminit trifolij, ſub quo Serpentem, vel aliud venenatum animal latere, vel habitare non eſt compertum; quia hæc herba illis exitio ſit. Draconteam, & Anchuſam, aſſentientibus Dioſcoride, & Arnoldo, angues abominantur, quia huiuſmodi herbis necantur. A betonica faciem auertunt, quoniam in huius herbæ circulo incluſi exire non audent, ſed potius, ad mentem Plinij, ſemetipſos flagellando perimunt. Capparim inuiſam anguibus prædicat Auicennas, cũ Serpentes, & vermes in inteſtinis

Arbor fraxino congener.

Quercus, & vitis.

Aliæ plantæ Serpentibus inimicæ.

Betonica.

Capparis.

Allium. ſtabulantes interficiat. Odor allij Serpentes deterret: ideò ruſtici vaſa lactis, ſucco al- E
liorum circumlinunt, ne Serpentes lactis auidiſſimi irrepant. Ruta, & præſertim li-
Ruta libyca. byca, quoniam ſicciſſima eſt, Serpentibus aduerſatur: nam eius odor efficit, vt ſtatim
Plantæ ſerẽdæ circa domum ad arcẽdos angues. animo deficiant. Omittimus conſultò abſynthium, artemiſiam, abrotonum, libano-
tidem, & herbas huius generis, quas ob antipathiam Florentinus circa habitationes
plantãdas eſſe iubet, ne ad eas Serpentes accedere audeant. His addamus nepetam, &
viticem, quarum foliis, ex Aeliano, mulieres Atticæ in Athenienſium Theſmophorijs
cubilia ſubſternebant, ne Serpentes illuc intrare poſſent. Addit etiam Aelianus Enu-
lam, helenium nuncupatam: ſiquidem tradunt Ægyptij Polydamnam vxorem Thoridis
Ægypti Regis miſericordia motam, in Pharum Helenam expoſuiſſe, eiq; donauiſſe her-
In Geoponicis. Lib. 9. c. 7. bam, cuius odorem tantùm, dum Serpentes paſſim vagantes percipiunt, illicò ad cauer-
Enula cur Heleniam dicta. nas ſeſe conferunt. Helena igitur herbam terræ commiſſam Serpentibus contrariam
celebrauit: vnde poſtea rerũ naturalium periti enulam helenium nuncuparunt. Plu-
tarchus ſelenen herbam in monte Apræſaneo naſcentem diuulgat, cuius ſpuma paſtores
liniũtur, vt nullam Serpentum illic errantium iniuriam patiantur. Deniq; Plinius the- F
rionarcam aliam, quàm magicam in noſtro orbe naſcentem, fruticoſam, foliis ſubuiri-
didibus, & flore roſeo extollit; quoniam ob antipathiam anguibus inuiſa celebretur. In-
ter res inanimatas Serpentes oderunt ignem, non ſolum quia eorum viſionem hebetet,
Lib. 7. de variet. rer. cap. 29. vt voluit Cardanus, ſed etiam quia veneno aduerſatur, illud enim abſumit: cum om-
nia elementa, præter ignem, veneno infici poſſe compertum ſit.

SYMPATHIA.

QVEMADMODVM paulò ante antipathia Serpentum cum animalibus, & plantis expoſita fuit: ſimiliter hoc in loco ſympathia eſt explicanda: quandoquidem multi authores tantam ſympathiam, & ſimilitudinem inter angues, & Marſos pupulos collocarunt, vt eis Serpentes nocere non poſſe aſſeuerauerint. Ideò Baptiſta Mantuanus ſic canebat. G

Sympathia Marſorum, & Serpentum.

——— maior tua gloria Marſis,
Quos impunè ferunt nigros tractare Colubros.

Id autem falſum eſſe proculdubiò credendum eſt, ſiquidem Marſi cæteris hominibus nocerent. Hodie etiam multi impoſtores, & circumforanei in varijs Vrbium plateis plebeculam decipiunt dicentes, Marſorum ritu, vim contra Serpentes poſſidere, & vinum, in quod ipſi inſpuerint, plebi propinant, atq; hoc potu virtutem aduerſus Serpentes illis cõmunicari prædicant, quæ nullo adueniente tempore deleatur. Plinius maiorem concordiam, & amicitiam inter Serpentes, quam inter homines reponit, quia Serpẽtes à Serpentibus non mordeantur, & innumeri in latibulis ſimul conglobati, & amicè viuentes aliquando à ruſticis inueniantur. Amplius illis ineſt perpetua cũ anguillis neceſſitudo: propterea quod adrem, Geſnerus conſideratione dignam narrat hiſtoriam. Quidam enim cum eſſet puer anguillam magnam fiſcella incluſam in quemdam locum deferens per ſyluam tranſire cogebatur, in qua anguillam ſibilaſſe retulit, & illicò aliquot Serpentes ſibilo excitatos accurriſſe: quare puer, horrido perterrefactus ſpecta- H
culo, ciſtula depoſita, aufugit: Cum verò paulò poſt reuerteretur, vt fiſcellam recuperaret, anguillam non inuenit. An verò ſibilent anguillæ dubitandũ eſt; quoniam piſces muti ſunt. Fortaſſis qui deferebat anguillã ſibilantes Serpentes audiuit, ideòq; fiſcellam deponens terga dedit. Inſuper Ariſtoteles vulpes, & Serpentes amicos minimè fucatos eſſe decreuit: cum ambo in cryptis communem vitam degant. Ponzettus etiam mures, & Serpentes magna neceſſitudine coniunctos facit, dum ſimul interdùm colludere ſtatuit, ſed proculdubiò hic author de Serpentibus mures non venantibus verba facit.

Sympathia Serpentum inter ſe.

Anguillæ, & Serpentum hiſtoria.

Felis, & Serpentis amicitia.

Aliquando etiam Serpentibus fuit cum cattis amicitia non vulgaris, vt relatum fuit in hiſtoria felis, de monachis quibuſdam ægrotantibus, nec infirmæ valetudinis cauſa intelligi poterat; cum tandem ruſticus operarius felem monaſterij in dies cum Serpente colludentem obſeruauit. Non erat autem læthale huiuſmodi venenum, quoniam lætitia Serpentis cum catto, ludi gratia dimicantis, venenatam vim reprimebat.

Si de

A Si de ſympathia anguium, & herbarum ſermo habeatur. Plinius in primis miratur honorem, qui hederæ ab Antiquis haberi ſolebat; cum Serpentes illa tantoperè delectentur. Amplius cum fæniculo Serpentes maximum habent conſenſum: nam ipſo deguſtato, ad mentem Plinij, ſenectutem faciliùs exuunt. Immò eius ſucco oculorum aciem, ex Textore, priſtinam acquirunt viſionem, quam in latibulis tota hyeme degentes ferè amiſerant. Ideòq; Porta aſtruit homines didiciſſe à Serpentibus, ſucco fæniculi oculorum caliginem depellere. Vtrum modo hoc fęniculum ſit illud, quod ab hominibus editur, Authores ſibi inuicem repugnant: etenim Mercurialis fuit huius opinionis illud fæniculum, cui Serpentes oculos affricant, eſſe illud genus, quod Florentini baccatum cognominant, idque pro veneno reputant. Hinc tamen non fit, vt hoc fęniculum vermiculans ſit ab alio diuerſa ſpecies, nam, ablato verme venenoſo, eſt edule: ideòq; Florentini baccatum vocant ob vermem in illo genitum, quem ipſi lingua vernacula baccum dicunt, & ablato verme, nempè bacco, omni carere veneno exiſtimant. Tandem ſcribunt nonnulli tantam ſympathiam inter Serpentes, & ſabinam eſſe, vt ferè ſemper circa hanc plantam obuerſantes inueniantur. B

Lib. 1. Mag. nat.

Herbæ anguibus amicæ.

Lib. 1. de morb. Venen.

CAPIENDI, FVGANDI, ET NECANDI RATIO.

TECHNÆ variæ in præſentia examinandæ ſunt, quas pro captura, & deſtructione Serpentum homines excogitarunt. Plinius anguem ſubintrantem cauernam ſiniſtra manu apprehendendum eſſe docet, quia facilimè per caudam extrahetur: alioquin dextra non poterit auferri; non enim cedit trahenti, ſed fugiens elabitur, aut abrumpitur. Hodie Agyrtæ innumeros angues quodam baculo fiſſo, vel pyragra apprehendunt, & in vas aliquod deferunt, deinde veſiculas circa dentes veneno refertas C forcipibus diſrumpunt, ſicque illos impunè tractant: vel ſtatim captos ſaliua perfundunt, cuius contactu non parum vileſcunt, & veneni feritatem deponunt. Aut ad illos impunè tractandos quodam vnguento manus perlinunt, quod conſtat ex oleo expreſſo à ſemine ſylueſtris raphani, ſuſco radicis dracunculi, & aſphodelli cerebro leporis, ſaluiæ folijs, & lauri baccis. Florentinus in Geoponicis alio vtitur artificio. Vaſa fictilia ſalſuginoſa circa habitationes intra terram condit, & in ea omnes beſtias reptiles inſilire fatetur, deinde vaſis diligenter obſtructis, eas concremat.

Quomodo Circulatores facilè pertractẽt angues.

Vnguentũ contra vermes.

Alioquin Serpentes immenſæ magnitudinis in regione calidiori ſtabulantes, retibus, & alijs artibus doloſis capiuntur. Diodorus Siculus, & Gillius narrant artem, qua captus fuit immanis Serpens olim ad Ptolemeum Ægypti Regem delatus. Venatores enim illarum regionum, regia munerum magnificentia incitati magnum Serpentem viuum Alexandriam ducere decreuerunt. Serpentem igitur longitudinis triginta cubitorum ſecus aquas in orbem complicatũ, & humi ſtratum conſpicati, laqueis, & catenis coerceri poſſe arbitrabantur; ſed appropinquantes igneo oculorũ fulgore, ſquamarum aſperitate, & dentium eminentia perterrefacti fuga ſalutem ſibimetipſis conſuluerunt. D Poſtmodum, excogitata alia capiendi animalis arte, robuſtis funibus rete belluæ capax fabricarunt, deinde, obſtructo cauernæ aditu, belluam à faciendis rapinis reuertentem magno clamore, & ſtepitu ad cryptam confugere coegerunt, qua lapidibus clauſa inuenta, in rete tandem incidit. Item Paulus Venetus in regione, quam *Caraiam* vocant, immenſos Serpentes diuagari ſcribit; qui infraſcripto artificio coercentur. Interdiù huiuſmodi angues in ſubterraneis quieſcunt locis, noctu verò vagantes, & cibum inquirentes nulli animalium parcunt; poſtea alimentis repleti ad domeſticam latebram redeunt, & gradientes mole corporea in terra illa ſabuloſa foueam faciunt. Vnde venatores beſtijs inſidias tendentes multos, & robuſtos palos in ſuprema parte ferro acuto munitos in ſabulo habitationi animalis proximo defigunt, puluereque obruunt, ne quidquam conſcipi poſſit. Cum autem noctu, vt fieri ſolet, Serpentes ad cibi inquiſitionem prodeunt, corporis pondere latenti ferro transfiguntur; tuncq; venatores in inſidijs morantes, magno facto impetu, Serpentem perimunt.

Retibus angues coercentur.

Palis acutis angues capiuntur.

Alij abſq; technis, & inſidijs, ſolis cantionibus Serpentes cõprehendi, & necari poſſe E
affirmant, nixi potiſſimùm varijs poetarum authoritatibus, qui id aſſeuerantius dicere videntur. Primùm Virgilius ſic canit.

Eclog. 8. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Manilius idem confirmat dicens.

Conſultare fibras, & rumpere vocibus angues.

Prædictæ ſententiæ Ouidius non refragatur dum canit.

Vipereas rumpo, & verbis, & carmine fauces.

L. 2. Amor. Idem Poeta alibi canit hunc in modum.

Carmine diſſiliunt abruptis faucibus angues.

Prudentius Poeta idem ſtabilire videtur, dum in libris contra Symachum ſic inquit.

——— *Baccho caper omnibus aris*
Caditur, & virides diſcindunt ore Chelydros,
Qui Bromium placare volunt.

Lib. 1. Silius etiam Italicus meminit cuiuſdam, nomine Atyr, qui excantando Serpentes, eos F
coercebat, dum ſic ſcribit.

Nec non Serpentes diro exarmare veneno
Doctus Atyr, tactuq; graues ſopire Chelydros.

Nonnulli volunt hunc virum ex familijs Pſyllorum, vel Merſorum dimanaſſe, qui proprio corpore, vt recitat Plinius, Serpentibus aduerſabantur: propterea olim Romani Conſules, vt periculum facerent, num legatus nomine Hexagon, à prædictis nationibus miſſus fuiſſet, cum in dolium anguibus plenum coniecerunt: vbi à Serpentibus minimè vexatus omnibus miraculo fuiſſe dicitur. Marmaridæ quoq; populi Africæ Pſylis finitimi angues ſolebant excantare: horũ autem meminit Silius Italicus his verſibus.

Lib. 3.

Marmaride medicum vulgus ſtupuere cateruis,
Ad quorum cantus Serpens oblita veneni,
Ad quorum cantus mites iacuere Geraſtæ.

In Phyloſ. Lucianus etiam memorat cantiones, quibus Serpentes coerceri feruntur. Introducit enim Babylonium quemdam virum ex Chaldæis, qui profectus in agrum omnes ex- G
pulit Serpentes. Verba autem Luciani ſunt hæc. *Babylonius in agrum profectus manè, cum pronunciaſſet ſacra quædam ex vetuſto codice ſeptem nomina, ſulphure, & face luſtrato loco, in orbem ter obambulans Serpentes omnes inuitos exciuit, quicumq; intra illam regionem erant. Veniebant ergo tanquam ad incantationem tracti Serpentes multi.* Si autem verum eſſet, quod narrat author, id non cantionibus, & verbis Babyloni viri, ſed potius grauiſſimo ſulphuris odori attribueremus, quo ille accenſa fac-
In Li. Naturig. c. 28. regionem luſtrauerat: his enim tetris, & exiccantibus odoribus Serpentes excitantur, & fugantur. Aloyſius etiam Cadamuſtus ſimilis excantationis meminit apud Nigritas. Siquidem illarum regionum Princeps, quando præſentaneum deſiderat venenum, deſignato in terra circulo, & nonnullis prolatis verbis, Serpentes eò accedere cogit: tunc inter illos magis venenatum eligens interficiendum, alios miſſos facit. Itaq; occiſo Serpente, eius ſanguinem cum ſucco cuiuſdam arboris miſcet, qua compoſitione poſtmodum arma linit, vt leuiter etiam ſauciando hoſtes, neceſſariam necis cauſam illis afferre poſſint. Immò Nigritæ, quando noctu frequentia Ser- H
pentum ſibila audiunt, timenteſq; ne aliquem animalium gregem adoriantur, ſtatim accurrentes carminibus illos diſſipant, atq; fugant. Quo autem modo carmina veneficorum fugent, atq; diſſipent Serpentes, non credit Turnebus quærendum eſſe; immò potius anilem quamdam, & puerilem Priſcorum opinionem in memoriam reuocandam eſſe arbitratur. Antiquitas enim opinata eſt cantionibus, & verbis excantatricum angues ita inflari, vt tandem diſrumperentur, & diſſilirent. Verùm hæc Turnebi ſententia difficultatem prorſus ſoluere non videtur: quandoquidem multi ſacræ Scripturæ verbis freti carmina ad coercendos Serpentes adhibenda eſſe autumant. Legun-
In Pſal. 57. tur enim in ſacris Biblijs hæc verba. *Furor illis ſecundum ſimilitudinem Serpentis ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis ſapienter.* At animaduertendum eſt non omnia, quæ in ſacris literis ad aliquam ſimilitudinem commemorata ſunt, ſemper probari, ſed ita accipienda eſſe, vt ab earum ſimilitudinibus erudiamur: propterea Diuus Auguſtinus in

Cantionibus angues coercẽtur.

præ-

A prædicti pſalmi expoſitione pronunciabat hunc locum ita eſſe intelligendum, vt exſantationes damnentur, & ſimilitudines nos erudiant. Idem author in Geneſim de populis Marſis angues impunè contrectantibus verba faciens, ſcribebat ab illis populis cantionibus, & vi diabolica Serpentes reddi tractabiles: cum hæ beſtiæ magiſquàm aliud animal carminibus moueantur: gaudent enim Dæmones hanc ſibi dari facultatem, vt ad hominem excantantem angues accedant, ad memoriam primi facti commendandam, vt Dæmonum cum humano genere familiaritas omnibus manifeſtetur. Conſtantinus quoq; in Geoponicis Serpentem columbario non accedere notat, ſi in quatuor illius angulis hæc vox ἀδὰμ inſcribatur. Magi etiam vtuntur fiſtulis ex felium eruribus fabrefactis ad conuocandos Serpentes: quod ſi ſit verum nec ne, nobis non conſtat; ſcimus quidem nos legiſſe ſono fiſtulæ ex vertebris murium præparatæ, mures congregari. Verumtamen huiuſmodi cantionibus verbis, & ſonis nulla fides eſt adhibenda: cum verba nihil aliud ſint, quàm voces lingua, palato, dentibus labijs ad proportionem reuerberatæ: quò fit, vt nullam in corporibus impreſſionem facere poſſint.

Fiſtulis cõuocantur Serpentes, & mures.

B Quamobrem huiuſmodi cantiones ſuperſtitione non carere exiſtimamus. Etenim ſi eſſent actiones naturæ manifeſtè vel à primis, vel à ſecũdis qualitatibus dependerent. His enim Philoſophi vt plurimum vtuntur, & in ijſdem omnis magia naturalis conſiſtere videtur. Altera verò ſupernaturalis magiæ ſpecies Dæmonum fallacijs ſubiecta eſt, qui ſæpè ſæpius talia operantur, vt ſuam tyrannidem in dies magis, atq; magis ſtabiliant: hac de cauſa hæc magia iure meritò damnata eſſe perhibetur.

Magiæ quot ſint ſpecies.

His animaduerſis vera remedia ab animalibus plantis, & rebus inanimatis decerpta recitanda ſunt, vt Serpentes prorſus fugentur, & diſſipentur. Inter animalia primò ſe ſe offert Elephas, cuius pellis ſuffitus Serpentes fugat, vel eius adipe, ex Porta, perunctus ab eis timetur. Albertus pinguedine leonina perlinitum non ſolum à cæteris animalibus, ſed etiam à Serpentibus defendit. Ceruus multas habet partes, quæ prærogatiuam fugandi Serpentes poſſident: nam Plinius à deferentibus dentem Cerui, angues fugari tradit. Alij os cordis cerui commendant, alij coagulum probant, & Dioſcorides medula vtitur. Demum Sextius pelle ceruina hominem induit, ne ad eum Serpentes ac-

L. 7. Phyſ. cap. 14.

Animalia anguib. cõtraria.

C cedere poſſint. Taurus ab his præſidijs nõ eſt excludendus; quoniam Sextius illius cornu in locis ab anguibus frequentatis comburit, & Creſcentienſis illud ob eamdem cauſam, circa caueas gallinarum cremat. Iterum Plinius ſuffitu ex pulmone aſini parato, omnia animalia venenata fugat; homineſq; coagulo leporis ad eumdem effectum perungit. Alij vtuntur pinguedine catti, quæ, ſi experientia commendetur nec ne, non liquidò conſtat. Scimus quidem noſtra ætate Presbyteros in villarum Templis morantes ob ſepulcra, & cæmeteria anguibus redundantibus, multos feles domi nutrire, qui quotidie Serpentes fugant, atq; diſſipant. Aetius Crocodili terreſtris ſtercus adurit, fumumq; per infundibulum ad Serpentum latebras impellit. Fel Chamæleontis ignibus inſtillatum idem præſtare, ex Plinio, dicitur. Tandem Dioſcorides erucas in oleribus genitas cum oleo miſcet, & hanc compoſitionem ad arcendos Serpentes commendat. Inter aues Ibis potiſſimùm probatur; ſiquidem illius tantùm pennas Ser-

Feles alũtur ad angues fugandos.

Serpentes auibus quibuſdam fugantur.

D pens formidat. Oua etiam ex Kiranide Serpentes depellunt. Vultur quoq; inter hæc remedia locum habet: nam eius cor, vt voluit Plinius delatum, & iram Regum, & Serpentum impetum compeſcere poteſt. Quintus Serenus in fugandis huiuſmodi beſtijs non cor, ſed iecur Vulturis commendabat ſic canens.

Si iecur exectum tardo de vulture portes.

Aelianus ſuffumigio pennarum vulturis è cauernis ſuis has beſtias elicere audet, vt illas tanquam ſtupidas facilè cõprehendat. Id innuit etiã Quintus Serenus his verſibus.

Vis & mirificos cautus perdiſcere odores,
Accenſis quibus arcetur teterrima Serpens,
Aut ſtyracis vras, aut atri vulturis alam.

Deniq; maxima admiratione dignum eſſe exiſtimamus, quòd Serpentes Serpentibus deſtruantur. Etenim qui vnum tantùm Serpentem habuerit, illum in fouea penès ſyluam parata ſuperiniectis prunis collocet; nam vehementia ignis cruciatus, exitumq; nõ inueniens adeò vehementem emittet ſibilum, vt cæteri ſyluæ Serpentes ad vocem accurrentes in eumdem illapſi locum peribunt. Immò etiam oua Serpentum in ignem proiecta, matres ad ſe etiam eminùs reuocare audiuimus: quamobrem Geſnerus ſcribit ſe

Serpentes Serpẽtibus & ouis Serpẽtinis capiuntur.

bit ſe à viro fide digno id intellexiſſe, qui ouum Serpentinum in fornacem proiecit, & E
mox matrem feſtinanter accedentem, ſibilantem, & in fornacem ingreſſuram vidit,
niſi ab aſſiſtentibus partim baculis, partim lapidibus interfecta fuiſſet. Dubitandum eſt
an hoc per συμπάθειαν, nempè ob parentum erga filios amorem, an verò propter odorem
acciderit.

Præter animalia, plantæ etiam innumeræ ad arcendos Serpentes validiſſimæ ab au-
thoribus celebrantur. Dioſcorides grauem abrotoni odorem Serpentes fugaturũ pro-
mittit. Galenus ſuffimentum ex radice peucedani, vel lilij, nec non ex foliis origani
In lib. de ſimp. med. fac. parat, & Serpentes abigit. Interdum vſus eſt tetro dictamni odore, acrimonia folio-
rum conizæ, & amaritudine radicis gentianæ. Auicennas infinita etiam præſcribit
ſimplicia eundem effectum præſtantia, quæ apud ipſum legi poſſunt. Plinius arum
crematum adhibet, balſamum ſincerum vrit, nepetam, iuniperum, radicem ebuli, &
Lib. 4. fen. 6. tract. 3. cap. 6. cedrum accendit. Vnde Virgilius ad rem canebat hunc in modum.

Diſce, & odoratam ſtabulis accendere cedrum.

Immò Plinius tradit, quòd Sabæi ad Serpentes diſſipandos in ſyluis odoriferis frequen- F
tiſſimos, ſtyracem ſæpiſſimè comburunt. Inſuper probat folia ibiſci, radicem paſti-
Lib. 3. Geor. nacæ ſylueſtris, baccas lauri, vitem nigram, & folia cunilaginis, ex quibus omnibus
ſuccus eſt exprimendus, quo homines aducrſus Serpentes liniendi ſunt. Cardanus, ex
aliorum relatione, ſcribit, roboream materiam in fimetis collocatam, Serpentum ge-
Lib. 7. de ver. var. cap. 30. nerationem impedire, & ſuccum raphani, in quo manus madefiunt, Serpentum mor-
ſus prohibere, vel quia ab odore acri plantæ abhorreant, vel quia eodem exanimentur.
Conſtantinus Cæſar tribulum herbam ſummoperè commendat, quam cum aqua tri-
Lib. 13. Agric. cap. 8. tam in latibula anguium infundens, eos in fugam vertit. Mizaldus in ſimili caſu odo-
rem filicis combuſtæ non eſſe contemnendum aſſeuerat: immò filicem in locis à Ser-
Centur. 9. pente frequentatis plantãdam eſſe probat. Amplius addit ariſtolochiam rotundã non
eſſe ab his remedijs arcendam, quia nonnulli eam cum rana campeſtri, & modico atra-
menti diligẽnter triturant, ſicq; Serpentes tanquam mortuos ſubſiſtere confirmant.
Textor odorem liſymachiæ à Serpentibus vitari fatetur. Demum labulam, ſeu ana-
bulam genus quoddam tithimali maioris Barbari vocant, cuius lac Serpentes expel-
lere dicitur. Prædicta ſimplicia videtur commendaſſe Lucanus verba faciens de militi- G
Lib. 9. de bello ciuili. bus Catonis in Africa à Serpentibus admodum vexatis; prædictis enim plantis, & alijs
etiam aduſtis illos abegerunt. Sic igitur inquit.

Hic ebulum ſtridet, peregrinaq; galbana ſudant,
Et tamarix non læta comis eoaq; coſtus
Et panacea potens, & theſſala centaurea,
Peucedanumq; ſonat flammis, erycinaq; tapſos,
Et larices, fumoq; grauem Serpentibus vrunt
Abrotonum.

Deniq; Porta omnes illas laudat plantas, quæ ob antipathiam Serpentibus aduerſari
Li. 6. Phyt. cap. 24. dicuntur.

Si noſmet conuertamus ad res inanimatas, Ariſtoteles primum docet amnem eſſe
nomine Pontum per mediam regionem fluentem, in quo lapis inuenitur, cuius ſuf-
fitu Serpentes peliuntur. Huius fortè remedij meminit Nicander, quando dixit.

Vel tu Threïcium flamma ſuccende lapillum. H

Gagates, ſi credimus Oribaſio, præter alias manifeſtas qualitates, hanc peculiarem poſ-
ſidet, vt deferens à Serpentibus non mordeatur. Galbanum etiam multi commendant.
Quare Virgilius non immeritò ſic ait.

Lib. 3. Geor. *Galbaneoq; agitare graues nidore chelydros.*

Calphurnio quoq; ſuffimen ex galbano, & pelle ceruina paratum non diſplicet, dum
canit hunc in modum.

——— ſuccendere Galbana ſæpè,
Et tua ceruino luſtrare mapalia fumo.
Obfuit iſte malis odor anguibus ipſe videbis.
Serpentum cecidiſſe minus; non ſtringere dentes
Vlla poteſt uncos, ſed inani debilis ore
Marcet, & obtuſo iacet exarmata veneno.

Alij

A Alij venerunt in hanc ſententiam, ex Aeliano, quòd terra illarum regionum, in quibus Serpentes non generantur ſuper illos proiecta in fugam vertat: ideoq; circumforanei venantes in Africa angues, ad mouendam hominum admirationem, talia machinantur: ſiquidem Serpentes manſuefactos per Vrbes circumferunt, & terram Africæ monſtrant, quam aduerſus Serpentum impetum valere prædicant, ſicq; plebem imperitam decipiunt. Aetius vtitur aqua feruenti, vel muria acida, quam per ſiphonem in latebras Serpentum infundit. Hodie aliqui calce viua in aqua diſſoluta cauernas anguium irrigant. Quidam in prato foueam parant, in qua argento viuo repoſito Serpentes congregare profitentur. Rhaſis ſal ammoniacum in ore prius humefactum in fauces anguium expuit. At Auicennas aqua, in qua ſal ammoniacum prius fuerit ſolutum, loca inſpergit, vt illa à Serpentibus ſecura reddat. Tandem experimento certiſſimo comprobatum eſt, combuſtis veteramentorum corijs, Serpentes illicò fugari; quod Gatinara medicus celeberrimus, ſua ætate, accidiſſe narrat: nam, cum innumera præſidia, & fruſtra adhibita fuiſſent ad abigendum Serpentem, qui in ventrem
B cuiuſdam hominis per os intrauerat, tandem ad fumum veteramentorum tanquàm ad præſidiũ ſingulare confugerunt; qui ore patientis per infundibulum exceptus fuit; ſtatimq; beſtia huius nidoris impatientiſſima per anum, magna omnium ſpectantium admiratione, egreſſa eſt. Ad finem multi, ex Ptolemeo, duorum Serpentum imaginem in lamina ærea, aſcendente ſecunda facie arietis, ſculpunt, promittuntq; huiuſmodi imagine ligari Serpentes, vt nemini noceant, vbi ſepulta fuerit, nos autem hæc tanquam nugamenta explodimus.

Veteramẽtorum fumus valet contra angues.

Nicander inter cæteros authores, in fugandis Serpentibus diligentiſſimus, tria remediorum genera proponit; primùm eſt ſuffitus ex varijs rebus, ſecundum eſt ſubſtratus variorum ſimplicium, tertium eſt linimentum ex varijs ſuccis paratum. Primitùs commendantur ſuffimenta Serpentibus contraria, quoniam natura frigidi eſſe perhibentur: ideòq; ab odoribus grauibus facilè feriuntur, vt Ariſtoteles docuit. Nam ſicuti homini odores ſuaues ob frigiditatem cerebri delectabiles ſunt: idem in Serpentibus natura frigidis euenire ſolet. At homo ſi in prunas ardentes incumbat, illicò ca-
C pitis grauitatem percipit, & ſi diutiùs perſeueret, ſuffocationis periculum incurrit: eadem de cauſa Serpentes ab odoribus valdè acribus pungentibus, & igneis abhorrent, quoniam illis ſuffocationis periculum immineat. Quamobrem Nicander ſimplicia valdè acria ſuperiùs propoſita, & ab ipſo etiam confirmata pro arcendis Serpentibus ad ſuffitiones eligit, dum his verſibus in latinum tranſlatis ſic canit.

In Li. de ſenſu, & ſẽſili.

In Theriac

Noxia Serpentum redolenti ſpicula tymbra,
Ceruiniq; graui cornu nidore fugabis.
Et ſiccum accendens gagate quandoq; lapillum,
Quem conſumentis non exedit impetus ignis.
Multifidam filicem crepitantibus inijce flammis,
Aut imas viridis libanotidos accipe fibras;
Tantumdemq; acris naſturtij his iunge duobus
Æquali capreæ iam iactum pondere cornu,
Aut exiccantem nares, cerebrumq; nigellam;
D *Interdum ſulphur, fœdum quandoq; bitumen,*
Vt ſumpta æquali pendantur ſingula parte.
Vel tu Threïcium flamma ſuccende lapillum,
Qui licet irriguis merſus tamen ardet in vndis,
Expreſſaq; ſtatim reſtinguitur vnctus oliua,
Hunc quem fluctiſoni mittunt de littore Ponti
Qui, rude vulgus, ibi veſcentes carne magiſtri
Paſcendi pecoris ſua poſt armenta ſequuntur.
Præterea graueolens candentibus indita prunis
Galbana, & ignitum faciens vrtica dolorem,
Dentatisq; cedrum maxillis ſectile lignum,
Omnibus inuiſum Serpentibus afflat odorem.
Iſtis auxilijs cana luſtra nigroſq; receſſus,
Ac omnes tali purgabis peſte latebras,

Et placido proſtratus humi ſatiabere ſomno. E

Tymbra igitur,& cornu ceruinum ſi vrantur vaporem quemdam acrem edunt. Lapis gagates ex quodam oppido Liciæ, Gagate dicto, cognominatus bitumen redolet, & cum ſit ſuccus cõcretus facilè accenditur,& peſſimum, more ſulphuris, reddit odorem ad pellendos Serpentes valdè idoneum. A nlice quoq; aduſta odor grauis, veluti, & ex radice roſmarini emittitur. Naſturtium eadem vi pollet, quia temperamento calidum,& acre eſt: propterea Latini illud à torquendo naſo cognominarunt;nam authore Plinio, tanto calore refertum eſt, vt in nares inditum ſternutamentum excitare valeat: pariter dum accenditur, vaporem admodum acrem effundit. Cornu capreæ, vel Damæ eumdem præſtare effectum dicitur, quoniam cum viribus cornu ceruini communicat. Similiter eadem ratio de ſulphure, nigella, & bitumine afferri poteſt, quam paulò ante de lapide gagate aſſignauimus. Bitumen ergo corpus eſt limoſũ,atq;terreſtre,idq;pro loci natura,ex quo deſumitur: nã quod è mare mortuo colligitur limoſius eſt,in Syria autem magis terreſtre eſſe perhibetur. In prædicto mari ex limo pingui, & viſcido generatur, & aquæ innatans à ventis ad litus truditur, vbi indureſcit: hoc genere bituminis Babylonij ad conſtruenda ædificia vti ſolebant; quemadmodum nos gypſum,& calcem ad lapides in parietibus ligandos adhibemus; hac igitur materia Semiramis Aſſyriorum Regina Babylonis muros erigi curauit:ideoq;non eſt admiratione dignum, ſi coniecta face cõflagrauerint. Thracius lapis naturæ eſt bituminoſæ,& nil aliud eſt quàm ſpecies gagatis, de quo Georgius Agricola conſulendus eſt. Vrtica etiam combuſta acrem reddit odorem ad angues fugandos perutilem;idem præſtare galbanum dicitur. Cedrus arbor eadem vi potitur; vſta enim grauiter olet. Et hæc de ſuffimentis Serpentes fugantibus dicta ſufficiant. F

Suffimenta ad arcẽdos Serpentes idonea.

Nicander poſtea memorat ſubſtratus nonnullarum plantarum, in quibus noctu iacentes à Serpentibus tuti eſſe feruntur his verſibus.

In Theriacis.

Sin hæc difficili conſtent non prompta labore,
Atraq; nox ſubitis tellurem contegat alis,
Finitiſq;operis dulcem tibi fortè quietem,
Vt ſua defeſſis redeat vis artibus, optes,
Tunc iuxta virides ſinuoſi vorticis alueos, G
Amnicolam nepetam per obeſas collige ripas,
His ea quando locis naſcatur plurima, namq;
Vdis læta labris, & amæno flumine gaudet.
Aut tibi caſta ſalix pulchroq; flore renidet,
Præbeat inſtrata ſecurum fronde grabatum.
Sic quoq; montanum polium, cuius graue ſpirans
Horret odor; nomenq; ſuum quæ debet echidnæ
Herba, & ab Euxina quæ fertur origanus vrbe,
Quæcumq; illarum decerpitur obuia, prodeſt.
Quin etiam multò per aprica cacumina flore
Ridens abrotonus, pecoriq; ingrata petitum
Pabula ſerpillum, molli quod naſcitur horto,
Atq; ſuas circum radices figit, & hirtis
Expaſſum foliis pendentia brachia fuleit. H
Præſtat item exiguam circumluſtrare coniZam,
Viticeaſq; comas, & ſpinoſas anagyros:
Sic & punicea ſectis ex arbore ramis,
Regaliſq; amplis licet haſtæ frondibus vti.
Aecipe item innocuo medicantem frigore ſtrumum
Atq; inuiſa pigris ſcyra prima æſtate bubulcis;
Hac ratione etiam denſi coma pinaſtelli,
Cuius amarus odor longas effertur in auras,
Quæq; venenato fugat occurrentia morſu:
Atq; hæc ſola ſibi ſunt ſubſternenda decenti,
Quod ſtruis in vacuo pernoctans rure cubili.

Sed

A Sed aduertendum eſt, quæ ſubſternuntur, talem debeant participare virtutem, vt Serpentibus aduerſentur. Primò igitur Nicander probat calamentham, quam humidam appellat, nõ quia talitemperie referta ſit: etenim, teſte Galeno, calida, & ſicca eſt. Talis autem ab ipſo vocatur, quoniam ſecus aquarum decurſus libenter creſcat Dioſcorides huius plantæ tria genera proponit, vnum ſimile ocymo ratione foliorum, ſurculos, & caules anguloſos proferens, ſecundum pulegio ſimile, ſed maius, ideòq; pulegium ſylueſtre nuncupatum, hoc nepetam Botanici appellare ſolent, tertium mentaſtro non abſimile, folijs tamen oblongioribus præditum. Nicander tamen primas duas ſpecies potiſſimum intelligit. Per caſtam ſalicem, author viticem, nempè agnum caſtum inſinuat. Frutex eſt in arborem aſſurgens, & folia ad ſimilitudinem ſalicis proferens: huius Dioſcorides duo genera tantùm conſtituit, vnum, quod tempore æſtiuo floribus in albo purpuraſcentibus, alterum floribus cæruleis comatur. Quamuis hodie hæc planta floribus etiam candidis alatur in hortis. Hæ autem variæ ſpecies viticis cum calamentho, in abigendis Serpentibus, vires communes habere traduntur. Po-

B lium montanum eamdem habere prærogatiuam dicitur, eſt planta incano colore referta, & grauiter olens. Herba verò, quæ ab echidna nomen ſortitur, echium ab Herbarijs, & aliter bugloſſum ſylueſtre vocitatur: magna enim virtute contra Serpentes potitur: Propterea à Græcis duplici de cauſa ita appellatur, vel quia ſemen capitibus viperinis ſimile proferat, vel quia morſibus viperarum medeatur. Sequitur Origanum, quod aliqui maioranam ſylueſtrem indigitant, & apud Dioſcoridem trium generum eſſe perhibetur, nempè heracleoticum, onitide, & ſylueſtre. Abrotonum iiſdem pollet viribus, dupliciſq; ſpeciei, nimirum mas, & fœmina aſſignatur: mas ramis gracilibus vt abſynthium creſcit; fœmina quodammodo fruticat, ideòq; Botanici hanc ſpeciem chamæ cypariſſum, nempè humilem cupreſſum cognominant. Serpillum aduerſus anguinos ictus valet: calidũ enim, ex Galeno, & acre eſt, herba nota, quia per loca inculta, & etiam hortos latè ſerpat, atq; ſe ſe extendat. Coniza triplicis eſt generis, maior, minor, & media folia hirſuta, & parùm pinguia profert, floribus luteis in papos abeuntibus, vireſq; aduerſus angues, ob grauitatem odoris, ſibi vindicat. Anagyrus poſtea

C Nicandri, hodie ſub hoc nomine planta eſt ignota. Meminit quidẽ Heſychius plantę nõ diſſimilis ſub prædicto nomine, ſed aliam non aſſignauit deſcriptionem. Noſtræ ætatis Botanici hanc plantam anagyrim Dioſcoridis eſſe opinantur; quia Nicander ſcribat grauiter olere: ſed adduci non poſſumus, vt id credamus; quoniam anagyris Dioſcoridis non eſt planta ſpinoſa, neque dentata, quas conditiones Nicander ſuæ plantæ attribuebat. Rami mali punici potius ob vim quamdam abditam, quam manifeſta m Serpentibus reluctari apud Nicandrum feruntur. Per regalem haſtam intelligit author aſphodellum folijs porri maioribus, & caule leui in noſtris viridarijs florentem. Per ſtrumum, vel potius ſtrycnum, ſolanum apprehendere debemus, quod nulla ratione naturali Serpentibus reſiſtere poteſt: eſt enim omnis ſolani ſpecies ad mentem Dioſcoridis frigida. Dicendum igitur eſt, pro tutela Nicandri, ſolani genera ob quamdam abditam contra Serpentes antipathiam, id operari. Per ſubſequentem plantam author fortè erythrodanum, vel rubiam tinctorum ſumit, quæ manifeſtis qualitatibus contra Serpentes pugnat: nam, ex Galeno, radicem guſtu habet acrem: ideòq; Dio-

D ſcorides illam aduerſus Serpentes in vino fœliciter præſcribit. Tandem ponit pinaſtellum, peucedanum Herbarij dicunt, planta eſt fœniculo ſimilis, flore luteo, radice nigra, & odore graui: propterea non eſt mirum, ſi Nicander eam contra angues ſubſternat.

Poſtremò Nicander ad linimenta ex varijs ſimplicibus compoſita confugit, dum canit hunc in modum.

Porrò ſuſpectas potes obturare cauernas,
Vt prodire foras timeant, nec ſibila tollant
Colla tibi, ſi cedrinas in fictile baccas
Triueris, huicq; tuos tibi cautus inuaſeris artus,
Vel grauis ſpirantis ſi germina pinaſtelli,
Siccaq; quæ incultis campeſtribus intyba ſurgunt,
Palladio iniuderis, facturus vt ante, liquore.
Hoc iquoq; cana modo tibi ſaluia proderit, & quæ
Multa ferè ſilas radix pretioſa Cyrenas
Incolit.

Lib. 7. de ſimp. med. fac.

Lib. 3. de mat. med.

Subſtratus herbarum pro fugandis anguibus.

Echij etymum.

Maiorana ſylueſtris qua.

Anagyris Nicandri non conuenit cum Anagyri Dioſcoridis.

Lib. 4. de mat. med.

Lib. 6. de ſimp. med. fac.

Prima fronte fructum cedri introducit, ex qua effluit reſina, ſed medicamen efficacius redditur cerui medulla addita, quod etiam à Dioſcoride fuit commendatum. Deinde author meritò addit herbas multas ſuperius etiam deſcriptas cum oleo, & cum portione pulueris laſaris: hanc radicem cyrenaicam nuncupat. Laſer autem eſt herba, teſtibus Dioſcoride, & Theophraſto, caule ferulaceo, folijs apio ſimilibus, qua Europei carent: in Syria autem, Armenia, Libya, & Media naſcitur. Græci ſilphion, Latini laſerpitium cognominant. Præterea Nicander pro hominum cautella componit paſtillos, dum recipit duos abrotoni ramulos, naſturtium ad pondus vnius obuli, ſeminis naſturtij quantitatem, quæ manu comprehendi poſſit, & ex omnibus in mortario contuſis, & cum oleo, & Cerui medulla confuſis prædictos fingit paſtillos, quos, vrgente neceſſitate, rurſus terit cum oleo, & hominem inungit. Ad eundem effectum præſtantiſſimum parat vnguentum, quod recipit duos Serpentes libidini indulgentes, nimirum in fine Veris captos (aliqui viperas intelligunt) medullæ Cerui drachmas triginta, vnguenti roſacei vncias ſex ſupra triginta, & olei oliuarum cruditantumdem, omnia cum vncijs nouem ceræ permiſcet, Serpentibus prius in olla diligenter coctis, donec caro ab oſſibus ſeparata fuit. Audiamus igitur Nicandrum verſibus in latinum translatis loquentem hunc in modum.

Linimenta aduerſus Serpentes.

Paſtilli Nicandri contra Serpentes.

Vnguẽtum Nicandri contra angues.

Nulliuſq; feræ metues lacrymabile vulnus,
Iniectoſq; in parua duos mortaria ramos
Nobilis abrotoni non feſſa contere dextra;
Aequaliq; oboli naſturtia pondere miſce:
Sic quoq; ducentis lapidem noua ſemina dauci.
Hincq;, breues faciens rotulas pallente ſub vmbra,
Quæ tamen admiſſo ſit libera flamine ſicca.
Quas, poſtquam aruerint rurſum tere, deinde perunge.
Quandoq; in triuijs generandæ dedita proli
Reptilia aſpicere eſt, ſecum coeuntia: quæ ſi
Figlinæ cautè tollens immiſeris ollæ,
Egregium antidotum contra illa venena repones.
Sed ſuper adde bonæ ceruino ex oſſe medullæ,
Vel pinguis, caleat quod adhuc à cæde, cerebri
Triginta quantum poſſunt ſuſtollere drachmæ,
Quattuor heminas præſtantis odore roſacei;
Citius facta ſemel, bis, terue expreſſio præſtat.
Splendentiſq; olei, crudis quod fluxit oliuis,
Tantumdem, & puræ dodrantem his adijce ceræ.
Hæc benè feruenti celer omni concoque vaſe,
Squamea dum liquidi molleſcant membra draconis.
Dehinc fabrefacta ſiet mola, qua tibi cuncta terantur,
Turbenturq; ſimul, ſed acutas eximè ſpinas,
Quandoquidem his atrum ſoleat pendere venenum:
Hoc ex vnguento tua colline membra, deinde
In quodcumq; voles iter, & quodcumq; grabatum
Te poteris tuta ſemper conferre ſalute.

A SERPENTIBVS OCCISI: ET SAVCII.

Lib. 2. Aeneid.

LAOCOON ille Troianus, percuſſa equi fatali machina, pœnas luiſſe perhibetur; dum eius duo filij à Serpentibus necati fuerunt, quibus ipſe mox auxiliaturus venenatis vulneribus obrutus interijt, de hoc Virgilius legendus eſt. Item Opheltes, qui alio nomine Achemorus vocabatur filius Lycurgi Nemeæ Regis, dum negligenter ab Hypſiphile nutrice cuſtodiretur, in cunabulis dormiens Serpentis ictu ſaucius.

A cius animam effudit. Amborum nempè tam huius pueri, quàm Laocoontis meminit Ouidius in Ibin, dum cecinit.

Quàm puer Hypsiphiles, quàm qui cauа primus acuta
Cuspide suspecti robora fixit equi.

Orpheus Apollinis, & Calliopes musæ filius, seu iuxta aliorum mentem, Oeagri, musicus celeberrimus vxorem nomine Euridicem duxit: hanc ad ripas Hebri fluminis in Thracia cum Dryadibus spatiantem Arysteus pastor violare voluit, quæ libidinosum iuuenis impetum festinanter vitans, Serpentem incautè calcauit, qui in pedem reuolutus venenato morsu illam interemit. Vnde Orpheus ad Inferos pergens vxorem recuperaturus apud Ouidium introducitur loquens hunc in modum.

Causa viæ est coniux, in quam calcata venenum *Lib. 10. Metam.*
Serpens diffudit, crescentesq; abstulit annos.

Hanc etiam mortem memorat idem Ouidius in Ibin, quando sic canit.

Neue venenato leuius feriaris ab angue,
B *Quàm senis Oeagri Calliopesq; nurus.*

Casum non dissimilem narrant accidisse Hesperiæ puellæ, quam Aesachus Priami filius deperibat: hãc igitur ab insequente fugientem anguis in herba latens momordit: vnde veneno toti corpori communicato obijt. Mox Aesachus vulnus ab angue inflictum sui ipsius causa perpendens, dolore afflictatus, è scopulo in mare se precipitauit. Ouidius hunc casum eleganter decantat his versibus.

Ecce latens herba coluber fugientis aduco *Lib. 11. Metam.*
Dente pedem strinxit, vulnusq; in corpore liquit.
Perdidimus miseram nos te duo, vulnus ab angue,
A me causa data est, ego sum sceleratior illo,
Qui tibi morte mea mortis solatia mittam;
Dixit, & è scopulo, quem rauca subsederat vnda
Decidit in Pontum.

Orestes furore liberatus, cum Tisamonem filium in Mycenarum imperium suffeciſſet, C Serpentis ictu perijsse fertur. Propterea Ouidius in Ibin hæc habet.

Vtq; Agamemnonio vulnus dedit anguis Oresti,
Tu quoq; demorsu virus habente cadas.

Orion quoq;, qui iactans se profitebatur nullum à terra monstrum produci posse, quod ipse non conficeret, tandem Scorpionis ictu, vel vt alij scribũt, Serpentis morsu interfectus est. Demetrius Phaleræus auditor Theophrasti, & præfectus bibliothecæ Ptolemei Soteris, læthali Serpentis, seu aspidis vulnere affectus est. Hunc etiam interitum Ouidius in Ibin memorat. Politianus etiam scribit. Ampycidem in Libya versantem à Serpente saucium interijsse, dum inquit.

Ampycidemq; pium Libycis quem strauit arenis *In Nutric.*
Serpens fatifero fauces accensa veneno.

Immò Mopsus Ampyci filius, ex Lycophrone, eadem nece extinctus est. Seneca, & ipse eiusdem meminit in Libya à Serpente cęsi, ibiq; sepulti, his carminibus. *In Medea.*

Idmonem quamuis bene fata nosset,
Condidit Serpens Libycis arenis.
D *Omnibus verax, sibi falsus vni*
Concidit Mopsus &e.

Apesantus Acrisij filius, ex Plutarcho, iuxta Inachum amnem ad latus Peloponesi fluentem, lethali Serpentis morsu interiens nomen monti dedit. Sulpitius in commentarijs ad Lucanum scripsit Canopum gubernatorem nauis Menelai, apud Canopum vrbem Ægypti, à Serpente occisum fuisse. Pausanias etiam narrat non longè à Trisontio montem fuisse, cui aliàs Sepia nomen fuit, & ibi Ægyptum Elati filium læthaliter ab angue percussum interijsse, ibidemq; humatum fuisse tradunt, quoniam cadauer, ob odoris grauitatem, longius efferri non potuit. Habemus à Parthenio, Benantem Laodices, & Acamontis filium, iuxta Olynthum Thraciæ vrbem, vulnere Serpentis occidisse. Quid plura? Cleopatra Aegypti Regina ab Augusto Cæsare superata brachium Serpenti mordendum porrexit, ne ab Imperatore duceretur in triumphum. Propertius eleganter id innuit hunc in modum. *De fluu.* *In Arcad.*

Lib. 3. *Brachia spectaui sacris admorsa colubris,* E
Et trahere occultum membra soporis iter.

Lib. 25. Xanthus historiarum author scriptum reliquit apud Plinium, Tillonem ab angue quidem interfectum, sed herba, quam vocant balin, denuò vitæ restitutum fuisse. Legen-
Lib. 2. epigr. dus est etiam Cynthius poeta, qui elegans conscribit epigramma de Dedalo penes lacum morsu anguis extincto. Demum innumeros Serpentum morsibus obijsse credendum est, quorum nomina nobis sunt ignota: quandoquidem Heliogabalus, ex Lampridio, infinitos Serpentes, per sacerdotes nationis Marsicæ collegisse fertur, illosq; antequam dilucularet, in populum ad ludos celebres conuenientem effudisse: ideòq; multos horum ictibus in arena concidisse coniectandum est. De saucijs à Serpentibus multæ essent recitandæ historiæ, sed vnam, aut alteram, breuitati indulgentes afferre-
Tom. 2. Offic, mus. Aleon sagittarius Cretensis, vt animaduertit Textor, Serpentem confecit, filio suo leuiter læso, quem anguis iam iam in faucibus habebat. Georgius Cappadox, sub Diocletiano, tribunus militum maximum Serpentem in Africa trucidauit, liberata puella, quam sauciam erat deuoraturus. F

VENENI ANGVIVM DIFFERENTIÆ. ET SIGNA.

ANTEQVAM ad explicandas veneni differentias accedamus: nostra prius interest veneni æquiuocationem meditari. Siquidem venenum aliquando pro cantione, & veneficio vsurpatur. Id præstitit Cicero in suo Oratore, quando scripsit memoriam sibi veneno (nimirum cantionibus, & veneficijs) ereptam fuisse. Interdum venenum pro tinctura, seu imbutione coloris sumitur, in quo sensu hoc vocabulum fuit vsurpatum à Virgilio sic canente.

Lib. 2. Geor. *Alba nec Assyrio fucatur lana veneno.* G

Infectionem, seu tincturam à Priscis venenum appellatam fuisse arbitramur; quoniam herbas venenatas ad inficiendum, seu colorem inducendum valdè idoneas esse crediderunt. In præsenti autem historia, venenum pro eo, quod inficit animalia, intelligendum est. Prisci autem ad distinguendum à veneno medicamentum, has particulas (bonum, vel malum) addebant: ideòq; per bonum pharmacum, medicamentum, per malum verò, venenũ intelligebant. In hoc intellectu canit Homerus hunc in modum.

Lib. 4. Odyss. Αἴγυπτίη τὴ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φαρμάκα πολλὰ μενέσθλα μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Spondanus ad verbum hæc carmina ita vertit.

Aegyptia, quæ plurima producit fertilis terra
Pharmaca plurima salubria mixta, multa lathalia.

Sed erit satius latinis versibus ita canere.

Fertilis Aegyptus rerum medicamina mixta
Optima multa simul, deterrima plurima profert. H

Latini quandoq; venenum, vocabulo à Græcis mutuato, deleterium appellant. Hoc igitur in genere, quatenus per se consideratur, est res non naturalis, quæ corpus humanum penetrans maximi nocumenti, vel etiam perfectæ corruptionis causa esse perhibetur. Hoc deinde in duas partes præcipuas distribuitur: nam venenum est corpus, &
Venenũ duplex. omne corpus, vel est simplex, & naturale, vel compositum, & artificiale. Ideò venena
Venenũ naturale quale. simplicia, & naturalia primum membrum huius diuisionis occupant: composita verò,
Venenũ artificiale. & artificio aliquo parata secundam partem diuisionis constituunt. Venenum igitur naturale vocatur illud, quod est pars quatuor elementorum, aut ex illis absque vlla arte integratum. Alterum verò est, quod ad arbitrium hominis venefici, componitur. At in præsentia de naturalibus sermo habetur, inter quæ venenata animalia, & potissimum Serpentes connumerantur, quorum historia in his libris exaratur.

Venenum anguium vbi late at. Venenũ ergo, quoad Serpentes, in cysti fellis residere Plinius astruit. Greuinus autem, & alij statuunt virus Serpentum in vesica quadam sub lingua inueniri: qua dis-

rupta,

A rupta, liquor quidam bilioſus emanans inficit corpus, cui communicatur: etenim Reuſnerus in Paradiſo poetico ſic canebat.

Sæpè latet viridi ſub gramine concolor anguis,
Et collecta graui fauce venena iacit.

Omnes enim Serpentes non ſine aliquo veneno eſſe perhibentur: quandoquidem natura ſingulis, & quibuſcumq; proprium virus impertita eſt. Quidquid de Serpentibus innoxijs dictum ſit: innocui enim in comparatione ad valdè nocuos vocati fuerunt. Quare non ſine ratione Virgilius olim introducebat Iouem cunctis anguibus virus communicantem, dum inquit. *Li. 1. Geor.*

Ille malum virus Serpentibus addidit atris.

Propterea iuſta de cauſa poſſumus, cum Iſidoro atteſtari Serpentum eſſe tot venena, quot genera, tot pernicies, quot ſpecies, & demum tot dolores, quot colores in ipſis obſeruantur. Quoniam hæ beſtiæ non modò homines, ſed etiam cæteras animantes mordendo venenare ſolent. Iuxta illud Baptiſtæ Mantuani.

B *More Colubrorum quibus eſt innata libido*
Dente venenato, pecudeſq; hominesq; necandi.

Verùm à Serpentibus percuſſi non omnes eodem tempore, vel pereunt, vel liberantur; hocq; non ſemper à veneni qualitate, ſed à diuerſa patientis temperatura dimanare ſolet: Siquidem iuxta calorem naturalem debilem, vel validum maior, vel minor reſiſtentia naſcitur: quemadmodum etiam in medicamentis catharticis obſeruare licet: nam drachma rhabarbari in altero patiente celeriorem, in altero verò tardiorem molietur operationem. Quod non ab alia cauſa, quàm à diuerſo temperamento prouenit. Quemadmodum etiam venenum ſumptum citiùs, & ſeriùs operari ſolet, iuxta varietatem quatuor primarum qualitatum frigidi, calidi, humidi, & ſicci, nec non aliarum, quas Philoſophi ſecundas qualitates appellant; nimirum iuxta mollitiem, duritiem, grauitatem, leuitatem, & viſciditatem. Obſeruamus enim res calidas leues, & tenues celeriorem, quàm frigidas, duras, graues, & viſcidas exercere operationem. Hoc docuit Galenus, quando ſcripſit eſſe quædam venena multò poſt aſſumptionem interimentia, & potiſſimum, quæ viſcidam, & terreſtrem naturam participãt: ideòq; ſtatuendum eſt, venena ſtatim necantia eſſe calida tenuia, & leuia: propterea facilius per venas, & arterias ad cor penetrant. Huius conditionis fortaſſe fuerunt venena in ſcrinio Calligulæ Imperatoris reperta, quæ in mare proiecta, ſtatim illud adeò infecerunt, vt piſces paulò poſt perierint. Id totum Suetonius in vita Calligulæ tradidit. *Operatio veneni diuerſa quæ.* *Lib. 3. de ſimp. med. fac.* *Veneni Caligulæ qualitas.*

Modò ad differentias veneni anguium properandum eſt, quæ à multis accipienda ſunt. Primitus, iuxta ſexum, mares fœminis ſunt nocentiores. Iuxta ætatem, ſenes iunioribus deteriores; licèt aliqui totum oppoſitum ſentiant. Iuxta molem corpoream, magni (loquendo tamen de eadem ſpecie) paruis vi venenata antecellunt. Iuxta inanitionem, & repletionem, ictus Serpentis ieiuni magis quàm ſaturi eſt pernitioſus. Iuxta anni tempus, æſtate magis, quam hyeme angues ſunt timendi, quam ſententiam ſecùtus eſt Matthiolus, ad quem lectores poſſumus relegare. Cæterum verno tempore, quando ſenium exuunt magis formidoloſi eſſe feruntur. Id docuit Virgilius, quando ſcripſit infraſcriptos verſus. *Differẽtiæ veneni anguium.* *Lib. 6. in Comm. ad Dioſc.*

D *Non mihi tum molles ſub dio carpere ſomnos,*
Nec dorſo nemoris libeat iacuiſſe per herbam,
Cum poſitis nouus exuuijs, nitiduſq; per herbam
Voluitur hic Serpens. *Li. 3. Geor.*

Hic inquiri ſolet, an aliquod aſſignetur tempus, quo Serpentes veneno prorſus careant: propterea quod Vincentius, in ſpeculo naturali, pronunciat Serpentes in aqua verſantes virus deponere, & exeuntes illud reſumere, & ſi fortè accidat, vt anguis ab aqua egrediens depoſitum non reperiat venenum, caput ad ſaxum allidere, & præ dolore interire. Ad diſſoluendam hanc difficultatem, ſciendum eſt ad mentem Plinij, nil aliud eſſe venenum Serpentis, quàm fel, quod pedetentim per venas ad veſicas oris peruenit, vbi ſecus dentes continetur: natura enim in huiuſmodi animalibus, nonnullas partes deſtinauit, ad quas excrementa demandarentur; quia ſi hæc per totum corpus diffunderentur, proculdubiò totum animal eſſet venenatum. Id autem non eſt aſſerendum cum Serpentes, abſciſſis capite, & cauda, & *Lib. 20. cap. 8.* *Cur totum corpus Serpentis non ſit venenatum.*

cauda, & ablatis felle, & interaneis, in quibus venenata, & excrementitia materia conſeruatur, ab hominibus etiam edantur. Ideò non videtur veritati conſonum, quod à Serpentibus denuò venenum reſumatur: quoniam venenum in illis collectum veſiculis non poteſt, niſi per ictum, illis diſruptis, exire: niſi quis velit aſſerere venenum iterum in ventriculum animalis detrudi, indeq; ad cyſtim fellis, & deinceps ad deſtinata loca deferri. Hinc ratio Vincentij nullius valoris eſt reputanda. Præterea cum nil aliud ſit venenum, quàm fel Serpentinum, id poteſt deperditum denuò generari; cum aſſiduè bilioſus liquor in huiuſmodi beſtijs procreetur: quemadmodum in fele zibethi illud odoratum excrementum in dies producitur, & veluti in mulieribus quotidie menſtrua excrementa reſultant. Quare non erit neceſſarium, ad mentem Vincentij, fateri Serpentes, ob amiſſum venenum præ dolore diſrumpi: propterea quod vidimus à Circulatoribus Serpentes iratos ad pannum rubrum mordẽdum impelli, vt diſruptis veſiculis venenum perdant, conſequenterque melius pertractari poſſint; quod venenum tamen, temporis tractu, in ijſdem locis denuò congregatur. Inſuper ſi vera eſſet opinio Vincentij, nimirum à Serpentibus aliquando venenum in aqua deponi, petendum eſſet ab ipſo, an illa aqua ſit fluens, vel ſtagnans: nam ſi fluit, procul dubiò in illa venenum diſſipabitur, ſicq; ab angue reſumi non poterit. Sin fuerit ſtagnans, nulli dubium eſt, quòd venenum illud in aqua putrida alterabitur, & cum venenum ſit excrementum bilioſum, & tenue in huiuſmodi aqua facillimè euaneſcet.

Venenum ab angue depoſitum reſumi non poſſe.

Vis veneni Serpentini qualis. Parte 3.

Iuxta potentiam veneni, alij Serpentes vulnerando breui temporis ſpatio, alij diuturniori perimunt. Ideò legitur in hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, quòd in campis, & nemoribus illarum regionum diuagantur Serpentes, à quibus canes, & ſues demorſi, ſex tantùm horas viuunt: homines verò icti diem ſolum naturalem ſuperuiuunt: & ſi accidat, vt remedijs opportunè adhibitis liberentur, & denuò mordeantur, vitæ diſcrimen amplius non incurrunt. In confirmationem potentiæ veneficæ Mapheus narrat in nonnullis Indiarum locis, Serpentes inueniri, quorum halitus adeò peſtilens eſt, vt prætereuntes interimat. Ad rem Ponzetus prodit ob potentiam veneni, quemdam interijſſe, cum ſe lauaſſet in aqua calefacta lignis ſecus Serpentum cauernas exciſis. Immò Scaliger Parauicinum quemdam non procul Dertona, in venatione, Serpente lancea occiſo, vnà cum equo mortuum eſſe atteſtatur: nec ſine ratione, quandoquidem Auicennas publicauit quemdam militem, angue haſta cæſo, parijſſe, quia venenum per haſtam manui vulnerantis communicatum deinceps totum corpus occupauit. In huius aſſerti confirmationem Matthiolus tradit in agro Tridentino iuxta quemdam collem à cuſtode vaccarum longa haſta, magni, & horrendi Serpentis caput transfixum fuiſſe, dumq; pro viribus fixa teneretur haſta, ne Serpens elaberetur, magno ſtatim tremore correptus eſt. Vnde magno edito clamore tranſeuntes ad ſe conuocauit, qui acccedentes agricolam ferè exanimem inuenerunt. Quare cognita infortunij cauſa, ob Serpentem, qui ſine dubio per haſtam virus percutienti communicauerat, ad theriacam, & ad alia præſidia confugientes, ruſticum tandem ad vitam reuocarunt.

L. 4. fen. 6.

Lib. 5. in comm. ad Dioſc.

Præterea, ratione loci, & alimenti vis venefica in anguibus conſideranda eſt. Siquidem montani cæteris magis mordaces, & venenati eſſe feruntur. Immò iuxta pabulum magis, & minus venenoſos eſſe Edoardus Vuot arbitratur, exemplo viperarum Arabicarum inter frutices balſami viuentium: nam incolæ balſamum colligentes earum morſum minimè formidant. Hinc colligendum eſt quædam animalia in vna regione eſſe venenoſa, in alia verò omni veneno carere. Id exemplo plantarum comprobari poteſt: ſiquidem napellus in iugis alpium nutritus vires admodum deleterias exercet, delatus autem in hortos, in venenando parùm operatur.

Lib. 6. de Diff. Anim.

Vis veneni ratione loci.

Signa veneni anguium.

Quoad ſigna Olaus magnus ſcripſit percuſſum à Serpente primùm obſtupeſcere, deinde poſtquam calefactum fuerit virus, patientem interire, niſi remedijs efficacibus occurratur. Tagautius ſtuporem quemdam induci in patientem aſſeuerat, vt ferè non ſentiat: Præterquamquòd vulnus dolore non vulgari affligitur, color mutatur; fit enim ruber, & inflammatur, aut liuet, aut nigricat, & deniq; patiens magis angitur moleſtijs, & totus ardet.

L. 2. Inſtit. Chyrurg.

VE-

A

VENENI SERPENTVM MEDELA.

ANTIQVI Ethnici ſuos habebant ſacerdotes, & alios, quos diuinitus miſſos putabant, ad quos vulnerati à Serpentibus tanquam ad ſacram anchoram confugiebant. Quare Vulcani antiſtes in Lemno Inſula (vt voluerunt Græcorum nonnulli) hac prærogatiua ſanandi demorſos ab anguibus potiebatur: propterea Cælius Rhodiginus Philoctetem penès aram Apollinis Smynthei à Serpente punctum, illuc medicinæ gratia miſſum fuiſſe atteſtatur. Item Vmbro ſacerdos de gente Marubiorum apud Virgilium, & Atyr apud Silium Italicum, virtutem ſanandi Serpentum morſus poſſidere dicebantur. Alij medicam opem à Pſyllis populis petebant. Hoc præſtitit Cato, quando cum exercitu Iulij Cæſaris per Deſerta Libyæ iter faciens à Serpentibus adeò
B vexabatur, vt, ſingulis ferè horis, milites à Serpentibus percuſſi caderent. Ideò Pſylli accedentes vulnera ab anguibus inflicta ſugebant, & cantionibus Serpentes faſcinabant, ne impoſterum prætereuntes milites ictibus agitarent. Huius meminit Lucanus, quando cecinit. *Li. 9. Pharſal.*

——— gens vnica terras
Incolit à ſæuo Serpentum innoxia morſu,
Marmaridæ Pſylli, par lingua potentibus herbis,
Ipſe cruor tutus, nullumq; admittere cuius
Vel cantu ceſſante poteſt; natura locorum
Iuſſit, vt immunes mixti Serpentibus eſſent.

Idem referri à Nicandro in libris de natura animalium teſtificatur Aelianus, nonnulloſq; Nicandri recitat verſus deſumptos fortè ex libro, quo hodie nos caremus. Exiſtimabat enim Antiquitas Pſyllorum, & Marſorum corporibus innatam eſſe virtutem quodcumq; venenum profligandi. Tradit autem Callias in hiſtoria, quam de Syracu-
C ſano Agathocle conſcripſit; demorſum à Serpente, ſi vir Libycus natione Pſyllus fortuitò inuenerit, vel aduocatus acceſſerit, dolore non valdè oppreſſum, ſola ſaliua dolorem ſedabat, & plagam curabat: ſin magno dolore afflictum viderit, tunc Pſyllus hauriens aquam, os ſuum diligenter colluebat, deinde illam in poculum proiectam vulnerato bibendam tradebat; & ſi prædictis remedijs venenum non cedebat, tunc cum ægrotante nudo nudus accumbebat, & proprio corpore veneficam vim frangebat, hacq; ratione ab impendente necis periculo patientem prorſus liberabat. Idcircò hi verſus ad rem leguntur apud Aelianum. *Pſylli, & Marſi populi medebãtur ictibus anguiũ*

Audiui Libycos Pſyllos, quos aſpera ſyrtis,
Serpentumq; ferax patria alit populos.
Non ictu implicitum diro, morſuue venenum
Lædere, quin læſis ferre & opem reliquis:
Non vi radicum, proprio ſed corpore iuncto.

Quibus Præſidijs nullam fidem adhibendam eſſe pronuntiamus: propterea quòd Gale-
D nus, & ipſe atteſtatur Marſos populos, qui ſua ætate adhuc extabant, contra Serpentum virus nullam propriam facultatem poſſediſſe, ſed quibuſdam dolis, & vanis commentis vniuerſam plebeculam decepiſſe: quemadmodum hodierni Circulatores, qui Serpentes, & viperas non debito tempore venantur, captiſq; carnes mordendas obijciunt, vt, omni veneno ab illius ore euacuato, fælicius coram populo contrectari poſſint: Immò de D. Pauli ſtirpe (quod certè mentiuntur) ſe propagatos eſſe promulgant. *In Lib. de Ther. ad Piſ.*

Omiſſis Priſcorum nugamentis, ad ſeria, & rationalia remedia properandum eſt, quę venenum digerant, & veneni tranſitum ad partes principales impediant; illis enim occupatis, præſidia licèt optima incaſſum adhibentur. Itaq; duo ſcopi præcipui in hoc caſu ab authoribus medicis proponuntur; nempè virulenti humoris euacuatio, & affecti corporis immutatio, ſeu alteratio. Cum igitur apud Medicos duplex euacuatio recenſeatur; nimirum vniuerſalis, quæ medicamentis potiſſimum catharticis procuratur, & particularis, quam Medici per partem affectam moliuntur, illi applicando pharmaca ad virus eliciendum idonea. Eſt igitur aduertendum, quòd in punctionibus Serpen- *Remedia venena tionalia.*

tum non ſemper (vt aliqui arbitrantur) ab vniuerſali euacuatione inchoandum eſt, nam ſolum ad eam medicus confugere debet, quando virus penetraſſe genus venoſum ſuſpicatur. Præſidia igitur à tribus medicinæ fontibus, nempè à chirurgia, pharmacia, & diæta haurienda ſunt. E

Remedia chirurgica

Ratione chirurgiæ, prima fronte ſe ſe offert venæ ſectio, quam admittit Paulus Aegineta, quotieſcumq; venenum per totum corpus fuerit diſſeminatum, & præſertim ſi patiens plethora laboret. Galenus docet punctos à Serpentibus eodem modo eſſe curandos, quo demorſi à cane rabido ſananţur. Venenum enim ad partes extimas extrahendum eſt; ideòq; cucurbitulæ ſcarificatæ commendantur, & potiſſimum illæ paruæ, quæ in æſtuarijs *cornetti* vocitantur: hæ loco vulnerato applicandæ ſunt; dummodo partes circumiacentes vinculis prius conſtringantur, ne mala veneni qualitas illis communicari poſſit. Alij abſq; cucurbitulis, locum affectum ſpongia prius fouent, deinde ſcarificant, altius ſcalpello vlcuſcula imprimendo, vt viroſa materia è profundis partibus euocetur. Alij vulneratam partem accenſis ouorum gallinæ teſtis prius in aceto infuſis addito cornu Cerui, & galbano ſuffumigant, poſtmodum illam diligenter ſcarificant. Alij probant hirudines, quæ ſanguinem virulentum ſorbeant. Quamuis, ex Auicenna, ſint qui, lucri gratia, ore proprio huiuſmodi vulnera ſugant: ſed nunquam ieiuni ad hoc miniſterium accedunt: immò ſepè os vino odorifero colluunt, & in ore oleum roſaceum, aut violaceum continent, deinde quod ſugunt ſæpè expuunt. Verùm ex chirurgico fonte nullum elicitur prestantius remedium, quàm partis affectæ inciſio, ne venenum vlterius progredi poſſit. Hoc remedium, ex Dioſcoride, in Aegypto, tempore ſpicilegij erat in vſu: tunc enim ruſtici formidantes copiam anguium in campis verſantium, ollam pice plenam in agros deportabant. vbi ergo pars aliqua à Serpente puncta fuerit, illicò faſciam in ollam conijciebant, qua locum ſtringentes ſecabant, deinde picem inſtillabant, & liberabantur. Clariſſimus Mercurialis, & alij authores, poſt inflictum vulnus, continuò partem inurunt: hoc enim præſentaneum auxilium reputant; cum ignea vis omne veneni genus caſtigare, & domare poſſit. Sed animaduertendum eſt, ne, ablata eſchara, cicatrix citò inducatur; quoniam vlcus tandiù ſeruandum eſt apertũ, donec omnis venefica materia euacuata fuerit. Cæterùm modus vtendi igne in hoc caſu, multiplex eſſe ſolet. Alij cauſtica adhibent medicamenta, alij fune accenſo, & alij oleo feruenti vtuntur. Nos autem ſatiùs eſſe opinamur ad ferrum candens tanquam ad remedium expeditiſſimum recurrere.

In Lib. de ſect. ad Tyron. cap. 7.

L. 4. ſen. 6. trac. 3. c. 1.

Partis læſæ inuſtio.

F

G

Remedia pharmaceutica.

Pharmacia reliqua nobis ſuppeditat medicamenta cùm aluum, tùm vomitum ſtimulantia: propterea legitur in epiſtola ad Geſnerum, quòd quidam agricola à Serpente in pede demorſus, conſilio cuiuſdam anus, pedem terra obruit, & gallina diſſect[illegible] vſus eſt, quibus nihil conferentibus, tandem conſilio cuiuſdam matronæ, theriacam ex cereuiſia ſumpſit, indeq; aliquot horis euomens liberatus eſt. Modò à ſimplicibus inchoando medicamentis per elementa, animalia, & plantas ad compoſitas medicinas paulatim accedendum eſt. Inter elementa Io: Tzetzes commendat aquam his verſibus politicis in latinum ſermonem à Paulo Iaciſio tranſlatis.

In Li. var. hiſt.

Aliquis à Serpente morſus, aquam tacens ſi biberit,
Capulum enſis nigrum aqua intingens,
Antequam Serpens aquam guſtet, qui momordit, H
Seruatur maximè illæſus à veneni nocumento,
Et ſi alius nunciauerit alicui, dicens hæc,
Ille à Serpente ictus longe iacet,
Atq; illuc non valeat ille venire,
Bibat nuncius dictam aquam,
Et qui ægrotat, ſanitatem accipit etiam à longe.

Remedium cuiuſdam Eremitæ.

Non diſſimile remedium à terra ſumptum memorat Matthiolus adhibitum ab Eremita olim circa Romam morante, ad quem multi nomine vulneratorum ab anguibus confugiebant. Hic ſolitus erat interrogare nuncium, num vellet pro patiente remedium ſumere, & annuenti iubebat, vt pedem denudatũ in ſolo collocaret, quem gladij acie circumſcribebat, indeq; amoto pede, hæc verba in veſtigio inſcribebat. CARO CARVZE SANVM REDVCE, REPVTA SANVM EMANVEL PARACLETVS. Deinde eodem gladio characteres delens, terramq; colligens in cyathum

A cyathum aqua plenum infundebat, donec ſubſideret, quam poſtmodum induſio nundo colatam ei propinabat,& confeſtim ægrotus abſens ſanabatur. Verũ hoc præſidium, cuius ratio reddi non poteſt, omittendum eſſe exiſtimamus.

Remedia ex animalibus pro morſu anguium.

Ad animalia autem tranſeuntibus prima fronte ſeſe offert columba, quæ viua inciſa, & morſui Serpentum impoſita, iuxta mentem Sextij, venena omnia ad ſe trahere creditur. Item gallus, & gallina, ex Aetio, diſſecta loco affecto apponitur, vel ad aliorum mentem, ſedes horum animalium deplumata ictibus anguium alligatur, donec vis vniuerſa veneni extracta fuerit; cuius rei indicium eſt, quãdo pullus poſtremò appoſitus non moritur. Huius autẽ rationem eſſe credimus, quia gallinę calido tẽperamento præditæ totam virulentam materiam imbibũt: Siquidem propriũ eſſe caloris attrahere docuit Ariſtoteles, idq; mulorum experientia cõprobatur, in quorum aluo venenati conduntur, ſicq; liberantur, dum illud virus totum à calore muli attrahitur. Eodem exemplo docemur in ijs, qui puncti ſunt à phalangio, tarantola vulgò dicto, à Taranto Apuliæ oppido: quandoquidem incolæ ſæpè numero horum ictibus afficiuntur, nullumq; præſtantius remedium inueniunt, quàm choreas ducere, tamdiùq; ſaltant, donec tota vis veneni per ſudorem educta ſit. Capra ab his præſidijs non eſt arcenda: nam Aetius, & Actuarius hædum diſſectum loco gallinæ probant, Dioſcorides iecur caprillum commendat, Plinius ventriculum capræ recenter necatæ apertum parti affectæ alligat, Auicennas harum belluarum carnem combuſtam puncturis Serpentum inſpergit. Alij deniq; lacte caprillo partem vulneratam fælici cum ſucceſſu fouent. Quapropter in epiſtola ad Geſnerum legitur, quòd ruſticus à Serpente ictus pedem læſum in quantitate ſufficienti lactis capræ nigræ impoſuit, & ſtatim dolore, & tumore ſolutus eſt. Ideò non præter rationem quædam puella à Serpente demorſa, caſeo recenti capræ vlceri impoſito, ſanitati reſtituta eſt. Ceruus ab his præſidijs non eſt excludendus: nam Dioſcorides medula cerui perlinitum à Serpentibus optimè defendit. Item Galenus cornu ceruinum comburit, & trituratum cum aceto ſubigit. Vegetius iumentis à Serpentibus vulneratis vtitur ſtercore ſuillo recenti; illo enim, & melle Attico cum vino, & vrina humana plagam inungit. At Dioſcorides fimum bubulum ſummopere commendat. Deniq; Serpens, & ipſe ſuoſmet ictus ſanare perhibetur. Vnde de hoc animali poterimus pronunciare, quod Antiquitas de haſta Achillis prædicabat. Sic enim canebat Ouidius.

Indicium veneni ſuperat.

Capræ, & partes earũ remedio ſunt venenatis.

Lib. 2. de mat. med.

Lib. 3. de med. facil. par.

Vulnus Achilleo, quæ quondam fecerat hoſti,
Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

Lib. 3. Med.

Audiamus igitur Quintum Serenum de Serpente canentem hunc in modũm.

Fimus ſuillos, & bubulus venenis reſiſtit.

Quæ nocuit Serpens fertur caput illius aptè
Vulneribus iungi, ſanat quæ ſauciat ipſa.

Hinc nonnulli fuerunt huius opinionis venenum pro antidoto, ad caſtigandum aliud venenum feliciter adhibendum eſſe, exemplo theriacæ, quæ ex viperis integratur, & tamen cætera venena corrigit, atq; profligat. Præterea in regionibus Allobrogum, multæ aconitorum ſpecies ſpontè creſcunt, circa quas muſcæ quædam paruæ ſemper volitant, & hæ illius venenatæ plantæ vera theriaca eſſe perhibentur. Item Nerium, ſeu Rhododendrum virulenta qualitate non caret, & tamen contra Serpentum ictus commendatur. Habemus in hoc genere apud Auſonium lepidum epigramma de quadam muliere toxicum marito propinante, cui, vt citiùs operaretur, portionem argenti viui addidit: ſed tantum abfuit vt obeſſet, vt potiùs hydrargirum illi opem tulerit. carmina igitur epigrammatis ſic ſe habent.

Lib. 1. de Rem. Am.

Num venenum veneni ſit remedium.

Toxia Zelotypo dedit vxor mecha marito,
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum:
Miſcuit argenti lethalia pondera viui,
Cogeret vt celerem vis geminata necem.
Diuidat hæc ſi quis, faciunt diſcreta venenum,
Antidotum ſumet, qui ſociata bibet.
Ergo inter ſe ſe dum pocula noxia certant,
Ceſſit lethalis noxa ſalutiferæ;
Protinus, & vacuos alui petiere receſſus
Lubrica deiectis, qua via nota cibis.

Quàm

Quàm pia iura Deum? prodeſt crudelior vxor:
Et cum fata volunt, bina venena iuuant.

Cur autem id ſine patientis noxa peractum fuerit Authores ſententijs inter ſe variant. Alij ſcribunt id accidiſſe, quoniam toxica ſibi inuicem aduerſabantur. Alij, quia vnum alterius fuerit antidotum. Alij alias aſſignant cauſas. Verum nos à graui pondere hydrargiri id dimanaſſe arbitamur, quod in ventriculo nullam contrahens moram, aliud venenum confeſtim ſecum ducens imos petijt receſſus, itaut venenum noxiam operationem exercere non potuerit. Id ſtabilire poſſumus exemplo caſus, qui Bononiæ contigit; dum quidam ingrediens officinam, pharmacopæo abſente, pro acetoſo ſimplici, argentum viuum hauſit, quod paulò poſt abſq; vlla læſione euacuauit. Auicennas etiam in ſimili caſu, lapidem in Serpentibus repertum de collo patientis ſuſpenſum multùm conducere affirmat. Aliqui murænam non vulgariter prodeſſe atteſtantur, exemplo cuiuſdam viri nomine Ciſſi, qui, referente Aeliano, cultui Serapidis deditus, deuoratis incautè Serpentũ ouis, valdè angebatur: rogatus itaq; ab eo Deus murænam viuam præcepit emendam, & manum in vas, in quo ſeruabatur, immittendam: paruit ille, cui muræna mordicus inhæſit, quæ poſtea dum auellebatur, ſimul etiam morbus ablatus eſt. Hactenus de Animalibus.

Lapis Serpentis ad quid.

Murænæ veneno medetur.

Plantæ ſuccedunt conſiderandæ, quæ pro Serpentum morſibus adhibendæ eſſent. Aelianus ſcriptum reliquit in regionibus Indicis plurimos Serpentes generari cæteris animantibus nocuos; ibiq; etiam multas herbas ſalutiferas oriri aduerſus ictus Serpentum perutiles, quarum herbarum virtutem, & vſum Indigenæ optimè norunt. Item Maphæus narrat in oris Indiæ quaſdam procreari plantas, quas *Copaibas* vocant; ex quibus tanquam è ſcatebris, per æſtatem, cæſo cortice, liquor, balſami inſtar, dimanat, ad quem læſi à Serpentibus confugientes ſanantur. Propterea Euonimus, & ipſe quoddam balſamum artificiale præſcribit, cuius duæ, vel tres guttæ in morſus Serpentum inſtillatæ totum virus delent. Plinius etiam tradidit peculiares arbores ex nucum genere in Syria naſci, quæ aduerſus anguium punctiones mira operantur. In Græcia quoq; frutex creſcit foliis paruis, Epipactis nominatus; alij Embolinen vocitant. Hanc plantam quidam lunariam minorem Nuperorum eſſe exiſtimant, quæ iugis altiſſimorum montium delectatur. Supereſt vt herbas omnes noſtrarum regionum enumeremus, quæ medicamenta intrinſeca, pro expugnando Serpentum veneno, ingrediuntur. In primis Abrotonum, Acorum, Adrantum, Agnum caſtum, Altheam, Anethum, Aparinem, Ampelopraſſum, Arum, Artemiſiam, Aſparagum, Aſphodellum, & Aſterem Atticum, probant Authores, quæ omnia in aqua fontis decocta, vel in puluerem redacta, non modicam poſſunt læſis ab anguibus afferre vtilitatem. At potiſſimum Anagallis ex vino contra Serpentes iuuat, vt voluit Dioſcorides. Agaricum non minùs commendant Authores: ideò Rex Ponti Mithridates gentes Agariæ, in propria aula omni tempore alebat, quoniam modum vtendi agarico contra Serpentes optimè callebant. Item Ariſtolochia longa ex Dioſcoride Serpentum venenis reſiſtit, ſi drachma illius in potione vini exhibeatur. Allium in hoc caſu non infrugiferum eſſe affirmat Auicennas, cuius periculum ſe feciſſe teſtificatur. Quare Volaterranus author eſt (referente Mizaldo) ſua ætate vixiſſe ruſticum, per cuius fauces in campo dormientis Serpens ingreſſus eſt, expergefactus vſu Alliorum tanquam præſentanea antidoto ſe curauit: At mirandum eſt, quòd is vxori, in congreſſu, & mortem communicauerit. Præterea Baccharis, Beta, Blattaria, Braſſica, & Bryonia ſunt ſimplicia ad prædictum effectum colligenda. Item Calamenthum, Carduus, Centaurea, Cæpa, Chamædrys, Chamæpitis, Chelidonium, Clinopodium, Coniza, Corruda, Cupreſſus, Cyclaminus, Cynogloſſa, Cyperus herbæ ſunt non contemnendæ, quia ex earum vſu medicus non modicam frugem pro læſione à Serpentibus facta demetere poterit, & præcipuè ex cumino ſylueſtri, cuius puluis in vino datus morſus Serpentum mirificè ſanat. Verùm quid dicemus de Dauco, Dracunculo, & Dictamno, quorum ſuccum in vino exhibitum Dioſcorides ad ſydera vſq; extollit. Sequitur Echium, Elephaboſcum, Enula, Endiuia, Erica, Eryngium, Ferula, Fæniculum, Fraxinus, Gentiana maior, Gladiolus, & Glans, ex quibus per os datis ampliſſimum fructum ſumus conſecuturi. Prædictis addamus Heliotropium, Iridem, Liquiritiam, Lilium, Liguſticum, Laurum, Limonium, & Leontopetali radicem, quam Dioſcorides libentiſſimè contra angues

in vino

L. 9. cap. 4.

Plantæ venenum caſtigantes.

Lib. 2. hiſt. Ind.

In theſau. remed.

Li. 13. hiſt. nat.

Herbæ vulgares veneno reſiſtentes.

L. 3. de mat. med.

Loco cit.

Centur. 8.

Lib. 3. de mat. med.

A in vino propinat. Neq; omittere oportet, folia maluæ, & mali aurantij, nec Marubium nigrum, quod Galenus in punctu ris ab anguibus tantoperè commendauit. Accedunt Origanum, Pæonia, Panaces omnes, Paliurus, Perfoliata, Peucedanum, Phalangites, Polemonium, Pulegium, ſed inter has Dioſcorides Piſtacia edenda, & pilulas Platani in vino fæliciter exhibuiſſe profitetur. Deinde Authores probant rapum, Rhododendrum, Roſmarinum, Rubiam, Rutam, & Rhabarbarum: quoniam Auicennas de hac poſtrema planta ſermonem habens præter facultatem cathartica m, ei vim profligandi virus anguium aſſignabat, & Dioſcorides ſuccum raphani bibendum præſcribebat. Succedunt ſaluia, ſambucus, ſcordium, ſerpentina, ſerpillum, ſeſeli, ſonchus, & ſtaphiſagria. At Marcus Cato ſmyrnium conterit, & vino veteri iumentis ab angue demorſis præbet, & idem in hominibus præſtari poſſe aſſeuerat. Deniq; Trifolium, Thlaſpi, Tormentillam, Verbenam, Vitem ſatiuam, & Vrticam poſſumus colligere, quarum omnium caulis, radix, & ſemina in puluerem redacta non parum commoditatis læſis ab anguibus ſunt allatura.

In lib. de ſimpl. med.

Lib. 1. de mat. med.

Lib. 2. de mat. med.

B Inſuper præter nominata ſimplicia, natura alia producit, quæ in medicamentis topicis locum habent, vt bitumen, bdelium, Caſtoreum, Cedrus, Chamælon, Cicer, Carthamus, Ceruicornu, Helleborus, fel Elephanti, Eruca, Euphorbium, Galbanum, Halicacabum, Hemerocallis, Hordei farina, Iberis, Milium, Myrica, Naſturtium, Nitrum, Ocymum, Phu, Pityuſa, Plantago, Roſa, ſal, ſaphirus, ſcilla, ſinapi, ſulphur, ſparganiũ, fel taurinum, & Vrina; quæ omnia, ex ſententia clariſſimorum virorum, aut contuſa, aut in pollinem redacta venenatis morſibus vtiliter applicantur. Inter hæc ficus, vel Caprificus primas tenet; nã Mizaldus tres, vel quatuor guttas lactis ficulnei in vulnera huius generis inſtillat, & mirum inuenit præſidium. Alij cinerem ex lignis ficulneis laurinis, & vitis cum aceto ſubigunt, & inſtar cataplaſmatis ictibus anguium ſuperponunt. Timotheus ſumit apes, & ex illis contuſis emplaſtrum fingit, quo punctu ris Serpentum ſc fęlici cum ſucceſſu mederi fatetur.

Simplicia medicamẽta topica.

Centur. 2.

Par. 2. Arcan.

Cæterùm medici noſtræ ætatis non ſolum in Serpentum ictibus, ſed etiam in alij affectionibns rarò ſimplicibus, ſed plerumq; compoſitis medicamentis tum internis, tum C externis vtuntur. Quare ſi libeat horum virtutem in noſtro caſu experiri, Galenus paſſim in libris de Antidotis illa deſcribit. Et antidotum Heraclitis, antidotum ex terra lemnia, illud Eupatoris ex ſcinco cognominatum, antidotum Aelij Galli, Ambroſiam, nempè antidotum Philippi Macedonis, illud Democratis, aliud Diæmaton, nimirum ex ſanguinibus nuncupatum, & mithridaticam confectionem ſummoperè probat. His ab eodem additur Zopyria, de qua antidoto zopyrum monuiſſe Mithridatem Regem ferunt, vt capitali ſupplicio damnatis, quibus dediſſet prius venenum, exhiberet, & eodem modo ictos à Serpentibus, & à ſagitta toxico infecta vulneratos ſanaret. Amplius theriaca Zenonis Laodicei tanquam celebratiſſima proponitur à Galeno. At idem Author, in libro de theriaca ad Piſonem, theriacam magnam Andromachi cæteris antidotis tam ſimplicibus, quam compoſitis contra venenatos morſus ſemper prætulit; nec præter rationem, cum vniuerſæ gentes eam magnificis afficiant laudibus, tum propter eius efficaciam actionia, tum etiam, quia neminem vnquam percuſſum à feris, quæ hominem ſolent interimere, hac ſtatim pota, perijſſe memoriæ eſt proditum. Ideò in poemate de Theriaca ſic canitur.

Medicamẽta compoſita aduerſus venena.

Theriaca Andromachi viris.

D *At qui calcati morſu Serpentis anhelat,*
Ignaruſue doli toxica nigra bibit;
Et cum manè nouum, & cum ſe ſol abdidit vndis,
Sumat, ab æquali pondere tutus erit.

Quamobrem Olaus Magnus tradit, quòd gentes etiam Aquilonares pro remedio veneni in hominibus, & brutis, theriaca veneta à mercatoribus in illas regiones, queſtus gratia, delata vtuntur. Qui plura de hac celeberrima antidoto ſcire cupit, legat Galenum in libro de vſu theriacæ ad Pamphilianum, vbi laudibus innumeris hoc medicamentum ſuper aſtra ferebat. Apud nuperos authores, & præcipuè penès Nicolaum Myrepſum, deſcribitur antidotus Adriani contra deſperatos venenatorum animalium morſus valdè efficax, & apud Matthiolum fit mentio antidoti ſibi familiaris. Eſt autem aqua quintæ eſſentiæ ex multis ſimplicibus parata, quæ pondere quatuor drachmarum præſcribitur, & cum pari portione vini odoriferi, vel tantumdem aquæ cordialis

L. 21. cap. 30.

In Præfat. ad Lib. 6. Dioſc.

dialis chimicis organis ſublimatæ propinatur: cuius deſcriptionem lector apud ipſum Authorem videre poterit. E

Modò compoſita medicamenta, quæ extrinſecus apponuntur recitanda ſunt. Hæc emplaſtra eſſe debent vehementiſſima, quæ venenum ab intimis partibus elicere, & expugnare poſſint: qualia ſunt, quæ ex ſale, ſinapi, nitro, & cachry Dioſcoridis componuntur. Immò theriaca etiam Andromachi inſtar emplaſtri loco læſo appoſita inter hæc externa medicamenta infimum locum non occupat. Auicennas laudat confectionem Hermetis, quæ ſupra partem demorſam extendenda eſt. Multa alia emplaſtra huius generis ad morſus venenatos perutilia deſcribuntur ab Aetio, quæ vnuſquiſq; legere poterit. Nicolaus Myrepſus emplaſtrum cognominatum Epigoni gloriam apud poſteros ſibi comparaſſe fatetur: nam quidam in carcere ad vltimum damnatus ſupplicium ope huius medicamenti dimiſſus fuit: ſiquidem filia Martij Imperatoris à Serpente demorſa in mamma, & omnibus medicis de illius ſalute deſperantibus, hoc emplaſtro ſanata eſt. Recipit autẽ ſquamæ aeris, ammoniaci, aloes hepaticæ, æruginis, raſilis, aeris vſti, thuris maris, ſalis ammoniaci, ariſtolochiæ rotundæ ſingulorum vnciam ſemiſſem, ſeminis rapi ſcrupulos tres, radicis dracunculi vnciam dimidiam, ſeminis artemiſiæ drachmas tres, colophoniæ libram vnam, ſinapi ſcrupulos tres, ſpodij drachmas tres, aluminis ſciſſilis, & opopanacis ſingulorum vnciam dimidiam, deinde cum cera, & oleo veteri, ſecundùm artem, emplaſtrum paratur. Fumanellus ſumit calcem viuam recentem cum molli ſapone, & aqua capiteli commixtam, & hoc medicamento vtitur. Idem author oleum parat, quod vocat diuinum, extrinſecus enim linitur, atq; etiam potari poteſt, & conficitur hunc in modum. Sumuntur flores, & folia hypericonis coquuntur in libra olei oliuarum, trium horarum ſpatio, percolatur, & denuò flores, & folia eiuſdem plantæ in eo efferueſcunt, & tertio idem repetitur, addendo gentianæ, tormentillæ, vtriuſq; vnciam vnam: poſt perfectam coctionem colatur, & ad vſum ſeruatur. Tandem Matthiolus, inter medicamenta extrinſeca, laudes olei de Scorpionibus dignas encomijs celebrat; quod venenatis tum ob ictus Serpentum, tum ob ſumptum venenum ſingulari auxilio eſſe ſolet. Huius olei deſcriptio legenda eſt apud eumdem authorem in præfatione ad librum ſextum Dioſcoridis. F G

Medicamẽta compoſita extrinſeca.

Confectio Hermetis.

Emplaſtri Epigonivirtus.

Olei diuini compoſitio.

Oleum de Scorpionibus.

Hæc de naturalibus præſidijs dicta ſint, quibus nõ conferentibus, ad diuinam opem proculdubiò confugiendum eſt. Nam interdum verbis, & orationibus piorum virorum, noxæ omnium venenatorum animalium ſuperantur. Chriſtus enim apud Marcum, ſignum credentium omnium eſſe dixit, quòd Serpentes tollant, & ſi quid mortiferum biberint, eis non eſſe nociturum. Immò apud Lucam idem Chriſtus alloquens diſcipulos inquit. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper Serpentes, & Scorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Hoc autem eſſe exploratiſſimum intuemur in miraculis, quæ Sancti patrarunt, & adhuc patrant: etenim habetur ex Sancto Gregorio Turonenſi, quòd Sanctus Phocas martyr apud Syriam requieſcit, ad cuius tumulum demorſi à Serpentibus aſſiduè confugiunt, & quando ianuam atrij, in quo martyris cadauer eſt collocatum, attingunt, illicò pars læſa detumeſcit, & euacuata veneni virtute, patiens ſanatur.

Remedia diuina. Cap. 4.

Cap. 10.

De Glor. Martyr. c. 99.

Vtrum modò aliquis prouidentia, ad euitandos Serpentum morſus, & cætera venena, vti poſſit, perpendendum eſt. nam multi in hanc venerunt ſententiam, quòd homo edere venena aſſueſcere poſſit, ne impoſterum, illis aſſumptis, vel etiam demorſus à Serpentipus lædatur. Id innuit Auicennas, & multi alij authores pro comperto habent. Hæc propoſitio de venenis in genere nullo modo intelligenda eſt. Vita enim humana in caliditate conſiſtit; ideòq; venena extremè calida, & ſicca in alimentum humanum tranſmutari nequeunt: neq; opus eſt in medium afferre vulgatam illam hiſtoriam puellæ napello nutritæ; quoniam hæc à veritate longè recedit: cum napellus herba ſit calida, & ſicca, & tota ſubſtantia humanæ naturæ reluctetur. Quapropter ſi homo nutriretur veneno tota ſubſtantia ſibimet oppoſito, eſſet neceſſarium, vt humana in aliam naturam degeneraret: ſiquidem omne animal ſuo ſimili ſemper alitur, vt optimè docuit Ariſtoteles. Homo igitur ſi venenis nutriretur, ſimilis eſſet veneno; hoc autem eſſe abſurdum omnes atteſtantur. Quoad venena frigida, & humida veluti eſt cicuta, poſſumus cum Galeno aſſeuerare aliquam horum portionem in nutrimentum verti poſſe. Quando verò dicebant nunnullos homines eſui venenorum aſ- H

Prouidẽtia ad venenũ cauendum. Li. 4. tract. 1. ſen. 6.

ſueſcere;

A ſueſcere, id intelligendum eſt non de nutritione, ſed de venenorum expulſione, quam valida hominis natura ſtatim moliri ſolet: ſiquidem poſt veneni aſſumptionem, ſe ſe paulatim ad illud pellendum aſſuefacit: cum longa experientia vſu venerit, vt natura modicam portionem veneni trudens, tandem maiorem etiam quantitatem oblatam confeſtim propellat. Huius rei manifeſtum habemus exemplum in Mithridate Rege Ponti, qui ſemetipſum veneno aſſumpto, perimere volens, non potuit: quandoquidem eius natura quodcumq; oblatum venenum extra corpus illicò detrudere aſſueuit, quare de illo canebat Martialis hunc in modum.

Profecit porto Mithridates ſæpè veneno,
Toxica ne poſſent ſæua nocere ſibi.

Reliquum eſt igitur, vt dicamus veram prouidentiam eſſe, vt homo antidotis, & medicaminibus ſupraſcriptis munitus ſemper incedat.

B

EPITHETA.

SERPENS ob corporis prolixitatem à Latinis longus, & à Græcis δολιχὸς nuncupatur; ideoq; ὀλκήρης à Nicandro dicitur, quonia m longo volumine caudam trahat: nam ἕλκω traho exponitur. Alioquin latini, quia non recto tramite ſerpat, flexilem, reflexum, tortum, intortum, retortum, tortilem, ſinuoſum, ſinuatum, implicitum, & voluminoſum Serpentem indigitarunt. Huc de re Græcis λέχριος, σκολιὸς, καὶ λοξὸς in Epigrammatibus græcis, nempè non rectus cognominatur, & alibi τετραέλικτος ὄφις, nimirum quater circumuolutus vocatur. *Lib. 4.* colorem anguium Latini perpendentes, atrum, nigrum, cæruleum, viridem, maculoſum, & textilem nominarunt. *Epitheta colorem reſpicientia.* quare Græcis ob eamdem cauſam ποικίλος, nempè varius, & verſicolor dicitur. Hoc nomen quandoq; ad animum transfertur, diciturq; de vafro, & aſtuto: quapropter duplici de cauſa hoc epitheton Serpentibus conuenire poterit. In hoc ſenſu ὄφις vocatus fuit ab Homero ἄιολος, quia callidus, & vafer ſit. Aliter, γλαυκῶψ, vel γλαυκώπης, item γλαυκοπὴς, glaucos, ſeu cæſios habens oculos exponitur: ideò Pindarus hoc epitheto Serpentem donauit. Ratione aſtus, Latini Serpentem calidum, & triſtem nuncuparunt; quoniam olim in Paradiſo terreſtri hominem rationis participem deceperit. Quamobrem Nazianzenus ὄφιν ἀρχέκακον, ſcilicet malorum authorem nominauit. Ita etiam Homero ἀρχεκακοι νῆες dicebantur, quæ malorum cauſæ fuerunt. Item Apollonio χθόνιος ὄφις nuncupatur; quoniam Priſci omnia infeſta, & infauſta (teſte Scholiaſte Ariſtophanis) χθόνια vocabant. Immò apud Euſtathium χθόνιος ἄνθρωπος dicebatur homo ſubdolus, & fraudulentus; quia χθόνιος ſimpliciter terreſtris, & ſubterraneus vertitur. Ob Serpentis aſpectum, qui intuentibus metum incutere videtur, Latini eum ſquallidũ, atrocem, minacem, minantem, martiũ, terrificũ, horrendũ, horridũ, horrificũ, horribilẽ, formidabilem, dirũ, & ſæuũ cognominarunt. Item Græcis αἰνὸς, nempè grauis, & horrendus, γοργωπὸς aſpectum horridum habens vt Gorgo, *Epitheta attinentia ad aſpectum.* δεινὸς terribilis, ὠμηστὴς ſæuus, πελωρὸς immanis, & πικρὸς amarus dicitur, quia intuentibus, & percuſſis inſignem amarorem afferat. Deinde Latini contemplantes grauem noxam, quam Serpentes hominibus, & brutis in dies afferunt, anguem noxium, nocuum, mordentem, impium, exitioſum, ferum, trucem, venenatum, virulentum, venenoſum, venenigerum, peſtiferum, lethalem, lethiferum, & veneno plenum indigitarunt. Pariter Græcis ὀλέμων nociuus, & pernitioſus à verbo ὀλέω lædo, κακεργος cõtractè pro κακοεργὸς maleficus: cum κακοεργία maleficium ſignificet, ὀλόμενος, *Epitheta ad noxam ſpectantia.* vel ὀλοὸς, & ολοὸς exitialis, κηροτρόφος mortem in ſinu fouens, & læthifer. At ἰοβόλος, quamuis dicatur de ijs, qui ſagittas conijciunt, tamen exponitur etiam de eo, qui venenum eiaculatur: propterea ἰοβόλα θηρία leguntur apud Herodianum. ψυχρὸς exponitur frigidus, immo lethale frigus inducens: quare in hoc peſtremo intellectu Theocritus ὄφιν ψυχρὸν appellauit. Demùm Latini Serpentem, à voce, ſibilantem, ab origine terrigenam, à fluxibilitate lubricum, à loco Maurum, Afrum, Niliacum, Arenivagum, Libycum, & Cinyphium à Cinyphio Libycæ regionis fluuio vocitarunt. Cæcus à Columella dictus fuit. At nonnulli non perperam opinati ſunt, per cæcum co-

Lib. 4.

Epitheta aſtutiam reſpicientia.

Lib. 5. Iliad.

Lib. 3.

Idyll. 15.

C

D

lubrum

lubrum Columellæ, vermem inteſtinorum intelligendum eſſe. Alij etiam fuerunt, qui E
Serpentes nominarunt elephantias, ex Solino, quoniam demorſus ab angue affectu
ſimili elephantiaſi corripiatur, ægrotus enim intumeſcit, & cutis rigiditatem quam-
Epitheta ratione loci dam adipiſcitur. Demùm ſi apud Latinos Serpens aliquando criſtatus nominatus eſt,
ille, quem cæteri fugiunt, intelligebatur quemadmodum etiam Serpens ſacer; nam ve-
luti auis ſacra in genere falconum nuncupatur, quam reliquæ aues formidant, idem
de Serpente dicendum eſſe putabant. Apud Græcos, ratione vigilantiæ dictus fuit φρυ-
γὸς, nimirum cuſtos; nam φρυγὰ cuſtodiam denotat. Ideò Apollonius agens de cuſto-
dia velleris aurei φρυγὸν ὄφιν vocitauit Ερπηςὴρ etiam dicitur, quia reptat. Itaq; non
Lib. 3. Cyneget. ſine ratione, Oppianus ὄφεις ἑρπηςήρας appellabat. Quoniam autem angues inter ani-
mantes ouiparas collocantur, à Nicandro ωοτόκοι ὄφεις dicuntur. At ὄφις μυόθηρ ex-
ponitur Serpens, qui venatur mures; veluti πυῤῥίας Serpens quidem rufus, & πύθων
Serpens, quem Apollo confecit, natus ex putredine terræ; cum πῦθω putrefactio ver-
tatur. Ad finem πελυκάρηνος ὄφις Serpens multa habens capita exponitur.

F

DENOMINATA.

CVM à Serpentibus non ſolum homines, & bruta, ſed etiam herbæ, & multa inanimara denominentur; in præſentia ab hominibus inchoando, omnia ſigillatim demonſtrabimus. Prima fronte ſe ſe offert ὀφιοβόλος Serpentis percuſſor, fuitq; epitheton Apollinis in Ouo Simmiæ Rhodij. Pauſanias Mercurium appellauit Argiphontem, cum fuerit ὀφιοκτόνος, nempè quoniam ſuſtulerit Serpentem, quem non-
Nomina virorũ a Serpente denominata. nulli ἄργην vocabant. Alioquin ὀφιόδηκτος demorſus à Serpentibus exponitur. At ὄφιον, ſcilicet ophion fuit nomen filij Oceani, qui cum Eurynome vxore, ante Satur-
num, rerum omnium potitus eſt: huius meminit Claudianus. Item ophion ſocius fuit
Cadmi, & in Thebis ædificandis adiutor, ita cognominatus, quoniam ex Serpentum
Lib. 3. de rapt. Proſerp. dentibus prognatus eſſe diceretur. Multi volunt hunc eſſe eumdem cum illo, qui ab G
Ouidio Echion nominatur. Ophion etiam fuit Gigantis nomen apud Homerum. At
Ophioneũ Meſeniorũ fuiſſe vatem ſcribit Pauſanias (referente Rhodigino) qui proprio
Lib. 3. Metam. natali die luminibus captus, & priuata, & publica vaticinia peragebat. Sed ophioneus,
nempè Serpentinus princeps Dæmonum fuiſſe perhibetur: ſiquidem tradunt Phere-
cidem Syrum olim ſcripſiſſe Dæmones è Cælo deturbatos à Ioue, & principem ophio-
neum nuncupatum habuiſſe. Hoc eodem nomine tres furiæ infernales, nimirum Ale-
cto, Tyſiphone, & Megera Acherontis, & Noctis filiæ ab Antiquis fuerunt inſignitæ;
cum loco capillorum angues geſtarent. Harum meminit Ouidius in Ibin.

Quaſq; ferunt torto vittatis angue capillis
Carceris obſcuras ante ſedere fores.

Et alibi de ijſdem verba faciens ſic cecinit.

Verbera ſæua dabant ſonitum, nexæq; colubris
Conſcia fumabant ſemper ad ora faces.

Immò eaſdem furias in noſtri aſſerti confirmationem, paulò inferius colubras appel- H
lauit, quando dixit.

Pectora vinxerunt Erebeæ felle colubræ,
Terq; cruentatas increpuere manus.

Præterea Serpentiger nomen eſt adiectiuum, quod de illis dicitur, qui aliqua corporis
parte Serpentibus ſimili integrantur: propterea ab Antiquis, & potiſſimum à Poetis
Gigantes Serpentigeri, anguipedes, Serpentipedes, & loripedes denominati fuerunt:
cum pedes intortos, more Serpentum habuiſſe dicerentur. De his ſermonem habens
Ouidius ſic canebat.

L. 4. Triſt. *Sphyngaq; & Arpyias, Serpentigeroſq; Gigantes.*

Lib. 7. cap. 2. Serpentigena autem, ſiue ὀφιογενὴς, apud Strabonem, genitus à Serpentibus ex-
ponitur: vnde ὀφιογενεῖς quidam populi apud Plinium fuerunt nuncupati, qui ob
quemdam cum Serpentibus familiaritatem eorum ictibus ſolo tactu medebantur.
Ophicos etiam vocarunt nonnulli populos Oſcos, nimirum Capuenſes, vt Seruius in

commen-

A commentarijs ad Virgilium interpretatur; quoniam apud illos multi Serpentes olim ſtabularentur. Ophiophagos etiam populos memorat Plinius, qui Serpentibus olim veſcebantur. Ideò Plutarchus Spartanos ὀφιοβόρας cognominatos fuiſſe teſtatur: propterea quod in quadam annonæ caritate, Serpentes in humanam eſcam vertere coacti fuerint. D. Auguſtinus ophitas, opheos, & ophiomorphos hæreticos quoſdam interpretatur, qui Serpentem primos parentes decipientem Chriſtum reputantes, ipſum virtutis cognitionem in Paradiſum induxiſſe arbitrati ſunt: immò Serpentem nutriunt, & venerantur, qui, excantante Sacerdote, de ſpecu egrediens, & ſuper aram aſcendens eorum oblationes lambit, & circa illas ſeſe inuoluens ad ſpeluncam reuertitur. Deniq; à Serpentibus hodie multæ familiæ cognominatæ ſunt. Nuper hic Bononiæ quædam familia nobilis *dalla Serpa* cognominabatur.

Lib. 3. Aeneid.

Lib. 6. cap. 29.

In Lib. de Hæreſ.

His notatis, bruta animalia à Serpente denominata ponderabimus. Primò anguiculus nomen eſt diminutiuũ ab angue à Cicerone vſurpatum, Græcis ὀφείδιον, vel ὄφιδιον, nempè paruus Serpens dicitur: quo nomine Rondeletius piſciculum inſtar Ser-
B pentis longum indigitat, quem Bellonius non rectè inter aſellos cõnumerauit. Alioquin Serpentini catuli, fętus anguium nominantur: iuxta illud Virgilij de Serpente loquentis.

Lib. 5. de piſc.

—— aut catulos tectis, aut ouа relinquit.

Nam fætus anguium adhuc in vtero viuentes ἔμβρυα dicuntur, cum hæc verba leguntur apud Aelianum. ἔμβρυα καλέσι δὲ τὰ τῶν ὄρνίθων, καὶ τὰ τῶν ὄφεων, καὶ τῶν χροκοδείλων. Præterea hæc nomina ὀφιόνεος, ideſt anguineus, ſecundùm Oppianum, & ὀφιώδης Serpentem referens, varijs animalibus aſſignari poſſunt, & præcipuè teſtudini; cum anguinea ceruice prædita ſit. Immò conueniunt, & Cerbero Inferorum cani colubrifero monſtro nuncupato. Virgilius enim, & Ouidius cerberi colla anguibus horrentia repræſentarunt. Item Elephanti anguimani dicti fuiſſe feruntur, quia proboſcidem tanquam anguem ad varia munia intorqueant. Anguilla etiam quaſi anguis illa, ab angue denominata eſt: Quamobrem non iniuria Iuuenalis ſic canebat.

Vos anguilla manet longa cognata colubræ. *Satyr. 5.*

C Immò hæc Serpentis ritu incedens ὀφιόπους vocari poſſet: cum hoc nomen apud Suidam, Serpentis modo incedens vertatur: Serpentes enim ἄποδες ſunt. Plinius memorat animal ceruo minus, & pilis ſimile, Sardiniæ peculiare, Græcis ophion vocatum, ſed interijſſe arbitratur. Item Græci ἔλαφον, nempè ceruum à Serpentibus denominatum fuiſſe autumant, nimirum ἀπὸ τῆς ἐλαυνέιν τὰς ὄφεις, nempè à Serpentibus abigendis: cum Etymologus, & Varinus ſcribant (vt ſuperius notatum fuit) ceruum, cornu ad ſaxa affricato, & odore excitato, Serpentes à cauernis fugare.

Li. 28. cap. 9.

Sequitur ophiomachus duorum animalium nomen: Primò denotat lacertum viridem cum Serpente acriter dimicantem; ſecundò ſignificat illud locuſtæ genus, quod apprehenſo Serpentis collo, beſtiam ſuffocat. Textor ophiomachum auem cum anguibus præliantem conſtituit: quamuis apud probatos authores, huiuſmodi nomen pro aue non reperiatur. Legitur quidem apud Hæſychium ὀφίερος auis quædam, cauda Serpentis prædita, quæ per regiones Aethiopicas diuagatur. Item ὀφιοφάγος Ibis, quia Serpentes comedat. Alioquin in ſcriptis Heſychij leguntur ſolum hæc verba,
D ὀφιομάχος ἰχνεύμων, καὶ ακρίδων γένος μὴ ἔχον πτερὰ. Vbi manifeſtè videmus authorem, per ophiomachum intellexiſſe Ichneumonem, & genus locuſtæ alas non habens: quamuis ὀφιομάχης genus cicàdæ alis carens apud Suidam legatur. Demùm Marcellus Virgilius ophioctenem ſcolopendræ genus ab anguibus enecandis nuncupatum eſſe ſtatuit.

Plantæ à Serpẽtibus denominatæ.

Poſt animalia, ſuccedũt plantæ ab anguibus denominatæ, veluti Serpentaria, Luph Serpentis ab Arabibus vocata, quæ extima corticis ſuperficie varijs diſtincta maculis, Serpentum exuuias æmulatur: hac de cauſa Porta aduerſus Serpentes valere ſcripſit. Arum quoque, Serpentaria minor Herbariorum dicitur, quia folia aliquando maculoſa proferat. Biſtorta à Lonicero colubrina, & ab alijs Serpentaria vocatur, vel quia ad inſtar Serpentis, retortam radicem generet, vel quia eius facultas colubri vires extinguat. Lonchitis aſpera, in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, colubrina cognominatur, & meritò: nam interdum folia inſtar Serpentis retorquet. Plinius ophiuſæ herbæ meminit, quæ in Elephantine Aethiopiæ naſcitur, hæc pota terrorem Serpentum

Li. 1. Magnat.

Arum.

Biſtorta.

Lonchitis aſpera.

L. 24. c. 17.

Ophiuſa herba.

tum obuerſari facit, itaut patientes neceſſariò mortem ſibi conſciſcant: hac de cauſa ſacrilegi eam bibere cogebantur. Alioquin, ad mentem eiuſdem Plinij, Ophiuſa eſt Inſula, cuius terra Serpentes fugare tradebatur. Præterea Coronopus ſponte naſcens, à Matthiolo Serpentina appellatur, quia radix in vino data venenatorum morſibus occurrat. Item Serpentina eſt quædam ſpecies Anchuſæ, & τὸ ἔχιον, nec non ἀλκιβιάδιος ab Alcibiade quodam (vt notat Scholiaſtes Nicandri) qui ob Serpentis morſum ægrotans, hac planta deuorata conualuit. Pariter Enula, ſiue Helenium, à quibuſdam Serpentina vocata eſt, quia Helena eius valoris contra angues periculum fecerit. Item Cantabrica in Gallijs Serpentina appellatur, vt Author eſt Ruellius. Nummularia etiam, ſeu centimorbia à Brumfelſio, nomine Serpentariæ tertiæ deſcripta, alijs colubrina, & herba Natricum dicitur, nec immeritò, propterea quòd Ruellius tradit ſe de hoc nomine ruſticos interrogaſſe, qui rerefebãt ita cognominari, quia Serpentes in partes diſſecti huius herbæ contactu ſanitati reſtituantur. In antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, Elephaboſcum paſtinacæ ſpecies ophiogenium, & ophioctonon nominatur, cum Serpentes necare crederetur. Bryonia, ſeu vitis alba, & apud Gallos colubrina dicta, ſecundum Ruellium, in antiquis nominibus Dioſcoridis, ophioſtaphylon, quaſi vua Serpentum vocitatur: quamuis nonnulli φιλοσάφυλον legant. Alioquin ὀφεοσταφύλη capparis dicitur, vt animaduertit Plinius: quamuis etiam ſcribat cynosbaton opheoſtaphylen ab aliquibus appellari: Gallis quædam Tithimali ſpecies myrtifolia ſecus vias, & ſepes naſcens lac colubri nuncupatur. Sequitur ophiogloſſum, quod Latini linguam Serpentinam vertunt, cum floris argutula cuſpis linguam ab ore Serpentis exertam æmuletur. Illa autem planta, ex cuius fructu pharmacopæi elaterium exugunt, cucumis anguinus à Cordo nominatur; fortè quia libenter creſcat in ruderibus, in quibus Serpentes vt plurimum diuagantur. Nam cucumis ille flexuoſus, & longus à Matthiolo nuncupatus, apud Tabernemontanum anguinus, & apud Lobellium cucumis flexuoſus anguinus vocitatur. Item quamdam cucurbitæ ſpeciem oblongo, & curuo fructu Dodoneus, & Lobellius cucurbitam anguinam indigitant; quoniam interdum ſuo concuruatu Serpentum gyros æmuletur. Similiter, ex Cluſio, Aſphodellum cæpam colubrinam Granatenſes appellitant. Quidam alij, ex eodemmet Cluſio chryſanthemum Valentinum herbam Serpentis nominant. Immò inter alliorum ſpecies vna eſt, ophioſcorodon nempè allium Serpentinum dicta, cum exteriorem bulbi membranam inſtar corij Serpentini maculoſam habeat. Chriſtophorus etiam Acoſta duas plantas ſub nomine herbarum Serpentum depingit, quoniam ad profligandum virus anguium ſummo perè commendentur. Tandem ſunt quamplurimi herbarum flores, quorum ſtamina in ſummitate adeò diuiſa ſunt, vt bifidas Serpentum linguas præſeferant; ideòq; Serpentini flores eſſent appellandi: quandoquidem Porta ab hac ſignatura contra Serpentum ictus mirabilia operari arbitratur.

Ab his ad gemmas, & lapides faciendus eſt tranſitus. A Plinio pro ſpecie ophitis gemma illa memoratur, quæ aliter Echites dicitur: cum maculis viperinis ſit inſignita. Alibi ab eodem authore gemma nigri coloris binis lineis albis colorem nigrum includentibus deſcribitur, quam Barbari ophiocardelum vocant. Item ophites, ſeu, vt alij volunt, Draconites appellatur gemma illa coloris cærulei, & formæ pyramidalis, quam in hydris, vel chelydris inueniũt. Apud Plinium in cerebro magni Draconis reperiri traditur. Albertus fatetur ſe vidiſſe hanc gemmam nigram non pellucidam in circuitu coloris pallidi erutam à capite magni Serpentis in Sueuia: in cuius ſuperficie imago Serpentis conſpiciebatur. Ceſalpinus hunc vidit lapidem figura corniculi, abſciſſa cuſpide, colore partim nigro, partim flaueſcente, ſplendido non pellucido, cuius baſim linea nigra, ſpecie Serpentis circumdabat; additq; à donante intellexiſſe eſſe linguam cuiuſdam magni Serpentis in Germania verſantis. Rurſus ophites alia eſt gemma lineis cinereis, & nigricantibus repræſentans colorem Serpentis, & inuenitur ad oſtium Tangræ. Alium lapidem pellucidum figura verticilli, nempè ſpumam Serpentis, inſtar chryſtalli, congelatam vidimus apud Dominum Ladiſlaum Hungarum. Amplius quoddam marmor ex albo, & nigro maculis frequentibus cõſtans, ritu maculoſi Serpentis, ophites dicitur, cuius multa eſſe genera refert Dioſcorides, quæ tamen ad tres tantùm differentias reducit, vnum ponderoſum, & nigrum, alterum cinereo colore punctis diſtinctum, tertium lineis quibuſdam candidis refertum. Plinius

duas

Lib. 3. c. 5. *Coronopus repens.* *Enula.* *Cãtabrica.* *Numularia.* *L. 2. de nat. ſtirp.* *Elephaboſcum.* *Ophioſtaphilon.* *Li. 13. cap. 23.* *Lac colubri quid ſit* *Cucumis anguinus plures denotat plãtaſ.* *Cucurbita anguina.* *Lib. 2. de plant. rar. cap. 39.* *Cæpa colubrina.* *Lib. 3. de plant. rar.* *In Lib. de plant. Ind.* *Li. 4. Phyt. cap. 16.* *Li. 27. cap. 21.* *Li. 37. cap. 10.* *Ophites gẽma.* *Draconites gemma.* *Ophites marmor.*

duas tantùm ſpecies deſcribit, candidum, quod molle eſt, & nigricans durum. Meminit poſtea etiam cinerei marmoris, quod à colore cineris tephriam vocat. Dioſcorides aũt omnes huius marmoris ſpecies alligatas, aduerſus Serpentes valere teſtificatur. Ophitem nigrũ conſtantem punctis nigris in liuido corpore, lapicidæ Viperam Aegypti vocant; ophitem verò cinerei coloris Granitũ Syriæ nominant: inſunt enim puncta nigra in corpore cãdicãte. Inſuper marmor viride Lacedęmoniũ prętioſi generis Lithotom Serpentinũ cognominant, ex Alberto, qui ſecundã ſpeciem ophitis viridis maculis candidis eſſe tradit: inſunt enim in viriditate marmoris maculæ quædam frequentiores, & clariores. Aliud eſt vnica maculatum compoſitione, & huius generis eſt Thyites, cuius mentionem fecit Dioſcorides; ſed non ſpirat illũ odorem, quem in ſuo ophite Dioſcorides cõmendabat. Amatus Luſitanus fatetur ſe vidiſſe vaſculũ quoddam ex huiuſmodi marmore fabrefactum non inſuauem, dum fricabatur, emittens odorem; ideòq; nonnulli arbitrati ſunt huiuſmodi vas eſſe ex illis, in quibus Romani Imperatores theriacam ſeruabant: cum etiam huiuſmodi lapis contra venenatorum morſus à Dioſcoride ſummopere probetur. Galenus autem vitrum cum ophite coniungere videtur, dum inquit ophitem poſſidere vim abſtergendi, confringendiq; vt vitrum, quoniam illi in vino dato facultatem comminuendi lapidis in veſica aſſignat. Quocirca non eſt dicendum, per ophitem, intellexiſſe genus marmoris, quod habetur apud Dioſcoridem (non enim facultates vtriuſq; cõueniunt) ſed fortè denotaſſe murrhinum à Plinio vocatum: coloris enim varietate maculas Serpentum æmulatur. Neq; obſtat murrhinum effodi, & vitrum arte parari: quandoquidem incendijs ſubterraneis eadem fieri poſſunt, quæ in fornacibus fabricantur: nam murrhinũ eſſe humorem ſub terra denſatum Plinius affirmat. Præterea lapis quidam eſt ophites, vel Serpentinus dictus, quia ſquamis, more Serpentum tegatur, vt lapis Islebanus eroſus, fiſſilis, niger, durus, ex quo æs conflatur. Aliqui ſpinam Theophraſti eſſe putant. In hoc quandoq; imago piſcis conſpicua cernitur, & piſciformis nuncupari poteſt nigri coloris, in quo ſquamæ aureæ, vel argenteæ piſcium licet conſpicari. Quandoq; in hoc animalia alterius generis à natura inſculpta obſeruantur. Tres huius generis lapides in publico Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis Muſæo ſeruantur, quorum vnus geminis piſcibus eſt inſignitus. Alij duo ſingulos habent piſces referentes imaginem Percæ auratæ, & Alburni. Huiuſmodi lapides fiſſiles ſunt, bituminiſq; materiam in ſe continere, odor indicat. Hi autem lapides non procul à monte Mæliboco reperti fuerunt.

Tephria marmor.

Viperam Ægypti quid ſit.

Serpentinũ marmor.

Cuius materiæ eſſent vaſa, in quib. olim Theriaca ſeruabatur

Lapis Islebanus.

Lapides piſciformes.

Præter enumeratos lapides alium inueniri multi autumant, quem Plinius pro Serpentum ouo deſcripſit, non intelligendo tamen ouum, ex quo catuli Serpentini excluduntur: cum de hoc in præſentia non fiat ſermo. Plinius igitur hæc habet. *Præterea eſt ouorum genus in magna Galliarum fama omiſſum Græcis. Angues innumeri æſtate conuoluti ſaliuis faucium, corporumq; ſpumis artificioſo complexu glomerãtur ouum anguinum appellatur. Druidæ ſibilis id dicunt in ſublime iactari, ſagoq; oportere intercipi, ne tellurem attingat. Profugere raptorem equo, Serpentes enim inſequi, donec arceantur alicuius amnis interuentu, experimentum eius eſſe, ſi contra aquas fluitet, vel auro vinctum. Atq; vt eſt Magorum ſolertia occultandis fraudibus ſagax, certa luna capiendum cenſent, tanquam congruere operationem eam Serpentium, humani ſit arbitrij. Vidi equidem id ouum magnitudine modici mali orbiculati, cruſta cartilaginis, veluti acetabulis brachiorum polypi crebris inſigne Druidis. Ad victorias Litium, ac Regum aditus mirè laudatur, tantæ vanitatis, vt habentem id in lite in ſinu equitem Romanum è Vocontijs à D. Claudio Principe interremptum non ob aliud ſciam. Hic tamen complexus anguium, & efferatorum concordia cauſa videtur, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentum, circumdata effigie anguium fecerint.* Noſtra ætate huius oui tantopere in Gallijs commendati, & obſeruati, nullum extat monimentum. Immò tradit Geſnerus neque vllam huius oui ſupereſſe famam apud Heluetios quondam Gallis adnumeratos, & Druidarum ſuperſtitionum participes. Præterquamquod non eſt veritati conſonum, quòd huiuſmodi ouum, aut quoduis aliud inanimatum, accedente etiam auri pondere, aduerſo flumine feratur, vt recitat Plinius. Fatetur quidem Geſnerus in ſuo lapidum theſauro habere duos globos duros, ſolidos, graues, cruſta albiore, & duriore, quàm ſit interior ſubſtantia, intectos. Alter eſt magnitudinis pugni humani, forma denticulari; alter longè minor globoſæ pariter figuræ. In eo per interualla æquidiſtantia conſpi-

Lib. 29. c. 3.

Ouum anguinum quid.

ciuntur caudæ quædam tanquam Serpentum, orbem complectentes quinæ maiores, & totidem minores, & breuiores inſunt. Immò acetabula, ceù puſtulæ quædam, vel papillæ rotundæ ita digeſtæ, vt ſingulis verſibus, qui in toto circuitu deni ſunt puſtulæ ſenæ habeantur. Geſnerus ab huiuſmodi globis ouum anguinum à Plinio deſcriptum repræſentari opinatur. At Bellonius huiuſmodi lapides globoſos echinis marinis (dempta cruſta aculeata) aſſimilat. Lapis ouo anguino Plinij valdè ſimilis fuit inuentus in monte Coruariæ propè Bononiam. Seruatur etiam in publico Muſæo lapis figuram Serpentis prorſus æmulans: eſt enim in ſpiram reuolutus, cuius caput in periferia prominet, & cauda extrema centrum indicat: in alia parte lapidis, eſt figura parui Serpentis; pars inferior planè informis eſt. Hic lapis meritò vocari poteſt ὀφιώδης, ſeu ὀφιοειδὴς nempè ſpecies Serpentina. Naſcitur in monte Plumbici propè Vrbinum. Quapropter iure optimo poſſumus probare eorum opinionem, qui in Islandia Serpentes eſſe ſaxeos atteſtantur; quorum vnum ſpiris in ſe conuolutum Ioannes Goropius in Anglia conſpicatus eſt. Hos autem hominum cantionibus in lapides verſos fuiſſe multi perſuadere nituntur: cum tamen hęc ſint opera naturæ, quæ à ſuis cauſis pendent. Nec mirandum eſt, ſiquidem in agro Senenſi locis ſterilibus, & cretoſis terrei Serpentes conuoluti, in tenuem caudam ſenſim deſinentes reperiuntur colore candido, ſubſtantia gypſea, qui ſi frangantur, globuli inanes intus veluti ampullæ ſpectantur, aſſiduè propè caudam tenuiores. Feruente enim materia, vt ſępè obſeruamus in balneis ſulphureis, bullæ attolluntur; dum verò ſpiritus vario modo conuoluitur, materiam viſcidam, & ſequacem eodem modo ducit, quæ poſtea concreſcens eamdem retinet figuram, vt in combuſtione aluminis manifeſtatur. Denuò inuenitur alia ſpecies lapidis, quæ non Serpentem integrum, ſed linguam, & præcipuè Natricis repræſentare perhibetur. Propterea lingua, glottis, & gloſſopetra, à quibuſdam ſaxũ ophiogloſſum, ad differentiam ophiogloſſi herbæ, nuncupatur; & potiſſimum, quia aduerſus Serpentes valere dicatur. Aliqui hũc lapidem ceraunium, nempè fulmineum, alij, ob figuram, dentem canis carchariæ eſſe exiſtimant. Tales lapides in Melite inſula inter ſaxa, & rupes reperiuntur, ambitu denticulato, ſuperficie adeò terſa, & polita, vt ingenioſus etiam artifex vix illam poſſet imitari. Itaq; non eſt cenſendum eſſe dentem canis carchariæ, vt in hiſtoria illius animalis fuit declaratum, neq; fulmen è cælo delapſum: cum à terra effodiatur, non autem in aere generatur; Præterquamquòd in Melitem inſulam tantummodo caderent, in qua innumeri ferè lapides huius generis ſpectantur. Immò, ex Ariſtotelis doctrina, fulmen nil aliud eſt, quàm ſpiritus, & materia tenuiſſima, ſeu flatus accenſus, & à nubibus pulſus: propterea quod cum ex materia ſubtili conſtet, corpora mollia non corrumpit. Verùm notandum eſt ob diuerſam materiam, diuerſa etiam generari fulmina; & nos non debet latere reperiri aliud genus fulminis lapideum, quod in nubibus ex materia valdè viſcoſa procreatur. Hoc autem Ariſtoteli ignotum fuiſſe opinamur, de quo commodiori loco diſputabimus. Inſuper apud aliquos, ſed perperàm, ophites vocatur ſenecta anguium: cum rectiùs γῆρας ὄφεος δέρμα, καὶ σύφαρ, καὶ λεβηρὶς, & aliquibus etiam γραωὶς dicatur. Latini anguinum ſpolium, anguinam pellem, ſeniũ Serpentis, membranam Serpentinam, & vernationem appellant, quoniam aduentante Vere hanc pellem exuant, quæ poſtmodũ inter ſaxa, & ſtirpes inuenitur, vt docuit Ariſtoteles. Hiſpanicè Pelle de la Culebre, Germanicè Ein ſchlangen haut. Arabicè Geluc, vel Genlut. Italicè ſpoglia della Serpe nominatur. Syluaticus, vt ſolet, multa nomina barbara proponit, quibus exuuias Serpentis indicare conatur. Tandem hoc nomen adiectiuum (anguineus, vel anguinus) omnia ad angues ſpectantia ſignificare videtur: vnde anguinea pellis, paulò ante nominata, & coma anguinea Meduſæ, & capilli anguinei Eumenidum à Catullo indigitantur. Angueus poſtea idem ſignificat; nam lapſus angueos legit Solinus. At in ſoluta oratione (anguinus) vt plurimum vſurpatur.

Lapis ouo anguino ſimilis, vbi fuerit inuentus.

Gloſſopetra quid ſit.

Lapis ceraunias.

In Meteor.

Ophites ſenecta anguium.

Lib. 8. de hiſt. An. c. 17.

Cap. 37.

Præter hæc, loca, & regiones multas à Serpentibus denominatas apud Authores legimus. Euſtathius ophitem locum eſſe ſcripſit. Item ophiadem regionem olim deſertam ob Serpentum copiam fuiſſe Diodorus Siculus autumat, quæ poſtmodum opera Regum Aegypti purgata eſt. Rhodus quoq; à Serpentum multitudine, nomine ophiuſæ apud Strabonem donatur. Immò ob eamdem cauſam, nonnulli Cyprum ὀφιώδεα vocarunt. Tenon Inſula ob aquarum abundantiam Hydruſa, aliquibus ad

Regiones, & loca à Serpẽtibus denominata.

Hydruſa.

mentem

A mentem Ariſtotelis, propter Serpentes ophiuſa dicitur. At ſecundùm Pomponium Melam Colubraria eſt inſula Maris Mediterranei Iberici malefico Serpentum genere ſcatens: quamobrem (vt notat Oliuarius) hodie dicitur *la Dragonera*. Rurſus apud Pauſaniam ὀφίος κεφαλὴ nomen eſt loci: nam qua Thebis rectà Gliſantum itur, regiuncula ſelectis lapidibus circumſepta ſpectatur, Serpentis caput Thebanis nucupata; quoniam Serpentem ab oſtio cauernæ caput exerentem à Tarſia illàc prætereunte percuſſum, & nomen loco datum fuiſe tradunt. Chriſtophorus Columbus narrat, quòd circa Pariam, magnum ſcopulum inuenit, à quo tanquam ab orificio magni fluminis, tanta tantoq; impetu Aquilonem verſus aqua ſcaturiebat, vt magnum terrorem tranſeuntibus, non ſecus ac eſſet immanis Serpens, incuteret: propterea illum locum os Serpentis nominare decreuit. Balbus quoq; in itinere de ciuitate Martabar in Cocchi, meminit cuiuſdam maris, quod, lingua Perſica mare Serpentum cognominatur. Pariter in deſcriptione ſuburbanorum antiquorum Hieroſolymæ, quæ habetur in theatro Terræ Sanctæ, memoratur ſtagnum Serpentum, quod olim Bethara vocabatur. Demùm fluuius eſt ophites dictus, qui aliter orontes apud Suetonium legitur.

In Bæot.

In hiſ. Ind. occid. c. 70.

In Itiner. Ind. or. c. 4.

B *Ophites fluuius.*

Quid plura? cęleſtia quoq; à Serpentibus non abhorrent. Luna enim Proſerpina dicta eſt, quoniam ritu Serpentis ab ecliptica modò ad meridiem, modò ad aquilonem deflectens, nodum auſtralem, & borealem deſignet, quem Aſtrologi caput, & caudam Draconis appellant. Huic accedit Ophiuchus vigeſima conſtellatio inter Septentrionales, de cuius ortu chronico Ouidius in faſtis locutus eſt. ὀφιοῦχος Latinis dicitur Serpentarius, Anguitenens, ſeu Anguifer (Seneca etiam Cerberi caudam anguiferam appellauit) quia manibus teneat anguem eius corpus implicantem. De hoc Cicero in Phænomenis hæc habet.

Lib. 6.

In Herc. furent.

——— propter caput Anguitenentis,
Quem claro perhibent ὀφιοῦχον nomine Graïj
Hic preſſu duplici palmarum continet anguem,
Eius, & ipſe manet religatus corpore toto,
Namq; virum medium Serpens ſub pectore cingit.

C Hunc nonnulli voluerunt fuiſſe Herculem, qui adhuc in cunabulis vagiens Serpentes à Iunone immiſſos, manibus præfocauit. Alij dixerunt eſſe Canobanta Regem Getharum, Alij Phorbantem filium Tiropæ Regis Theſſalorum, de quibus Hyginus legendus eſt. Alij tandem tradiderunt hunc fuiſſe Aeſculapium medicum celeberrimum tenentem anguem, à quo edoctus fuit herbam, qua Glaucum mortuum ad vitam denuò reuocauit. Ideò ſic canit Ouidius in Faſtis.

Surgit humo iuuenis ſtellis affatus auitis,
Et gemino nexas porrigit angue manus.

Et paulò inferius.

Gramina continuò loculis depromit eburnis,
Profuerant Glauci manibus illa prius.
Tunc cum obſeruatas augur deſcendit in herbas,
Vſus & auxilio eſt anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba ſalubria dixit
Depoſitum terra ſubſtulit ille caput.

D Ad cætera inanimata ab anguibus denominata properãtes incidemus in machinas bellicas, inter quas quædam bombardæ maioris ſpecies eſt, Serpentina, & colubrina nominata: nam ità oblonga cõflatur, vt effigiem Colubri, ideſt Serpentis æmuletur. Item Serpentina vocatur illud inſtrumentũ ferreum tormenti manualis retortũ inſtar Serpentis, quod fũnem accenſum ad exploſionem ſclopi, ſtringit. Immò quędam alembici ſpecies dicitur Serpentina à Chymiſtis, quia roſtrum flexuoſum, ritu Serpentis, habeat. Rurſus apud eoſdem Chymiſtas argentum viuum Serpentinum, & Serpens luxurians cognominatur. Item humiditas radicalis metallorum, ante decoctionem, admodum venenata, nomine Serpentis, Draconis, & Baſiliſci ab ijſdem Chymiſtis donatur: nam huiuſmodi vapor per ſublimationem in vas aſcendens, vt animaduertit Braceſchus, inueniẽſq; duo ſulphura cum argento viuo, tanquam Serpens illa diſſoluendo, vorare perhibetur. Aliter Serperaſtra apud Varronem ſunt inſtrumenta, ſeu potius vincula, quæ geniculis infantium ambulare diſcentium alligantur, ne proſtrati, more anguium ſerpant,

Machinæ bellicæ à Serpẽtibus denominatæ.

Argentum viuum cur Serpens luxuriãs dicatur.

In lib. de ligno vitæ.

Serpentes ſtrangulant Herculem.

ſerpant, vel ne vaccij fiant. Amplius volumina illa, in quibus Nicander de Serpentibus verba fecit, ὀφιακὰ inſcribuntur: cum hæc vox ἐφιαχὸς omne ad angues ſpectans indicet. Nam ophiaſis apud Medicos affectus eſt capitis, quando capilli certis ſpatijs in anguis ſimilitudinem decidunt. His addantur ſpectacula pythia nempè anguina, denominata à Pythone Serpente manu Apollinis interfecto: horum meminit Ouidius hunc in modum.

Ophiaſis.

Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Antè, niſi in damis, capreiſq; fugacibus vſus,
Mille grauem telis, exhauſta penè pharetra
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.
Neuè operis famam poſſet delere vetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia, perdomitæ Serpentis nomine dictos.

Lib. 1. Metamor.

Ad finem, nodus ille Herculeus, ſiue Gordianus Serpentinus etiam vocatus fuit: cum duos Serpentes in congreſſu arctè implicatos æmuletur. De cuius nodi explicatione, Eraſmus ad nodum Gordium confugit. Plinius docuit hunc nodum ſacrum habitum fuiſſe, & creditum ad ſanitatem conducere. Plutarchus tradit cingulum ſponſæ hoc nodo necti ſolere, quem poſtea ſponſus in thalamo diſſoluebat. Athenæus huiuſmodi nodum Heracleotarum Inſigne fuiſſe ſtatuit. Goropius poſtpoſitis cæteris expoſitionibus, hunc nodum nominatum fuiſſe herculeum ſcribit, quia Hercules fuit Mundi vis maſcula, & Verbi incarnati figura. Vnde hic diuinus Hercules ſtatim ab incunabulis duos Serpentes acerrimos humani generis hoſtes ſtrangulauit, nimirum Diabolum, & carnem aduerſus ſpiritum aſſiduè concupiſcentem. Immò nullus vnquam Serpens maſculus fæmellam, aut fæmella maſculum (vt idem notat author) tam arctè complectitur, quam Diabolus carnem, & caro Diabolum: ideòq; nodus Serpentinus, & herculeus fuit nuncupatus, qui à nemine, niſi à diuino Hercule diſſolui potuit. Quamobrem huc fortè alluſit Horatius, quando dixit.

Nodus Serpentinus qualis.

Li. 14. Hierogl.

Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit.

In Arte poet.

Ideò Goropius, præter alias explicationes, tradit, quòd Horatius in hoc verſu præcipit, ne Deus in partes vocetur, niſi difficultas ſe ſe offerat, quam nemo niſi ſolus Deus expedire poſſit. Etenim, vocabulo vindicis, Hercules hic denotatur, qui, cum ſit alexicacos, iure merito latina voce vindex appellabitur: cum ab omnibus malis totum terrarum orbem vindicauerit, occiſis tyrannis, & cæteris monſtris, remotiſque omnibus difficultatibus, quibus commoditas humanæ vitæ impediebatur. Denominatis tanquam coronidem libuit addere radicem Serpentiformem, quæ adhuc integra in publico ſeruatur Muſæo. Hæc enim Serpentem perbellè æmulatur; quemadmodum in præſenti icone licet conſpicari.

Radix Serpentiformis ῥίζα ὀφιώδης, vel ὀφιοειδής.

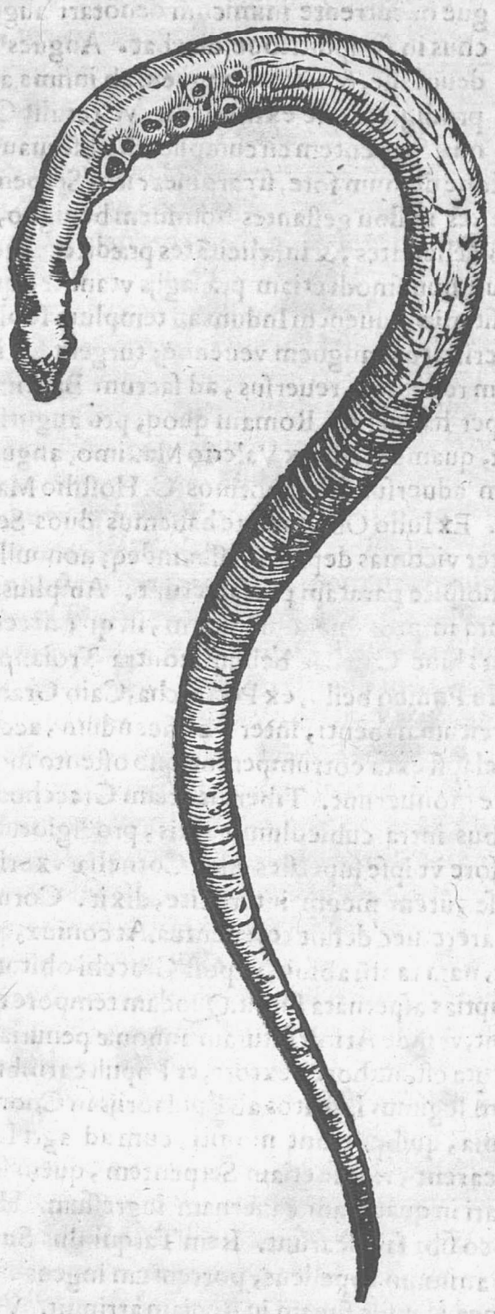

E

PRODIGIA, ET PRÆSAGIA.

CVM Serpens nullo alio membro, niſi ore polleat; Antiquitas ab angue occurrente inimicum denotari augurata eſt. Propterea Plutarchus in Amphitrione dicebat. Angues duos iubatos in impluuium deuolaſſe, & Cicero anguem ab infima ara emanaſſe. Immò magnum prodigium eſſe exiſtimauit, vt retulit Cicero, ſi circa cardinem ianuæ Serpentem circumplicatũ obſeruauerit. Quamuis aliqui dixerint maiori admiratione dignum fore, ſi cardines circa Serpentem inuoluerentur. Alij ex antiquis, Serpentes in ſinu geſtantes hominem benigno, vel maligno ſydere natum, nec non futuras fælicitates, & infælicitates prædicere profitebantur. Sed mirum eſt, quod Indi populi huiuſmodi etiam præſagijs vtantur: quandoquidem legimus in Hiſtoria Indiæ Luſitaniæ, iuuenem Indum ad templum Idolorum, cum dilucularet, proficiſcentem in criſtatum anguem venenoq; turgentem incidiſſe: ideòq; hoc peſſimi augurij indicium reputans, reuerſus, ad ſacrum Baptiſmatis fontem confugit, quem antea odio ſemper habuerat. Romani quoq; pro augurio peſſimo, viſionem Serpentis exiſtimarunt, quamobrem, ex Valerio Maximo, anguis inuſitatæ magnitudinis infælicem pugnam aduerſus Numantinos C. Hoſtilio Mancino Conſuli Romanorum præſignificauit. Ex Iulio Obſequente habemus duos Serpentes, Sempronio Conſule ſacrificante, ter victimas depaſtos eſſe: indeq; nonnulli internecionem Sempronij à Flauio Lucano hoſpite paratam præſagierunt. Amplius, ſacrificantibus Græcis apud Homerum, ex ara in proximam planitiem, in qua decem paſſeris pulli vagabantur, anguis prorepſit: hinc Calchas bellum contra Troianos totidem annos duraturum pronunciauit. In Punico bello, ex Petrarcha, Caio Gracchorum omnium nobiliſſimo in Laconia exercitum habenti, inter ſacrificandum, accidit, vt ex proximo ſpecu gemini Serpentes elapſi exta corrumperent, quo oſtento moti Haruſpices, vitæ diſcrimen Duci impendere monuerunt. Tiberius etiam Gracchorum pater (referente Egnatio) duobus, anguibus intra cubiculum captis, prodigiorum Interpretes conſuluit, qui reſponderunt, fore vt ipſe ſuperſtes eſſet Corneliæ vxori, ſi Serpens alterius ſexus interficeretur: ipſe autem meum interficite, dixit. Cornelia iuuenis eſt, poteſtq; per ætatem adhuc parere, nec defuit rei euentus. At coniux, quæ ſuperuixit, mutua caritate cum eo certauit, nam tantũ abfuit, vt poſt Gracchi obitum, connubium deſideraret, vt Regias etiam nuptias aſpernata fuerit. Quodam tempore tãta Serpentũ multitudo apud Lacones excreuit, vt inde Arioli futuram annonæ penuriam prædicerent, quæ poſtmodum talis ſubſecuta eſt, authore Textore, vt Populi carnibus anguiũ veſci coacti fuerint. Apud Pauſaniam legimus Legatos ab Epidaurijs in Coon Inſulã ad Aeſculapium miſſos, præter ſomnia, quibus erant moniti, cum ad agri Laconici oram appuliſſent, vt ibi ſedem collocarent, vidiſſe etiam Serpentem, quem ſecum Epidauro adduxerant, non procul è mari in quamdam cauernam ingreſſum. Hoc igitur moti prodigio, oppidum illo in loco ſibi fabricarunt. Item Tarquinius Superbus, domitis hoſtibus, ad vrbana negocia animum appellens, portentum ingens conſpicatus eſt: Serpens enim ex columna lignea elapſus fugam in Regiam arripuit. Vnde Rex perterritus Titum, & Aruntem filios, Bruto comite, qui ſtultitiam ſimulabat, ad Apollinem Delphicum miſit. Iuuenibus oraculum de regno conſulentibus, reſponſum fuit eum regnaturum, qui primus reuerſus matrem oſcularetur. Brutus igitur de naui egreſſus terram oſculatus eſt. Quare ſic loquitur Ouidius.

Lib. 1. de Diuin. *Loco cit.* *Part. 3.* *Lib. 1. c. 6.* *Lib. 4. de Vir. Illuſt.* *In Laconicis.* *Lib. 2. faſt.*

F G H

Ecce (nefas viſu) mediis altaribus anguis
Exit, & extinctis ignibus exta rapit:
Conſulitur Phœbus, ſors eſt ita reddita, matri
Qui dederit primus oſcula victor erit.
Oſcula quiſq; ſuæ matri propecata tulerunt,
Non intellecto, credula turba, Deo.
Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, vt eſſet.
Tutus ab inſidijs dire ſuperbe tuis;

A *Ille iacens pronus matri dedit oſcula terræ.*

Ex Riccardo Dinotho habemus, quòd imperante Conſtantino, tantus fuit defectus Solis, vt etiam meridie Cæli ſtellæ conſpicerentur, & in Melitea Serpentes omnis generis viſi ſunt, qui pugna commiſſa, ſe ſe inuicem peremerunt, & paulò poſt ortus eſt Iudæorum tumultus, & trexdecim Vrbes in Campania, terræmotu corruerunt; deinde poſt Conſtantini obitum, filij inter ſe belligerarunt, & Perſæ graui bello Romanos oppreſſerunt. Cum bellum Macedonicum in expectatione eſſet, C. Petilio, & C. Valerio Conſulibus, bouem in Campania locutum fuiſſe, & tres Soles ſuper ædem Saturni effulſiſſe narrat Liuius, eodemq; tempore Cerites Serpentem in Oppido ſuo iubatum, aureiſq; maculis diſtinctum conſpicatos fuiſſe. Ex libro etiam de Prodigijs, & Oſtentis, colligere licet, quòd munitis Alexandri Magni caſtris, & militibus quieti nocturnæ deditis, cum primum Luna ab Orizonte emerſit, Scorpiones, arectis caudarum aculeis, innumeri ferè ad caſtra fluxerunt, quæ prodigia vis immenſa Serpentum vario colore refulgentium inſecuta eſt. *In lib. de prodig.* *Decad. 5. lib. 2.*

B L. Silla Conſul cùm in campo Nolano Samnitum exercitum haberet, & Dijs immolaret, repente ab infimo aræ loco, Serpens exilijt, quo viſo, Poſthumius haruſpex iuſſit Romano Duci, vt in hoſtem legiones duceret, cui cum paruiſſet (teſte Sueſſano) caſtra hoſtium opulentiſſima expugnans occupauit. Serpentes quoq;, vt ſcribit Herodotus, Crœſo Lydorum Regi excidium Imperij portenderunt: nam quando Crœſus, & Cyrus ad Pteram, æquo marte depugnarunt, illicò in ſuburbanis Sardium locis ingens Serpentum copia orta eſt, quos equi ad pabulum dimiſſi paſſim deuorabant: quare Vates, re intellecta, reſponderunt, per Serpentem, terræ filium, indigenam, & per equum aduenam, & bellicoſum hoſtem denotari, hocq; portento Sardenſes breui ſubactos iri prædixerunt. Idq; verum fuiſſe euentus patefecit: nam paulò poſt, Crœſo Rege deuicto, omnes in Perſarum poteſtatem venerunt. Tiberius Cæſar cum intelleXiſſet Serpentem, quem in delicijs habebat (illi enim propria manu cibũ miniſtrabat) à formicis fuiſſe corroſum, ſibi à multitudine cauendũ eſſe percepit, quoniam formicę, monentibus Vatibus, populum ſignificare ſolent. Annibal cum ſuis copijs itinerans, C à tergo immanem beſtiam Serpentibus circumplicatam inſequentem reſpexiſſe fertur, quæ omnia arbuſta, & virgulta frangebat, & tecta peruertebat. Hinc vaſtationem Italiæ multi portenderunt. Ex altera parte Iouius in vita Actij narrat, Serpentem in eius galeam irrepſiſſe, & Actio vicecomiti, victoriam aduerſus Bononienſes præmonſtraſſe. At T. Gracchus, antequam multitudine Quiritum oppreſſus interficeretur, in ſpacioſa galea, qua in bello vti conſueuerat, anguem oua peperiſſe, fœtuſq; iam formatos inuenit. Auis etiam placida in gremium Philippi Regis Macedonum aduolans ouum peperit, de quo confracto exijſſe Serpens dicitur, qui, cum ouum circumdediſſet, vt denuò in foramen illud ingrederetur illicò perijt: hinc Vates filium nempè Alexandrum ex Philippo dimanaturum eſſe ariolati ſunt, qui, toto terrarum orbe ſubacto, paulò poſt erat periturus. *Lib. 1. de Augur.* *Lib. 3.* *Annibalis aduẽtus in Italiam.*

Ope etiam Serpentis ferunt Neronem à percuſſoribus fuiſſe liberatum, quos Meſſalina in eum immiſerat: nam Serpens è puluino, vbi quieſcebat, prodiens ſicarios perterrefecit. Quamuis aliqui ſcripſerint non fuiſſe Serpentem, ſed eius exuuias, quas, ex D volũtate matris, dextro brachio alligatas aliquando geſtabat, & tædio abiectas denuò requiſiuit: quoniam ſperabat huiuſmodi Serpentis ſpolium aduerſus infortunia, quæ pertimeſcebat, ſibi profuturum. Quare nõ eſt mirandum, ſi apud Cælium Rhodiginum legatur, quòd vates circa brachium, vel collum Neronis adhuc pueri alligatam liberidem conſpicati, dixerint, ὅτι ἰσχὺν παρὰ τὸ γέροντος λήψεται. Nimirum, quia ex ſene potentiam foret aſſecuturus: cum anguis, depoſita ſenectute, talis obſeruetur. *Nero quomodo liberatus fuerit à percuſſoribus Meſſalinæ.* *Lib. 10. cap. 3.*

Serpens quoq; gloriam Roſcij hiſtrionis præmonſtrauit, vt docet Cicero. nam puſionem adhuc in Selenio campo Lanuini agri educatum, & in cunabilis dormientem nutrix lumine appoſito, Serpente circumdatum conſpicata eſt. Patri autem ad haruſpices confugienti reſponſum fuit nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. Simili præſagio imperium Seuero præmonſtratũ eſt: ſiquidem in ſtabulo Serpens dormientis caput cinxit, & abſq; noxa, vociferantibus ob terrorem familiaribus, abijt. Maximino iuniori idem accidiſſe tradunt. Aureliano quoq; ex Fulgoſio, humilibus parentibus nato anguis ſummum imperium portendiſſe fertur: etenim peluim, in quo ſæpius puer lauabatur *Lib. 1. Diuin.* *Lib. 1. c. 4.*

tur Serpens eſt circumplexus, neq; occidi potuit. Ideò mater, quæ templi Solis ſacerdos erat, re intellecta, Serpentem quaſi familiarem ſeruari iuſſit. Item Caſſandrã ſcientiæ vaticinandi peritam in templo Apollinis Tymbrei cũ Heleno fratre relictam, cum Serpentibus cubantem repererunt, qui, infantibus nihil læſis, eorum ſenſoria circumlambebant: quamobrem tàm Caſſandram, quàm Helenum vates futuros à vatibus reſponſum habuerunt. Magnum etiam fuit illud prodigium, dum immanis Serpens circa aram viſus eſt, vbi Aeneas anniuerſarium ſacrum manibus Anchiſæ patris faciebat, vt recitat Virgilius his verſibus. E

Lib. 5. Aeneid.

Dixerat hæc adytis cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit,
Amplexus placidè tumulum lapſuſq; per aras
Cæruleæ cui terga notæ, maculoſus & auro
Squamam incendebat fulgor, ceu nubibus arcus,
Mille trahit varios aduerſo Sole colores.
Obſtupuit viſu Aeneas: ille agmine longo
Tandem inter pateras, & læuia pocula Serpens F
Libauitq; dapes, rurſuſq;, innoxius imo
Succeſſit tumulo, & depaſta altaria liquit.

In lib. de Mirab.

Cæterùm animum graui afficiunt admiratione prodigia mulierum, quæ Serpentes enixæ ſunt: nam Tralianus refert mulierem Tridentinam Serpentes inſtar globi conuolutos perperiſſe Romæ, Domitiano Cæſare IX. & Perilio Rufo II. Coſſ. Item L. Scipione, & C. Norbano Conſulibus, ex Iulio Obſequente, mulier in Hetruria viuum Serpentem partu edidit, qui iuſſu Haruſpicum in profluentem deiectus aduerſa aqua natauit. At Serpens à muliere editus, temporibus L. Sillæ, bellum ciuile, ex Alexandro, denotauit. Verùm Appianus Alexandrinus tradit, quòd mula peperit, & mulier Serpẽtem enixa eſt, quæ prodigia ſtragem, & expugnationem Italiæ, nec non Romanæ Reipublicæ mutationem ſignificarunt. Amplius inter initia belli Marſici, vt ſcripſit Plinius, mulier peperit elephantum, & quædam ancilla Serpentem.

Mulieres pariũt Serpentes.

Lib. 2. cap. 31.

Lib. 1. de Bell. ciuil.

Deniq; ſi per quamdam annorum ſeriem percurramus, prodigia ſemper maiora inueniemus. Legimus enim apud Iulium Obſequentem, duos Serpentes nigros, anno vigeſimo octauo ſupra centeſimum, ante Chriſtum natum, in ſacrarium Mineruæ ingreſſos fuiſſe eo tẽpore, quo M. Fuluius Flaccus quaſdam leges promulgare tentabat: vnde nonnulli ciuilem Romanorũ occiſionem coniectarunt. In volumine ſtemmatum Lotharingiæ legitur, quòd anno vigeſimo ſeptimo ante Chriſtum natum, Regulus in Africa Serpentem immenſæ magnitudinis milites vexantem expugnauit. Item anno ante Dominicam Incarnationem ſeptuageſimo quinto, duo Serpentes in lecto coniugis Didij Lelij legati Pompeij fuerunt inuenti: hinc, vt ſcribit Iulius Obſequens, Didij interitum augurati ſunt. Anno verò tertio ſupra centeſimum, ex eodemmet Obſequente, Serpentes nigri altare circumiuerunt, deinde fugerunt, & poſtero die redierunt, qui tandem à populo Mutuſæ lapidibus fuerunt obruti, & oſtio templi Mattis reſerato, caput ſtatuæ ad pedes compertum eſt: hinc Romanorum exercitum à Luſitanis cõficiendum fore præſagierunt. Anno trigeſimo primo ſupra centeſimum ante Chriſtum, Romæ bos hæc verba protulit, *caue tibi Roma*, & Sagunti Serpentes volarunt, vt in Volumine ſtemmatum Lotharingiæ habetur. Cæterùm anno Chriſti octuageſimo nono ſupra quingenteſimum, cum Diaconus Turronenſis Eccleſiæ ab eius Epiſcopo in Vrbem eſſet miſſus, vt à Romano Pontifice nonnullas Sanctorũ reliquias acciperet; tanta inundatione Tiberis fluuius Vrbem obruit, vt omnes antiquæ ædes collapſæ ſint, & multitudo Serpentum cum magno Dracone ad ſalſos maris fluctus deſcenderit, quibus mortuis, & ad littus eiectis (teſte Baronio) tetro excitato odore, ingens peſtilentia, & clades ſubſecuta eſt. Anno poſt Chriſtum natum quinquageſimo ſexto ſupra ſeptingenteſimum, vt animaduertit Martinus Polonus, Carolus Martellus vir ſemper victor poſt obitum in templo S. Dionyſij ſepelitur, & paulò poſt in eius tumulo nihil niſi maximus Serpens inuentus eſt. Anno vigeſimo ſecundo ſupra milleſimum à partu Virginis, in Inſula Moos dicta Diœceſis Hamerenſis, Serpens admirandæ magnitudinis conſpectus eſt, qui veluti cometa toti Orbi aliquam interdum cladem promittit; ita is ſubuerſionem regni Norvegiæ portendit: nam ſuper aquas altè, & ſæpius ſe extollebat: ſicq; expulſio

Prodig 85.

Tom. 1.

Prodig. 109.

Tom. 1.

Tom. 7. Annal. Eccleſ.

In ſupput.

A pulsio Christiani Regis, & totius patriæ excidium subsecutum est. Ad rem Olaus Magnus tradit eos, qui mercaturæ, & piscationi in littoribus Norvegiæ operam nauant, vnanimes attestari Serpentem vastæ molis penès oras Maris Bergensium versari, qui æstiuo tempore, nocturno, & lucido cœlo ab antro vitulos sues, & homines voraturus egreditur, neq; hoc animal sine portentoso spectaculo nauigia infestat, & homines rapit: nam non multò post & bellici tumultus, & mutationes regni subsequi solent. Anno quinquagesimo nono supra millesimum, Segeberto teste, in Pago Vraccarensi apud Tornacum, duo veluti exercitus Serpentũ, instructa acie, præliari visi sunt. Christianus Vrstius in Chronicis Germaniæ refert, quòd anno tertio supra millesimum, & trecentesimum, accidit, vt nocte Ascensionis Domini in Columbaria, & multis alijs locis Serpentes pluerent. Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, vt constat per historiam Viennæ impressam circa diem D. Margaritæ, in Hungaria contigit, vt in multorum hominũ aluo Serpentes naturalibus similes generarentur; quemadmodum etiam paulò ante enucleatum fuit, quando de Serpentum generatione verba fecimus.

B Demum anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, mense quinctili, gemini in aere Serpentes, caudis implicatis, se se mutuò rodentes conspecti sunt, in quorum medio crux ignea refulsit: vt in libro de Prodigijs, & Ostentis legere licet.

Lib. 21. cap. 27.

par. 2.

Serpentes geniti in humano ventre.

MONSTRA.

DION in historia Libyca narrat, ibi ex promiscuo bestiarum plurium diuersi generis congressu, olim progenitum fuisse monstrum, cuius facies erat muliebris, color cutis nitidissimus, quædam ab oculis dimanabat hilaritas intuentes in sui amorem rapiens: partes autem inferiores in longum anguem desinebant, circa Syrtes versabatur, feras Libyæ venans: neq; animans tam alacer inueniebatur, qui monstri insultum effugere posset. Homines lenocinijs alliciens, & blanditijs adoriens deuorabat.

C Quare Hercules per Libyam itinerans in hoc mõstrum incidisse traditur, quod eminùs conspicatus cursum arripuit pernicissimum: ideò cum bestia monstrifera prædam assequi minimè potuisset, indignatione succensa omnem in se conuertens crudelitatem, proprium discindens pectus interijt. Cercops, & ipse secundùm aliquorum mentem partes inferiores Serpentinas habuisse dicitur. Item Boreas rapiens Orithyam cauda anguina præditus fuit, si veritatem fatetur Pausanias. Typhoeus ex Tartaro, & terra genitus planè monstrosus fuit: nam, ad mentem Hesiodi, centum Serpentis capita habuisse perhibetur. Intelleximus etiam apud Heluetios populos anno millesimo quadringentesimo nonagesimo nono, iuxta quoddam flumen cõspectum fuisse Serpentem auribus latis, & longitudine sex pedum, corpore vitulo æquali; quem proculdubiò monstrum fuisse arbitramur. Heniochus Erichthonius primus omnium equos quadrigis iunxit: etenim cum anguinea crura haberet (Higinio teste) nunquam pedester, sed quadrigis semper vehi curauit. Scripsit Licosthenes, referente Pareo, mulierem Cracouiæ, anno Domini nonagesimo quarto supra millesimum, & quadringentesimum in

D platea, cui à Sancto Spiritu nomen est, enixam esse mortuum fœtum, qui dorso affixum Serpentem cadauer arrodentem gestabat. Apollonius in historijs Mirabilium recitat Serpentem duobus pedibus præditum conspectum fuisse, qui non secus ac tetrestris Crocodilus gradiebatur. Item Plinius scriptum reliquit Serpentes pedibus anserinis visos fuisse. Galenus addit, ab Ephebo, Athenis, pusilum Serpentem pilosum, & pluribus pedibus statim proficiscentem, cum semine copioso fuisse eiectum.

Quamuis Aristoteles in generatione Serpentum raros contingere errores, consequenterq; in hoc animalium genere rara monstra procreari tradiderit: quoniam angues matricem, seu vteri formam valdè longam habent, & oua subinde, nempè vnum post alterum descendunt, & non aceruatim, sicuti in gallinis euenit. Quamobrem geminum fœtum in ouis anguium rarum, at in ouis gallinarum frequentem licet intueri. Hinc tamen non fit, quin etiam in genere Serpentũ id accidat: quandoquidem Aristoteles Serpentis bicipitis meminit. Immò Cresias promulgat (referente Aeliano) iuxta fluuium nomine Areadem, Serpentes bicipites aliquando diuagari longitudine quatuor

In Eliacis.

Lib. 19.

Fœtus serpentinus.

Lib. 1. de loc. affect.

Lib. 4. de Gen. Anim.

Lib. 9. c. 8.

Serpens biceps ab Illuſtriſs. Co. Philippo Aldrouando Bononiæ Senatore donatus.

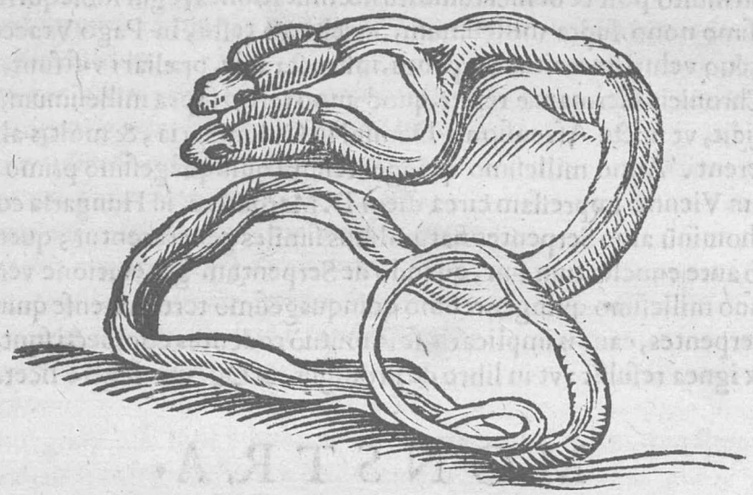

tuor cubitorum, capitibus albis, reliquo corpore nigro, læthali turgentes veneno, & accedentibus ad amnem perniciem afferentes. In montibus etiam Pyreneis Serpentem quondam tricipitem interfectum fuiſſe Arnoldus autumat. Hinc nonnulli colligunt monſtrum illud hydræ Lerneæ ſepticipitis in rerum natuta aliquando extitiſſe; id tamen fabuloſum eſſe ſuo loco demonſtrabimus. Vidit quidem Ioannes Baptiſta Porta Neapoli viperam bicipitem, quæ vtrumq; caput mouebat, & triſulcas exerebat linguas. Neq; vlla debemus teneri admiratione, ſiquidem hodiè Serpens etiam biceps diligentiſſimè exiccatus ad Illuſtriſſimum Com. Philippum Aldrouandum Bononiæ Senatorem, tanquam munus ſingulare delatus fuit. Hic autem vir nobiliſſimus hunc monſtriferum Serpentem in publico ſeruandum Muſæo nobis tradidit. Propterea hoc in loco illius iconem in tanti viri monumentum dare non piguit. Immò exhibemus etiam iconem Serpentis latiſſimi corporis in Muſæo inuentam, qui non ſequitur naturam aliorum Serpentum, quoniam habet poſt collum corpus valdè latum, figura ferè ouali, præterea caudam cęteris Serpentum caudis conſimilem, ſed compreſſam; demum caput, & collum ſquamuis refertum eſſe non videtur.

Serpẽs triceps.

Li. 2. Mag. nat.

Serpens biceps ab Illuſtriſs. Co. Philippo Aldrouando donatus.

Cæterùm in omni animalium genere, vt noſtra fert opinio, aliqua monſtra obſeruantur. Etenim anno trigeſimo ſexto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, octauo Idus Iulij Excellentiſſimus Ouidius Montalbanus Mathematicarum in Patrio Bononienſi Gymnaſio ordinarius Profeſſor, & diligentiſſimus rerum naturalium inueſtigator, dum ruri verſaretur, admirabilem, & monſtrificum vermem, Lepidij caulem perreptantem obſeruauit, cuius iconem, quam hic damus, perhumaniter nobis communicauit. Meritò igitur dubitabat an ſpeciei lumbriçorum, an verò Erucarum eſſet adſcribendus: Siquidem mollities, & teres figura ad lumbricos eſſe reducendum demonſtrabat; at viciſſim quædam quatuordecim pedum rudimenta, nec non capitis figura, beſtiolam inter erucas collocãdam eſſe cogebat. Verùm cauda anguina huius animalculi acuminata, & murinæ ſimillima mentem doctiſſimi viri vexabat: ideòq; elegantiſſimam de hoc animali epiſtolam ad nos mittens rogabat, vt de hoc noſtrum iudicium promulgaremus. Propterea in genere Erucarum monſtroſum fuiſſe animalculum teſtificati ſumus: quandoquidem clariſſimo etiam viro Vlyſſi Aldrouando adhuc viuẽti Erucam bicaudam Thadeus Mamolinus eius amiciſſimus attulit; cuius delineationem in medium afferre non piget. Eruca hæc capite ferrugineo, & ore nigricante poſt caput lineam rubicundi coloris reliqua circumdantem habebat, in alia parte poſt caput ad tertium vſq; pedem duæ lineæ albæ conſpiciebantur, quæ vna cum baſi triangulum effigiabant: duæ aliæ lineæ albæ ad caudam vſq; ſequebantur figura ouali totum dorſum exornantes. Tandem in corporis extremitate caudam inſtar duorũ cornicu-

Eruca anguina cauda ab Excellentiſs. Ouidio Mõtalbano donata.

A

Eruca cauda anguina pronè, & ſupinè picta ab Excellentiſs. D. Ouidio Montalbano inuenta, & nobis dono data.

Serpens latiſſimi corporis cauda compreſſa.

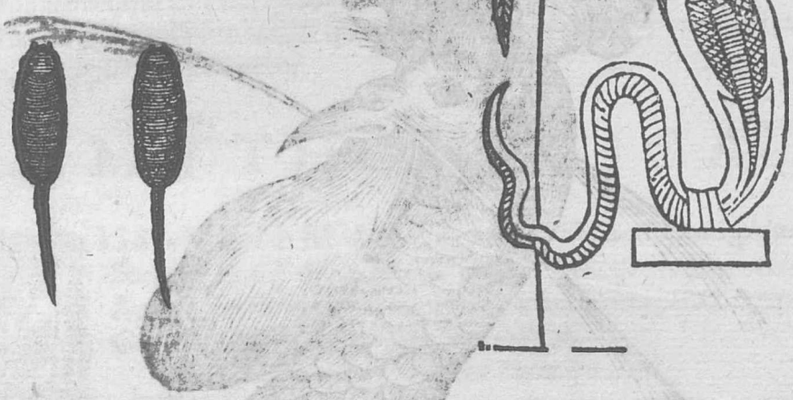

B

niculorum bifurcam geſtabat. Cæterùm ſi aliquod animal aliqua parte anguina integratum ad monſtra referendum eſt; proculdubiò inter hæc connumerandus eſt Gallus ille barbatus, cornutus, ocreatus, cauda Serpentina, in cuius extremitate floccus conſpicitur, & propè vropigium, vbi cauda corpori adhęret, quoddam tuberoſum rotũdum

Bufo monſtrificus cauda anguina.

C

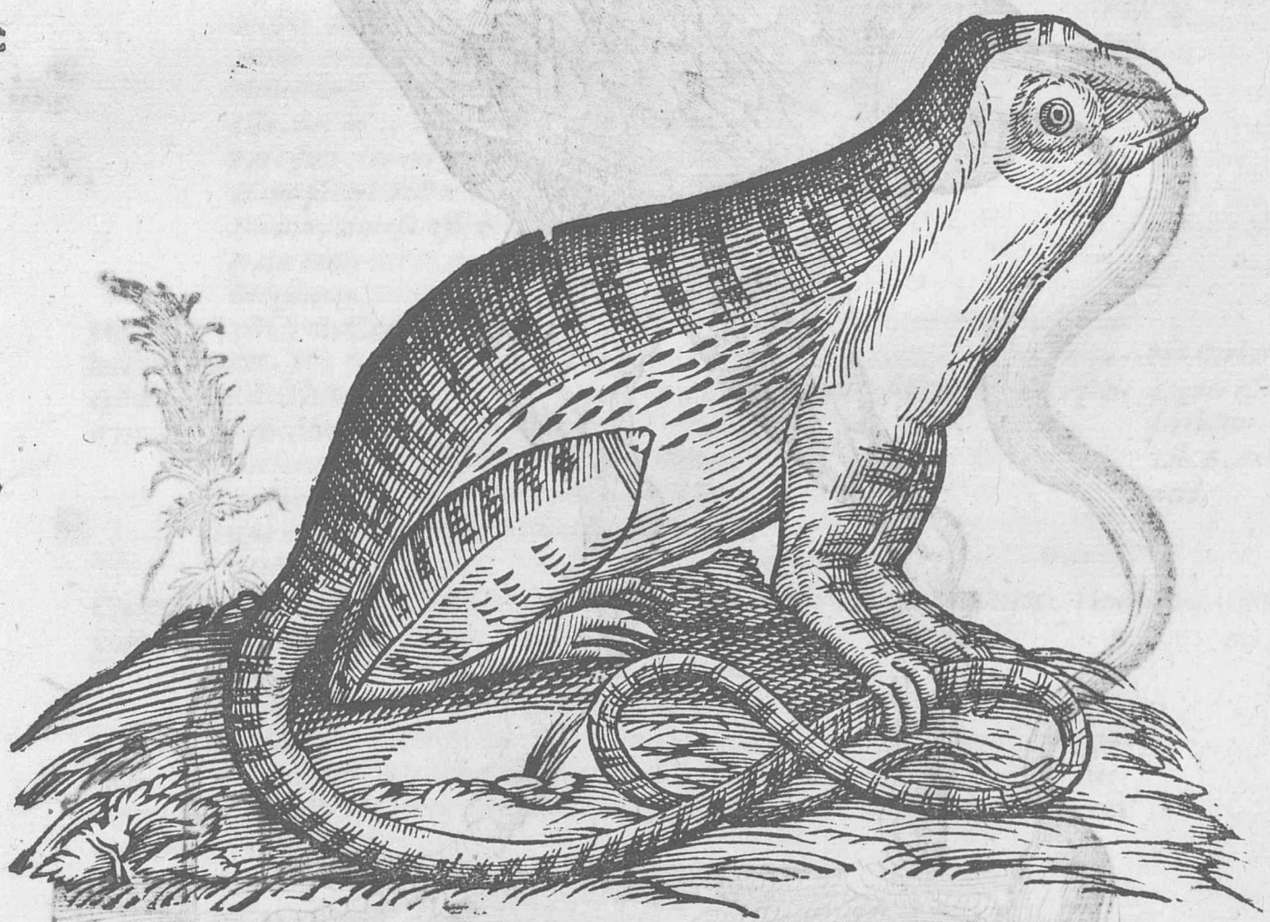

D

F obſer-

Gallus monstrosus cauda anguina.

A obſeruatur colore albido, criſta, palearibuſq; plumoſis. Quamobrem ſi Seneca in Hercule furente, caudam Canis Cerberi anguiferam appellauit, remota omni dubitatione, ſi gallum hunc monſtrificum conſpicatus eſſet, eius caudam anguiferam ſeriò nuncupaſſet. Quare, ne Lectorem ad alios libros relegemus, placuit hoc in loco prædictam galli iconem apponere. Cæterùm poſtea quam monſtra cauda anguina prædita, monſtrandi ſe ſe obtulit occaſio, noluimus ſilentio inuoluere bufonem monſtroſum ſimili cauda inſignitum, qui in Villa quadam Thyringica ad Vnſtrum, anno Domini quinquageſimo tertio ſupra milleſimum, & quingenteſimum, è muliere natus, eſt ea forma, veluti in præſenti pictura exhibetur.

MYTHOLOGICA.

B MISSAS facimus fabulas tanquam cunctis notiſſimas, primùm Pithonis Serpentis poſt diluuium Deucalionis ex putredine terræ nati, quem Apollo interemiſſe fertur; deinde furiarum, quas tumidis criſtatas Colubris Poetæ fingebant, iuxta illud.

—— rubent oculi, ſpirant incendia nares,
Et caput intorti lambunt pro crinibus angues.

Huic non diſſimilis fabula recitatur de Meduſa, cuius capilli repreſentabant angues. Nam Forcum Corſicę, & Sardiniæ Regem in nauali certamine ab Atlante Rege Mauritaniæ ſuperatũ, in mari ſubmerſum à Neptuno in Deum marinum tranſmutatum fuiſſe fabulantur. Itaq; inter tres Forci filias Meduſam ob pulchros, aureoſq, capillos ſpectabilem Neptunus in templo Mineruæ compreſſit: quare Dea indignata elegantiſſimos Meduſæ crines in Serpentes transfigurauit. De hac metamorphoſi Ouidius eleganter fabulatur hunc in modum. *Capilli Meduſæ cur anguinei.* *Lib. 4. Metamor.*

Ex numero Procerum quærens cur vna ſororum
Geſſerit alternis innixos crinibus angues
Hoſpes ait, quoniam ſcitaris digna relatu:
C *Accipe quæſiti cauſam, clariſſima forma,*
Multorumq; fuit ſpes inuidioſa procorum.
Illa, nec in tota conſpectior vlla capillis
Pars fuit, inueni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi Rector templo vitiaſſe Minerua
Dicitur. Auerſa eſt, & caſtos agide vultus
Nata Ionis texit, neuè hoc impunè fuiſſet,
Gorgoneum crinem turpes mutauit in angues.

Huic affinis eſt Canis Cerberi fabula, qui in ſpelũca quadam ante fores Plutonis ſtabulari fingebatur. Hic omnibus ingreſſuris humaniſſimè blandiebatur, ſed neminem patiebatur egredi. Ab huius autem canis capite, & collo angues denſiſſimi pro villis pendere dicebantur, ideò Virgilius ſic canebat. *Pili Cerber angues eſſe ferebãtur.* *Lib. 6. Aeneid.*

Cerberus hac ingens latratu regna trifauci
Perſonat, aduerſo recubans immanis in antro;
D *Cui vates horrere videns iam colla colubris,*
Melle ſoporatam, &c.

Quamuis alij Poetæ canem tartareum anguinea catena fuiſſe vinctum finxerint. Hoc videtur ſignificare Tibullus, dum ait.

Nec canis anguinea redimitus terga catena,
Cui tres ſunt linguæ, tergiminumq; caput.

Amplius Mythologi commenti ſunt Aeſculapium aluiſſe Serpentem, cuius ſpuma patientes à quocumq; morbo oppreſſos liberabat: immò, & angues circa cunabula Herculis adhuc infantis vagantes ab eodemmet puſione necatos fuiſſe. Quare ad rem canebat Baptiſta Mantuanus.

Dum pubeſcit adhuc, ſic & cunabula circum
Repentes puer eliſit Tirynthius angues.

Nugati ſunt etiam poetæ Hecatem, quam alij Semelem nominant, tandiù Fauni patris

Faunus in Serpentem cur transmutatus.

nequitiæ, etiam bacilo myrteo verberatam, & vino oppreſſam repugnaſſe, donec ille E
in Serpentem transfiguratus ſiliam ſpiris vndiq; colligatam improbitati ſuæ obtempe-
rare compulerit. Huius fabulæ, apud Priſcos, indicia fuerunt Myrtus à templo Heca-
tes ſemota, vinum, quod tantùm lactis vocabulo nominabatur, & Serpentes, qui ibi
paſſim innoxij diuagabantur. Inter prodigia recenſuimus Serpentem, qui, Græcis
ſpectantibus mox Ioui ſacrificaturis, aſcendit platanum aræ imminentem, & primùm
pullos, qui in nido erant, deinde matrem circumuolitantem deuorauit: vnde Theſto-

Serpens in ſaxum mutatus.

rides nempè Calchas filius Theſtoris bellum Troianum decimo terminaturum anno
ariolatus eſt. Modò prædictum Serpentem, ad perpetuum rei monumentum, à Dijs in
ſaxum fuiſſe transformatum narrat Ouidius his verſibus.

Li. 12. metam.

Hic patrio de more Ioui cum ſacra paraſſent:
Vt vetus accenſis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danai videre colubrum
In platanum, captis, quæ ſtabat proxima caſtris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſumma,
Quas ſimul, & matrem circum ſua damna volantem
Corripuit Serpens, auidaq; recondidit aluo. F
Obſtupuere omnes: at veri prouidus augur
Theſtorides, vincemus, ait, gaudete Pelaſgi.
Troia cadet, ſed erit noſtri mora longa laboris;
Atq; nouem volucres in belli digerit annos.
Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos
Fit lapis, & ſeruat Serpentis imagine ſaxum.

Pariter Serpens Orphei caput dilaniaturus in lapidem tranſmutatus fuiſſe perhibetur. Etenim Orpheus mulieres Thracias aſpernatus, acerbiſſimum earum odium in ſe concitauit: Quamobrem illæ dum Bacchi ſacra celebrarent, Orpheum in medio ferarum cætu canentem conſpicatæ, magno facto impetu, eum dilacerarunt, eiuſq; caput, & lyram in flumen Hebrum proiecerunt. Verùm Orphei caput in Lesbon inſulam delatum anguis accedens dilaniaturus ab Apolline in lapidem fuit transfiguratus. Hanc meta-

Serpens dilaniaturus caput Orphei in lapidē transfiguratus.

morphoſim eleganter decantat Ouidius hunc in modum. G

Li. 11. metam.

Membra iacent diuerſa locis, caput Hebre, lyramq;
Excipis (& mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile linguæ
Murmurat exanimis, reſpondent flebile ſyluæ,
Iamq; mare inuectæ flumen populare relinquunt;
Et Methymneæ potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expoſito peregrinis anguis arenis
Obſtitit, & ſparſos ſtillanti rore capillos,
Lambit; & hymniferos inhiat diuellere vultus
Tandem Phœbus adeſt, morſuſq; inferre paranti
Arcet, & in lapidem rictus Serpentis apertos
Congelat, & patulos (vt erant) indurat hiatus.

Cum Achelous, pro Deianira filia, cum Hercule certaret, tradunt ipſum, vt Herculem eluderet, modò in liquorem, modò in Serpentem, & poſtremò in figuram tauri ſe trans- H
formaſſe. Huius meminit Ouidius dum cecinit.

Lib. 9. metam.

Congrediturq; ferox, puduit modò magna locutum
Cedere, reieci viridem de corpore veſtem,
Brachiaq; apposui, tenuiq; à pectore varas
In ſtatione manus, & pugnæ membra parani.

Et paulò inferius.

Elaborq; viro longum formatus in anguem;
Qui poſtquam flexos ſinuaui corpus in orbes,
Cumq; fero moui linguam ſtridore biſulcam,
Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes.

Arachne puella, quæ de lanificio cum Minerua certamen ſuſcepiſſe dicebatur, inter alias fabulas, quas, inter texendum, telæ inſeruit, Iouem effigiauit tranſmutatum in

Ser-

A Serpentem, vt Deolida frueretur. Propterea Ouidius hoc intactum non reliquit, dum ait.

Mœonis eluſam deſignat imagine tauri.
Europam &c.

Deinde pergens author in deſcribendis alijs Iouis adulterijs ſic decantat.

Mnemoſynem paſtor, variuſq; Deolida Serpens.

Cadmus Agenoris filius à patre miſſus ad inquirendam ſororem Europam à Ioue raptam, cum illam non inueniret, & ſpem reuiſendi patris amiſiſſet (prohibuerat enim pater, ne ad ipſum, niſi illa reperta, reuerteretur) in Bæotiam oraculo monitus profectus eſt. Hic miſſos ad fontem ſocios paulò poſt à Serpente peremptos inuenit; quare, monente Minerua, Serpentem confecit, & eius dentes ſeminauit, ex quibus poſtea homines armati nati ſunt; quibuſcum, teſte Apollonio, Iaſoni pugnandum fuit, vt vellere aureo potiretur. Audiamus igitur Ouidium ſic loquentem. *Socij Cadmi à Serpẽte necati. In Argonaut. Lib. 3. Metam.*

Sacra Ioui facturus erat, iubet ire miniſtros,
Et petere è viuis libandas fontibus vndas.
Sylua vetus ſtabat, nulla violata ſecuri,
Et ſpecus in medio, virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum
Vberibus fœcundus aquis, vbi conditus antro
Martius anguis erat, criſtis inſignis, & auro
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Treſq; micant linguæ, triplici ſtant ordine dentes.
Quem poſtquam Tyria lacum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu, demiſſaq; in vndas
Vrna dedit ſonitum, longo caput extulit antro
Cæruleus Serpens, horrendaq; ſibila miſit.
Effluxere vndæ manibus, ſanguiſq; reliquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſo ſaltu ſinuatur in arcus,
Ac media plus parte leues erectus in auras
Deſpicit omne nemus, tantoq; eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes geminas qui ſerparat arctos.
Nec mora Phenicas, ſiue illi tela parabant,
Siue fugam, ſiue ipſe timor prohibebat vtrumq;
Occupat hos morſu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funeſta hos tabe veneni.
Fecerat exiguas iam ſol altiſſimus vmbras;
Quæ mora ſit ſocijs miratur Agenore natus,
Veſtigatq; viros.
Vt nemus intrauit lethataq; corpora vidit,
Victoremq; ſupra ſpatioſi corporis hoſtem,
Triſtia ſanguinea lambentem vulnera lingua;
Aut vltor veſtræ fidiſſima corpora mortis
Aut comes, inquit, ero: dixit, dextraq; molarem
Suſtulit, & magnum magno conamine miſit.

Et paulò inferius.

Cedit Agenorides paulùm, ſpolioq; Leonis
Suſtinet incurſus, inſtantiaq; ora retardat
Cuſpide prætenta, furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, figitq; in acumine dentes.
Iamq; venenifero ſanguis manare palato
Cœperat, & virides aſpergine tinxerat herbas.

Et paulò inferius.

Vox ſubitò audita eſt, neq; erat cognoſcere promptum
Vnde, ſed audita eſt: quid Agenore nate peremptum

Serpentem ſpectas, & tu ſpectabere Serpens. E
Ille diu pauidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidoq́ comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix ſuperas delapſa per auras
Pallas adeſt, monitæq́ iubet ſupponere terræ
Anguineos dentes populi incrementa futuri.

Cadmus cũ Hermione in Serpẽtes mutati. Idem Cadmus permultas calamitates paſſus, tandem cum Hermione coniuge in Illyriam profugit. Vbi Deos precibus diligentiſſimis obſecrauit, vt ambo in ſpeciem Serpentis verterentur, qui Serpens olim ſui infortunij cauſa fuit. Vota tandem fuiſſe expleta perhibentur: etenim ambo in Serpentes fuerunt transformati, vt recitat Ouidius his carminibus.

Lib. 4. metam.

Neſcit Agenorides natam, paruumq́ nepotem
Aequoris eſſe Deos luctu, ſerieq́ malorum
Victus, & oſtentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor vrbe ſua, tanquam fortuna locorum F
Non ſua ſe premeret, longiſq́ erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.

Et paulò inferius.

Ipſe precor Serpens in longam porrigar aluum.
Dixit, & vt Serpens in longam tenditur aluum,
Durataq; cuti ſquamas increſcere ſentit,
Nigraq; cæruleis variari corpora guttis.

Deinde.

Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede ò coniux, accede miſerrima dixit.
Dumq; aliquid ſupereſt de me, me tange, manumq́
Accipe, dum manus eſt, dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui, ſed lingua repentè
In partes eſt fiſſa duas, nec verba loquenti G
Sufficiunt, quotieſq́ aliquot parat edere queſtus,
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux,
Cadme mane, teq́ infælix his exue monſtris.
Cadme quid hoc? vbi pes? vbi ſunt, humeriq́ manuſq́
Et color, & facies? & dum loquor omnia, cur non
Me quoq; Cæleſtes in eumdem vertitis anguem?
Dixerat, ille ſuæ lambebat coniugis ora,
Inq́ ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat,
Et dabat amplexus, aſſuetaq́ colla petebat;
Quiſquis adeſt (aderant comites) terretur, at illa
Lubrica permulcet criſtati colla Draconis.
Et ſubitò duo ſunt, iunctoq́ volumine ſerpunt,
Donec in oppoſiti nemoris ſubiere latebras. H

In Hymn. in Apoll. Inſuper Typhonem alij fuiſſe Serpentem, alij gigantem anguineis pedibus retulerunt. Nam Homerus ſcriptis mandauit, quòd Iuno, quia ægrè tulerat Iouem abſq; eius congreſſu, ex capite Mineruæ peperiſſe, Deos omnes tam ſuperos, quam tartareos obſecrauit, vt & ipſa ſine maris permixtione parere poſſet. Hæc igitur voti compos facta, cum manu humum percuſſiſſet, ortus eſt Typhon, qui poſtmodum educandus Dracenæ traditus eſt, vt patet his verſibus Homeri, qui ſic latinè exponuntur.

Illimis propè fons, illic maculoſa dracena
Interÿt iaculo Regis magno è Ioue nati,
Peſtis, & atra lues mortalibus illa virorum,
Illa fuit pecudum exitium, grauis illa ruina.
Illa aluit captum pulchra à Iunone Typhona
Difficilemq́, grauemq́ luem mortalibus ægris.
Hunc irata Ioui patri Iuno edidit olim,

Quod

A *Quod fuit illius de vertice nata Minerua.*

Heſiodus autem in Theogonia promulgauit Typhonem, ſiue Typhoeum Terræ, & Erebi fuiſſe filium, ne igitur hoc in loco omnia Heſiodi carmina recitemus; illius tantùm breuem ſententiam ex Natali Comite exarabimus hunc in modum.

Verùm vbi Titanas Cœlo turbaſſet ab alto
Iupiter, hinc genuit mox alma Typhœa tellus
Poſtremum ex Erebo Veneris dulcedine capta.
Huic palmæ ad quæuis miranda negocia duro
Robore erant, promptiq; pedes, centum capita altis
Ex humeris ſæui ſurgebant torua Draconis.
Ora ſub hinc linguis lambentia cæca triſulcis.
Igne coruſcabant cilijs ſub lumina tetris.
Deniq; quodq; caput flammam ſpirabat & ignem.
Omnibus his inerant voces, variumq; ſonabant,
B *Horrendumq; dabant gemitum, ſepè ore tonabant,*
Numinibus magnis vt ſint concurrere viſa.
Interdum ingenti tauri mugire boatu,
Interdum gemitum ſæui dare viſa leonis,
Interdumq; canum latrantum emittere voces.
Rurſus & horrendum ſonitum ab radicibus imis
Mittebant montes vmbroſi luce ſub illa,
Deniq; viſa potens nimium foret iſta propago:
Atq; viros, Superoſq; Deos viciſſet, ab alto
Ni pater omnipotens hominum ſator, atq; Deorum
Aethere det tonitrus, & fulmina crebra repentè.

Quamobrem ex dictis deſcriptionem Typhonis licet contemplari. Hic immenſæ magnitudinis gigas omnium montium vertici imminebat, capite aſtra tangebat, altera manus ad orientem, altera ad occidentem extendebatur; ex humeris centum capita
C anguium pendebant; in cruribus maximas Serpentum ſpiras habebat. Corpus totum plumis tectum erat. Ab oculis fulgor igneus, & ab ore ſcintillæ dimanabant. Hunc Iupiter, cæteris fugientibus Dijs, apud Hæmũ montem fulminè percuſſit: ideòq; mons ille à copia ſanguinis vulnerati monſtri effluentis Hæmus denominatus eſt: nam τό αἷμα Græcis ſanguis dicitur. Huius autem monſtri clariorem deſcriptionem Natalis Comitum his verſibus aſſignauit. *Lib. 6. myth. cap. 22.*

Anguineis pedibus ſublimi vertice Cœlum
Tangebat: corpus plumiſq; angueſq; tegebant
Innumeri, plagas Orientis dextera Solis
Cum ſtaret, plagas tangebat læua cadentis.
Huic centum capita expirantia naribus ignem
Auſa Iouem contra, Cœlumq; inſurgere contra.
Sed pater omnipotens tonitrus, & fulmina dextra
Deijcit in terras.

D Inter poeticos authores de loco natali Typhonis, & de Percuſſore, agitari ſolet controuerſia. Etenim circa locum, alij in Libya, alij in Phrygia monſtrum educatum fuiſſe tradunt. Alij tandem in Cilicia, in celeberrima illa ſpelunca Typhonis nuncupata, vt recitat Homerus.

Εν Αρίμοις, ὅθι φασὶ τυφώος ἔμμεναι εὐνὰς.

Ideſt.

Hic vbi ſunt Arimi, & cunabula dicta Typhonis.

Circa Percuſſorem Typhonis, multi non à Ioue, ſed ab Apolline Sagittis confoſſum fuiſſe arbitrantur: nam ſcriptum reliquit Strabo Typhonem Serpentem; & non homi- *Lib. 16.*
nem fuiſſe, qui, dum ad fugam latebras quæritabat, iuxta Orontem fluiuum in Antiochia iaculis ictus fuit: licèt Homerus aliter ſenſerit.

E

QVIBVS DIIS SACRI.

Caduceus Mercurij cur duobus Serpẽtibns inſignitus.

MYTHOGRAPHI ſcriptis mandarunt Mercurium in Arcadiam itinerantem duos Serpentes acriter inter ſe præliantes offendiſſe, & illicò, interpoſita virga, illos conciliaſſe. quamobrem, ne poſteri tanti miraculi monumentum obliuiſcerentur, Antiquitas virgam duobus Serpentibus coronatam pinxit, & Mercurio cõſecrauit. Herodotus tamen in Eurerpe recitat, quòd circa Thebas, Serpentes quidam puſillo corpore, cornibus è ſummo vertice natis coronati, & hominibus prorſus innoxij naſcuntur, quos defunctos in Iouis ædibus ſepelire ſolent, quoniam huic Numini ſacratos eſſe arbitrantur. Alij non leuibus ducti rationibus Serpentes Aeſculapio dicatos eſſe exiſtimarunt: quandoquidem, ob arctam Serpentum cum Aeſculapio familiaritatem, non ſolum gentes Epidauri ſedis principalis Aeſculapij, angues ei ſacratos eſſe voluerunt; ſed etiam multis alijs in locis, & potiſſimùm Corinthi, angues in templo Aeſculapij nutriebantur, ad quos nemo audebat accedere, ſed cibaria illis deſtinata quotidie in oſtio templi locabantur. Immò in templo Aeſculapij ſumptuosè ædificato in ciuitate non procul à Corintho, inter alias ſtatuas, quædam ſupra Serpentem ſedens obſeruabatur, quæ apud Pauſaniam mater Arati filij Aeſculapij eſſe ferebatur. Alij Priſcorum, Serpentes Trophonio ſacratos eſſe ſtatuerunt; quoniam, in antro Trophonij tantoperè celebrato, Serpentes Oraculi relatores eſſe crediderunt. Trophonius enim olim inſignis Architectus fuit, qui ſubterraneum Fanum in Lebaida Beotiæ regione fabrefeeit, quod poſtmodum ab opifice, Trophonij antrum cognominatum eſt; vbi cum aliquandiù oracula reddidiſſet, atq; tandem fame interijſſet, ferunt genium quemdam antrum hoc ſubijſſe, atq; ex eo futura prædixiſſe. Qui verò hinc oracula ſciſcitabantur, nudi in aditu ſpecus ſedere ſoliti erant, atq; inde flatu quodam ſub terram abripiebantur: geſtabant autem ſecum placentas, quas Serpentibus occurrentibus obijcerent: deinde, accepto oraculo, per alium hiatum in terram reſtituebantur.

Serpentes Aeſculapio dicati.

Trophonij antrũ vbi olim fuerit

F

G

APOLOGI.

APVD græcos Authores, veluti apud Nicandrum, & Sophoclem legimus hanc fabulam variè tamen recitatam. Ferunt enim, cum Prometheus cæleſtem ignem furatus eſſet, illumq; mortalibus communicaſſet, nullam accepti muneris gratiam ei relatam fuiſſe: propterea Iuppiter id libenter approbans, medicamen ad arcendam ſenectutem hominibus elargiens, aſino vectandum commendauit. Hic in itinere ſiti oppreſſus ad quemdam fontem ab angue cuſtoditum peruenit: neq; alia conditione, ei bibendi facultas ab angue facta fuit, quàm quod vehebat onus Serpenti, mercedis nomine, concederet. Hac de cauſa ſingulis annis angues exuuias deponunt: quemadmodum etiam prolixiori ſermone ſuperius fuit expoſitum. Rurſus Serpens à cunctis hominibus peſſumdatus Iouem adijſſe traditur, qui reſpondit, ſi primum te conculcantem pupugiſſes, proculdubiò hoc incommodum euitaſſes. Apologus indicat eos, qui primis adorientibus reluctantur, alijs formidoloſos fieri. Huic documento non valdè diſſimilis eſt ſenſus alterius apologi, in quo introducitur anguilla Serpentem interrogans, cur homines potius anguillam, quàm anguem (cum tamen ambo ſint ſimiles) perſequantur. Reſpondiſſe fertur Serpens, quoniam mihi inſidiantes lethali noxa afficere conor. Quare docet Apologus vltores iniuriarum à cæteris minus lædi. Faernus igitur canit hunc in modum.

Serpẽs cur aduenientę Vere iuuenęſcat.

Anguilla, & Serpẽtis apologus.

H

Vnanimem quondam Serpentem anguilla rogauit,
Cur anguillarum generi omnia plena periclis,
Plena dolis hominum, atq, inimicis frandibus eſſent:
At tu, inquit, mihi conſimilis, cum penè gemellus

Cætera

A *Cætera ſis, nullis obnoxius inſidijs es,*
Securoſq; dies pacati tranſigis æui.
Cui Serpens nimirum, inquit, quia qui mea turbat
Otia, & infeſtam mihi vim temerarius affert,
Non impunè refert, nec inulta iniuria reſtat.

Huius veritatis periculum olim feciſſe Coruus dicitur, qui fame ſtimulatus, Serpentem in aprico dormientem loco rapuit; à quo ſtatim lethali percuſſus ictu interiturus hæc poſtrema verba protulit. Vtinam ſimile lucrum non inueniſſem. Hic apologus proferri ſolet de illis, qui, ob theſauri inuentionem, ſalute periclitantur. Amplius Serpens in veſtibulo cuiuſdam agricolæ, tanquam in loco dudum ſibi familiari delitescens, incautè filium agricolæ ictu peremit. Quamobrem ruſticus ira incenſus, accepta ſecuri, animo anguis interficiendi, illius fugientis caudam truncauit. At multos poſt menſes, agricola ratus Serpentem illatæ iniuriæ non amplius meminiſſe, vt antiqua erat conſuetudo, cibum denuò in latibuli orificio angui appoſuit. Tunc Serpens hæc verba protuliſſe fertur. nunquam poſthàc tecum mihi noua intercedet neceſſitudo: ſiquidem meus conſpectus mortem filij in memoriam reuocabit tuam; & ego caudam mutilatam intuens nonniſi fucatam tecum inire potero amicitiam. Apologus monet graui laceſſitum iniuria, extante contumeliarum monumento, obliuionis locum non inuenire. Vel denotare poteſt vehementes inimicitias nonniſi ſumma cum difficultate conciliari poſſe. Iuxta illud. *Corui, & Serpentis apologus.*

B *Qui primò nocuit, vult poſſe nocere ſecundò;*
Quæ dedit infidus mella, venena puto.

Inſuper quidam anguis ſecùs angulum ruſticanæ domus ſtabulans, ſæuiente bruma, lethali oppreſſus frigore ruſticum caſæ dominum deprecatus eſt, vt ſibi, in impendente mortis periculo præſto eſſet. Ruſticus Serpentinis motus precibus, illum ad ignem introduxit. Anguis igneo refocillatus calore, viribuſq; recuperatis, totam perluſtrans domum, omnes habitantes venenauit. Hoc apologo docemur homines barbaros, & inhumanos beneficia in ſe collata non remetiri. id autem explicatur his verſibus. *Serpentis, & agricolæ apologus.* *Anguis, & ruſtici apologus.*

C *Dum niue canet humus, glacies dum ſopit aquarum*
Curſus, in colubrum turbida ſæuit hyems.
Hunc videt, hunc hominis refouet clementia ventum
Temperat huic tecto, temperat igne gelu.
Ore ſerit virus coluber, ſic toxicat eadem;
Hoſpes ait Colubro, non rediturus abi.
Non exit coluber, nec vult exire, ſed hæret,
Amplectenſq; virum ſibila dira mouet.
Reddere gaudet homo nequam pro melle venenum,
Pro fructu pœnam, pro pietate dolum.

Apologus autem de cancro, & Serpente, in quo homines, dolis, amicos adeuntes lædi traduntur, in hiſtoria Cruſtaceorum recitatus fuit. *Lib. 2. cap. de Cancris.*

D

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

AENEVS Serpens à Moyſe in Deſerto exaltatus, vt habetur in ſacris litteris, qui non erat verus Serpens, ſed ad ſimilitudinem Serpentis fabrefactus, quem intuentes ab ictibus Serpentum ſanabantur, myſticè ſignificauit Chriſtum verum animarum noſtrarum Aeſculapium, & humanæ ſalutis vindicem. Hic ſub figura Serpentis cunctas hominum affectiones, & vulnera ſanauit, & tandem in cruce pendens, omnes noxas, & crimina expiauit. Etenim ænea illius Serpentis materia propter duritiem (vt contemplatur D. Hieronymus) crucis Chriſti monumentum nunquam antiquandum eſſe indicabat: deinde ob æris ſonum, doctrinam Chriſti non ſolum in Iudeos, ſed etiam in Ethnicos fore propagandam. Præterea in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ legitur, quod Virgo myſticè deſignabatur per arcam, in qua virga, manna, & tabulæ legis ſerua- *In Num. c. 20* *In Ezechiel.* *Li. 1. c. 52.*

ſeruabantur: nam virga primò mutata eſt in Serpentem, ſecundò per eam diuiſum eſt mare, tertiò ex lapide educta eſt aqua. Chriſtus myſtica fuit virga iacens in vtero Virginis, & ex illa humanitatem accipiens: deinde tanquam Serpens Moyſi, ita Chriſtus inimicis ſuis horribilis eſt, cum ab eius aſpectu, tanquam à facie Serpentis abhorreant: cum tamen Chriſtus omni malitiæ veneno careat, & omnibus criminoſis eius miſericordiam implorantibus, diuinam præſtet opem. Myſticus etiam Serpens Chriſtus in ſepulcro fuiſſe perhibetur: quandoquidem Deus pater, in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ, proponit quinq; loca, ad quæ accedentes, ſemota omni ſuperbia, & caritate feruentes, quintuplicem fructum adipiſci poſſunt; quinto loco collocabatur Serpens, qui iacuit, & non iacuit; Hic autem locus, Chriſti ſepulcrum exponitur, in quo quaſi Serpens abiectus, nimirum eius humanitas iacuit: quamuis ſecundùm diuinitatem vbiq; fuerit. Item Serpens admirandam Chriſti reſurrectionem myſticè demonſtrat, vt innuit Lauretus, ſiquidem illam Serpentis in virgã tranſmutationem, rurſuſq; virgæ in Serpentem, Remigius myſticam, poſt obitum Chriſti, reſurrectionem, & aſcẽſionem interpretatur. Immò ille Serpẽs, qui in ſacris paginis, calcaneo mulieris inſidiaturus, & à ſemine eiuſdem mulieris conculcandus tradebatur, Diaboli imperium à Chriſto Serpente myſtico ſuperandum fore ſignificabat. Tandem Coluber in via, qui legitur in Geneſi, Chriſtus in die nouiſſimo exponitur, qui improbos in nequitia ſua comprehendet. Quid plura? Chriſtus ipſe apud Ioannem ſe myſticum eſſe Serpentem fatetur his verbis. *Sicut Moyſes exaltauit Serpentem in Deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Hoc in loco multi ambigunt, an virtus ſanandi, quæ ab æneo Serpente in Deſerto erecto à Moyſe dimanabat, procederet à fortitudine æris, an à ſpecie Serpentis, an à probitate Moyſis. Hanc difficultatem diſſoluit Dæmon, iubente Chriſto, vt legitur in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ. Hæc autem ſunt verba. *Hæc virtus ſanatiua à nullo erat, niſi à propria, & ſolæ virtute Dei, & fide populi credentis, & obedientis, qui ſic firmiter credidit Deo, quòd Deus, qui de nihilo fecit omnia, poſſet facere, quæ non erant prius. Iterùm dixit Deus. Dicito Dæmon, quando virga facta eſt Serpens, vtrum id factum ſit præcipiente Moyſe, an iubente Deo? an quia Moyſes Sanctus fuerit, an quia verbum Dei ſic dixit. Cui Dæmon, quid, inquit, erat Moyſes, niſi homo infirmus, ſed iuſtus, & Deo obediens, ad cuius verbum, quod protulit Deus, virga facta eſt Serpens, Deo iubente, & Moyſe tanquam miniſtro obſequente: nam ante præceptum, & verbum Dei, virga erat virga; præcipiente autem Deo, virga facta eſt Serpens; itaut Moyſes formidaret.*

Præter hæc, caput Serpentis myſticè fidem noſtram ſignificare ſolet. Nam, quando legitur apud Mattheum. *Eſtote prudentes ſicuti Serpentes.* D. Io. Chryſoſtomus monet, quòd hoc in loco Chriſtus, ad imitationem prudentię Serpentinæ, nos cohortatur: namq; Serpens, qui in manus venatorum inciderit, ad cruorem ſaucius, capite tamen ſeruato, vulnera nihili pendet: ita etiam Chriſticolæ, omnibus pereuntibus, præter caput, nempè fidem, lætari debent. Hoc tot Sancti Martyres præſtiterunt, dum varijs conſauciati modis caput, nempè Chriſtum Dominum, & fidem ad interitum vſq; confeſſi ſunt. Idq; meritò, nam hæc leguntur in Actis Apoſtolorum. *Mori paratus ſum pro Chriſto, nec facio animam pretioſorem, quàm me.* Quamobrem à capite nimirum à fide, impendentibus etiam mille periculis, plagis tyrannorum, & cruciatibus impiorum, non eſt recedendum. Quamuis hoc aſſertum alio etiam modo eſſet illuſtrandum, ſi dixerimus ſeruanda eſſe capita, nimirùm authores: non enim Dominos, & Principes, illecebris, & vanis commentis fallere debemus. At De coniungenda prudentia Serpentis cum ſimplicitate columbina, videndus eſt Nazianzenus in Oratione, quam in funere patris ſui, præſente Baſilio, habuit; Vbi leguntur hæc verba. *Nam cum Serpentis ad malum prudentiam cum ſimplicitate Columbæ ad bonum coniunxiſſet ita ſe comparauit, vt nec prudentiam in verſutam improbitatem, nec ſimplicitatem in ſtoliditatem degenerare ſineret, verùm ex ambabus, quoad fieri poterat, vnam virtutis ſpeciem effecit.*

Ex altera parte Diabolus Serpens myſticus fuiſſe demonſtratur, quippequi genus humanum veneno idolatriæ labefactauerit, dum primis parentibus perſuaſit, vt vetitum comederent pomum, his verbis. *Eritis ſicut Dij ſcientes bonum, & malum.* D. Ambroſius hæc verba meditans, Serpentem idolatriæ fuiſſe authorem protulit, dum is

audaci

Li. 5. c. 13.

In ſyl. Allegor.

In pſal. 73.

Cap. 29.

Cap. 3.

Li. 4. c. 61.

Cuius vi Serpens Gneus ſanaret ſaucios à Serpentibus.

Cap. 10.

Homil. 34. in Matth.

Cap. 20. & 21.

Serpentis prudentia, & ſimplicitas Colũbina.

Diabolus dicitur Serpens.

In lib. de Parad. cap. 13.

A audaci illecebra plures Deos introducere conatus eſt. Serpentes etiam, quos deuorauit Serpens Moyſis myſticè exponuntur Dęmones, qui à Chriſto fuerunt ſuperati. Præterquamquòd habemus in Apocalypſi hæc verba. *Veh terræ, & mari, quia deſcendit Diabolus ad vos, & ſciens, quòd modicum tempus habet, & poſtquam vidit Serpens, vel Draco, quòd proiectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem.* Quamuis autem in ſacris Bibliis Diabolus Serpens dicatur, tamen hac figura inſignitum eſſe non eſt credendum, ſed tali decoratur nomine, ob verborum impoſturam, qua humanum genus decipere nititur. Propterea inimicitia inter ſemen mulieris, & ſemen Serpentis myſticè ſignificat Dæmones hominum caſtitati ſemper inſidiantes. In maiorem huius aſſerti confirmationem: quando legitur in Deuteronomio. *Et ductor tuus fuit in ſolitudine magna, atq; terribili, in qua erat Serpens.* Lauretus hunc Serpentem, in ſylua allegoriarum, Diabolum interpretatur. Immò in Reuelationibus S. Brigidæ, Diabolus per Serpentem, & Leonem deſignatur: nam Chriſtus ſponſam formidantem alloquens dicebat. *Sed quis eſt Leo, vel Serpens, niſi Diabolus; Leo propter malitiam, Serpens ptopter aſtutiam.* Tandem omnes Dæmones Serpentes tortuoſi meritò appellantur, cum ſemper à recto veritatis B tramite deflectant. Cap. 12. Cap. 8 Li. 4. c. 14.

Amplius hominum crimina myſtici Serpentes nuncupantur, tum quia humanum genus aſsiduè depaſcuntur, tum quia mortales multifariam venenant. Quapropter in Reuelationibus S. Brigidæ ad rem, viſio quædã horrifica hominis, & mulieris narratur: mulier enim nõ ſolũ vepribus pro crinibus exornata erat, auribus mutilatis, & naribus ſaniem ſtillantibus, ſed etiam labia tãquam dentes Serpentis, & lingua tanquam venenatus aculeus illi inerant. Hæc fuit Sanctæ viſio, quæ ab Angelo explicata fuit hunc in modum. *Labia verò illius ſicut dentes Serpentis videbantur, & in lingua venenoſus aculeus; nam dum Serpens dentes magna vi ſtringit, ne ab aliquo aculeus frangatur; tunc ſqualloꝛ de ore eius effluit in dẽtes. Similiter, & mulier claudit labia in confeſſione, ne frangatur delectatio peccati, quæ eſt animæ aculeus venenatus; ſqualloꝛ tamen peccati euidens eſt coram Deo, & Sanctis eius.* Pariter paulò inferius, homo criminoſus per allegoriam vocatur vas fictile, quod, fracta teſta, nihil niſi lutum, in cuius medio iaceat Serpens, effundit: cum tamen melle ſuauiſſimo refertũ eſſe deberet. Hæc igitur teſta aſſimilanda eſt cordi peccantis, quod in obitu diſruptum plenum mundanis delicijs lutum repræſentantibus inC uenitur. Serpens autem eſt anima criminoſa, quæ meridiano iubare lucidior eſſe deberet, & tamen atro ſuffuſa criminum veneno horrificus Serpens euaſit, qui poſtmodum nemini, niſi ſibimetipſi ad perditionem nocet. Quamobrem nõ debemus admirari doctrinam Philonis, ſi dixerit in libro de Opificio Mũdi, Serpentem primos parentes decipientem per allegoriam, voluptatem à multis dilectam exponi poſſe, ad quam homines tanquam ſibimet ipſis familiarem properare ſolent. Idem Philo, in hoc intellectu, alibi ſcriptum reliquit Serpentem ſuper ventrem gradientem denotare voluptatem ventri dominari: etenim à ventre voluptates omnes ſenſibiles, & affectiones libidinoſæ dimanant. Noſtram ſtabilire videtur ſententiam Gregorius Niſſenus ſcribens, Serpentes mordentes populum in Deſerto, quorum morſibus Iudæi interibant, corporeas cupiditates indicare: ideoq; ſi pro eorum ſalute Serpens æneus in ligno erectus inſpiciendus erat, ſimili ratione homines terrenis inuoluti cupiditatibus, ad euitandam animæ perditionem, paſſionem Domini noſtri contemplari debent. Tandem D hanc voluptatis, & Serpentis allegoriam Lauretus magis illuſtrat, dum inquit. Si Serpens pedibus carens pronus ventri nititur, terra veſcitur, & venenum circa dentes geſtat: homo quoq; omne voluptatum genus amplectens, criminibus grauatus, ægrè caput attollit, terrenis, & non cæleſtibus veſcitur cibis, nec non circa dentes virus geſtare dicitur, quoniam horum alimentorum congeſtio læthifera eſt. *Peccata Serpentes vocantur.* Li. 4. c. 52. Lib. cit. cap 107. Lib. 2. Allegor. In vita Moyſis. In ſyl. Allegor.

Inſuper hypocritæ, & homines fallaces Serpentum quoq; allegoria demonſtrantur: nam, quando Pſalmographus inquit. *Furor illis ſecundum ſimilitudinem Serpentis: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas.* Multi expoſitores per Serpentes hypocritas, & fraudulentos homines intelligunt, qui cæteros à fide, & à via veritatis deflectere cogunt. Quamuis alij, per Serpentes, hoc in loco intellexerint Iudæos Chriſtum interimentes, qui reuera tot angues venenum malitiæ effundentes viſi ſunt. Hoc autem à veritate alienum non eſſe ſtatuimus: cum legantur in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ hæc verba Chriſti ad Sponſam Dei: nimirum hypocritam, & hominem fallacem bra- Pſal. 57. Li. 1. c. 23.

chia

chia in modum Serpentis habere: ideoq; tanquam Serpens ea retorquet in circulum, E
vt malitiam, iniquitatem, & aſtutiam occultet, ne quis huiuſmodi vitia deprehendere poſſit. Præterea Lauretus Serpentem, typum etiam mortis eſſe conſtituit: propterea quòd per Serpentem mors hominibus illata ſit. Vnde D. Auguſtinus verba faciens de plagis Aegypti, à Serpente tempus huius mortalitatis denotari docuit: cum mors olim à Serpente originem duxerit. Alioquin Serpentes dicuntur deſignare res imperſcrutabiles: cum in ſacris litteris hæc legantur. *Tria hæc excellentia ſunt, & ſupra captum meum, & quartum penitus ignoro. Via aquilæ in aere, via Serpentis ſupra petram, iter nauis in pelago, & via viri cum adoloſcentula.* Deniq;, vt annotauit Paulus Scaliger, Serpentes ſcientiarum authores per allegoriam, genium hominis indicant: nam ſcientiæ non affatim, ſed potiùs ſerpendo, nimirum tractu temporis hauriuntur, & perficiuntur.

In ſyl. Allegor. Serm. 2.

Prouerb. 30.

L. 2. de rer. cauſ. cap. 7.

MORALIA.

VNCTIS rerum naturalium inueſtigatoribus exploratum eſt pinguedinem Serpentis aquatici aduerſus morſum crocodilorum valere. Quare debemus contemplari aquaticum Serpentem Chriſtum, qui in vnda pietatis, & calamitatum nutritus fuit; propterea eius pinguedo, nempè eius paſſionis meditatio morſus crocodili, nimirum tentamenta Diaboli profligat, atq; expugnat. Id autem à viris iuſtis præſtari manifeſtum eſt, qui Herculem adhuc infantem, Serpenteſq; ſtrangulantem imitati, à teneris vnguiculis, omne voluptatum genus aſpernari aſſueſcunt. Item cum cauda Serpentis perſeuerantiam ſignificans abſciſſa denuò creſcat: ſimiliter perſeuerantia, ſi ob commiſſum crimen ſcindatur, per virtutem rurſus creſcere dicitur, dum homo pœnitentia ductus ad Deum reuertitur. F

Voluptatũ cõtemptus.

Iterum viri iuſti Serpentes appellandi ſunt, quoniam, more Serpentum, antiquas, & pernitioſas omittendo conſuetudines, veterem pellem deponunt. Vel etiam, ritu anguium, renouari dicuntur, dum mortalitatis ſpolium exuentes, ad vitam ſine carentem perueniunt. Amplius Serpentes antiqua grauati cute, & frigore oppreſſi ad cauernam ſe conferunt, vbi diù ieiunare dicuntur, & tandem per anguſtum petræ foramen tranſeuntes vetuſtam exuunt tunicam, & priſtinæ iuuentuti reſtituuntur. Pari ratione viri iuſti, & prudentes frigore diuini timoris algentes, ad cauernam diuinarum meditationum confugiunt, vbi abſtinentia affliguntur; quos tamen extrema inopia nunquam interimit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Non affliget Dominus fame animam iuſti.* Vnde tandem diuturno macerati ieiunio, per anguſtam viam ad regnum cæleſte tranſeunt. Idcircò ad rem, Sanctus Petrus Damianus nos ad ieiunium quadragenarium hortans, argumento à Serpentibus deducto nos iuueneſcere poſſe atteſtatur his verbis. *Vis ad Serpentis exemplum nouus fieri, & languentis animæ ſenectutem in pubeſcentis adoleſcentiæ reflorere decorem? ieiuna cum Serpente per circulum quadragenarij temporis; ideſt à carnalibus deſiderijs tempera per omnem huius vitæ decurſum, etenim ipſe Serpens, quanta ſit ieiunij virtus, oſtendit, qui mox vt ſputum ieiuni hominis guſtat, protinus interemptus expirat. Non ergo ſerue Dei, te pigeat ieiunare, vt moriatur ille, qui te cibo turgidum nititur deglutire, & abſorbere.* G H

Viri iuſti vt Serpentes renouantur.

Cap. 10.

Opuſc. 52. cap. 22.

Si Serpentem hactenus ad viros iuſtos comparauimus: liceat viciſſim, per Serpentem, Diabolum intelligere; quod præſtat Sanazarius, dum infantem Ieſum, ſub perſona paſtorum, veneratur. Etenim quæ de Serpente recitauit Virgilius in Eclogis, detulit ad antiquum Serpentem, nempè Diabolum, qui nos in hoc ærumnarum pelagus, primis parentibus in Paradiſo deluſis, præcipitauit. Canit igitur hunc in modum.

Eclog. 4.

Occidet, & Serpens miſeros quæ prima parentes
Eluſit, portentificis imbuta venenis.

Deinde ſi omnes Serpentum proprietates ponderemus, has in Diabolo omnes elucescere comperiemus. Primitùs ſi loca deſerta anguis colit, Diabolus Deſertum criminum frequentat, ſi percuſſus ab angue, ob qualitatem veneni fit penè inſenſibilis, ita diabolicis tentamentis oppreſſus, & veneno cupiditatum afflictatus adeò ſenſibus priuatur,

A uatur, vt quanta ſit peccati ægritudo, minimè noſcat. Si anguis inuenitur adeò venenoſus, vt mordens equi vngulam, & equum, & equitantem interimat: Diabolus morſu peccati quandoq; ſolum pedem, nempè ſolam affectionem cõprehendit, & paulò poſt equum, & equitantem, ſcilicet corpus, & animam interficit. Si tempore hyemali anguis ob ſopitam virtutem minus nocet: Diabolus etiam hyeme calamitatum minus homines affligit; cum frigus timoris Dei diabolicas vires eneruet. Si os Serpentis acutiſſimis dentibus eſt armatum, Diabolus quoq;, pro dentibus, tot peccantibus vtitur, quibus interdum innocentes lædit, atq; lacerat. Item Diabolus greſſum Serpentis imitatur: nam Serpens abſq; vllo ſtrepitu incedit: idem præſtare Diabolus dicitur apud D. Ambroſium; dum occulta Dæmonum infeſtatio veluti latronum multitudo nos identidem opprimat. Deinde occultis acceſſibus ſub ſpecie pacis nos fallit; etenim transfigurans ſe in Angelum lucis, noctem pro die, venenum pro antidoto, & antichriſtum ſub vocabulo Chriſti oſtentat. Immò quemadmodum ſunt nonnulli Serpentes in motu ſegnes, ſimilis conditionis ſunt Dæmones, qui ad negligentiã, & pigri-
B tiam homines hortantur: & ſi alij Serpentes tanta velocitate mouentur, vt volare videantur; tales dicuntur eſſe Dæmones, qui ad iracundiam, & rixas homines ſtimulant. Tandem ſi dantur angues armentorum gregem perſequentes, quoniam lacte delectẽtur: tales ſunt Dæmones, qui clanculum ad crapulam mortales ducunt. Rurſus Serpens odit rutam, & à muſtela pabulo rutæ munita abhorret: Diabolus rutam amaræ pœnitentiæ, nec non viros iuſtos in vnda huius amaroris verſantes abominatur. Iuxta illud Iob. *Reſiſtite Diabolo, & fugiet a vobis.* Aut iuxta illud Lucæ. *Niſi pœnitentiam* *Cap. 4.*
egeritis, omnes ſimul peribitis. Iterum Serpens Ceruum fugit, & Leonem interimit: Dia- *Cap. 13.*
bolus Ceruos, ideſt homines ſimplices, & perfectos odio habet, Leones verò, nempè ſuperbia tumidos interficit. Amplius Serpens hominem nudum non adoriri traditur: Diabolus veſtibus affectuum denudatum, & diuitijs priuatum non aggreditur. Tandem ſi in India, ex Plinio, tam grandes Serpentes diuagantur, vt Ceruos, & tauros de- *Maximi*
gulutire poſſint: tales dicuntur eſſe maximi Dæmones, & præcipuè Lucifer (cum non *dæmones.*
ſit poteſtas ſupra terram, quæ comparetur ei) qui ceruos nempè veloces ad Dei obſe-
C quium, & tauros, nimirum fortes, & perſeuerantes in pœnitentia, tentamentis inuadunt, delectationibus lædunt, conſenſu, & operationibus occidunt, & deuorant, quos poſtmodum in cloacam inferiorem egerunt. Demùm Serpens ſi necetur, non continuò reliquæ partes vnà cum capite mori videntur; ſed truncato capite, aliæ partes per aliquot temporis ſpatium motu vitali fruuntur. Idem accidiſſe Diabolo conſiderandum eſt: etenim, qui illius multiplex caput ſuſtulit, cæteras partes neglexit, vt interfecti Serpentis motum poſteris, ad occaſionem exercitationis, relinqueret. Nam memoria Serpentis ſemper debet in mentem reuocare, in quam foueam vetus Serpens humanum genus duxerit: quamquam nõ ipſe Serpens animal irrationale homines læſerit, ſed in illo locutus eſt Diabolus, veluti in aſino Balaam Angelus; vt D. Auguſtinus in Geneſi ad litteram expoſuit. Diabolus enim fuit, qui ſuaſione ſua, hominem *Lib. 11. cap. 19.*
ad caſum incitauit: vnde illi Serpentis, & Draconis nomen inditum eſt; vt in pſalmo nonageſimo legitur. *Conculcabis Leonem, & Draconem.* Hic autem perpendendum eſt, æquè graue eſſe quempiam ad crimina impellere, non ſecus ac ſi ipſe deliquiſſet:
D propterea grauior fuit pœna Serpentis, quàm Euæ. Rurſuſq; grauior pœna Euæ, quàm Adami: quoniam Eua Adamum, & Euam Serpens deceperit. Hinc Manichæi hac ratione moti bruta quoq; ratione, & intellectu prædita eſſe exiſtimarunt, cum Deus Serpentem etiam ſupplicio affecerit. Hoc autem ex ſacris litteris alienum eſſe à veritate colligimus: ſiquidem Pſalmographus inquit. *Nolite fieri ſicut equus, & mulus, quibus* *Pſalm. 31.*
non eſt intellectus. Et quamuis Serpens ſupplicio affectus fuerit, nihil eſt, quod impediat, quin eadem ratio in plantis etiam valeat: quandoquidem dixit Dominus in Euangelio. Arbor fructus non producens excidatur, & in ignem proijciatur. Cæterùm Serpentem pœnis affecit Deus; quemadmodum pater vnicum diligens filium, qui non ſolum homicidæ ſupplicium iniũgi curat, ſed etiam cædis inſtrumentũ confringit.

Diabolus ad Serpentem compãratur.

Manichæorum error.

Si animum ad peccatum, & peccantes conuertamus; proculdubiò anguis, & peccato, & peccanti aſſimilatur: nam primò, ex doctrina Eccleſiaſtici habemus peccatum tanquam colubrum fugiendum eſſe; quoniam ſemper ad læſionem paratum eſt. Præterea proprietates huius animalis, peccantium, & Serpentium ſimilitudinem docent;

Serpentum, & peccãtiũ ſimilitudo. etenim ſi angues, ratione habitationis, inter ſe diſcrepant, dum alij in cauernis, alij in aquis, & alij in ſyluis verſantur: pariter peccantium alij loca ſubterranea colunt, vt Auari, alij in aquis deliciarum natant, vt libidinoſi, alij tandem per ſyluas honorum, & dignitatum diuagãtur, vt ſuperbi: nam omne quod eſt in Mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ. Deinde Serpens naturaliter eſt frigidus: item criminoſus ob impietatem alget: Tempore congreſſus, ex Plinio, angues ita copulantur, vt vnum corpus duo capita repræſentare videatur: ita viri improbi tunc arctè iunguntur, quando aliquem lædere cupiunt. Serpentes gradiendo veſtigium viſcido humore in via imprimunt: criminoſi quoq; quacumq; proficiſcuntur, veſtigium mali exempli ſemper relinquunt. Iuxta illud Iob. *Poſt eum lucebit ſemita.* Item Serpens percuſſus, & potiſſimum circa caput adeò debilitatur, vt vix aliquem motum peragere queat: pari ratione homo lethali crimine affectus, in peragendo motu bonorum operum admodum infirmus redditur, & potiſſimum ſi circa caput, nimirum ſi circa iuuentutem læſus fuerit. Iuxta illud Prouerbiorum. *Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea:* Serpens etiam hominis ventrem ingrediens, inde non niſi oblato lacte egreditur: homo quoq; criminibus obrutus, corpuſq; Diaboli ingreſſus, inde non niſi lacte diuinæ miſericordiæ extrahi poteſt. Tandem ſi angues vocantur, quia anguloſi, Serpentes, quia ſerpant, colubri, quia colant vmbras; criminoſi homines anguloſi nuncupari poſſunt propter fallacias, quibus in peragendis negocijs vtuntur: nam in angulis minus eſt lucis, & maior copia ſordium; ſic prædicti homines luce veritatis carent, quia veritas angulos non colit. Serpunt quoque, quoniam terrenas voluptates diligunt. Iuxta illud Geneſis. Terram comedes, nempè mundanis, & terrenis rebus tantùm delectaberis. Colubri quoq; à colendis vmbris, & locis tenebroſis cognominantur: quãdoquidem illicita negocia in locis abditis peragũt. Iuxta illud. *Qui malè operatur, odit lucem.* Ad finem peccantes debent etiam aliquas Serpentum proprietates imitari, & præcipuè quando, aduentante Vere, vſu fæniculi priſtinam videndi facultatem in cauernis ferè amiſſam adipiſcuntur: peccantes capitali crimine grauati, cauernam mundanæ proſperitatis incolentes viſionem Dei amittunt: ideòq; tempore Veris, nimirum tempore gratiæ, inde egredi debent, & ad illuſtrandam viſus obſcuritatem, nempè ignorantiam intellectus, fæniculo, ſcilicet lectione ſacrarum litterarum, & pœnitentia vti debent. Rurſus intereſt criminoſi hominis imitari naturam illius Serpentis, qui accedens ad fontem, antequam deguſtet aquam, venenum euomit: homo quoq; amarum iracundiæ virus euomere debet, & remittere conſeruo ſuo centum denarios, vt ſibi decem millia remittantur. Quamobrem D. Auguſtinus ad Iulianum Comitem de perfecta iuſtitia ſcribens, pronunciabat hæc verba: quemadmodum quoddam Serpentis genus, priuſquam ad fontem accedat, virus deponit: ita chriſticola, quando ad fundendas Deo preces accedit, omnem iracundiam, & odium deponere debet: nam prauæ cogitationes tot Serpentes eſſe feruntur. Siquidem veluti exiguus Serpentis ictus non eſt contemnendus, ne occultum virus per totum corpus diſſeminetur: aſſimiliter peccantes prauis cogitationibus diù hærere non debent, ne earum venenum clanculum cordibus noſtris communicetur.

Cap. 41. *Prouerb. 22.* *Cap. 3.*

E F G

Hucuſq; de criminoſis in genere. Modò ad particulares peccantes properandum eſt, inter quos primum locum ſibi vendicare videntur, qui fulgore ſuæ fortunæ inſolenter gloriantur. Vnde ſi in rerum natura talis reperitur Serpens, cuius venenum per ictum pedi communicatum, ſemper ſurſum tendit, donec totum occupauerit corpus; huiuſq; proprium eſſe remedium perhibetur, patientem per pedem ſuſpendere, ne virus aſcendere poſſit. Hic Serpens dicitur eſſe homo laudato pauone ſuperbior, cuius venenum aſcendit, dum ita ſuperbit, vt neglecto hominum fætu, Deorum partum ſibi atroget. Id autem ſtultitiæ genus eſſe perhibetur; iuxta illud.

Superbi anguibus ſimilis.

Efficit & fatuos pompoſa ſuperbia plures.

Huius autem ægritudinis nullum aliud præſidium inuenitur, niſi pes, nempè finis humanæ vitæ in mente ſuſpendatur, ita ut mortis contemplatio prædictum virus opprimat. Nec immeritò, quoniam in Reuelationibus Sanctæ Brigidæ, Chriſtus homines faſtuoſos, & arrogantes ad angues filios ſuos nutrientes comparat. Siquidem Serpentini parentes filios nonniſi venenatos procreare poſſunt; mater autem, quia caret vberibus, filium fouet, adeout terram fugere cogatur, eum ad motum ictibus ſti-

H

Lib. 6. cap. 32.

A mulat, ad radios solares ducit, & mollia mordere docet, vt dura tandem mordicus apprehendere assuescat his verbis. *Est enim sicut natus Serpentinus, quia de patre Serpentino, & fœmella Serpentina ortus est. Nam isti ambo conuenerunt cum pessimo veneno, id est superbia, quæ magis nocet animæ, quàm corpori venenum materiale. Ideò cum omni superbia, contempto timore meo, conuenerunt isti parentes, & de venenato genere venenatum generarunt Serpentem, in quorum semen, quia misericors sum, & iustitia sic exigit, dedi animā de diuinitate mea creatam. Verùm quia mater nō habet vbera diuinæ dilectionis, quibus natum suum alat: ideò calefacit eum sub se, id est nutrit eum ad amorem mundi, & cum excellentioribus educat eum, desiderans toto affectu, quomodo reptare possit cum Magnatibus, & incitans eum sic loquitur. Si haberes illud dominium, & principatum, posses esse consimilis parenti, & talis honor decet te, & pro tali honore laborare teneris. Talibus igitur verbis natus Serpentinus instructus à matre incipit terrena desiderando comedere, & comedendo magis æstuare.* Deinde se se offerunt illi peccantes Serpentibus etiam similes, quos dira diuitiarū fames occupauit: nam Clemens Alexandrinus Auarum cognomi- *Lib. 4 stromat.*
B nauit asinum insolentem, lupum efferatum, & Serpentem, qui verborum impostura omnes venenare conatur. Immò si caro Serpentis, ob frigiditatem, leprosis exhibita, morbum statim occultat: Auari pietate carentes frigidi sunt, & lepram, nempè propria crimina, & vitia abscondunt, dum in locis abditis nefarios celebrant contractus: rectiùs imitantur naturam illius Serpentis, qui primò animalia spiris complectitur, ante- *Auari Serpētibus assimilātur.*
quam ictibus illa sauciet, atq; enecet: quandoquidem fæneratores primùm spiris obligationum ligant homines, deinde eos mordendo interimunt, dum totam eorum substantiam absorbent: iuxta vulgata carmina.

Hi sunt, qui spoliant inopes: hi fœnora iactant.
Vendunt, rursus emunt, rapiunt sed merce dolosa.

Præterquamquòd ipsum fœnus, ritu Serpentis mordet, atq; inficit. Id totum præclarè describit D. Ioannes Chrysostomus exemplo Serpentis, qui ictu patientem soporat: *Homil. 12. in Matth.*
nam idem vsuram præstare asseuerat. At Rabi Salomon ex Hæbreis ita vertit. *Vsura se habet instar morsus Serpentis, qui mordet, & vulnus paruum facit in pede alicuius, ita ut*
C *non sentiat, mox autem serpit, & diffundit se venenum, donec perueniat ad verticem eius. Sic quoq; incrementum vsuræ se habet, non enim sentitur, neq; cognoscitur, donec ita augeatur, vt totam substantiam alicuius exhauriat.* Amplius Serpentis quædam natura est, cuius venenum homines sitibundos efficit, & ad extinguendum hoc virus nullum præsidium præstantius, quàm sanum bubulum inueniri potest: huiusmodi Serpens est auaritia, quæ inexplebilem auri auiditatem, & sitim inducit. Iuxta illud.

Feruet auaritia miseraq; cupidine pectus,
Et cum possideant plurima, plura petunt.

Quoniam aliquando ita excreuit auri habendi cupiditas, vt suis non contenta finibus, aliena moliatur inuadere. Fimus autem bouis nimirum meditatio conditionis humanæ, & frequens mortis contemplatio, huius veneni remedium singulare esse traditur. Scribebat enim D. Hieronymus. Facilè contemnit omnia, qui semper cogitat se motiturum; cum tamen diuitijs irrititi se victuros semper esse putent, iuxta illud vulgatum distichon.

D *Victuros semper, dum viuimus, esse putamus.*
Victurum stadio semper athleta putat.

Quare Clemens Alexandrinus non iniuria scriptum reliquit diuitias illi Serpenti esse *Li. 3. Pedagog.*
similes, qui manu perita apprehēsus illam sine noxa circumplicat: sic diuitiæ ab imperito pertractatæ adhærent manibus, atq; mordent, sin cautè pertractentur, manus illæsæ remanebunt.

Prædictis proximi sunt luxuriosi, quos horaria, breuisq; voluptas æternis damnat *Libidinosi sunt similes Serpentibus.*
cruciatibus: hi nāq; Serpentibus in aqua natantibus assimilātur: etenim, sicut illi aquas inficere solent; ita seruientes libidini in aquis societatis hominū versantes (nam aquæ multæ, populi multi, vt legitur in sacris Biblijs) omnes inquinant, atq; corrumpunt. Quocirca, per Serpentes, Ambrosius, Athanasius, & alij mūdanas delectationes intellexerunt. Ideò Prisci, qui Herculem virtutū omnium tam animi, quàm corporis coryphēū constituerunt, illū angues in cunabulis elisisse scripserunt, vt homines ad præclara negocia natos monerent, ab iueunte etiam ætate voluptatem extinguendam fore. *In Apoc. c. 17.*

Sed vtinam hæc homines etiam senescentes in exitium non traheret: nam quamuis ob frigidam, & imbecillam ætatem, illis instrumenta explicandæ nequitiæ desint; animus tamen turpiter, & infæliciter voluptatem consectatur; ideòq; hos Serpentibus, vrgente bruma, torpidis apprimè poterimus assimilare; vt doctissimus anima duertit Seneca: tunc enim Serpentes etiam pestiferi tutò contrectantur, non quia desint illis venena, sed quia torpeant. E

L. 5. Epist.

Item sunt Serpentes, ob varietatem colorum, pulchritudine ita conspicui, vt in sui admirationem prætereuntes alliciant, allectosq; intuitu venenent. tales sunt mæretrices, quæ in propatulo, decora, & spectabili facie, homines libidini deditos prauis desiderijs coercent, & tandem consensu, & operationibus perimunt. Hinc quidam Poeta de fœmina corpori nimis studenti sic canebat.

Mæretrices, & Serpentum comparatio.

Dum nimis indulges formæ, qui te videt, audi
Quid dicat, scortum hoc vendere membra cupit.

Prouerb. 23.

Legitur enim in sacris litteris. *Insidiatur in vijs quasi latro, & quos incautos viderit interficiet.* Immò publicum scortum faciem virgineam, more Serpentis Euam decipientis, habere dicitur: cum reliquum corpus in lubricum Serpentem degeneret. Sed hoc mirum non videatur, iuxta illud Prouerbiorum. *Ingreditur blandè, nouissimè autem mordebit vt Coluber.* Praua enim mulier, benigna facie, ab initio hominibus blanditur. Iuxta illud. *Fauus destillat labia mæretricis.* Tractu verò temporis, homines, eorumq; substantiam deuorat. Iuxta vulgatum carmen. F

Loco cit.

Prouerb. 5.

Et mæretrix fallax, ingluuiosa, procax.

Neq; de hoc grauis admiratio animum nostrum inuadere debet: cum Ouidius in libris Amorum sic canat.

Diuitijs alitur luxuriosus amor.

Homicidæ dicuntur Serpentes.

Subsequuntur homicidæ, Serpentes meritò appellandi, quia loco veneni gladio vtantur. Verùm hi à Serpentibus documentum haurire debent: quandoquidem talis in India stabulatur Serpens, ex Aeliano, qui si hominem pupugerit, subterraneum specum amplius ingredi minimè potest, quasi terra eum hospitari nolit, sed à suis sedibus in perpetuum mittat exilium. Quamobrem talis Serpens brumali, & æstiuo tempore errabundus reliquum ætatis tempus transigere cogitur: quocirca si animalia rationis expertia, ob cædes hominum, diuina prouidentia pœnas luunt; hinc viri prudentes ex Serpentis supplitio percipere debent, ab humana occisione abstinendum esse. G

L. 9. cap. 4.

Succedunt Inuidi, quorum multitudo est innumerabilis; cum decantet Poeta.

Inuidiæ telum lato torquetur in orbe.

Inuidi ad Serpentes comparantur.

Hi nonnullorum Serpentum naturam imitantur. In India enim quidam Serpentes diuagantur, qui, arboribus aromaticis florentibus, inde discedunt; cum suauissimũ odorem sustinere nequeant: mordaces inuidi huius naturæ esse perhibentur, quoniam iucundum odorem eufortunij amicorum perferre non possunt; cum alieno infortunio semper lætentur. Cum tamen, velint nolint, proximus felicem ducat vitam. Vnde meritò quidam Poeta in Inuidum sic canebat.

Nostra probant docti; quid carmina liuidè temnis?
Viuent, seu nolit, seu velit inuidia.

Ecclesiast. cap. 27.

De his scribitur in sacris litteris. *Peribunt laqueo, qui delectantur in casu iustorum.* H

Psalm. 40.

Non inferioris cõditionis sunt illi, qui improbos linguæ sauciantis susurros quotidie edunt. Ideò Psalmographus de his loquitur, quando inquit. *Exacuerunt linguas suas vt magis sint nocuæ, quàm Serpentum.* Itaq; non iniuria Serpentes appellandi erunt: etenim hi non solùm linguam longam, sed illam quoq; motu ità veloci vibrant, vt triplicem habere videantur: pariter maleuoli triplici lingua insigniti videntur: dum modò cauillantur, modò adulantur, modò gloriantur. Iuxta illud sacræ paginæ. *Multiplicant linguam suam, quia in ore fatui verba inenarrabilia.* Id autem sine Dei læsione præstare non possunt: cum in sacris Biblijs legatur. *In multiloquio non deerit peccatum.* Immò sunt tanquam illi Serpentes, qui circa orificium latebræ occultati auiculas præteruolitantes coercent, & deuorant: hi quoq; clanculum auiculas, nimirùm homines in contemplationem cælestium incumbentes obtrectationibus inuadunt. Verùm ijs interdum accidit, quod euenire solet homini Serpentem præmanibus habenti, vt in alium eiaculetur, nam sæpè sæpius ipse primus mordetur. Hoc Diuus Athanasius confirma.

Ecclesiast. cap. 21.

Prou. 10.

Detractores sunt instar anguium.

A firmabat his verbis. *Malitia militat aduerſus eos, qui ipſa vtuntur: ſicuti ſi quis habeat Serpentem in manu, vt in alterum proijciat, & ipſe mordeatur.*

Prædictis aſſociandi ſunt hypocritæ, qui multiplici de cauſa Serpentes cognominandi ſunt: primùm, quia ſi Serpentes doloſè aliquem intuentur, vt illum mordeant, deinde quærant locum, in quo occultentur: ſimulatores idem præſtant: nam mordaciores rictibus caninis, alicui læſionem ſemper machinantur; poſtmodum abditos inquirunt receſſus, ne alicui nocuiſſe videantur. Immò ſunt veluti parui illi Serpentes, qui, ob exilem corporis molem, viſionem effugiunt: at ſi calcantur, læſionem lethiferam afferunt. Sic hypocritæ parui, nempè humiles, & pietate pleni apparent: at ſi calcantur, nimirum ſi aliqui cum illis verſentur, & commorentur, aliquo lethali vitio inficiuntur: nam dum credunt optimum eſſe documentum, quod ſuggeritur, non percipitur nocumentum, quod ingeritur. Legitur enim in ſacris Biblijs. *Vulnerauerunt me, & non dolui, verberauerunt me, & non ſenſi.* Cæterùm ſatius erit hypocritas aſſimilare Serpentibus duo capita habentibus, qui vtroq; modo incedere videntur: nam, & ipſi
B in ſuis actionibus duplicem intentionem ſemper habent. Hoc vitium ſacra pagina deteſtatur, dum inquit. *Veh ingredienti terram duabus vijs.* Alioquin magni Serpentes nuncupantur tyranni, qui tauros, ideſt agricolas, & ceruos, nempè mercatores quotidiè occidunt.

Hypocritæ varijs rationibus vocantur angues.

Prouerb. 24.

Eccleſiaſt. cap. 2.

Item Hæretici Serpentes appellantur: nam ſcribebat D. Ioannes Chryſoſtomus. Sicut Serpentes in colore varij conſpiciuntur, ita hæretici in erroribus varij apparent: immò veluti angues humi reptant, ſic hæretici proni gradientes, nihil quod excelſum, & ſublime eſt, pernoſcere poſſunt. Tandem mors, & ipſa Serpens nominanda eſt: nam veluti hæc beſtia occiſa, nihil mali, niſi horribilem ſpeciem præſefert: ita mors Chriſti fidelibus mortua eſſe dicitur; nihil enim terribile, præter ſpeciem, repreſentat.

Homil. 46. in Matth.

HIEROGLYPHICA.

C EGYPTII varias Serpentum proprietates, & conditiones contemplati, diuerſa etiam Hreroglyphica imaginati ſunt. Primitùs, ex Oro Apolline, perpendentes anguem, non alio membro, quàm ore pollere, os ſignificaturi, anguem aperto ore pingebant. Diodorus, per Serpentem voluminibus implicatum, malum interpretabatur, & præſertim gigantum genus, qui olim terrarum orbem oppreſſerunt: propterea omnes gigantum ſtatuæ, obtortis cruribus in modum Serpentis, ſculpebantur: vnde Poetæ meritò hos anguipedes nominabant, vt ſuperius enucleauimus. Valentiniani quoq; occultam rerum originem demonſtraturi, Serpentem ſpiris implicatum effigiabant, quoniam inteſtina in aluo abdita varijs ſpiris inuoluta obſeruarunt. Immò Priſci, figura Serpentis, calliditatem indicabant: propterea quod Serpens hoſtem vlciſci probè norit, atq; poſſit. Hinc Moſes inter bruta, prudentiſſimũ animal anguem nuncupauit. Poterit etiam quis ad furorem implacabilem demonſtrandum, Serpentem voluminibus implicatum, & linguis micantem triſulcis pingere: hoc enim animal
D ſtatim atq; læſionem ſentit, ita veſanè furit, vt nunquam quieſcat, donec virus alicui infuderit, aut præ rabie exanimatus fuerit.

Oris Hieroglyphicũ.

Cur gigantes obtortis cruribꝰ pingerentur.

Serpẽs cur prudẽs dicatur.

Præcipuum autem, & ingenioſum hieroplyphicum illud eſſe opinamur, quando Aegyptij, ad deſignandum tempus, vel annuum circuitum, vel ætatem, figuram Serpentis caudam ſub guttur occultantis oſtendebant. Idcò Virgilius de anno ſic canebant.

Atq; in ſe ſua per veſtigia voluitur annus.

Lucretius etiam ad conſtruendum annum, Solem ſerpere pronunciauit ſic.

Annua Sol, in quo contundit tempora Serpens.

Præterea Serpens in longitudinem porrigitur, & multis ſpiris complicatur, quæ multas dierum ſeries indicare ſolent: immò hoc animal ſine ſtrepitu mouetur, atq; ſerpit; quod de ætate decantabat Poeta hunc in modum.

Labitur occultè, fallitq; volubilis ætas.

Cauda verò Serpentis ſub gutture abdita, Ægyptij fortè innuere voluerunt tempus, ratione præteriti, futuri, & præſentis, nobis prorſus ignotum eſſe: quandoquidem præte-

Anni, Tẽporis, & Aetatis hieroglyphicum.

ritum minimè poſſumus intueri, futurum nondum venit, præſens autem conſiſtit in instanti, vt docebat Philoſophus, quod velociſſimè fugit: iuxta illud. E

——— citò pede labitur ætas,
Et currunt freno non remorante dies.

Li. 14. hierogl. Immò ſcribit Valerianus, quemadmodum Serpens apud Ægyptios hieroglyphicè tempus demonſtrabat, conſequenter etiam ab eodem calamitatem indicari poſſe: cum hoc vocabulum (tempus) Syri, & Hæbrei pro calamitoſo rerum ſtatu ponere conſueuerint. *Pſal. 80.* Habemus enim apud Pſalmographum. *Et erit tempus eorum in ſæculum.* Interpretes id pronuntiatum eſſe volunt de calamitatibus, quibus, poſt neglectum Chriſtum, Iudæi perpetuò erant affligendi. Pariter Aegyptij Sacerdotes mundum vniuerſum deſignaturi, figura Serpentis vtebantur, dum anguem varijs inſignitum maculis pingebant, qui propriam caudam depaſci videbatur. Hoc autem hieroglyphicum à Phœnicijs fuiſſe deſumptum multi autumant. Serpens igitur caudam ſuam depaſcens generum immortalitatem oſtendere traditur, qua Deus rerum naturam ditauit, vt principium ad finem dirigeretur, finiſq; ad principium reflecteretur: iuxta illud. F

Mũdi hieroglyphicũ quomodo pingeretur.

——— finiſq; ab origine pendet.

Hoc explorata fatetur veritas in plantis, ex quibus tanquam ex principio finis nempè fructus dimanat, ſemen producens, in quo poſtmodum noua planta deliteſcit. Alioquin circulum effigiabant, pro cuius diametro anguem reponebant: Circulus enim formam terrarum orbis deſignabat, Serpens verò bonum Dæmonem, cuius benefitio omnia vigere, ali, & perennare credebant: ſicque anguis fuit hieroglyphicum illius ſpiritus, qui per vniuerſam mundi molem diffiatur: vnde M. T. Cicero ſecutus ſententiam Platonis in libro de anima ſcribebat, terram eſſe ſitam in media mundi parte, & circumfuſam animabili, & ſpirabili materia, cui nomen eſt aer. Namq; Ægyptij, & Phœnices arbitrabantur Serpentes natura diuina potiri, dum illos, ſine vllo artuum adminiculo, more aliorum animalium, huc, atq; illuc proficiſcentes perpendebant. Immò apud eaſdem gentes, colorati angues, pro vario picturæ genere, non ſolum terrarum orbem, ſed etiam Prouincias, & Regiones hieroglyphicè ſignificabant. Tandem eadem Serpentum figura quatuor etiam elementa indicabat; nam Serpentes ex humo nati, Terram, quia lubrici, & ſinuoſi ſunt, motum vndarum fluminis imitantes, Aquam, quia ſibila ad horrorem audientium excitant, Aerem; & demùm ratione ſplendoris ſquamarum, Ignem repræſentant. G

Priſcorum opinio de Serpẽtibus.

Figura Serpentis dominium oſtendebatur. Deniq; ab angue poteſtatem, & dominium oſtendi poſſe Priſci opinabantur: propterea in dextra Iunonis caput Serpentis, & in læua ſceptrum pingebant: cum Iuno Præſes Dominij apud Ethnicos haberetur. Item, duobus Serpentibus ad ſemicirculi curuaturam delineatis, ſe inuicem ſpectantibus, caudiſq; introrſum reflexis, imperium duorum ſimul regnantium denotabant. Sacerdotes etiam Aegyptij, ex Pierio, oblongum pileum Serpente obuolutum geſtabant, in Dominij monumentum: cum olim apud Sacerdotes Aegyptios imperium eſſet. Amplius quando volebant Imperatorem, aut potentiſſimum quempiam Regem demonſtrare, Serpentem in ſpiram collectum delineabant, figura palatij in medio voluminum expreſſa: quandoquidem domus regia in centro totius Imperij ſita eſſe deberet, vt omnium commodis æquè proſpici poſſet. *L. 14. hierogl.*

Lib. 5 de leg. Nam Plato, & ipſe Vrbem ſuæ Reipublicæ in medio regionis, quoad fieri poteſt, iubet eſſe collocandam. Inſuper vt ab aliquo Rege honoratam ſui populi curam geſtam fuiſſe atteſtarentur, in monumentis, Serpentem vigilem, nimirum ſurrecto capite, & elato pectore, ſculpebant, cum hac inſcriptione. CVSTOS. Nam vigilantia aſſidua decet Regem, cui Dominij tutela commiſſa eſt. Rurſus, ex Oro Apolline, Regem parti tantùm orbis dominanti ſignificare ſi voluiſſent, dimidiatum Serpentem figurabant: etenim per Serpentem, Regem; & per ſegmentum, partem Orbis intelligebant. At optimum Regem deſignaturi, anguem in orbem collectum, cauda mordicus apprehenſa, pingebant, Regiſq; nomen in medio ſpiræ deſcribebant: Serpens enim caudam mordens, teſte Pierio Valeriano, oſtendebat cuncta tam maxima, quàm minima curæ eſſe Regi, qui bonitatis famam ſibi vindicauit: cum, apud Priſcos, infamiæ notam illi Reges ſibi comparauerint, qui, poſtpoſita rerum publicarum cura, in res priuatas tantummodo incumbebant. Inſuper, ex Pierio, ſunt, qui per anguem, & eius ſpolium hieroglyphicè monſtrent hominem iuueneſcentem, vel ex aliqua ægritudine priſtinæ ſanitati H

Serpens dimidiatus quid ſignificaret.

Hieroglyphicum hominis iueneſcẽtis.

A nitati restitutum. Ad finem, Serpens effigiatus in parte posteriori chimeræ, authore eodem Valeriano, lasciuum amorem exprimere traditur.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

QVIDAM vir summa eruditione præstans, in æternum Deiparæ semper Virginis præconium, concinnauit emblema sumptò à sacris paginis argumento, vbi legitur. *Dixitq; Dominus ad Moysem, extende manum tuam, & apprehende caudam eius, extendit, & tenuit, versaq; est in virgam.* Cum igitur hic de Serpente in virgam transfigurato sermo habeatur. Delineauit Moysem tenentem caudam Serpentis, qui paulatim in virgam vertebatur. Cum titulo. AVE. deinde subscripsit tetrastichon huius generis. *4. Exod.*

B *Serpens EVA fuit culpæ suffecta veneno*
Si verso capias ordine dicit. AVE.
Et cum dicit AVE, virga est, nam dicitur illi,
Quæ virga innato flore MARIA fuit.

Verùm Claudius Paradinus contemplans Serpentem æneum in solitudine erectum, qui suspensionem Christi in ligno significabat, pinxit lignum in modum crucis à Serpente circũdatum, & huic symbolo hunc addidit titulum. SECVM FERT OMNIA MORTIS. Nam veluti Iudæi in Serpentem supra lignum collocatum aspicientes à morsibus anguium sanabantur: ita Christicolæ Christum intuentes crucifixum, non solum à criminibus, & tentamentis Diaboli liberantur, sed etiam in dies magis, atq; magis ad patientiam, & ad cæteras virtutes excitantur. Ethnici quoq;, & præcipuè Romani valetudinem quondam Serpenti acceptam retulerunt, dum, Serpente Epidauro Peloponesi ciuitate aduecto, à peste crassante liberati fuerunt. Vnde Alciatus ad hoc alludens, magnum Serpentem iuxta aram depinxit, cum inscriptione. SALVS PVBLI- *In symb. Heroic.*

C CA. Deinde subscripsit hæc carmina. *Embl. 149.*

Phœbigena erectis Epidaurius insidet aris
Mitis, & immani conditur angue Deus.
Accurrunt ægri, veniatq; salutifer, orant.
Annuit, atq; ratas efficit ille preces.

Iterum Alciatus delineauit Mercurij caduceum duobus Serpentibus coronatum, & cornu Amaltheæ coniunctum, cum tali inscriptione. VIRTVTI FORTVNA COMES. *Embl. 118.* Et subscripsit hoc tetrastichon.

Anguibus implicitis geminis caduceus alis
Inter Amaltheæ cornua rectus adest.
Pollentes, sic mente viros, fandiq; peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet.

Paulus Iouius refert hoc fuisse clarissimi viri Alciati symbolum. Verumtamen satius esset hoc ad quoscumq; viros Musarum, Charitumq; munificentia ornatissimos trans- *Symbolũ Alciati quale fuerit.*

D ferre. Nam virga Mercurij cùm Serpentibus, & cornucopiæ annexa denotat viros omni doctrinæ genere cumulatos, rerum omnium copiam facilè consequi posse: cum caduceus disciplinæ, eloquentiæ, sapientiæ, & fælicitatis notam præ se ferat, & cornu Amaltheæ rerum omnium abundantiam designet. Cæterùm, in hoc genere, placuit Claudio Paradino figurare Serpentem, cauda in os porrecta, circulum formantem, & omni fructuum genere exornatum, cum titulo. IN SE CONTEXTA RECVRRIT. Volebat enim nobis significare immensam diuinæ gratiæ, pietatis, clementiæ, & prouidentiæ beneficentiam: sicuti legitur apud Psalmographum. *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ.* Pariter hoc symbolo author innuit Deum optimum maximum, in suppeditanda cunctarum rerum annua renouatione, largo suæ munificentiæ imbre omnes aspergere. At Reusnerus effigiauit templum Aesculapij cum icone Serpentis, addita hac inscriptione. VIGILANDVM MEDICO. Postea octastichon huius generis promulgauit. *Psal. 64.* *Li. 3. Embl.*

Cur

Cur tibi trux anguis ſacer eſt, Aſclepie magne? E
An quod fert medicam ſæpius anguis opem?
An quod & inſomnis velut eſt, & peruigil anguis,
Peruigiles medicos ſic decet eſſe bonos?
Sic puto: ſic te Roma colit ſub imagine tali:
A ſæua per te libera facta lue.
Inſula templa videt cricumflua tibridis alti;
Iuppiter hic magnus proxima fama tenet.

Cur anguis virgam Æſculapij circumdaret.

Neq; hoc à veritate alienum eſſe videtur: quandoquidem multi non mediocris eruditionis viri, anguem virgam Aeſculapij amplexantem figurarunt, vt diligentiam à Medicis, in ſanandis ægrotantibus, adhibendam patefacerent: vel vt ſignificarent infirmos valetudini reſtitutos morbum deponere, veluti angues, ineunte Vere, ſpolium vetus exuunt: vel vt inſinuarent, ritu Serpentum, Medicos debere eſſe oculatos in morborum cauſis inueſtigandis, antequam remedia præſcribantur: cum veritatem fateatur hic verſus. F

Non intellecti nulla eſt curatio morbi.

Embl. 132. Quamquam alij, per hanc Aeſculapij virgam angue vinctam, Imperatorem, orbis Seruatorum manifeſtent. Verùm Alciatus Serpentem mordicus caudam tenentem pinxit, in cuius circuli Serpentini medio Tritonis marini Dei Neptuni filij, & tubicinis imaginem collocauit: cum titulo. EX LITTERARVM STVDIIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. Alludit author ad perpetuam virorum ſapientum memoriam: tuba enim nota eſt famæ, & commendationis: cum à cunctis exaudiatur. Serpens autem in ſe reuolutus æternitatem oſtendit, vt in hieroglyphicis aſſignauimus. Itaq; hoc emblemate nobis inſinuare videtur hiſtoriam rerum geſtarum ab ætate Saturni ad noſtra vſq; tempora, ope doctorum virorum, manifeſtam eſſe, quæ alioquin obliterata eſſet. Verſus autem Alciati ſunt tales.

Neptuni tubicen (cuius pars vltima cetum
Æquoreum facies indicat eſſe Deum)
Serpentis medio Triton comprehenditur orbe, G
Qui caudam inſerto mordicus ore tenet.
Fama viros animo inſignes; præclaraq; geſta
Proſequitur, toto mandat & orbe legi.

Embl. 5. Pariter Alciatus aliam hominis imaginem figurat, cuius pars inferior deſinit in anguem, hoc titulo coronatam. SAPIENTIA HVMANA STVLTITIA APVD DEVM.

Cecrops primus rex Athenienſium quid egerit.

Multi iuſtis de cauſis opinantur Alciatum hoc in loco Cecropem primum Athenienſium Regem effigiaſſe: cum ille totam Græciam Idolorum cultu imbuerit, primus Iouem inuocauerit, aras erexerit, & ſacra Dijs fecerit, vt Euſebius, Herodotus, & alij authores teſtificantur; quæ omnia, ante illam ætatem, prorſus fuerunt incognita. Immò inter marem, & fæminam quædam conubia inſtituiſſe dicitur, quæ antea erant incerta, & propterea διφυὴς ſcilicet biformis fuit cognominatus. Hinc colligendum eſt Sapientiam, quam primi illi Principes præſtigijs, & dolis diabolicis introduxerunt, ſtultitiam fuiſſe: cum liquidò conſtet eam valdè recedere ab inſtitutis Antiquorum Patrum, qui leges diuinas à Noe acceperunt, carmina ſunt hæc. H

Quid dicam? quonam hoc compellem nomine monſtrum
Biforme, quod non eſt homo, nec eſt Draco?
Sed ſine vir pedibus; ſummis ſine partibus anguis:
Vir anguipes dici, & homiceps anguis poteſt;
Anguem prodit homo, aſt hominem eructauit & anguis;
Nec finis hominis eſt; initium nec eſt feræ.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis:
Sic & gigantes terra mater protulit.
Hæc vafrum ſpecies ſed religione carentem,
Terrena tantùm quiq; curet, indicat.

Embl. 38. Camerarius quoq; picturam pinus inſertæ in oleam exhibet, circa quam duo angues circumuoluuntur, non aliter, atq; in caduceo Mercurij pingi ſolent. Etenim olea Minetuæ Iouis filiæ eſt conſecrata (quemadmodum Poetæ fabulati ſunt) tanquam ſa-

pientiæ

A pientiæ præſidi: Mercurius verò, & ipſe Iouis filius ingenioſis, & præſtantibus operationibus præeſſe perhibetur. Quapropter Author ſymboli, per Iouem, voluit Deum Optimum Maximum intelligere, à cuius diuina ope cuncta depedent: quoniam autem author *Pigna* cognominabatur, vt ſe pertinaci diligentia ſcientias proſequi demonſtraret, inſertum pinum in oleam figurauit, cum titulo. MODO IVPPITER ADSIT. Camerarius autem ſubſcripſit hoc diſtichon.

Et ſapias rectè, & facias, Deus efficit: eius
Auxilio, plena lance, beatus eris.

Meminit etiam huius ſymboli Ruſſellius ſcriptor Italicus, ad quem, Lectorem relegamus. At Claudius Paradinus duos Serpentes circa oliuæ ramum inuolutos effigiauit cum inſcriptione. RERVM SAPIENTIÆ CVSTOS. Quo ſignificare conatur, cunctorum gubernationem, ſapientiæ, & prudentiæ clauo firmari. Ex altera parte ponderantes læthalem noxam Serpentum, alia emblematum, & ſymbolorum genera inueniemus. Quandoquidem Florentius in lib. Emblematum effigiat hominem, qui B brumali tempore anguem calcat, cum inſcriptione. IMPOTENS MALITIA. Et ſubſcribit tetraſtichon huius generis. *In ſymb. Heroic.*

Tempore brumali ſi calcibus vrſeris anguem,
Non nocet, at mens eſt prona nocere tamen:
Sic multos videas homines tali indole, qui non
Sunt animo, ſed vi deficiente boni.

Neq; hoc videtur præter rationem, ſiquidem hyeme Serpentes veluti mortui in latibulis ſtabulantur, non tamen deſunt illis venena, ſed torpent: narrant etiam Porphyriũ anguem venenum quidem habere, ſed quia edentulus eſt, alijs animantibus minimè nocere. Pari ratione ſunt quidam homines mala meditantes, ſed quia viribus carent, ideò innocui eſſe videntur: at vires adepti, omne virus ſuum euomunt. Itaq; ſapienter vnuſquiq; ab ijs ſibi cauere debet, vt eorum inſidias vitans, gaudij materiam eis eripiat. Nicolaus Reuſnerus exhibet picturam agricolæ baculo Serpentem mactantis, quem, ob frigus, ferè exanimem ſinu fouit, ſed ille refocillatus calore, benefactorem lethaliter ſauciauit. Inſcriptio autem figuræ eſt hæc. MERCES ANGVINA. C cum infraſcriptis carminibus. *Li. 2. Embl.*

Frigore confectum, quem ruſticus inuenit anguem,
Imprudens fotum recreat ecce ſinu.
Immemor hic miſerum lethali ſauciat ictu.
Reddidit hic vitam, reddidit ille necem.
Si benè facta locas malè, ſimplex mente, bonuſq;
Non beuè facta quidem, ſed malè facta puta.
Ingratis ſeruire nefas, gratiſq; nocere:
Quod benè fit gratis, hoc ſolet eſſe lucro.

Item Paulus Maccius immodico ſtudio maceratus figurauit duos Laocoontis filios anguibus circumdatos, & implicatos, cum titulo. ALIVS PECCAT, ALIVS PLECTITVR. Huius emblematis argumentum deſumpſit ex Virgilio tradente prædictos inſontes filios à Serpentibus fuiſſe laceratos; cum ſolus pater peccaſſet, dum haſta D Equum Troianum à Græcis fabrefactum violauit ſic. *In l. Embl. 64. L. 2. Æneid.*

——— illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primùm parua duorum
Corpora natorum Serpens amplexus vtrumq;
Implicat, & miſeros morſu depaſcitur artus.

Neq; hoc videtur præter rationem: quandoquidem habemus in ſacris litteris. *In diebus illis non dicent vltra; patres comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupuerunt.* Huc fortè reſpexit Poeta, quando cecinit. *Ieremiæ c. 31.*

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achili.

Quamobrem ſubſcripſit Maccius hexaſtichon huius tenoris.

Vltores ſceleris gemini tranquilla per alta
En angues miſerum Laocoonta petunt;
Paruaq; natorum complexus vterq; duorum
Corpora, mox artus paſcitur innocuos;

Et patris in pœnas vos natos crimina poſcunt?
Impia vos luitis ſanguine facta pio?

L. Embl. 78 Iterum Maccius effigiat piſcatorem cancros inquirentem, qui à Serpente in latibulis cancrorum ſta bulante demorſus fuit, cum titulo. SPES PRETIO NON EMENDA. Hoc proculdubiò conſonum videtur eſſe veritati, quæ in hoc diſticho eleganter decantatur.

Spes alit agricolas, ſpes ſulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.

Verumtamen magno interdum agricolarũ damno ſpe fraudamur: cũ alibi canat Poeta.

Expectata ſeges vanis eluſit auenis.

Itaq; Maccius ſubſcripſit diſtichon huius generis.

Cancrum piſcator quæris, deprehendis, & anguem?
Sic ſpes incautos fallere vana ſolet.

Idcircò non iniuria vocantur incautæ illæ animantes, quæ decipulis, retibus, & alijs artificijs coërcentur. Iuxta vulgatum carmen.

Spes laqueo volucres, ſpes captat arundine piſces.

In lib. de ſymb. hereic. Cæterùm Paradinus delineauit Serpentem ab humo ſe ſe attollentem, vt fraga comederet, cum inſcriptione. LATET ANGVIS IN HERBA. Quo ſymbolo admonetur Lector, vt in libris legendis ſit cautus, ne in abſurdas, & impias ſententias incidat. Iterum Paradinus figurauit Serpentem à veſpis depaſtum, & hoc titulo decoratum. TRANSFVNDIT PASTA VENENVM. Vt innueret, eos, qui calumnijs alienis delectantur, alijs ſæpè ſæpius eſſe ludibrio. Rurſus idem author anguem circa clauem reuolutum pinxit his litteris circumſcriptum. IS SVPERIS LABOR EST. Hoc ſymbolum deductum eſſe volunt ab hiſtoria Leontychidis Senatoris, qui prudenter eluſit portentum, quod vulgò timebatur: etenim ſic docemur, quæ naturalia ſunt, vel caſu fiunt, à multitudine in ſuperſtitionem ducta, eludenda eſſe. Tandem ſymbolum animi diuinis intenti, erat pictura ciconiæ Serpentem dilaniantis hac inſcriptione exornata. VOLVPTATVM, ET MAIORVM AFFECTVVM DISSIPATIO. Siquidem hoc notius eſt, quam vt debeat exponi, ciconias aſſiduè cum Serpentibus dimicare; & Serpentes, inter alios ſignificatus, voluptatum, & mollium illecebrarum ſymbolum eſſe ex ſuperius enarratis manifeſtarium euaſit. Eiuſdem conditionis videtur eſſe illud ſymbolum pictæ ciconiæ roſtro Serpentem ſtringentis, quod quidam authores in prima fronte librorum, quos euulgant, imprimere ſolent, cum his litteris circumſcriptis. DISCITE IVSTITIAM MONITI. Fortè alludendo ad Zoilos, qui inſtar Serpentum, alios ſauciare nituntur, & interdum ab alijs ſauciantur. Hoc etiam argumento vſus eſt Florentius in libro Emblematum, dum pinxit Serpentem cum ciconia belligerantem hoc titulo coronatum. RATIONIS CVM AFFECTIBVS BELLVM: deinde ſubſcripſit hæc carmina.

Embl. 25.

Vt dira Serpens ſemper in ſolo repens
Ciconia perenne concitat bellum;
Sic vilis illa turba mentis Affectus,
Rationis altæ regium impetunt callem.

Quæ ſententia ſummoperè commendanda eſt; quoniam viciſſe voluptateu, maxima voluptas eſſe dicitur; neq; vlla maior creditur victoria, quàm ea, quæ de cupiditatibus noſtris refertur. Etenim cunctis exploratum eſſe putamus, hominem eſſe quoddam animal prodigioſum duabus conſtans partibus, nempè anima, & corpore, illa veluti quodam numine, hoc tanquam vili pecude: quoniam reliquo corpore, brutorum generi vſq; adeò præſtamus, vt omnibus dotibus inueniamur inferiores; Verùm anima, ità diuinitatis ſumus capaces, vt ipſas etiam angelicas mentes liceat præteruolare. Hæ partes inter ſe iunctæ ſunt, ſed quadam cõcordia diſcordi, quia dum agitur de imperio, aut ſeruiture, vtraq; vult regere, & magis illa, quæ non debet. Hoc autẽ, pugna Serpentis, & ciconiæ, in hoc emblemate demonſtratur. Deniq; Serpens pro ſymbolo litteræ hæbraicæ Samech depingitur, vt animaduertit Goropius, non ſolum quia hæc littera, & Serpens, ratione tortuoſæ figuræ, quamdam inter ſe conuenientiam habeant; ſed etiam quia huius littetæ effigies, nil aliud, quàm anguem repræſentat. Præterea ſonus huius litteræ rationem Serpentis videtur præ ſe ferre: quandoquidem littera S. Latinorum,

Li. 14. hierogl.

A rum, & ſibilum vocem Serpentis denotat, nec non duorum Serpentum caudis iunctorum figuram exprimit. Item ſigma maiuſculum Græcorum, imaginem Serpentis refert: immò cæteræ eiuſdem litteræ figuræ, tametſi variæ ſint, omnes tortuoſi Serpentis iconem exhibent. Id totum ſtabiliunt authores memoriæ artificioſæ, qui non ſolum Serpentem ſibilantem pro littera S. intelligunt, ſed etiam pro numero quinario, qui eodem caracthere exprimitur. Ad finem Ricciardus in commentarijs ſymbolicis tradit Serpentes tres aduerſus totidem præliantes, indicare vigeſimum tertium gradum Arietis, & hominem, qui plures habebit inimicos; denuò tres Serpentes in terra proſtratos denotare vigeſimum gradum Geminorum, & hominem, qui erit Sapiens, rurſus Serpentem tortuosè humi iacentem deſignare quintum gradum Leonis, & hominem inuidum, iterum Serpentem magno capite præditum ſignificare trigeſimum gradum Scorpij, & hominem prudentem; Amplius Serpentem magnum à muſcis vndiq; punctum referre duodecimum gradum Scorpij: demùm per Serpentem magnum, monſtrari tertium gradum Capricorni, & hominem ſapientem. Quæ omnia Ricciardus ex

B Aſtrolabio plano Ioannis Angeli deſumpſit.

Serpens eſt ſymbolum literæ S.

ADAGIA.

SI prouerbia examinemus, quæ malam Serpentum qualitatem reſpiciunt: prima fronte accurret illud. *Quilibet Serpens ſuo non caret veneno.* Quod alio adagio exprimi ſolet. *Etiam formicæ ſua ineſt bilis.* Aliud profertur. *Cane peius, & angue.* de illis, qui odio capitali aliquem proſequuntur. Plutarchus in ſymbolis Pythagoricis meminit huius adagij. *Colubrum intra ædes collapſum non eſſe perimendum.* Quo nititur ſignificare hoſpitem etiam hoc cuũ perhumaniter tractãdum eſſe. Succedit aliud. ὄφιν θάλπεις. nimirum. *Serpentem foues.* Pronunciatur, hoc, quotieſcumq; quis negocium amplectitur, quòd euidens exitium illi eſt allaturum, vel quotieſcumq; aliquis

C homini ingrato famulatur. Multi arbitrantur prouerbium hoc originem duxiſſe ab hiſtoria Menippi Lycij, qui peregrinæ mulieris amore flagrabat: ea autem erat ex genere Lamiarum, quæ non modò in amorem valdè procliues ſunt, ſed etiam carnes humanas vehementer expetunt: ptopterea quidam Philoſophus hoc animaduertens in hæc verba prorupit. ὄφιν θάλπεις, καὶ σὲ ὄφις. Alij promulgant hoc adagium dimanaſſe ab Apologo ſuperius recitato, in quo introducebatur ruſticus Serpentem frigore penè extinctum in ſinu fouiſſe, à quo poſtmodum lethalem ictum accepit. Alij deriuant hoc prouerbium ab apologo gallinæ ouis anguium incubantis, quæ ab hirundine monita fuit, ne in ſui perniciem huiuſmodi oua foueret. Huic non diſſimile eſt aliud κόραξ τὸν ὄφιν .ſ. *Coruus Serpentem.* Eraſmus effert hoc adagium in illos, qui ſua ipſorum intentione pereunt. Prouerbium eſt deductum ab apologo ſuperius recitato, in quo coruus eſuriens Serpentem dormientem rapuit, à quo deinde lethali ictu affectus fuit. Eſtq; conforme illi κορώνη τὸν σκορπιον, nimirum *cornix Scorpium.* Hoc iactari ſolet in hominem, qui ob edacitatem periclitatur. Sequitur aliud. *Latet anguis in her-*

D *ba.* Solet hoc de periculo graui, & inopinato proferri; eſtq; ſimile alteri. *Vipera eſt in veprecula.* Idcircò huc reſpexiſſe videtur Virgilius, quando meminit fragorum, quæ interdum in vepretis leguntur. Sic enim canit.

Qui legitis flores, & humi naſcentia froga.
Frigidus, ò pueri, fugite hinc latet anguis in herba. *Eclog. 3.*

Vulgare quoq; eſt aliud adagium. *Serpentis oculus.* Prolatum in eos, qui ſuo aſpectu venenant, & obtrectationis virus in quoſcumq; infundunt. Vel enunciatur in illos, qui acutiſſimè vident: nam Serpentes ſunt animantes huius naturæ, vt oculos duriores, ſed perſpicaciores habeant. Vnde Flaccus canebat.

Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut Serpens Epidaurius?

Prædictis additur. ὄφις εἰμὶ φάγη ὄφιν, δράκων ἐ γενήσεται. Ideſt. *niſi Serpens Serpentem comederit non fiet Draco.* Siquidem inter Serpentum genera, qui maiori corporis mole ſunt inſigniti, Dracones appellantur. Eraſmus opinatur id à vulgo dimanaſſe,

Prouerbia à mala Serpentũ qualitate deſũpta.

qui

qui credit quempiam non poſſe conſtitui Imperatorem, niſi prius multos Principes E
ſuperauerit, & deglutiuerit, vt Rex Regum, & Dominus Dominantium euadat. Præterea omiſſa Serpentum mala qualitate, ab eorum natura, alia etiam deſumuntur adagia, & potiſſimum ratione ſpolij, quod Vere exuunt. Itaq; ſolet dici. *Magis hilaris, quàm qui exuit leberidem.* De illo, qui præ gaudio deſipere videtur. Deinde dicitur etiã νεκρότερος λεβηρίδος. ideſt. *Inanior leberide.* Vel ſecundũ alios. γυμνότερος λεβηρίδος. nimirum. *Nudior leberide.* Hoc potiſſimum promulgatur de ſciolo indocto, qui cum parum, aut nihil ſapiat, Græciæ ſapientes æmulari arbitratur. Leberide enim, ſeu ſpolio anguis nihil poteſt inueniri inanius. Dicitur etiam in eodem ſenſu. τυφλότερος λεβηρίδος. *Cæcior leberide.* De homine in negocijs cæcuciente. Prouerbium hoc citatur ex Ariſtophane: cum Leberis, nimirum pellis illa ſicca Serpentis, nihil in ſe niſi effigiem oculorum habeat. Quamuis Suidas ſcripſerit Leberidem fuiſſe hominem extremæ inopiæ, ita ut vulgari adagio locum fecerit: huius meminit Athenæus in Dipnoſophiſtis. Nihilominus prædictum Serpentis corium Lycophron in carmine Iambico ſyphran appellauit. Immò Syphar aliquando ſenex ab Ariſtophane cognominatur; vel F
quia ſenilis ætas cæcutiat, vel quia ficca, arida, viribuſq; deſtituta ſit. Hinc naſcitur aliud prouerbium κεντρότερος λεβηρίδος. nimirũ. *Aſperior laberide.* hoc recitatur à Suida de vehementer aſperis: nam ſpolium illud Serpentis, ob nimiam ſiccitatem, aſperimum euadit. Rurſus licet legere apud Græcos aliud adagium, quod præcipuè de piſcantibus pronunciari ſolet. ἔχεις τί; ἢ τὸν ὄφιν, ἢ ἰχθύν. ſcilicet. *Habes ne aliquid? aut Serpentem, aut piſcem?* His addamus illud adagium vetus. *Serpentes in vrbe captos non eſſe occidendos.* Memorat hoc Georgius Codinus in Origine Conſtantinopolis; dum ſcripſit Cryſen Scytharum Imperatorem, traiecto Danubio, ciuitatis muros obſidione cinxiſſe: tunc autem Bizantis vxor numerum hoſtium nihili pendens, cum mulierum multitudine decertabat: nam Serpentes in ciuitate captos, quos certo in loco cuſtodiebat, illicò aduerſarijs oſtendens, ſagittarum, vel ſpiculorum inſtar, in eos proiecit, plurimiſq; perniciem attulit; eoq; ſtratagemate Vrbem ab hoſtium impetu defendit. Hinc ortum eſt antiquum aſſertum, ſcilicet Serpentes in Vrbe captos non eſſe necandos, quippequi olim vrbi periclitanti opem tulerint. Demum tanquam coronidem hoc G
addemus. *Anguium plexu Andromachen exornare.* Hoc ſolet proferri de illis, qui ad ſuam ſtabiliendam ſententiam, & ad ſuas fulciendas rationes, vndequaq; multa congerunt. Ideò Nicephorus Calliſtus ſolebat dicere. Id conſilij nobis eſſe, vt ex omnibus, quæ ad rem faciunt, aliquid colligamus, & interdum etiam ſpiris anguium implexis Andromachen adornemus. Andromaches autem fuit virago quædam, & vxor Hectoris, quæ muliebre quoddam ornamentum in modum Serpentis plicatum geſtabat.

Alio adagia à cõditionibus anguium deſumpto.

NVMISMATA.

IN quibuſdam monetis iconem Serpentis in ſpiram collecti conſpicamur, cuius inſcriptio eſt. SALVS ANTONINI AVG. In alio eiuſdem nummo licet intueri Serpentem tractu ſinuoſo virgæ obrepentem; atq; in alio, Dea virgam gerit, dextra poculum angui porrigit, cum H
inſcriptione. SALVS AVG. COS. III. In alijs ipſe ſedens in ſella paterã Serpenti caput admouenti porrigit. Inſcriptio eſt. SALVS AVG. In moneta Mar. Antonij, figura Orphei, habitu philoſophico, & lyra ornati conſpicitur coram Serpentibus, & alijs feris canens: nam Orpheus eloquentiæ ſymbolum eſſe perhibebatur. In numiſmate Aurelij Cæſaris Auguſti Pij filij, icon Serpentis caput admouentis dextræ cibũ exhibenti obſeruatur: etenim Priſci hoc ſymbolo hominem regno potitum hieroglyphicè deſcribebant. In moneta verò M. Aurelij Seueri Alex. viſitur anguis aſſurgens porrigenti pateram, cum inſcriptione. SALVS PVBLICA. Siquidem numiſma æneum græcum Seueri cum litteris CEYH. POC. habet in parte oppoſita Serpentem, cuius corpus varijs gyris eſt complicatum: litteræ autem ob antiquitatem ſunt corroſæ. hoc numiſma cuſum fuit in aliqua Græciæ prouincia, cuius ſignum eſt figura Serpentis: propterea quòd hoc animal, vt animaduerſum fuit in hieroglyphicis, mundum Regiones, & Prouincias denotare ſolebat. Hinc colligit Etizus, per ico-

nem

A nem Serpentis in numiſmate ſculpti, intelligendam eſſe Prouinciam, in qua moneta in gloriam, & monumentum prædicti Principis fabrefacta fuit. Item numiſma magnum æneum græcum Adriani cum litteris corroſis. AYT. KAI. ideſt Imperator Cæſar: habet in altera parte imaginem Deæ faces accenſas geſtantis, & in curru vectæ à duobus Serpentibus; cum his litteris. LI. Hæc moneta proculdubiò cuſa fuit in monumentum tanti Principis, in aliqua Græciæ vrbe, cuius nomen expreſſum in moneta non cernitur. Dea illa fuit Ceres, quam Erizus illi ciuitati præfuiſſe opinatur. Hanc eamdem Deæ iconem in curru ab anguibus tracto, Erizus in magno numiſmate æneo Antonij Pij obſeruauit. Et quoniam Ceres Dea ſegetum ab antiquitate celebrabatur, & prima arandi modum homines docuiſſe ferebatur: ideò à Serpentibus trahi fingebatur, quoniam obliquitatem ſulcorum ab aratro terræ impreſſorum, effigie Serpentum deſignabant. Numiſma argenteum paruum Octauij cum litteris circumſcriptis. CÆSAR IMP. VII. habet in latere oppoſito imaginem Victoriæ alatæ, cuius latera duo Serpentes ſtipant, in parte inferiori alius iacens obſeruatur, qui circa alios laterales

Qui primus arandi artẽ docuerit.

B ſe inuoluit. Inſcriptio eſt. ASIA RECEPTA. hæc moneta, remota omni dubitatione, fuit cuſa tempore victoriæ Aſiaticæ, aut Ægyptiæ: nimirum quando Octauius debellato Antonio, & ſuperata Cleopatra triumphauit: quandoquidem ab illis Serpentibus Aſiam deſignari multi perhibent. Erizus tamen ex triplici Serpentum imagine, tunc Imperium Romanorum tres orbis partes occupaſſe coniectat: Europam enim diù poſſederant, Africam paulò ante ſubiugarant, nunc Aſia recepta. At in nummo Antiochi. SALVS Dea Romanis habita credebatur formæ muliebris, habitu regio ſedens, & pateram iuxta aram tenens, circa quam Serpens voluebatur. Nonnulli referunt in nummo æreo Neronis conſpici Serpentem pluribus ſpiris plicatum attollentem caput ad ignem ſupra aram accenſum, & denotare Æſculapium affirmant. In C. Cæſaris nummo intueri licet Elephantum ſurrecta promuſcide, aduerſus quam Serpens quaſi dimicaturus inſurgit: in altera parte Serpens pedibus Elephanti veluti obtritus conſpicitur; & legitur inſcriptio. CÆSAR. Ex prima icone (teſte Pierio) laceſſitum bello, ex ſecunda bello confectum intelligere poſſumus. Tarentini, quòd à Tarante Neptu-

C ni filio originem vrbis ſuæ habuiſſe crederent, eius iconem in omnibus ſuis numiſmatibus impreſſerunt, deinde equitem currentem, qui Phalantus eſſe creditur, nec non delphinum, cum fama eſſet eum naufragum in litus à delphino euectum fuiſſe. In altera igitur nummi parte Serpens conſpicitur cum titulo. TAPAΣ. cum pars oppoſita iconem Phalanti equitis cum ſcuto procurrentis, nec non delphini exhibeat. Pierius etiam refert ſe cõtrectaſſe nummũ, cuius altera facies inſcriptionem habebat. KPOΘO-NI. cum reliquæ litteræ temporis vetuſtate eſſent detritæ. Huius autem altera facies iconem Herculis in cunabulis Serpẽtes ſtrangulantis repræſentabat: fortaſſe vt hoc inſigne facinus cunctis vtilitatis exemplo futurum eſſet, vel potius ad fortitudinem, & incolumitatem oſtendendam, qua Crotoniatæ vulgò prædiți eſſe ferebantur. In quibuſdam Græcorum monetis duo Serpentes ad ſemicirculi curuaturam ſe inuicem ſpectantes obſeruantur cum inſcriptione. ΔYNAPXEΞ ΤΠAT. B. hæc autem inſcriptio dominium penès duos indicabat. In alijs etiam antiquis numiſmatibus licet intueri effigiem puſionis cincinnati, platanoque coronati, & Serpentem manu tenentis, quæ fi-

D gura apud Ethnicos bonum genium denotabat. Monetæ autem referentes imaginem virgæ Serpentibus exornatæ, quam caduceum appellant, ſunt innumeræ. Quandoquidem numiſma æneum græcum mediocris magnitudinis Adriani cum his litteris. AYT. KAI. TI AI. AΔPIA. CEB. ideſt Imperator Cæſar Titus Ælius Adrianus Auguſtus, habet in parte oppoſita magnum Serpentem gyris multis plicatum, in quorum medio caduceus, & ſecus caudam Animalis ſpica triticea conſpicitur. Hoc in monumentum Adriani cuſum fuit in aliqua vrbe Græciæ, cuius nomen non legitur. Nam, per Serpentem, iuxta ſententiam Ægyptiorum, dominium, & imperium intelligendum eſt: quapropter caput Serpentis in dextra Iunonis figurabant, ſicuti aliàs à nobis expoſitum fuit, & Serpentes Leonibus in templo Deæ Opis copulabant, vt dominium totius terrarum orbis deſignarent. Pariter in nummo Iuliæ Mameæ conſpicitur imago Deæ dextra caduceum tenentis, cum titulo. FÆLICITAS PVBLICA S. C. Alij referunt, quòd in prædicto nummo videtur ſimulacrum læua haſtæ nixum, ſiniſtra tortuoſum Serpentem porrigens, cum inſcriptione. IVNO CONSERVATRIX: cum Ser-

Numiſmata habẽtia caduceum Mercurij.

pens imperium,& haſta tutellam indicet.In nummis etiam Veſpaſiani,& aliorum,caduceũ cornucopiæ iunctũ tãquam fælicitatis inditiũ licet intueri;adiecta tali inſcriptione. PAX AVGVSTI: ob eamdem rationem in moneta Adriani legitur. FÆLICTAS AVGVSTI. licet quoq; conſpicari caduceum in numiſmate Antonini Pij, nec non ramum oliuæ foliis, & fructibus onuſtum, cum eadem inſcriptione. FÆLICITAS AVGVSTI. Valerianus narrat ſe vidiſſe Bononiæ, apud Achillinos viros multiuigæ eruditionis cognitione ſpectatiſſimos (à quibus hodiernus Claudius Achillinus minimè degenerans non ſolũ humani,diuiniq; iuris ſciens, ſed in nullo doctrinæ genere non perfectus commendatur,qui in patrio Gymnaſio Iuris nodos,& Legũ ænigmata tam eleganter ſoluit, vt inter viros eruditos noſtræ ętatis locum obtineat eminentiſſimum)nummũ aureum, in quo ſimulacrum alatum cum caduceo, & Serpente à pedibus proficiſcente conſpiciebatur; cum titulo. PACI AVGVSTÆ. Alius huius generis nummus interdum oſtenditur cum litteris. TI.CLAVD.CÆS.AVG.P.M.TR.P. Siquidem in alio nummo æneo eiuſdem T. Claudij Victoria eſt alata, dextra veſtimentum à pectore ad faciem tollit, læua caduceum porrigit,& pedibus calcat anguem : quare profligato bello, pacem inſinuare videtur.Hæc moneta, Erizo teſte, cuſa fuit Romæ, vt honoris immodici titulo tantum Principem proſequerentur, qui ex Britania ſine ſanguinis effuſione victoriam reportauit: de quo Suetonius hæc habet. *Quare à Maſſilia Geſſoriacum vſq; pedeſtri itinere confecto, inde tranſmiſit, ac ſine vllo prælio, aut ſanguine, intra pauciſſimos dies, parte inſulæ in deditionem recepta, ſexto, quo profectus erat, menſe, Romam redijt, triumphauitq; maximo apparatu.* Deniq; numiſma argenteum Auguſti in iuuenili ætate conſtituti; cum his litteris. IMP.CÆS. DIVI F.COS.VI. LIBERTATIS P.R.VINDEX. habet in parte oppoſita figuram humanam ſtantem, & caduceum manibus tenentem, cum litteris ſubſcriptis. PAX. Poſt figuram,ara cum Serpente conſpicitur. Hoc numiſma proculdubiò, eo tempore cuſum fuit, quo Octauianus, Bruto, & Caſſio ſuperatis, omnibuſq; bellis ciuilibus fine impoſito,populo Romano vniuerſalem pacem,& libertatem reſtituit: quandoquidem caduceus in manu ſimulacri pacem,& ara cum Serpente libertatem, ſalutemq; demonſtrant; quas ab Octauiano fuiſſe Populo Romano redditas oſtendunt litteræ circumſcriptæ. LIBERTATIS P.R.VINDEX.

L.15.Hierogl.

Achillinorum honorata mẽtio.

In lib. Numiſ.

MIRACVLA.

IN inquirendis rebus admirabilibus patratis, nõ recedemus à ſacris Biblijs,in quibus Deum Opt.Max.verũ miraculorum patratorem multa ſupra vim naturæ operatũ fuiſſe legimus. Primitus in populum Iſraeliticum ad profligandam eius temeritatem, & audaciam, iguitos Serpentes immiſit. Verba autem ſunt hæc. *Profecti ſunt autem, & de monte Hor per viam, quæ ducit ad mare rubrum,vt circumirent terram Edom, & tædere cæpit populum itineris,ac laboris: locutuſq; contra Deũ,& Moyſen ait.Cur eduxiſti nos de Aegypto, vt moreremur in ſolitudine ? Deeſt panis, non ſunt aquæ; anima noſtra iam nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo. Quamobrem miſit Dominus in populũ ignitos Serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum,venerunt ad Moyſen,atq; dixerunt.Peccauimus,quia locuti ſumus contra Dominum, & te, ora vt tollat à nobis Serpentes.* Hoc in loco inueſtigant nonnulli,quinam,& cuius cõditionis fuerint huiuſmodi Serpentes ignei: quamobrem multi cum Caetano, referunt angues ignitos fuiſſe nuncupatos ratione rubicundi coloris, qui ad inſtar ignis rutilabat; vel ob exquiſitum doloris ſenſum : nam corpora ad eorum ictus,contracta ardenti febre,maxima inflammatione corripiebantur. Lyranus,& alij adducunt nonnullorum opinionem, qui ſcripſerunt hos Serpentes igneos fuiſſe dictos, quia minimi eſſent,& veloces in motu, inſtar ſcintillarum ignis, vel quia volantes per aerem ſcintillas igneas ſpirarent. Deinde habemus in ſacris paginis illuſtriſs. miraculum trãſmutationis virgæ Moyſis in Serpentem,vbi leguntur hæc verba. *Reſpondens Moyſes ait.Non credent mihi, neq; audient vocem meam; ſed dicent, non apparuit tibi Dominus. Dixit ergo ad eum; quid eſt,quod tenes in manu tua? Reſpondit; virga. Dixitq; Dominus; proijce eam in terrau. Proiecit, & verſa eſt in colubrum; itaut fugeret Moyſes. Dixitq; Dominus; extende manum tuam,& apprehende caudam eius. Extendit,*

Numer. c. 21.

Cur Serpẽtes ignei nuncupati.

Exod. cap. 4.

& ten-

A *& tenuit, verſaque eſt in virgam. Vt credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum ſuorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob.* Rurſus paulò inferius eadem leguntur. *Dixitq; Dominus ad Moyſen, & Aaron cum dixerit vobis Pharao oſtendite ſigna; dices ad Aaron; tolle virgam tuam, & proÿce eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.* Hoc in loco maxima agitatur quæſtio, an Serpentes illi, in quos virgæ Magorum cancionibus Aegyptiorum fuerunt tranſmutatæ, veri, & naturales Serpentes fuerint, non minus quàm ille, in quem virga Aaron fuit trasfigurata; an potius fuerint quædam Serpentum phantaſmata, quæ à Dæmonibus, more anguium, mouerentur. Multi authores tam nuperi, quàm veteres inſigni doctrina præſtantes, illos magorum effectus non veros, & naturales, ſed tantùm ſimulatos, & apparentes fuiſſe exiſtimarunt. In hanc venerunt ſententiam Philo, Iuſtinus Martyr, Tertullianus, Catena in Exodum, Hugo de Sancto Victore, & plures alij viri clariſſimi, qui ſcripſerunt miracula Moyſis, virtute diuina patrata fuiſſe, mutatione rei propoſitæ in naturam eius, quod efficiebatur: quæ verò à Magis, Dæmonis ope, & præſtigijs ita fuiſſe edita, vt qui Serpens non eſſet, ſpectantes eũ, quaſi Serpentem intuerẽtur. Ex altera parte Authores non contemnendi, Magorũ angues veros, & naturales fuiſſe arbitrati ſunt: cui ſententiæ Theodoretus, Auguſtinus, D. Thomas, Abulenſis, & omnes ferè Theologi ſcholaſtici adſtipulãtur: his potiſſimum ducti rationibus: primò, quia ſacra pagina narrat ijſdem verbis, eodemq; modo virgam Aaron, & virgas Magorũ in Serpẽtes trãſmutatas fuiſſe: quapropter, ſi ille Aaron fuit verus Serpens; aſſimiliter illi Magorũ veri Serpentes fuiſſe videntur. Deinde virga Aaron virgas Magorum deuoraſſe, nimirum Serpens eductus ex virga Aaron, Serpentes productos è virgis Magorũ voraſſe dicitur: quare nõ diceret Scriptura illos deuoraſſe, niſi veri, & genuini Serpentes fuiſſent. Tertiò in capite ſubſequenti, nempè capite octauo Exodi habemus, quòd Magi in tertio ſigno defecerunt; neq; ciniphes producere potuerunt: hinc prima duo ſigna vera, & non ſimulata fuiſſe cõiectant. Præterquamquod poſſumus addere, quòd Moyſes fallaciam patefeciſſet, niſi veri, & naturales fuiſſent Serpentes. Itaq; nonnulli doctiſſimi viri excogitarunt quinq; modos, quibus Magi virgas in Serpentes transfigurare potuerint.

Cap. 7.

An Serpentes Magorũ fuerint veri.

In lib. de vita Moſ.

B

Quæſt. 18. Lib. 3. de Trinit ca. 6. & 8. In com. ad 24. caput Euang. ſec. Matth.

C Primò Dæmones commouendo, & turbando ſpiritus, in quibus erant ſpecies, & phantaſmata virgarum, & Serpentum potuerunt operari, vt reflecterent ad ſenſum communem, vel etiam ad ſenſum viſus; nempè primò ſpecies virgæ, mox Serpentis, itaut virga in Serpentem, & viciſſim Serpens in virgam mutatus videretur: hæc à Diuo Thoma tractantur. Secundò potuit fieri, vt Dæmon, virtute aliqua naturali occulta, ſpectantium viſum ita turbaret, vel ludificaret, vt eſſe viderentur quæ nõ erant, & non eſſe quæ aderant. Tertiò potuerunt Dæmones virgas illas Magorum illicò conuertere in Serpentes, applicando illis inuiſibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, & ad producendos Serpentes valdè idonea, & efficacia. Quartò fieri potuit, vt Dæmones, non aduertentibus ſpectantibus, virgas à Magis proiectas ſtatim à conſpectu eorum clanculum auferrent, & pro illis angues antea præparatos, vel aliunde delatos ante oculos circumſtantium repræſentarent, itaut virgæ in Serpẽtes tranſmutatæ viderentur. Quintò potuit fieri, vt Dæmones virgas illas in modum, & formam anguium concinnarent, illiſq; Serpentinum motum communicarent. Quapropter, qui negant

Par. 1. qu. 114. Art. 3.

D illos magorum Serpentes fuiſſe veros, & naturales, neceſſe eſt, vt duos primos modos, vel quintum ſequantur. Supereſt igitur quartus modus, qui Lyrano, Abulenſi, & pluribus etiam viris doctis veriſimilior videtur: nam iuxta illum modum, veros fuiſſe Serpentes tueri poſſumus. Sed ambiget aliquis, ſi hoc aſſertum veritati conſonum eſt, quomodo poſſumus atteſtari virgas in Serpentes fuiſſe conuerſas? Reſpondendum eſt in ſcripturis ita legi, quoniam id ſpectantium oculis ita apparebat.

Poſtmodum ſi examinemus miracula Serpentum, quæ Apoſtoli Dei patrarunt, innumerabilia ferè ſe ſe offerent. In primis Apoſtoli Simon, & Iuda coram Perſarum Rege Magos confuderunt: propterea Magi iracundia accenſi multitudinem Serpentum in exitium Apoſtolorum conuocarunt. At Apoſtoli virtute Dei muniti, his Serpentibus pallia ſua implentes, Chriſti nomine inuocato, eos in Magos incitarunt. Ideò Serpentes aſſiduis ictibus Magos vexare cæperunt, qui præ dolore, ritu luporum vlulabant. Vnde Rex, & reliqui ſpectatores dixerunt Apoſtolis: permittite, vt Magi his morſibus pereant; qui reſponderunt: nos miſſi ſumus à Domino, vt cunctos ad vitam

SS. Simonis & Iudæ miracula de Serpẽtibus.

reuocemus, non autem, vt quempiam à vita in necem præcipitemus. Fuſis igitur ad E
Deum precibus, iuſſerunt Apoſtoli Serpentibus, vt in nomine Omnipotentis Dei, reſumpto, quod in Magos infuderant veneno, illicò ad ſuas latebras reuerterentur. Hoc Abdias in hiſtoria Apoſtolorum recitauit: quod poſtmodum Baptiſta Mantuanus
Lib. 6. his verſibus confirmauit.

Impia ſucceſſu hoc mens indignata Magorum
Sic ſe poſſe putans Sanctis imponere, coram
Rege ipſo, tulit in medium genus omne veneni
Dipſadas, & Iaculos celeres, hydroſq; nepaſq;
Natrices, Colubros, & cætera, quæ per Eremum
Solibus arentem viroſa animalia ſerpunt.
At gemini fratres pecus hoc in membra Magorum
Conuertere.

Lib. 3. hiſt. Apoſt. Pariter Andreas Apoſtolus, ex eodem Abdia, ductus ad agrum, in quo Serpens admirandæ magnitudinis (erat enim eius longitudo quinquaginta cubitorum) ſtabulabatur, & totam illam regionem, magno habitantium damno, deuaſtabat; belluam F
S. Andreæ Apoſt. miraculum. erecto capite ſibilantem intuens, hæc verba protulit: abdas caput, quod ab initio in perniciem humani generis erexiſti, & famulis Dei obtempera, vt pereas. Tunc Serpēs magnum edens rugitum, euomenſq; veneni copiam extinctus eſt. Poſtmodum Sanctus perueniens ad prædium, in quo puſio à Serpente punctus, iacebat mortuus, parenteſq; obſeruans plorantes, puerum illis viuum reſtituit, qui coram Apoſtolo genuflexi gratias omnipotenti Deo egerunt immortales. Ex eodem authore, Mattheus Apo-
Lib. 7. hiſt. Apoſt. ſtolus, & Euangeliſta per Aethiopiam traſiens, peruenit ad ciuitatem nomine Naddauer, vbi duo Magi Zaraes, & Arphaxat Aeglippum Regem tunc ſedētem ludificabant:
Matthæi Apoſt. miraculum. ipſe verò eorum verba tanquam diuina magni faciebat; inſuper cuncti non ſolum ciues, ſed etiam gentes finitimæ ad hanc vrbem confluentes, prædictos Magos venerabantur: ſiquidem quamdiu voluiſſent, omnes ſenſitiuarū virtutū actiones coercebant, & Serpentes hinc inde ad homines pungendos congregabant, & poſtmodum cancionibus vulneratos ſanabant. Vnde Sanctus, his omnibus animaduerſis, eorum præſtigia G
manifeſtans, quos immobiles reddebant, ipſe ſoluebat, quos excæcabant, ipſe videndi facultatem illis reſtituebat, & tandem Serpentum punctiones, ſolo Chriſti nomi-
Lib. 5. hiſt. Apoſt. ne inuocato, curabat. Similiter, ex prædicto authore, temporibus Ioannis Apoſtoli, & Euangeliſtæ, in Epheſo euangelicam doctrinam prædicantis, accidit, vt iuuenis nomine Callimachus, quotidianis Sancti ſermonibus intereſſet, & mulierem nomine Druſianam deperiret: neq; ex verbis euangelici præconis præſidium hauriebat; quoniam
Ioan. Apoſt. & Euang. in Epheſo cōcionantis miraculū. immane ſcelus in dies augere machinābatur. Itaq; mortua Druſiana, & pretio, quodam procuratore corrupto, libidinoſa furens inſania, tumulum defunctæ ingreſſus, pannis inuolutum cadauer exuere cæpit; & cum, iam ſublatis penè omnibus exuuijs, ſolum genitalis partis ſupereſſet velamen, quod nefariam permixtionem impediebat: illicò immanis Serpens apparuit, cuius morſu iuuenis ſaucius corruit exanimis: quare ſequenti die, cum D. Ioannes, & alij ad tumulum veniſſent vt ſacra celebrarent, cadauer Callimachi ſubſtratum Serpenti, maximo omnium ſpectantium terrore, inue-
Lib. 3. Dialog. c. 16. nerunt. Diuum Marcum, vt recitat Gregorius, penès montem Marſicum in conſueto H
Serpens cicur. ſupra vim naturæ. orantē ſpecu immenſæ magnitudinis anguis adortus eſt, quem, oratione non intermiſſa, adeò cicurauit, vt cum Sancto etiam cubaret: immò cum hoſpite triennium conuixit, donec Serpens ſponte abierit. Tandem Paulus Apoſtolus, & ipſe chriſtiana munitus fiducia, cum apud Melitem inſulam à Serpente ictu lethali percuſſus fuiſſet, ita vt omnes cum paulò poſt periturum crederent, Serpentem excutiens nihil prorſus mali paſſus eſt.

Cæterùm non ſolum Apoſtoli, ſed etiam alij Sancti, cunctiq; recta in Deum fide muniti expugnabunt Serpentes, & quodcumq; veneni genus extinguent: cum id Chriſtus in Euangelio apud Marcum atteſtetur his verbis. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo Dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, Serpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit.* Quocirca Sanctus Pachomius, cui multa
Cap. 16. erga Deum inerat fiducia, ſæpè, ex Metaphraſto, Serpentes, & ſcorpiones illæſus calcauit.

A cauit. Item, ex Textore, Didomus Abbas, & Anachoreta innoxius pedibus nudis angues compreſſit. Iulianus Saba, vt refert Theodoretus, per ſolitudinem iter faciens, maximum Serpentem offendit, & inſtans mortis periculum animaduertens, Dei ope implorata, & ſigno crucis munitus, beſtiam interfecit. Idem præſtitit Martianus Cyrrus: immò, & Donatus Eureæ in Cypro Epiſcopus (teſte Nicephoro) anguem non minorem illis, quos India gignit, ſolo crucis ſigno peremit. Amantius etiam vir iuſtus, ex Gregorio, obuios quoſdam angues, ſanctiſſimo crucis ſigno, inecauit: immò latebrarum orificia crucis imagine obſignauit, indeq; angues nonniſi mortui egrediebantur. Diuus Hilarius, vt habetur apud Surium, in Inſula Gallinaria multitudine Serpentum redundante, defixa in ſolo cruce, metam anguibus conſtituit, quam excedere non debebant: paruerunt Serpentes, neq; deinceps aſſignatos limites præterire auſi ſunt. Pariter Sanctus Ioannicius Abbas, referente Surio, reuertens à veneratione tabernaculi Sancti Theophanis, quod erat in Sigriana, præter nauiganſq; lacum, qui eſt ad partem borealem Apolloniadis, appulit Taſo; vbi Monaſtæ, & reliqui Accolæ à copia Serpen-

B tum grauiter vexabantur. Quare Diuum illic verſantem omnes habitantes maiorem in modum rogarunt, vt tantæ calamitati finem imponeret: is ad pietatem procliuis, precibus tanquam ſagittis vſus eſt, quibus Serpentes perculſi, Inſula relicta, in profundum pelagus ſe præcipites dederunt. Ex eodem Surio, Voluſianus quidam, rebus intellectis admirabilibus, quas Sanctus Vigo Epiſcopus Baiocenſis patrabat, cum ſummis precibus adiuit, vt ad ſyluam ſuo prædio adhærentem accederet, in qua immanis Serpens diuagans ſolo halitu homines, pecoraque interimebat. Tunc Sanctus bidui ſpatio in preces incumbens, inediaq; ſe macerans, implorata Dei miſericordia, compertaque Serpentis trita ſemita, per quam à ſpecu ad fontem, & viciſſim à fonte ad latibulum reuertebatur, intrepidus orificio cauernæ appropinquans hæc verba protulit. Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti filij Dei viui, qui famulis ſuis virtutem

C ambulandi ſuper Aſpidem, & Baſiliſcum, & conculcandi Leonem, & Draconem communicauit, vt ab hoc antro exeas: his prolatis verbis, Serpens, erecto capite, & exertis dentibus, quaſi hominem voraturus proſilijt: at ſeruum Dei conſpicatus ſtatim contracto ore, & demiſſo capite, ad eum acceſſit: ideò Sanctus, elata manu, ſignum crucis exprimens, loro beſtiam vinciuit, ligatamq; tanquam manſuetam ouem, ad litus maris ducendam diſcipulo tradidit; ne impoſterũ ei liceret in illa regione diuagari: ſicq; locus à peſtifero veneno liberatus eſt. Prædicto ſimile miraculum patrauit Sanctus Victo Epiſcopus Virdonenſis, vt recitat Surius, tempore Clodouei Francorum Regis: etenim in vaſto ſpecu (vbi magna crux lapidea in tanti miraculi monumentum conſpicitur) iuxta monaſterium Sancti, immenſus Serpens latitabat, cuius halitu tam homines, quàm bruta prætereuntia interibant: vnde Regionis Incolæ ad opem Sancti Vitonis cõfugerunt, vt illos hac ærumna liberaret. Sanctus igitur ieiunio tridui munitus, & vniuerſo aſſociatus populo, ad ſpeluncæ oſtium peruenit, & ſtola, horrificam ligans beſtiã, omnibus ſpectantibus, extinxit. Non diſſimilẽ caſum Diuo Marcello Epiſcopo Pariſienſi accidiſſe narrat Surius. Nam ſua ætate, mulier, coniugij integritatem viuens non ſeruauit; ideoque integra poſt obitum in ſepulcro iacere non meruit; quoniam Serpens, qui eam viuentem in crimen traxerat; adhuc in eius cadauer deſęuiebat. Quare conſanguinei ingentem anguem conſpicati, & ſtrepitu vexati, de proprijs ſedibus

D migrare coacti fuerant. Quocirca Beatus Marcellus, hoc intellecto, Chriſto Duce, & multitudine hominum aſſociatus, ad locum eum bellua pugnaturus acceſſit. At Serpens de ſylua ad tumulum reuertens Sanctum conſpicatus, demiſſo capite, & cauda blandiente, quaſi veniam precabatur: tunc Sanctus Marcellus baculo caput anguis ter percutiens, loro ceruicem ligauit: deinde coram populo, ei iuſſit ne impoſterũ huiuſmodi calles repeteret; quamobrem beſtia in huiuſmodi locis nuſquã amplius diuagari viſa eſt. Similiter angui imperauit Magnus Daniel Scylita, & ſanctiſſimus anachoreta, vt refert Baronius, qui pedes Sancti ſpiris arctè inuoluit: at ipſe, formidãtibus ſpectatoribus, audacter increpauit Serpentem, qui illinc ſtatim diſcedens, & ad parietem repens in omnium conſpectu diſruptus eſt. Ex Gregorio habemus, quòd fur hortulum quemdam conculcauerat, vt inde prædam auferret: ideò monachus olitor Serpentem duxit ad locum, per quem fur ingredi ſolebat, eique nomine Chriſti iuſſit, ne quempiam poſthac ingredientem admitteret. Itaque ſequenti nocte, fur ingreſſurus, & be-

Miraculaliorũ Sanctorum.

Li. 12. cap. 45.

Lib. 3. Dialog. c. 35.

Tom. 1.

In vita eiuſdẽ Sancti.

In vita S. Vigonis.

Serpens deuaſtãs ſyluam à S. Vigone expellitur.

Tom. 7.

In vita S. Marcelli.

Serpẽs à S. Marcel. pulſus.

Tom. 6. Annal. Eccleſ.

Lib. 1. Dialog.

Serpẽs horti custos.

ſtia totum aditum occupante perterr^e^factus, reſilijt in vepres, à quibus nonniſi illuce- E
ſcente die, & accedente monacho olitore, ſe extricare nequaquam potuit. Item Sanctus Ammon Abbas vir iuſtus ſuę cellæ cuſtodes duos Serpentes conſtituit aduerſus latrones, qui deinceps accedentes, & beſtias conſpicati, pœnitentia ducti ſanctiſſimi euaſerunt: ſicuti in Vitis ſanctorum Patrum legitur. Sancta etiam Verdiana virgo, vt retulit Baronius, ordinem vallis Ombroſianæ profeſſa, cum ad imitationem S. Antonij vexari cuperet, duos habuit Serpentes, qui maximum horrorem illi incutiebant, caudiſq; illam flagellabant, maximè quando eis cibum non porrigebat, aut quando eos in eodem vaſe comedere nõ permittebat. Vnde Ardingus Epiſcopus Florentinus ad Sanctam Virginem inuiſendam accedens beſtias expellere voluit: at virgo orans renuit, ne tali patientiæ exercitio priuaretur, immò eis abſciſſas caudas precibus, & ſigno crucis reſtituit. Mannus meminit viri cuiuſdam, qui in regione quadam Poloniæ, poſtpoſita recta in Deum fide, ad Hæreticos tranſiuit. Hic vineam poſſidebat, in qua neſcio quid coli volebat, ſed cum appropinquaret celebritas, in qua ſanctiſſimi Corporis Chriſti memoria recolitur, in contemptum ſolemnium feriarum, operarios ad fodiendam vineam F
conducere decreuit. At vxor, in qua nondum Chriſti fides extincta erat, virum obſecrauit, ne diem maximè feſtum aliquo exercitio labefactaret: ille autem verba vxoris nihili pendens, ſtatim atq; diluculauit, operarios in vineam ducens hortabatur, vt alacri animo terram ligonibus proſcinderent. Vix ipſi opus aggreſſi fuerant, cum repentè immanis Serpens ſublato pectore ſibilans vineæ Dominum in gramine ſedentem adortus, ſpiriſq; collum complexus, operarijs fugientibus, ſtrangulauit. Quare ſi prædictus peccans, ſolemnibus ferijs contemptis, à Serpente necatus fuit, audiamus alium caſum iuuenis, qui contempta matre, ab angue pariter punitus fuit. Legitur hoc miraculum apud Cæſarium Herſterbacenſem. Iuuenis vocabatur Henricus, qui propriam matrem feſtiuis verbis, ſed venenato animo decepit: nam illam rogauerat, vt omnia ſua bona ſibimet concederet, vt vxorem honeſtiorem, & ditiorem in ſui thori ſociam recipere poſſet. Mater annuit, vt filium omni beneficij genere proſequeretur. Hic, hamo coniugali vorato, matrem domo expulit, quæ ob mendicitatem cibum oſtiatim petere G
coacta fuit. Itaq; filius cum vxore in menſa ſedens, pulſata ianua, iuſſit aperiri: ſed interim audita matris voce, ſtatim pullum cum patina iam in menſa collocatum à famulis abſcondi imperauit, ne à matre videretur: interea poſt longum colloquium, matre expulſa, denuò pullum in menſam deferri iubet: ſed famulus in patina Serpentem implicatum inuenit, quo perterritus reuertens, Domino ſpectaculum nunciauit, at ille ſubridens ancillam, ad deferendam cum pullo patinam miſit, quæ mox idem ſe vidiſſe retulit. Verùm Dominus indignatus ſe a famulis illudi putans, & de menſa ſurgens, veniam, inquit, & etiamſi Diabolus ibi fuerit, in menſam deferam. Tunc in herum ad patinam accedẽtem inſilijt Serpens, & collum eius adeò arctè complicauit, vt oculi, & facies intumeſcerent. Iam intelleximus pullum coctum, ſupra ordinem naturæ, in anguem conuerſum, nunc, narrante Surio, aliam materiam in Serpentem tranſmutatam admirabimur. Olim quidam agricola, vrgente penuria annonæ, ab hero diuite, & auaro nihil frumenti pro ſatione, & pro victu extrahere potuit: vnde mendicitate oppreſſus, ad Sanctum Spiridonem Archiepiſcopum Trimmythuntem confugit. Sanctus materiam quamdam auream inopi agricolæ dedit, quam pro tritico ad herum, lo- H
co pignoris, deferri iuſſit. Itaque hac ratione pauper ruſticus copiam frumenti accipiens terræ commiſit, quæ copioſiſſimum fructum opportuno tempore reddidit, quo auream redemptam materiam Sancto Spiridoni, grato animo, retulit. Itaq; Sanctus aurea recepta materia, vna cũ agricola ad quamdam horti ſepem ſe conferens, oculis in cęlũ eleuatis, hæc verba protulit: Domine mi Ieſu Chriſte, qui ſola voluntate omnia creas, & transmutas, qui aliquando virgam Moyſis coram Ægypti Rege in Serpentem conuertiſti, hoc quoq; aurum, quod ex animante in hanc formam transfiguraſti, in priſtinam quoq; formam redige, vt hic pauper diſcat, quòd quæcumq; voluit Deus, operatur. Tunc illud aurum euaſit Serpens, qui circa ſepem, vt prius, voluebatur. Quid plura? Diabolus etiam ſæpè figuram Serpentis induit. Ideò Cæſarius Herſterbacenſis verba faciens de monachis in Odeo dormitantibus, ſcripſit illum ſoporem à Diabolo dimanare: quãdoquidem monachus quidam vir iuſtus ſupra dorſum Fratris Vuielhelmi ſomniculoſi anguem ſæpè repere obſeruauit, ſtatimq; intellexit Diabolum eſſe, qui homi-

Tõ. 13. Annal. Eccleſ.

Caudæ abſciſſæ Serpẽtibus reſtituuntur ĩ integrum.

In Hiſt. ſelect. cap. 40.

Serpens virum quemdam Dies feſtos contemnẽtem ſtrãgulat.

Li. 6 illuſt. mir. c. 22.

Iuuenis parui pendẽs matrẽ Serpẽte punitur.

Tom. 6.

Materia aurea in Serpentem mutata.

Lib. 4. Illuſtr. mir. cap. 32.

A hominibus ſomnolentis ſummopere delectatur. Demùm per hiſtoriam Viennę impreſſam anno Domini quinquageſimo primo ſupra milleſimum, & quingenteſimum intelleximus, quòd in quibuſdam locis Hungariæ innumeri Serpentes in ſtrue manipulorũ frumenti inuenti fuerunt, quos cum ruſtici comburere vellent, manipuli ignem reſpuiſſe dicuntur: nam Serpens cæterorum maximus, erecto capite, humana voce monuit exuri non poſſe: quandoquidem non ſpontè, ſed ſupra vim naturæ nati, & propter hominum crimina immiſſi fuerant.

PROBLEMATA.

CIRCA ſtructuram, & naturam Serpentum, ab Authoribus problemata proponi ſolent, quæ hoc in loco recenſere nõ infrugiferum eſſe opinamur. Primò circa ſtructurã animalis doctiſſimus Zimara quærit, cur
B Serpentes, reliquo quieſcente corpore, caput in partem poſteriorem vertere poſſint. Scribit igitur reſpõdendum eſſe (veluti etiam ſuperius de natura huius animalis verba fecimus) quoniam Inſectorum modo, ſtructura volubili conſtant, & vertebris cartilaginoſis, & flexilibus integrantur, quas natura his animalibus impartita eſt, vt noxia melius vitare poſſent; nam aliter propter oblongum corpus, & defectum pedum angues ad conuerſionem inepti erant: quandoquidem nihil vtilitati illis eſſet erectio capitis, niſi illud etiam conuertere poſſent.

Secundò inueſtigant aliqui, cur linguæ Serpentum venenoſæ ſint, & reſpondent illas eſſe poris refertas, per quos malitia humoris in animali prædominantis inde facilè egredi, & etiam communicari poſſit.

Tertiò clariſſimus Zimara quærit cur Serpentes pene, & teſtibus careant. Reſponſum autem huius problematis ſuperius aſſignauimus, quando naturam, & mores horum animalium ponderabamus: nam ob corporis prolixitatem teſtibus carent, & quoniam cruribus non vtuntur, penem etiam nõ habent. Quamuis inferius oſtenſuri ſimus
C penem, & teſtes viperis ineſſe, vt Lector in capite ſubſequenti legere poterit. *Problem. 47.*

Circa naturam, & qualitatem Serpentis, Primitus quæri ſolet, cur morſus maximè anguium ſit venenoſus. Reſpondent aliqui animal mordens ingentes irarum motus in ſe concepiſſe, & propterea mordendo venenare: nam in illa actione, bilis ſubtiliſſima per totum corpus deſſeminatur, conſequenterq; portio bilioſa circa dentes in morſu relinquitur; hæc autem quo potentior eſt, eò velocius partem demorſam corrũpit, illamq; in ſui naturam vertit; atq; ita venenum augetur; quemadmodum ignis materiam comburendo creſcit. Serpentum autem bilis in comparatione ad cætera animalia, acutiſſima eſt: quapropter eorum morſus maximè veuenoſus eſſe perhibetur; & præcipuè cum fel horum animalium maximè lethale ab authotibus celebretur.

Deinde indagari ſolet cur partes ab anguibus demorſæ intumeſcant: hãc eſſe cauſam multi confirmant, quia bilis anguium calidiſſima, conſequenterq; ſubtiliſſima eſt; ideoque celeriter corporis meatus penetrat, & quaſcunq; inuenit humiditates, omnes in craſſos, & venenatos vapores conuertit: hinc membrum ictu Serpentis percuſſum facilè redditur tumidum. Hac igitur ratione ducti, Authores Medici partem ſupra Ser-
D pentis morſum vinculis conſtringunt, ne virus vlterius penetrare poſſit. Vel etiam dicere poſſumus partem læſam reddi tumidam, quoniam ſanguis, & ſpiritus, ad ferendas parti ſauciæ ſuppetias, confluentes, illam iuſtò craſſiorem reddunt.

Præterea peti ſolet cauſa, propter quam frigida aqua ſuper Serpentes aſperſa, eos illicò in fugam vertat. Reſponſio eſt, hæc animalia frigida temperie eſſe prædita, vt ſuperius, in examinanda eorum temperatura, enucleauimus. Quapropter frigidam vitant, hyeme latibulantur oriente Sole à cauis exeunt, & eodem occidente occultãtur.

Demùm quærunt Theologi, cur Diabolus Euam ad peccãdum incitans, potius Serpentis, quàm Columbæ formam induerit. Reſpondent, quia Spiritus Sanctus ſpecie columbæ appariturus erat: propterea Deus hanc formam homini ſuſpectam, & odioſam reddere noluit. Id optimè manifeſtat Magiſter Sententiarum, dum ait. *Venit ad hominem in Serpentis ſpecie, qui fortè ſi permitteretur, in columbæ ſpecie venire maluiſſet, ſed non erat dignum, vt ſpiritus malignus illam formam homini odioſam faceret, in qua Spiritus Sanctus appariturus erat.* *Lib. 2. Diſtinct. 21.*

ÆNIG-

E

ÆNIGMATA.

NON deſunt etiam huic hiſtoriæ obſcuræ quæſtiones, difficileſq; intellectu, niſi aperiantur, quas Græci ænigmata nuncupant. Primum griphum de Serpente, Italici Scriptores concinnant, dum aliquem interrogant: quodnam ſit illud animal, quod ſine pedibus gradiatur. Hoc autem ænigma ſaphico carmine ſic redditur.

Belluam vidi pedibus carentem,
Quæ ſuos greſſu celeri ad receſſus
Paſta ſe confert, modò qualis hæc ſit
Dic mihi quæſo?

Hanc poſtea belluam Serpentem eſſe exponunt, qui citra vllum pedum vſum, velociter quocumq; mouetur. Iterũ interrogare ſolent, quodnam ſit illud animal, quod deF glubitum non pereat, ſed potius diuturniorem vitam agat. Griphus autem verſibus ſaphicis ſic exponitur.

Dic quibus terris animans alatur,
Cui aura vitalis faueat per annos,
Et nihil paſſus, iuueneſcat immò
Pelle leuata.

Hunc animantem anguem eſſe interpretantur, qui ſingulis annis, nimirum verno appropinquante tempore, pellem veterem deponens iuueneſcere videtur. Ideò ne longa verborum ambage lectores moremur, eos ad ſcriptores Italicos relegabimus, qui infinita huius generis ænigmata narrare ſolent.

PHRENOSCHEMATA.

G

ASSIDVI litterarum cultores, ex nocumento, alijſq; anguium proprietatibus argumẽta phrenoſchematum deſumpſerunt. Quidam igitur iuuenis acri ingenio præditus, cognomẽto Lancea, figurauit Serpentem lancea transfixum, ſeq; circa eamdem voluentem, & illam mordentem cum hoc titulo. FRVSTRA. Forſitan vt omnibus manifeſtaret incaſsùm operari, qui aliquid aduerſus eius familiam machinabantur. Meminimus vidiſſe in prima facie nonnullorũ librorum Serpentem pictum in medio flammarum, digito manus mordicus apprehenſo, cum inſcriptione italica. COSI A CIASCVN NOCENTE, SI COME QVI AL SERPENTE. Authores fortè alludebant ad Zoilos, qui aſsiduis calumnijs quemcumq; authorem mordere ſolent.

Panormitanorũ Inſigne quale.

Panormitani, pro Inſigni gentilitio ciuitatis, aquilam expanſis alis effigiant: ſed ad denotandam vrbem, vel potius ad deſcribendam Vrbis proprietatem, tale concinnant prhenoſchema. Pingunt hominem amplexantem anguem, qui tandem dentibus eius pectus ſauciat, cum inſcriptione. SE IPSVM DEVORAT, ET ALIENOS NVTRIT. H Sic enim exprimunt naturam populi Panormitani, qui indigenas odio habet, aduenas verò amore proſequitur.

In 2. par. Inſign.

Camillus de Camillis ſcriptor Italicus exhibet phrenoſchema cuiuſdam nobiliſſimi iuuenis, qui figurabat Serpentem inter herbas hoc titulo coronatum. LATET. quaſi vellet innuere inter herbas virides iuuentutis, proſperitatum, & diuitiarum, venenum latere; niſi quis cautus prædicta optimè regere norit. Alius ad imitationem prædicti authoris exhibuit iconem anguis in prato florulento iacentis cum hac italica inſcriptione. IL SERPENTE TRA FIORI E L'HERBA IACE. Quod Inſigne re vera caret illis conditionibus, quibus vera phrenoſchemata gaudere debent.

In lib. Inſign.

Ex altera parte ab exuuijs anguium alia dimanarunt phrenoſchemata: nam Bargalius delineat Serpentem inter ſaxorum anguſtias, vetus ſpolium exuentem, cum titulo italico. CANGIO LA VECCHIA, E NOVA SPOGLIA PRENDO. Hocq; phrenoſchema attribuit cuidam mulieri, quæ cognomento Cangenoua vocabatur. Alioquin

A quin hoc poſſet aſſignari mulieri annoſæ, quæ mangonijs ſimulatam iuuentutem ante oculos intuentium repræſentare nititur.

Ruſſellius eamdem picturam exhibet cum tali inſcriptione. ALTERA MELIOR. Hoc phrenoſchema aſſignat cuidam viro nobili, qui, iuſtis de cauſis, à ſeruitute veteri cuiuſdam Principis recedens ad aulicam vitam alterius ſe contulit. Baptiſta Pittonus idem phrenoſchema cum prædicta inſcriptione in ſuo Inſignium volumine collocat, quo conatur ſignificare nouam virtutum tunicam vitiorum ſenecta meliorem eſſe.

Tandem quidam eruditus, vt oſtenderet ſe alacri animo infortunia paſſum, & demum huiuſmodi animi curis liberatum eſſe. Delineauit Serpentem, qui iam iam ſenectam exuerat, cum inſcriptione. NITIDVS. Hoc phrenoſchema videtur à Virgilio deſumptum, qui de Pirrho verba faciens hanc promit comparationem.

Qualis vbi in lucem Coluber mala gramina paſtus,
Frigida ſub terra tumidum quem bruma tegebat,
Nunc poſitis nouus exuuijs, nitiduſq; iuuenta
B *Lubrica conuolit.*

A reliquis anguiũ proprietatibus decerpta phrenoſchemata non deſunt. Etenim angues, ſole ſupra orizontem emergente, à cauis exeuntes ad radios ſolares ſe conferunt: propterea in volumine Inſignium nobiliũ pingitur Serpens radios ſolares intuens cum inſcriptione. HIS DELECTOR. Hoc phrenoſchema Comiti Odorico Biſſiano attributum fuit, qui alludens ad familiæ cognomentum, & fortè ad rem amatam, prædictum Inſigne concinnauit. Pariter Bargalius ſcriptor Italicus tres Serpentes eleuatis capitibus in radios ſolares figurauit, cum titulo. QVOS BRVMA TEGEBAT. Author refert hoc fuiſſe phrenoſchema nonnullorum Academicorum, qui Romæ RENOVATI nuncupabantur: quare phrenoſchema eleganter reſpicit Academicorum cognomen: cum Serpentes, ineunte Vere, à latibulis ad radios ſolis egredientes, & vetus ſpolium deponentes ſe renouent. *In lib. Inſign.*

Item vir quidam latinis litteris apprimè excultus callidiratem Serpentis meditans pro phrenoſchemate, duas columbas à duobus anguibus circumdatas, abſque inſcriC ptione, depinxit: quoniam demõſtrare conabatur ſcientiam, & prudentiam nullo modo à fraudulenta aſtutia ſeduci poſſe.

Alibi delineatur Serpens circa Marathrũ verſans, cum titulo. SOLO MARATHRO VTOR. Volebat fortè author inſinuare, quòd ſicuti Serpens non rectè cernit, niſi oculis ad fæniculum affricatis, ita homo quidquam, abſq; diuina ope, moliri non poteſt. *In lib. Inſign. nobil.*

Baptiſta Pittonus, vt omnibus patefaceret, non cuicũq; ſermoni, & præcipuè ſceleſtorum hominum verbis aures ſemper non eſſe præbendas; depinxit Serpentem cauda alteram aurium obturantem, alteram verò humi apponentem, cum inſcriptione. VT PRVDENTER AGAM. Siquidem anguis, ad cantiones venantium euitandas, id præſtare perhibetur.

Si contemplemur figuram Serpentis tempus denotantis, in alia incidemus Inſignia. Nam Iouius delineauit Sphingem cum Serpente, cauda mordicus apprehenſa, circulum formante, cum titulo. INCERTA ANIMI DECRETA REVOLVET. Hoc phreD noſchema cuidam Iuris conſulto aſſignauit, qui, in ferenda quadam ſententia, valdè anceps fuit: etenim ſphinx apud Ægyptios pro expoſitione ænigmatum pingebatur, & Serpens in modum circuli reuolutus tempus deſignabat. Similiter Bargalius proponit iconem Serpentis in modum circuli, cum inſcriptione. AD ME REDEO. Hoc attribuit viro, qui iniuriarum citò non obliuiſcitur. Alius eamdem Serpentis circularem figuram exhibuit, cum inſcriptione. PRÆTERQVAM MEOS IGNES. Serpens enim hoc modo pictus tempus indicat; quapropter hoc phrenoſchemate ſignificabat æternitatem illius incendij, quo aſſiduè afflictabatur. *In lib. Inſign. milit.* *loco cit.*

Quidam contemplans Herculem in cunabulis cum anguibus, pinxit hunc infantem duos angues prementem, cum inſcriptione. FORTES CREANTVR FORTIBVS. Deniq; Lucas Contilis effigiauit caduceum Mercurij hoc titulo inſcriptum. CVPIDITATVM QVIES. Hoc autem phrenoſchema Academico TRANQVILLO nuncupato aſſignauit: quandoquidem ſicuti caduceus Mercurij nil aliud eſt niſi virga Lauri duobus circũdata Serpentibus, ob virtutẽ virgæ, amicè ſe intuentibus: ita hic academicus animi ſui tranquillitatem monſtrat, dũ prædictum cognomen ſibi comparauit. *In lib. Inſign.*

INSI-

INSIGNIA GENTILITIA ET MILITARIA.

Inſigne gẽtilitiũ Græciæ.

PRISCORVM Græcorũ olim Inſigne fuiſſe Serpentis effigiem, quæ proprĩũ dominium demonſtraret: quemadmodum apud Romanos aquila denotabat, multi authores confirmant. Quapropter aliqui figurantes Serpentem à duobus Coruis vexatum indicabant Græciam, quam exteræ nationes, poſt Leonem Philoſophum Imperatorem Conſtantinopolitanum, exercuerunt. Angues quoq; Inſigne Triptolemei exornaſſe multi atteſtantur: Quandoquidem Hiſtoriographi memorãt picturam anguium in longa naui fuiſſe, qua Triptolemeus Orbem luſtrauit. Vnde Claudianus huius nauis mentionem faciens dixit. *Angueſq; Triptolemei ſtrident.*

Lib. 1. de Rapt. Proſerp.

Mantheon Aegyptius author tradit (referente Pierio) Oſcum, qui Tyrrhenis imperauit, Inſigne Serpentis habuiſſe: nam vocabulum (Oſcus) Etruſca lingua Serpentem denotaſſe perhibetur. Alioquin Seruius ſcribit Oſcos nuncupari populos copia Serpentum redundantes. Spinula in ſuo opere poetico meminit Inſignis Caroli Vicecomitis, in quo Serpens pingebatur: ideòq; poeta alludens ad hoc Inſigne gentilitium, & ad proprium cognomen, ſic cecinit.

Li. 1. Epig.

Quod tibi nonnulli de me dixere, caueto
Anguiger imprudens, Spinula te feriet.

Inſigne gẽtilitiũ Mediolani.

Cæterùm inter alia emicat Inſigne gentilitium Mediolani, nimirum Serpens cæruleus in campo aureo infantem rubore tinctum euomens. in quod Alciatus ad Ducem Mediolani ſcribens hæc carmina concinnauit.

Exiliens infans ſinuoſi è faucibus anguis,
Eſt gentilitijs nobile ſtemma tuis.
Talia Pellæum geſſiſſe numiſmata Regem
Vidimus, hiſq; ſunm concelebraſſe genus:
Dum ſe Ammone ſatum, matrem anguis imagine luſam,
Diuini & ſobolem ſeminis eſſe docet:
Ore exit: tradunt ſic quoſdam enitier angues;
An quia ſic Pallas de capite orta Iouis?

Lib. 4.

Cur autem Serpens prædicto figuratus modo Inſigne hoc gentilitium exornet; Authores inter ſe ſententijs variant. Franciſcus Petrarcha prodit, quòd Azo Vicecomes, qui deinde Mediolani Principatũ obtinuit, Patris iuſſu, cum copijs venit Apenninum, & in ea expeditione, cum fortè equo deſcendens requieſceret, Serpens, vel (vt alij volunt) vipera, nemine comitum aduertente, in galeam Principis irrepſit, quam cum capiti reponeret, beſtia decidens per iuuenis faciem, nihil læſit. Ille animoſus hoc ad omen victoriæ traxit. Ideòq; hinc factum eſt, vt pro militari ſymbolo deinceps Serpente vteretur. Alterius opinionis fuit Paulus Iouius hiſtoriarum ſcriptor, qui retulit Othonem in ſacro, & ab omnibus commendato bello contra Turcas, & Sarracenos, Buliono Godofredo duce, inſigni pietate, & animi magnitudine virum nihil territum Volucis Sarraceni ferocitate, qui ad ſingulare certamen fortiſſimum quemq; ex acie chriſtiana prouocabat, cum eo fuiſſe congreſſum, & tandem non minori fortitudine, quàm fælicitate ſuperaſſe, & de galea interrempti hoſtis opimum ſpolium retuliſſe, nempè Serpentem, vel viperam inexplicatis ſpiris à cono caſſidis erectam, & puerum paſſis manibus deuorantem. Hoc poſtmodum ad Inſigne gentilitium Mediolani tractum fuit. Etenim priſca conſuetudine receptum fuit, in galea, vel in parma Inſigne gentilitium, vel militare geſtare.

Cur Serpẽs in Inſigni gentilitio Mediolani figuretur.

Hinc Sagunenſes, qui erant ſub magiſtro peditum, pro Inſigni duos angues in modum decuſſis pictos gerebant. Militum Brannenſium Inſigne, Serpentis icon humano capite exornabat. Curatij ſeniores ſub magiſtro equitum militantes in parma nigra luteos angues ferebant. Menapij ſeniores nuncupati geſtabant parmam, in qua Serpens flauus in campo viridi refulgebat, cuius marginem limbus ruber coronabat.

Inter

A Inter geſtamina Præfectorum fabricæ, quæ ſex erant, horum vnum erat dimidiatus Serpẽs in parma coloris cęrulei, quam aureus vmbilicus, & margo rubicundus exornabat. At Honoriani iuniores ſub illuſtri viro magiſtro equitũ militantes, in parma, duorum Serpentũ mutilatorum effigiem habebant, cum vmbilico argenteo in area rubra. Maurialites duorũ Serpẽtum mutilatorũ figuram albi coloris gerebant in parma viridi. Marcomani iuniores caducei formam nimirũ albos angues in clypeo rubro præferebant. Marcomani verò ſeniores eumdem præfectum ſectantes, praſſinos habebant caducei Serpentes, in alba parma, quam luteus circulus ambibat.

Horum comilitones erant Batani, qui angues in morem caducei flexos in campo parmæ rubro geſtabant. Vindices nuncupati ferebant angues in modum caducei flexos cęrulei coloris in parma tota lutea. Atecotti iuniores habebãt angues ex caduceo rubros in cærulea parma dilutiore, quam margo ruber ambibat, & intra Serpentum ambitum figura cordis conſpiciebatur. Illa legio, quæ ſexta Parthica vocabatur integrum caduceum, nempè totos angues expreſſos vnà cum baculo luteos ferebat in parB ma cærulea, cuius marginem circulus purpureus decorabat. Angleuarij erant, quorum Inſigne fuit ruber caduceus, in cuius virgæ ſummitate erat pila, ex qua Serpentes ad oſculum erumpentes, iuxta medium parmæ, flectebantur. Cornuti ſub magiſtro militum ſolebant in parma tota lutea ſub nigro circulo exornata duos Serpentes rubeos non è virga, ſed veluti è cippo quodam emiſſos ad oſculum incuruatos deferre. Falconarij milites, in parma tota purpurea, geſtabant duos cæruleos angues, qui à quadam veluti columella ſuſtentabantur, & mox in ſuperiorem caducei partem curuabantur. Tandem Brachiani ſub magiſtro equitum caducei geſtamen vſurpabant: albos enim præferebant Serpentes cum pedamento identidem albo in parma praſſina. Reliqua Inſigna, quæ ferè ſunt innumera, per hiſtorias aliorum animalium legere licet, vt ſuo loco fuit expoſitum, & deinceps exponetur.

HISTORICA.

C QVAMVIS ex ſuperius enarratis, angues humano generi ſe pertinaces exhibeant inimicos: attamen ex nonnullis hiſtorijs collegimus repertos eſſe quandoq; Serpentes, qui ſingulari fauore homines complexi ſunt. Primùm legimus apud Plutarchum, quòd Serpentes puellas immoderatis affectibus interdum proſecuti ſunt. Nam Ætoliæ, anguis cuiuſdam puellæ amore captus, noctu eam adire ſuetus, corporiq; puellæ circumfuſus, hac atq; illac illabens, eam nunquam lædebat, & opportunè ſub diluculum recedebat. Cuſtodes mulieris id animaduertentes, vt puella aliò migraret, iuſſerunt. At Serpens eam ſedulò quæritans, tandem fortuito illam inuenit, ſed non vt ſolitus erat gratus, & benignus, immò aſper, & horridus in eam inſiliens, ſpira manibus ad corpus conſtrictis, caudæ reſiduo fæmora flagellabat.

Pariter Egemon (referente Æliano) verſibus dardanicis, magnum expreſſit Ser- *Lib. 9. c. 5.*
pentis amorem erga Aleuam paſtorem Theſſalum, qui iuxta fontem Theſſalicum noD mine Hamonium, boues paſcebat, quò anguis accedens, repenſq;, comam paſtoris auream, & faciem grato affectu lingebat. Hoc autem nobis mirum non debet videri: quandoquidem, ex Plutarcho habemus, Serpentem fæminã ab Ægyptiaco quodam viro tam familiariter altam fuiſſe, vt ad menſam quotidie veniret; quæ, cum catulos enixa eſſet, quorum vnus hoſpitis filium ictu peremit, hoc facinore cognito, egreſſa & ipſa filium ſuum morte puniuit, deinde voluntarium exilium ſibi impoſterum delegit.

Ad rem narrat Cæſarius Heiſterbacenſis, quòd quidam homo, accepto in latere *L. 10. hiſt. memor. ca. 70.*
ſiniſtro vulnere, quòd iam in vlcus putridum, & inſanabile degenerauerat, quadam die, nudato latere, ſuper truncũ ſucciſæ arboris ſe inclinauit, vt irrumpenti ſaniei commodiorem locum præſtaret: ibi interim ſoporatus eſt; ſed ab angue adueniente, & vlcus ſugente expergefactus, veneni metu, eum excuſſit: interea tantum leuamen percepit, vt ſequenti die, in prædicto loco, ſugendi vlceris facultatem Serpenti dederit, indeq; perfectam valetudinem recuperauit. Exin à Serpente adeo cæpit diligi, vt aliquo in loco cubare non poſſet, quin ad eum Serpens accederet: vnde homo ab huiuſmodi *Serpens vlceri medetur.*

con-

conſortio abhorrens regionem mutauit. Itaq; per anni dimidij ſpatium anguem non E
vidit. Denuò reuerſum in patriam Serpens ita ſectabatur, vt, cum non poſſet ad viri cubile ingredi, iuxta ianuam moraretur: multi ei perſuaſerunt, vt Serpentem occideret. Homo autem ſolebat dicere, nunquam medicum meum interficere auderem.

L.cit.c.71. *Serpens à muliere deglutitus.*

Ex eodem authore habemus, quòd in villa *Dulre* nuncupata Diœceſis Traiacenſis, os apertum mulieris prægnantis iuxta alueola apum, ſomno correptæ, Serpens intrauit: at perueniens maritus ad excitandam dormientem, caudam ſolùm Serpentis iuxta palatum vxoris vidit. Nihilominus expergefactæ, & partui proximæ quidquàm indicare noluit, ne timore ducta vna cum fœtu periret. Adueniente autem hora partus, mulier ſimul cum infante anguem abſq; nocumento enixa eſt, quorum in vtero aliquandiù amicè vixit.

Lib.21.c.30.

Recitat etiam Olaus Magnus, quòd in extrema Aquilonis plaga Serpentes verſantur, qui ſub tectis non ſolùm colludunt, ſed etiam plerumq; in cunabulis infantium tanquam fidi cuſtodes dormiunt, quos offendere, magnum eſſe crimen incolæ arbitrantur. Verùm ſi, vel fortuito incendio, vel peſtilentia craſſante, habitatores domus deleantur, in antris prædictæ habitationis remanent, & tanto agmine creſcunt, vt nouis habitantibus difficultatem parian: quò minus tutò cum ipſis cohabitare poſſint. F

Magnus etiam Serpens ſecus Olympiadem matrem Alexandri Magni dormientem viſus eſt, vt promulgauit Plutarchus. Ideò Alexander à Ioue in Serpentem conuerſo genitus fuiſſe dicebatur. Quod de Olympiade Philippi Regis vxore, & Matre Alexandri Magni Hiſtoriographi retulerunt; de Matre etiam Pub. Scipionis, qui prior Africanus nuncupatus eſt monimentis mandarunt. Nam Higinus, & alij de vita, & moribus Africani, verba facientes, ſcriptum reliquerunt in lecto eius matris ſterilis vulgò creditæ anguem ingentem viſum fuiſſe cubantem: vnde vociferantibus, qui viderunt, inde elapſum coerceri non potuiſſe. Itaq; hoc ab Ariolis intellecto, ipſi, celebratis de more ſacrificijs, reſponderunt fore, vt Liberi ex ipſa prodirent.

In Eliacis.

Aliud admirandum de Serpente pronunciat Pauſanias. Etenim, cum inter Arcadas, & Eleos magnum exerceretur bellum, & Eleos Arcades valdè vrgerent; accidit fortè, vt ingruentibus Arcadibus, mulier infantem ſinu geſtans Eleis ſe ſe obtulerit, à G
qua, graui impendente periculo, opem implorarũt: interim illa infantem in prima agri parte collocauit. Irruentibus autem Arcadibus infans ille, Serpens immanis viſus eſt, quo perterrefacti regreſſi ſunt. Elei verò, hoc omine hilares, hoſtes inſecuti Arcadas fuderunt, & victoriam reportarunt. Poſtmodum ab Eleis templum erectum fuit, vbi Serpens inimicos in fugam vertit, in quo Genius, ſeu Dæmon nomine, σωσίπολις, ab euentu liberatæ vrbis nuncupatus eſt.

Soſipolis Genius qualis.

Demùm Hiſtoriographi publicãt, quòd Protho Danicus pugil, & Rex Herculem puſionem imitatus, vix ſex pubertatis annos menſus, Serpentem miræ magnitudinis, & ferocitate inſignem aggreſſus eſt, ſed ſpiculis, ob pellis aſperitatem, nihil ferientibus, immiſſo in ventrem ferro, extinxit. Non minoris fortitudinis iudicandum eſſe Fridleuum multi exiſtimant, qui non ſolum fortitudinis probandæ gratia, ſed voluntate quoq; acquirendi theſauri ductus, Serpentem corporis robore, & venenatis morſibus admodum formidabilem adortus eſt, & telis non conferentibus ob cutis duritiem, tandem perfoſſa alui molliori parte, eum exanimauit: cum tamen prædictus Serpens ſpiris caudæ arbores complectens euelleret. H

In hiſt.Peru cap.10.

Prædictis tanquam coronidem addemus aſſertum Auguſtini Zaratæ, qui agens de varijs Indorum opinionibus, tradebat ipſos fateri diluuium vniuerſale, ex quo ob immodicam humiditatem innumeri Serpentes procreati fuerunt, qui grauibus moleſtijs humanum genus vexantes, tandem ab hominibus omnes interfecti fuerunt. Ad finem legitur in hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, quòd, quando Sol, ob interpoſitionem terræ, ita opponitur Lunæ, vt illam illuminare non poſſit, Incolæ deficientem Lunam à Serpente deuorari arbitrantur: quocirca multas bombardas aduerſus Cælum diſplodunt, magniſq; clamoribus totum aerem replent, vt Serpens Lunam demittat. Tranſacta autem eclipſi, ipſi Lunam priſtinum acquirentem lumen à Serpente euomi fatentur.

SOM-

A

SOMNIA, EORVMQVE PRÆSAGIA.

QVAMVIS ſuperius relatum fuerit ſecus Olympiadem Alexandri Magni Matrem in lecto iacentem ab ancillis Serpentem immenſum cubantem conſpectum fuiſſe: attamen Iuſtinus tradit, qua nocte Olympias Magnum Alexandrum concepit, ſibi per quietem viſam fuiſſe cum ingenti Serpente volutari. Nec ſomnio decepta eſt, namq; maius opus humana, mortalitate vtero geſſit; dum Alexandrum virum ſupra humanam potentiam, magnitudine animi inſignitum peperit. *Lib. 12.*

B Pariter Fauſtina ſibi viſa eſt in ſomnis duos Serpentes, ſed ex his vnum ferociorem eniti: dum Antonium, & Commodũ vtero ferret: id autem vita Commodi voluptuoſa, & pernicioſa comprobauit: non enim homo fuit, ſed immanis Serpens, ad humani generis internecionem immiſſus. *Fauſtina ſomnium.*

Item in hiſtoria Indica legitur, quòd in quadam Regione ſupra Cinam, Occidentem verſus *Cegnico* nuncupata Rex olim ſedebat, qui per quietem ter vidit infantem ipſum monentem, ſe velle in vterum eius vxoris ingredi: Rex, ſomnio vxori narrato, deinceps cum ea cubare noluit. Ideòq; Regina, præter omnium opinionem, grauida, tranſacto nouem menſium ſpatio, filium peperit. At mater in lucem effundens hunc filium ab Indis XAQVA appellatum interijt. Referuntq; Indi in ipſo Infantis ortu, duos Serpentes alatos ſupra vim naturæ in aere ſtantes, aquam ſupra infantem proiecisſe. *Par. 3.*

De vano autem ſomniorũ præſagio, Onerocriti ſcribunt, ab anguibus per quietem ab aliquo interremptis, victoriã ſignificari: quapropter legitur apud Suidam ὄφεις πατεῖν, τὰ κέντρα τῶν ἐχθρῶν λύει. Nimirũ, Serpentes calcare, ſtimulos hoſtium ſoluit. Verùm Artemidorus ſcriptum reliquit aliud nugamentũ, nempè, per Serpentem erectum,

C quoddam bonum præſagium denotari, qui, ſi moueatur, & accedat, morbũ, & peſtem portendit, ægrotantibus verò ſalutem prænunciat. Cardanus autem, qui in huiuſmodi materia aſſiduum congerronem agit, viſum in ſomnis Serpentem malum eſſe prædicat: quandoquidem à Serpentibus occulti, & inſidioſi inimici denotantur. Alibi quoq; promulgauit, quòd Serpens in quiete conſpectus, propter linguæ volubilitatem, Rhetorem deſignat; deinde Sacerdotem, quia ſacer Æſculapio perhibeatur; immò vatem, quia ſacer ſit Apollini. Amplius ex eodem authore, anguis in ſomnio viſus capite puniendũ ſignificat: cum Serpens ad internicionem in capite cædi ſoleat, item fugitiuum, quoniam latebras ſemper quæritet, & denique hominem reſolutum: cum pedibus ingreſſu non vtatur; & qui reſoluti ſunt, proficiſci non poſſunt. Hæc, & alias huius generis fabulas exarat Cardanus de anguibus in ſomnio viſis, quas, nec non alias ſimiles vnuſquiſq; pertractans anguium proprietates, imaginari, & componere poteſt. *Li. 1. de Inſom. c. 35.*

D

SIMVLACRA, ET STATVÆ.

OMISSO Serpentis æneiſimulacro, quod iuſſu Moyſis olim in Deſerto erectum fuit indicans Conſtantiam, & Continentiam, quod aſpicientes Hębrei à morſibus anguium ſanabantur: cum tamen in eo nulla vis ſanandi eſſet, ſed ſolus Deus ſub conditione inſpecti Serpentis ægros curaret. Attamen Populus hæbraicus exiſtimans ſe à Serpente ſanatũ, ratuſq; aliquid in eo latere diuinitatis, illud ſimulacrum venerabatur: quapropter ſacra pagina in hiſtoria Regum hæc habet. *Ipſe diſſipauit excelſa, contriuit ſtatuas, confregitq; Serpentem æneum, quem fecerat Moyſes: ſiquidem vſq; ad illud tempus filij Iſrael adolebant ei incenſum.* Hic ſacra pagina meminit Ezechiæ Regis: nam huiuſmodi tempus ab anno quadrageſimo exitus de Ægypto fuit annorum ſeptingentorum viginti ſeptem: neq; tamen exiſtimandum eſt eo tempore ſimulacrum Serpentis æneipro Idolo ſemper fuiſſe cultum, ſed ætate tantũmodo impiorum Regum; nam *Lib. 4. Reg. cap. 48.*

pij Reges, illud, Moyſis reuerentia, tanquam nobile antiquitatis, & munificentiæ diuinæ monumentum, inſſuq; Dei conflatum, prodigioq; nobilitatum intactum reliquerunt: donec Ezechias Rex Sanctiſſimus, & æquiſſimus in Hieruſalem regnans hunc ſcandali lapidem ſuſtulit. Nam poſtmodum Ethnici non ſolùm ob rationes allatas, ſed quia hoc animal longęuæ ſit vitæ, ſine pedibus gradiatur, & deponens ſenectam iuueneſcat, eum fęlicem Dæmonem appellarunt, eiq; Ophioni cognominato, veluti cæteris Dijs immolarunt. Vnde Doctor Eccleſiæ Ambroſius (atteſtante Blondo Flauio) vt rectam in Deum fidem chriſticolis redderet gratiorem, huius Ophionis ſimulacrum ab Ethnicis cultum in Mediolanenſi Eccleſia conſeruari voluit. Quamobrem non iniuria ſcribebat Bugatus, quòd in templo D. Ambroſij ſupra columnam marmoream iuxta aram Chriſti crucifixi locatum fuit ſimulacrum illius Serpentis ænei à filijs Iſrael olim in Deſerto cultum; additq; meritò iuxta prædictum altare fuiſſe poſitum; cum altiſſimi crucis myſterij ſymbolum furerit.

L. 1. Romæ triumph.

Lib. 3. hiſt. Mediol.

Nonnulli volunt, Alciatum ad hoc ſimulacrum alluſiſſe emblemate quadrageſimo nono ſupra centeſimum, vbi magnum anguem iuxta aram depingit, cum inſcriptione. SALVS PVBLICA. Hinc cultus Serpentum in omnes ferè Ethnicos deſſeminatus eſt. Clearchus quidem, referente Æliano, ſcripſit ſolos Argiuos Serpentem non perimere, quoniam eum venerarentur. Nihilominus, ex Herodoto, Athenienſes alebant ingentem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe obſeruatum. Amplius Iuppiter in multis Græciæ locis ſub anguis ſimulacro colebatur. Olim quoq; Lituani Serpentes, & eorum ſimulacra venerabantur: propterea Æneas Syluius agens de Europa hæc habet: *Primi, quos adij ex Lituanis, Serpentes colebant. Pater familias ſuum quiſq; in angulo domus Serpentem habuit, cui cibum dedit, ac ſacrificium fecit. Hos Hieronymus iuſſit omnes interfici, & in foro adductos publicè concremari.*

Serpentes vbi culti.

Alij demùm ex Antiquis humana cum brutis copulantes, quaſdam icones figurabant, & pro Dijs colebant: vnde D. Athanaſius rectè pronunciabat ſimulacra pro Dijs conſtituta fuiſſe, quæ in natura diſſimilia erãt: nimirùm ophiocephalos, cynopephalos, & onocephalos ſcilicet picturas habentes caput Serpentis, canis, & aſini exhibebant adorandas. Quid plura? non ſolum Serpentes paſſim ab Ethnicis erant culti, ſed etiam pro Genijs locorum habiti, quia omnibus myſterijs ipſos intereſſe opinabantur. Immò ad conciliandam alicui loco reuerentiam, ſimulacra anguium pingebant: quemadmodum hodie crucis ſimulacro Chriſticolæ vtuntur. Itaq; huc proculdubiò reſpexit Poeta ſatyricus, quando ſi cecinit.

Angues picti ad conciliandam loco reuerentiam.

——— hic veto quiſquam faxit oletum,
Pinge duos angues, pueri, ſacer eſt locus, extra
Meite.

Præterea iconibus etiam aliorum Deorum, ſimulacra anguiũ addere ſolebant: quapropter Rauiſius Textor Saturni currum ab anguibus tractum pingebat: Deæ Opis imagini non modo Leonum, ſed Serpentum quoq; ſimulacra adiungebant. In Iunonis dextra caput Serpentis pingebant, vt ſuperius etiam innuimus. Pauſanias in Regione Attica deſcribebat Mineruam in curru à noctuis tracto armatam, cum icone capitis Meduſæ in pectore, galea cum ſphinge tectam, haſtam manu ſtringentem, cuius pars poſtrema ab angue circumdabatur; fortè ad ſignificandam vigilantiam; quam Diſciplinæ expoſtulare ſolent.

Tom. 1. Offic.

Simulacra anguiũ addita Dearũ ſimulacris.

Item Iulius Camillus in Idæa theatri ad deſignandam Diſcordiam, & rerũ viciſſitudines, duos Serpẽtes inter ſe dimicantes in porta Martis effigiatos fuiſſe fatetur. Pariter Plutarchus obſeruauit apud Oraculum Delphicum Serpentis ſimulacrum ſolere cõſpici, qui ad ſingulare certamen Apollinem prouocare videbatur. Alij pedibus ſimulacri Apollinis tricipitem magnitudinis immenſæ Serpentem ſubijciebant, alludentes ad prudentiam Serpenti attributam, quæ non ſolum præſentia examinat, ſed etiam futura meditatur. Iuxta illud.

Serpẽs triceps penès ſimulacrũ Apollinis.

Quæ ſunt, quæ fuerint, quæ mox ventura trahuntur.

Circa Mercurij virgam, quam caduceum appellant, duorum anguium inuolutorum ſimulacrum pingebant, quorum primę partes, preſſis oſculis, ambitum circuli iungebant; multiq; affirmant ſimulacrum hoc minas, & pacem oſtentaſſe: cum pleriſq; in locis Serpentis effigies pro bello, & funeſta clade vſurpetur; deindè oſculum pacis, &

con-

A concordiæ indicium eſſe videtur. Hanc autem Mercurij virgam anguium ſimulacro exornarunt, vel quia Mercurius obiter inuentos duos angues inter ſe pugnantes, virga appoſita, conciliauerit, vt etiam ſuperius fuit exaratum, aut quia, referente Plinio, multi angues, aliquando in globum amicè adſtricti, & complicati de iugorum verticibus ad ima peruoluantur: quemadmodum contingit in Æthiopia, vbi tanta anguium vis, conuenit, & conuoluitur in girum, vt intuentibus montis ſpeciem reddat. Hinc gentes caduceum anguium circumdata effigie in pacis argumentum fabricarunt. *Virga Mercurij cur Serpentibus ornata.*

Amplius ſalubritatis Deum Æſculapium Veteres omnes tàm græci, quàm latini pingebant, vel ſculpebant cũ ſimulacro Serpentis crura Æſculapij cauda implicantis; præterquam in templo Epidauri, vbi ſolum anguis ſimulacrum ſub nomine Æſculapij colebatur. Etenim Æſculapius olim egregius medicus Dianę precibus Hyppolitum ab equis diſcerptum varijs præſidijs in vitam reuocans, bilem in Iouis pectore concitauit, à quo poſtea fulmine percuſſus, poſt obitum, Deus ſub effigie Serpentis habitus, & diuinis honoribus cumulatus eſt. Immò ſub eadem Serpentis ſpecie, Conſulibus Quinto Fa-
B bio, & Iunio Bruto, Romam fuit aduectus, vt, peſtilentia craſſante, Romani liberarentur. De quo loquitur Ouidius hunc in modum.

Cum Deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus *Li. 15. Metamor.*
Ante tuum Romane torum, ſed qualis in æde
Eſſe ſolet, baculumq; tenens agreſte ſiniſtra,
Cæſariem longæ dextra deducere barbæ:
Et placido tales emittere pectore voces.
Pone metus, veniam, ſimulacraq; noſtra relinquam,
Hunc modo Serpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perſpice, & vſq; nota, viſum vt cognoſcere poſſis:
Vertar in hunc, ſed maior ero, tantuſq; videbor,
In quantum verti cæleſtia corpora poſſunt.
Extemplò cum voce Deus, cum voce Deoq;
Somnus abit, ſomniq; fugam lux alma ſecuta eſt.
C *Poſtera ſydereos aurora fugauerat igues,*
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conueniunt operoſa Dei, quaq; ipſe morari
Sede velit, ſignis cæleſtibus indicet, orant.
Vix benè deſierant cum iuſtis aureus altis
In Serpente Deus prænuncia ſibila mouit,
Aduentuq; ſuo, ſignumq;, araſq;, foreſq;
Marmoreumq; ſolum, faſtigiaq; aurea mouit,
Pectoribuſq; tenus media ſublimis in æde
Conſtitit, atq; oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pauet, cognouit numina caſtus
Euinctus vitta crines albente Sacerdos
En Deus eſt, Deus eſt, animis linguiſq; fauete,
Quiſquis adeſt, dixit.

D Idcircò Romani, recuperata ſanitate, hunc Serpentem iudicarunt dignum, cui æterni decernerentur honores; & propterea in Inſula Tiberis ampliſſimum, & ſumptuoſum illi erexerunt templũ; quam hiſtoriam elegantiſſimè proſequitur Ouidius, dum canit.

Iamq; caput rerum, Romanam intrauerat orbem,
Erigitur Serpens ſummoq; accliuia malo
Colla mouet ſedeſq; ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,
Inſula nomen habet, laterumq; à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc ſe de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit, & finem, ſpecie cæleſte reſumpta,
Luctibus impoſuit, venitq; ſalutifer vrbi.

Hunc Serpentem poſtmodum nonnulli à D. Syluestro extinctum, & diſſipatum fuiſſe arbitrantur. Verùm Romani tali numine carere nolentes, ſimulacrum Serpentis aſpe-

ctu terribile ex ligno, aliauè materia fabrefactum in remoto ſpecu colendum poſue- E
runt; vbi ad tempora vſq; Honorij Imperatoris manſit. Tunc enim rurſus per ſanctum Monachum impoſtura detecta, & deſtructa Romani auito Deo prorſus caruerunt.

In lib. illuſtrat. antiq. epitaph.

Gabriel etiam Simeon meminit cuiuſdam marmoris, quod Lugduni conſpicatus eſt, in cuius ſuperiori parte humani capitis erat effigies in reliquo marmore ſimulacrum Serpentis, cum litteris inſculptis. DEO INVICTO MITHIR SECVNDINVS DAT. Ideòq; ex ſimulacro anguis, colligit hoc marmor in monumentum Æſculapij cælatum fuiſſe. In quorum confirmationem ſcribit Pauſanias penès Corinthum fuiſſe ciuitatem, in qua celeberrimũ Æſculapij templum viſebatur, varijs, & pulcherrimis ſtatuis ornatum: inter quas vna ſupra Serpentem ſedebat, quam eſſe matrem Arati Æſculapij filij putabant. Rurſus in quadam Bæotiæ ſpelunca, ex qua fluuius Ericinus originem ducit, eodem Pauſania teſte, conſpiciebantur quædam ſimulacra manibus tenentia virgas Serpentibus implicatas. Hæc autem ſimulacra Æſculapium, & Higeiam eius filiam repræſentare multi arbitrabantur.

Serpentes ab Indis coluntur.

Hic autem ritus adorandi angues, eorumq; ſimulacra, ad Indicas vſq; Regiones pe- F
netrauit. Etenim, ex hiſtoria Indiæ Luſitanicæ, Incolæ Ormuz Serpentes, & vaccas magna veneratione proſequuntur, eorumq; ſimulacra magnificiunt. Item Rex Calechuti tanti Serpentes facit, vt non minus acerba morte homicidam, quam anguis percuſſorem afficiat: immò pro his animalibus mapalia fabricari curat, ne ab iniurijs aeris lædantur. ſiquidem, ex Æliano, gentes Indicæ diuina numina à Cælo delapſa Serpentes eſſe arbitrantur, cum leui ictu demorſis celerem necem afferant. Smiliter Auguſtinus Zarate meminit habitantium ſub linea æquinoctiali, qui in templis multa Serpentum ſimulacra adorant. Item Balbus in Itinerario in Indiam orientalem memorat nonnullas nationes, quæ ſimulacrum Serpentis venerantur. Demùm Idolum Mexicanorum in ligno cælatum forma humana in ſella, habet vtrimq; baculum capite Serpentino præminentem, & ad dextram fulcrum quoddam anguiforme conſpicitur.

Li. 9. c. 10.

Lib. 1. hiſt. Peru c. 4.

Lib. 4. hiſt. Ind. occid. cap. 9.

Præter ſimulacra ab Antiquis diuina habita; in alijs etiam Serpentes conſpici ſolebant: propterea quod, ex Pauſania, in arce Athenarum imago Herculis Serpentes ſuffocantis viſebatur. In ſcuto eiuſdem Herois centum angues picti eſſe ferebantur: vnde G
Virgilius verba faciens de Auentino ſic canebat.

L. 7. Æneid.

——— *clypeoq; Inſigne pater num*
Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus hydram.

Par. 1. Icõ.

Ripa etiam ad indicandum Solem, pinxit iuuenem aureis capillis comatum, pedibus calcantem confoſſum telis anguem, alludens ad fabulam Pythonis, de qua ſupra egimus, Plutarchus in libro de Iſide, & Oſyride ſcriptum reliquit, Hermopoli ſimulacrum Typhonis videri nimirum equum fluuiatilem, cui inſiſtit accipiter Serpentem impugnans: nam per equum demonſtrabant Typhonem, per accipitrem vim, & principatum, quem violenter ſibi comparauit.

Lib. 4. Hierogl.

Serpens in ſimulacro Harpocratis.

Goropius, & ipſe pingit ſimulacrum Harpocratis, quale apud Botios, & cæteros Ægyptios videbatur, nempè puſionem, indice ori appoſito, ſilentium indicantem, cum lunula in fronte, aure in ſincipite, & Serpente in occipite. Serpens igitur in hoc ſimulacro pingebatur, quia quotannis, depoſito veteri ſpolio, recens natus videatur: vt tacitè denotetur humanæ contemplationi tales ineſſe vires, vt quicquid in nobis H
veteris eſt, excuti poſſit, vt noua rurſus vita ſuccedat. Neque enim Harpocrates tantummodo puer eſt, ſed etiam monitis ſuis obtemperantes è ſenibus pueros reddit, & priſtino reſtituit vigori: idq; maximè quando terrenis, & mortalibus neglectis rebus, homines æternis, & nunquam ſenio interituris toti adhærent.

Tandem in Septentrionali tabula Olai magni pinguntur paſtores cum Serpentibus depugnantes, vt gregem ab illis tueantur. Amplius ſimulacro trium Serpentum Aſia denotatur: quemadmodum Ibis Ægyptum, Elephantus Africam, Cuniculus Hiſpaniam, & Equus Italiam ſignificat, de quibus omnibus ſuo loco actum fuit: quapropter ob copiam horum animalium in Aſia verſantium, vulgo dici ſolet. *Quid mali ab Aſia?* veluti dicitur, ob monſtrorum copiam, *Quid noui ab Africa?*

Par. 1. Icõ. Democratis ſimulacrum.

Inſuper ad repræſentandam Democratiã, Ripa depinxit mulierem ætatis virilis, ſiniſtra multos Serpentes ſimul iunctos ſtringentem, qui Serpentes in hoc ſimulacro duo ſignificare poſſunt; primò gubernationem plebis non multi faciendam eſſe, cum gloriam,

A riam, & honorem non reſpiciat, immò ſimilem Serpentibus, qui humi gradientes ſe ſe attollere non poſſunt: ſecundò naturam plebis, quæ vt plurimum peius conſilium eligere ſolet. In ſimulacro Logicæ, ex eodem Ripa, conſpicitur figura Serpentis: ſiquidem effigiat in dextra iuuenis palleſcentis faſciculum florum hac inſcriptione coronatum. VERVM, ET FALSVM. in ſiniſtra verò Serpentem: quandoquidem Serpens deſignat prudẽtiam in hac diſciplina valdè neceſſariam, vt veritas à falſitate diſtingui poſſit. In ſimulacro Medicinæ, apud Ripam, obſeruatur mulier ætatis adultæ, lauro coronata, dextra gallũ, & ſiniſtra baculũ nodoſum Serpente circũdatum tenẽs: quoniam Serpens, & gallus indicat vigilãtiam illis ſummoperè neceſſariam, qui mederi volunt.

Par. 2. Icõ. Logicæ ſimulacrũ.

Loco cit.

Medicinæ Icon.

Syntag. 1.

Alioquin Salus figurabatur ab Antiquis, vt retulit Gyraldus, muliebri forma in ſolio ſedens, & pateram tenens ſecus aram, in qua ſimulacrum Serpentis inuoluti, caputque attollentis conſpiciebatur. In ſimulacro etiam Conſcientiæ Ripa figuram anguis ponit, dum exhibet iconem mulieris eleganti forma conſpicabilis, nudato pectore, cuius regionem cordis mordet Serpens: vt oſtenderet ſtimulum, qui animam pec-

Par. 1. Icõ. Conſcientiæ Imago.

B cantis continuò ſauciat. Ideòq; ad rem optimè canebat Lucanus.

Lib. 7.

Heu quantum miſeris pœnæ mens conſcia donat.

Similiter pro Angore pingitur homo melancholicus vtraq; manu pectus dilatans, & Serpentum corona cinctus: cum Serpentes hominibus nil niſi ærumnas, & calamitates afferant.

Cæterũ ſi ad virtutes, & vitia ſermo noſter dirigatur: in his ferè omnibus delineandis, Ripa Serpentis ſimulacro vtitur. Primitus in deſignanda Caſtitate, mulierem veſtibus albis indutam, columnæ adhærentem, pedibuſq; Serpentem mortuum calcantem effigiat: Serpens enim hoc in loco concupiſcentiam aſſiduè nos afflictantem demonſtrat. Verùm ad manifeſtandum corporis robur prudentiæ animi copulatum, Ripa figurat mulierem armatam, & in dextra nudum enſem, circa quem anguis reuolutus conſpicitur: etenim enſis corporis fortitudinem, & Serpens prudentiam, & animi virtutem oſtentat.

Caſtitatis Icon.

Imago roboris corporei.

Pariter in deſcribenda recta Iuſtitia, quæ neq; precibus, neq; amicitia, neq; odio flectatur, effigiat mulierem nudato enſe, corona regali redimitam, cum bilancibus, vnà cum cane amicitiam indicante, & cum Serpente, qui odium ſignificat. Item in repreſentando Iudice, delineat hominem ſenem ſedentem, cum virga angue circumdata in manu dextra: ſiquidem, ex mente Ariſtotelis, Iudices non ſunt eligendi iuuenes: cum in ætate ſimili, neq; experientia, neq; affectuum moderatio vigeant, virga indicat dominium Iudicis erga Reos, & Serpens prudentiam, quæ in ferendo iudicio deſideratur. In ſimulacro Concordiæ militaris depingitur à Ripa mulier armata multos pertractãs angues; vt notum ſit hanc eſſe armis munitam ad tutelam, nec non ad nocendũ veneno, quod ab ira ſubminiſtrari ſolet. Simulacrum quoq; Electionis non caret figura Serpentis: quoniam Ripa pingit mulierem venerandi aſpectus ornatam torque aurea, ex qua cordis effigies dependet, cum hac inſcriptione. VIRTVTEM ELIGO. deinde addit iconem Serpentis, qui vitium probæ operationi aduerſarium denotat. At pro ſimulacro bonæ operationis, Ripa figurauit hominem amaranthi corona redimitum armatum, & haſta ferientem anguem: vt omnibus manifeſtaret, homini virtute prædito aſ-

Iuſtitiæ rectæ figura qualis.

Iudicis ſimulacrũ. L. 3. Topic.

Concordia militaris quom. purgatur.

Electionis ſimulacrũ.

Simulacrũ bonæ operationis quale.

D ſiduè cum vitijs belligerandum eſſe: nam hoc in loco, anguis ſimulacro, vitium indicatur.

Eadem ratione delineat Contemptum voluptatum, dum pingit hominem lauro coronatum cum anguibus præliantem; nam Serpentes voluptatum, & vitiorum ſymbola eſſe perhibentur. Immò ad exprimendam Intelligentiam, Ripa mulierem veſtibus auratis amictam effigiauit, cum ſphæra in dextra, & Serpente in leua: figura enim Serpentis hic picta, nobis inſinuat, quòd ad res ſublimes intelligendas, oportet prius more Serpentis, humi ſerpere nimirum rerum ad ſublunaria ſpectantium principia apprehendere, antequam ad cæleſtium intelligentiam accedendum ſit.

Contẽptus Voluptatũ.

Intelligentiæ ſimulacrum.

Expoſitis virtutum ſimulacris, rationi conſonum eſt, vt ad vitiorum icones ponderandas properemus; in quibus etiam Serpentum figuras licet intueri. Etenim Ripa, in exprimenda Peccati figura, delineat iuuenem nudum, cæcum, & Serpente cinctum cum Serpens ſit Diaboli ſymbolum, qui in dies humanum genus varijs vexat tentamentis. At deſcendentes ad vitia in ſpecie: prima facie incidemus

In part. 2. Icon. Peccati figura.

Fraudis Imago. in fraudem, quæ deſcribitur à Boccacio facie hominis iuſti, & reliquo corpore anguino varijs maculis, & coloribus diſtincto. Eadem facie exhibetur etiam fraus à Dante in ſuo Inferno, nam homo fraudolentus, ſecundum faciem, benigna verba ſemper profert: cum in reliquo corpore Serpentinum virus abſcondat. Propterea Ripa in ſignificando Dolo, pinxit hominem cum hamis in dextra, & cum Serpente inter flores, in ſiniſtra ſiquidem fraudator hamis tectis, nempè blanditijs homines ſimplices inescans ad ſua tradit deſideria; faſciculus autem florum cum angue denotat ſimulatum bonitatis odorem, qui poſtea virus Serpentinum exhalat. Cæterùm pro intelligentia vitij Inuidiæ, & Obtrectationis, quod in dies latius ſerpit, & lethalius redditur, Ripa figurat anum macram liuidi coloris, cuius ſiniſtram mammam mordet Serpens. Meritò pingitur macra ad mentem Horatij canentis.

Inuidiæ, & obtrectationis vitiũ.

In Epiſt.

Inuidus alterius macreſcit rebus opimis.

Anguis autem ſignificat illud venenum, quo cor Inuidi in dies magis, atq; magis afficitur, iuxta illud.

Liuor edax fatuos multos, animoſq; malignos
Concitat, & ſtultos pungit ſine fine proteruos.
Naſcitur inuidiæ telum, quod liuida corda
Parturit, & multos nuſquam ſinit eſſe quietos,
Duceris inuidia, quòd ego te poſſideo plus:
Aut mihi ſunt plures nummi, ſeu maior aceruus
Rerum; vel mihi quòd plures redduntur honores.

Inſidiatoris ſimulacrum. Pro Inſidiatore, delineatur mulier armata, galea vulpina tecta, cum pugione in manu, & Serpente ſecus pedes: nam à Serpente homo inſidioſus ſignificatur. Pariter in deſcribenda Diſcordia effigiatur mulier inſtar Furiæ infernalis, nempè paſſis capillis, inter quos varij Serpentes conſpiciuntur: quandoquidem ab anguibus prauæ indicantur cogitationes, quas Diſcordia parere ſolet. Immò ad ſignificandum Adulterium, Ripa vtitur icone Serpentis: dum exhibet picturam iuuenis ſedentis ſumptuoſis veſtimentis induti cum murena, & Serpente: quoniam ex his animantibus ſimul iunctis, Baſilius adulterium indicare videtur: præterquamquòd Ægyptij ex congreſſu Murenæ, & Serpentis collegerunt horum animalium ſimulacrum, ad adulterium hieroglyphicè demonſtrandum, eſſe peridoneum. Item in ſignificando humano appetitu, Ripa pinxit Serpentem mordentem calcaneum mulieris gradientis: ſiquidem pedes, & potiſſimum calcanei pro hieroglyphico mundanæ cupiditatis monſtrantur: quocirca Seruator noſter Chriſtus, antequam crucis patibulum ſubiret, pedes diſcipulorum abluere voluit, vt illos purificaret, & à terrenis affectibus ſegregaret: non immeritò igitur Deus in Geneſi dixit Serpenti: tu calcaneo eius inſidias tendes. Inſuper pro Ingratitudine exhibetur pictura mulieris indutæ veſtibus ferruginei coloris, quæ Serpentem ſinu fouet: cum Serpens accepti beneficij immemor, benefactori venenum communicare ſoleat: ideò de vitio Ingratitudinis leguntur hæc carmina; quæ quoniam ſcitu digna eſſe videntur, non piguit illa recitare.

Diſcordiæ ſimulacrũ. *Part. 1. Icõ.* *Adulterij Icon.* *Humani appetitus ſimulacrũ.* *Ingratitudinis figura.*

Eſt fatuus, qui multa petit, ſemperq; repoſcit
Officium alterius, & negat ipſe vices.
Qui ſibi vult fieri quicquam, debebit honores
Reddere, & æquiualens munus amicitiæ.
Qui capiti alterius, curas, magnoſq; labores
Imponit, pretium conferat ille ſimul.
Dedecus eſt ingens, ſi quis bene facta laboris
Accipit; æquales denegat atq; vices.
Qui cupit ex aliqua lucrum nanciſcier arte:
Hoc ſibi proponat, menteq; conſtituat,
Eroget impenſas, nec rebus parcat auaris:
Si ſaltem laudem poſcat habere bonam.
Et ſi præcipuos acquirere tentat honores;
Munificus, blandus, ſit pius, atq; bonus.
Qui benè contentus facto nequit eſſe labore,
Quem modico pretio ſoluere habere poteſt.

A *Non indignetur, ſibi ſit quærimonia nulla,*
Si labor, & meritum fortè negetur ei.
Qui petit alterius operas, bene facta, labores,
Ingenioq; frui: munera rurſus agat.
Verùm à priuatis liceat deſcendere rebus;
Ingratas vrbes commemorare ſimul.
Roma quid ingrata quondam impietate Camillum
Tractaſti, pro te qui fera bella tulit?
Tu procul emeritum pepuliſti ex vrbe Camillum,
Quo duce fregiſti Gallica caſtra tamen.
Attica terra ferox pepuliſti ingrata Solonem,
Qui ſtatuit leges, & bona iura tibi.
Pro merito ingenti, pro ſudore, atq; labore
Exilium dederas Attica terra viro.
B *Nec taceo ingratos auſus, quòd Sparta Lycurgum*
Latorem legum pellis ab arce tua.
Scipio, qui fuerat patriæ ſeruator honeſtus,
Ingratam patriam ſenſit, & ille ſuam.

Ad finem, omnia vitiorum genera coronat Hæreſis, quæ nil aliud eſt, ſecundum D. Thomam, niſi error intellectus, cui voluntas obſtinatè adhæret circà id, quod credendum eſt. Itaq; pro hac indicanda effigiatur à Ripa anus horridi aſpectus, cum libro in dextra manu, ex quo Serpentes egredi videntur: vt falſa demonſtretur doctrina, ex qua poſtmodum prauæ ſententiæ, tanquam venenoſi Serpentes ad nocendum humano generi emergunt. *Lib. 4. ſentent.* *Effigies hæreſis qualis.*

De ſtatuis, narrat Contarenus in libro de Antiquitatibus Romanis, conſpici in Viridario *Beluedere*, nuncupato Laocoontis Troiani, & filiorum, cum Serpentibus ſtatuam, quam omnium pulcherrimam multi ſtatuariæ profeſſores eſſe teſtificantur: ſiquidem horum, alter ſpirare animam, alter eximio premi dolore, tertius verò erga duos
C miſericordiam exercere videtur. Plinius etiam in Palatio Titi, opus hoc antiquiſſimum Laocoontis meritò cæteris anteponendum conſpicatus eſt: ideo in hanc Laocoontis ſtatuam extat pulcherrimum hexaſtichon in opere Ioannis Pauli Vbaldini huius tenoris. *Laocoontis ſtatua.* *Lib. 36. cap. 5.*

Audax ingenium fabri certare Minervæ
Poſſet, & impunè vincere, ſculpſit opus.
Laocoonta feris gemina cum prole colubris
Depaſtum, læſæ terna trophæa Deæ.
Vt cum læta ſuos pœnas dare cerneret hoſtes,
Vincere, non vinci crederet arte fabri.

Iterum in Viridario *Beluedere* nuncupato ſupra Palatium Summi Pontificis viſitur ſtatua Apollinis integri, cum pharetra collo appenſa, & arcu fracto, manu dextra adhærens trunco marmoreo, circà quem Serpens reuolutus apparet. Rurſus Romæ in vinea Cardinalis de Carpo, & potiſſimum ſupra ianuam viridarij conſpicitur magnum Me-
D duſæ caput, inter cuius crines varij Serpentes videntur. Item in Palatio Farneſiorum pulcherrimæ viſuntur ſtatuæ, nimirum ſtatua Mercurij manu ſiniſtra geſtans bacillum, cum duobus Serpentibus. Item Serpens, & Leo mordentes coruum; & demum Serpens in cauato arboris trunco bibens: ibidem etiam egregia Aeſculapij ſtatua, cum Serpente videtur. Amplius Romæ in ædibus Ioannis Baptiſtæ Galletti Oeconomi, Iulij Tertij Pontificis Maximi, licet varias obſeruare ſtatuas, inter quas eſt cælatum marmor referens Aeſculapium, cum magno angue in manu dextra: ibidem viſitur ſtatua mulieris, quæ ſiniſtra manu alium Serpentem magnum ſtringit: hanc eſſe vxorem Aeſculapij, vel ſimulacrum Medicinæ multi arbitrantur: ſupra Serpentem Aeſculapij, talis legitur inſcriptio. NVMINIBVS C. PVPIVS C. F. ANI. FIRMINVS. & ſupra Serpentem mulieris hæ inſculptæ ſunt litteræ. SANCTIS. DD. Deniq; Romæ in ædibus Domini Petri de Dominicis pœnes forum nuncupatum *delli Altieri*, ſcilicet in viridario eiuſdem domus, viſitur magna, & inſignis Aeſculapij ſtatua, cũ Serpente in ſiniſtra manu: ibidẽ apud hanc licet conſpicari aliã puellæ ſtatuam, cuius ſiniſtrum brachium Serpens circumplectitur. *Statua capitis Medusæ.* *Aeſculapij ſtatua.*

VSVS

E

VSVS IN CIBIS.

Lib. 4. PVBLICAVIT Herodotus Troglodytas, & Æthiopes Serpentibus, alijſq; huius generis reptilibus veſci. Quamobrem non iniuria ſcripſit Ælianus Troglodytas eſſe gentes anguibus formidoloſas, quippe quæ eorum carnibus veſcantur. Candæi etiam populi, vt recitat Plinius, qui appellantur ophiophagi, Serpentes comedunt: vnde poſtea tale cognomentum ſibi vindicarunt. Immò Solinus narrat Arabas, quibus aſper victus eſt, carnibus anguinis ſumptuoſas cænas parare. Vt omittamus Indicas Regiones, in quibus, ex Scaligero, multæ Serpentũ ſpecies eſculentæ inueniuntur. Quocirca Petrus Martyr Serpẽtes quoſdam apud Indos in lautitijs epularũ haberi memorat: deinde addit hos appellari Iuannas: propterea aduertendum eſt hanc ſpeciem anguium ad lacertorum genus reducendam eſſe, de quibus in Hiſtoria Quadrupedum Digitatorum vbertim egimus. Habemus quidem in hiſtoria nauigationis in Braſiliam, quod Incolæ grandes habent Serpentes craſſitudinem humani brachij æmulantes, quorum caro valdè inſipida eſt: illam tamen, more anguillarum, fruſtatim concidunt, & opipare inſtructam, inter alios epularum apparatus reponunt. In Cuba, eſus Serpentum ita ſuauis reputatur, vt ſoli Reges anguibus in inſtructa epularum magnificentia vtantur, ſi veritatem faſſus eſt Ælianus. Noſtra etiam ætate nouimus homines, qui Serpentibus, capite, & cauda abſciſſis, abiectiſque interaneis, tanquam ſuauiſſima vitulicarne veſcantur.

L. 3. 1. Decad.

Li. 1. de quadrup. digit. ouip.

F

Lib. 9. cap. 10.

VSVS IN MEDICINA.

NON parùm vtilitatis medicinæ allaturus eſt Serpens. Verùm antequam in medicamentis adhibeatur, diligẽter præparandus eſt. In libro igitur manuſcripto cuiuſdam Innominati, Serpentis ſanguis, trũcato capite, & cauda, vaſe vitreo colligendus, & ſeruandus eſt: deinde ablatis interaneis, ritu anguillarum, deglubitur, pelliſq; ſupra lignum poſita exiccatur; & carnes diligenter lotæ, in olla cum duabus vini partibus coquuntur, iureq; cum aromatibus condito, laudantur in lepra, omni genere ſcabiei, epilepſia, & ſurditate. Quamuis Auicennas agens de medicamentis ad lepram attinentibus, commendet potius oleum, in quo Serpentes potiſſimum nigri, & decorticati incocti fuerint cum modico aceti, aquæ thapſiæ, & radice dracunculi.

G

Oleum de Serpẽtibus.

Alibi autem idem author oleum de Serpentibus deſcribens, coquit Serpentes nigros in oleo ſeſami, lento igne, donec caro ab oſſibus ſeparetur. Poſtea, in cute detergenda, & auferenda impetigine illud ſummopere prædicat. Alij cum floribus herbæ paralyſis Serpentes in oleo communi decoquunt; & hoc tanquam inſigni medicamento, in podagra fæliciter vtuntur. Alioquin platearius in paralyſi potius Serpentem rufum, quam aliud Serpentis genus adhibet. Plinius ſuffitu Serpentis inueterati, in menſibus prouocandis vtitur. Cinis etiam Serpentis combuſti cum ſale miſcetur, & admentem Plinij, cum roſaceo, in contrariam aurem infunditur, vt dolor dentium ſedetur. Prædictum cinerem Olaus Magnus in fiſtulis ſanandis ſummoperè magnificat. Nicolaus Myrepſus Serpentes in olla concremat, & cinere cum æquali portione fœnu græci, & mellis Attici mixto, ſtrumis medetur. Demùm, referente Plinio, baculus, quo rana ab angue excuſſa ſit, parturientes adiuuat. Sed notandum eſt hic aliquem potius Serpentem aquatilem intelligendum eſſe, cum rana in aquis ferè ſemper verſetur.

Podagræ remediũ.

Cinis Serpentis ad quid.

H

Strumarũ remedium.

Modò ſi ad virtutes medicas ſingularum partium Serpentis accedamus. In primis Plinius oculum dextrum Serpentis, ad epiphoras, nempè ad oculorum inflammationes cum humoris copia, vtiliter alligat: dummodò Serpens viuus dimittatur. Ex eodem authore, cor anguis ſi mordeatur, aut alligetur, in odontalgia efficax eſſe perhibetur. Item iecur huius animalis ſi quis deguſtauerit, deinceps à nullo Serpente lædetur. Fel quoq; ſuis non caret virtutibus: nam Paulus Venetus promulgat, in Prouin-

Lib. 29. Cor Serpẽtis ad quid. Iecur.

L. 2. c. 40.

cia

A cia *Caratam*, hoc caro vendi pretio; cum demorſos à cane rabido ſanet, & mulier partus difficultate laborans, deguſtato huius fellis tantillo, facilè enitatur, nec non patiens hemorrhoidas, facto ex hoc felle linimento, paucos poſt dies liberetur. Extat Serpentũ aduerſus omnium Serpentum ictus impoſita, mirandum in modum valere Plinius opinatur. Sanguinem etiam, ex libro manuſcripto Innominati, pluris, quàm balſamum, faciendum eſſe arbitramur: quandoquidem pallida labia eo linita rubicunda reddũtur, facies hoc peruncta nullam contrahit maculam; deinde dentibus eodem perlinitis, omnis gingiuarum fætor aufertur. Succedunt pinguedinis virtutes: hac enim cum oleo mixta Plinius ſtrumis medetur. Matthiolus hanc cum vnguentis ad luem gallicam expugnandam ſpectantibus permiſcet. Ex ſcriptis Innominati, aruina Serpentis cum butyro Maij in olla probè vitreata, & paſta obducta ne quidquam expiret, reponitur: poſtea lento igne, ſpatio horarum duodecim coquitur, pannoq; lineo percolatur, deinde in vaſculis aureis, vel argenteis clauditur, ne quicquam exhalet: nam ad annos vſq; quadraginta, ad podagram, & paralyſim efficax conſeruatur. Hunc et-

B iam adipem Plinius ad diſruptas oculorum partes cum ærugine miſcet: cui adſtipulatur Quintus Serenus, dum canit.

Anguibus ereptos adipes ærugine miſce:
Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.

Tandem ad ſterilitatem ob partus noxam, non ſolum Plinius, ſed etiam Hippocrates hunc adipem commendant, ſi eo cum felle tauri mixto peſſi imbuantur. Poſtmodum ex carnibus Serpentinis vtilitatem immenſam percipiendam eſſe fatetur Porta: dum perpendens anguinas exuuias colligit ex hac ſignatura carnes horum animalium ad mundandam, & detergendam humanam cutim valere: in cibis enim ſumptæ cunctas corporis ſuperfluitates ad ſuperficiem pellunt, iuuentutem conſeruant, & alopeciæ, nec non lepræ medentur.

Auicennas verò, in detergenda lepra, has carnes inhumat, donec vermes ab illis enaſcantur: poſtmodum vnà cum vermibus illas exſiccat, & drachmam huius pulueris cum ſyrupo de melle, leproſo exhibet. Immò his carnibus, elephantiaſi, & ſtrumis

C Tagautius medetur. Amplius ſecundùm alios, vſu carnis anguium, more anguillarum, lendes auferruntur. Item prædictæ carnes ad vulnera, & inciſos neruos admodum conferre, ex ſignatura, Porta atteſtatur: quandoquidem Serpentes diſſecti breui temporis ſpatio, & facili negotio coaleſcunt.

Cæterùm inter alias anguium partes, ſpolium in varijs affectionibus inſignem videtur habere prærogatiuam: nam primùm Galenus ſenectam anguinam combuſtam, & illitam ad caſum pilorum conducere autumat. Hinc fortè Timotheus, ad prohibẽdum capillorum defluuium, didicit ſenectam anguium comburere, eaque, cum axungia, mixta caput inungere. In affectibus oculorum, hæc Serpentum membrana, ſed potiſſimum viperina commendatur; nam Galenus illam, ad ſugillationes cum aqua manna tritam adhibet. Immò ſola huius frictione, ex Plinio, claritas oculorum augetur. His fortè verbis fretus Cardanus pronunciauit non corripi hebetudine viſus, aut ſuffuſione, qui quotidie de lecto ſurgens ſenecta anguina oculos fricauerit. Refert Galenus quoſdam ſcripſiſſe ſenectam anguium in aceto coctam ad odontalgiam valere: quamuis

D Dioſcorides hac in vino decocta, ad os colluendum, vtatur. Plinius verò hanc mixtam cum cera, ad dentes eradicandos, adhibet.

Similiter in otalgia corium anguium non eſt contemnendum: nam Dioſcorides illud in vino coquit, deinde in aures dolore vexatas inſtillat. Theophraſtus, ad prædictum affectum, in oleo coctum imponit. Alij ad aurium graueolentiam, pellem anguis in teſta candefacta cum roſaceo vſtam applicant. Alij fel teſtudinum cum ſenecta anguium, & aceto purulentis auribus prodeſſe opinantur. Tandem Archigenes apud Galenum, ſenectam anguium cum capitibus papaueris in oleo coctam vauri dolore vexatæ infundit. In affecta colico, Galenus in vaſe æneo ſpolium anguis frigit, donec comburatur: deinde hoc in oleo diſſoluto, partem laborantem inungit. At Plinius hoc ſpolium cum roſaceo in vaſe ſtãneo coctum, ad dyſenterias, & teneſmones laudat: immò ex aceto, in omnibus vitijs ſedis, efficax eſſe promulgat. Amplius propter antipathiam huius animalis cum homine, vt animaduertit Porta, ſuffimentum ex ſenecta anguium paratum, difficultates partus ſoluit: cui ſententiæ Plinius quoq; aſſenti-

Fel anguiũ

Hæmorrhoidum remedium.

Sãguis anguium ad quid valent.

Pinguedo.

Podagræ, & Paralyſis remedium.

In lib. de ſteril.

Li. 5. Phyt. cap. 12.

Carnes anguium ad lepram.

L. 1. Inſtit. chirurg.

Li 5. Phyt. cap. 12.

Li. 2. Euporiſt.

Part. 2. Arcan. c. 53.

Part. 2. Arcan c. 53.

Senecta anguium ad varios affectus.

Lib. 9 de ſubtil.

L 11. de ſimp. med. fac.

Lib. 2. de mat. med. cap. 17.

Lib. 3. de comp. med. ſec. loc.

Li. 2. Euporiſt.

Li. 1. Magnat.

tur,

tur, dum lumbis parturientis hanc membranam alligat, ſed à puerperio illam protinus remouet. Verùm noſtra ætate, non ſenectam, ſed pellem deglubitæ viperæ exſiccatam fæmori mulieris alligantes faciliorem partum reddere profitentur, nec præter rationem, cum ex libro manuſcripto Innominati, pellis, & non ſenecta anguium ſupra ventrem mulieris in partu laborantis imponatur. E

Pellis Viperæ exiccata partũ faciliorem reddit.

Arnoldus autem Villanouanus ex ſpolio Serpentis cum opopanace, myrrha, galbano, caſtoreo, ſtercore columbino, vel accipitris parat ſuffimen; indeq; fumum dimanantem per embotum in vterum recipi curat, vt fætus mortuus, & viuus educatur. Inſuper Plinius ſenectam anguium cum maſculo cancro tritam morſibus canis rabidi imponit. Immò, ex eodem, hæc vino incocta cicatrices ad priſtinum colorem reducit, nec non omne verucarum genus delet, & in pelle taurina alligata ſpaſmos fieri prohibet. Myrepſus hanc membranam cædit ad formam magni numiſmatis, & caricis intrudit, quas ieiuno, & inſcio ægrotanti præbet edendas, vt ſpatio trium, vel quatuor horarum, internæ, & externæ eminentiæ decidant. Pariter pellis hæc ſputo lauata, & ſupra apoſtema poſita grauem dolorem ſedat. Deniq; Auicennas lapidem Serpentis in lithiaſi ſummopere commendat. F

Morſus canis rabidi remedium.

VSVS IN VARIIS.

QVICVMQVE coniectamus eſſe exploratiſſimum, ex doctrina Plutarchi in Alexandro, Bacchantes tyrſigeras non ſolum angues impunè tractaſſe, verùm quoq; in tripudijs, & choreis, anguibus ſe cinxiſſe. Id ſignificauit Catullus his verſibus.

Euoe Bacchantes euoe capita inflectentes,
Harum pars tecta quatiebant cuſpide tyrſos,
Pars ſe ſe tortis Serpentibus incingebant.

Item apud Ægyptios veteri conſuetudine receptum fuit Reos capitali iudicio damnatos in foueam Serpentibus plenam præcipitare: ideòq; hac occaſione virtus citrei mali aduerſus angues cognita fuit, dum duo Rei, quorum alter malum citreum comederat, ad lacum Serpentum condemnati eſſent: hunc enim Serpentes, altero deuorato, intactum reliquerunt. Apud cæteros etiam Ethnicos, prædictum anguium ſupplicium Sanctiſſimi Chriſti Martyres paſſi ſunt: nam Baptiſta Mantuanus de martyrio S. Teclæ verba faciens ſic canebat. G

Vſus anguium in ſupplicijs.

Tortilibus fætam colubris, fætam aſpide, & hydris
Mittitur in foueam, ſine veſtibus, inter atroces
Nuda Feras.

Item in puniendis parricidis olim Serpente vtebantur; dum Reum cum Simia, gallo gallinaceo, & Serpente in culeo inſutum in mare tanquam omni elemento indignum præcipitabant: addebatur Serpens tanquam homini inimiciſſimus, vt in reum crudeliter ſæuire poſſet. Cur autem alij adderentur animantes ſuo loco explicatum fuit.

Parricidæ pœna.

India quoq; aduerſus Elephantos, Serpentes nutrit longiſſimos, quibus tanta vis ineſt in vinciendo, vt poſtica ſui corporis parte, elephanti animalis omnium robuſtiſſimi pedes ligent, & immotos contineant. Immò Ioannes Hugo agens de moribus Indorum recitat ibi multos circulatores magos verſari, qui Serpentes è corbibus cantionibus eductos ad ſonum muſici inſtrumenti tripudiare cogunt: deinde eos tanquã domeſticos oſculis, amplexu, & collocutione coram populo facillimè contrectant, vt à ſpectatoribus pecunias corradant. H

Vſus Serpentum in India.

Tzetzes narrat alium Serpentum vſum, dum olim Serpentes per fundas in exercitum Barbarorum, ad illos perterrefaciendos, immiſſos fuiſſe ſcribit. Neq; hoc à ratione alienum videtur; quoniam legimus apud Egnatium, quòd Annibal patria pulſus ad Anthiocum Syriæ Regem profectus eſt; cui, aduerſus Romanos, nauale victoriam Serpentum ſtratagemate comparauit: nam Romanam claſſem ingenti vi Serpentum, quos figlinis incluſerat vaſis, adortus, illos in hoſtem nihil tale ſperantem, de improuiſo eiaculatus eſt: hinc trepidatio, ex trepidatione pugnæ obliuio, ex obliuione turpis hoſtium fuga orta eſt.

Vſus anguium in bello. Lib. 6. var. hiſt.

His

A His animaduerſis, nunc varias Serpentum partes ponderabimus, quæ in varijs vſibus locum habent. In primis Mizaldus linguam Serpentis cera virginea incluſam in aure ſiniſtra equi reponit, vt animal tanquam mortuum humi procumbat, qua ablata, non ſolum à terra ſurgit, ſed quoq; animo alacriori currit. Olim Priſci maxilla Serpentis, ante ſerram inuentam, ad ſecundam vſi ſunt: hinc puerum Attalum, inſtar maxillæ Serpentinæ, ſerram fabrefeciſſe multi arbitrantur. Carnibus anguinis vtitur auceps ab Oppiano edoctus, vt aues citius pennas mutent. Quamuis Mizaldus pulpamentum gallinæ carnibus Serpentum nutritæ, pro mutatione plumarum accipitri exhibeat. Præterea adeps Serpentis apud Veterinarios eſt ex vſu: nam ad equorum ſtrangurriam, Hierocles cuidam medicamento permiſcet ſtercus lacerti, ſanguinem columbæ, & σέαρ ἑρπετῶν, nempè ſebum Serpentis, vt multi interpretantur.

Centur. 2. Lingua Serpentis.

Serræ inuentio.

Centur. 8.

Adipe anguium Veterinarij vtuntur.

Rurſus idem author in ſanando vlcere maligno dorſi equorum ex compreſſione nato, nec non in equina ſcabie delenda, adipem Serpentinum adhibet. Iterum ad fiſtulas in vngulis equorum ortas commendat vnguentum ex adipe Serpentis collecto, dum

B fruſta Serpentum in veru aſſantur. Albertus, qui partibus Serpentum perpetuò nugatur, ſumit corium vnius, ſanguinem alterius, & alterius adipem, permiſcens omnia in panno exequiarum accendit in lucerna, vt tota domus viridis, plenaq; Serpentibus appareat. Alibi ex pinguedine Serpentis, modico ſalis, & panno exequiarum quatuor format elychnia cum oleo ſambucino in lampade noua penès quatuor angulos domus accendenda, vt domus lacum Serpentum repreſentet. Aliter ſpolio Serpentis nigri in cauitate lampadis viridis, vel nigræ collocat; deinde ex adipe eiuſdem Serpentis, & panno exequiarum concinnatum ellychnium, & accenſum in oleo ſambucino ſuſpendit, vt totam ædem iconibus anguium repleat, donec lampas extinguatur. Neq; omittendum eſt Serpentis ouum, quod aliqui in litibus ſuperandis, & cõtrouerſijs dirimendis minimè infrugiferum ſe expertos eſſe fatentur: quapropter quidam eques Romanus hac ſuperſtitione motus, ouum Serpentis ſecum deferebat, dum coram Claudio Auguſto litigaret: ideò Serpentis ouum geſtare deprehenſus tanquam veneficus, iuſſu Principis, interfectus fuit; inde comparata ſibi nece, vnde, ad referendam victoriam,

Nugamento Alberti.

Anguinũ ouum ad quid.

C opem expectabat. Demùm tabem Serpentum ab vſu remouendam non eſſe aſſeuerat Porta: quandoquidem ad communicandam ferro talem temperaturam, vt marmor porphyriticum incidat, illud candefactum in tabe Serpentis extinguit.

L. 13. Magnat. Tabes anguina ad quid.

Demùm ſenecta, & corium anguium varios etiam habere vſus dicitur. Primitus Amazonibus, referente Pierio, coria anguium tegumentorum bellicorum vſum præſtabant. Palladius, vt poma florem continerent, vrinam veterem cum æquali portione aquæ temperabat: deinde totius anni ſpatio id radicibus ter infundebat, vel corio anguis inuoluebat. Corium quoq; Serpentis in templo Apollinis, olim adhibitum fuiſſe nonnulli affirmant: nam tripus ille, vel ſedes cum vaſe aureo à tribus pedibus fulta, collocata in templo Apollinis, vbi ſedentes Phæbi ſacerdotiſſæ dubia petentibus ſoluebant, cortinam æream habebat, ſecus quam prædictæ Phæbi miniſtræ reſponſa dabant: de qua Virgilius ſic cecinit.

Corij Serpentini vſus varij.

——— *neq; te Phæbi cortina fefellit.*

Lib. 6. Æneid.

Hanc autem cortinam antiquitùs ex pelle Serpentis ab Apolline interfecti fabrefactam

D fuiſſe multi aſſeuerant. Inſuper ſenectam anguineam ad varios vſus tractam fuiſſe legimus: etenim Antiqui Serpentum exuuias tanquam amuleta pharmaca, in armillis ligare conſueuerant. De his igitur Suetonius Tranquillus hæc habet. *Deprehenſis in lecto eius, circa ceruicalia, Serpentis exuuijs, quas tamen aureæ armillæ, ex voluntate matris, incluſas dextro brachio geſtauit.*

Lib. 6. de duodecim Cæſaribus.

Poſtmodum de hac anguium ſenecta, Cardanus miranda prædicat nugamenta: nimirum ſi cinis huius cremate, Luna Soli oppoſita, & primam Arietis faciem occupante, inſpergatur capiti alicuius, ſomnia terribilia excitabit: ſi ex eo diluto facies lauetur, horribilis ante conſpectum hominum apparebit: ſi ſub lingua teneatur, bonarum litterarum, ac linguarum præſidijs quis inſtructus eſſe videbitur: ſi ſub planta pedis geſtetur, apud Principes, & magiſtratus gratioſus erit. Addit incertus author, quòd puluis anguini ſpolij paratus, Luna ad Solis oppoſitionem properante, & per primam Arietis partem gradiente, in ſcutella lignea, vel metallica ſi ſupra menſam collocatus, ſi aderit ibi venenum, diſpergetur. Verùm his omiſſis, ad ſeria, & vtiliora deſcendemus. Plinius enim

Lib. 9. de ſubtil.

Pellis Serpentinæ vſus.

enim hanc pellem tritam cum ſale, & ſerpillo inijcit in fauces boum, vua matureſcente, vt per totum anni curriculum valeant. Alij hunc puluerem inſpergunt, vt apes ad aluearia reuertantur. Deniq; Odoardus Vuot hanc ſenectam anguium in capſis, & armarijs inter pannos reponit, vt illos à tineis tueatur. E

L.6.de diff. Anim.

DE VIPERA.

Caput II.

ÆQVIVOCA.

VT nihil non diſtinctè, & adamuſſim de hac beſtia exprimatur, à qua, inter cæteros Serpentes, hiſtoriam inchoamus: cum hæc θηρίον, nimirum fera Græcis κατ' ἐξοχήν, ideſt per excellentiam dicatur, tum quia inter Serpentes maximè inſignis, ob veneni facultatem habeatur; tum etiam, quia Medici ex hac fera vtilitatem immenſam accipiant, vt ſuo loco vbertim agetur. Primum huius feræ nomen, cùm apud Latinos, tùm apud Græcos non eſt ſitum extra omnem dubietatis aleam: ſiquidem prima fronte Vipera dicitur fuiſſe quædam anus venefica, in quam Petrus Crinitus carmen ſcripſit elegantiſſimum. Deinde, ex Alberti, & Iſidori ſententia, Vipera eſt piſcis marinus, aliter araneus nuncupatus. Amplius Vipera ſecundùm alios appellatur cancer minimus, nonnullis pinnothera cognominatus, qui, vt voluit Plinius, vacuis oſtreorum teſtis ſe condit, deinde auctus in capaciores migrat: hac de re à Lucano hæc vipera cuſtos pretioſæ conchæ nominatur hunc in modum. F

Vipera nomen anus.

Vipera piſcis.

Vipera cancri ſpecies.

Li.6.Pharſal.

Non Arabum volucer Serpens, innataq; rubris
Æquoribus cuſtos pretioſæ vipera conchæ.

Alioquin apud Lexicographos græcos huiuſmodi cancellus πιννοθήρις dicitur, qui, ex Athenæo, pinnam ſemper concomitans, illam hiantem obſeruat, num piſciculi in eam ingreſſi ſint; ſiquidem leui morſu comprimendam concham, prædamq; illapſam capiendam eſſe docet. Quamuis alij fuerint huius opinionis, Lucanum, loco citato, non de prædicto animalculo verba feciſſe, ſed de vipera Serpente in mari rubro potiſſimum verſante, quæ conchas margaritiferas ibi diligentiſſimè obſeruat. Demùm illam ophitis marmoris ſpeciem punctis nigris in liuido corpore conſtantem Lithotomi noſtræ ætatis viperam Ægypti appellant. Ex altera parte apud Græcos, vocabulum, ἐχίδνα, quod viperam denotat, maiori æquiuocatione laborare videtur: Nam Sanctius in commentarijs ad Alciatum, vbi icon Bellerophontis Chimeram extinguentis repræſentatur, echidnam chimeræ fuiſſe matrem retulit; idemq; Cælius aſſeuerat. Gyraldus verò Echidnam fuiſſe nympham prodidit. Verùm Heſiodus in Theogonia, Echidnam ſtatuit eſſe nympham, parte ſuperiori ſpetioſam puellam, infima verò immanem Serpentem, in ſpecu quodam verſantem, & cruda mandentem: quæ tandem cum Typhone mixta Cerberum Inferorum canem, & Hydram peperiſſe dicitur. Hæc fortè apud Euſtathium vocatur ἐχίδνα μιξοπάρθενος, nimirum vipera virgini mixta. Immò Tzetzes hanc memorans ſic legit. ἡ ἐχίδνα περὶ λυδίαν σπερνα, καὶ κεφαλὴν κόρη, τὰ δὲ κάτω ὄφις. Hæc igitur erat virgo vmbelico tenùs, reliqua Serpentis ſpecies, quæ poſtmodum, Herodoto teſte, compreſſa ab Hercule Agathyrſum, Gelonum, & Scythum concepit: nam Hercules boues Geryonis agens, cùm in Scythiam perueniſſet, accidit, vt equæ eius à curru ſolutæ paſcentes, ipſo interim dormiente, aliò migrauerint; quare experrectus eas indagans in antrum quoddam à prædicto monſtro ex virgine, & vipera integrato habitatum ingreſſus eſt: quod monſtrum ſe illi equas reſtituturum promiſit, dummodo cum ipſo prius congrederetur. G H

Vipera Ægypti quid ſit.

Embl. 14.

Echidnæ æquiuocationes.

Lib.4.

Echidna eſt quædā muſcæ ſpecies.

In genere muſcarum quædam ſpecies viperis valdè ſimilis, echidna appellatur, quam multi authores non proletarij ab hac ſignatura, aduerſus viperarum ictus non mediocriter valere aſtruunt. Ad finem hoc nomen (echidna) à Poetis pro hydra, ab Hercule ſuperata accipitur. Id præſtitit Ouidius in Faſtis, quando cecinit.

Lib. 3.

Sangui-

A *Sanguine Centauri, Lernææ ſanguine echidnæ*
Mixtus ad auxilium tempora nulla dabat.

Interdum echidna pro quocumque Serpente ſumitur; ideòque Ouidius in hoc ſenſu ſic canebat.

Oris cerberei ſpumas, & virus echidnæ. *Lib. 4. Metam.*

Alibi quoq; idem author echidnam in eodem ſignificato vſurpauit canens.

Pars quoq; Lernæa Serpens eius vnus echidnæ. *Lib. 9. Metam.*

SYNONIMA, EORVMQVE ETYMVM.

B QVIDAM Grammatici viperam, quoniam vi pariat nuncupatam fuiſſe opinantur: quandoquidē Priſcorum nonnulli à fœtu exeunte aluum matris lacerari commenti ſunt. At ſecundùm rei veritatem, vipera dicta eſt quaſi viuipara, & per contractionem vipara, & vipera: cum hæc, in genere Serpentum, oua intra aluum concipiat, deinde fœtum viuum enitatur. Ideo Nicander in Theriacis ſic canebat.

Sola etenim viuo grauidatur vipera fœtu,
Mortua cum reliquum paſſim genus oua reponat,
Squamigeroſq; greges per inhoſpita teſqua propaget.

Quicquid ſcribat Sueſſanus in Commentarijs ad Ariſtotelem, quòd vipera non ſit Serpens: cum Serpens à Philoſopho appelletur ὄφις, & vipera ἔχις. Clariſſimus Mercurialis optimo iure hoc Sueſſani nugamentum admiratur: propterea quòd Ariſtoteles alibi viperam in genere ὀφεῶν, ideſt Serpentum collocauit. Quamuis, ad mentem ipſius Philoſophi, vipera duabus conditionibus reliquo Serpentum generi non conue- *L. 1. de Gener. Anim. cap. 10.* *Lib. 5. de Gen. An. c. vlt.*

C nientibus gaudeat: prima eſt, quòd vipera fœtum viuum edit; altera eſt, quòd brumali tempore cæteri Serpentes ſub terra, viperæ autem ſub ſaxis ſtabulantur. In aſſerti confirmationem, doctrinam Auicennæ, & Plinij in medium afferremus, qui nominantes Serpentem, viperam per excellentiam intellexerunt: ſicuti hoc nomen ὄφις apud Græcos, quod per excellentiam aliquando pro vna ſpecie Serpentis, ideſt pro vipera vſurpatur. Immò Oppianus de congreſſu murenæ, & Serpentis verba faciens, nominando Serpentem viperam intelligere voluit. Inſuper vipera, ex mente Phyſiologi, nepa cognominatur: cum nepa ſtimulo libidinis agitata caput maris præcidat, & tandem ipſa ab exeunte fœtu necetur. Hæc opinio abſurda eſſe videtur: cum nepa, ex probatorum authorum ſententia, ſcorpius eſſe perhibeatur. *Nepa num ſit vipera.*

Ceterùm animaduertendum eſt, quòd vipera eſt Serpens in marem, & fœminam diſtinctus. Quamuis Latini vocabulorum inopia coacti, vna, & eadem voce, tam marem, quàm fœminam complectantur: nam habent iuſinita alia nomina, velut Simia, muſtela, columba, & ſimilia, quibus vterq; ſexus denotatur. At Græci copia nominum redundantes, duobus diſtinctis vocabulis, viperam marem, & fœminam deſignant: cum

D ipſis vipera mas ἔχις, fœmina verò ἔχιδνα nominetur. Circumfertur enim hoc vulgatum carmen.

Vipera Romanis, Græcis dicetur ἔχιδνα.

Quapropter Græci ſuas de vipera hiſtorias inſcribunt. Περὶ ἔχεως, καὶ ἐχίδνης. Quoad etymum, grauiſſimi authores retulerunt viperam Græcis nuncupari ἔχιδναν παρὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γονὴν ἄχρι θανάτου. nimirum quia ad interitum vſq; fœtum contineat; quandoquidem ventrem matris, hora partionis, à fœtu lacerari credebant. At Suidas, & author etymologici tradiderunt ἔχιδναν dici poſſe παρὰ τοῦ ἔχεννε αὐτῇ τὰ ζῷον; quoniam vipera intra aluum animal contineat, ad aliorum differentiam Serpentum, qui oua concipientes, eadem enituntur. Hæc autem etymologia, vt noſtra fert opinio, magis probanda eſt. Hodie in Græcia (teſte Bellonio) quidam Serpens, echendra cognominatur corrupto nomine ab echidna: nihilominus hic Serpens ipſi vera vipera eſſe non videtur. Varinus παλαιὸς ὄφις pro viperis vſurpat: cum tamen prædictæ voces pingues Serpentes denotent; πίος enim pinguedo exponitur. *Echidnæ etymum.* *Echendra quod nomen ſit.*

Italis, ex Nipho, & Leoniceno, hæc beſtia maraſſus nominatur. Quod autem maraſ- E
In Miſcell. ſus, & vipera ſint ſynonima, authores inter ſe ſententijs variant. Primitus tradit Budeus ſe Romæ viperam, quam Itali circulatores, ſub nomine Maraſſi, oſtentant, ſæpè diuq; aſpexiſſe, atq; Priſcorum viperam haudquaquam ſibi viſam fuiſſe. Alij pronunciarunt Maraſſum eſſe Serpentem venenoſum longitudine vnius cubiti, coloris cinerei, & oculis minimis, nec non igneis refertum, quæ conditiones in vipera minimè obſeruantur. Præterea Quatramius in ſua hiſtoria Theriacæ, & Mithridati, maraſſos contemplatur vario colore inſignitos, nempè ſubrubro, ſubflauo, cinereo, nigro, leucophæo, & varium arenarũ colorem imitante; cum vera vipera ſubflaui, & rufi coloris eſſe perhibeatur. Inſuper addit maraſſi oculos eſſe rubicundos; cum oculi viperæ ſubrubri conſpiciantur. Item vipera quaſi ſummitati caudæ innixa incedit, quem greſſum natura maraſſis non conceſſit. Ad finem maraſſum marem quatuor armatum dentibus eſſe atteſtatur, cum vipera mas duobus tantummodo muniatur. Quare hic author omnes maraſſorum conditiones potius aſpidibus, quàm viperis competere aſſeuerat.

Ex altera parte viri doctiſſimi affirmant viperam Antiquorum à maraſſis Italorum F
In lib. de Dipſ. & Thir. minimè diſcrepare. Nicolaus Leonicenus hoc argumento licet leui viperam eſſe maraſſum aſtruit: nimirum quoniam Ariſtoteles, & alij authores non vulgares à ſola vipera inter cæteros Serpentes viuum fætum in lucem edi ſcripſerint; qui partus Maraſſis Italorum competit. Leue autem prædictum opinamur eſſe argumentum; cum etiam Ceraſtes, ſeps, & alij Serpentes huius generis, ad inſtar viperæ, & maraſſi, viuum animal enitantur. Præterea Cælius Rhodiginus viperam vulgò maraſſum nuncupari, & *Lib. 6. lect. Ant. c. 16.* nomenclaturam minimè barbaram eſſe ſuſpicatur; cum à Populis Marſis deducatur, qui huiuſmodi Serpentum genus familiariter pertractant, & viperam appellitant. Prædictis addere poſſumus maximam viperæ Antiquorum cum maraſſis Italorum conuenientiam; ſiquidem Aetius ſcriptum reliquit viperam eſſe flauam, & Nicãder illam Ceraſti aſſimilauit. Nihilominus hunc viperæ colorem melius expreſſit Galenus, quan-
In lib. de Ther. ad Piſ. do viperam ſubrufam prædicabat, qui color, ſi maculæ nigricantes Maraſſi demantur, optimè quadrat.

Deinde Ceraſtis, cui, ex Nicandro, vipera eſt ſimilis, demptis corniculis, prædicti G
coloris eſſe celebratur. Itaq; Nicander viperæ colorem ſilentio inuoluit, fatis eſſe arbitratus viperam Ceraſti comparaſſe: cum huiuſmodi Serpentes viuos fætus, & non ouа pariant. Amplius Nicander viperæ fœminæ plures dentes, mari autem binos aſſignat, pariter Aetius totidem. Verùm hic dentium numerus Maraſſo Italorum, & fœminæ, & mari competit. Neq; refragatur noſtræ opinioni Nicander, quando dentes viperæ latos deſcribit; cum tamen in Maraſſis noſtris exiles obſeruentur: ſiquidem lati in comparatione ad dentes aliorum Serpentum Nicandro dicebantur. Inſuper cauda Maraſſi fœminæ magis κολόβη nempè mutila, quàm mari ineſt: quemadmodum de ſua vipera Nicander toties decantauit. Immò maraſſi ictus eadem generat ſymptomata, quæ de morſu ſuæ viperæ Veteres prædicabant. Accedit, quòd ſoli Marſi, qui (teſte Plinio) Italiæ ſunt populi, viperas venari ſoleant, à quibus huiuſmodi beſtiæ nomenclaturam deduxerunt. Item ruſtici Bononienſis agri, Serpentes, quos peiores eſſe iudicant, nempè
L. 11. c. 37. viperas Magaraſſos indigitant. Prædictis etiam addamus, quòd Plinius viperæ duplicem vuluam tribuit, quam prærogatiuam in Maraſſo fœmina, & duplicem penem in ma- H
re olim clariſſimus Anatomicus Gaſpar Taliacotius manifeſtiſſimè, ſecans huiuſmodi beſtias, demonſtrauit. Idem poſtea repetit Baldus Angelus Abbatius in ſua viperæ hiſtoria, veluti inferius in Anatomicis enucleabimus. Non eſt tamen negandum ad montem Quatranij, quòd multis in locis aſpides etiam maraſſi nominentur.

Sueſſanus in Cõmentarijs ad Ariſtotelem viperam Scurtionem vocitat. Et apud Ni-
Lib. 5. de hiſt. An. colum Florentinum Scorzonei viperæ nominãtur: quamuis ſint, qui ſcribant hoc vocabulum (Scorzone) apud Italos eſſe nomen generale ad omnes Serpentes, quirepunt, & dentibus feriunt; apud Hetruſcos populos, Oſcorzones appellantur viperæ; hocq; antiquum nomen deducunt ab Oſco, qui olim Hetruſcis imperauit, & pro Inſigni, Serpentis Icone delectabatur: hunc autem anguem fuiſſe ſpeciem Serpẽtis celeberrimam nempè viperam, multi affirmant. Sed tandem temporis tractu, dempta litera O. ſcurzones huiuſmodi Serpentes nuncupati fuerunt. Alij referunt hoc nomen, Scurzo, eſſe Hiſpanicum; nihilominus eſt Catalonicum, nec viperam propriè ſignificat, ſed illum

Serpen-

A Serpentem viperæ ſimilem, cui herba Scorzonera aduerſatur. Alioquin Hiſpanis vipera Biuora, & Bicha, Gallis autem Vipere nominatur. Alij tradunt, quòd Arabes, & barbaram ſectantes medicinam, Thyri vocabulo, omnes Serpentes, ſed viperas potiſſimum intelligant: Idcircò affectio illa Græcis cognominata ophiaſis, ipſis Thyria nominatur, vocabulo à Græcis detorto, qui hac voce, θηρίον, feram indicant. Neq; hoc videtur admiratione dignum: ſiquidem Andromachus, & ipſe viperinos paſtillos ferinos appellant, non alia fortè ductus ratione, niſi quia τὴρ, ſeu τηρίον nonnunquam pro vipera vſurpatur. Ideòq; paſtilli, ſeu trochiſci ex viperis parati, non immeritò theriaci cognominantur: cum tamen in hanc antidotum carnes viperarum, & non aliarum ferarum ingrediantur. Aliter vipera Labane, & Alfahay Arabibus dicitur. Alfe quoq; ad mentem Leoniceni, viperam in ſcholis Arabum denotat. At ſecundùm Andream Bellunenſem Alafarai; & Alfahai eſt nomen proprium viperæ, ex qua, illa celebratiſſima antidotus nempè theriaca paratur. Cæterùm leguntur apud Syluaticum nomina barbara, Eoſman, Synon, & Afis, quibus vipera deſignatur. Afis tamen eſſe videtur
B nomen detortum à voce græca ὄφις, ophis, quæ interdum per excellentiam viperam indicare ſolet. Tandem hæc beſtia Germanis ſecundum Matthiolum, Brandiſchlangen, ſecundum alios, Ein Nacer Sotter, & ſecundùm Geſnerum, Ein Bectnater, Viper nater appellatur.

Nomina Arabica viperæ.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

PERSONANT Sueſſani monimenta, ad rem noſtram, nulla conſideratione digna in commentarijs ad Ariſtotelem, viperam ad genus Serpentum minimè reduci poſſe: cum Ariſtoteli vipera ἔχις, & Serpens ὄφις nominetur: & tamen Ariſtoteles (annotante clariſſimo Mercuriali) viperam inter Serpentum genera enumerauit: vt etiam paulò ante atteſtati ſumus. Similiter explodenda eſt illorum opinio, qui ἔχιν
C ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, ſcilicet viperam marem à fœmina genere, & natura diſcrepare arbitrati ſunt, his potiſſimum moti rationibus, primò quoniam ἀπὸ τοῦ ἕχεος percuſſus conuulſione, non ſimiliter ἀπὸ ἐχιδνης afficiatur: deinde quia ἐχίδνης morſus albus, & ἕχεως liuidus eſſe feratur: tertiò, quoniam ad mentem Nicandri, duorum veſtigia dentium appareant, dum morſum infligit ἔχις, plurium verò, ſi momorderit ἔχιδνα. Has rationes nullum pondus apud viros eruditos habere arbitramur: ſiquidem claſſici authores conueniunt vniuerſi, ἔχιν ἀπὸ τῆς ἐχιδνης, non genere, non natura, ſed ſexu tantummodo differre; cum illum marem, hanc fœminam eſſe pronuncient. Auicennas ſpecies viperarum diuerſas conſtituere videtur, dum ſcribit viperas eſſe Aleſilati, inter quas, quercinas, & ſitim inducentes reponit. propterea ad aures Auicennæ (vt notat Leonicenus) vipera non erit nomen ſpeciei, ſed generis ſub ſe multas ſpecies comprehendentis. Vnde etiam colligendum eſt hunc authorem aſſignare viperis multas conditiones, quæ ad alios etiam Serpentes pertinent.

Lib. 5. de gener. An. c. 10.

Echis, & Echidna differũt ſexu, nõ ſpecie.

Præterquamquod idem Auicennas videtur exiſtimaſſe Thyrum eſſe Serpentem à vi-
D pera valdè diuerſum: quandoquidem in varijs theriacæ deſcriptionibus interdum trochiſcos Thyri, aliquando trochiſcos ex viperis nominauit. Hinc poſtea aliqui authores nuperi nixi Auicennæ authoritati trochiſcos thyri, à trochiſcis viperinis diſcrepare crediderunt. Gentilis Auicennæ interpres viperinã naturam non vni ſpeciei, ſed multis Serpentum generibus communem eſſe exponit. Nicolus Florentinus verba faciens de ſpeciebus anguium, quandoq; viperam inter Serpentes cornutos in Ægypto naſcentes reponit, & paulò poſt, ex Ariſtotelis authoritate, thyrum inter Serpentes ouiparos memorat: deinde addit Serpentes graciles, & oblongos eſſe viperas apud nos inuentas, quarum aliæ maioris, aliæ minoris malitiæ eſſe perhibentur: immo ipſas tanquam ſurdis proximas inter aſpides collocat.

Serm. 4. cã. 18.

Idem author alibi ſcriptis mandauit paruas viperas in noſtris regionibus ſtabulari, inter quas breues, & craſſas noſtro idiomate *Scorzoni* dictas enumerat. Hinc colligendum eſt hunc authorem, ſub nomine viperarũ, plures Serpentes, & etiam aſpides comprehendiſſe. Nec mirandum eſt ipſum fuiſſe hallucinatum: ſiquidem citat etiam Ga-

Scorzoni q Serpentes.

lenum loquentem de Regina Ægypti ſemetipſam interficiente imponendo manum ſupra thyrum, cum tamen Galenus ſcribens de theriaca ad Piſonem, interitum huius reginæ, nec thyro, nec viperæ, ſed aſpidi attribuerit. In eodem errore (teſte Leoniceno) verſatus eſt Montagnana, dum echidnam, nempè viperam, ſiue thyrum ad aſpidum genus reduxit. Et tamen Galenus in ſermone de theriaca ad Piſonem, aſpides à viperis manifeſtiſſimè diſtinguit. E

In lib. de Thyro.

Albertus Magnus multas viperarum ſpecies conſtituit, & interdum ſpeciem pro ſummo genere vſurpat: cui ſententiæ non eſt adhærendum, cum doctrina Ariſtotelis aliud nobis inſinuet. Eſt quidem verùm in doctrina Nicandri, Æliani, & Aetij, hos angues, nempè hæmorrhoim, ceraſtem, & dipſadem ad viperas referendos eſſe: etenim more viperarum oua concipiunt, & fætus viuos excludunt. Id autem inferius ad aures Euangeliſtæ Quatramij diligentius contemplabimur. Prædictis Serpentibus nonnulli addunt aſpidem, tanquam fætus viuos parientem: cui ſententiæ refragantur Hiſtoriographi dicentes oua Crocodili, & aſpidis ſub terra occultata, & ab Ichneumone inuenta frangi, niſi per oua aſpidum, oua aliorum Serpentum intellexerint. Præterea Galenus viperam longè diuerſam eſſe à dipſade prodidit; quod Hieronymus Cardanus minimè animaduertens viperam cum dipſade confundebat. Hinc colligendũ eſt viperam illam veram eſſe, cuius carnes compoſitionem theriacæ ingrediuntur: quamuis poſtmodum detur aliud genus Serpentis catulos, & non oua enitens, quod etiam nomine viperæ donandum eſt. F

Quaratione varij Serpentes ad viperas referãtur.

Lib. 11. de ſimp. med. fac.

Idcircò Euangeliſta Quatramius in hiſtoria theriacæ, & mithridati, aſſeuerantius dicit plures viperarum ſpecies aſſignari, cum proprijs oculis obſeruauerit aſpidem, ſepam, & Ammoditem catulos, & non oua excludere: quamobrem non eſt contemnenda ſententia Pierij Valeriani, qui ad mentem nonnullorũ, ſcriptum reliquit quædam Serpentum genera, præter viperas, animal parere; quamquam has Serpentum ſpecies non nominauerit. Immò ſuſpicatur Quatramius, præter nominatos Serpentes, inueniri etiam alios, ritu viperarum, parientes quemadmodum vnuſquiſq; varias anguium ſpecies in capſulis diſtinctis claudendo obſeruare, & conſpicari poterit.

Serpẽtes fœtus viuos excludentes.

L. 14. Hierogl.

Præter hæc, ratione coloris, viperæ inter ſe differre dicuntur: nam Porta fatetur ſe obſeruaſſe mutatione Soli, in quo huiuſmodi beſtiæ viuunt, alias virides, alias rubras, alias rufas, alias albas, alias nigras inueniri. Vnde Cardanus quoque magnam diuerſitatem viperarum in colore, ob locorum, & regionum ſitum, annotauit. Neque admiratione vlla teneri debemus: ſiquidem Pauſanias in Æthiopia, & Libya viperas nigras eſſe teſtificatur: etenim illud clima non ſolum indigenas, ſed etiam aduenas, temporis tractu fuſcat. Deinde meminit Cardanus, in recenſendo tabis remedio, cuiuſdã viperæ rubræ craſſæ, & breuis ab Italis *Milort* nuncupatæ: quamuis poſtea Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem hanc opinionem explodat dicens, Serpentem, quem Mediolanenſes, & cæteri Inſubres vocant *Milort* à vipera diſcrepare: cum hoc animal ſit innocentiſſimum, & domibus familiare; vipera autem ictibus perimat. In prædictorum cõfirmationem addemus verba Bellonij pronunciantis, quòd curioſitas, & deſiderium cognoſcendi viperas effecit, vt ipſe in Anglia, Gallia, Italia, Græcia, Aſia, & Ægypto, viperas colore, & forma diuerſas obſeruauerit. G

Li. 4. Phyt. c. 28.

Differẽtiæ ratione coloris.

Li. 2. c. 16.

Nonnulli, ratione veneni, viperas inter ſe diſcriminare conantur, dum alias venenatas, alias non venenatas eſſe conſtituunt. Non venenatas autem magnas, & capri mulgas nuncupatas eſſe aſſerunt; quia libenter caprarum, & vaccarum vbera fugant: cum tamen hoc Serpentum genus à viperis omninò ſegregandum ſit. Alij ponderances ſymptomata morſus illius Serpentis *Eſcurzo* nominati eſſe ſimilia ſymptomatibus inductis ab ictu viperæ, talem Serpentem ad viperarum genus retulerunt: cum tamen, toto cælo, à vipera diſcrepet: eſt enim animal longitudine ſeſquipalmari, parte infima tenui, & paulatim ad caput vſq; craſſeſcente, capite craſſo, & quadrato, ore magno, & hiante, lingua nigra, & mucronata, dentibus puſillis, quibus ferit, licèt etiã lingua inſtar aculei ſcorpionis pnugat, prẽditũ eſt colore cinereo nigricante maculis diſtincto, tardè incedit, & deniq; (teſte Nicolao Monarde) eius morſui ſola herba Scorzonera occurrit. H

Differẽtiæ viperarum ratione veneni.

In lib. de ijs, quorum morſus eſt venenatus

Ratione magnitudinis, & paruitatis, promulgat Atheneus beſtias ex vipera mare, & muræna genitas eſſe alijs viperis minores, variegatas, & quodammodo alteram viperarum ſpeciem repræſentare. Item Amatus Luſitanus in Dioſcoridem animad-

A animaduertit viperas in Hiſpania nonniſi cubitales inueniri. Ex altera parte viperas etiam immenſæ magnitudinis reperiri, Strabo retulit: quandoquidem Porus Indorum Rex Auguſto dona miſit, viperas ingentes, Serpentes decem cubitorum, teſtudinem fluuiatilem trium cubitorum, & perdicem vulture maiorem. Ælianus quoq; ex aliorum ſententia, viperas Troglodítæ Regionis ita grandes conſtituit, vt longitudinem decem, & nouem cubitorum æquent. Cardanus etiam tradidit viperas longitudine viginti pedum in aurea Caſtillia verſari; quam veritatem Scaliger ſibi perſuadere non poteſt. Cùm tamen hoc à veritate penitus alienum eſſe nequeat: nam quemadmodum homines pro varietate Regionum, & natura, & proceritate differunt; idq; fit ratione caloris innati, qui in alijs imbecillis, in alijs validus dominatur. Ita etiam reliqua animantia, & quicquid eſt vitæ particeps, pro diuerſitate climatum, inter ſe diſcrepare ſolent: quocirca Nicander iure optimo ſcriptum reliquit magnas, & paruas viperas inueniri. Itaq; Europa paruas, & breues nutrit viperas; cum hoc clima, in comparatione ad Aſiam, frigidum ſit: & viperæ veluti, & cæteri Serpentes frigidæ ſunt naturæ, & B incolentes Regionem frigidam calorem innatum habent robuſtiorem, & maiorem cibi copiam aſſumunt, quàm habitantes regionem calidam. Pari ratione caliditas Aſiæ defectum naturæ frigidæ viperarũ ſupplet, veluti frigiditas Europæ earum incrementum remoratur. Propterea Nicander in Theriacis hanc diuerſitatem Viperarum memorat hunc in modum.

Lib. 5.

Li. 9. *c.* 33.

Exercit. 175.

Viperæ Europeæ quales.

Hic quoq; vipeream, quæ cernit acuta, figuram
Aſpicias, vt non vno ſe corpore prodat,
Et nunc hæc longum, paruum trahat illa volumen,
Ne pare conſimiles forma ſit vbiq; dracones
Cernere, nam gignit noſtra hæc Europa minores.
Tum qui molle ſupra prætendat cornua guttur,
Et quodam candore micent, alij ad ſcopuloſos
Scironis montes, alta & Pannomia, & ipſum
Riphæum, & dictum Corui cognomine pagum,
C *Et canentem habitant Aſelenum quin, & alumna*
Fert Aſia vltra tres longis qui tractibus vlnas
Se tendant, rigidum quales Boccatteron, atq;
Arduus Ægages, & celſus Cercaphus intra
Se multos refouet.

Viperis igitur, & alijs Serpentibus redundant Europæ montes, nimirum Sciron, Pannomia, Aſelenus, Corax, & Riphæus. Sciron autem celebratur mons ſaxoſus in Græcia apud Athenas, ita cognominatus à Scirone latrone, cuius oſſa (poſtquã fuit à Theſæo ſuperatus) in prædictum montem conuerſa eſſe perhibentur, vt monimentis mandauit Ouidius. At Buccateron, Ægages, & Cercaphus montes Aſiæ viperas Europeis multò longiores nutriunt. Hoc verum eſſe nobis perſuadet Bellonius, qui viperas Ægyptiacas, ratione amplitudinis pellis, à noſtris diſcrepantes obſeruauit: etenim pelles illarum tomento repletæ duplo maiores apparent, quod viperis aliarum regionum contingere minimè conſpicatus eſt. Tandem vt differentijs coronidem addamus Proſper Alpimus ſermonem habens de medicina Ægyptiorum, ſcriptis mandauit in Illyrio ſtabulari viperas vnico in fronte cornu inſignes, Italorum viperis valdè ſimiles, capite latiore, & compreſſiore, mas album gerit cornu, fœmina duo tanquam acus in ſyncipite geſtat, Ceraſtes tamen non ſunt, immò ictu eadem, quæ vipera, patientibus ſymptomata afferunt; haſq; Ægyptij Thair vocant, voce non longè diuerſa à θὴρ, quo nomine multi authores, vt relatum fuit ſuperius, viperam indigitare ſolent: immò id in maiorem admirationem trahit Proſperum Alpinum, quòd Ægyptij ex his beſtijs cornigeris ſuam theriacam concinnant.

Viperæ mõtanis locis delectantur.

L. 8. *Metã.*

Li. 2. *obſer. cap.* 70.

Lib. 4. *c.* 8.

D

E

FORMA, ET DESCRIPTIO.

VIPERA eſt venenoſus Serpens, pollicis craſſitudine, duorum cubitorum longitudine, plus minuſuè, varij coloris, plano, latoq; capite, recta incedens ceruice, reliquo corpore reptans, & ſaltuatim in animalia irruens. At rectius poſſumus aſſeuerare, quòd vipera ſit longitudine cubitali, & ſæpè prolixiore, colore ſubflauo pluribus maculis conſperſo. Mas habet caput anguſtum, & acutum, collum craſſius, & reliquum corpus tenuius, quàm fœmina: paulatim cauda illius, ritu aliorum Serpentum gracileſcit, non autem aceruatim vt cauda fœminæ, ſquamas habet circa extremitatem caudæ aſperiores, quas ira percitus ſubrigit; quemadmodum plumæ galli gallinacei inter dimicandum eriguntur. Meatus excrementorum in cauda eſt ventri propinquior. Dentes canini illi duo inſunt, fœminæ verò plures, veluti Nicander in Theriacis elegan- F
ter decantauit his verſibus.

Τοῦ μὲν ὑπὲρ κυνόδοντε δύο χροὶ τεκμαίρονται
Ἰὸν ἐρευγόμενοι, πλέονες δὲ τοὶ αἰὲν ἐχίδνης.

Ideſt.

Huic gemini apparent dentes in carne venenum
Fundentes, verubus ſed fœmina pluribus atrox.

Vel rectius.

Quem gemino natura armauit dente canino,
Vulnere tabifico, ſed plures ſemper echidnæ.

Vtrum modo prædictus dentium numerus tam in viperis maribus, quàm in fœminis reperiatur nec ne; hoc inferius in Anatomicis diſputabitur. Itaque omnia, quæ hactenus de figuris viperarum dicta ſunt, in iconibus tam maris, quàm fœminæ manifeſta conſpicientur. Hanc autem deſcriptionem menti tum veterum, tum nuperorum authorum conformem eſſe ex eorummet doctrina patefaciemus. In primis Galenus G
ſcribens de Theriaca ad Piſonem, vbi, pro theriaca concinnanda, viperas fœminas ſu-
Deſcriptio viperę ad mentẽ Galeni. mendas eſſe præcipit: ſic inquit. Viperæ ſunt ſubflaui coloris, admodum agiles, collum maximè porrigentes, oculis ſubrubentibus, inuerecundis, atq; feri intuitus, capite latiore quàm in mari, quem etiam viperæ fœminæ reliqua corporis mole excedunt. Meatus excrementorum propius caudam ſitus eſt. Canini dentes mari duo, fœminæ verò plures inſunt.

Auicennas ſermonem habens de venenis, viperas celebrabat habentes caput preſſum, & latum, vbi ceruici annectitur, & corpore admodum longo attribuens fœminæ dentes plures vtrinq;, cum mares in omni latere, vno tantùm muniantur. Nam fieri poteſt ad mentem Galeni, vt mares etiam plures habeant dentes, non loquẽdo tamen de caninis; quemadmodum inferius in Anatomicis explicabitur.

Aetius viperam fœminam colore ſubflauo, & multis notis inſtar rotarum exornatam prædicabat, magnitudine tamen cubitali, cauda aceruatim in tenuitatem deſinente, oculis ſubrubris, capite latiore, collo anguſtiore, aluo ſinuoſiore, & deniq; dentibus H
quatuor caninis præditam, quæ innixa caudæ graditur. At vipera mas, ad mentem eiuſdem Aetij, prædicti eſt coloris, capite anguſtiore, & collo craſſiore, cuius cauda paulatim imminuitur, & alacrius mouetur. Cardanus in præſtantiſſimis viperis caput latum, erectum, & cauum, figura rhombi, oculos viuaces, breue corpus, & motum
Lib. 2. de nen. alacrem commendabat. Clariſſimus etiam Mercurialis viperam marem à fœmina in hoc differre ſcribebat: quoniam fœmina caput latius, ceruicem minus elatam, dentes quatuor, corpus craſſius, & breuiorem caudam habeat, tardiuſq; incedat: cum viciſſim mas capitis ſit anguſtioris, ceruicis magis elatæ, corporis longioris, & tenuioris, duobuſq; tantummodo dentibus refertus. Cùm poſtmodum viperæ omnes coloris cinerei, interdum ſubflaui, & maculis nigris, vt plurimum diſtinctæ conſpiciantur. Quæ omnes notæ apud Nicandrum in theriacis habentur, dum his verſibus in latinum ſic translatis canit.

Vipera Mas

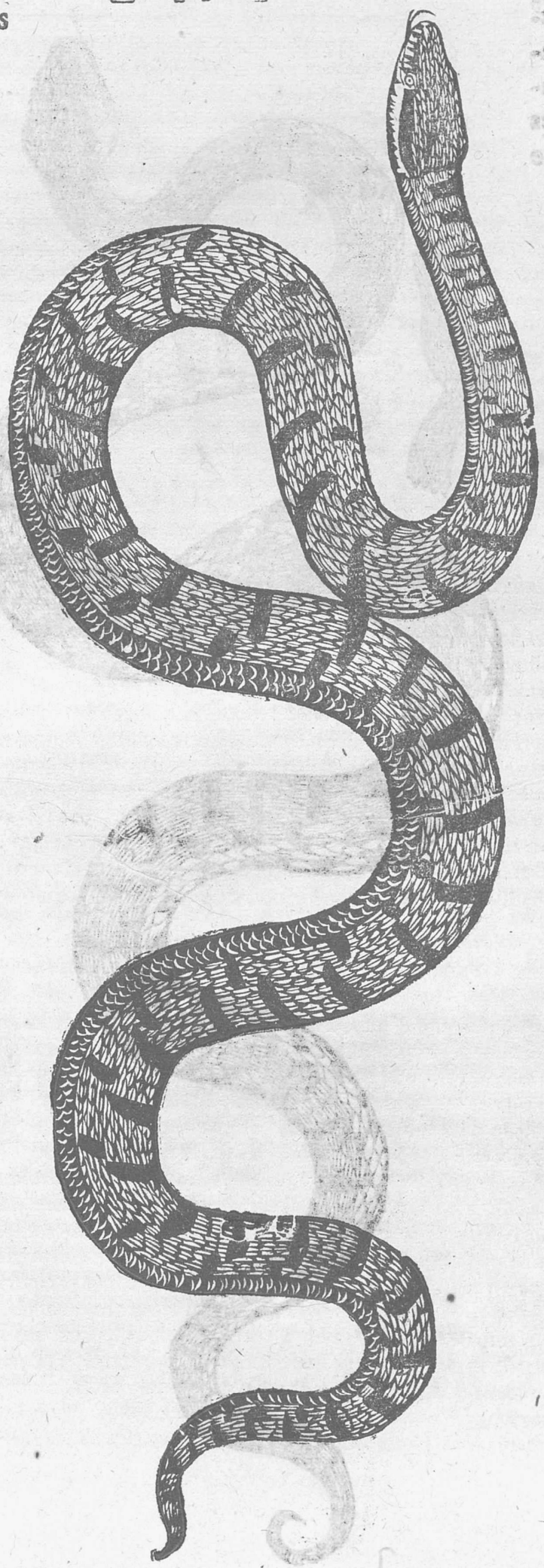

Vipera fœmina cũ capite ſeparato, dentes monſtrante

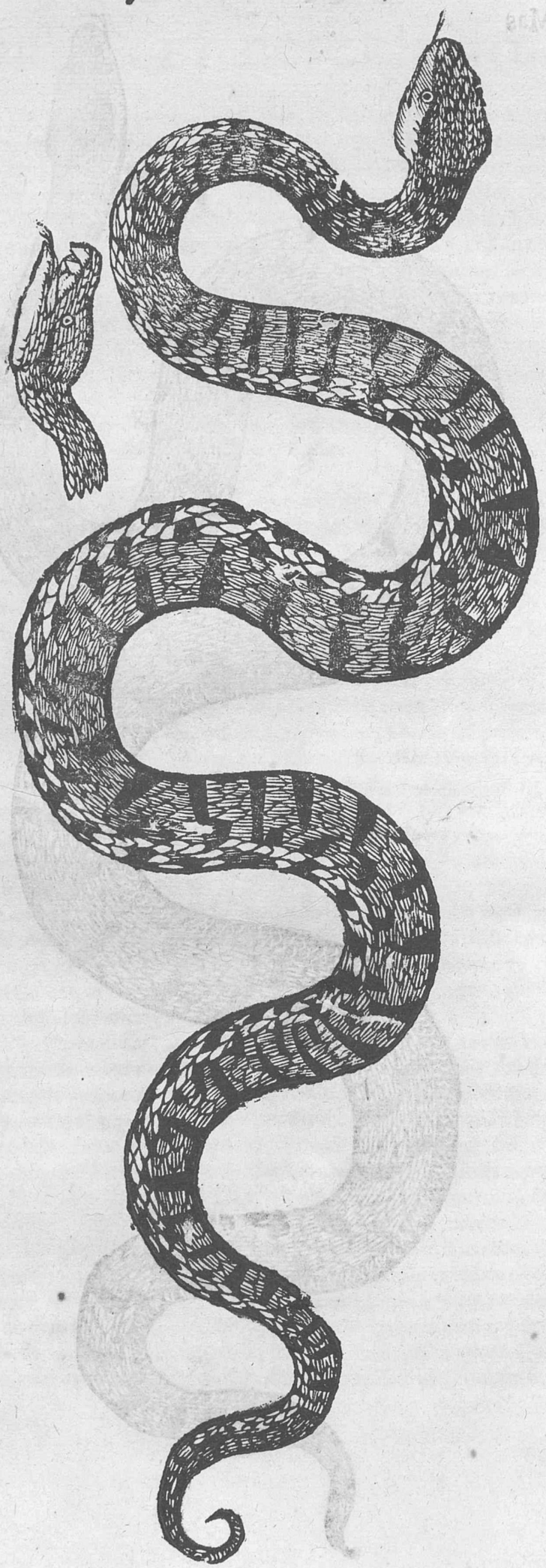

A *Fœmina ponè trahit ceù mancam vipera caudam,*
Perpetuo duris horrentem tergora ſquamis,
Et per opaca pigrum reptat dumeta volumen.
Ipſe ſed acre caput mas fert prolixior illa
Quandoq;, & quandoq; minor ſed non ita lato
Ventre patet, mutila eſt, ſimilisq; per omnia cauda.
Prolixi ſemper tractus, ſimiles quoq; ſquamæ.
Atque irritato quoties excanduit ira,
Sanguineo facies, oculiq; rubore coruſcant,
Diffiſaq; micans celer incriſpanteq; lingua
Obliquam ſinuat poſtremo in corpore caudam.

Cæterùm Amatus Luſitanus retulit viperam in Hiſpania eſſe cubitalem, capite preſſo, & acuto, in quo verruca conſpicitur, dorſo veluti quadam catena depicto. Quicquid aſſeruerit Belluacēſis ad mentem Phyſiologi, de vipera ad vmbelicum vſq;, faciem hu-
B manam habente, deinceps verò crocodili ſpecie decorata, tribuſq; tantummodo dentibus armata, cum meatu excrementorum paruo, ad inſtar foraminis acus, itaut per os tantùm concipere perhibeatur.

PHYSIOGNOMONICA.

ANIMALIVM deſcriptio ſpeculandi anſam præbere ſolet Phyſiognomis, quos hominum mores ex corpore, vultuq; diſquirendi labor agitare ſolet. Itaq; hi meditantes in humanis oculis quaſdam rubentes maculas, quales vt plurimum in oculis viperinis conſpiciuntur, tales eſſe homines opinantur, qui non à domeſticorum ſanguinis effuſione, neq; ab vlla impietate, & vaframentis abſtinent. Propterea inſignis ille vir Io. Baptiſta Porta huiuſmodi oculis Ezelinum de Romano humani ſanguinis in-
C explebilem, prædituū fuiſſe ſuſpicatur. Hac de re Iouius non temerè illi vipereos oculos, atrocem pallorem, & feralem frontem attribuebat, qui moribus pluſquam barbaris imbutus ferro, & flammis, vrbes, & multa corporum millia excidit. Item Ioannes Maria Vicecomes vipereis oculis, & venenum ferè ſpirantibus inſignitus, ſæuus princeps fuiſſe perhibetur: etenim carnificinam inauditæ crudelitatis in ſuos ciues exercuit, dū prægrandibus, & voracibus canibus humana carne nutritis, fera immanitate homines ſibimetipſi inuiſos obijciebat, vt, incredibili horrore populi, cōfeſtim ab illis diſcerperētur. *Lib. 3. Phyſio. c. 5.*

ANATOMICA.

IN diſſectione viperini capitis cerebrum ſubnigri coloris conſpicitur, & adeò puſillum, vt vix quantitatem quatuor granorum milij adęquet: propterea hoc animal à quibuſdam calidum, & ſiccum eſſe creditur; quoniam immodicus calor cordis à frigiditate cerebri temperari nequeat. Auriculis viperæ carent, ſed earum loco quaſdam cauernas habent: etenim Plinius tradidit animalibus fætum viuum parientibus aures ineſſe eminentes, exceptis cartilagineis, vitulo marino, Delphino, & viperis, quæ quibuſdam foraminibus, pro auribus, vtuntur. Quoad dentes, Geſnerus tradit quoſdam viperinum caput ſecantes, quatuor oblongos dentes in ſuperiori mandibula ſpectaſſe; cum alij dentes tam ſuperioris, quàm inferioris maxillæ, ob paruitatem, non appareant, ſed maxillam acu fricando aſperitatem, & ſtridorem percepiſſe; hos puſillos dentes, tàm in viuis, quam in mortuis viperis, niſi auferatur veſicula, in qua conduntur, nemo vnquam intueri poterit. Baldus Angelus Abbatius quatuor dentes caninos tàm mari, quàm fœminæ viperæ attribuit, cum hoc tamen diſcrimine, vt mas duos habeat deciduos; ideoq; non admirandum eſſe putat, ſi interdum maris dentes duos tantummodo eſſe conſpiciamus. Quamobrem Authores Nicandrum ſecutos proculdubio hallucinari ſtatuit; quando pronunciat demorſos à vipera mare duo tantùm vlcu-
D *Cerebri viperini quātitas.*

In l. de nat. viperæ ca. 16.

Dentes viperini, quot & quales ſint.

vlcuſcula, & à fœmina quatuor reportare: cum duos dentes maribus, & quatuor fœminis ſemper ineſſe crediderint. Et tamen vipera mas, antequam illi duo dentes cadant, quatuor etiam vulneribus poſſit patientes afficere; hæc autem ſententia ſi ſit vera nec ne, indiget animaduerſione: quãdoquidem noſtri circulatores viperas quotidie pertractantes, duos tantùm dentes tam in mare, quàm in fœmina ſe obſeruaſſe referunt. E

Nos igitur, decocto viperæ capite, & carne diligenter à cranio ſeparata, duplex dentium genus conſpicati ſumus, vnum, quo hæc beſtia ſe tuetur, & mordendo venenat, alterum, quo ad mandendum vtitur. Hi autem ſunt dentes quatuor ſupra triginta ab Antiquis non deſcripti: cum in gingiuis occultati non appareant. Horum autem talis eſt ordo, nam præter quatuor caninos nominatos, duodecim in ſuperioribus maxillis, nimirum ſex in vtroq; latere conſpiciuntur; ſuntq; ad inſtar ſerræ verſus gulam, & aliquantò maiores dentibus armantibus inferiores maxillas. Inferiores dentes ſunt viginti duo, nempè vndecim in quolibet latere, quocirca, quando authores memorant vulnera à dentibus viperinis inflicta, eos de caninis dentibus verba facere opinamur; cum cæteri dentes horum animalium illis ignoti fuerint. Quandoquidem Veteres, harum ferarum caninos tantummodo dentes deſcripſerunt, quos vidimus perfotatos, & veſicula veneno plena munitos, quæ nouo toxico quotidie repletur, dum primum in ictu conſumptum fuerit. Etenim quemadmodum in ſingulis animalibus aliqua ſemper generantur excrementa, quæ per partem determinatam extra corpus truduntur: ita etiam viperæ venenoſum excrementum per dentes euacuant, dum ſe defendentes, mordendo cætera animalia venenant. Hoc etiam præſtat ſcorpio, qui in cauda aculeum perforatum inſtar dentium anteriorum viperæ poſſidet, & ſub aculeo habet veſicam veneno plenam, quod punctis animalibus communicat.

Ordo dentium viperæ.

Priſci omnes dentes viperæ non cognouerunt.

F

Canini dẽtes viperarũ ſunt ad tutelam.

Neq; mirandum eſt viperas caninis dentibus ad tutelam tantùm ſibimet à natura comparaſſe: ſiquidem accidit idem piſci piſtrici roſtrum hinc inde dentatum poſſidenti, quos dentes huic animanti nonniſi ad tutelam natura impertita eſt. Quod autem noſtri viperarum venatores pronuncient ſe tam in mare, quam in fœmina duos tantùm dentes conſpicatos fuiſſe, inde natum eſſe credimus, quoniam cæteri in gingiuis latentes non videantur: deinde hoc genus hominum tanquam rude, & imperitum nunquam anatomen harum beſtiarum exercuit. G

Pulmo viperarum.

Cor viperarũ quale.

Iecoris viperini figura.

Ventriculi viperini locus.

Pulmo in viperis veluti veſicula oblonga membranoſa, varijſq; meatibus plena, & aere turgens obſeruatur. Item cor grandiuſculum apparet, & mobile in pericardio; hocq; quando animal alexipharmaco necatur concitatius mouetur, quam ſi ferro interimeretur, ob repugnantiam alexipharmaci ad venenum. Iecur eſt oblongum vena admodum craſſa per medium percurrente, quæ dimanans à corde ad extremam vſq; caudam Serpentis progreditur. Ibi etiam viſuntur venæ, ſeu arteriæ, quæ à corde, & hepate ad gingiuas, ſeu veſiculas dentium aſcendunt: cum in veſica fellea tanquam in propria lacuna contineatur hæc materia venenoſa, quæ inde ad dentes defertur. Poſſumus autem neceſſariò atteſtari hãc venenoſam materiam in cyſti fellis reſidere, quoniam neq; hepar, neq; cor, neq; ſanguis viperæ venenum participant. Ventriculus ſub iecore latitat, cui æſophagus adhæret cum aſpera arteria ad pulmones vſq; deſcendente. Splen colo inteſtino annectitur. Colon flexuoſum eſt, & in latere ſiniſtro terminatur. Rectum autem inteſtinum à fundo ventriculi dimanare videtur, ſed poſtquam H de inteſtinis viperinis fit ſermo; Hic vnum animaduerſione dignum eſt; nam accidit hoc anno trigeſimo octauo ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, dum hæc ſcriberemus, vt in inteſtinis multarum viperarum, pro trochiſcis ad parandam theriacam diſſectarum, multi vermiculi rubeſcentes, omnium pharmacopœorum admiratione, inuenti ſint. Quemadmodum oculatus teſtis Excellentiſs. D. Ouidius Montalbanus Medicus Collegiatus nos monuit, & ſingulari humanitate hoc lumbricorũ genus miſit ponderandum. Quare non valdè demirati ſumus, in auſtrina cõſtitutione, hoc animantium genus in cunctis animalibus procreari poſſe, dũ pituita iuſtò copioſior in inteſtinis colligitur, quæ poſtea calido prædita putreſcit: immo dum validus pituitæ calor in pituitoſam, & putreſcentem materiam agit, ſole concurrente, vermes producuntur, iuxta vulgatum carmen.

Lumbricos crudus perſeminat humor in aluo.

Veluti in quacumque alia corporis parte, prædictis confluentibus in vnum cauſis, gi-

gni

A gni poſſunt, nimirum in dentibus, in pulmonibus, ſecundum Alzarauium, in renibus, & vaſis ſeminarijs, ſecundum Plutarchum: ſuperiùs enim in Rubrica de Serpentum generatione, Icon cuiuſdam animalculi per lotium excreti fuit exhibitâ. Et demum Conciliator in capitibus arietum vermes aliquando genitos vidiſſe atteſtatur.

Tandem renes etiam ibi obſeruantur. Quoad partes generationi deſtinatas, ſcripſit Ariſtoteles nullum piſcem teſtes habere, neq; animalia pedibus carentia, vt Serpentes. Verùm hanc Ariſtotelis doctrinam ſectio anatomica redarguit: quandoquidem inter piſces oblongos, delphini, & vituli marini teſtibus inſigniuntur. Item vipera mas non ſolum duos, ſed quatuor teſtes, & duplicem penem habet, quemadmodum inſpectio anatomica manifeſtat. Hi penes ad radicem vſq; caudæ terminantur, in quorum ſumma parte pelliculæ tegentes penes, & in parte anteriori aſperitates quædam conſpiciuntur. Idcircò non erit veritati conſonum à vipera in congreſſu caput maris præcidi, neq; genituram per os emitti: in quem errorem grauiſſimi authores inciderunt. *Lib. 4. de part. An.* *Penes, & teſtes vipe rarum.*

B Circa genitalia viperæ fœminæ, Gerardus Bouman Medicus Cliuenſis, ex Geſnero, viperam ſecuit, in qua vterum bifidum conſpicatus eſt, vbi receptacula ouorum veluti in gallinis, vaſa ſeminaria, & bina orificia obſeruantur. Vtrum modò ſemen per vtrumque penem in hæc duo oſcula mas eiaculetur, an interdum per vnum, & quandoque per alterum, hactenus nobis ignotum eſt: cum hoc in animalibus venenoſis difficillimè inueſtigari poſſit: hæc autem vuluæ oſcula in poſtrema ferè caudæ parte reſident: vbi vuluam duplicem Plinius videtur contemplari. Vnde Nicolaus Leonicenus in hoc pliniano textu duplicem detegit errorem. Primò, quia duplicem vuluam viperæ, & cæteris animantibus intra ſe animal generantibus aſſignet, quaſi vipera non habeat locum inter illa animalia, quæ extra ſe viuum fœtum emittunt: ſecundò, quoniam duplicem vuluam ei tribuat; cum tamen vipera vnam tantùm habeat, veluti cæteræ animantes, quæ intus oua concipientes, fœtum deinde viuum excludunt. Etenim ea pars vteri oua continens lumbis adhæret cum oſtio ſupra inteſtina ſito; ſicuti Ariſtoteles teſtificatus eſt. Deinde ſi Plinius per duplicem vuluam bifidam, bipartitam intel- *Genitalia viperæ fœminæ.* *L. 11. c. 37.* *Vteri pars oua cõtinẽs vbi ſita ſit.*

C lexit, hæc proprietas alijs etiam animalibus tam intra, quam extra animal generantibus, communis eſſe fertur. Itaq; vulua viperæ veluti, & illa cartilagineorum diſſimilis eſt matrici tàm viuiparorum, quàm ouiparorum: ſiquidem ſupra ad ſeptum, & infra etiam porrecta eſt. Cæterùm non eſt intelligendum, vt idem corpus vteri ſit in duobus locis ſitum, ſed debemus intelligere vuluam quaſi mediam inter prædicta duo loca eſſe collocatam. Huius autem rei cauſa eſt, quoniam, & ouum, & animal generant. Ideòq; vulua viperarum quaſi naturam vuluæ generantis animal tantùm, & naturam vuluæ generantis ouum tantùm participat. Quamobrem fuit neceſſarium, vt matrix horum animalium medium quemdam locum occuparet. *Viperæ vuluæ locus.*

Circa cognitionem viperini fœtus, multæ viperæ prægnantes, & non prægnantes in capſulis ſeruandæ erunt, & octauo quoq; die vipera grauida, & non grauida erit ſecanda, vt magnum diſcrimen earum innoteſcat: idq; ad menſem vſq; Auguſti præſtandum erit: vt quonam tempore fœtus in ouo formari incipiat, diſtinctè cognoſcatur: Noſtra enim obſeruatione, circa calendas Iulij initium diſtinctæ formationis viperini

D fœtus apparere ſolet. Hoc etiam experimento in anatome oui gallinarum vſi ſumus; dum ſingulo die aperiebamus ouum ex viginti duobus, quæ gallina fouebat, vt quæ nam pars pulli formabatur, in dies patefieret. Quandoquidem ſingulo die aliquid ſemper noui in ouo obſeruatur. Vt autem, quod de viperæ anatome hactenus explicauimus manifeſtarium euaderet, placuit ex Baldo Angelo Abbatio ieonem anatomes viperæ tàm maris, quàm fœminæ ante legentium oculos repræſentare.

Partes interiæ viperæ maris.

AA. teſtes, & eorum ſitus.
BB. orificia penium ſita iuxta anum.
D. Iecur.
E. Ventriculus.
H. rectum inteſtinum.
LL. vaſa præparantia ſemen in penibus.
MM. pelliculæ tegẽtes penes.
Q. R. penes terminantes ad radicem caudæ.
XX. vaſa deferentia ſemen.
YY. Renes.
Z. Splen.

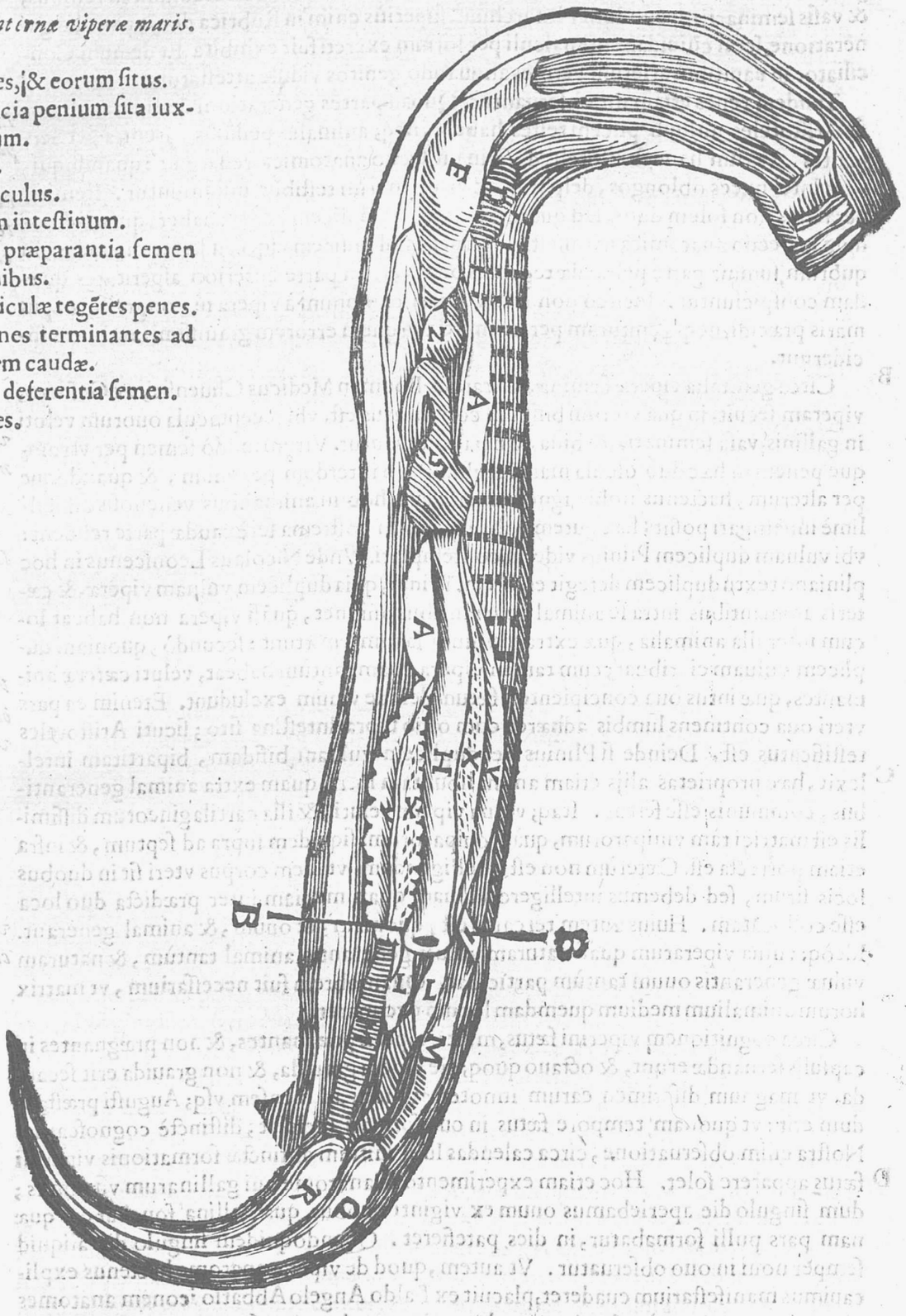

Partes internæ viperæ fœminæ.

A. & B. orificia intrinſeca vterorum.
D. & E. vaſa ſeminaria.
F. & C. exitus fœcum.
G. pars infima ventriculi.
H. & I. receptaculũ ouorum.
K. veſicula fellis.
L. ventriculus.
M. iecur, per quod vena excurrit.
N. Cor in pericardio.
O. vena deferens ab hepate venenũ ad radices dentiũ.
P. & Q. venæ, ſeu arteriæ aſcendentes à corde, & ab hepate ad veſiculas dẽtiũ
S. Oeſophagus.
T. & R. aſpera arteria.

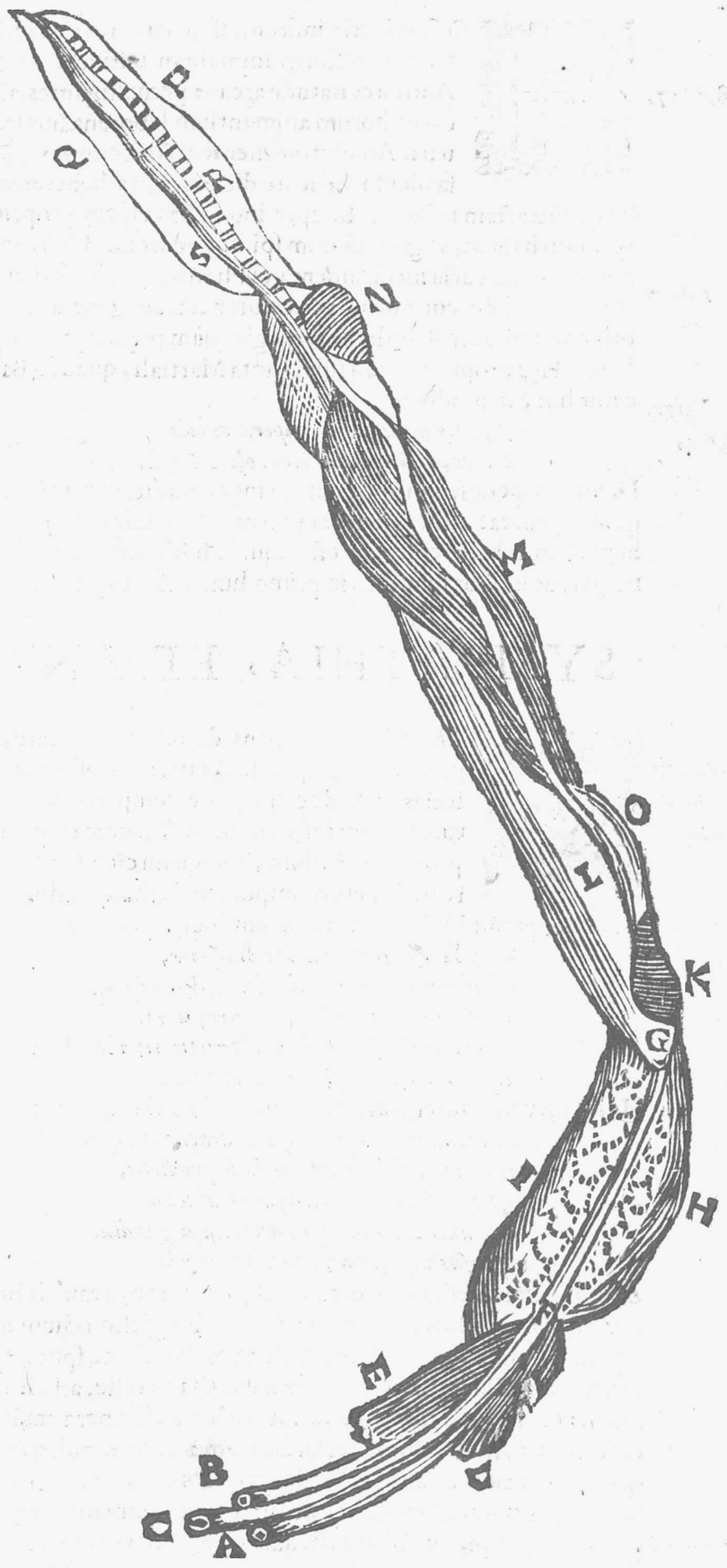

E

NATVRA.

Li.8.c.17. HOC viperis inſitum eſſe à natura, vt Vere,& Autumno ſpolium deponant, in hiſtorijs animalium teſtificatus eſt Ariſtoteles. Quapropter Authores naturæ arcana perueſtigantes,ab hac ſignatura collegerunt carne horum animantium laborantibus ſcabie exhibita, cutim renouari. Amplius ad mentem Auicennæ, viperæ tempore vernali, oculos fæniculo affricare dicuntur; vt hebetudinem viſus hyeme in ſpecubus contractam tollant. Inſuper inter alias viperæ proprietates, hanc à natura congenitam habent, vt grauiſſimum ſpirent odorem. Ideò capſulæ, in quibus viperæ, ad concinnanda varia medicamenta, à Pharmacopolis ſeruantur, quando recluduntur, ob tetrum odorem quamdam veluti nauſeam generant. Immò cauernæ, in quibus, brumali tempore ſtabulantur, magis quàm prędictę capſulę peſtiferum odorem exhalant. Hęc proprietas non fuit ignota Martiali, quando Baſſam malè olentem prædicauit hunc in modum.

Viperarum teter odor.

F

L.5.Epigr. epigr.4,

Quod vulpis fuga, viperæ cubile
Males, quàm quod oles, olere Baſſa.

Demùm viperæ fęminę hoc natura ingenerauit, vt morſus ſit acerbior,& corpore pinguior appareat. De cæteris autem moribus huic beſtiæ congenitis nullum ſermonem in præſentia habere neceſſe eſt: ſiquidem hos cum alijs Serpentibus communes participat, de quibus omnibus in primo huius libri capite ſatis ſuperq; egimus.

SYMPATHIA ET ANTIPATHIA.

Viperæ,& murænæ amicitia.

CARDANVS agens de rerum varietate, monimentis mandauit viperam, inter plantas, eruca potiſſimum, & ſabina maximoperè delectari: hac de cauſa plures ſemper,& ſubtus arborem ſabinæ gradiuntur,& ſuper ipſam ſerpunt. Præterea vipera ſingulari fauore murenam proſequitur; dum, antequam cũ ipſa congrediatur, venenum euomere perhibetur, ne ſponſam læthali humore inficiat: hoc autem elegantiſſimè expreſſit Philes his verſibus iambicis.

G

Ἐχις δὲ καὶ μύραινα συν διαζέτην,
Ὁ μὲν πρὸς αὐτὴν τῆς ὀπῆς ἐξερπύσας,
Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐκ ῥοῆς ἀνηγμένη.
Καὶ πρὶν δὲ, βασιλεῦ, συνδραμεῖν εἰς τὸν γάμον,
Εμεῖ τὸν ἰὸν ὡς γλυχὺς ὁ νυμφίος.

Hi autem verſus interprete Berſmano ſic latinè exponuntur.

Murana amore, & vipera ardent mutuo,
Hæc ex latebris ad puellam prodiens,
At illa fluminis relinquens alueum.
Sed ante iungant, quàm viciſſim gaudia,
Sponſus venenum vomitione reijcit.

H

Alioquin hæc beſtia, odio capitali ab homine, à multis brutis, à quibuſdam plantis, nec non à lapidibus diſſidet. Primitùs ob agreſte odium inter ipſam, & hominem, ſi viperæ collum cautè contineatur,& in os diductum, ſputum humanum inijciatur, itaut in ventrem dilabatur, tanta pernicie, Æliano teſte, afficitur, vt vipera paulò poſt contabeſcat. Deinde ob eamdem antipathiam, ſi vipera mulieri grauidæ occurrat, partum abortu vitiat: immò, ex Porta, idem accidere mulieribus prægnãtibus perhibetur, quæ ſonum citharæ audiuerint, in qua fides confectæ ex inteſtinis Serpentum, & præcipuè viperarum accõmodatæ ſint. Inter bruta animantia, viperę muribus inuiſę pronunciantur: etenim, ex Æliano, hi ſtatim atq; vocem felis, aut ſibilũ viperæ audiunt, muſculos à proprijs cauis aliò transferunt. Item magnũ diſſenſum inter viperam,& oſſifragam collocat Auicennas; eum fateatur ſe vidiſſe hanc auem cum vipera dimicantem,

L.20.Mag. nat.

Oſſifragæ, & viperæ diſſidium.

& ex

A & ex gugna ad herbã ſimilem ſoncho ſe recipientem, quam cũ quidam, periculi cauſa, euulſiſſet, auis rediens, nec herbam inueniens interijt. Amplius inter viperam, & terreſtrem teſtudinem, acre odiũ cadere, narrat Ælianus: quocirca teſtudo deuorato prius origano, viperam preclarè contemnit, quo non inuento, ad rutam confugere dicitur, qua deguſtata contra viperinos ictus armatur: hinc fortè colligenda erit cauſa, propter quam Apuleius rutam viperalem appellauerit. His autem herbis deficientibus, teſtudo planè conficitur. Quæ omnia ab Ariſtotele deſumpta fuiſſe arbitramur: hic enim in Mirabilibus, Origanum pro teſtudine aduerſus viperam prædicat. Plinius autem de antipathia prædictorum animalium agens, id, quod Ariſtoteles Origano attribuit, cunilæ herbæ aſſignat, dicens. Teſtudo ſi viperam ederit, mox cunilam guſtat, quòd cum ſæpius quidam ita factum animaduertiſſet, deuorata à teſtudine vipera, herbam eradicauit, quo facto, teſtudo interijt.

Teſtudinis & Viperæ inimicitia.

Immò inter Parias Serpentes, & viperas acerbiſſimum odium intercedere promulgat Suidas: propterea quòd Pariæ ſunt Serpentes manſueti, hominibus minimè nocui,
B & inuentas viperas deuorant. Scorpioni quoq; vehementer infenſam eſſe viperam nonnulli retulerunt. Vnde Gaſpar Vuolfius huius rei ſe periculum feciſſe teſtatur, dum inuentũ Scorpionem iniecit in phialam, in qua viua vipera ſeruabatur: quare paulò poſt ictibus, & morſibus hinc inde datis, ambas animantes interijſſe conſpicatus eſt. Vtrum modò Scorpius, vel vipera prius obierit, ſe non rectè meminiſſe fatetur. Tandem inter animantes, Ælianus tradit veſpas in viperam malignas eſſe: vnde poſtea fit, vt pernicioſiores ictus imprimant.

Paris Serpentes, & viperæ hoſtes.

Scorpionis, & viperæ certamen.

Præter animalia, ad uerſus nonnullas plantas viperæ odium contraxerunt, ſed præcipuè contra allium, vt Theophraſtus pronunciauit; ideòq; allij odorem vitant; conſequenterq; Scordium, & alliariam fugient, cum folia harum plantarum contuſa tetrum allij odorem emittant. Ex Auicenna Luph, nempè Arum inimicum viperis eſſe perhibetur: hinc huius radix manibus affricata morſus viperarum arcere dicitur. Idem author ſinapim viperis aduerſari promulgat. Rurſus inter fagum, & hanc beſtiam antipathia cadit non contemnenda: ſiquidem Andreas à Lacuna recitat, ramulo fagi
C viperam leuiter contactam obſtupeſcere. Idem de fraxino Mercurialis publicat: nam hæc beſtia tantoperè ab illa abhorret, vt conſtituta inter folia fraxini, & prunas, potiùs per ignem quàm per folia tranſire eligat. Deniq; Solanum viperis inuiſum eſſe volunt: quare Galenus aduerſus hos Serpentes, manus ſucco ſolani madefaciebat. Inter lapides ſmaragdus viperæ odioſiſſimus celebratur: cum ex Rhaſi, viperæ oculi optimum intuentes ſmaragdum liquari, & mox à capite effluere dicantur.

L. 6. de cauſis Plant.

Fagus viperæ inimicus.

Solanũ viperis inuiſum.

Smaragdus viperis aduerſatur.

GOITVS, PARTVS.

D VIPERAS olim ex capite Cerberi natas eſſe, multi fabulantur: ideòque Goropius hæc verba protulit. *Aconitum verò illud ex eo lethale virus contraxiſſe volunt, quod Hercules paulò ante Cerberum apud Heracleam extractũ hominibus oſtenderit, è cuius capite viperæ natæ ſint, quarũ tabo aconitum fuerit infectum.* Quamuis poſtea Goropius hanc fabulam ad veram reduxerit hiſtoriam. Legitur etiam apud interpretem Theocriti viperam, ad mentem Ariſtotelis, ex lacerta exſiccata dimanare. Quidam ex cinere tanquam ex putri materia viperam oriri pronunciant. Sed nos opinamur Serpentem, & non viperam ſimpliciter intelligendam eſſe. Quamquam credendum ſit ex putredine etiam generari poſſe: narrat enim Iulius Obſequens, vigentibus bellis ciuilibus inter Cæſarem, & Antonium, Padum inundaſſe, & ingentem viperarum copiam viſam fuiſſe. Et apud Sabellicum legimus, mulierem pro infante viperam peperiſſe: quæ animantia ex nulla alia materia, niſi ex corrupta originem habuiſſe arbitramur. Verumtamen, his poſthabitis, pronunciandum eſt viperas ex congreſſu maris, & fæminæ oriri: propterea recitant multi authores, & præcipuè Herodotus in Thalia, quòd vipera mas congrediens caput in os fæminæ inſerit, quæ, poſtmodum, re peracta, dentibus illud præcidit, iuxta illud diſtichon Reuſneri.

L. 8. de orig Antuerp.

Vipera ex lacerta.

Lib. 3.

L. 25. de Anim.

Cum ruit in venerem blanditur echidna marito. E
Mox ſatura inſertum præſecat ore caput.

Quamobrem non eſt mirandum, ſi Albertus in hanc venerit ſententiam, quod fęmina libidine inſaniens caput maris ore apprehendens illud amputet, & ex ſputo illo concipiat: fætus autem perfectionem adeptus exiens aluum matris erodat, vt paulò inferius recitabitur. Canit enim Reuſnerus hunc in modum.

Dum coit, emoriens infauſtò vipera partu:
Dente caput reſecat coniugis ipſa ſui.

In Theriacis. Quare id totũ explanauit Nicander verſibus græcis in latinum ſermonem ſic translatis.

Cum durum fugiens morſum igneſcentis echidnæ
Frendit echis, vel vbi feruente libidinis æſtu
Sæuo dente ſui reſecat caput illa mariti.
Aſt vbi poſt vegetam caperunt pignora vitam,
Iamq; propinqua adſunt maturi tempora partus
Indignam cari mortem vlciſcentia patris, F
Eroſa miſeræ naſcuntur matris ab aluo.

Aliter etiam carmina græca Nicandri ſic verti poſſunt.

Vipera ſæua caput læthali dente mariti
Mordicus abſcindit, ſed nata ex ſemine proles
Viſcera dilaniat matris ſtratamq; relinquit,
Sic patris interitum ſub primo vlciſcitur ortu.

Cæterùm Ariſtoteles, & Plinius, more aliorum Serpentum, nimirum viperas ſimul complicatas congredi pronunciarunt: cum id veriſſimum eſſe experientia doceat. Immò mares viperarum teſtibus inſigniti ſunt, & penibus in permixtione vtuntur: quemadmodum in Anatomicis enucleauimus. Cum tamen Ariſtoteles in his explicandis non multam diligentiam adhibuerit. Fuerunt igitur ætate noſtra, qui viperas vtriuſq; ſexus in viuarijs incluſerunt, illaſq; inſtar aliorum animalium iungi, concipere, parere, & fætus ſuos educare obſeruarunt. His addit Amatus Luſitanus in Dioſcoridem, quòd viperas in pyxidibus prægnantes ſine vlla læſione eniti conſpicatus eſt. G

Congreſſus viperarum qualis.

Ex altera parte, hiſtoria huius congreſſus alia premitur difficultate: quoniam Scholiaſtes græcus Nicandri prodidit Archelaum exiſtimaſſe murænas ad litus exeuntes cum viperis coire: & Plinius de murenis loquens, Serpentum permixtione impleri arbitratus eſt. Ælianus etiam recitauit, quòd muræna libidinis impetu acta in aridum locum progreditur, & deſiderio ſponſi iniquiſſimi mota, latibulum viperæ ingrediens ipſi copulatur. At vulgaris opinio eſt viperam venereis ſtimulis concitatam ad mare accedere, & ſibilando murænam euocare, immò antequam venereo complexu iungantur, venenum deponere; vt in conſpectu fæminæ decorus, & innocens ſponſus appareat, & peracto congreſſu, murænaq; ad pelagus regrediente, veneno rurſus abſorpto, domeſticam ſedem repetere. Quam opinionem Oppianus poeta græcus, Baſilius, Cæſarienſis, & alij ſecuti ſunt; quoniam hanc ab Oro Apolline in hieroglyphicis confirmatam legerunt. Huic autem falſæ opinioni Ariſtoteles, & Theophraſtus anſam præbuerunt, cum diſcrimen inter myrum, & murænam recenſerent. Siquidem tanta eſt myri, & murænæ cum anguibus ſimilitudo, vt myrum murænæ coniunctum intuentes, viperam marem eſſe crediderint: eoq; magis, cum, Serpentum, & viperarum ritu, permiſceantur. Hac de cauſa Athenæus validis rationibus hanc murenæ, & viperæ permixtionem deſtruere conatur. Primò, quia neq; viperæ in mari, neq; murenæ humi verſentur: deinde, quia viperę, & murenę marem, & fęminam ſui generis habeant. Tertiò, ſi murenę cum Serpentibus congrederentur (quod eſt abſurdum) potius cum marinis, quàm cum terreſtribus miſcerentur. Ad roborandam Athenęi ſententiam addenda eſt authoritas Rondeletij, qui varij generis Serpentes in vaſis includens obſeruauit viperam marem coire tantummodo cum compare, neq; alio congreſſu delectari. H

L. 12. c. 23.

Coitus murænæ & viperæ.

Exploditur opinio congreſſus viperæ & murænæ.

De partu viperę inualuit opinio apud Vulgus, catulos viperinos, nonniſi lacerata matris aluo in lucem exire. Referunt enim naturam ita cauiſſe, ne huius tam perniciosi animalis ſpecies ſupra modum augeſceret: ideòq; viperam, quemadmodum & leęnam bis parere negarunt. Quapropter ad rem, Baptiſta Mantuanus canebat.

Languet, & ipſa ſuo periens vt vipera partu.

Pari-

A Pariter Iulius Cæſar Scaliger in ænigmate ſpumæ maris ad partum viperæ alludens ſic cecinit.

Inſtabilis mater, cum rupta eſt, naſcor: vt olim
Vipera, ſed rurſus priſtina fio parens.

In hoc genere etiam circumferuntur pulcherrima carmina Aurelij Clementis, quæ quoniam lectu ſunt digna, non piguit nos hoc in loco illa recenſere: hæc autem ſic ſe habent.

Si licet exemplis vti, ſic vipera, vt aiunt,
Dentibus emoritur fuſæ per viſcera prolis
Author morte ſua non ſexu fertilis, aut de
Concubitu, diſtincta vterum, ſed cum calet igne
Percita fæmineo, moriturum obſcæna maritum
Ore ſitit patulo, caput inſerit ille trilingue
Coniugis in fauces, atq; oſcula feruidus intrat
B *Inſinuans oris coitu genitale venenum;*
Nupta voluptatis vi ſaucia mordicus hauſta
Frangit amatoris blanda inter fœdera guttur.
Infuſaſq; bibit, caro pereunte, ſaliuas;
His pater illecebris conſumitur, & genitricem
Clauſa necat ſoboles: nam poſtquam ſemine adulto
Incipiunt calidis corpuſcula parua latebris
Serpere, moratumq; vterum vibrata ferire.
Æſtuat interno feritatis crimine mater
Carnificemq; gemit damnati conſcia ſexus
Progeniem ſepti rumpentes obſtacula partus,
Nam quia naſcendi nullus patet exitus, aluus
Fatibus in lucem nitentibus excruciata
Carpitur, atq; viam lacerata per ilia pandit.
C *Tandem obitu altricis prodit grex ille dolentis*
Ingreſſum vitæ vix eluctatus, & ortum
Per ſcelus exultans lambunt natale cadauer.
Reptantis catuli proles dum naſcitur orba
Haud experta diem, miſeræ niſi poſthuma matri.

Hanc abſurdam de partu viperæ ſententiam protulerunt Herodotus, Nicander, Orus Apollo, Plutarchus, Solinus, Arnoldus Villanouanus, Valerianus, Gillius, Volaterranus, & multi alij, qui in eadem naui parùm accuratè verſati ſunt. Sed inter hos maximoperè admiramur Authorem de theriaca ad Piſonem, qui non ſolum in hoc erratum, ſed etiam in multa incidit, quæ hunc librum Galeno minimè adſcribendum eſſe nobis perſuadent. At hic error inde fortè dimanauit, quia nonnulli viperam aliquando extinctam, fœtu ſuperſtite obſeruarunt. Animaduertendum autem eſt, quòd vipera prius oua vnius coloris, & mollia inſtar ouorum piſcium concipit: deinde viuum fœtum excludit, ad differentiam aliorum anguium, qui oua concipientes eadem pariunt. Hæc
D autem animantia mediam quodammodo naturam inter ouipara, & viuipara participantia nullam nobis admirationem afferre debent: cum hoc etiam plantis contingat: etenim planta Aparine, & Græcis Philanthropos nuncupata cõcipit florem ab hirſuto, & aſpero globulo non exeuntem; immò intus perfectionem adeptus ſemen producit. Idem in viperis manifeſtum conſpicamur, quæ intus oua concipientes animal poſtmodum foras emittunt, vt Nicander his verſibus expreſſit. *In Ther.*

Οἴη γαρ βαρύθει ὑπὸ κύματα τοὶ δὲ κατ' ὤλιν
Ωοτόκοι ὄφιες λεπυρὴν θάλψασι γενέθλην.

Qui verſus in latinum translati ſic ſonant.

Sola etenim fœtu grauida eſt, cum cætera in altis
Ouipera excludant teſtacea pignora ſyluis.

Vel etiam rectius ſic exponi poſſunt.

Hæc etenim ſolum fœtu grauis vndiq; fertur;
Cum tamen oua alia paſſim per deuia fundant.

Quare nõ immeritò refert Apollonius apud Philoſtratũ, viperam fuiſſe viſam, quę catulos nuper in lucem editos quodammodo expoliẽs lambebat. Itaq; ratione huius fęturę moti graues authores, viperas à cęteris Serpentibus ſegregarũt: cum tamen hęc ſententia multis non arrideat: etenim Ceraſtes, & multi alij Serpentes, more viperarũ, eniti ferũtur; quãdoquidem ex Bellonij obſeruationibus, in Ægypto huiuſmodi beſtię ſtudio diſſectę, & catuli in ouis inuenti fuerunt. Hac de cauſa Nicander non iniuria Ceraſtes inter viperas enumerabat. Et Greuinus hos Serpentes, exceptis cornibus, à viperis minimè diſcrepare aſſeuerabat. Præterea, ſecundùm Horodotum, in Arabia Serpentes ſubalati ritu viperarũ congredientes, & parientes ſtabulantur. Hinc colligendũ eſt non à ſola vipera viuum fætum edi, quamuis ſcribat Leonicenus, hoc argumento ſententiam Ariſtotelis minimè deſtrui, cum ex alato, & non alato, ad mentem eiuſdem Philoſophi, ſpecies non varietur, quoniam formicæ etiam alatę, & non alatę ad eamdem ſpeciem referantur. Verùm, licèt viperæ viuum fætum enitantur, vt hactenus explicatum fuit. Nihilominus, ex Ariſtotele, in partibus internis oua prius generantur, quę ſupernè verſus præcordia continentur, molli cortice tecta, veluti oua piſcium: deinde, tempore paritionis, catuli membranis obuoluti ab vtero egrediuntur. Bellonius verò aduerſus Ariſtotelem, catulos ſine vllis membranis in lucem prodeuntes ſe pluries obſeruaſſe fatetur. Huic difficultati ſequenti diſtinctione poſſumus ſatisfacere. Nam partus viperę bifariam conſiderari poteſt: primùm, quatenus catuli membranis inuolutĩ figuram oui repręſentantes ab vtero exeunt, è quibus diſruptis paulò poſt erumpunt, & hic partus vocatur naturalis, quem noſtri viperarum venatores pluries ſe obſeruaſſe teſtificantur. Secundò, conſideratur hęc fętura, quatenus catuli inuolucris ſciſſis in vtero nudi ab aluo egrediuntur, quem modum Bellonius obſeruatum explicauit. Quapropter ex prędictis ouorum pelliculis eroſis dimanauit opinio in vulgus, catulos viperinos abroſa matris aluo in lucem prodire.

In Thalia.

In l. de Diꝑſ.

L. 1. de par. An.

L. 5. de hiſt. An. c. vlt.

Fętura viperarũ qualis.

Idcircò Albertus Magnus hanc opinionem roborare volens affert in medium authoritatem Plinij dicentis, propter anguſtiam alui, & copiam catulorum, viperam difficulter eniti, & vltimos tędium inuadere, qui, corroſis matris viſceribus, confeſtim in lucem egrediuntur. Quare Albertus aſſertum mendax alio mendacio ſtabilire nititur: cum liquidò omnibus conſtet naturam in neceſſarijs non deficere. Theophraſtus tamen poſt Ariſtotelem ſolers arcanorum naturę inueſtigator, vterum viperarum à catulis perforari negauit; & ſuperiori ſęculo Nicolaus Leonicenus huiuſmodi errorem patefaciens extirpauit. Quando autem Plinius ab Alberto citatus hanc falſam opinionem videtur inſinuare: doctrinam Ariſtotelis ab ipſo peruerti notandum eſt, etenim vbi Ariſtoteles ſcriptum reliquit, catulos interdum membranis obuolutos, & quandoq; abroſis membranis, ab aluo exire; Plinius tranſcripſit poſtremos catulos tarditatis impatientes latera alui maternæ ad exitum lacerare.

Opin. Theophraſti circa partum viperæ.

Quoad numerum catulorum, & pariendi tempus, tradunt aliqui, ex mente Ariſtotelis, ſingulũ catulũ ſingulo quoq; die ab vtero exire: itaut iuxta numerũ catulorum, tot dies in partu abſumantur. Cum tamen experientia demonſtret, quòd vnico die catuli membranis inuoluti vterum reſerent, & tandem die ſexto aliam tenuem membranam ſenectam anguium æmulantem deponant: vt multi Pharmacopolę fide digni obſeruarunt. Hic autem error, circa viperinum partum, ex Plinio, & Theodoro Garza dimanauit, qui verba Ariſtotelis, quę in textu græco ſic ſe habent, τίκτει δ' ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καθὲν, τίκτει δὲ πλείω ἢ εἴκοσιν. Theodorus Garza, & Plinius ita interpretantur. *ſingulis diebus ſingulos parit, plures quam viginti numero.* Cum tamen hæc verba ita eſſent exponenda. Parit autem vna die ſingulos, & parit pluſquam viginti numero. Vt hæc verba talem ſenſum nanciſcantur; non quòd ſingulis diebus pariat, ſed quod vna die pluſquam viginti catulos, ſingulos tamen, nempè vnum poſt alterum, vipera enitatur. Circa numerum fętuum, vipera vigintiquinq; ad ſummum catulos effundit. Immò Ioſeph de Sauijs vir fide dignus, & pharmacopęus celeberrimus, qui toties viperas pro varijs concinnãdis medicamentis pertractauit, tres ſupra viginti catulos ab vna vipera in pyxide cuſtodita exeuntes obſeruauit; deinde illos à matre ſegregans, quatuor tantummodo cum illa reliquit, quos alacriores in dies, & audaciores, reliquos verò ſeparatos inertes, & ſegnes fieri conſpicatus, id à ſolo viperę halitu prouenire poſſe exiſtimauit. Ad finem vipera non per longum temporis ſpatium vtero gerit: idq; ex eo con-

Numerus catulorum viperæ.

iecta-

A iectamus, quoniam viperæ concipientes initio Veris, fœtum ad menſem vſq; Auguſti geſtant.

LOCVS.

NEGABANT olim Marſi populi, qui in Italia Serpentes impunè venabantur, & contrectabant viperas ob cœli tẽperiem, & molliorem ſoli naturam, in noſtro orbe haudquaquam generari. Quod Galenus iuſtis de cauſis ſibi perſuadere non potuit. In hanc quoq; ſententiam venit Leonicenus, qui de thyro ſermonem habens, in Italia optimas viperas pro nobiliſſimis concinnandis medicamentis, naſci affirmabat. Et Renodeus addit non modò in Italia, ſed etiã in Gallia, & præcipuè in agro Putauienſi verſari; ex quo loco numeroſæ viperæ Lutetiam pro varijs pharmacis, aduehuntur. In Luſi-

B tania, & Hiſpania, ex Amato Luſitano, viperæ infinitæ non deſunt. Apud Indos eſſe viperas, narrat Chriſtophorus Acoſta Africanus: ſiquidẽ in Malabar viperæ multæ, & alia Serpentũ genera viſuntur. Item Syagro promontorio Arabię proxima eſt Inſula, in qua, vt retulit Arrianus, Crocodili, viperæ plurimæ, & lacertæ permagnæ verſantur. In Melitenſi Inſula viperæ non deſiderantur, vbi D. Paulus Apoſtolus à vipera demorſus nihil mali paſſus eſt, vt in Actis Apoſtolorũ traditur. Numeroſæ etiam in Cypro, & Chio naſcuntur. Circa Amyclas, quas antea Græci condiderant, frequentes viperas morſu inſanabili eſſe, narrat Solinus. Quamobrem viperæ in vniuerſo terrarum orbe viuunt, vt ſcripſit Herodotus: & Bellonius veritatem eſt aſſecutus, quando pronunciauit ſe in Anglia, Gallia, Italia, Aſia, Græcia, & Ægypto viperas reperiſſe. Cordus tamen in Dioſcoridem ſe nunquam in Germania viperam conſpicatum fuiſſe memorat. Item Ariſtoteles viperas in Creta naſci inficiatur. Nihilominus Serpentes in Græcia Bellonius verſari aſſeuerauit, qui vulgò *Chendre* nominantur; quæ vox ab echidna detorta eſſe videtur. Itaq; Ariſtoteles forſitan atteſtari voluit Serpentes nõ ita pernicioſos diuagari.

In Com. ad Dioſc.

In lib. Aromat. c. 33.

In Polyhiſ.

In Mirab.

C Circa loca peculiaria ab his feris adamata, notandum eſt, loca montana à viperis libenter frequentari. Idcircò Dioſcorides prodidit rutam in Macedonia circa Haliacmon fluuium creſcentem eſſe venenatam; cum hic locus monſtroſus ſit, & viperis ſcateat. Naſcuntur etiam copioſè in Luganeis montibus Patauinis, vt tradit Marcus Oddus, quæ pro theriaca componenda, optimæ ab ipſo celebrantur. Inſuper nonnullæ etiam propè aquas ſtabulantur: hac de cauſa Martialis meminit viperæ verſantis circa populos arbores humectis locis gaudentes, & ſuccinum ſtillantes; quæ tandem in electro incluſa perijt, his verſibus.

Loca peculiaria viperarum.

In Medit. Ther.

L. 4. Epigr. epigr. 59.

Flentibus Heliadum ramis, dum vipera ſerpit,
Fluxit in obſtantem ſuccina gemma feram;
Quæ dum miratur pingui ſe rore teneri,
Concreto riguit victa repentè gelu.
Ne tibi regali placeas Cleopatra ſepulcro,
Vipera ſi tumulo nobiliore iacet.

D Amplius nonnullæ maritimis, & arenoſis locis delectantur, quarum carnes pro antidotis à Galeno reprobantur, quoniam ægrotantibus ſitim inextinguibilẽ afferre ſoleant. Vnde ratione huius loci legitur pulcherrimum epigramma de naufrago in arenis iacente ictu viperæ lethaliter vulnerato huius tenoris.

Æquoris inſanas euaſit naufragus vndas,
Triſtius Afra ſalo præbet arena ſolum.
Dum iacet, ecce graui preſſus propè litora ſomno,
Nudus, & infeſto feſſus aduſq; freto.
Vipera trux perimit, fruſtra fugis æquora fruſtra
Heu miſer, in terris debita fata tibi.

Alioquin, hyeme aduentante, pro ſede propria hæ beſtiæ latebras eligunt, vt Virgilius innuit canens. *L. 3. Georg.*

Interit, & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera.

Ali-

Lib. cit. Aliquando etiam ex eodemmet Virgilio, ſub præſepibus immotis libenter ſtabulantur, E
in quibus ſimus, & immundiciæ immotæ diù manent his verſibus.

Sæpè ſub immotis præſepibus, aut mala tactu
Vipera delituit: calumq; exterrita fugit.

Lib. 10. de hiſt. Anim. c. 62. Ariſtoteles autem, accedente bruma, ſub ſaxis condi ſtatuit; cum cæteri Serpentes
ſub terra occultati hyemem tranſigant. Plinius tamen Ariſtotele forſan malè intellecto, totum ſcripſit oppoſitũ, nimirum vrgente frigore, viperas ad terræ cauernas con-
Li. 8. c. 39. fugere, cum cęteri Serpentes ſub ſaxis condantur. Vnde Martialis ſententiæ Ariſtote-
Li. 3. Epig. 16. lis adhærens vitalibus auris commiſit epigramma ſcitu dignum de vipera in faucibus
ſtatuæ lapideæ referentis vrſam iacente, circa quam puer ludens, inſerenſq; manum in
os ſtatuæ, lethali ictu à vipera percuſſus fuit. Verſus autem ſunt huius tenoris.

Proxima centenis oſtenditur vrſa columnis,
Exornant fictæ quæ platauona feræ.
Huius dum patulos alludens tentat hiatus
Pulcher Hylas, teneram merſit in ora manum. F
Vipera ſed cæco ſcelerata latebat in ore,
Viuebatq́, anima deteriore fera.
Non ſenſit puer eſſe dolos, niſi dente recepto,
Dum perit: ò facinus, auſa quod vrſa fuit.

Nos tamen ſcimus, ex longa ruſticorum obſeruatione, viperas non ſolum ſub lapidibus, ſed etiam ſub terra hyeme occultari. Nam quando ipſi altius terram ligonibus fodiunt, has viperas ſimul glomeratas ſæpiſſimè inueniunt.

VICTVS.

In Beot. Cap. 13. PAVSANIAS ſcriptis mandauit viperas in montana Pheniciæ parte, herbis veſci, ſed vt plurimum quaſdam radices libenter vorare, quibus deinde magis efferari traduntur. In libro autem de theriaca ad G
Piſonem legitur, quòd viperæ non ſolum herbis venenatis, ſed etiam animalibus, ſcilicet bupreſtibus, erucis, cantharidibus, phalangijs, mure araneo, ſtellionibus, ſcarabeis, bufonibus, ſalamandris, & alijs huius generis victitare. Erucis quidem delectantur, vt voluit author de theriaca ad Piſonem, ijſq; potiſſimum, quas pytiocampas appellant. Præterea mures non ſolum araneos, ſed mures cuiuſcũq; generis paruos appetũt, magnos autem ictibus interimũt.

L. 8. de hiſt. An. c. 29. His addamus ſententiam Ariſtotelis, qui voluit Scorpiones à viperis deglutiri, horumq: paſtu venenoſiores fieri: ſiquidem quando animal venenatum alio pariter venenato pro cibo fruitur, eius morſus venenoſiores fieri creduntur. Inſuper viperæ auibus etiam in cauitatibus arborum nidulantibus inſidiantur: quare Albertus narrat hiſtoriam cuiuſdam picæ, cuius pullos in nido adhuc implumes vipera deuorauerat; tuncq; ſuperueniens mater acerrimè cum vipera dimicabat, interim coxa dentibus viperæ apprehenſa, & clamore edito, ſocia adiuolauit, & viperæ caput roſtro ita percuſſit, vt vipera interiens ab arbore decideret. Cumq; hoc ignotum non eſſet Baptiſtæ Mantuano, H
ſic canere ſolebat.

Vipera nidis auium inſidiatur.

Sicut vbi implumes inuaſit vipera nidos;
Ingemit, & querulo carmine plangit auis.

Noſtra tamen ætate multi viperas in capſis, & pyxidibus contentas furfuribus nutrire profitentur. Venatores quidam viperarum illis in vaſibus incluſis, quinto decimo quoque die præbent potum aquę ſimplicis cum herba quadam trita, quam nemini tanquam arcanum reuelare volunt; hacq; ratione viperas pingues, & alacres conſeruare co-
Potio viperarum. nantur. Nos autem hunc effectum non herbæ, ſed ſolo potui attribuimus, quandoquidem alij potu aquæ ſimplicis vtentes, viperas alacres, & pingues per longum temporis ſpatium conſeruant.

Li. 2. obſer. c. 50. Circa potum, ſcribit Bellonius viperas, & Ceraſtes, inter reliqua Serpentum genera, à potu diu abſtinere. Verumtamen ſummopere delectantur vino, itaut nonnullæ illo allectæ facili negocio comprehendantur. Verùm, ad mentem Alberti, viperæ ve-

neno

A neno vinum inficiunt: quod à veritate alienum eſſe conſtat, cum multi vini viperini potione à varijs affectionibus liberati ſint, vt multis in locis teſtificatus eſt Galenus. *Li. 25. de An. cap. 1.*

TEMPERAMENTVM.

CIRCA temperaturam carnis viperinæ, ſententiæ doctiſſimorum virorum ſibi inuicem reclamant: quandoquidem Ariſtoteles eam frigidam eſſe arbitratur, dum animalia viuipara ab ouiparis diſtinguens, ſic ratiocinari videtur. Si viperæ natura calidæ eſſent, proculdubiò putamen oui viperini illam duritiem adipiſceretur, quam in ouis gallinarum obſeruamus: quoniam autem frigida gaudent temperie, ideò putamen oui molle intra ſe generant, cum ob inopiam caloris illud ad perfectam duritiem perducere nequeant. Altera ratio non ſpernenda eſt illa, quam ex natura animalium hyeme latibulantium colligimus, quam in primo capite huius libri frigidam *L. 1. de Gener. An. c. 9. & 10.*

B eſſe ſtatuimus: etenim viperæ ad illorum animãtium naturam referuntur; quæ & ipſæ, abſq; cibo, diù in cauernis morantia, ob calorem imbecillum, non ita citò alimentum conficere poſſunt. Quoniam ſi calor in illis dominaretur non ſolum alimentorum, ſed propriam etiam ſubſtantiam abſumeret. Quod in alijs animalibus contingere conſpicamur, quæ ab innato calore valido reguntur. *Natura viperarũ frigida.*

Ex altera parte Galenus, Dioſcorides, & alij antiquiores Medici viperarum carnem excalfacientem, & ſiccantem eſſe iudicarũt; dum oleo, ſale, anetho, porro, & aqua conditam præbent. Immò Galenus multos elephantiaſi laborantes his carnibus liberauit, euacuato per cutim humore peccante, qui effectus caloris eſſe ſolet. Præterquamquòd à viperis demorſi cõtorquentur, & magna ſiti afficiuntur, qui affectus, & effectus non à frigida, ſed à calida cauſa proueniunt. Demùm, qui viperas interficiunt, & mortuas pertractant, quamdam veluti pruriginem cutis perſentire fatentur, quam nonniſi acres, & calidi vapores generare poſſunt. *Li. 11. de ſimp. med. fac. cap. 2.*

Cæterùm ad deſtruendam hanc difficultatem, & ad conciliandum Galeno Ariſto-

C telem, confugiendum eſt ad illa, quæ Galenus ad calcem libri ſecundi de locis affectis explicauit: vbi retulit animantia frigidiora, hyeme ob frigoris violentiam, non ſecus ac eſſent mortua, latitare. Huius autem generis ſunt viperæ, quæ tunc temporis contrectatæ non mordent, æſtate tamen, & potiſſimùm ſub caniculæ ortu, vehementer æſtuant, & feruorem quemdam præ ſe ferre videntur. Animantia igitur huius generis, ex Ariſtotelis etiam doctrina, parùm caloris habere, conſequenterq; frigidæ naturæ eſſe dicuntur: quamuis caloris aduentitij acrimonia polleant, qui calor poſtea, hyeme, eximio ambientis frigore retunditur, & quaſi extinguitur. At quando aer incaleſcit, & in dies magis, atq; magis calidior redditur; tunc etiam calor horũ animaliũ quotidie maiorem vigorem adipiſcitur. Itaq; natiuus calor in viperarum primordijs, vt docuit Ariſt. parùm vigere perhibetur. Sed catuli dum in dies augeſcunt, multum etiam adſcitij caloris acquirũt: hinc fit, vt earum carnes feruorem aliquem præ ſe ferant. Quare ex mente Galeni, vehementi facultate digerendi, & mediocriter exſiccandi potiuntur. Non erit igitur admirandũ, ſi quandoq; carnes viperinæ ſitim in patientibus generent: quamuis

D non omnes viperæ, ſed tantummodo loca maritima incolentes id præſtent. Ex his igitur fundamentis facilè reſpõdendum eſt viperas à cauernis exeuntes frigidas, & ſiccas, æſtate verò calidiores eſſe, vt Galenus ſæpè recitauit. Et ſi alibi authores viperam frigidam eſſe pronuntiarunt, tunc id dictum fuiſſe exiſtimare oportet, non quia hoc animal refrigerandi facultatem participet, ſed tale in comparatione ad alia animantia calidiora iudicatur. Immò quando Galenus carnem viperæ calidam eſſe promulgauit, ipſam cum ſale, porro, & anetho coctam intellexit. Quamuis alij reſpondeant in vipera duas partes, nimirùm venenatam, & bezaarticam perpẽdendas eſſe: nam ratione partis venenatæ, calidam eſſe aſſeuerant, quod ſigna viperini veneni à Dioſcoride propoſita demonſtrant: cum frigiditas alijs partibus viperæ dominetur. Tandem pro coronide huius tractatus referre poſſumus, calorem viperæ videri imbecillũ; cum viſcidis humoribus, & lentis immerſus ſit, quibus à calore Solis, & feruore æſtatis digeſtis, atq; attenuatis ſit validior, ſuaſq; operationes melius, & fælicius exercet. Qui plura de huius animalis temperie ſcire cupit, ad caput de Serpentum temperamento confugiat. *L. 1. de Antid. cap. 8.* *Caro viperina cur calida.* *Lib. 6. de mat. med.*

CA-

E

CAPIENDI, ET FVGANDI RATIO.

L.7. Æneid.

SOLEBANT Veteres varijs technis, & vaniſſimis cantionibus non ſolum viperas, ſed etiam omne Serpentum genus comprehendere. Ideò memoratur à Virgilo quidam ſacerdos Vmbro nuncupatus, qui & viperas, & alios angues ſimili artificio capiebat.

Vipereo generi, & grauiter ſpirantibus hydris,
Spargere qui ſomnos, cantuq; manuq; ſolebat,
Mulcebatq; iras, & morſus arte leuabat.

Lib.7. hiſt. Ind.

Herba Indica ad coercẽdas viperas.

Indi verò, in coercendis viperis, non cantionibus, ſed herbis vtuntur. Quare Ferdinandus Cortes narrat, quod Incolæ illarum regionum Dijs ſacra facturi venatum ſe F conferunt, & quas apprehenderint ferociores belluas, nempè ex quadrupedibus tigres, & ex Serpentibus viperas, ſuis Numinibus immolant. Prædicti igitur venatores in capiendis huiuſmodi Serpentibus, quadam herba viperas ſopiente vtuntur, quam propria lingua *Picietl* cognominant. Præterea non eſt tantus dolus in quolibet animali, qui ab æquali non vincatur, vel à vino. Virum enim fortem, aut vir pari fortitudine præditus, aut vinum ſuperabit. Id Alexandro Magno accidiſſe fertur, qui à nemine, niſi à vino deuictus fuit. Pariter viperis hoc contingere traditur, quæ licèt ſint pernicioſa animalia, nihilominus vino allectæ, iuxta Ariſtotelis doctrinam, capiuntur. Quamobrem venatores viperarum, vino in fictilibus circa ſepes collocato, illas tandem nullo negocio coercent.

Lib.8 hiſt. An.cap.4.

Vino capiũtur viperæ.

Vnguẽtum Circumforaneorũ ad capturã viperarũ vtile.

In Theriacis.

Circumforanei, qui ex ſtirpe Diui Pauli ſe prognatos prædicant, viperas facillimè capiunt: quamuis omnes ſint Apuli ex Liceia vrbe oriundi, aut ex locis circumſtantibus, origine fortè etiam deducta à Marſis eorum vicinis, qui ſexcentis, vel etiam forſan taſſe millenis annis, ante ætatem Diui Pauli vixerunt. Hi infraſcripto vnguine manibus diligenter peruncti viperas facile coercent, & contrectant. Hoc autem vnguentum conſtare dicitur ex oleo ſeminis raphani ſylueſtris, ſucco radicis aſphodelli, & dracunculi, cerebro leporis, foliis ſaluiæ, baccis lauri, additis quibuſdam alijs, quæ tanquam arcana reuelare renuunt. Huic ſimile linimentum præſcripſit Nicander, quod integratur ex medulla cerui, oleo roſaceo, cera, & Serpentibus, qui vnà cum prædictis ſimplicibus medicamentis incoquuntur. Itaq; hoc Marſi, & alij viperarum venatores perungi dicuntur, vt viperas, & cæteros Serpentes facilè apprehẽdant: captos aũt illicò ſaliua perfundunt, cuius cõtactu villeſcere, & violentiam veneni deponere creduntur. G

Saliua humana ad quid.

Noſtra ætate, venatores Serpentum, & viperarum, forcipibus ex ferro, aut arundine paratis vtuntur. Quandoq; etiam minori bombarda, & viperas, ſicuti & alios Serpentes quidam interimunt. Sed aduertendum eſt hoc inſtrumentum infidum eſſe; ſiquidem anno decimo quinto ſupra milleſimum, & ſexcenteſimum, iuuenis quidam ſclopo munitus, & arua peragrans in viperam eminus conſpectam inſtrumentum direxit, vt plumbeam glandem exploderet, interim diſrupto ob violentiam ignis inſtru H mento ipſe perijt. Quamobrem de hoc circumfertur epigramma huius tenoris.

Iuuenis ne cans ab inſtrumento, quo viperã necare ſtudebat.

In quinto luſtro luſtrans Octauius arua.
Anguis viperei tergora fuſca videt.
Tunc glandem igniuomo in ſpiras cum dirigit arcu,
Ferrea vi flammæ fiſtula ſciſſa crepat.
Sibilat, atq; fugit bombo perterritus anguis,
Saucius Arcitenens eiulat, atq; perit.

Hæc, & cætera artificia pro viperis comprehendendis in capite primo huius libri legenda ſunt, vbi de modo capiendi, & fugandi omnes Serpentes agitur. Fugantur etiam viperæ multis præſidijs, ſed præcipuè fumo corij combuſti cum ſemine lini: idcircò Gatinara recitat ſe, in Noſocomio Papiæ, nouiſſe quemdam in ventriculo viperam habentem, vnde multis remedijs adhibitis, nihilq; conferentibus, tandem ſuffimentis corij, & ſeminis lini, beſtia per anum egreſſa eſt.

Iuc. de cura Preſocat. matricis.

VI-

A

VIPERÆ VENENVM QVALE.

TRIA venenorum genera in hoc terrarum orbe reperiuntur, quibus humanum genus graui noxa premitur: primum reſidet in animalibus, ſecundum à plantis elicitur, & tertiũ à fodinis eruitur. Animalia igitur exitioſam vim participantia ſunt potiſſimũ Serpentes, inter quos vipera poſtremũ locum non occupat. Etenim viperinum venenũ, ſiue admotum, ſiue aſſumptum facultatem interimendi poſſidet, veluti alimentum optimè concoctum nutrit. Eſt enim veneni ſubſtantia alimentis prorſus contraria: immò ſubſtantiam humani corporis in naturam ſibi ſimilem, & venenatam conuertit. Cæterum Nicolaus Florentinus, & alij authorum Arabum aſſeclæ, tres venenorum ordines conſtituunt, primum eorum, quæ illicò interimunt, ſecundum eorum, quæ

Poteſtas veneni qualis.

B breui interpoſito ſpatio, & tertium eorum, quæ paulò ſerius enecant: deinde inter has poſtremas ſpecies viperinum virus collocarunt: quare iuxta eorum ſententiam, viperæ venenum ſerò interimet, quæ opinio veritatem ſemper non aſſequitur: cum hoc animal in aliquibus regionibus lethalius eſſe perhibeatur, vt ſuo loco explicabimus. Verumtamen non eſt dubitandum alicubi venenum viperæ eſſe adeò exitioſum, vt citò perimat: nam ab authoribus ita teterrimum cenſetur, vt virus efficaciſſimum indicare volentes, viperinum nominauerint. Huc igitur reſpexit Horatius, quando cecinit.

Vipera in omnibus regionibus nõ æquè necat

Cur timet flauum Tiberim? cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat? &c.

L. 1. car. od. 8.

Alibi quoq; idem poeta ſic ſcribit.

In li. Epod. ode 3.

Quid hoc veneni ſæuit in præcordijs
Num viperinus hic cruor
Incoctus herbis me fefellit?

C Quibus in locis poeta per ſanguinem viperinum, venenum viperæ intelligere voluit, cum ſanguis huius animalis minimè ſit noxius, vt ſuo loco explicabitur. In eodem ſenſu leguntur illa carmina in epitaphio Archilochi.

Archilochus iaceet hoc in litore tectus, amara
Cuius vipereo carmina felle madent.

In eodem etiam intellectu Martialis ſcripſit.

Li. 7. epigr. epigr. 11.

Vipereumq; vomant noſtro ſub nomine virus.

Nam ex alimento herbarum, & animalium, quibus veſcuntur, venenato; in cyſti fellis tanquam in quadam lacuna viperinum virus generatur; hocq; experientia docet; quoniam fel viperæ recens canibus datum illos interimit: cum ex ſicco felle nullum detrimentum reportent. Ex felle poſtea hæc materia venenata ad gingiuas demandatur, ad augendum, & fouendum illud venenum, quod in primordio, ex vi ſeminis genitalis ibi à natura implantatum fuit. Id in catulis viperinis liquidò conſtat, qui ſtatim atq; ab vtero exeunt, dentibus lethales ictus inferunt. Id præterea patefit in dentibus

D viperæ mortuæ, qui etiam ad lędendum apti ſunt. Hinc colligere oportet hoc venenum ab extrinſecis originem non ducere; quemadmodum in canibus rabidis contingit: etenim ſi hoc eſſet veritati conſonum, proculdubiò vipera nõ ſemper eſſet venenata; quod abſurdum dictu eſſe opinamur.

Venenũ viperæ nõ ducit originẽ ab extrinſecis.

An verò vipera dentibus ſæpè feriens venenum amittat, vt apis aculeum: quemadmodum Author de theriaca ad Piſonem aſſeuerantius dixit, id nullo modo atteſtari poſſumus; quandoquidem dentibus viperinis venenum implantatum eſſe manifeſtum eſt; quoniam dentibus viperæ etiam mortuæ vulnerati non aliter patiuntur, quàm illi, qui paſtinacæ marinæ radijs transfiguntur. Nec mirandum, quoniam caput viperæ à reliquo corpore ſeparatum, noſtra ætate, homines exanimauit. Id Patauij accidit, dum viperæ fœminæ ad componendam theriacam necarentur: nam pharmacopæi manus icta fuit à capite viperino iam per ſpatium quatuor horarum ſeparato, & parùm abfuit quin periret: quoniam incidit in illa ſymptomata, quibus viperæ morſus ſolet patientes affligere. Matthiolus quoq; recitat ſe nouiſſe ruſticum, qui in ſecando prato,

Deus viperæ mortuæ lethale vulnus infigit.

vipe-

viperam falce diuiſit, hanc cum putaret mortuam, fruſtum alterum, è quo caput pendebat, intrepidus manu prehendit, ſed fera irritata, vibrato capite, digitum momordit: vnde ruſticus nihil mali cogitans, protinus digitum ori admouit, ſanguinem ſugendo expreſſurus, & repente exanimatus eſt. Alium caſum iuuenis à vipera interfecti memorat Amatus Luſitanus, qui peragrans vnà cum ſocio contendebat ſe viperam conſpectam abſq; nocumento capturum eſſe: cum autem alter derideret, ipſe porrexit manum, mox beſtia, eleuato capite, digitum punxit, quem incautus ori admouens ſuxit, ſicq; infælix breui temporis ſpatio extinctus eſt. Iulius etiam Scaliger meminit cuiuſdam Liguris, qui calcando viperam, ab ea demorſus vnà cum beſtia demorſa interijt, verſus ſunt huius tenoris.

Centur. 3. Caſus nonnullorum, qui ictu viperæ interierunt.

Vipera tartareum Ligurem calcata momordit,
Ipſa, & obit, par mors vtraq; vtriq; fuit.

Legitur quoq; pluſcherrimum epitaphiũ in Anthologio græco, de aucupe à vipera occiſo: nam viperæ in agris, viridarijs, pratis, & vinetis latere ſolent, quæ etiam ſi leui pede premantur, illicò exitioſum vulnus infligunt, vnde ſtatim, vel paulò poſt homines percuſſi commoriuntur, niſi antidotis patientibus ſuccurratur.

Lib. 3. ſect. 15.

Hinc Cardanus potentiam viperini veneni contemplans commentus eſt, quòd mulier grauida, & viperã ſe eniti ſomnians, breui temporis ſpatio, ſit interitura: quemadmodum, & Belluacenſis nugatus eſt ſcribens, eum, à quo renes viperæ mortuæ incautè pedibus comprimuntur, talem inde noxam relaturum, qualem à morſu ipſius animalis reportaret. Nicander quidem ſcriptum reliquit fungos creſcentes propè latibula viperarum lethales eſſe. Immò alij narrant catulos glirium à viperis in nido inuentos partim vorari, partim excæcatos nutriri, donec vnumquemq; eorum comedere voluerint: interim ſi accidat, vt ab homine inuenti, in cibum trahantur, tunc veneno viperino nutriti comedentem interimere dicuntur: cuius rei fides ſit penès authorem. Hoc vnum ſcimus viperæ venenum eſſe atrociſſimum, quoniam Nicander illud comparat ad toxicum, quo Priſci ſagittas linibant: vt ratione ferri, & etiam veneni, lethalia, & incurabilia vulnera hoſtibus inferrent: quocirca de his ſagittis quidam ſic canebat.

Li. 3. de Inſom.

Fungi quinam ſint lethales.

Venenũ viperæ quale ex Nicandro.

An neſcis cauſas mortis habere duas?

Præterquamquòd legimus apud Plinium, quòd Scythæ tela ſanie viperina, & humano ſanguine imbuebant, vt leui tactu hoſtibus interitum afferrent. Modus autem, quo genus hoc toxici parabatur (referente Rhodigino) intelligere licet ex libro Admirabilium Ariſtotelis (ſi tamen Ariſtotelis eſt ille liber) vbi Scythæ obſeruabant viperas, quæ nuper peperiſſent, & captas diebus aliquot liqueſcere permittebant, mox putrefactas in ollam ſanguine vnius hominis plenam infundebant, & vas diligenter obturatum ſub ſimo obruebant, quibus putrefactis, & vaſe recluſo, ſuper natantem aquam viperinæ ſaniei permiſcentes illud lethale toxicum componebant.

L. 23. c. 10. Toxicum quo Priſci ſagittas imbuebant.

Ratione regionum, viperinum venenum potentiam, & qualitatem variare ſolet. Narrat enim Bellonius cum Arabibus itinerans verſus montem Sinai, quòd Camelorum dux, conſpecta eminus vipera proclamauit, & geminauit, ſuo idiomate, viperæ appellationem, tunc comites ſtatim accurrentes, lapidibus viperam obruerunt: hinc collegit author illas gentes à viperis, ob violentiam veneni, maximoperè abhorrere. Item Ioannes Hugo tradit in deſcriptione Guineæ, quòd, in Prouincia Congi, viperæ ſunt talis veneni, vt ab ipſis demorſi ſpatio viginti quatuor horarum pereant. Immò ex Cardano, in Numidia, viperæ, & Scorpij ſunt venenoſiores. Amplius Pauſanias, referente Ælian o, pronunciat ſe vidiſſe hominem ab impetu viperæ aſcendentem arborem, & viperam accedẽtem, & halitũ peſtilentem in arborem efflaſſe, & hominem illicò cadentem perijſſe. Vice verſa, viperę circa Arabicas arbores balſami verſantes, mitiores ſunt, quia ſucco ſuauiſſimo veſcuntur: vnde ſi quis ab huiuſmodi viperis percuſſus fuerit, vulnus non eſt exitiale, veluti ſi à ferro inflictum fuiſſet: quoniam nonnulli viperinum venenum odoratiſſimo pabulo temperari arbitrantur.

L. 2. obſer. c. 70.

Viperæ venenoſiores vbi.

Li. 9. c. 16.

Pariter ratione loci particularis aliæ alijs ſunt venenoſiores: ſiquidem montana incolentes loca, non ſolũ maiori copia veneni redundantes, ſed etiam mordaciores cenſentur; quæ verò propè aquas ſtabulantur, virus minus peſtilens poſſidere creduntur, quemadmodum, & ratione temporis anni, vipera dicitur venenoſior, & præcipuè Vere à cauernis exiens; quoniam tota hyeme proprio phlegmate nutrita eſt: veluti etiam

Vipera quando lethalior.

quando

A quando nuper ſenectutem exuit. Hoc non fuit ignotum Nicandro quando cecinit hunc in modum.

Tunc etiam caueas horrendam quando ſenectam
Exutus ſerpens renouat, ſeu pube reſultat.

Præterea, æſtiuo tempore, viperarum morſus deteriores ſunt, & præſertim ſi à vipera irritata inflicti fuerint, quia concipiens iram læthaliùs ferit. quamobrem Ouidius furorem Læenę catulos lactantis ad viperam ira agitatam comparauit tali ratione.

Nec Leacum catulis lactentibus vbera præbet. *Lib. 2. de art. am.*
Nec Lea ignaro vipera læſa pede.

Ratione ſexus, Paulus Aegineta fuit huius opinionis, minori cum periculo liberari quos vipera mas, quàm quos fæmina momordit. At Aetius ſcribebat demorſis à vipera mortem impendere ſeptem horarum ſpatio, & maximè ijs, qui à vipera fæmina percutiuntur. Nam ictus fæminæ ideo malignior, & venenoſior creditur, quoniam quatuor dentibus feriat. Idem teſtatur Nicander his verſibus.

B *Porrò ex vipereo, quod noris, germine petor*
Fæmina, quæ veluti maiori accenditur ira,
Sic vehemente magis fert noxia vulnera morſu,
Et plus gliſcenti ſe cauda, & corpora voluit,
Vnde citatior hac ictos mors occupat artus.
Noxius eſt autem reliquo plus corpore morſus
Obſeruandus, vbi victori proxima Tauro
Turba, ſubexoriens monſtrauit Pleiades aſtrum.

Quibus carminibus Nicander innuit fæminas viperarum non ſolum eſſe mordaciores, ſed etiam hoc genus beſtiarum eſſe præcipuè vitandum tempore æſtiuo, quod tempus per ortum Pleiadum nobis demonſtrat.

Ex altera parte Auicennas in hanc venit ſententiam, viperarum & draconum mares potius quàm fæminas eſſe deteriores. Propterea clariſſimus Mercurialis prædictas ponderans opiniones ambigit an morſus viperæ fæminæ, vel maris ſit lethalior: ideo, *Lib. 4. fen. 6. tract. 1. cap. 32.*

C re accuratè conſiderata, vnica diſtinctione, authores conciliari poſſe, & omnem difficultatem diſſolui arbitratur: ſcribit enim tam à mare, quàm à fæmina exitialem morſum infigi: ſiquidem fæmina quatuor dentibus munita, quatuor etiam vulnera parti imprimit; ficq; maiorem veneni quantitatem, pluribus vlcuſculis, patienti communicare videtur. Mas verò, licèt duobus tantum dentibus armatus, conſequenterq; duo ſolùm vulnera inferat: attamen eius vis ad venenum viperæ comparata acerbior, & efficacior cenſetur: itaut authores, qui maris, & qui fæminæ virus iudicarunt lethalius, vtriq; veritatem aſſecuti eſſe videntur. Tandem veneni viperini vim multifacien- dam eſſe opinamur, proprereaquòd non ſolum homines, ſed cæteros quoq; animantes afficiat. In primis viperæ bobus potiſſimum obſunt, vt canit Virgilius. *Lib. 2. de morb. veter. Vtrũ morſus viperæ fœminæ ſit lethalior maris morſu.*

Sæpè ſub immotis præſepibus, aut mala tactu *L. 3. Georg.*
Vipera delituit, cælumq; exterrita fugit;
Aut tecto aſſuetus coluber, ſuccedere, & vmbræ
Peſtis acerba boum, pecoriq; aſpergere virus.
D *Fouit humum.*

Ouidius quoq; decantabat.

Parua necat morſu ſpatioſum vipera taurum.

Præterea manifeſtum eſt canes, feles, gallos, anſeres, anates, aliaq; animalia ſimul, & ſemel viperis puncta, breui temporis ſpatio, mortua concidere. Quamobrem Columella iure merito monimentis mandauit, quòd inſtruendis anſerum cellis, ſeruanda ſunt eadem præcepta, quæ in alijs generibus pullorum, ne vipera, muſtela, vel aliud genus noxij animantis intrare poſſit. Pariter, ex eodem Columella, tota maceries Neſſotrophij, nimirum viuarij anatum, extra, & intus opere textorio leuiganda eſt, ne vipera, aut feles prorepere valeant. *Quæ animantia viſu perimo morſu concidant.*

E

VENENI VIPERINI SIGNA.

ANTEQVAM medicus accedat ad præſidia, quibus vipereum virus profligatur, primùm ſigna diagnoſtica contemplari debet: inter quæ connumerantur dolor pungens, tumor partis ſauciæ, ſanies craſſa à vulnere dimanans, veſiculæ ambuſtis ſimiles circa plagam emergentes, inflammatio gingiuarum, ſitis vehemens pallor totius corporis, vomitus bilioſæ materiæ, ſingultus, nec non animi deliquium cum ſudore mortis prænuntio, niſi partibus nobilioribus, remedijs opportunis, præſtò ſimus. His nonnulli addunt, ad mentem Ciceronis, ventris cruciatum, dum venæ viſcerum veneno imbuuntur. Cælius Rhodiginus narrat quemdam aulicum, cum à vipera demorſus eſſet, ſtatim in colorem porraceum incidiſſe. neq; mirandum eſt: ſiquidem nonnulli ſcribunt demorſos à vipera confeſtim icteritia affici. Hoc ſignum doctiſſimus Mercurialis non perpetuò verum eſſe opinatur: cum Authores neq; Græcos, neq; Arabes inueniat, qui hoc atteſtentur. Eſt quidem veritati conſonum à vipera vulneratos modò pallidos, modò virides, modò flauos fieri: ratio inde naſcitur, quoniam proprietas huius veneni eſt talis, vt natiuum calorem diſſipet, atq; expugnet: ideoq; pro varietate naturæ patientis, varij etiam colores conſpici ſolent. At ſi interdum accidat, vt icteritia hanc affectionem conſequatur, id contingere arbitratur Mercurialis in patiente copioſa bile redundante, quæ agitata, & commota, tandem ad cutis ſuperficiem diffunditur.

In Tuſcul. quæſt.

Icteritia an conſequatur morſum vipera.

F

Alioquin ex Dioſcoridis ſententia, ob viperarum morſum, corpus intumeſcit, areſcit, ſubalbidum colorem acquirit, puſtulæ ſimiles ambuſtis erumpunt, vulnuſq; dilatatur; cum non ſolum extima, ſed etiam intima occupet, gingiuę ſuffunduntur cruore, iecur inflãmatione vexatur, tormina, & humoris bilioſi vomitus ſuccedunt, & ſopor, & tremor, & vrinæ difficultas ſubſultant. Paulus Aegineta in morſu vipereo tam maris, quàm fœminæ, ſtatim ab initio dolorem membri affecti, mox totius corporis meditatur, necnon ſanguinem, & humorem ſanioſum, & etiam æruginoſum à duobus foraminibus inter ſe parũ diſtantibus fluentem, & viperarum virus nuncupatum. Præterea iuxta morſum contemplatur ſubrubros tumores, poſtea patientis vertiginem, animi deliquium, bilis vomitum, necnon vrinæ difficultatem. Hæc omnia ſigna in ſcriptis Auicennæ leguntur: hic enim verba faciens de veneno vipereo ſic ſcribebat. *Egreditur ex loco duorum dentium, aut plurium ſanguis, deinde virus feruens, & fortaſſe incipit aquoſus, deinde ſpumoſus, deinde vt ærugo aeris, dolet locus, poſtea apparet apoſtema calidum, rubeum habens bothor, & veſicas ſicuti in aduſtione. Deinde apoſtema fit viride, viſcera inflammantur, in corpore apparet rubedo cum rigore, deinde ſudor frigidus, & corruptio coloris vergentis ad viriditatem. fit commotio vertiginis, frequentia anhelitus, nauſea, & ſingultus cum vomitu humoris cholerici. Accedit difficultas vrinæ. Grauatur caput quandoq; cum fluxu ſanguinis narium.*

Symptomata morſus vipera ex Paulo Aegineta.

G

Signa morſus viperini ex Auicenna.

Greuinus teſtificatur ſe obſeruaſſe prædicta ſigna in pharmacopola quodam, qui fortè ictus fuit ab vna viperarum, quas in officina pro varijs medicamentis ſeruabat. Nicander autem, quem in aſſignandis huius affectus ſignis, ſecuti ſunt alij authores, retulit, quòd ex vulnere liquor oleoſus, interdum cruentus, & quandoq; ad pallorem vergens dimanat. Idq; ob contagium veneni accidere ſcribit: ſiquidem corpore à veneno occupato, humores nutritioni deſtinati corrumpuntur, itaut non ſolum particula læſa, ſed etiã totũ corpus intumeſcat. Qua de re cutis aliquando color ẽ purpuraſcentem, interdum viridem, & identidem amethiſtinum repræſentat: quæ colorum varietas inſignem putredinem indicare ſolet. Immò aliquando excitatur ſingultus, veluti conuulſio quædam ventriculi; qui generatur, vel à copia humorum, vel ab inanitione, vel à repentina repletione, vel ab acrimonia materiæ ſtomachum vellicantis. Non poteſt enim fieri, quin ventriculus, dum ſentit humorem malitia veneni corruptum, totis viribus noxiam materiam expellere conetur. Ab hac putredine maligni cruoris ad caput vſq; pernitioſus attollitur vapor inſignem generans grauitatem.

H

In corpore venenato humores nutritioni ſeruientes corrumpuntur.

Verùm quia venenum per venas maiores dilabens, & partibus nobilioribus ſe ſe inſi-

nuans

A nuans iecur inuadit, hinc fit, vt tantus feruor ibi procreetur, vt paulò poſt febris ardẽs excitetur; deinde pulmones reliquaſq; partes proximas ita exſiccat; vt patiens vehementi ſitì afficiatur. Vbi verò virus totum corpus occupauit, ſtatim ſigna properantis interitus ſe ſe offerunt: nam vngues ob caloris defectum liuidi fiunt, & corpus refrigeratum grandinem veluti congelantem ſentit, & tremorem patitur: cum in his partibus ſemper aliqua portio humoris acris, & neruis moleſti contineatur: propterea partes labefactatæ, & à veneno ſuperatæ, facilè, quod in ſe habent, effluere ſinunt. Hinc fit vt ventriculus humore bilioſo redundet, in quem totus ſanguis à venefica vi tranſmutatur. *Cur febris ardens excitetur.*

Reliqua etiam viſcera exiguum alimenti exire ſinunt, quod in ſudorem frigidum conuerſum per totum corpus diſſeminatum à cute paulatim egreditur: tuncq; color eiuſdem cutis plumbeus, aliquando cæruleus, interdum etiam viridis æmulans florem æris conſpicitur. Sic igitur canit Nicander: *Cur color cutis fiat varius.*

——— *porrò ipſo ex vulnere quædam*
B *It ſanies, quæ nunc pinguis, nunc eſſe cruenta*
Cernitur, & nullum præfert quandoq; colorem,
Sed quæ circundat plagam caro, turgida moles
Tollitur interdum rubicunda, ac palma videtur
Liuida, nonnunquam quædam velut hydrope gliſcit;
Præterea quales ambuſto in corpore bullæ
Exteriore ſolent ſummatim emergere pelle:
Inde ſubexoriens plagam, & vicina putredo
Occupat, & triſtem ciet in præcordia mortem:
Aſpera quandoquidem vehementer, & ignea noxa
Totum corpus edit, miſeræ arcto ex gutture voces
Perſtrepitant, cæcaq; caput vertigine nutat;
Multaq; debilitas membra anxietaſq; fatigat,
Et grauis oppreſſum vexat caligo cerebrum.
C *Arida faux ſæpè, extremos it frigus in vngues,*
Atq; hyberna ſtatim cadit omnis grando per artus
Crebri etiam bilis vomitus, fit pallidus æger,
Atq; imitante niues circum ſudore madeſcit.
Plumbeus eſt aliquando color, quandoq; nigreſcit,
Fuſcus, & interdum ſimilatur floribus aeris.

Prædictis addamus aſſertum Aetij, qui nixus authoritatibus Nicandri, & Authoris de theriaca ad Piſonem, tradidit in demorſis à vipera mare, bina vulnera, & inde morſis à fœmina quatuor conſpici. Licet Baldus Angelus Abbatius retulerit hoc ſignum eſſe fallax: propterea quod mas etiam vipera quandoq; quatuor vulnera imprimere poteſt, antequam ei duo dentes cadant. Verumtamen Paulus Ægineta manifeſtè docet in ictu tam maris, quàm fœminæ, duo tantummodo parua foramina impreſſa videri. Quam ſententiam noſtri viperarum venatores confirmant. *Signa morſus viperæ ex Aetio.*

Deniq; quoad ſigna prognoſtica, quando percuſſus à vipera adhibitis aliquibus remedijs, & propinatis antidotis, nonnihil quietis inuenit, tunc illum conualiturum iudicabimus. Viciſſim quando ſequiora accedunt Symptomata, vt ſpirandi difficultas, faciei rubor, inquietudo, ſitis inexhauſta, oris fœtor, ſomnus grauis, venarum tumor, ſyncopis, & virium diſſipatio, tunc patientem priſtinæ ſanitati nullo modo reſtituendum eſſe pronunciabimus. *Signa prognoſtica.*

E

VIPEREI VENENI REMEDIA.

QVAMVIS in omnibus Serpentum morſibus eadem ferè proficiant, quæ in capite primo huius libri fuerunt recitata, quando de vulnere inflicto à quolibet Serpente actum fuit. Nihilominus in præſentia, nos imitati Priſcorum mentem, pro ſingulis anguium generibus, peculiaria etiam præſidia proponemus. Sunt igitur, ex Pareo, qui in virulentis viperæ ictibus, medicamenta ad canes rabidos cõmendata præſcribant: cum tamen communis ſit harum punctionum medela, quam in Arte curatiua docuit Galenus; vbi in ictu Serpentum duplicem medendi ſcopum proponit, primus eſt veneni euacuatio, alter verò eiuſdem alteratio. Euacuationem moliri debet medicus per ea, quæ vehementer attrahunt, alterationem verò per contraria ſecundùm qualitatem, vel ſecundùm totam ſubſtantiam. Præterea ſubdit Galenus, quæ F citra calorem attrahunt, euacuare, veluti ſunt cucurbitulæ, & alia huius generis, quæ ſubſtantiam maleficam, & veneficam educunt.

L. 2 Cap. 16.

Cap. 3.

Alterantia quãdo adhibẽda sũt.

Aliud genus auxiliorum eſt illud, quod alterat qualitatem per contraria: nam ſi calor ingens ſecundùm particulam affectam, vel ſecundùm totum corpus perſentiatur, tunc medicamenta refrigerantia præſcribenda ſunt; ſin verò ægrotus à frigore patiatur, tunc calefacientia adhibeantur. Quæ medendi ratio ex libro ſexto Dioſcoridis deſumpta eſſe videtur, vbi de curatione virulenti ictus vbertim pertractauit.

Remedia chirurgica.

Cæterùm ſi lubet ad particularia præſidia accedere; in primis iuxta præcepta chirurgiæ pars læſa ſupra vulnus arctè conſtringenda eſt, non tamen tam vehementer, vt torpeat: deinde cucurbitula appoſita venenum confeſtim eſt extrahendum, ſi locus affectus id ferat, dummodo prius pars circa vulnus gladiolo incidatur, vt vitioſus, & venenatus ſanguis melius effluere poſſit. Sin autem pars ſaucia cucurbitulam non admittat; tunc ſcarificato prius vulnere deplumatus galli, vel gallinæ anus parti vulneratæ applicetur, vt citius venenũ elici poſſit: vel etiã opportunũ præſidium eſſet ſugere G vulnus, ſi homo inueniatur, qui præmio allectus id præſtare audeat. Legitur enim in epigrammatibus græcis, de caprea, nempe dorcade, cuius vber vipera momordit, & mox hinnulus accedens, lacq; ſugens matrem ab impendente morte liberauit. Quidam arctis vinculis partem ſauciam ligantes, eamq; amputantes vipereum expugnant virus. Idcirco Galenus narrat ſe Alexandriæ nouiſſe agricolam non procul ab vrbe habitantem, qui, cum eſſet à vipera demorſus in digito, illum ſtatim arctiſſimo conſtrinxit vinculo: deinde accurrens ad medicum ſibi in vrbe familiarem, totum digitum ab ipſa articulatione ad palmam vſq; amputandum præbuit, & abſq; alia ope ſanus euaſit. Rurſus nouit Galenus alium ruſticum, cuius digitum vipera momorderat, qui falce, quam ſecum fortè ferebat (erat enim vinitor) ab vltimo articulo partem reſecauit, deinde cicatrice inducta, nulloq; medicamento ſumpto, ſanatus eſt.

Lib. 3. Anthol. sect. 33.

L. 3. de loc. affect.

Partis amputatio.

Loco cit.

Alij in hoc affectu, ſolis ligamentis, & antidotis priſtinam ſanitatem recuperarunt. Habemus enim, ex Amato Luſitano, quod puella annos treſdecim nata, per arua vagans, puncta fuit à vipera in pede, vnde mater id animaduertens, confeſtim corrigijs ex H frutice Thymeleæ paratis partem ſupra morſum vinxit, & puellam ad Amatum duxit: iam crus multis maculis liuidis variegatum erat, & tremores cum vertigine iam patientem inuadere cæperant. Tunc Amatus iuſſit partem profundioribus vlcuſculis ſcarificari; deinde facta larga ſanguinis effuſione, emplaſtrum ex allijs contuſis vna cum theriaca paratum affecto loco admouit, & drachmas tres theriacæ in vnc js quinq; vini meratioris ægrotæ propinauit. Sequenti die diminuto tremore, vncias quatuor ſucci foliorum fraxini exhibuit; quoniam hunc verum huius veneni alexipharmacum eſſe opinatur: ſicq; his, & alijs præſidijs puella priſtinæ ſanitati fuit reſtituta.

Centur. 1.

Fraxinus est verũ alexipharmacum huius veneni.

Non deſunt præterea pharmaca tam ſimplicia, quàm compoſita, quæ in hac affectione inſignem habent prærogatiuam. Primò igitur, ſi animum dirigamus ad ſimplicia: hæc vel ab animalibus, vel à plantis deſumuntur. Inter animalia ipſa vipera deglubta interaneis abiectis, & anguillarum modo, cocta non modicam frugem comedentibus affert; cum eius caro facultatem poſſideat pellendi virus ad cutim: ratio eſt, quia caro

viperina

A viperina omnì veneno caret, cum illud totum ad veſicam fellis, indeq; ad gingiuas detrudat; quemadmodum partes venenatæ huius beſtiæ ictui applicatæ, ſumiliaritate quadam ad ſe omne venenum trahunt. Anſeres etiam, & anates, peculiari quadam prærogatiua, vipereo aduerſantur veneno: ideoq; vis horum animalium in tali caſu commendatur. Item gallus, & gallina multas habent partes, quæ huic affectioni occurrunt: propterea Sextius cerebrum galli cum poſca, adiecto pipere à vipera demorſis, Eriſiſtratus autem cum vino propinat. Immò Auicennas fel galli, nec non reliquarum auium præſcribit. Deniq; ſtercus etiam gallinarum, ad ciendum vomitum, in iuſe ab aliquibus exhibetur.

Simplicia medicamẽta ex animalibus.

Fel, & ſtercus galli.

At multum adiumenti affert, ex Dioſcoride, genitale cerui maris; ſicuti etiam coagulum leporinum menſura terni obuli datur. Quamuis Galenus drachmam coaguli hinnulorum, vel cerui probet. Muſtelæ venter ſalitus, nempe eius caro aceto & ſale condita, ad mentem Auicennæ non vulgariter prodeſt. Amplius ex eodem authore, cancri fluuiatiles, quibus deficientibus, marini, nec non Scorpio aſſatus laudantur.

Coagula animaliũ.

B Ex Galeno etiam ſanguis fulicæ cum oleo potus, quemadmodum & ſanguis marinæ teſtudinis cum aceto, non ſolum à venenatis medicamentis, ſed etiam à morſibus viperæ liberare dicitur. Ex ranis etiam coctis, & vnà cum iuſculo ſumptis ampliſſimum fructum à vipera demorſi ſunt conſecuturi. Mirum eſt, quòd excrementa etiam animalium in hoc caſu commoditatis plurimum afferant: ſiquidem Dioſcorides ipſam patientis vrinam hauſtam commendat: cum hæc, venena omnia debellare dicatur. Auicennas ſtercus caprinum, & præcipuè montanum in aceto decoctum, vel tritum in vino, ad profligandum huiuſmodi virus, præſcribit. Alioquin butyrum vetus laudat, & patientem ſedere in vaſe lactis pleno, deinde vigilare, & deambulare præcipit.

In Euporiſt.

Lib. 2. de mat. Med.

Excremẽta variorum animaliũ.

Si ad plantas venenatis ictibus conferentes accedamus, vulgatum eſt medicorum dogma, quod herbis ſerpentum ori iniectis, ſi pereant, illas eſſe talis veneni antidotum. Quocirca legimus apud Dioſcoridem de anchuſa Onochilo cõtra Serpentes valde efficace, quoniam manducata, & in fauces anguium proiecta eos perimat. Auicennas folia, radicem, & corticem Ariſtolochiæ laudat. Aetius, priuſquam vrina cruenta prodeat,

C allium deuorandum, & vinum meracum præbet. Quamuis Dioſcorides, loco allij, porrum, vel porri ſuccum, dimidiæ heminæ menſura præſcribat. Crollius agens de internis rerum ſignaturis, aconitum cum vino tepido, demorſis à vipera, & à ſcorpione, ſalutiferum prædicat; quandoquidem venena interdum venenorum remedia eſſe conſtat. Biſtortam Herbariorum, nempe britanicam, ſeu colubrinam, quia cõtortis ſuis radicibus, conuoluti Serpentis figuram repræſentat, Porta, ex hac ſignatura, aduerſus viperarum, & aliorum ſerpentum ictus commendat. Dioſcorides ſemen braſicæ tritum, acetabuli mẽſura, & etiam braſicæ ſuccum cum vino, Matthiolus verò bryoniæ radicem exhibet. Item caſſia ſpõte naſcẽs in tractu Arabiæ odoriferæ, pariterq; coſtum arabicum ex eodem Dioſcoride, viperarum ictibus auxiliatur. Citri ſemen, & ſuccus, vt voluit Rhaſis, punctiones viperarum ſanat. Echium, ſiue viperaria, ex ſignatura (teſte Porta, quia caput viperinum è ſemine repræſentatur) aduerſus viperarum ictus valet; & propterea in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis hæc planta Alcibiadum cognominatur, quoniam Alcibius à vipera demorſus ſolo huius plantæ ſucco ſanatus fuerit. Item fraxi-

Medicam ſimplicia ex plantis.

Lib. 1.

Li. 1. Mag. nat.

Alcibius quoremedio ſanatus fuerit.

D nus, & fraxinella, quæ dictamnum album nuncupatur, intrinſecus ſumpta, & extrinſecus admota Serpentes fugant, aq; necant. Ferula, ex Dioſcoride, cõtra viperas in vino bibitur: obſeruarunt enim hanc murẽnis eſſe infeſtam, immo hac tactæ pereunt hac de re etiam contra viperas commendatur. Ex eodemmet Dioſcoride iuniperi baccæ folia, & ſuccus cum vino adhibentur.

Lib. 3. de mat. Med.

Nonnulli drachmas quatuor melanthij præbent, ne ægrotus ob talem ictum pereat. Porta quoq; myricam, ex ſignatura, quia folio ſit ſquaroſo, viperis perutilem prædicat. Etenim plantæ Serpentum ſquamas æmulantes ad eorumdem ictus probantur. Aetius naſturtium tritum cum vino, Mathiolus ſuccum radicis rubiæ, & Dioſcorides rubum in vino præſcribũt. Raphanus in cibo ſumptus, deinde vomitu reiectus percuſſis à vipera auxiliatur, dummodo theriaca Andromachi poſt vomitionem ſumatur. Matthiolus ſcribit non eſſe omittendam radicem illius plantæ, quam Gortienſes ab auxiliari virtute Serpentinã nuncupant. Immo taxus arbor ab his remedijs ſimplicibus non eſt arcenda: ſiquidem, ex Suetonio Tranquillo, Claudius Imperator cenſuram agens, edi-

Lib. 4. Phyſ cap. 7.

In Vita Claud. Cæſ.

Taxus arbor aduenena perutilis.

cta propoſuit, inter quæ hoc erat vnum, nihil æquè facere ad viperæ morſum, quàm taxi E
arboris ſuccum. Plinius efficaciſſimum putat Tragoriganum. Alij ex Dioſcoride,
digitum in liquida picę mergunt, deinde vinum, in quo digitus ablutus fuerit, bibunt.
Tandem ſemen viticis ab Aegineta, nec non Zedoaria, & gingiber ab Auicęna in hoc
caſu mirificè extolluntur. Viperæ etiam aduerſatur philanthropos, nempe aperine, ex

Philantropos auxiliatur morſui viperæ.

ſignatura, vt voluit Porta: cum hæc planta flores intra globulos, quemadmodum vipe-
ra intra ouorum putamina fœtum procreet. Galenus ex remedijs Dorothei Helij,
acetum ſi calefactum, & potum, ad heminæ dimidię menſuram, laudat. At radicem Aco-
ri, & Agaricum, necnon ſemen Alharmel cum ſucco porri, vel ſucco cardui magnificat
Auicennas.

Inter compoſita medicamenta per os ſumenda, Dioſcorides in primis præſcribit il-
lud, quod recipit infraſcripta ingredientia in vino cretico trita, ſcilicet dimidium ace-

Lib. 2. de Antid.

tabulum myrrhæ, piperis, caſtorei, floris, & ſeminis portulacæ. Galenus vtiliſſimam
putat antidotum ab Apollodoro paratam, quæ à teſtudinis ſanguine nomen accepit:

Antidotus Apollodori.

comprehendit autem ſeminis cumini ſylueſtris acetabulum, ſanguinis marinæ teſtu- F
dinis exſiccati drachmas quatuor, ſanguinis hædini tantumdem, coaguli hinnulorum,
vel leporis drachmas tres: huius autem antidoti portio ad magnitudinem oliuæ de-
morſis à vipera exhibetur. Iterum Galenus antidotum ruſtici medici ad morſus vipe-

Loco cit.

ræ non improbat. Recipit autem trifolij, ſtachios, erui, ſeminis rutæ ſylueſtris, ariſto-

Antidotus ruſtici medici.

lochiæ rotundæ ſingulorum drachmas octo, quæ omnia cum vino mixta rediguntur in
rotulas, quarum drachma vna in vino, data occaſione, ſumitur. Denuò Galenus non

Loco cit.

excludit à remedijs compoſitis antidotum ab Eudemo verſibus conſcriptam, quæ An-

Theriaca Philometoris.

tiochi Philometoris theriaca inſcribitur, & conſtat ex drachmis duabus radicũ Mei, &
ſerpilli, drachma opopanacis, acetabulo ſeminis trifolij, acetabulis duobus ſeminum

Loco cit.

aniſi, fæniculi, ammeos, & apij, deinde omnia trita cum ſufficienti quantitate vini in ro-
tulas rediguntur, quæ pondere trium obulorum à patiente ſumendę ſunt. Amplius Ga-

Antidotus Galli.

lenus inter medicamenta compoſita huic affectioni conferentia recenſet antidotum,
quam Gallus ex Arabia reuerſus Cæſari obtulit. Integratur autem drachmis viginti
quinq; farinæ erui, drachmis ſex radicum vitis albæ, drachmis duodecim ſeminis rutæ G
ſylueſtris, drachmis octo iridis, opopanacis, & ariſtolochiæ longæ, drachmis ſex ſucci
papaueris, gingiberis, cumini Aethiopici, myrrhæ, eringij, ſucci cyrenaici, croci, ſer-
pilli, coſti, & ſagapeni. Ex his cum vino conficiantur rotulæ, quæ percuſſis à vipera in

Auicennæ antidotus.

vino exhibentur. Auicennas amplectitur in hoc caſu antidotum, quæ recipit myrrhæ,
caſtorei, piperis, arſenici rubri ſingulorum drachmas duas, vncias duas ſeminis anethi,
deinde cum vino conficitur. Aetius componit medicamen ex carnibus cancrorum

Centur. 1. In Baſilica chym.

fluuiatilium, & modico ſale addito, necnon calamentho format paſtillos, quos in vm-
bra exſiccatos cum aqua mulſa exhibet. Amatus Luſitanus dum recitat hiſtoriam cu-
iuſdam puellæ à vipera demorſæ, proponit hoc compoſitum medicamentum conſtans
ex vncijs duobus Ariſtolochiæ longæ, vncia bryoniæ, & haſtulæ regiæ. Crollius propo-

Theriaca Andromachi.

nit remedium contra omnia venenata tàm therapeticum, quàm prophylacticum in-
tegratum ex viperis, quod apud ipſum videndum eſt. Prædictis addemus celeberrimam
Andromachi theriacam tanquam antidotum anteſignanum: etenim cum vino, vel

Lib. 8. mag nat.

aqua vitæ, fœlici cum ſucceſſu, in hoc caſu ſorbetur. Idcirco Porta fatetur in os vipe- H
ræ ſemidrachmam theriacæ cum aqua vitæ diſſolutæ à ſe ingeſtam fuiſſe, & beſtiam ſe-
mihoræ ſpatio expiraſſe.

Si medicamenta morſu viperarum applicanda contemplemur, ſimplicia ab animali-

Dentes humani vſti ad quidvaleant.

bus deſumpta primò ſe ſe offerunt. Auicennas humanos dentes aduſtos, & in puluerem
redactos, morſuiq; inſperſos commendat. Dioſcorides vrina humana calida vulnus
fouet. Verùm inter beſtias primitus ipſa vipera proprio morſui confert: nã vipereum
venenum morſibus impoſitum totum extrahit virus, vt magnes ferrum; licèt caro hu-
ius beſtiæ ſumpta illud ad cutim pellat, veluti lapis theramenes ferrum abigit. Nonnul-

Vipera morſui viperæ medetur.

li igitur viperinum hepar vnà cum felle vulneri applicant. Alij caput viperæ diligenter
amputatum, & per volſelam prehenſum morſui imponunt ea parte, quæ ceruici iungi-
tur: hoc enim modo venenum mirificè extrahitur: de hoc remedio Quintus Serenus
ſic canit.

Caſpide non quiſquam longæ neq; cæde lariſſæ,

Fulmi-

A *Fulmine non gladij volucris non felle ſagittæ,*
Quàm citò vipereo potis eſt affligier ictu.
Quare aptam dicamus opem, ſuccoſq; medentes,
Cui nocuit ſerpens, fertur caput illius aptè
Vulneribus iungi, ſanat quem ſanciat ipſa;
Vtq; lariſſaa curatus Telephus haſta.

Ranæ quoq; ab externis præſidijs non ſunt accendę; ſiquidem Auicennas ex illis, nec non ex caſeo veteri emplaſtrum ad hanc affectionem componit. Kiranides ſanguine teſtudinis marinę partem lęſam illinit. Dioſcorides pullum gallinaceum recenter diſſectum, vel ſtercus caprinum vino diſſolutum ad modum emplaſtri parti imponit: Ideo Galenus narrat quemdam medicum arua, & pagos luſtrantem ad morſum viperę, & aliorum etiam ſerpentum, ſimo caprino aceto diſſoluto vtentem plurimos liberaſſe: quare non eſt mirandum ſi Auicennas ſcripſerit caprinam pellem recenter ab animali detractam, & ictibus harum beſtiarum ſuperpoſitam iuuare.

Rana medẽtur morſui viperæ.

Lib. 6. de ſimp. med. fac. ca. 10.

B Inſuperplantæ alia remedia ſimplicia ſuppeditant. Dioſcorides enim abrotanum, Ætius allium, vel eius aduſti cinerem adhibet, dum cum aceto emplaſtrum pro affecta parte componit. Ex Auicenna, cæpæ ſylueſtris ſuccus per os exhibetur, & ex eo, quod poſt expreſſionẽ remanet, emplaſtrũ ꝓ faucia particula cõcinatur. Id ẽ remediũ ex chamęmelo cõtuſo ad mẽtẽ Dioſcoridis paratur. Paulus Ægineta excinere ſimplici cũ aceto mixto emplaſtrũ parat. Herba *de Corſo* nuper apud Hiſpanos inuenta ad morſus venenatos, & in primis ad morſum Serpentis, quem Corſo ſua lingua nominant, ideſt viperæ efficax eſt: hanc fortè Cantabricam eſſe multi autumant. Radix ebuli in vino elixata, & vulneribus impoſita à Matthiolo, & emplaſtrum ex farina orobi cum aceto paratum à Dioſcoride probatur. Legimus apud Ætium fraxini cinerem cum ſucco foliorum permixtum, more cataplaſmatis, conferre. Apud Æginetam, ex furfuribus cum aceto decoctis, & apud Dioſcoridem decoctione rutæ elixatis malagma paratur: Pariter Dioſcorides galbano, & iuniperi ſucco partes ſaucias fouet. Folia cortex, & baccæ, ex Plinio, impoſita, venenis Serpentum, & maxime Sepis, Dipſadis, & viperæ mi-
C randum in modum reſiſtunt. Quamobrem Auicennas oleum laurinum, nec non oleum, in quo decocta fuerint lauri folia approbat. Similiter laudat Sciniar, ideſt lactucam aſini, dummodo more emplaſtri adminiſtretur. Ægineta lenticula cum melle cocta locum prius ſcarificatum fouet. Chriſtophorus Acoſta lignum colubrinum in malabar naſcens extollit, quod ita colubro aſſimilatur, vt qui id non norit, aut die illud non viderit, ſi noctu ad Lunæ ſplendorem intueatur, viuum colubrum eſſe exiſtimabit: hoc ad viperarum morſus optimum præſidium eſſe fertur. Quapropter incolæ per arua proficiſcentes, vt plurimum lignum hoc circumferre ſolent, cum in illa Prouincia multæ viperæ ſtabulentur.

Plantæ extrinſecus applicandæ.

Herba de Corſo qua ſit.

Oleũ laurinum medetur ictibus viperinis.

Lib. Arom. cap. 33.

Ligniũ colubrinum Araſtæ.

Aetius in ſimili affectu etiam deſperato, meliſſę folia, & etiam ſuccum vnà cum vino tanquam euidens auxilium parti imponit. quamuis fotus muriæ cũ aceto ab Aegineta non reprobetur. Origanum viride contuſum præſcribit Dioſcorides. At Matthiolus radicem perſonatæ in vino elixatam, & impoſitam, & Aegineta picem liquidam cum ſale magnificant. Ex Theophraſto, panacis chironiæ radix in oleo cocta adhibetur; dum
D partes, aduerſus viperas, phalangia, & alia reptilia liniũtur. Ex porro, & pane cum ſale, ad mentem Aetij cataplaſma componitur. Sed Ægineta decocto pulegij ſæpius plagam fouet. Sycomori folia cum pane miſcenda, & extrinſecus admouenda iubet Ætius. Serpillo cum aceto Galenus, & ſambuci radice cum vino Matthiolus vtitur. Scillam in aceto decoctam, & inſtar cataplaſmatis accommodatam Dioſcorides adhibet, qui, & ſerpentariã maiorẽ, ſeu dracontium commendat, cum hæc planta caule glabro maculis fuſcis, pullis, puniceis, & tandem vipereis conſperſo prædita ſit: ex quibus ſignis Porta colligebat hanc aduerſus viperas valere. Quare non eſt abſurdum ſi Dioſcorides ſcriptis mandauerit à vipera non feriri hominem, qui folijs huius plantæ manus confricauerit. Tribulus etiam terreſtris tàm intrinſecus, quàm extrinſecus adhibitus demorſos à vipera recreat. Hermolaus autem Barbarus tormentillam laudat. Trifolium hyacintho ſimile, vt aliqui ſcribunt, Vere flores emittens, ſemenq: cnico ſylueſtri ſimile procreans, trifolium bituminoſum ab alijs nuncupatum, hoc in aqua decoctum, & more fomenti, parti ſauciæ impoſitum, dolorem à vipera, vel à phalangijs excitatum,

Radix perſonatæ inuat.

Serpentaria cur aduerſus viperas valeri dicatur.

ſtatim

Triſolium bituminoſum mirè operatur.

ſtatim ſedat: ſed rem miram animaduertit Iacobus Syluius medicus, quòd remedium E
hoc ſanæ parti applicatum dolorem illi ſimilem, quem patiuntur demorſi à prædictis beſtijs generat. Tandem Dioſcorides vini fæcem, vinaceorũ, vel ſarmentorũ cinerem cum aceto permiſcet, hocq; linimento partem læſam imbuit. Præter herbas quidam etiam lapides in huiuſmodi affectione locum habent. Nam lapidem Serpentis, demorſis à vipera ſuſpendit Auicennas. Ætius verò lapide hęmatite, & heliotropio vtitur.

L.2.de Antid cap. 14 *L.13.c.11.*

Inſuper medicamenta externa compoſita pro ſuperando hoc veneno ab authoribus proponuntur. Quocirca à Galeno emplaſtrũ ex dictamno ſacrum nũcupatum laudatur. Immò preſcribit epithemata ad morſus viperę, ex ſagapeno, pipere, liquore cyrenaico, opopanace, galbano, ſulphure in aceto diſſolutis. Ætius eodem vtitur medicamento, ſed poſtmodum folia vrticę, vel ficus ſuperponit. Denuo Ætius aliud emplaſtrum ex cardamomo radice eringij, ſulphure, pipere, myrrha, & galbano conficit. Iterum idem author ex centaurea, herba pediculari, ariſtolochia, radicibus peucedani cum aceto, in quo galbanum fuerit diſſolutum, emplaſtrum fingit: Rurſus idem author ex cachri, herba pediculari, ſtaphiſagria, radice vitis albę, ariſtolochię, & bryonię, myrrha, F
& opopanace cum ſufficienti quantitate aceti emplaſtrum parat. Demum idem Ætius ex contritis carnibus cancrorum fluuiatilium cum iride, calamentho, & modico ſalis paſtillos conficit, ex quibus deinde lacte diſſolutis emplaſtrum componit. Quibus

Varia emplaſtra cõmendãtur.

Oleum de Scorpionibus matthioli.

L.20.c.16

preſidijs addendũ eſt oleũ de Scorpionibus Matthioli, quo regio cordis & pulſus liniẽdi ſunt; nam præſtantiſſimam opem afferre ſolet. Cęterum à preſidijs externis compoſitis theriaca non eſt arcenda; cum parti affectę applicata mirum in modum operetur. Recitat enim Pareus, cum eſſet monſpeſſuli, in pharmacopęa, in qua pro concinanda theriaca ſplendidus erat apparatus, ſe curioſè, & incautè pertractaſſe viperam, quę indicem inter vnguem, & carnem pupugit, vnde ſtatim dolore ſuborto, ipſe digitum ſupra vulnus arctiſſimè conſtrinxit, ne virus alijs partibus diſtribueretur; deinde theriaca antiqua in aqua vitę diſſoluta pro linimento vſus eſt, atq; intra paucos dies hoc ſolo remedio planè conualuit.

Pareus à vipera demorſus quo remedio curatus fuerit.

Tom.2.of fic.

Præter remedia propoſita, legitur in monimentis Theophraſti (vt refert Textor) quòd cantus tibicinum fidicinum, aliaq; muſicæ artis organa modulatè adhibita quibuſdam viperarum morſibus medentur. Idem Aſclepiades medicus in quibuſdã phreneticis, & in cæteris animi ægritudine laborantibus præſtitiſſe dicitur: etenim obſeruauit tales patientes nulla alia ope, niſi ſymphonia, & vocum concentu reſipiſcere: tantus enim eſt humanæ naturæ cum harmonia conſenſus. Non deſunt etiam aquarum ſcatebræ, quę veneno vipereo aduerſari perhibentur. Scribit enim Amatus Luſitanus Norcheręq octo milliaribus à Fulgineo ciuitate, & patria Gentilis interpretis Auicennę, fontem ſaluberrimum, & aqua frigidiſſima ſcatentem conſpici, in qua ſi demorſi à vipera, & ab alijs Serpentibus, horæ ſpatio, demergantur; inde ſani, & liberi egrediuntur. Opinatur autem Amatus Luſitanus hoc inde prouenire: quoniam excedens illius aquæ frigiditas caliditatem veneni viperei refringat, atq; obtundat. Clariſſimus Faloppius aliud præſidium in hoc caſu admiratur: obſeruauit enim, dum ruri verſaretur, filium agricolæ à vipera in pede demorſum: vnde pater ſenex ad clamorem filij accurrens, arcto vinculo, pedis digitum vinxit, ne venenum ad ſupernas partes penetrare poſſet: deinde, digito ſcarificato cum non mediocri ſanguinis effuſione, iuſſit ſibi locum oſtendi, vbi à vipera filius percuſſus fuit, quo cognito, vt læſum pedem ibi natus figeret, imperauit; poſtea ducendo ferulam circa pedem, illius figuram obſignauit, & ſumpto gladio, cretam intra veſtigij lineam radens in vino diſſolutam filio propinauit: quo preſidio iuuenis vomitione, & fluore alui correptus, tandem ſanatus eſt. Quamobrem Faloppius id ab occulta quadam cretę illius proprietate dimanaſſe arbitratus eſt; niſi velimus aſſerere: quandoq; arena nauſeoſa, & alui fluxum, & vomitum excitari, ſicq; & excrementa, & venena extra corpus trudi.

Scorpionis matthioli. Cẽturia 1. *Aqua cuiuſdam fortis medetur ictibus viperarũ. In lib. de Tum. præter nat. Creta hauſta medetur ictibus viperæ.*

Præter viperę morſum, virus à veſiculis gingiuarum exemptum, & fel eiuſdem animalis permixtum homines venenare poteſt. Idcircò Geſnerus, ex relatione Gerardi Bouman, prodidit puellam quamdam, quæ carnem, cui permixtum fuit viperinum virus, guſtauerat, in opiſtotonum, & alia grauiſſima ſymptomata incidiſſe, quę poſtea vino copioſè ſumpto liberata eſt. Fel etiam viperę adeò exitioſum eſt, vt confeſtim animi deliquium generet; propterea quamprimum vomitus butyro igne liquato

Fel viperæ exitiale.

exci-

A excitandus eſt, & vomitione iterum atq; iterum repetita, nullum pręſtantius remedium inuenitur, quam theriaca: quamuis Auicennas proprium huius veneni alexipharmacum moſcum eſſe arbitretur.

IVMENTORVM A VIPERIS PERCVSSORVM MEDELLA.

COLVMELLA de re ruſtica verba faciens, ſcriptum reliquit bouem quandoq; per paſcua vagantem improuidè ſuper viperam incumbere, quę graui laceſſita onere, morſum beſtię imprimit. Tunc igitur pars ferro prius ſcarificanda eſt, & herba perſonata cum ſale trita loco affecto imponenda. Alioquin author laudat trifolium ſymoniacum, B odorem bituminis ſpirans; propterea Græci illud Aſphalcion vocant. Itaq; huius herbę ſuccus vino permixtus faucibus iumentorum infunditur, & folia contuſa cum ſale, inſtar malagmatis vulneri imponuntur. Verùm ſi tempus anni herbam hanc viridem neget; huius ſaltem ſemina ſuo tempore collecta, & vino leuigata exhibentur; deinde radicibus eiuſdem tritis cum farina, ſale, & mulſa pars ſcarificata imbuitur. Immò ex aliorum ſententia, folia fraxini cum vino, & oleo in fauces beſtiarum infunduntur, & extrinſecus etiam vulneri applicantur. *Lib. 6. c. 17*

Trifolij aſphaltitis mirę vires.

Item P. Vegetius in arte veterinaria, monimentis mandauit remedia, quibus occurrendum eſt vulneribus iumentorum à viperis inflictis: nam cognito vulnere à pure effluente, terra formicarum, vel ad aliorum mentem, terra talparum cum vino mixta in fauces beſtię inijcienda eſt. Immò thymum cum vino tritum prodeſſe creditur. Quibus deficientibus, grana triginta piperis in vino, vel acorus ponticus ad pondus ſemiuncię probantur. Rurſus remedium eſt pręſentaneum, hędum, agnum, vel gallum mactare, deinde calentes pulmones vna cùm corde, & iecore parti ſaucię imponere, vt C tum virus à partibus penitioribus ad extimas educant. Cęterùm tumore perſeuerante; idem author vitem albam ſylueſtrem comburit, & ex cineribus lixiuium paratum, triduo, ſextarij menſura, iumento bibendum exhibet. Poſtmodum ipſum cinerem aceto permixtum inſtar cataplaſmatis vulneri applicat. Quibus non conferrentibus partem ſauciam inurit. Demùm farina hordeacea cum vino, ſale, & oleo decocta partem laborantem cooperit; hocq; toties repetit, donec iumentum priſtinæ ſanitati reſtituatur. *Lib. 3. c. 9.*

Terra talparum ad quid.

VENENI VIPERINI PRÆCAVTIO.

PRODIDERVNT nonnulli authores quempiam dente viperę ſemel tactum, deinceps nulla alia venena formidare, & eum, qui iecur viperę conditum ſemel vorauerit, nullius imposterum Serpentis ictum pertimeſcere. Quę doctrina ſi veritatem attingeret, id experiri illis bono eſſet, in dies non ſine veneni ſuſpicione vitam degunt. Prętera, iuxta Nicandri pręcepta, cauendum eſt primò ne homines ſomnum capiant in loco à Feris frequentato, & potiſſimum vbi Serpentes, & viperę diuagantur. Deinde admonet, ne homo ieiunus itineri ſe committat: nam ſi fortè à vipera percutiatur, magis patietur, quàm ſi cibo repletus eſſet: ratio eſt, quia partes nobiliores nutrimento vacuæ ſe minimè tueri poſſunt; nec non venæ, & arteriæ nouo cibo nondum repletæ, venenum faciliùs admittunt. Indi autem itinerantes lignum colubrinum in Malabar naſcens ſecum deferunt; quandoquidem, ex Chriſtophoro Acoſta, hoc non ſolum morſus viperarum ſanat, ſed etiam ab illis prædauet; vt paulò ante in medela veneni viperini declarauimus. Itaq; pro cautella, ſimplicia, & compoſita medicamenta adhibenda ſunt. *Homo ieiunus magis patitur à morſu viperæ.*

Inter ſimplicia primum obtinet locum ſemen citri ſacharo conditum, pentaphillon, polium, hypericon, anchuſa, ſcordium, & tandem illa omnia ſimplicia, quæ ad medelam

Lib.4.c.7. lam huius veneni attinent. At cornua animalium, ex Aeliano, & præcipuè cerui, nec- E
non vngulæ asini, alcis, & onagri non mediocrem videntur habere prærogatiuam. Quamobrem hac ratione ducti Indorum reges, in cornibus asini indici, aduersus grauissimos morbos, & præsertim venena potare consueuerunt. Vnde Hieronymus Mercurialis nostra ætate vir percelebris omnia ferè animantium cornua contra venenum aliquam vim possidere existimauit: quod Prisci id coniectantes, ex cornibus pocula fabrefecerunt: veluti passim apud Homerum, apud Plutarchum, & apud Xenophontem legere licet. Causam autem, propterquam cornua, vngulæ, & lapides animalium, peculiari quadam prærogatiua, venenis reluctentur, Baldus Angelus Abbatius inuestigare conatur, dum scribit animalia cornigera, quæ insectis, prauis herbis, alijsq; animalibus venenosis vescuntur, proculdubio portionem alimentalem, vi caloris, ab excrementitia, & venenata separant, quæ postea ad extimas partes, nempè ad cornua, & vngulas tanquam ad excrementorum receptacula demandantur; & ex his etiam lapides in animalibus generantur. Hinc postmodum multi, collegerunt has partes contra omnia venena maximam virtutem possidere: quapropter lapis in oculis ceruorum F
concrescens commendatur; cum cerui solo spiritu angues à cauernis euocent. Item lapilli in auibus, in gallis, & in omnibus ferè piscibus inuenti mirę efficaciæ esse creduntur. Lapis draconites ex Alberto, venena fugare perhibetur. Alij laudant lapidem bufonis in anulo perforato gestatum, vt carnem cõtangat, qui, præsente veneno, partem miro quodam modo calefacere dicitur, vt ex hoc indicio venenum præsens esse cognoscatur. Quamuis alij referunt authoritate Magorum ducti, adamantem sinistra parte delatum, vt carnes tangat, venenis resistere. Deinde hyacinthum, & sapphirum idem præstare multi asseuerant. Idem quoq; de gagate lapide, ex Aristotelis authoritate, scribitur. Smaragdus verò in mensa detentus venena debilitat, in ore autem omne virus expugnat. Cæterùm lapis prasius, & cornu serpentis, veneno præsente, nitorem confestim amittere feruntur; sin venenum auferatur, pristinum splendorẽ recuperant: huius autem lapidis laudes Albertus Magnus enumerat: quandoquidẽ hunc Alexander Magnus sub cingulo ob spem victoriæ, in prælijs, gestabat. Cum autem ab
L.2.de min cap.14. Indis, & Persis victor reuerteretur, & in Euphrate se abluere tentaret, deposito cingu- G
lo, Serpens ibi latibulans lapidem dentibus præcidit, & in flumen mersit. Id scriptum fuisse ab Aristotele recitant in volumine reptilium, quod nondum ad nostras manus peruenit. Amplius ad huius veneni cautelam medicamenta composita non desunt; vt illud, quod constat ex ficubus, nucibus, ruta, & sale. Compositio autem paratur, veluti extat in hoc disticho Reusneri.

Bis denum rutæ folium, salis, & breue granum
Iuglandesq, duas. terno cum corpore ficus.

Id iuxta Rhasis sententiam, non solum ictus Serpentum, sed etiam cætera arcet venena. Nihilominus inter hæc, primum locum theriaca, & confectio mithridatica sibi vindicant, quibus Rex Mithridates ad tollendam veneni suspitionem quotidie vtebatur. Tandem Conciliator multa admiranda de imaginibus serpentarij protulit, quæ cum magicam potius, quàm medicam artem sapere videantur; horum sermonem omittere decreuimus.

Cornua animalium cur aduersus venena valeant. In lib. de Viper.

Lapis in oculis ceruorum cõcrescens ad qd valeat.

Lapis bufonis ad quid

Cornu serpentis ad venenũ valet.

Medicamẽta composita prophilactica.

H

EPITHETA.

CICERO viperam tanquam lernam, venenorumq; sentinam contemplans, in primis venenatam, & pestiferam appellauit. Hinc cæteri authores, & potissimum poetæ malam, sceleratam, insidiosam, acerbam, horrendam crudescentem, crudam, tristem, lethiferam, furialem feram, & tandem à loco parætoniam vocauerunt. Hanc ob eamdem rationem Græcis φονίη ἔχις, læthalis vipera cognominatur, cum φόνιος cæde cõtaminatus, homicida, sanguinarius, & læthalis exponatur. Similiter apud Nicandrum legitur ἔχις ἰοβόλος scilicet venenum eiaculans: quamuis apud Græcos, hoc nomen ἰοβόλος, præcipuè sagittas proijciens declaretur: nihilominus quoniam ἰός venenum quandoq; significat; propterea apud Herodianum, θηρία ἰοβόλα, nimirum feræ

Epitheta græca viperæ.

Lib.3.

vene-

A venenum eiaculantes dicuntur. Insuper Latini colorem viperæ meditantes, viperam interdum variam, & interdum atram, vel fuscam indigitarunt. Similiter Nicandro ποικιλόδειρος, nempe collum habens varium vocitatur: cum Græcis δειρὴ, vel δειρὴ cervix exponatur. Alioquin alijs appellatur πέρκνος: cum πέρκος, vel πέρκνος colorem nigrum, varium, seu maculis nigris distinctum significet, quales in vipera colores obseruantur. Rursus Nicandro ἐχίδνα φολόεις, nempe vipera fumosa, fuliginosa, vel flammea dicitur: etenim φόχος fumum, flammam, & fuliginem indicat. Deniq; quando Ouidius viperam herebeam, & lerneam vocitauit, notandum est tunc hydram cum vipera confundi. Ad finem omnia illa epitheta viperæ conuenire dicuntur, quæ Serpenti in genere competere retulimus. *Epitheta à coloribus.*

DENOMINATA.

B NON desunt homines, animalia, plantæ, lapides, & alia inanimata, quæ à nomine viperæ, tum græco, tum latino denominantur. Primùm Bellonius in Obseruationibus, hominem Serpentes noscentem, & venantem Viperarium indigitauit. Echion, præter herbam, quam inferius memorabimus, nomen fuit hominum; etenim echion fuit vnus illorum, quorum opera adiutus Cadmus, Thebas ædificauit; vnde postea Thebani quandoq; à Poetis Echionidæ, & Echionij passim fuerunt appellati. Huius viri meminit Ouidius hunc in modum. *Li. 3. c. 71.* *L. 3. Metā.*

Templa Deum matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto nemorosis abdita syluis.

Item Echion fuit statuarius, & pictor percelebris à Plinio summopere commendatus. *Satyr. 6.* Immò alius Echion fuit citharedus, secundùm Iuuenalem, qui canit.

Accipis vxorem, de qua citharedus Echion
Aut Glaphyrus fiat pater.

C Hæc autem duo nomina Echion, & Glaphyrus citharedorum fuisse feruntur. Præterea Seneca in Oedipo vipereum genus nuncupauit omnes illos Cadmi socios, qui ex dentibus Serpentis in fonte Dirceo stabulantis nati fuisse, & mutuis vulneribus se se confeciſse credebantur: canit enim hunc in modum. *Traged. 5.*

Et stetit in armis omne vipereum genus
Fratrum caterua dente Dirceo sati.

Legimus etiam in historia Poloniæ, vbi de antiqua, & bellicosa gente Sauromatica verba fiunt, ex qua postmodum Poloni originem, genusq; suum duxerunt; quòd huiusmodi populi à Græcis Sauromatæ cognominati fuerunt, deducto nomine à σαῦρος ipera, & ὄμμα oculus, quasi dixeris gentem terribilem, & oculis viperinis insignitam, idq; duobus in locis eiusdem historiæ, repetitur: cum, iuxta rei veritatem, apud Lexicographos hoc nomen σαῦρα, vel σαύρα ἡ, & σαῦρος ὁ lacertam, & lacertum indicet. Quare illæ gentes potius ab oculis lacertarum, quàm ab oculis viperarum denominari debuissent. Si cætera virorum cognomenta contemplemur, non defuerunt in antiquis D Romanorum familijs nobiles viri, qui, referente Contareno, *Viperescbi* cognominabantur. Item Marcus Antonius Flaminius carminibus inuehit in quemdam Petrum cognomine Viperam. Pariter Antonius cognomento viperarius vir fuit percelebris, qui de bello Melitensi vbertim pertractauit. *Populi Sauromatæ à viperis denominati.* *Familiæ à viperis denominatæ. Lib. 2. Car.*

Multa quoq; bruta à viperis videntur esse denominata: quandoquidem ἐχίδιον catulum viperæ denotat, & apud Suidam ἐχείδιον viperulam, nempe paruam viperam significat. Alioquin ἔχεις à Nicandro soboles viperarum, quasi filius echidis exponitur. Item Cerberus Inferorum canis vipereus à Poetis fuit appellatus: cum loco pilorum, viperas gestare diceretur. De hoc Ouidius sic canebat. *Bruta multa à viperis denominata.* *L. 3. Amor.*

Et tria viperco fecimus ora cani.

Aliqui etiam chamæleontem viperinum, ob caudæ obliquitatem, nuncuparunt, nixi verbis Plinij, qui aliquando scriptum reliquit, huius animalis caudam esse prælongam in tenuitatem desinentem, & viperinis orbibus se se implicantem. Sed mirandum est, quòd interdum à Poetis vipereum nomen ad alios etiam Serpentes trahitur; & in hoc intel-

intellectu, Ouidius dentes Draconis à Cadmo interfecti vipereos nuncupauit hoc B
verſu.

Vipereos dentes, & aratos ſpargit in agros.

L.7. Metã. Scripſit etiam Aelianus, interprete Gillio, in Cyrene murium genera, tum forma, tum colore diuerſa verſari: propterea quod alij tanquam feles latam faciem habeant, alij acutis muniti ſpinis, viperæ ſimilitudinem præſe ferant: qua de re Indigenę echenatos vocitant. At Geſnerus non iniuria, apud Ariſtotelem in mirabilibus, vbi leguntur ἐχίδνας, legendum eſſe ἐχῖνας opinatur: ſiquidem echidna viperam denotat, quæ nihil commune cum prædictis muribus habere videtur, qui potius echino, ratione ſpinarum, aſſimilantur; atq; lectionem hanc magis doctrinæ, & lectioni Ariſtotelis, & Plinij conformem eſſe exiſtimamus.

Mures viperis ſimiles vbi.

Succedunt plantæ à viperis denominatę. Nam in primis legitur apud Plinium echidnios herba, ſeu crocis herba magica; cum nonnullis Græcorum legatur κροκὺς ἡ ἐχίδνειος βοτάνη, nimirum herba viperina, quàm eamdem cum dracontea eſſe voluit Macer. Alibi Plinius tradit ſe in Luſitania nouiſſe herbam nuper ibi repertam eiuſdem F
cum dracunculo nomenclaturæ, caule craſſitudine pollicari, & altitudine bipedali, verſicoloribus maculis nempè viperinis inſignem, ad primas Serpentum vernationes è terra erumpentem, concauo, & patulo draconis ore ſpectabilem, & floris ſtamina quaſi Serpentis linguas exerentem, quam ſi haberemus, meritò viperariæ nomine donare poſſemus. Bugloſſa ſylueſtris Herbariorum dicitur echium, nempe ἔχιον, & in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis alcibiadion, παρὰ τὰς ἔχεις, nimirum à vipera; quoniam viperarum morſibus medeatur, aut quia ſemina huius plantę viperinis capitibus ſimilia procreet: herba hęc eſt vulgaris flore ſubcęruleo, aliquando ſubcinereo, & interdum prorſus albo. Verùm pręter hoc vulgare echium, Clariſſimus vir Carolus Cluſius echium pullo flore, echium rubro flore, & echium creticum deſcribit, atq; depingit. Item cynogloſſa minor ſeu heliotropium minus primum Ceſalpino, ſiue Scorpioides cęruleum Dodonei, à Cordo echium paluſtre nuncupatur, fortè quia aduerſus viperas valeat. Numenius author non proletarius aliud Echij, ſeu viperarię genus ocymoides appellatum reperiri ſcripſit; quoniam folia ocymo ſimilia proferat, quòd ſanè G
Nicander idem tradiderat, qui ambo doctrinę Dioſcoridis, & Plinij adhęrentes hanc plantam capitula viperinis capitibus ſimilia producere, & in vino morſibus viperarum mederi protulerunt. Alioquin echite herba apud Plinium Scammonio ſimilis, hodie deſideratur. Nicolaus Myrepſus in antidoto ſeptuageſima ſupra trecenteſimam, quæ podagricis conferre dicitur, prodidit nonnullos pro gentiana, chelidonium, & chidrion ponere. Fuchſius hunc locum Nicolai ponderans retulit in codice græco legi ἐχίδριον; licèt alij legant, ἐχίδνιον: ſiquidem Apuleius hoc nomine donauit herbam, quam aliter viperinam cognominauit ob figuram ſeminis, quod viperæ caput repræſentat. Verùm Geſnerus echidrion eſſe nomen chelidonij minoris, ad mentem Hermolai Barbari, exiſtimat. Amplius ſcorzonera herba Lobellio viperaria nominatur; quoniam in morſibus viperinis ſummoperè commendetur.

Crocis herba magica, quæ.

Viperaria herba.

L.4.c.27.

L.5.de plãt rar.c.50.

Echiũ paluſtre quid ſit

L.24.c.14

Echite herba Plin.

Echidnion herba quæ.

Scorzonera quare viperaria dicatur.

Inter lapides, gemma reperitur ἐχίτης dicta, vt voluit Plinius, vipereis referta maculis, colore fuſco, & rubentibus notis: Immò contrita in aqua odorem vini ſpirat, &
L.37.c.11 quod magis mirandum eſt, ebrietati reſiſtit. Inſuper, ex eodemmet Plinio, lapis vipe- H
L.29. c.4. rinus nuncupatur, qui ex diſſecto viperæ viuentis capite eximitur: quemadmodum Scythę præſtant, quando Serpentis caput inter aures diſſecant ad eximendum lapidem, quem poſtmodum ab eo territum deuorari tradunt.

Non ſunt omittenda loca à viperis nomen deſumentia, veluti Echidnon vrbs ad
L.5.Hodepor. mare Aegeum ſita, vt Pomponius Mela annotauit. Reuſnerus quoq; meminit cuiuſdam loci, qui à conſpecta vipera nomen ſibi vendicauit; idq; exprimit infraſcriptis verſibus.

Loca à viperis denominata.

Mox Quedleburgi dextra conſpeximus vrbem,
Aucupis Henrici quæ ſtudioſa fuit;
Qui ſibi præ reliquis ſedem delegerat iſtam,
Vipera viſa prius non procul inde fuit.

Item Petrus Martyr ſermonem habens de inſulis nuper repertis, prodidit, quòd in laterali proſpectu Iamicæ inſulæ Hiſpaniolæ, atq; Cubę meridiem verſus repentinus vor-

A tex in arenoſas ſpirat ſyrtes: ea autem voracia, & cæca vada Hiſpani viperas nuncupant; quoniam ibi multæ naues, veluti viperina cauda comprehenſæ implicentur.

Cæterùm vipereus, & viperinus ſunt nomina adiectiua, quæ ad viperas ſpectantia denotant. Immo Apuleius hoc nomine (viperalis) vtitur, dum rutam viperalem vocat, quia Serpentibus, & potiſſimùm viperis reſiſtat. Mirandum eſt, quòd ſermo interdum vipereus quaſi plenus ira, & furore nuncupatur, iuxta illud.

Nomina multa à viperis deducta.

——— *dictiſq; furorem*
Vipereum inſpirant.

Apud Græcos ἐχιδναῖος viperinus exponitur, & ἐχιόδηκτος apud Dioſcoridem ictus, vel demorſus à vipera legitur. Demum Echion, præter nomen virorum, & plantarum, de quibus antea fuit actum, ſignificat etiam medicamẽtum, quod paratur ex vipera combuſta in fictili nouo, additis ſucco fęniculi, & manna thuris, quòd in ſuffuſionibus tanquam vtiliſſimum commendatur; hoc Syluaticus echeon etiam appellauit. Quid plura? nonne Galenus ſcribens ad Glauconem Theriacam διακιδνιν, nempè diacidnen B nuncupauit? quoniam ſit τὸ ἐχιδνης φάρμακον. Et τὸ διακιδνης dicitur, quia vipera hanc ingrediens compoſitionem ἔχιδνα Græcis vocatur. Putant autem viri docti dici κίδνην per aphæreſim τοῦ ε, & χ in κ, mutatione denſæ in tenuem. Alioquin Andromachus Theriacam viperas recipientem Galenen, nimirum tranquillam indigitauit, ſi veritatem faſſus eſt Galenus: cum Græcis γαλήνη ſerenitas, & tranquillitas exponatur. Aliter Theriacæ nomen nonnulli deriuant ἀπὸ τῶν θηρίων, ideſt à feris, & venenatis animalibus, quorum morſibus hæc antidotus medetur. Quamuis nomen Theriacæ à viperis etiam deduci poſſit: cum vipera tàm mas, quàm fœmina Græcis interdum θηρίον nuncupentur, aut quia viperinas carnes recipiat.

L 2. de mat med. Echeō medicamentū quale. Diacidnis quodnam medicamẽtum ſit. Galenis medicamentū eſt. L. 1. de Antid.

Clariſſimus Maranta omni conatu nititur probare Theriacam inde denominatam, quia efficax ſit aduerſus ictum ferarum omnium, quas, communi nomine Græci θηρία nominant. At quia ad mentem Galeni, Theriaca ex viperarum carne parata, Diacidnes cognominatur: propterea Maranta id non primariò, ſed ſecundariò fieri arbitratur: nimirum vt caro viperina ſit fomentum quoddam in priſtinam appellationẽ: ſiquidem C ætate Andromachi medicamenta venenis reluctantia, theriaca dicebantur. Ideo non videtur theriaca primariò à viperis eſſe denominata, nam echidnia, & non theriaca appellanda eſſet: cum ἔχιδνα viperam, θὴρ autem non ſolum viperam, ſed quamlibet aliam Feram venenatam deſignet. Quapropter theriacalia vocantur quæcumq; malignorum Serpentum morſibus opitulantur.

Theriaca cur ita vocetur.

Ex altera parte Oddus ex libro de theriaca ad Piſonem colligit Andromachum huic antidoto τὰ θηρία miſcuiſſe; ideoq; theriacam dictam fuiſſe, & quia morſibus eorum medeatur, & quia ipſas Feras recipiat, vtroq; ſcilicet ad etymum theriacæ concurrente ſignificatu. Verùm licèt Andromachus nomine θὴρ viperam priuatim deſignet, & trochiſcos viperinos panem θηρίον nominet, nihilominus, cum Antiochi, & Mithridatis compoſitio theriaca à Plinio cognominetur, nos Marantæ opinionem nullo modo improbandam eſſe arbitramur; ſcilicet medicamina Serpentum ictibus, aliiſq; venenis reſiſtentia, nomen theriacæ mereri. Id apertè colligimus ex Galeno; qui theriacam, antè viperarum admixtionem, non minus, quàm hodie nominauit: immò idem Gale- D nus allium theriacam agreſtium eſſe aſſeuerauit. Quæ cum ita ſint, prędictæ compoſitioni, & antidoto viperas ab Andromacho additas eſſe opinamur, vt tam ad ictus Serpentum, quàm ad cętera venena præſentaneum ſit remedium.

Etymum theriacę ſecundũ Oddum.

L. 12. meth med.

E

MORALIA.

Vipera diaboli Symbolum.

QVM multa ex natura, & moribus viperarum ad rectum vitę inſtitutum attinentia eliciantur: non erit abre illa hoc in loco recenſere. Itaq, vipera Diaboli ſymbolum eſſe perhibetur: ſiquidem ex doctrina Plinij, ſolet interdum vipera lapidem quemdam pretioſum deglutire, quem poſtmodum Scythę diligenter extrahentes aduerſus venena feliciſſimè adhibent. Diabolus & ipſe aliquando lapides pretioſos, nempe viros iuſtos deuorat: nihilominus, Scythę nimirum probi viri omittentes vitia de ventre Diaboli omni ſedulitate ſe extrahunt, deinde ſancto vitę inſtituto, tanquam alexipharmaco, aduerſus criminum virus vtuntur. Rurſus ſecundum Phyſiologos, ſi vipera ſmaragdum intueatur ſtatim viſionem amittit: ſic Diabolus, vel etiam mundus eiuſdem conditionis eſſe feruntur: quoniam ſmaragdum ſcilicet virum diuinis inſignitum virtutibus intueri non poteſt, quia oculi ob inuidiam lęduntur. Propterea Seneca hoc aureum pronuntiabat aſſertum. *Vtinam oculi Inuidorum eſſent in omnibus ciuitatibus, vt felicitatibus omnium torquerentur.* Vel poſſumus etiam ſmaragdum Beatę Marię ſemper Virgini aſſimilare, cuius diuino aſpectu Diabolus excęcatur, dum omnes eius vires eneruantur.

Vir iuſtus comparatur ſmaragdo.

F

Rurſus quædam viperæ ſpecies, vt rerum naturalium indagatores referunt, tempore permixtionis ad litus proficiſcęs ſibilo murænā euocat, quæ ab vndis pelagi egrediens, venereo congreſſu, ei aſſentitur. Hæc vipera Diabolus eſſe perhibetur, qui ſibilo tentamenti murænam, ideſt animam in diuinæ gratiæ vnda verſantem euocat, vt lethali crimine ei aſſentiatur. Vel hanc ſimilitudinem de Apoſtatis pronuntiare poſſumus. Quos Diabolus ſibilo de flumine ordinis religioſi ſeducit. Immò in hoc ſenſu Iudæi apud Mattheum progenies viperarum dicebantur, quia Diaboli eſſent æmulatores. Lyranus verba faciens de vipera, quæ manum Diui Pauli momorderat, per viperam Diabolum interpretatur, & per manum Apoſtoli, rectum opus Doctoris, vel concionatoris, quod Diabolus in dies veneno corrumpere conatur. Tandem Diabolica tentamenta viperina nominantur; ideo, quando Iob ſcripſit. *Venenum aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ.* Multi interpretes per aſpidem, violenta, & ſubita tentamenta, & per viperam leuia, & diuturna deſignant. Præterea mulier hanc viperæ ſimilitudinem effugere non poteſt: ſiquidem veluti vipera imperfecto gaudet partu, dum aliquando ouum, & interdum viuum fętum enititur: ita mulier quid imperfectum denotat. Iuxta illud vulgare carmen.

Iudei cur progenies viperarum dicantur. Cap. 3. In com. ad actus Apoſt. cap. 2. Cap. 20. Mulier viperæ aſſimilatur.

G

Fœmina fœmineum non bene finit opus.

Pariter authores memoriæ artificioſæ, mulierem viro inſidiātē, inſinuare volentes, figura viperæ vtuntur. Verūm inter mulieres nouerca potiſſimum, viperæ nomine, donanda eſt: nam ambo ingentes irarum motus concipiunt, & blanditias, beneuolentiamq; ſimulantes clanculum mordent. Iuxta vulgatum diſtichon.

Nouerca vipera dicitur.

Ira nouercarum quid non deſignat amando
Ledens, Hippolyti me docet iſta malum.

H

Similiter reliqui peccantes vipereos mores imitari ſolent: etenim, ſi vipera, aduentāte hyeme, ſecundū Phyſiologos, venenū euomens ſub humo ſe occulit, &, Vere ingruēte à cauernis egrediēs aliud venenum primo deterius generat; criminoſi hyeme ægritudinū, & calamitatū virus vitiorum deponunt, & ſub terra pœnitentiæ, pietatis, & memoriæ mortis ſe occultant. At prætereunte ærumnarum bruma, & verno ſecundę valetudinis, & proſperitatum tempore accedente, latibula pietatis, & pœnitentiæ relinquentes nouum peccati venenum generant. Iuxta illud ſacrę paginę. *Eſt qui præ inopia vetatur peccare, & ſi inuenerit tempus malè faciet.* Iterum peccantes viperis comparantur: quoniam vipera hominem mordens tanta ſiti vexari fertur, vt, niſi quamprimum aquam inuenerit, diſrumpatur. At, illa inuenta, atq; pota, priſtinam incolumitatem adipiſcitur. Hac igitur viperę proprietate ductus Diuus Chryſoſtomus viros lethalibus peccatis obrutos viperas nuncupabat; qui, niſi aquam pœnitentiæ potent, proculdubio intereunt.

Peccantes viperas imitantur. In Eccleſiaſt. c. 20. Homil. 3. in Matth.

A Amplius quando ex vipera antidotus theriacalis concinnanda eſt, prius Fera bacillo leuiter verberatur, vt totum virus ad caudæ extremitatem trudatur, quæ poſtmodum prę ſcinditur, vt ex reliquo corpore veneno carente optima componatur theriaca. Homines igitur multi veneno vitiorum ſcatentes, cauda longa, nimirum ſpe longę vitę nituntur: itaq; Deus optimus maximus volens medicamen aduerſus criminum virus parare, quando, ſcilicet, criminoſos à vitijs vult reuocare, illos virga calamitatum affligit, deinde caudam longam, ideſt ſpem longę vitę adimit, dum eos ad meditationem finis humanæ vitæ impellit, tunc enim, profligato criminum veneno, horum doctrina & exempla cæteris medicinæ eſſe ſolent. Talis vipera Paulus Apoſtolus natione Iudæus fuiſſe perhibetur, qui primùm veneno peccati plenus, tandem exemplo, & doctrina alijs medicamen fuiſſe dicitur: nam ipſe ſcribens ad Thimotheum pronunciauit, quòd primò fuit perſecutor, & blaſphemus, ſed à Domino percuſſus ærumnarum virga, doctrina, & exemplis, aliorum medicina euaſit.

Criminoſi dicũtur viperæ.

Paulus Apoſtolus dictus fuit vipera.

Viciſſim debent etiam peccantes nonnullas viperæ proprietates imitari. Primum ſi
B hæ beſtiæ viſionem in cauernis hebetatam, Vere exeuntes fæniculo recreant: ita criminoſi viſionem mundanis negocijs, & impietate ob ſcuratam, aduentante diuinæ gratiæ tempore, illuſtrare, & à peccatorum cauernis per confeſſionem piacularem egredi debent, nec non fæniculo ſacræ doctrinę tenebroſos intellectus oculos recreare. Iuxta illud Apocalypſis. *Collyrio inũge oculos tuos vt videas.* Immò veluti vipera pellem exuit inchoans à capite: pariter peccans pellem veterem vitiorum, ſacra totius anteactę vitę confeſſione, deponere debet, & nouam pęnitentię veſtem induens ſemetipſum renouare. Iuxta illud Pſalmi. *Renouabitur vt Aquilæ iuuentus tua.* Hac etiam ratione, poſſumus fateri quòd peccans tanquam vipera oratione ſibilat, & venenum peccati confeſſione euomit; ſicq; murę nę, nimirum Deo iungitur. Sed diligenter animaduertendum, ne peccans ad morem viperę virus criminum iam iam depoſitum reſumat.

Cap. 3. Peccãs debet quãdoque viperã imitari.

Si accedamus ad criminoſos in ſpecie. Prima facie, ſe ſe offerunt improbi regligioſi, qui aliquando tot viperulę eſſe videntur, quę in ventre matris creſcentes totum hauriunt nutrimentum, deinde ſtatutum fęturę tempus non expectantes, diſrupta aluo, in
C lucem exeunt: quare hi, viperularum ritu, in ordine religioſo degentes, neq; expectantes determinatum dignitatum tempus, quas affectant, arctas religioſi ordinis leges aſpernando, matrem corrodunt, omniaq; perurbant. Propterea ad rem ſcribebat. Baruch: *Exacerbaſtis eum qui nutrit vos, & contriſtaſtis nutricem veſtrã Hieruſalẽ.* Succedunt raptores, & ſanguinarij, qui & ipſi viperis aſſimilantur. Ideoq; Sydonius Apollinaris (referente Cęlio) de his loquebatur hunc in modum. *Libenter incedunt armati ad epulas, albati ad exequias, pelliti ad Eccleſias, pullati ad nuptias, caſtorinati ad letanias, in foro Scythæ, in cubiculo viperæ, in exactionibus harpiæ.* Pręterea viperę, impoſtores, ſimulatores, & Iuſtitię inſidiantes denotant, vt optimè tradidit Clemens Alexandrinus. Vnde in hoc ſenſu apud Lucam, Iudæi ἐχιδνῶν γεννήματα ideſt viperarum progenies appellabantur, non ſolum quia Sanctis Prophetis aduerſarentur, ſed etiam quia venenatæ malitiæ pleni doctrinam Dei ſuſpectam redderent.

Praui Religioſi.

Cap. 4.

Raptores.

In epiſt. hortat. ad Græcos.

Quid plura? Illi, qui, euaginata lingua, aliorum famam petunt, viperæ iure optimo appellandi ſunt, quoniam vnico linguæ ictu, & ſe, & audientem, & proximum peri-
D munt. Immò ad garrulitatem vipera attinere videtur: quandoquidem Eraſmus ſcribebat; quemadmodum viperini fætus matris aluum diſcindunt; ita garruli in ſuam perniciem arcana promunt. Sequuntur conſiderandi illi, qui in iracundiam præcipites feruntur, perinde atq; naues ſine retinaculis: ſiquidem Diuus Chryſoſtomus in demonſtranda horum natura, viperæ exemplo vtitur. Dicebat enim quod nulla vipera ita poteſt animal aliquod venenare, veluti iracundia hominem, quæ ferreis quibuſdam vnguibus eum lacerat; neq; ſolum nocet corpori, ſed animæ etiam valetudinem corrumpit; cum omnes eius vires diſſipet, eamq; ad proprias functiones obeundas inutilem reddat. Sed quid dicemus de virulentis inuidorum obtrectationibus? quorũ naturam Baſilius Magnus exemplo viperæ manifeſtat; id enim pronunciabat. Veluti viperæ, dilaniato matris vtero in lucem exeunt; ſic inuidiam concipiẽtes ſemetipſos corrodere, & tabefacere ſolent: cum homines malignos, & inuidos continuus dolor concomitetur. Hac de re Ouidius ædes **Inuidiæ repræſentans, inuidiam** vipereas edentem carnes deſcribebat hunc in modum.

Detractores viperæ dicuntur.

In Matth. homil. 17.

Iracundi viperis cõparantur.

L. 2. Metã.

Concuſſæ patuere fores, videt intus edentem
Vipereas carnes vitiorum alimenta ſuorum
Inuidiam.

E

Inſuper fænus, quod nil aliud eſt niſi fœtus quidam pecuniæ parientis, atq; increſcentis, ſimilitudinem viperæ non effugit, cum fœtum viperarum parentis viſcera corrodẽtem imitetur: etenim vſura fœneratoris præcordia dilaniat. Vnde Diuus Chryſoſtomus ſolebat pronunciare, quòd fœnerator rebus ſuis nunquam iucundè vtitur, neq; lætatur, dum poſſidet: immo quando fœnus ſibi collatum eſt, non tam exultat, quòd additio facta ſit, quàm triſtatur, quod nondum vſuræ ſortem adæquarunt. Tandem, quamuis vipera quemlibet hominem nequam denotare poſſit; nihilominus hæreticos præcipuè, & ſciſmaticos deſignare poteſt: ideo iure merito Diuus Chryſoſtomus promulgauit hæreſiarchas, ad morem viperini fœtus, matris vterum diſcerpentis, dilaceraſſe, & diſſipaſſe fidem Sanctæ Matris Eccleſiæ, atq; ad principatum proceſſiſſe. Item quemadmodum vipera mordicus apprehendit manum D. Pauli Apoſtoli, vt in Actis Apoſtolorum recitatur, quæ tandem in ignem ab Apoſtolo excuſſa fuit: ita hæretici pertinaciter Chriſti fidelibus aduerſantes, ingenti flammarum globo debellandi ſunt. In maiorem aſſerti confirmationem ferunt viperam ſemen per os à mare recipere, & libidine intemperatæ cupiditatis exardeſcẽtem caput maris abſcindere, fœtumq; inde conceptũ ventrem matris laniare: ſicq; vipera fœmina pariendo obit, veluti mas generando perierat. Vipera mas, in morali doctrina, nil aliud eſt, quàm hæreticus, fœmina verò anima hominis ſimplicis, & ſynceri: propterea ſi ille doctrinam, & verba Chriſtianæ fidei aduerſantia, in corda ſimplicium audientium diſſeminauerit, proculdubio mala concipient opera, quæ tandem, & audientem, & doctorem periment. Iuxta illud Pſalmi. *Conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem.*

In Matth. homil. 57.

Fœneratores viperę ſunt.

Hereſiarchæ viperę dicuntur.

Cap. 28.

F

Viperis Hęretici aſſimilantur.

His addamus ſciſmaticos viperę filios imitantes, qui in ventre Eccleſiæ nutriti, non expectantes, neq; ſuſtinentes correctionem, eiuſdem vnitatem ſcindunt, & rebellantes ab illa recedunt. Demum ſi vipera hominem necare conatur, viciſſim ſaliua hominis viperã extinguere nititur. Liceat igitur in præſentia viperam ad mortem, & hominem ad Chriſtum comparare: quamobrem ſi mors conata eſt, ictu, Chriſtum ſuperare; tandem ipſe in cruce pendens, ſaliua proprij ſanguinis, viperam, nempe mortem debellãs triumphauit. Quamobrem poſſumus cum Diuo Ambroſio, & Auguſtino decantare. *Tu deuicto mortis aculeo, aperuiſti credentibus regna Cęlorum.* Quam ſententiam vir quidem omnigena eruditione clarus, hoc diſticho, apprimè recitauit.

Sciſmaticꝰ ad viperas cõparatur.

Vipera cõparatur ad mortem.

G

Mors mortis morti mortem, ni morte dediſſet,
Cælorum nobis ianua clauſa foret.

Deniq; cum iam, liquidò omnibus conſtet viperæ ictum eſſe lethalem: nihilominus non eſt talis, quin alius, nimirum aſpidis lethalior inueniatur. Hinc moralis doctrinæ præceptores colligunt, hominibus primarijs, & validis honorem, maioribus verò, & validioribus maiorem habendum eſſe. Iuxta vulgatum diſtichon.

Fortem fortis amet, nam fortem fortior angit:
Maiori timeat obuius ire minor.

L. 13. epiſt.

Ad finem Seneca, & ipſe ſimilitudine viperæ vtitur ad demonſtrandum, quòd veluti honeſtum ex turpi non naſcitur; ità nec ex malo bonum: cum idem bonũ, & honeſtum eſſe perhibeatur, his verbis. *Quidam ex noſtris aduerſus hoc ſic reſpondent putemus pecuniam bonum eſſe vndecumq; ſumptam, non tamen ideo ex ſacrilegio pecuniæ eſt, etiamſi ex ſacrilegio ſumitur. Hoc ſic intellige: in eadem vrna, & aurum eſt, & vipera. Si aurum ex vrna ſuſtuleris, quia illic & vipera eſt, non ideo mihi vrna aurum dat, quia viperam habet, ſed aurum dat, cum & viperam habeat. Eodem modo, ex ſacrilegio lucrum ſit: non quia turpe, & ſceleratum eſt ſacrilegium, ſed quia lucrum habet: quemadmodum in illa vrna vipera malum eſt, non aurum, quòd vna cum vipera iacet: ſic in ſacrilegio malum eſt ſcelus, non lucrum. quibus opponitur diſſimilis vtriuſq; rei conditio. Illic aurum poſſum ſine vipera tollere, hic lucrum ſine ſacrilegio facere non poſſum: lucrum iſtud non eſt oppoſitum ſceleri, ſed immixtum.*

H

Ad finem moralia præcepta docent, ne in peragendis negotijs opera pereat, aliquando conſulendos eſſe ſapientes; quod demorſi à vipera præſtabant, qui olim ſolebant petere ab alijs ab hac Fera percuſſis, quibus præſidijs, in tali caſu, vſi fuerint. Id eleganter

Ater explicat Plato in sympoſiacis (referente Cælio Rhodigino) hunc in modum. *Porrò non ſecus prorſus afficior ac is, in quem vipera mordicus incurrerit; hunc ſiquidem produnt affectionem ſuam, & læſionem ijs tantùm velle patefacere, quos eadem morbi quandoq; iactatos compererit, ceu hi demum, vt qui ægritudinis non ſint expertes ignoturi videantur, ſi quid dictum, factumue ſit abſurdi, morbo violentius craſſante. Quamobrem ego quoq; ſapientiæ ſtimulis conuulneratus, quæ cæteris potentiùs ferit, inexplebiliter quodammodo orationem eiuſcemodi expetens, quæ validius, quàm viperæ denticulus infigitur omnia ſtatui conari, vt Socratem mihi aſciſcam, cuius è fonte, ſiti arescentia præcordia vberius queam rigare; nec iſta nunc promerem, ni rem cum philoſophiæ myſterijs diu initiatis eſſe mihi animaduerterem.* *Lib. 6. lect. antiq. c. 16*

PROVERBIA.

B PAVCA ſunt adagia, quæ ex natura, & moribus viperarum eliciuntur; attamen quæ, & qualia ſint, brevibus recitare conabimur. Primùm dicitur. *E vipera rurſus naſcitur vipera*, quando volunt denotare ex malo nihil boni prouenire poſſe. Ideo ſolet pronunciari de illo, qui cum ſordidis, & contaminatis ſit moribus, alijs morum integritatem perſuadere conatur. Aliud prouerbium eſt tale. *Aſpis à vipera.* Subintelligendo venenum ſumit; referturq; ad homines improbos inter ſe colloquentes. Multi volunt hoc adagium deſumptũ fuiſſe ex apophthegmatibus Diogenis, qui cum aliquando vidiſſet mulieres quaſdam inter ſe colloquentes, hæc verba protuliſſe dicitur. Ἀσπὶς παρ' ἰχίδνης φαρμάκου δαπίξεται. ſcilicet Aſpis à vipera venenum ſumit. Quãuis adagium hoc poſſit etiam vſurpari, quando quis improbus, collocutione alterius improbi, & fraudulenti deterior euadit: item quando duo homines verborũ præſtigijs vtentes ſimul loquuntur. Ideo in hoc genere aliud adagium circumfertur apud Græcos. Nimirum Σύροι πρὸς φοίνικας. Quoniam Syri, & Phænices ſunt populi, qui C impoſtura verborum fucum ſemper facere nituntur. Demum aliud prouerbium huius generis promulgatur. *A vipera demorſum culpas.* Refertur in illum, qui cum damnum acceperit, etiam reprehenditur, vel in illum, qui alienæ calamitati inſultat. Hoc recitatum fuiſſe ab Ariſtide tradit Manutius. Quamuis alij voluerint natum eſſe ab illa fabella, in qua auceps viſco turdum in arbore morantem comprehenſurus, incautè conculcans viperam, ab ea lethaliter ictus fuit. Hic igitur agens animam hæc verba pronunciaſſe perhibetur. Me miſerum, animal capturus, ab alio ad interitum captus fui. Hinc poſtea colligunt doctrinæ moralis præceptores eos, qui alijs inſidias tendunt, ſæpe ſæpius in eaſdem incidere.

E vipera rurſus vipera.

Aſpis à vipera.

Syri ad Phænices prouerb.

A vipera demorſũ culpas. In Adag.

MIRACVLA.

D QVÆ ſupra vim naturę in genere viperarum à Sanctis Dei patrata ſunt, non longè petenda eſſe cenſemus; propterea quod legimus in Actis Apoſtolorum, cùm Diuus Paulus ad Melitenſem inſulam copia viperarum redundantem peruenisſet, & ad ignem accendendum, multitudinem ſarmentorum congregaſſet, viperam flammæ violentia pulſam, & à ſarmentis egreſſam manum Apoſtoli Pauli invaſiſſe. Vnde Barbari incolæ, viperam de manu Sancti Apoſtoli pendentem intuentes, ipſum non minutula labecula, ſed maxima labe, & quidem illuibili inquinatũ eſſe exiſtimarunt. Ideoq; dum ſanctum lethali vulnere affectum credebant, ipſe excuſſa in ignem vipera, nullam prorſus læſionem percepit. Tunc ſpectatores, cum manum Diui Pauli, neq; intumuiſſe, neq; qualemcunque mali paſſam conſpicarentur ipſum Deum eſſe opinabantur. *Cap. 28.*

Manus Pauli Apoſtoli demorſa à vipera illæſa manſit.

Amplius legitur apud Surium in vita Sancti Charitonis, quòd à vipera, permittente Deo, necati fuerunt illi, qui Sanctum Charitonem in vrbe Iconio Lycaonię Prouincię prædantes in vincula coniecerunt. Siquidem vipera Dei miniſtra prædones mordicus Sanctum inſequentes proprio veneno expugnauit: etenim, illis prædæ intentis, & in labo- *Tom. 5. Vipera S. Charitonis iniuriã vlciſcitur.*

laborem nefarium incumbentibus, domiq; dimiſſa lagena vino plena, hæc à vipera venenoſo humore inquinata eſt. Interim illi defeſſi, & graui ſiti, ob iniquum laborem, oppreſſi, domumq; reuerſi auidiſſimè vinum lagenæ potarunt, qui paulò poſt omnes animam efflarunt; ſicq; Sanctus Charito ſupra vim naturæ à vinculis liber euaſit. E

HIEROGLYPHICA.

QVAMVIS ſuperiùs, per Serpentis figuram, ſalus hieroglyphicè demonſtrata fuerit; nihilominus hoc in loco atteſtamur ſatius eſſe ſalutem, icone viperæ, deſignari; cum hæc beſtia non ſolum ſuomet ictui medeatur, ſed etiam innumeris ferè morbis opituletur. Tradidimus quoq; in capite antecedenti Serpentis figura, ſalacitatem indicari: attamen in præſentia fatemur cõuenientius eſſe, pictura viperæ, eamdem ſalacitatem denotari: propterea quòd Scythæ, ad exprimendam famoſam mæretricem Araxam, quæ grandem pecuniam propudio ſui corporis emerebatur, ſemiuiperam, nempe fœminam vmbelicotenus, humana facie, reliqua viperina, figurabant. Verùm cùm vipera extra ordinem aliorum Serpentum, ſua ſibi vendicet hieroglyphica: prima fronte Aegyptij Sacerdotes, expreſſa viperæ icone, ſignificabant mulierem odio maritum habentem, neq; illi, niſi congreſſus gratia, blandientem. Hoc hieroglyphicum inde ortum eſſe ſcribit Orus Apollo, quia caput maris à vipera fœmina, in cõgreſſu, amputari crediderunt. Veluti demonſtraturi filios aduerſus matrem conſpirantes, viperæ fœminæ hieroglyphico vtebãtur; quoniam inualuit apud illos opinio, quòd fœtus viperini, laniato matris vtero, in lucem egrederentur. Hinc nonnulli collegerunt cauſam, propterquam Priſci viperam, vnà cum gallo, & ſimia in culeo paricidæ ſueretur.

Mæretricis hieroglyphicum. F

Hieroglyphicũ mulieris mariti odio habentis.

Amplius inter nuperos authores, aliqui ſcriptis mandarunt abortiuum incommodum, icone viperæ pedi, mulieris ſuppoſitæ, monſtrari poſſe: cum prodiderit Plinius, quòd mulier prægnans ſi ſtudio, aut incuria viperam tranſcenderit, illicò abortit. Item deſignaturi perniciem, viperam inſilientem in hominem effigiabant: quamobrẽ apud oraculum delphicum, ſerpens, veladmentem aliorum, vipera, ſingulari certamine prouocans Apollinem conſpiciebatur. Immò, ex multorum opinione, ob eamdem rationem, noſtra etiam ætate, multis in locis Romæ, ſtatua Apollinis innixa trunco lauri à vipera circundato viſitur. Inſuper Pierius Valerianus fretus authoritate Philonis conatur, morſu viperæ, vulnus amatorium nobis inſinuare; dum inquit morſum viperinum attinere ad illud hieroglyphicum amatoriæ mollitudinis, quod in ſacris litteris indicatur per Serpentem, qui Adamum decepit: quandoquidem probatiſſimi authores promulgarunt, in illo fomitem voluptatis, nequitię, & mollitiei delituiſſe: cum viperæ cutis maculis inſignita varijs, varias, & delicatas rerum omnium illecebras repræſentet. Et humanum genus nulla re magis, quàm rerum varietate afficitur, quia & ipſa natura varietate ad laſciuiam vſq; delectari videtur. Quibus ſi ſummoperè delectemur, inhæſitare luto, proniq; in faciem procumbere, totoq; ventre ad morem viperarum, ſerpere videmur; ſicq; terreſtri cibo, poſthabito cæleſti, veſcimur. Ad finem Orus Apollo ſcribit, quòd Aegyptij ſignificaturi hominem in curſu celerem, & ſine cauſa fugientem, viperam, & ceruum pingebant: cum ceruus viſa vipera, celeri curſu aliò proficiſcatur. Immo Boream ventum viperinis caudis loco pedum denotabant: nam olim hac figura in olympia vnà cum raptu Orythices conſpiciebatur.

Paricidarũ pœna. G

Li. 14. hierogl.

Vulneris amatorij hieroglyphicũ.

Cur vipera voluptatẽ deſignet.

Lib. 2. Hierogl. H

Hominis in curſu velocis hieroglyphicum

A

NVMISMATA.

IN multis numiſmatibus figurę Serpentū cōſpiciūtur veluti in primo capite huius libri retulimus. Verū ab his Serpentū iconibus viperas reprę ſentari multi authores atteſtantur: quamobrē in quadam Auguſti moneta, in qua licet intueri figuram manu dextra Serpentem ſtringentem, viperam eſſe multi tradunt. Deinde in altera eiuſdem Auguſti, quæ repręſentat figuram humanam manu ſiniſtra pateram tenentem; & dextra Serpentem, viperam, in ſymbolum ſalutis eſſe fatentur. Amplius in Solis nummo, qui omnium author, & conſeruator ab Ethnicis credebatur, duo Serpentes, vel ex ſententia aliorum, viperæ refulgebant; quibus longiorem, ſalubrem, & tutam vitam ſignificabant. Item cuſa fuit moneta quædam à Republica Coorum, vt ſuum ciuem B Hippocratem perpetuis cumularent honoribus, in qua, figura humana baculo à Serpente circumdato viſebatur, quem ſerpentem eſſe viperam authores non proletarij perhibent, vt vitæ humanæ adminiculum denotarent. Pariter hoc Inſigne in monumentum Aeſculapij inuentum fuit. Idem de monetis M. Aemilij Claudij Antonini, & Fauſtinæ multi referunt in quibus figuras Serpentum licet conſpicari. Vnde Higea Dea quæ à ſanitate, ſecundum Priſcos, non diſcrepabat, cum poculo in dextra, & viperam in ſiniſtra pingebatur, quæ icones in pluribus Imperatorum numiſmatibus viſuntur, quibus ſalubritatem, & noxam indicare volebant.

Numiſma Solis quale

Nummus Coorum ad memoriam Hipocratis

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

C VLTIORIS litteraturæ viri, qui iuuandis ſtudioſorum rebus nati ſunt, ex varijs viperarum propietatibus varia emblematum argumenta hauſerunt. Quocirca nonnulli remedia ex carnibus vipereis emanantia contemplantes, iconem viperæ exhibuerunt cum titulo. AB EODEM SALVS, ET PERNICIES. Hoc argumentum deſumpſiſſe videntur ab Adriano Iunio, qui in libro Emblematum figurauit hominem capris Elleborum portigentem cum inſcriptione. IDEM SALVTIS, ET EXITII FOMES. Quandoquidem Elleborum necem hominibus, & capris pinguedinem afferre perhibet dum canit.

Remedium ex vipera Emblematis argumẽtum. Embl. 31.

Nos necat elleborus, capris adipem auget, auiq;
Idem ignis fomes, & populator opum eſt.
Inſontem, & ſontem facundia præſtat eumdem:
Nunc eſt exitium, nunc medicina ſalus.

Alij non vulgariter eruditi meditantes virus viperinum, vt Florentius, effigiauit hominem expuentem in fauces viperæ, cum inſcriptione, SOBRIETATE VENVS SVPERATVR. verſus autem adſcripti ſunt huius tenoris. *Embl. 57.*

D *Vipera ieiunis hominum conſperſa ſaliuis*
Exſpirat: medicis ſi ſit habenda fides.
Sic laſciua caro, ſi tractes durius illam,
Concidet, & mentis ſub iuga colla dabit.

Quare author, in hoc loco, viperā pro laſciuia repræſentare videtur, ad quā domandā nihil præſtantius, & efficatius ei ino eſſe poteſt, cuius vi carnis vitia extinguntur, & caſtæ cogitationes reſultant. Vnde D. Auguſtinus non iniuria ſcribebat. Ieiunij pu gat mentem, ſubleuat ſenſum, carnem ſpiritui ſubijcit, nebulas cordis diſſipat, libidinum ardores extinguit, & caſtitatis lumen accendit. Non debemus igitur admiratione teneri ſi ſancta Romana Eccleſia quadrageſimali tempore, in diuino celebrando ſacrificio, hæc verba pronunciet. *Corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris, & præmia.* Alij pinxerunt viperam ſe ſe iaculantem in hominem cum titulo. IN INVIDVM. deinde infraſcriptis verſibus ſuam ſententiam ſic explicarunt.

Fomes libidinis quomodo extinguatur.

Qui ve-

Qui vomitas rabidum mordax ſermone venenum. E
Et latras lingua verba canina truci.
Vipera, quæ ſuperat ſuperante venena veneno.
Confringet vires, ni fugis, illa tuas.

Alciatus autem id melius expreſſiſſe videtur, quando pinxit mulierem viperas vorantem cum titulo INVIDIA, cuius carmina ſunt hæc.

Embl. 71. *Squallida vipereas manducans fœmina carnes,*
Cuiq; dolent oculi, quaq; ſuum cor edit.
Quam macies, & pallor habent, ſpinoſaq; geſtat
Tela manu: talis pingitur Inuidia.

Inuidiæ deſcriptio ſecundũ Ouidium. Non mirandum eſt talia ab authore de Inuidia pronunciari: ſiquidem Ouidius in libris transformationum deſcripſit, & ipſe Inuidiam viperinis carnibus veſcentem; nam tales carnes potius abſumere humanum corpus, quàm nutrire dicuntur. Ideo qui delectantur griphis huc reſpicientes, ſolent proferre quamdam belluam ſemetipſam abſumentem in terrarum orbe verſari, & per hanc Inuidiam interprætantur. Inuidia enim vipe-

Inuidia eſt vipera. ræ prudenter aſſimilatur. quoniam ſi vipera fœtum in lucem non edit, niſi aluo abroſa: F pari ratione liuor illum, in quo gignitur, primo afficit, & quaſi conficit. Hinc colligendum eſt, quàm cęca temeritate capiantur illi, qui melioribus inuident. Nullum enim vitium eſt, quod aliquam non pariat voluptatem, præter Inuidiam, quę perpetui mœroris cauſam producit.

Ex altera parte Florentius contemplans congreſſum viperarum exhibuit iconem viperæ coeuntis, & maris caput præcidentis, cum titulo. VOLVPTATIS PRÆMIVM.

Embl. 47. Tetraſtichon autem ſubſcriptum eſt tale.

Cum coit, & dulci Veneris iacet ebria motu
Vipera, contruncat inſidioſa marem.
Hoc venus omnis habet, primò ſua gaudia fundit
Poſtmodo, ſed ſtimulis corda fruentis agit.

Vndè quidam vir acris ingenij ſcriptis mandauit: voluptatem ore ſuo mel gerere, eorde fel, & in dorſo anxios morſus. Quocirca non eſt admirandum, ſi Priſci fabulati ſint, Saturno cæleſtibus regnis pulſo, & Ioue dominante, Voluptatem, & Dolorem coram G eo, grauiſſimis iurgijs, & criminibus, quibus ſe mutuo proſequebantur, adfuiſſe. Hinc

Cur voluptas, & dolor ſimul iungantur. Iuppiter ratus bono eſſe Reipublicæ, inimicitias, & odia deleri, tunc omnes intendit neruos, vt hi duo litigantes conciliarentur: ſed cunctis conaminibus incaſſum adhibitis, hos reluctantes adamantina quadam catena copulauit, vt ſimul perpetuò manerẽt. Quamobrem, qui horum vnum, neceſſariò, & alterum habet; quoniam vbicunq; eſt mel, ibi quoq; ſi diligenter inquiratur, fel reperitur. Pariter, & apes pungunt, vt inſinuent hominibus dulce inquirentibus, tandem amarorem etiam inueniri. Id priſcis Romanis non fuit incognitum, qui duas Deas in vno, & eodem templo collocatas, ſcilicet Angeroniam ab angoribus, & Volupiam à voluptatibus nuncupatam venerabãtur, vt cunctis hominibus patefacerent, extrema gaudij mœrorem ſemper occupare.

Iunius à prædicto non recedens argumento duas viperas congredientes delineauit,

Embl. 38. quarum fœmina caput maris amputare videtur, cum inſcriptione. FÆMINA IMPROBA. Comparat enim fœminam, vel malam vxorem viperæ fœminæ his verſibus.

Cum ruit in venerem, blanditur echidna marito, H
Mox ſatura inſertum præſcidit ore caput.
Improba palpatur, tentigine feruida coniux;
Continùo lethum poſſit anhela viri.

Item authores partum viperinum ponderantes, alia emblematum argumenta inuenerunt. Nam Florentius delineauit viperinos fœtus ex laniata ventris aluo prodeuntes,

Embl. 51. cum inſcriptione. IVSTA VLTIO. deinde cecinit.

Vipera, quæ coiens occiderat ante maritum,
A ſobole hoc idem ſupplicium patitur.
Tarda licet, Nemeſis pœnam differre videtur,
Attamen à tergo dura flagella quatit.

In Problẽ. Conatur author, hoc emblemate, cunctis inſinuare hominibus pœnam quandoq; differri, non tamẽ auferri: etenim ſcripſit Plutarchus Tyrijs fuiſſe in more, vinculis Deorum

ſimu-

A ſimulacra exornare, vt innuerent Deos, ad criminum vltionem, lento pede incedere, ſed tamen aliquando de maleficijs pœnam ſumere: vnde Valerius Maximus, ad rem, pronunciabat, quòd ira Diuina lento gradu ad vindictam procedit, ſed tarditatem ſupplicij grauitate pæne compenſat.

Similiter Paradinus figurauit viperam vnà cum catulis latera ventris rodentibus, vt aura vitali fruerentur, cum titulo. INGRATIS SERVIRE NEFAS. Comparat enim ingrati animi vitium ad viperam, quę in congreſſu, admiſſum marem necat, & eadem à fœtu concepto tandem necatur. Et quoniam vipera non ſolum cum fœminis eiuſdem ſpeciei, ſed etiam cum murœnis permiſceri perhibetur: propterea Alciatus pinxit viperam, ſecus mare, murœnam euocantem, hac inſcriptione coronatam. REVERENTIAM IN MATRIMONIO REQVIRI, deinde ſubſcripſit tale hexaſtichon. *In ſymb heroic.* *Embl. 194*

Cum furit in venerem pelagi ſe litore ſiſtit
Vipera, & ab ſtomacho dira venena vomit:
Murœnamq; ciens ingentia ſibila tollit:
B *At ſimul amplexus appetit illa viri.*
Maxima debetur thalamo reuerentia: coniux
Alternum debet coniugi, & obſequium.

His verſibus ſignificat nobis Alciatus, puritatem, & reuerentiam in matrimonio ſeruandam: qua de re Baſilius Magnus, exemplo congreſſus viperæ, & murenæ, honeſtos coniugum mores hominibus inſinuat: etenim vipera nocētiſſimum animal ſibilo murœnam ad concubitum euocans, reuerentia coniugij, venenum euomit. Hinc homines hoc moniti exemplo, copulæ coniugalis gratia, inclementiam, & inhumanitatem deponere debent. Præterea addit Baſilius, aliud documentum ex permixtione viperæ, & murœnæ eliciendum eſſe: ſiquidem hæ beſtiæ, cum ſint diuerſi generis, adulterium quoddam nobis repræſentant: quare qui aliena inuadunt cubilia, ſimiles beſtijs eſſe videntur. Ad finem Alciatus expreſſit figuram Cadmi, Draconis dentes ſerentis, cum titulo. LITTERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT. Deinde in ſubſcriptis verſibus hos dentes appellat vipereos. At quoniam pictura icocem draconis prę ſe fert. ideo de C hoc, in capite de dracone verba faciemus. *In Hexamer. orat. 2* *Adulteri ſimiles beſtijs eſſe feruntur.*

PHRENOSCHEMATA.

AFFINIA emblematibus phrenoſchemata hoc in loco recenſere operæ pretium eſſe duximus: quandoquidem ex ijſdem argumentis, ex quibus emblemata, ſumpta eſſe videntur. In primis quidam Aulicus à Principe varijs criminationibus immeritò vexatus, exhibuit picturam viperæ per aluum vulneratam parientis cum hoc Dicto. NVLLVM MALVM IMPVNITVM. Alludebat enim ad congreſſum viperarum, quarum mas in coitu, & fœmina in partu perit. *Inſigne deſumptum à partu viperæ.*

Immò Perciuallus à prędicto non recedens argumēto, viperinos effigiauit catulos ex lacerata viperę aluo exeuntes cum Dicto. EN LABORIS FRVCTVS. Accedit aliud D phrenoſchema viri nō vulgariter eruditi, qui cum vellet mulieri in iracundiam præcipiti nubere, effigiauit murœnam à vipera euocatam, cum hoc Dicto. DEPOSITO VENENO. Nam explicatum fuit ſuperiùs, ad mentem nonnullorum, viperam euomere virus, antequam cum murœna permiſceatur. Alius omnibus diſciplinis exornatus ad mulierem, quam deperibat, tale miſit phrenoſchema; nimirum iconem viperę hoc Dicto exornatam. EX HAC VITA, ET MORS. quandoquidem viperę morſus necē affert, ſed viciſſim viperina caro proprio ictui medetur. *In lib. inſign.*

pentũ timent: Hinc forſitan nonnulli opinantur à Pſillis, & Marſis populis viperinum E
heparin edulijs miſceri, quippe qui ictus earum lethales minimè metuant. Fel viperæ
pro abſterſione oculorum ab Alberto extollitur: ſed Plinius illud tanquam ſuſpectum,
& venenoſum reprobat: Exta quoq; viperina impoſita omne genus ſerpentini vulne-
ris, ex Plinio, quamuis inſanabile expugnant: Item oſſa huius beſtiæ in purpurea fin-
done ligata ſi deferuntur, omnem affectum venenoſum ſuperant, nec non epilepſiam,
& vertiginem, vt ſcribit Periander, amoliuntur. Inſuper ſpolium viperæ, authore Dio-
ſcoride, medicamentis ophthalmicis miſcetur: Immo, ex ſententia Hippocratis, in de-
lenda impetigine commendatur. Pellem poſtea, ad facilitatem partus valere, inde
colligit Porta, quia vipera vno, & eodem tempore ouipara, & viuipara ſit. Quocirca
conſuetudo ligandi viperinam pellem dextro parturientis fœmori apud vulgum inua-
luit. Pinguedo, præter alias partes, in medico vſu miras habet prærogatiuas: verùm
prius hoc modo diligenter præparanda eſt.

Fel viperæ ſuſpectam in morbis oculorum: Li. 29. c. 4. L. 2. de mat med.

Lib. 2. de morb. mulier.

L. 6. Phyt. cap. 16.

Primum adeps vnà cum tumcis aqua limpida, & frigida pluries, & totics lauatur, do-
nec aqua ſyncera remaneat: deinde ſeparatis membranis, adeps in duplici vaſe, ſpatu-
la lignea ſemper agitando, liquatur, & liquatus in aquam frigidam injcitur, qua abiecta, F
ſolus adeps in vaſe nitidò ſeruatur. Hunc Dioſcorides aduerſus ſuffuſiones cum cedrià
commendat. Plinius hunc in podagra, & in Ambuſtis probat. Pariter Galenus non
ſolum ad ſuffuſiones, ſed etiam ad omnes cutis eminentias, liquidis compoſitionibus
permiſtet. Alij, ad coercendum pilorum ortum ſub axillis, hoc vſi ſunt: ſed Amatus
Luſitanus huius periculum feciſſe, & veritatem non inueniſſe fatetur. Præterea pingue-
do huius animalis ingreditur multa medicamenta compoſita, quæ in officinis ad varios
vſus ſeruari poſſunt. Itaq; ex pinguedine viperina & puluere ſpinæ eiuſdem animalis,
cum vnguento populeone, lithargyrio, pice græca, cera alba, & minio paratur ceratum
quod in diſcutiendis tumoribus duris, & in diſſipandis gummatibus gallicis, tanquam
efficaciſſimum præſidium celebratur.

Pinguedinis viperinæ præparatio Lib. 2. de mat. med. L. 7. de cõp. med. ſec. loc

Ceratum viperinum

Vuecherius, & ipſe, ad mentem Guainerij, in paralyſi, compoſitum proponit oleum,
quod quantitatem adipis viperini recipit. Paratur autem hunc in modum. Sumuntur
olei coſtini vnciæ tres, & ſemis, olei nucum tantumdem, pinguedinis vulpis libra, pin-
guedinis viperarum vnciæ tres, primulæ veris libra d midia, ſaluiæ viridis tantumdem; G
herbæ contuſæ miſcentur cum oleis, & pinguedine, addendo drachmam ſemiſſem Ca-
ſtorei, libram vnam reſinæ, terebenthinæ, piperis, pyretri, euphorbij ſingulorum dra-
chmas tres, vini optimi libras duas cum dimidia: deinde macerentur omnia, deſtillẽtur,
& tertius liquor qui emanat omnium eſt efficaciſſimus.

L. 2. Antid. ſpec. Oleum compoſitum ad paralyſim.

Sequuntur carnes viperinæ conſiderandæ, quæ ad multas affectiones conducunt. In
primis Dioſcorides ad prorogandam vitam, & arcendam ſenectutem illas commendat.
Quamuis Renodeus huic ſententiæ nõ libenter adſtipuletur, quoniam huiuſmodi car-
nes peſſimi ſint ſucci, valenter digerant, atq; ſiccent: præterquamquod, id, ex aliorum re-
latione, Dioſcorides ſcripſiſſe videatur. Nihilominus poſſumus tueri partes Dioſcori-
dis, quia caro viperina calorem natiuum auget, & roborat, ſicq; ſenectutis, & aliorum
morborum cauſam per cutim explodit: cum peculiarem prærogatiuam poſſideat cor-
roborandi illam coctionem, quæ in membris perficitur, qua iuuenilis vigor conſeruatur.
Neq; admirandum eſt medicamentis id poſſe præſtari: quandoqmidem Plinius ſcriptis
mandauit; quòd Pollio Romulus, vltra centum annos, vitam prorogauit, & interroga- H
tus ab Auguſto, quo præſidio fuerit vſus: Reſpondit, intus mulſo, & foris oleo. Amplius
narratur, quòd agricola in aruis vas aureum quodam liquore plenum inuenit, & cæle-
ſtem rorem eſſe ratus, non ſolùm eo faciem abluit, ſed illius quoq; tantillum potauit;
ideoq; & corpus, & animum renouauit: Rurſus recitatur quòd quidam Alemanus à Sa-
racenis deprehenſus, ſumpto quodam medicamine, vltra annos centum, aurã vitalem,
hauſit. Inſuper in maiori Britania, dum cerua alba quæreretur, cuſtos nemoris vnguen-
tum reperit, quo perunctus ad annos trecentum vitam protraxit. Præterquamquòd id
ſtabilire poſſumus experientia animalium, & præcipuè ceruorum, aquilarum, & ſerpen-
tum, quæ ob virtutem herbarum, & animantium, quibus veſcuntur, interdum vitam
longiſſimam ducunt. quod etiam eſu carnium viperarum aſſequi poſſumus.

L. 22. c. 24.

Carnes viperarum vitam prorogant.

Incertus author carnes viperarum cum fæniculo decoquebat, & iuſculo exhibito,
oculorum debilitatem, & ferè cæcitatem ſanare profitebatur. nam hæ carnes morbos

Affectionis oculorũ remedia.

con-

A contumaciſſimos ſuperare perhibentur. Quapropter Porphyrius, in libro de abſtinentia ab animalibus, ſcriptum reliquit, quòd cum Seruus Crateri medici in morbum peregrinum incidiſſet, itaut caro ab oſſibus ſepararetur, & cæteris medicamentis nihil conferentibus tandem eſu viperinæ carnis, ritu piſcium, præparatæ ſanatus eſt. In vlceribus etiam malignis carnes viperarum non reprobantur, vt colligimus ex Plinio, qui recitat Antonium Muſam Auguſti Cæſaris medicum celeberrimum, carnes viperarum exhibuiſſe patienti vlcera inſanabilia, & mira celeritate perſanaſſe: ſiquidem huiuſmodi vlcera, ad mentem Galeni, reluctantur medicamentis propter intemperiem ex cachexia partis affectæ membris inductam. Ideoq; caro viperina prædictis affectibus præſto eſt, dum tollit ſolutionem continui venenatam, auferendo intemperiem, & trudendo extra corpus materiam, quæ vnioni partium erat impedimento.

Viperæ ſanant vlcera.

L. 4. Meth. med. cap. 5.

Cum igitur liquidò conſtet hanc carnem aduerſus omnes morbos inſtrumentarios venenatos valere, ſtrumis etiam conducet, quæ, ſi veritatem faſſus eſt Galenus, quandoq; ex venenata materia procreantur.

In l. de diff. morb. c. 9.

B Cum igitur caro viperarum plurimum ſiccet, & digerat, moderatèq; calefaciat, huius virtus ad cutim facile penetrat, corporiſq; excrementa ad eam trudit, & deniq; virus humana occupans corpora expugnat. Quamobrem non iniuria medici his carnibus in lepra, elephantiaſi, & alijs morbis cutaneis ſęlici cum ſucceſſu vtuntur: vnde Auerroes tradidit carnem thiri lepram purgare, quoniam huius affectus cauſam ad extimas cutis partes pellit. Et Crollius ad hunc affectum, ſignaturam in vipera conſiderat: cum hæc beſtia leproſi corpus, & viciſſim corpus leproſi maculas viperarum æmuletur. Quare Helideus medicus in nobili muliere lepra laborante, & generoſis pharmacis non iuuantibus, carnibus viperæ fœminæ cum galanga, & croco decoctis vſus eſt. Deinde pullum in iure ex vipera parato perfectè elixatum, mithridato prius præſcripto, patienti exhibuit; vnde patiens melius ſe ſe habere retulit. Hoc intellecto, ius ex vipera mare paratum, ſpatio trium dierum, ægrotæ dedit; quæ tandem vehementiſſimo ſudore correpta eſt: hic ſudor ſyrupo violaceo cum aqua ſimplici mixto repreſſus fuit, & poſt ſex dies, ſquammæ deciderunt, & ægra perfectè ſanata eſt: immò C concepit maſculum, cum antea per annos quadraginta, fuerit ſterilis. Pariter alteri mulieri eadem affectione laboranti columbos oſſis ex carne viperina confectis nutritos, elixos dedit edendos, quæ tandem liberata eſt.

Vipera lepræ elephãtiaſi, & alijs morbis cutaneis medetur.

In li. de intern. rerum ſign.

Caſus mulieris leproſæ.

Præterea viperæ, & Serpentes à capite ad caudam ſquamoſa cute prædiți in elephantiaſi valere retulimus, quoniam laborantes hoc affectu ſquamoſam cutim, ad ſimilitudinem pellis elephanti, habeant. Itaq; Amatus Luſitanus, de victu elephanticorum ſermonem habens, carnes viperinas, inſtar veruecis elixas, & ius potandum elephanticis præbebat, ieiuno tamen ſtomacho, & per ſpatium ſex horarum ante prandium: quantitas erat dimidia vipera ſingulo die, & aliquando, virium robore permittente, carnem vnius viperæ concedebat. Aetius viperæ carnem, amputatis capite, & cauda, pelle dempta, & viſceribus abiectis, in olla, addita ſufficienti quantitate aquæ fontis, inſtar anguillarum decoquit, cum anetho, porro, & modico olei: deinde ius moderato ſale conditum ægrotanti, ad ſolares radios, ſedenti ſemel, bis, atq; iterum propinat. Alij, loco prædictarum carnium patientibus elephantiaſim paſtil- D los viperinos, ad pondus drachmæ, & ipſam quoq; theriacam præſcribunt. Quocirca ex prædictis colligimus omnes authores græcos, latinos, & arabes, in elephantiaſi, & lepra, viperis miram prærogatiuam aſſignare.

Centur. 2.

Serm. 13. c. 123.

Opinio omniũ authorum circa carnes viperinas.

Ex altera parte hoc remedium aliqua non caret difficultate: propterea quod Fernelius, in libro de morbis particularibus, tradidit elephãtiaſim eſſe morbum venenatum immò venenatam qualitatem in dies acquirere; quam ſent etiam in libro quoq; de abditis rerũ cauſis approbat. Vnde Iulianus Conſtantinus Palmerius Fernelij auditor promulgauit ſe intellexiſſe à Fernelio, hoc viperarũ remedio neminem elephantiaſi laborantem ſeruatũ fuiſſe: quare ſiccantibus præſidijs non eſſe vtendũ cenſuit, & ad mentem præceptoris, theriacam prohibuit. Verùm animaduertendũ eſt, ſi Fernelius hunc morbum eſſe venenatum cenſuit, proculdubio theriaca, & alia alexipharmaca conuenient, quæ venenoſam qualitatem per cutim trudant. Deinde notandum eſt, hunc morbum, vel calidi aeris temperie, vel peſſima ciborum qualitate auctum euinci pœnitùs non poſſe, niſi permutato ad frigidum aere, & cibarijs humectantibus adhibitis: & potiſſi-

L. 1. cap. 9.

Fernelij opinio circa carnem viperæ in elephantiaſi.

Li. 1. c. 61.

mum quia, ex Hollerio, elephantiaſis confirmata non curatur, ſed tantummodo re- E
cens, & quæ nondum annum excedat. His addamus aſſertum Alexandri Maſſariæ
L. 2. de Peſte. ſcribentis elephantiaſim vſu viperinæ carnis aliquando non ſanari, non quia caro vipe-
rina ad hanc affectionem idoneum non ſit præſidium, ſed quia interdum hic affectus
omnium contumaciſſimus cunctis medicamentis reluctatur. Neq; officit eorum ratio,
qui aſſerunt viperinis carnibus nutritionem impediri: quandoquidem tantùm abeſt, vt
nutritio his impediatur, vt potius hæ carnes ſint in cauſa, vt alimentum melius per vni-
Confutatio opin. Fernelij. uerſum corpus diſtribuatur. Neq; multi facienda eſt ſententia Alexandri Traliani,
qui obſeruans Fernelium circa medicamenta ex viperis parata hæſitaſſe, in tractatu de
victu Romanorum, viperas non ſine graui periculo eſui inſeruire exiſtimauit. At in
præſentia, vt liberè noſtram ſententiam aperiamus, ex vſu viperinæ carnis diligenter
præparatæ nullum impendere periculum atteſtamur: cum id quotidiana cõprobet ex-
perientia, cum tot populi illis veſcantur, vt ſuperius fuit exaratum, cum tot hiſtoriæ
à Galeno recitatæ id confirment, cum denique tot authores, quorum libros hactenus
euoluimus, noſtræ opinioni faueant.

Cardanus Phthiſicos curat vipera. Immò Cardanus non ſolum elephanticos, ſed etiam phthiſicos, & lue gallica labo- F
rantes hoc præſidio curare profitetur. Sumit enim viperam illam rubram in Galliæ
Ciſalpina *Milort* nuncupatam (quamuis hæc non ſit vera vipera, vt ſuo loco dicetur)
abſciſſis extremitatibus, abiectis interaneis, & collecta pinguedine, in fruſta ſecat,
& vna cum modico ſalis, & beniouin, in aqua fontis coquit, additis in fine cocturæ
Inunctio facta adipe viperæ. petroſelini folijs; deinde in hoc iure panem pro ægrotantis prandio madefacit, car-
nem quoq; & ius præbet, & pinguedine iuncturas ad diem vſq; ſeptimum linit, ægroto
tamen in loco calido morante interim materia peccans tota per vlcuſcula, tubercula,
Li. 11. de ſimp. med. fac. cap. 1. & ſudorem expellitur. At inunctio frictione vehementi fieri debet, vt rectius, & faci-
lius cauſa morbifica per apertos meatus egrediatur. Hunc vſum carnium viperæ in le-
pra, & elephantiaſi, Authores didicerunt à Galeno, qui hiſtorias nonnullorum à le-
pra, & elephantiaſi liberatorum memorauit.

Hiſtoria leproſi liberati recitata à Galeno Primitus in Aſia, eodem teſte, quidam elephantiaſi laborans à cæterorum conſor-
tio ſegregatus, ſub tugurio in agris conſtructo, alebatur. Accidit autem vt vipera in
vas vino plenum caderet, & meſſores veriti, ne ex illius vini potione aliquid mali eis G
contingeret, miſericordia moti elephantico vinum hoc propinarunt, rati expedire ei
potius mori, quàm calamitosè viuere. At cũ bibiſſet, omne tuberoſum cutis veluti ani-
malium teſta excidit, & ſanitati reſtitutus eſt. Idem alteri elephantico accidiſſe in
Altera hiſtoria leproſi. Myſia narratur, qui ad balnea profectus ſperans inde non vulgare commodum haurire,
bibit & ipſe vinum ab ancilla porrectum, in quo vipera caſu extincta fuit, & eodem
Tertia leproſi hiſtoria. modo ſanatus eſt. Item venator viperarum, dum huius morbi incommodo vexaretur,
pro ſalute admonitus, viperas, quas venabatur, fruſtatim inciſas, & anguillarum mo-
do, coctas eſitauit: deinde ægritudo per halitum diſcuſſa eſt. Similiter vir quidam di-
ues in Thracia prædicto affectus morbo, per quietem admonitus fuit ab Æſculapio, vt
medicamento ex viperis parato quotidie vteretur, qui non multò poſt perfectam va-
letudinem eſt adeptus.

Lib. 3. de morb. cur. cap. 62. Oribaſius quoq; in elephantiaſi, carnem viperinam adhibet, illamq; parat hunc in
modum. Abſciſſis viperæ extremitatibus, ablata pelle, & extis proiectis, truncum plu-
ries in aqua fontis lauat; deinde in ſartagine ex albo iure condit. Ius verò album aqua H
copioſè impoſita, modico oleo, & anetho addito, facillimè conficitur.

Gallinæ carnibus viperinis nutriri. Præter hæc, nonnulli carnibus viperinis gallinas, & capos nutriunt, ad varios vſus
medicos, huncq; laborem minimè infrugiferum experiri profitentur. Neq; officit ra-
tio dicentiũ gallinas hoc cibo altas, ob virus vipereũ, humano corpori obeſſe: cum ra-
tio, & experientia totum oppoſitum demonſtrent. Anates enim in paludibus degen-
tes bufonibus, & hirudinibus veſcuntur, gallinæ ſcorpiones, & coturnices helleboro-
rum edunt: nihilominus talia animalia in elegantibus conuiuijs quotidie adhibentur;
deinde ratio fauet experientiæ; etenim hæ animantes animalibus, & herbis venena-
tis nutritæ, proprio calore natiuo, virus adeò alterant, vt ab eo aliqua pars alimen-
taria ſeparetur, ſicq; earum carnes abſq; periculo ediles euadunt. Quare non immeri-
tò Lucretius canebat.

Præterea nobis veratrum eſt acre venenum,

A *At capris adipes, & coturnicibus auget;*
Quippe videre licet pingueſcere ſæpè cicuta
Barbigeras pecudes, homini quæ eſt acre venenum.

Nonnulli igitur tantam viperinæ carnis, & etiam earum decoctionis, pro potu, quantitatem gallinis exhibent, donec deplumentur: nam inde colligunt virtutem, medicamenti ad intimas gallinarum partes penetraſſe, quas poſtmodum elixas ægrotantibus præſcribunt; Hoc præſidio, fęlici cum ſucceſſu, in delenda lepra Ioannes Mattheus Gradi vſus eſt, famaq; (referente Gattinara) vſq; in Galliam diuulgata eſt: propterea quidam Gallus lepra vexatus Papiam ſe contulit, prænominato medico iam defuncto: ideoq; Gattinara à prædicto non recedens remedio, Gallum à lepra liberauit. Alij deglubtam, & euiſceratam viperam, abiectis cauda, & capite, minutatim incidunt, & cum quatuor partibus furfuris, aut panis triti, vnà cum iure, vel acqua, vel lacte parant pultem, qua gallinas, pullos, & capones alunt. Alij ſatius eſſe arbitrantur (cum pro nutriendis pullis viperæ ſemper haberi nequeant) puluerem carnium viperarum ſeruare, quo
B cum decem partibus furfuris, aut panis triti paſtillos pro alimento gallinarũ concinnãt. quamuis alij ad æquandam hominis temperiem, & ad hilaritatem conciliandam, carnes vipereas cum farina hordeacea, & lacte, gallinis, caponibus, & pullis præbeant. Tandem quidam carne viperina gallinas alunt, vt oua medicata habeant, quę poſtmodum ſumpta, virtutem conſeruandæ iuuentutis, inſtar theriacę poſſident, cum hæc humanæ temperaturæ ſint conformia, & in ſanguinem facillimè vertantur, necnon calorem naturalem augeant, & optimum corporis habitum procreent. Tempus autem alendi gallinas prædictis carnibus erit, quando pulli ſunt iuniores, nõ ſolum vt prædicto nutrimento aſſueſcant, ſed etiam quia dum augentur maiorem vim à viperis ſibi comparare poſſunt.

Cap. de cura debil. vi ſus.

Modus nutriẽdi gallinas, & capos carne viperæ.

Oua gallinarũ medicata, quæ arte parentur.

Cęterùm quando medicus humanum corpus exſiccare voluerit, puluere carnis viperæ in furno exſiccatæ vtetur. Sunt tamen medici, qui ad conficiendum viperarum puluerem hoc vtuntur modo: carnes viperinas illa quantitate ſalis communis aſpergunt, qua aliæ carnes conſeruari ſolent; deinde ſupra cribrum illas collocant, & ſubtus pru-
C nas aſperſas puluere confecto ex baccis iuniperi, folijs lauri, myrrha, cariophyllis, granis alchermes, carabe, & beniouim, cribrum benè cooperiunt, vt fumus in carnes penetrarè poſſit: ſuffimentum quater ſpatio viginti quatuor horarum repetitum, quinq; diebus continuis reiterant: poſtmodum carnes ſuffimine imbutas in olla luto diligenter munita reponunt, & in furno, cocto prius pane, tandiù detinent, donec tota caro in ſubtiliſſimum puluerem redigatur. Hic puluis non ſolum pro antidotis, ſed etiam in cunctis alijs affectibus, quibus conuenit vipera, commendant.

Ratio conficiendi & præparãdi puluerisvipera.

Vires puluꝛis viperæ.

Lactantius hunc cinerem in ictibus à vipera inflictis probat. Plinius, ad ſtrumas diſſoluendas, ter ſeptennis diebus quantitatem huius cineris exhibet, quæ ternis digitis comprehendi poſſit. Aetius hunc in aliquo liquore mixtum ad expugnandum articularem morbum, vtiliter propinat. At Marcellus cinerem tantummodo viperini capitis cum oleo cyprino, nodis neruorum medetur. Pariter Plinius hoc cinere cum aceto, ignem ſacrum deleri promulgat. Alij ex ſignatura, quia vipera maculoſum ſit animal, ad tollendas oculorum albugines, cinere viperarũ vtũtur. Sed Matthiolus ad illuſtran-
D dam oculorum aciem, collyrijs permiſcet cinerem viperarum, quem parat hunc in modum. Viuam viperam cum duabus vncijs ſucci fæniculi, & modico thuris in vas fictile argilla optimè munitum conijcit, & in fornace comburit; donec fiat puluis tenuiſſimus. Magi, ex Plinio, ad oculos clarificandos, echinum cum pellibus vipereis aduri, & puluerem potionibus aſpergi iubent: Tandem Aetius pro coercenda diuturna oculorum fluxione, cinere capitum viperarum cum decocto lupinorum permixto, & temporibus applicato vtitur. Verùm aduertendum eſt, quòd hic cinis virtutem cauſticam participat: ſiquidem Faloppius ponderans medicamenta calida, vltra tertium exceſſum, memorat cinerem paratum ex capitibus, & caudis viperarum; cum hic cinis ſit acerrimus, & vim cauſticam poſſideat. Puluis etiam ſolius pellis viperinę in vſu medico laudatur; nam Author de Theriaca ad Piſonem, hoc ſolo remedio, alopecijs medetur. Immò Quintus Serenus verba faciens de fluore capillorum, & maculis capitis ſic canebat.

Collyria cũ cinere viperæ.

Serm. 2. c. 155.

In lib. de Cauter. c. 10.

Cauſticũex vipera quo modo fiat.

Defluit expulſus morbo latitante capillus,
Si rarò eluitur: ſeu vis epota veneni,

Seu ſalamandra potens, nulliſq; obnoxia flammis E
Eximium capitis tactu deiecit honorem.
Nonnunquam variant maculæ, paruiſq; parumper
Orbibus aſperſum ducit noua vulnera tempus;
Viperea pellis cinerem his addito morbis.

Item Braſauolus verba faciens de lue venerea, pro defluuio capillorum, cinerem pellis, viperarum, herinacei, & capitum murium cum ſinapi adhibet. Priſci quoq; ex viperis, ſalem conficiebant. Huius meminit Dioſcorides, & poſt ipſum Galenus, deinde Paulus Aegineta, & poſtea Plinius, qui ſcriptum reliquit, hunc ſalem lingentes claritatem oculorum facilè conſequi. Verùm, inter cæteros, Aetius de his longum ſermonem habuit. Antiqui igitur ſumebant quatuor viuas viperas recenter captas, & in olla fictili locatas, libris viginti ſalis ammoniaci, aut ſalis albi communis aſpergebant, addendo paſtilos ex gentiana, ariſtolochia rotunda, centaurea minori, cardamomo, marrubio, ſcordio, apio; chamædri, & ſemine rutę domeſticę paratos, immò prægrandes ſcillas in fruſta diſſectas: Ollam verò operculo, & luto probe munitam in igne adurebant, donec, poſt caliginoſum, clarus exiret fumus, cinereſq; exemptos per incerniculum tranſmittebant, addendo grana iuniperi, mentham, piper longum, ſemina fæniculi, & coriandrorum; necnon alia ſimplicia huius generis, quæ theriacæ compoſitionem ingrediuntur, & poſtea hunc puluerem ſalem theriacalem nuncupabant. F

Sales ex viperis. L. 4. c. 97.

Sales viperę ex mente antiquorum.

Pręparatio ſalis viperini ex mẽte Galeni.

Galenus tamen in parando hoc ſale, viperas non exurebat. Scribit enim. *Beſtias ipſas non exuro, ſed paſtillos ex ipſis, quorum confectionem in theriaca docui, reliquis, quę cum ipſis vruntur, commiſceo, & ſimul exuro, vt eam, quam in ſe habent amaritudinem, per exuſtionem abijciant. Tantam autem paſtillorum menſuram adijcio, quantam eoniectura aſſequi poſſum, quatuor numero viperas excipere, & ſanè ſales optimi euaſerunt.* Quapropter ex Galeni verbis colligere licet, viperas aduſtione virtutem non amittere, quod etiam Aetius pluribus in locis ſtabiliuit. Nicolaus Myrepſus ſuum ſalem theriacalem hoc modo concinnat. Recipit ſalis ammoniaci, & interioris ſcillæ libram ſemiſem, ſilphij, & leucopiperis vnciam dimidiam, melanopiperis vnciam, coſti vncias duas, gingiberis, cyperi, baccarum lauri, & dauci cretici ſingulorũ hexagia duo, ammoniaci, & thymiamatis drachmas duas, petroſelini, & paſtilli viperini hexagia duo: ſalem cũ ſcilla contundens medicamentum conficit. At iuxta mentem Braſauoli, in Phagedenis, & vlceribus malignis, paratur ſal theriacus ex libris viginti ſalis albi, libra vna cum dimidia gentianæ contuſæ, libris duabus ariſtolochię rotundę, & ſumitatum centaurij minoris, libra dimidia cardamomi, amoniaci, & marrubij, libra vna ſcordij, & chamędrios, & duabus viperis: omnia ſimul mixta in vaſe ferreo, ſupra prunas comburũtur, & in puluerem rediguntur. G

Sal theriacalis Myrepſi.

Sal theriacalis ad mẽtẽ Braſauoli.

Quercetanus inter nuperos authores celeberrimus, ex ſimplicibus bezaarticis, & aromaticis, chymicis organis ſublimat liquorem, & poſtea conſeruat fęces, ex quibus omnibus, vnà cum fruſtis carnium quatuor viperarum, omni ſolertia, parat ſales theriacales, quorum omnium deſcriptionem apud ipſum licet videre, qui proculdubio ori, & ſtomacho ęgrotantium, quàm ſales antiquorum magis gratificari poterunt. Noſtra ętate Ioſeph de Sauijs pharmacopola Bononienſis celeberrimus ſalem ex viperis ſic prępărat. Sumit ſexaginta viperas, quarum viginti in quantitate ſufficienti aquæ fontis, vnà cum cymis tenerioribus anethi coquit; hanc decoctionem per balneum maris deſtillat, & reliquas quadraginta viperas in olla cum fæcibus, quæ remanſerunt in fundo alembici, ita adurit, vt omnia in cinerem vertantur, ſupra quem affundit aquam iam elicitam, & ſal ſecundùm artem extrahit. Andreas Bellunenſis fuit huius opinionis ſalem viperinum illum eſſe, qui ex viperis ſalitis colligitur: neq; prętèr rationem, quando quidem Alyſius ſcriptis mandauit Maraſſos, ſeu viperas in montibus Patauinis diuagari, quę ſale condiuntur, deinde hic ſal collectus, & adhibitus doloribus à lue gallica contractis remedio eſt. H

In Pharmac. c. 23.

Noſtra ętate ſal viperæ ſic præparatur.

Bellunẽſis opinio circa ſalẽ viperæ.

Si theriacalis ſeu viperei ſalis virtutes examinemus, illas, ad mentem Antiquorum, innumeras eſſe inueniemus: propterea quòd huiuſmodi ſale Priſci omnes ad arcendum quodcumq; morborum genus menſas exornabant; quia valetudinem, eiuſq; conſeruationem huic ſali acceptam referebant, vt licèt apud Ætium legere, qui in omnibus cutis affectibus, nimirum in lepra, elephantiaſi, impetigine, ſcabie, & defluuio capillo-

Serm. 13. c. 97.

Virtutes ſalis viperini.

rum

A rum, huiusmodi salem commendabat: cum excrementa per cutim discutiat, & sudorem prouocando corruptam substantiam expellat, a deout in principio, nonnulli pediculos etiam exclusserint, & potissimum intra spatium dierum quatuordecim, quo tempore transacto, nullus in corpore pediculus apparet. Alij huius salis vsu, in edulijs, excrementa pituitosa per os eiecerunt. Deinde tantam suauitatem Antiqui in hoc sale inuenerunt, vt voluptatis potius, quàm suauitatis gratia, confici videretur: hunc, ad mensuram terni cochlearij, sumebant, vt appetentiam excitarent, corpus floridum redderent, suffusiones dissoluerent, suppressas lunares purgationes prouocarent, easdem immodicas supprimerent, & tandem, vt omne venenorum genus domarent, cum in constitutione pestilenti præstantissimum celebraretur præsidium.

Dosis salis theriacal. is ad mentem Antiquorum.

Amplius, ex mente eiusdem Ætij, hic sal morbis renum medetur, dolores capitis inueteratos sanat, epilepsiam corrigit, dummodo patiens, anni integri spatio, hoc remedio vtatur, icteritia, splene, & dolore colico laborantes, huius ope liberantur, hydropicorum aquæ exsiccantur, & fames, quam Græci vocant bulimon, dissipatur.

Loco cit.

B Insuper itinerantes hoc sale vtentes ab aeris frigidioris iniuria non læduntur: hoc febrium rigores mitigantur, & tabidi ad bonum corporis habitum reducuntur; Ad podagram maximè incipientem & omnes articulares affectus commendatur, febres diuturnas, & potissimum quartanas remouet, si ante accessiones, & præcipuè in febrium interuallis sumatur. Omne lumbricorum genus à corpore expellit; dentes eo confricati albiores redduntur, & stuporem non incurrunt. Itaq; sal viperinus eadem ferè castigat vitia, quæ carne viperina superari solent.

Vsus salis viperini in itinere.

Vsus salis huius in podagra.

Oleū quoq; ex viperis ad multas affectiones efficax elicitur, quod clarissimus vir Alexander Massaria Vicentinus, crassante pestilentia, commendat, si hoc, à principio morbi homines vngantur. Andernacus, in hoc oleo parando, recipit libras tres Serpentum nigrorum, olei sesamini sesquisextarium in vase fictili, & vitreato angusti orificij decoquit, donec caro ab ossibus decidat. Mauardus Serpentes nigros interpretatur viperas nigriores, & apud ipsum fit oleum hunc in modum. Sumuntur viperæ quatuor; demptis visceribus, caudis, & capitibus, quæ decoquuntur in libris quatuor olei veteris, & spatio sex dierum in obturato vase manent: postmodum in duplici vase, facta non leui ebullitione, viperæ cum duabus vncijs aquæ ardentis, & olei, tandiu coquuntur, donec aqua vitæ euanuerit: tunc oleum refrigeratum colatur, addita vncia salis albi optimè contriti, & drachmis duabus caryophillorum, sicq; seruatur ad vsum: nam in omnibus cutis vitijs commendatur. Amatus Lusitanus saniem ex viperis dissectis, ad ignem lentum, vitreis organis, destillabat, vt inde oleum, & aqua prodirer. Immò Vincentius Stochetus Anconitanus viperarum saniem, per vitreā campanam destillabat & cutim elephanticorum liniebat.

Tō. 2. Dialog. 8.

Oleum viperinū quo modo paretur.

C

Vires olei viperini Centur. 2.

Apud Leonellum Fauentinum, hoc oleum sic describitur. Recipiuntur tres vel quatuor viperæ, abscissis extremitatibus, in quatuor frusta dissectæ, & in olla perforata locantur, quæ in alia maiori, clausis luto orificijs, reponitur, & in cacabo aqua pleno feruefit, duarum horarum spatio, & elicitur oleum, quo occiput in paralysi inungitur. Alij, ex mente Plinij, in tribus heminis olei, viperam, exemptis ossibus, coquebant, & euulsis prius pillis, quos renasci nolebant, loco psilothri vtebantur. Doctissimus Fa-

Oleum viperinum ex mente Leonelli Fauētini.

D loppius verba faciens de scabie, oleum viperinum sic conficit: Duas viperas in frusta dissectas vnà cum sanguine ab illis manante, in phiala oleo plena locatas, æstate insolat, fitq; oleum rubrum, & fœtidum, quo elephantici liniti, & similes liberari dicuntur. Alij, ex Plinio, adipem viperæ cum sextario olei ad dimidias decoquunt, & huius ternis stillis oleo communi additis, ad omnes bestias fugādas homines perliniendi sunt. Itaq; vnusquisq; elicere potest, quòd viperæ omnibus venenis resistant, antequā ad cor properent, vel cum ptisana, vel cum aqua vitæ, cum aqua scorzoneræ, & deniq; cū aqua rosacea: In febribus malignis, in peste, & in febre pestilenti cum syrupo de succo limonum, vel de acido citri, vel cum syrupo de acetosa, & similibus. Vnde non immeritò quidam Poeta canebat.

Descriptio olei viperini ex Fallopij sētētia.

Si viuens infensa necem mortalibus affert
Vipera, dum rabido corpora dente petit.
Hæc etiam potis est moriens præbere salutem,
Atq; ægris vitam reddere corporibus.

Extractũ viperarũ. Nuperi authores, multa præſidia ex viperis paranda excogitarunt. Nam Chymiatri Extractum viperarum conficiunt, quod in pſora, in lepra, & in peſte ſummopere probant. Quercetanus exhibet Eſſentiam viperarum cum ſpiritu terebenthinæ paratam. *Tinctura viperarũ.* Item arcanum viperarum, cum ſolo ſpiritu balſamico ſulphuris, nec non Tincturam viperarum, quam inter alia medicamina ex viperis confecta, locum eminentiſſimum occupare promulgat. Idem Quercetanus, præter theriacam Andromachi, hodie in omnibus medicorum officinis ſumma cum induſtria paratam, deſcribit theriacam benedictam, theriacam cæleſtem, aliam cæleſtem redactam in ſublimiorem eſſentiam, necnon theriacam diateſſeron regiam, quæ omnes compoſitiones, aut viperas, aut tincturas viperarum recipiunt. E

Lib. 11. de ſimp. med. fac. Vinũ viperinũ quale. Vinum verò viperinum non eſſe nouum medicamentum ex Antiquis colligimus: propterea quòd Galenus illud in elephantiaſi, in lepra, & in ſcabie tantoperè celebrat. Hoc autem vinum, poſtquam in eo extinctę fuerint viperę, per incerniculum colatur, & ab ægrotis, abſq; vlla veneni ſuſpitione, potatur. Raimundus Lulus aquam ex viperis ad iuuentutem conſeruandam, ad vitæ longitudinem comparandam, aduerſus peſtem, & omnia venenorum genera magnificat. Demùm aquam ex viperis cordi maximoperè ſalutarem clariſſimus Medicus Bartolomeus Galleſius Bononienſis conficiebat hunc in modum. *Aqua ex viperis quales.* Sumebat decem viperas fęminas Maio Menſe captas, & prępparatas, libras quatuor hordei, manipulos octo cicorij, manipulos quatuor acetoſæ, meliſſæ, & boraginis, decem limones vnà cum ſeminibus inciſos, drachmas tres ſantalorum citrinorum, manipulos tres ſcordij, & tormentillæ, ſeminum frigidorum maiorum, & minorũ ſingulorum drachmas duas, ligni aloes drachmam, croci ſcrupulum, caſtorei ſcrupulum dimidium, dictamni pugilum, pentaphilli, rutæ caprarię, violarum, agrimonij, cetrach ſingulorum manipulos duos, drachmas duas cum dimidia cornu cerui vſti, terræ ſigillatæ, & boli armeni, manipulos ſex, cardui ſancti, & ſcabioſę: deinde omnia in libris ſexaginta aquę Caſtri Sancti Petri, quam vulgò figatellam appellant, ſecundùm artem ferue faciebat, & poſtmodum decoctionem hanc chymicis organis ſublimabat. *Decoctio viperarũ ad quid valeat.* Alij Medici noſtræ ætatis, in ſcabie contumaci, vtuntur decoctione viperarum; deinde carnes earundem Conſeruis miſcent, & ſpatio multorum dierũ, illas ægrotantibus ante ſyrupum matutinum exhibent. F G

VSVS IN THERIACA.

GALENVS, ſiue Author de Theriaca ad Piſonem, nec non alij authores Medici vni tantùm Andromacho, in fabricanda theriaca, quæ antea ſine viperis parabatur, vipereos paſtillos acceptos referunt: nam ipſe primus determinatam quantitatem trochiſcorum viperæ tali antidoto apponi excogitauit. Verumtamen Andromachus, velit nolit, cogitur confiteri vſum viperæ in medicamentis à Nicandro Poeta, & Medico antiquiſſimo didiciſſe, qui in Theriacis ſic canit.

Semina quin capias diſſecta ex hippoſelino.
Drachmarumq; duum myrrhæ addes pondus amaræ, H
Detonſum, & granum, quod munit ariſta cumini
Certa lege librans, & echidnam, vel cardama miſcens
Sunt ſorbenda tibi cyathis permixta lyæi.

Quis fuerit primus, qui vſus ſit carne viperina in theriaca. Fuit quidem Andromachus omnium primus, qui ad confici ēdam theriacam viperinam carnem adhibuit; quamuis paulò poſt in abuſionem abierit. Verùm ab Antonino Imperatore, vſus huius antidoti fuit reuocatus; quando munus conficiendi regia antidota primùm Demetrio, deinde Archiano, & poſtmodum Claudio Galeno commiſſum fuit. *Vſus theriacæ olim frequens.* Immò tam frequens vſus huius antidoti Romæ fuit, vt omnes Vrbis Primates, in proprijs ædibus; omni ſtudio, & diligentia theriacam componerent: veluti apud Galenum paſſim in libris de Antidotis, in libro de theriaca ad Piſonem, & in libro de vſu theriacę ad Pamphilianum legere licet. Quamuis libri de Antidotis poſtremo à Galeno ſcripti eſſe videantur; quamobrem, pro theriaca paranda, ad illos confugere oportet; cum in

illis

A illis multa Galenus reprobet, quæ in alijs libris ab eo probantur: siquidem in libro ad Pamphilianum, in permiscendis carnibus viperinis cum pane, præcipit affundi ius, in quo viperæ prius decoctę fuerint: hoc autem assertum in primo libro de Antidotis explodit. Rursus in libro de theriaca ad Pisonem, pro assandis scillis, eas luto inuolui iubet, at in libro ad Pamphilianum, hanc sententiam non admittit. Hinc colligendum est primùm à Galeno scriptum fuisse librum de theriaca ad Pisonem (si tamen Galeno hic liber est attribuendus) secundò librum de vsu theriacę ad Pamphilianum, & vltimo loco volumen de Antidotis: quapropter liber primus de Antidotis verum theriacæ apparatum docet. Cæterum, temporis tractu, viperę ad tantam disuetudinem venerunt, vt ab alijs Serpentibus non dignoscerentur. Vnde Nicolaus Leonicenus, iustis de causis, calamitatem, & cęcitatem illius ętatis deplorauit; cum tantis antidotis careret.

In quo libro Galeni venus theapparatus legatur.

Huius autem ærumnæ causa fuit Gothorum, & Barbaricarum gentium in Italiam transmigratio: hinc Maiestas Romani Imperij concidit, & rerum omnium cognitio, & scientia deleta est. Idcirco medicamina ad tutelam sanitatis spectantia, & artem medi-
B cá obliterarunt: item theriacam medicamentorum omnium præstantissimam ità deprauarunt, vt germanã eius compositionem non agnoscerent. Quare vipera huius antidoti basis olim notissima, per multum temporis spatium, ignota fuit, sicq; aliud atq; aliud Serpentis genus, maximo errore, adhibebatur. Verùm aduertendum est, quòd, ante theriacę inuentionem, cuius author fuit Andromachus, ex viperis, & alijs Serpentibus pharmaca conficiebãtur; idq; ex Dioscoride licet colligere, qui vixit ferè circa tempora Mithridatis Regis Ponti, qui Antidoto à se fabricatę proprium nomen indidit, eiq; maximam gloriam conciliauit.

Cur cognit. viperarum olim ignota fuerit.

Li. 2. c. 16.

Itaq; Dioscorides de viperis sermonem habens, docet rationem deglubendi viperas, easq; coquendi in oleo, vino, sale, & anetho, vt exhibitę strumas deleãt, & oculos clarificent. Quocirca optimo iure admonet Aetius cauendum esse, ne reliqua Serpentum genera viperæ similia, pro antidotis componendis sumantur, nam similis viperæ est Amodytes, hæmorrhous, cenchrias, & seps, qui serpentes colore inter se distinguendi sũt, cũ vipera colore subflauo insignita sit, & prædicti Serpentes fusci, & nigricantes, nec
C non colore arenæ simili prædicti sint. Aspides quoq; viperis aliqua ex parte similes, vitandi sunt: etenim Author libri de theriaca ad Pisonem viperas ab aspidibus manifestè segregat. Immò ad fabricandam theriacam, viperas cæteris Serpentibus præstare asseuerat, quoniam huiusmodi bestiæ alijs Serpentibus minus tabificam vim participent; Quamuis alij tradant viperam inter reliquos Serpentes excellere, quia cum homine maximam habeat sympathiam: nam viperina caro hominem nutrit, & humana vita vsu prædictæ carnis longior efficitur. Præterquamquod Pythagoras scriptum reliquit, ex corrupta hominis spinali medulla viperam, & Serpentem nasci. Deinde Antigonus, Tralianus, Appianus Alexandrinus, & alij historici non proletarij, ex mulieribus quandoq; viperas, & etiam ex capillis hominum oriri promulgarunt.

Decoctio viperarum ex mente Dioscoridis.

Serm. 13. c. 90.

Cur viperę, & non alijs Serpẽtes in theriaca locũ habeant

His addamus quòd viperæ viuæ in dolio vino pleno suffocatæ, ob singulares huius animalis dotes, vinum licet corruptum in pristinum statum restituunt. Id Baldus Angelus Romæ in cella vinaria Eminentissimi Cardinalis Vrsini accidisse retulit. Docti tamen viri opinantur Andromachum, ad theriacam parandam, præ cæteris Serpentibus,
D viperam eligisse, quoniam multò ante, caput viperæ Nicander ad Serpentum ictus apponi iussit, & quoniam medicina experta potius quàm non experta semper probatur; ideo Andromachus diuturnæ obseruationi, & authoritati Nicandri nixus, viperam in theriacali antidoto collocandam esse iudicauit.

Vinum corruptũ qua ratione in pristinũ statum restituatur.

Non defuerunt tamen nostræ ætatis viri, qui aspidum, & reliquorum etiam Serpentum carnes antidotis addere non erubuerunt, quod magna temeritate potius quàm ratione præstare ausi sunt; cum longa experientia comprobatum sit viperam in medicamentis, ad arcendos morbos, locum habere.

Antequam igitur viperæ, pro cõficiendis trochiscis theriacam ingredientibus dissecentur, diligenter examinandæ sunt conditiones, quibus viperæ huic vsui destinatæ gaudere debent. In primis Galenus viperas in locis maritimis, seu humidioribus collectas reprobat; siquidem Aristoteles scriptum reliquit à locis morum diuersitatem produci: cum loca montana bestias ferociores, & viribus robustiores reddant. Secundò considerandum est tempus, quo viperæ sunt colligendæ: Etenim multi fuerunt huius opinio-

L. 2. de Cantid.

L. 11. de hist. An. c. 29.

Tẽpus capiendi viperas pro magnis antidotis quale sit.

opinionis viperas esse capiendas eo potissimum tempore, quo senectam deponunt. Alij tradiderunt non esse capiendas statim atq; à cauernis exeunt, quoniam tunc frigidæ, & siccæ, & inedia maceratæ sunt, neq; æstate, quoniam hæ sitim inducunt; sed vere potissimum finiente, & æstate inchoante. At si ver naturam hyemalem participauerit, tunc circa initium æstatis comprehendendæ sunt, non multo post ortum Pleiadum, vt Galenus significauit. Quamuis alij tempus vindemiarum ad capturam horum animalium elegerint, quia tunc temporis viperas magnas, & corpulentas esse affirmant. Verumtamen tempus ad id magis opportunum. Ver esse arbitratus est Andromachus primus Theriacæ inuentor, dum his carminibus canit.

Πρῶτα μεν ἀγρεύσαιτο κακηθείας εμσέραμος φῶς
Τολμηρὴ μάρπτων χειρὶ θοοὺς ὄφιας
Τους, ἤδη κρυερὸν ἀπὸ χείματος, οὐκέτι γαίης
Κρυπτουσι στενοὶ πάμπαν ἔνερθε μυχοί.

Qui versus sic latinè vertuntur.

Primum quidem venabitur veneficas expertus vir,
Audaci capiens manu celeres angues.
Hos iam horridam post hyemem, neq; amplius terrę
Latent conclusi prorsus subtus latebras.

Fœminę viperę, & non mares eligendę sunt.

Tertiò viperæ ad trochiscos pro theriaca parandos fœminæ, & non mares sunt eligendę, & potissimum quæ seminarium æquale seminibus papauerum habuerint: nam quæ ouis caruerint tanquam incompletæ, & inutiles reijciuntur: item quæ ouis grandioribus refertæ fuerint, reprobantur: quandoquidem, cum maior pars alimenti augmento ouorum famuletur, necessariò viperę macilentæ redduntur. Ambiget fortè aliquis, qua de causa scripserit Galenus viperas theriacam ingredientes non debere esse prægnantes; cum tamen omnes viperę fœminæ, quæ in gratiam medicamentorum dissecantur, ouis magnis, vel paruis redundent; hac de re omnes erunt grauidæ, consequenterq; ad theriacam ineptæ.

Viperæ pro antidotis an prægnãtes esse debeant.

Difficultas dissoluetur, si dixerimus, viperis accidere, quod gallinis, & piscibus contingit, quæ animantia, etiamsi ouis referta fuerint, prægnantia esse non dicuntur, nisi prius à maribus compressa fuerint. Quare ante congressum illa oua ad generationem prorsus inutilia appellantur. Quapropter, licèt in viperis fœminis oua instar granorum milij, vel seminum papaueris reperiantur; nihilominus eas nunquam grauidas, nisi post congressum, nuncupare poterimus: etenim illa oua ante receptum semen, parua semper manere existimamus. Itaq; viperæ tunc dicendæ erunt prægnantes, non quia ouis scateant, sed quia semen maris receperint, quia tũc oua augeri incipiunt. Quamobrem prægnantes à non prægnantibus, ouorum magnitudine, & paruitate, distinguuntur.

Viperæ quãdo prægnãtes appellandę sint.

Aliter etiam dubitationem poterimus demoliri, si dicamus viperas ouis redundantes, etiam post quam semen receperint, ad antidota esse idoneas, antequam oua augeantur, quæ nisi crescant, non possunt tale detrimentum carni viperarum afferre, quin hę bestię in theriaca adhiberi possint.

Viperarum igitur alias circa initium Aprilis, alias ineunte Mense Maio captas in distinctis capsulis seruauimus: siquidem hac diligenti obseruatione, à comprehensis initio Aprilis fœtus eo anno edi non vidimus. Vicissim viperæ captæ circa initium Maij, aduentante Augusto mense, catulos enixę sunt, quoniam tempore prędicto captę, erant prægnantes, quotiescunq; malè affectæ non essent, & ad generationem ineptæ. Itaq; vipera quamuis sit venenata, præparata tamen in Antidotis reponitur. Quare non iniuria scribebat Crollius venenum redactum in arcanum, non veneni, sed præstantis medicamenti naturam sapere. Quapropter vipera, ad mentem Galeni, vtrimq; per quatuor digitos infra caput, & caudam resecanda est. Caput aufertur, quia pessimo redundet humore; cauda verò tanquam portio sordidioris substantiæ, & etiam quia, instar caudę piscium, ob frequentem motum, minus pinguis sit. Idem repetit Andromachus, quando de trochiscis viperinis canit hunc in modum.

In Basil. Chymic. Lib. 1. de Antid.

Cur capita & caudę viperarum amputentur.

Deprehensis igitur summum caput imaq; cauda,
Demenda, hinc quicquid venter inanis habet,
Infert nam sæuos hinc, atq; hinc vipera luctus,
Et squamis caudę dira venena tegit;

Cerui-

A *Ceruicisq; ideo tantum, caudæq; ſecabis*
In pugnum quantum eſt alta reducta manus.

Ex quibus Andromachi verbis, manifeſtè percipimus viperas infra caput, & caudam per quatuor digitos ſecandas eſſe. Sed aduertendum eſt, dum viperę pro compoſitione medicamenti inciduntur, num truncatis capitibus, & in aqua poſitę protinus exangues, & immobiles fiant, tunc enim tanquam inualidæ reijciendæ eſſent; quæ verò diutius in aqua volutantur, & diſſectæ copioſum effundunt ſanguinem, optimę, & prętantiſſimæ habentur, cum à doctrina Galeni minimè recedant. Quę autem earent prædictis conditionibus, ſi adhibeantur, theriacam prorſus inualidam reddere feruntur. *Lib. 2. de Antid.*

Ex prępparata viperarum carne trochiſci theriaci componuntur, ex quibus poſtea percelebris illa antidotus, theriaca nuncupata, & admorſus venenatos tantoperè commendata concinnatur. Horum etiam meminit Iulius Cęſar Scaliger in Poematibus, quando cecinit.

B *Qui circulator Mithridaticas offas*
Aut viperinos callida arte paſt illos.

Olim Dioſcorides carnes viperinas, cum vino, & oleo decoquebat: hinc nuperi authores eum ſecuti, ad diuturniorem carnium durationem, his panem addiderunt, indeq; paſtillos confecerunt. Addit Galenus trochiſcos viperinos à nonnullis ſolere contundi; & denuò in puluerem redigi, eiq; nonnihil ſalis cum iure admiſceri. Plinius has carnes ex aqua, & anetho coqui, & ſpinis exemptis, & addita ſimilagine trochiſcos parari, & in vmbra ſiccari tradit. *Lib. 11. de ſimp. med. fac. c. 1.*

Alij, vt Auicenna, & Paulus Aegineta, panem cum carne viperina, ſinè vllo iure miſcentes, paſtillos concinnabant; ne addito iure, citius corrumperentur, & acidi fierent. Propterea Maranta, in correctione horum trochiſcorum, meritò ſcribebat (ſi fieri poteſt) ſine iuſculo parandos eſſe, aut ſaltem cum illius exigua portione, quod præſtitit Aetius, qui trochiſcos ſic parat. Viperas ab vtraq; parte conciſas, exemptis interaneis, tanquam excrementorum receptaculis, necnon detracta cute, & pinguedine, aquis primum diligenter abluit, deinde coniectas in lebetem cum ſufficienti quantitate aquæ fontis, viridiq; anetho, ſupra prunas coquit. Salis autem, ſi viperæ opportuno tempore collectæ fuerint, tantillum, ſin æſtate inchoante captæ, nihil addit. Deinde carnibus probe coctis (cocturę autē inditiū erit, quādo ſpinę á carnibus ſeparantur) lebete ab igne depoſito, carnes à ſpinis ſegregat, quibus ſeorſim poſitis parùm iuſculi earum adijcit, vt paſtilli exſiccati melius conteri poſſint. Itaq; carnes diligenter expreſſas, & ponderatas in pilam conquinariam aſperiorem conijcit, ijſq; aliquandiù tritis panis ex puriſſima farina optimè fermentatus in furno, & non ſub clibano coctus admiſcetur. *Trochiſcorum viperę compoſitio.* *L. 3. ca. 97.*

C

Nonnulli tamen in permiſcendo pane, cum carne viperina hanc quantitatem ſeruandam prępcipiunt, vt pondus panis, viperinæ carnis dimidio minùs ſit: quamuis alij æquam portionem, & alij tertiam partem adiungant. Aetius tamen & ipſe interdum quartam, interdum quintam partem imponit. Verùm niſi panis probè coctus fuerit, impendet periculum, ne medicamentum aliquid aciditatis contrahat. Quapropter ſatius erit; panem hunc aliquot dierum ſpatio in loco ſicciori priùs exſiccare. Demùm, quando viperæ pani iunguntur tunc ita diligenter ſubigendę ſunt, vt nulla portio viperinæ carnis incontuſa remaneat. Tunc ex illa maſſa, affuſo nonnihil iuſculi, & contactu opobalſami, paſtilli tenues, & non craſſi finguntur, vt citius exſiccari poſſint. *Quantitas panis admiſcendi cum carne viperina.*

D

Cella autem, in qua paſtilli ſiccantur, in ſuperiori domus parte ad meridiem potius, quàm ad Septentrionem ſit conuerſa, vt radios ſolares, tota ferè die admittat. Sed paſtilli frequenter vertendi ſunt, vt melius ſiccęſcāt, qui poſtquam probè exſiccati fuerint, adhuc in eodem domicilio remoti tamen à radijs ſolaribus relinquantur: poſtea opobalſamo liniendi, & in vaſe vitreo, ſtanneo, vel aureo condendi ſunt, donec ad conficiendam theriacam promantur. Vitium autem magis probatur, quia nullam fraudem admittat; cum ſtannum mixtione plumbi ſæpè ſæpius adulteretur. Itaq; ex prædictis percipiendum eſt, magiſterium trochiſcorum viperinorum in vera, & legitima carnis viperæ coctura conſiſtere, quæ, ſicut licet legere apud Marantam virum celeberrimum, tanti momenti eſt, vt ab ea perfectio, & imperfectio antidoti dependeat. Hodie apud nos ex carne viperæ omni ſolertia cocta viperini trochiſci formantur, ea ratione, quæ *Trochiſci vipe. qua ratione cōſeruandi ſint.*

in

in antidotario Bononienſi exponitur. Sumuntur enim vnciæ octo viperinæ carnis cum anetho, ſale, & aqua coctæ, vnciæ duæ panis triticei puriſſimi, triti, & cribrati, ex quibus omnibus trochiſci concinnantur oleo nucis myriſticæ liniuntur, in loco opaco à vento boreali perflato ſiccantur, & demum ad vſum theriacæ ſeruantur. E

In Pharmac. c. 24. Dubitatio Quercetani circa trochiſcos viperinos.

Clariſſimus vir Quercetanus circa compoſitionẽ horum trochiſcorum trifariam dubitat. Primò num quædam ſit lex, quæ nos ad hanc vulgarem trochiſcorum præparationem impellat; deinde an huic compoſitioni aliquid addendum, vel demendum ſit tertio, an viperina caro, præter trochiſcos in præſtantiores remediorum formulas trahi poſſit. Quibus difficultatibus diſcuſſis, conatur Quercetanus ad varia theriacarum genera componenda, viam reſerare, quibus omne venenorum genus profligari poſſit. Quoad primam quęſtionem, confugere ad conſuetam, & vulgarem trochiſcorum viperinorum præparationem abſurdum eſſe arbitratur, nam aſſerit viperinam carnem in alijs etiam remedijs ſuam efficaciam exercere poſſe. Id etiam nos affirmamus; propterea quod citra vſum trochiſcorum, & theriacæ, viperæ, Galeno teſte, in vino ſuffocatæ lepra laborantibus præſtò fuerunt: atteſtamur quidem præparationem trochiſcorum, ad compoſitionem theriacæ, eſſe neceſſariam, qua, noſtra ætate, frequenter vtimur. F

Reſponſio ad ſecundũ quęſitum.

In ſecunda queſtione tradebat Quercetanus vulgarem trochiſcorum parandorum methodum correctione indigere; cum formulæ prædictis præſtantiores, & vtiliores inueniri poſſint. Sed animaduertendum eſt vulgarem trochiſcorum formulam nulla egere correctione; cum in vſu medico ſuum ſortiatur effectum, dum mirandum in modum ægris opituletur. His addamus non eſſe admodum difficile inuentis addere, dum ipſe Quercetanus varias confectiones viperinas aromaticas deſcribit.

Reſpõſũ ad tertiũ quæſitum.

Demum circa tertiam quæſtionem, concedimus viperas ad varias præſidiorum formulas trahi poſſe, intacta tamen methodo parandi trochiſcos, & theriacam, quæ in affectibus venenatis, noſtra ætate, ægrotis immenſam vtilitatem, & Medicis non vulgarem gloriam conciliat. Præterea commendamus confectionem viperinam aromaticam, confectionem viperinam ſaccharinam, & confectionem viperinam iuniperam à Quercetano deſcriptas, & ab alijs deſcribendas: cum viperæ ſexcentis modis ad varias affectiones expugnandas, præparari, & concinnari poſſint.

Theriaca igitur Andromachi ex carne viperina conſtans, inter cætera antidota, lõcum eminentiſſimum proculdubio occupat: cum non ſolum ad ictus Serpentum, & ad cætera caſtiganda venena adhibeatur, ſed etiam quia articulorum dolores iuuet, fluxiones, & hydropicorum aquas exſiccet, elephantiaſi laborantibus opituletur, febres quartanas terminet, melancholicos exhilaret, citrinum ictericorum colorem deleat, onus anhelantis pectoris tollat, nephriticis præſtò ſit; hepatis, & lienis affectibus, necnon dyſentericis, epilepticis, & cardiacis proſit. Omne lumbricorum genus ab inteſtinis auferat, & deniq; quia præſtantiſſimum ſit peſtis remedium. Immò in ſanis theriacæ frequens vſus eſt ſalubris, quoniam valetudinem ſtabilem promittit, omnia excrementa conſumit, actiones naturales roborat, necnon ſenſus, & mentem acuit: Amplius itinerantes aduerſus frigoris iniuriam armat, humanum corpus à venenis, & ab alijs noxijs medicamentis tuetur, ſanguinem optimum reddit, & tandem aeris, & aquarum vitia emendat. Alij etiam innumeræ virtutes paſſim legendę ſunt apud Galenum in libro de theriaca ad Piſonem, & in libro de vſu theriacæ ad Pamphilianum. G

Vtilitates, vires theriacæ Andromachi.

Vſus theriacæ in ſanis, quod præſtet.

Verùm antequam medici, ad prædictos affectus, theriacam Andromachi præſcribant, illorum intereſt conditiones eius diligenter examinare; num ſcilicet legitima, & genuina ſit theriaca, ne à Pharmacopæis magno ægrotantium damno decipiantur. Propterea Galenus admonebat medicos, vt huius antidoti periculum facerent in gallis à vipera demorſis, priuſquam, in varijs affectibus, illam adhiberent. Immò in libris citatis, nempè de theriaca ad Piſonem, & de vſu theriacæ ad Pamphilianum, promulgabat theriacam illam eſſe optimam, & genuinam, quæ data homini, qui ſumpſerit catharticum medicamentum, citra vllam ægrotantis noxam, deiectionem impediret. Quod reuera in praxi quotidiana experientia demonſtrare ſolet. H

VSVS

A

VSVS IN VARIIS.

CLARISSIMVS vir Ioannes Baptiſta Porta, & alij authores non proletarij monimentis mandarunt pennas accipitrum citius mutari, ſi carnibus gallinarum viperis nutritarum alantur: immò addunt prædictas aues, per diuturnum temporis ſpatium, incolumes ſeruari. Hinc forte didicerunt medici gallinas carnibus viperinis alere, vt homines delicatos ab ęgritudinibus contumacibus liberarent, quibus viperina caro præſtò eſſe ſolet. Inſuper Scythæ populi ſuas ſagittas toxico inficere conſueuerunt: hoc autem, vt nonnulli obſeruarunt, ex humano ſanguine, & viperina ſanie conficinari ſolebant. Amplius habemus in hiſtoria morali Indiæ occidentalis, vbi ſermo fit de ſuperſtitioſis Mexicanorum Sacerdotum inunctionibus, quòd huiuſmodi Sacerdotes

B domi rem diuinam facturi, atramento, aut fuligine, à capite, vſq; ad pedes ſe linibant; itaut Aethiopes ad vnguem repręſentarẽt. At in ſyluis, vel ſpecubus ſacrificaturi, vel timoris auferendi, vel ſemetipſos animandi cauſa, aliud vnguentum vſurpabant, quod ex venenoſis animalibus, veluti ex araneis, ſcorpionibus, ſalamandris, & viperis in templo Deorum parabatur, cui poſtmodum puluis ex peto, nempe nicotiana, vel tabaco admiſcebatur.

Viperinę carnis vſus in deplumãdis accipitribus.

Li 5. c. 26. Vnguẽtum Mexicanorum ex viperis.

DE AMMODITE. Cap. III.

ÆQVIVOCA.

C AVTHORES non vulgares immanem Serpentem Ammoditem ad viperarum genera, tum ratione figuræ, tum ratione partus, non immeritò referunt. Cuius ſerpentis, etſi Dioſcorides non meminerit: nihilominus eius natura ſilentio non eſt inuoluenda. Primitus igitur aduertendum eſt, appellationem huius Serpentis ambiguitate laborare: propterea quod reperitur quædam ſpecies piſcis oblonga Anglis Sandilz nuncupata, quaſi anguilla arenæ (cum arenam ſæpè ſæpius ſubeat) quæ Geſnero, græco vocabulo, Ammodites nuncupatur. Pariter Callionymus piſcis, Heſychio teſte, Ammodites, vel Pſammodites vocitatur; quoniam in arena, quæ Græcis ἄμμος, ſeu ψάμμος dicitur, ſe condat. Horum piſcium natura in Hiſtoria piſcium vbertim examinata fuit, ad quam lectorem, breuitatis ſtudio, relegamus.

Sandilz quid ſit.

L. 2. c. 57.

SYNONYMA, EORVMQVE

D

ETYMVM.

LATINI hunc Serpentem, deſumpto à Græcis vocabulo Ammodytem nuncuparunt, quibus ἀμμοδύτης, & ψαμμοδύτης, nec non apud Poetas ἀμμοδύωτης, dicitur. Quare multi vocem hanc per Ypſilon in tertia ſcribere malunt, deriuando nomen ἀπὸ τῦ ἄμμε, καὶ τῦ δύειν; quoniam hoc Serpentis genus arenam ſubeat; veluti τρωγλοδύτης dicitur, qui cauernam ſubit: cum ἄμμος, vel ψάμμος arenam, & ſabulum denotet, & δύνω ſubeo exponatur. Quamobrem etiam ἀμμοβάτης apud Lexicographos pro ſpecie cuiuſdam Serpentis per arenam incedentis legitur. Suidas quoq; vt habetur in Theſauro linguæ græcę, ἀμμόαται ſpeciem quamdam Serpentis eſſe aſtruit, quæ forſan ab Ammodyte non diſcrepabit. Cæterùm neq; à ratione alienam eſſe eorum opinionem arbitramur, qui Ammoditem ἀμμοδίτην, per iota ſcribunt: ſiquidem

Quomodò nomen huius Serpentis ſcribendum ſit.

quidem nomen deducunt ab ἄμμος arena, & διορύττω perfodio, & fodiendo penetro; cum hæc Serpentis species, roſtro curuo, ritu ſuis, arenam, & ſabulum facile perfodere poſſit. Aliter Aetio, ſecundùm nonnullos, κεγχρίας, nempe cenchrias ideſt ſerpens miliaris, ob duritiem caudæ inſtar granorum milij, nuncupatur.

Cenerus Dioſcoridis nõ eſt Acõtias, neq; ammodites

Alioquin κεγχρίτης ſiue cenchrites eſt aliud ſerpentis genus, nimirum Acõtia apud Aetium, quamuis impropriè. quoniam κεγχρος videlicet cenchrus Dioſcoridis non eſt Acontias, neq; Ammodites, de quo in præſentia verba facimus, cum illis enim nullam habet ſimilitudinem, vel cognationem, quia talis ſerpens maculis perquam minimis, milij magnitudine, reſperſus ſit, quamuis in aliqua Aetij latina editione, hæc nomina non legantur. Qua de cauſa alij hunc ſerpentem non cenchrian, ſed cerchrian appellandum eſſe exiſtimarunt, quia κέρχρον durum expoſuerunt; cum tamen hæc vox nullibi apud Græcos reperiatur. Hunc potius κέρχνον, nempè aſperum indigitare debuiſſent; quoniam verbum græcum κερχνόω exaſperare ſignificat, ſeu paruulis punctis, veluti granis milij, aſperum reddere, cuius naturæ, cauda huius ſerpentis eſſe perhibetur. Quamquam nonnulli ſint huius ſententię Ammoditem, cẽtriam, aut centritem, ob duritiem caudæ, nominandum eſſe: cum centrum pro duritie ab authoribus vſurpetur: etenim κέντρα dicuntur quædam lignorum, & lapidum vitia, de quibus Theophraſtus ſermonem habuit. Vnde Plinius in quibuſdam arboribus, veluti in marmore, centra quædam, ideſt duritias clauis ſimiles, & ferris inimicas eſſe aſſeuerauit.

Centria, & centrites quid ſit. Lib. 5. hiſt. plant. c. 3. lib. 16. L. 6. de hiſt anim. c. 51 L. 9. c. 11. L. 4. ſen. 6. tract. 3. ca. 49.

Hanc opinionem videtur fouere Aelianus, qui Dipſadem melanurum, Ammobatem, & centridem cognominauit. Hinc eliciendum eſt, cum Ammobates, etiam centris dicatur, Ammoditem quoq; licèt à Dipſade ſerpentem diuerſum, alio vocabulo centridem, centriamq; nominari. Præterea idem Aelianus ſcriptum reliquit, quòd Aſpis ſolo tactu interdum interimit: quemadmodum ſolo afflatu centrias, & rubeta. Apud Arabes hic ſerpens Ammiodutus appellari videtur: quandoquidem Auicennas agens de Ammioduto, & Caubaro, horum ſerpentum colorem arenæ ſimilem eſſe pronunciauit, qui color in Ammodite obſeruatur, præterquamquòd hæc vox (Ammiodutus) cum Ammodite Græcorum maximam conuenientiam habere dicatur. Inſuper Ammodites cornutus ſerpens nominatur, non quia cornibus, vt Ceraſtes ſit inſignitus, ſed quia eminentiam quamdam cornu æmulantem, ſupra naſum gerat. Neq; admiratione teneri debemus cornua ſerpentibus ineſſe: ſiquidem vt inferius explicabimus, ſerpentes ab authoribus vnicornes, bicornes, tricornes, & multicornes recẽſentur. Hac de cauſa Matthiolus admonuit hunc ſerpentem à circumforaneis aſpidem cornutũ cognominari; nec præter rationem, cum à Bellonio aſpis nominetur, deinde, roſtro repando, cornu imitatur. Amplius vipera cornuta Illyrica à nonnullis appellatur, cum in illa regione frequens conſpiciatur. Item vipera monoceros, & cornigera vocitatur, ob callum, qui ſummam partem oris exornat.

Nomina Arabica huius ſerpentis.

Aſpis cornutus circumforaneorum.

FORMA. ET DESCRIPTIO.

OLAVS magnus ſcriptis mandauit quoſdam eſſe ſerpentes arenacei coloris, longitudine cubitali, maculis nigris diſtinctos, habentes ſupra dorſum linearum veſtigia: deinde inter horum ſerpentium genera Ammoditem connumerat. quamobrem Lucanus colorem arenaceum huius ſerpentis contemplans canebat hunc in modum.

Concolor exuſtis, atq; indiſcretus arenis
Ammodites.

L. 9. Pharſal.

Eſt igitur fera hæc viperæ perquàm ſimilis, capite tamẽ ampliore, & maxillis latioribus, & in ſuperiori parte roſtri eminentiam quamdam acutæ verrucę ſimilem gerens. Propterea vulgares, non iniuria, cornutum ſerpentem, vel cornutam viperam nũcuparunt. Aetius quoq; Ammoditem cubitalis magnitudinis, & arenacei coloris eſſe ſtatuit. Immõ pellem maculis nigris præditam, & caudam prædurã ei aſſignauit: has autem conditiones lector in icone, quam exhibemus, melius, & commodius meditari poterit.

L. 13. c. 25

Ammodytes.
Vipera cornuta Illyrica.
Vipera monoceros.
Aſpis Bellonij.

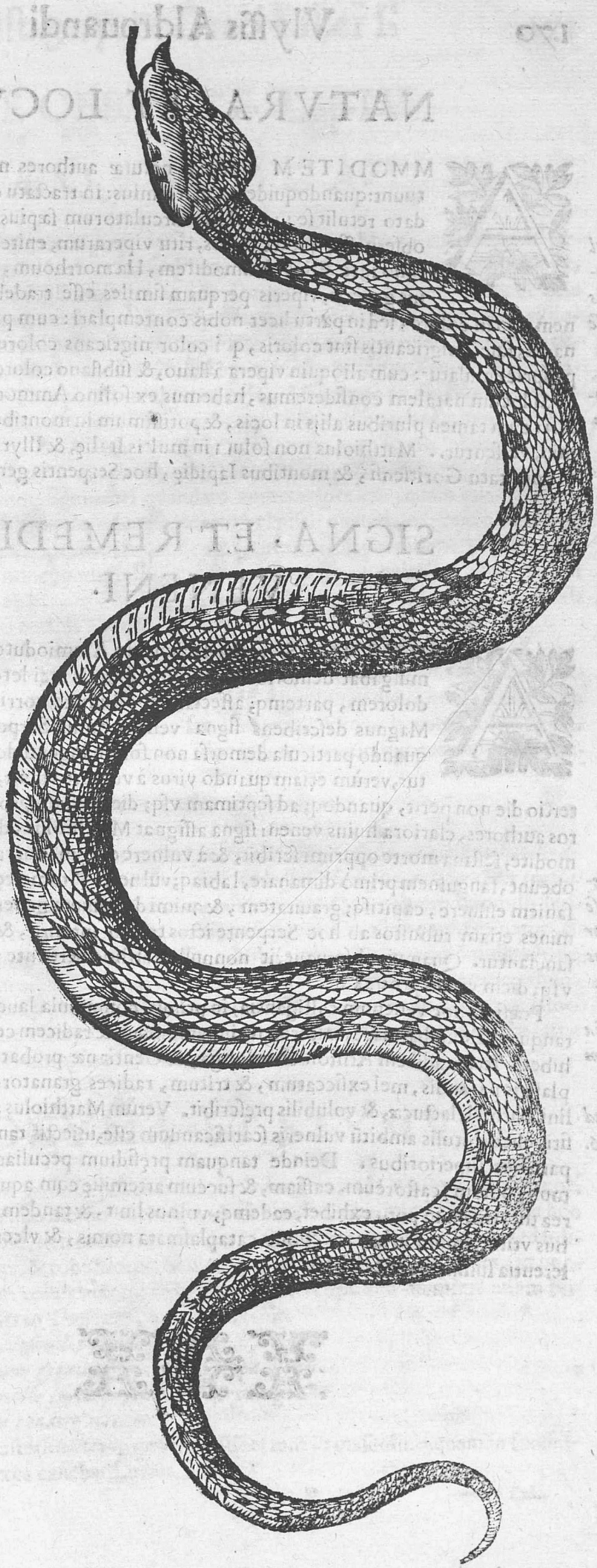

NATVRA, ET LOCVS.

E

AMMODITEM vipereæ naturæ authores non vulgares eſſe ſtatuunt: quandoquidem Quatramius in tractatu de theriaca, & mithridato retulit ſe in capſulis circulatorum ſæpius hoc Serpentis genus obſeruaſſe, quod catulos, ritu viperarum, enitebatur. Quocircà optimo iure Ætius Ammoditem, Hæmorrhoum, & alios Serpentes huius generis, viperis perquam ſimiles eſſe tradebat, quam ſimilitudinem non in colore, ſed in partu licet nobis contemplari: cum prædicti Serpentes arenacei, fuſci, nigricantis ſint coloris, qui color nigricans colorem concreti ſanguinis propriè æmulatur: cum alioquin vipera à flauo, & ſubflauo colore non recedat.

Quare multi Serpentes viperis ſimiles eſſe dicantur.

Si locum natalem conſideremus, habemus ex ſolino Ammoditem in Libya ſtabulari: cum tamen pluribus alijs in locis, & potiſſimum in montibus Illyriæ, ex Quatramio, verſentur. Matthiolus non ſolum in multis Italiæ, & Illyriæ locis, ſed præſertim F in comitatu Goritienſi, & montibus Iapidiæ, hoc Serpentis genus obſeruari tradidit.

Locus proprius Ammoditis.

In cõm. ad Dioſc. l. 6. cap. 45.

SIGNA, ET REMEDIA VENENI.

AVICENNAS verba faciens de Ammioduto, & Caubaro, promulgabat demorſos ab huiuſmodi feris incidere in vehementiſſimum dolorem, partemq; affectam apoſtemate corripi. Hinc fortè Olaus Magnus deſcribens ſigna veneni huius Serpentis ea eſſe protulit, quando particula demorſa non ſolum ingenti dolore, & tumore afficitur, verùm etiam quando virus à vulnere effluit, & propterea ſi patiens G tertio die non perit, quandoq; ad ſeptimam vſq; diem vitam protrahit. At, Inter cæteros authores, clariora huius veneni ſigna aſſignat Matthiolus, dum percuſſos ab Ammodite, feſtina morte opprimi ſcribit, & à vulnere eorum, qui tam breui tempore non obeunt, ſanguinem primò dimanare, labiaq; vulneris intumeſcere, deinde paulò poſt ſaniem effluere, capitiſq; grauitatem, & animi deliquium generari. Immò addit homines etiam rubuſtos ab hoc Serpente ictos triduo interire, & celerius qui à fœmina ſauciantur. Quamuis obſeruauerit nonnullos ab hoc Serpente percuſſos, ad ſeptimam vſq; diem vitam protraxiſſe.

Loco cit.

Animi deliquium ſequitur morſum huius Serpentis.

Præſidia hoc venenum caſtigantia, in primis communia laudat Auicennas: deinde tanquam alexipharmaca, caſtoreum cinnamomum, & radicem centaureæ cum vino exhibet. Item radicem Ariſtolochiæ longæ, & Gentianæ probat. poſtmodum pro emplaſtris parandis, mel exſiccatum, & tritum, radices granatorum, centaureæ, ſemen lini, harmel, lactucæ, & volubilis præſcribit. Verùm Matthiolus admonet primò appoſitis cucurbitulis ambitũ vulneris ſcarificandum eſſe, iniectis tamen vinculis arctiſſimis partibus ſuperioribus. Deinde tanquam præſidium peculiare mentam ex aqua mulſa potam, caſtoreum, caſſiam, & ſuccum artemiſiæ cum aqua commendat. Præterea theriacam in potu exhibet, eademq; vulnus linit, & tandem emplaſtris attrahentibus vtitur. Immò in hac affectione cataplaſmata nomis, & vlceribus Serpentibus conferentia ſummoperè celebrat. H

Remedia veneni Ammoditis.

In cõm. ad Dioſc. l. 6. c. 47.

DE CE-

A

DE CERASTE. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

POST Ammodytem de Ceraſte verba facere libuit; cum ambo hi ſerpentes in locis arenoſis libenter ſtabulentur. Cauendum tamen eſt, ne vocabuli ambiguitas nos decipiat: ſiquidem Ceraſtes, & Græcis κεράστης, aut ſecundùm Heſychium, κεραιστὴς, cornutus quidem exponitur: ſed poſtea hoc nomen interdum quandam inſecti ſpeciem deſignat, quæ ſecundùm Phiſiologos, in olea gignitur, deinde in ficu parere perhibetur, de qua Theophraſtus vbertim egit. Aliquando ex ſententia Scholia- *Inſecti genus.*
B ſtis Ariſtophanis, Ceraſtes tãquam Cerui epitheton vſurpatur, cum hoc animal magnis cornibus inſignitum ſit. Amplius apud Heſychium legitur. Κεραιστὴς κομήτης, ἁλιεὺς, πολεμικὸς, εἶδος ὄφεως, καὶ ὁ κέρατα ἔχων. Quare ex his verbis Heſychij colligere oportet, prædicto nomine, ſignificari quandam cometæ ſpeciem, quam etiam Plinius Ceratiam à cornu appellauit, deinde piſcatorem, vel piſcis quamdam ſpeciem, item bellicoſum, necnon ſerpentis ſpeciem, & quodcumq; cornibus eſt præditum. Præterea Ceraſtes Pauſaniæ pater nuncupatus fuiſſe perhibetur, necnon iuuenis ille Comates, vel cincinnatus, qui olim ab hero in cauata arbore incluſus fuit, & per ſpatium annuum ab apibus nutritus, de quo cecinit Theocritus hunc in modum. *L. 4. de hiſt plant. c. 5.* *Cometæ ſpecies.* *Piſcis ſpecies.* *Ceraſtes nomen propriũ viri.*

Non Ceraſtem, quem olim nutriuit ea, quæ Taurum habuit patrem. *Idyll. 30.*

Tandem Ceraſtæ apud Salaminos quidam boues à magnitudine cornuũ fuerunt nuncupati: nam olim in quodam Inſulæ Cypri oppido Amathunte dicto, cum Incolæ ſupra aram Iouis, trita conſuetudine, aduenas ſacrificarent. Venus horum crudelitate læſa, ne ſedes proprias deſerere cogeretur, illos in boues vertit; quorum meminit Oui-
C dius dum cecinit.

Atq; illos gemino quondam quibus aſpera cornu *L. 10. metã*
Frons erat, vnde etiam nomen traxere Ceraſtæ.

Quocirca Tritonius in Mythologia huc reſpiciens dicebat. *Quid verò de populis illis dicendum, quos Ceraſtas vocant? qui tantum abeſt, vt hoſpites benignè, ac liberaliter tractarent, vt illos etiam crudeliſſimè cædentes in ara immolarent.* Quamobrem nonnulli ſcriptis mandarunt Cypri incolas tanquam cornibus inſignes Ceraſtas cognominatos, & *Populi Ceraſtæ nuncupati.*
Inſulam quoq; Ceraſtiam nominatam fuiſſe. Nihilominus Xenagoras Inſulam hanc potius à ſitu quàm à cornibus Incolarum, Ceraſtiam vocatam fuiſſe arbitratur: quandoquidem hæc promontorijs percurrentibus, veluti infeſtis, & manifeſtis cornibus aſſurgat. Immò, ad mentem Plinij, Ceraſtæ dicuntur etiam Inſulę, quæ ſecus Arabiæ latus propè Syenem in fine Aethiopiæ ſitam, conſpiciuntur.

D

SYNONYMA, ET ETYMVM.

LATINI hanc ſerpentis ſpeciem Græcos imitati Ceraſtem appellarunt. Illis enim dicitur κεραστὴς ἀπὸ τῦ κέρατος, nimirum à cornu, quia hoc animal, ritu cochlearum, duas in fronte eminentias habeat, ſed ſolidiores, & robuſtiores, non autem arietum cornibus ſimiles, vt perperam voluit Iſidorus. Horum Ceraſtis cornuum meminit etiam Ni- *L. 12. Orig*
cander in Theriacis, quando cecinit.

Nec pare conſimiles forma ſit vbiq; dracones
Cernere, nam gignit noſtra hæc Europa minores.
Tum qui molle ſupra prętendunt cornua guttur,
Et quodam candore micant.

Itaq; vocabulum (Ceraſtes) in vtroq; genere, ſcilicet tam in maſculino, quam in fœminino inflectitur: propterea canebat Lucanus.

Libycæ membranæ Ceraſtæ E

Et alibi.

ſpinaq; vagi torquente Ceraſtæ.

L. 2. c. 54. Præterea Bellonius in obſeruationibus animaduertit, quòd Ariſtoteles hoc Serpentis genus colubrum Thebanum nuncupauit. Munſterus verò in Dictionario trilingui tradit: Schephiphon eſſe nomen Ceraſtis apud Hebræos. Aliter Arabicè dicitur Cerufti, & apud Syluaticum Cerufles Alberto, & Olao Magno Criſtalis, Ceraſtis nomine in Criſtalim, deprauato. Immò non ſolum Criſtalim, ſed Ceriſtalim, Sirtalim, & Triſcalim in ſcriptis Alberti Synonima Ceraſtis eſſe opinamur: Et licèt Geſnerus Criſtalim Dryinum poſſe eſſe dubitet: nihilominus ſymptomata ab Authoribus aſſignata, quæ Ceraſtis, & Criſtalis morſum concomitantur, eadem eſſe liquidò conſtat. De hoc etiam ſcribit Ardoynus ſub nomine Teriſtali, additq; de hoc nihil peculiare ab Authoribus ſcribi. Auicennas quoq; meminit Criſtalis Serpentis, quamuis in quibuſdam alijs codicibus Triſcalis legatur: Nicolaus tamen Leonicenus legit Sirtalim; cui eadem morſus ſigna, quę Ceraſti, aſſignat. Idcirco Leonicenus eandem ſpeciem Serpentis cum Ceraſte eſſe opinatur. Italis vocatur Ceraſte, Gallis Vne Ceraſte, On Serpent cornu, F Germanis Ein Gehijrnte Schlang.

Synonima Ceraſtis ex Alberto.

Triſtalis, & Triſcalis.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

OMNES ferè authores tam Græci, quàm Latini hanc Feram ad ſpeciem viperę referunt. Albertus tamen inter aſpides cornutas recenſeri videtur. Reliqui Arabes hanc ſpeciem anguium ſub genere aſpidum comprehendunt. At Paulus Ægineta de aſpide, & Ceraſte tanquam de ſpecie ſimili in vno, & eodem capite verba fecit. Nicander duo Ceraſtum genera conſtituere videtur, quando de illis canit hunc in modum. G

Duę ſpecies ſecundum Nicandrũ.

——— ſed quatuor, aut duo profert
Cornua, cum mutila videatur, vipera fronte.

Nicandri interpretes affirmant quoddam Ceraſtis genus mutilum, & imperfectum vocatum aſſignari, aut quia cornibus careat, aut ſi illa habeat, non ita pateant: hęc doctrina à veritate prorſus aliena non videtur; cũ Auicennas ſcripſerit, Ceraſtis quoddam genus eſſe quod curtũ, & recuruum dicitur vel quia cornua breuiora proferat, vel quia decideriut. Immò maxillas, in comparatione ad alios, grandiores habet & propterea, ad aliorum differentiam, Ceraſtis maxillaris appellatur. Niſi voluerit intelligere illam viperæ ſpeciem in Illyrio naſcentem vnico cornu inſignem, capite tamen latiore, & compreſſiore eadem ſymptomata morſu, quæ vipera, afferentem.

L. 4. cap. de Ceraſte.

Lib. 4. de Med. Aegypt.

Lib. 25. de Anim.

Hanc Proſper Alpinus ſcribebat ab Ægyptijs ſuæ theriacæ imponi, & lingua vernacula vocari Thair, voce non longè abſimili à θὴρ. Quam Serpentis ſpeciem fortè ab Ammodyte, ſcilicet vipera cornuta illyrica non diſcrepare obſeruabimus. Albertus Magnus de duobus Serpentibus cornutis, nempe, de Ceraſte, & Ceriſtali, tanquam diuerſis ſpeciebus ſeorſim agit. Nicolaus tamen Leonicenus vnam, & eamdem Serpentis ſpeciem eſſe manifeſtè oſtendit, tum quia ſigna morſus eadem eſſe, experientia docet, tum etiam quia Græci, qui Ceraſtis naturam monimentis mandarunt, nullam H prorſus Ceriſtalis mentionem fecerunt. Semerion verò, quem ſecutus eſt Albertus de Ceriſtali tantùm ſermonem habens, Ceraſtis penitus non meminit: hinc errandi anſam accepit Albertus, cum apud Plinium, & Solinum conditiones Ceraſtis legerit, & poſtea ſeorſum apud Semerionem, naturam Ceriſtalis obſeruauerit. Tandem ex Herodoto, circa Thebas Ægyptias, ſacri Serpentes, hominibus nihil noxij puſillo corpore bifiſq; cornibus prædíti eſſe perhibentur, quos mortuos in Iouis aede ſepeliunt: huic enim Deo ſacros eſſe prædicant. Verùm cum omni prorſus veneno careant non videntur Ceraſtis naturam animalis pernicioſiſſimi participare. In præſentia duas Ceraſtis icones exhibemus, primam ad Greuini mentem, ſecundam á viuo Ceraſte delineatam ad Sereniſſimum Hetruriæ magnum Ducem ex Libya delato; de qua fortè ſpecie Ioannes Fauconerus Anglus in quadam epiſtola ad Geſnerum hæc habet. *Allati fuerunt ex*

Ceriſtalis quis meminerit.

Serpentes hominibus innoxij: vbi.

Cairo

A *Cairo tres Serpentes ad nobilem quemdam venetum, qui diligentiſſimè in vitro magno, & arena propè focum ſeruabantur. Tres numero erant, quorum vnus fermè erat triplo reliquis maior, iſq; fœmina, quæ tum forte quatuor, aut quinq; oua in ipſa arena edidit magnitudine ferè oui columbini; longitudo erat trium pedum craſſitudo ferè bracchij: caput duos digitos latum, idq; compreſſum. Oculorum pupilla nigra, reliqua parte alba ex quorum ciliis vtrimq; prominebant cornicula duo breuia non carnea, vt in quibuſdam alijs, ſed verè cornea. Collo erat pro magnitudine corporis tenuiſſimo, & ſatis longo. Totus parte ſuperiore tectus erat ſquamis cinereis, ſuprema ſquamarum parte nigricantibus, cauda in extremo extenuata, & ſubfuſca. Alijs duobus eadem erat forma, niſi quòd cornua adhuc non extabant. Dixerunt filios eſſe illius maioris:* hactenus Fauconerus. Cenſuit Geſnerus hos Serpentes fuiſſe Ceraſtes, cuius opinionem deſcriptiones ex varijs, & probatis Authoribus in campum afferendæ facilè confirmare poterunt.

Epiſtola fauconeri ad Geſnerum de anguibus cornutis.

B

FORMA ET DESCRIPTIO

SOLINVS agens de Serpentibus, Ceraſtis meminit, huneq; quatuor cornibus præditum eſſe pronunciauit. Albertus verò ab aliorum doctrina recedens, Ceraſti octo cornua aſſignauit, huiuſq; ſpinas cartilagineas eſſe tradidit. Hanc ſententiam Bellonius explodere conatur his verbis. *Quemadmodum autem inter Authores, qui ſe ſe mutuo ſequuntur, poſteriores priorum errorem ſuſcipiunt; ita Albertus, & alij, Priſcorum verba ſecuti perperam ſcripſerunt, Ceraſtes octo cornua habere. Contrarium enim experti ſumus: cum Ceraſtes habeant bina tubercula, inſtar granorum hordei ſupra oculos gemina minuta cornua imitantia.* Deinde Bellonius dentes viperinis ſimiles in Ceraſtibus obſeruauit; hoſq; æquales, & non recuruos eſſe protulit Auicennas. Immò veluti Scincus, lineis quibuſdam puniceis in dorſo tranſuerſis diſtinguitur: ita ad mentem Bellonij Ceraſtes variegatur, & tandem pellis Ceraſtis facilè cedit: propterea Bellonij

C pellem ab animali detractam ſtamine repleunt, & duplo craſſiorē Fera naturali cōperit.

In Polyphi. cap. 40.

L. 2. obſer. c. 54.

Opinio Bellonij circa cornua Ceraſtis.

Gillius in Aelianum Ceraſtem contemplans, viperæ aliquo modo, præter cornua, & coloris arenæ aſſimilari promulgauit: itaut, cum non dignoſcatur, multi per arenā proficiſcentes, colore decepti Ceraſtem calcantes, vitæ periculum ſubeant. Aetius autem melius formam Ceraſtis exprimere videtur, dum ſcribit hunc Serpentem cubitalis eſſe magnitudinis, longiſſimum verò duorum cubitorum, corpore arenacei coloris, & iuxta caudam deſquamato, habentem in capite duas eminentias cornua repreſentantes. Partibus ventris ſquamas ordine quodam digeſtas attribuit: itaut obliquè ſerpendo ſonum ſibilo ſimilem edat. Id optimè expreſſit Reuſnerus in Paradiſo poetico his verſibus.

L. 9. c. 39.

Deſcriptio Ceraſtis ad mentē Aetij.

Cornua prętendens immania fronte Ceraſtes,
Dum torquet ſpinam ſibilat ecce vagus.

Rectius autem id totum exponit Nicander in Theriacis, dum viperam cum Ceraſte confert, vt hac ratione, facilius, & melius ab inuicem diſtingui poſſint. Quapropter prodidit viperam tramite recto ſerpere, quoniam breuis, & craſſa ſit; cum Ceraſtes ſquamis

D ordine quodam digeſtis ornatus, & obliquè incedens, non ſecus, quàm nauis vēto Africano agitata, à recto tramite declinare cogitur. Sic igitur canit.

Cōparatio Ceraſtis ad viperā.

Ex ijs alter echis velocibus obuia ſpinis,
Recto terga tibi prolixus, tramite ducit,
Sed medio diffuſius hic, ſe corpore voluit
Curuum errans per iter reſonantibus aſpera ſquamis;
Qualiter aequoreo longiſſima gurgite nauis,
Quam violenter agit, nunc huc, nunc Africus illuc,
Pellitur, & laterum gemebunda fragore ſuorum
Extra ſulcandas ſinuosè fluctuat vndas.

Ceraſtes Genuini.

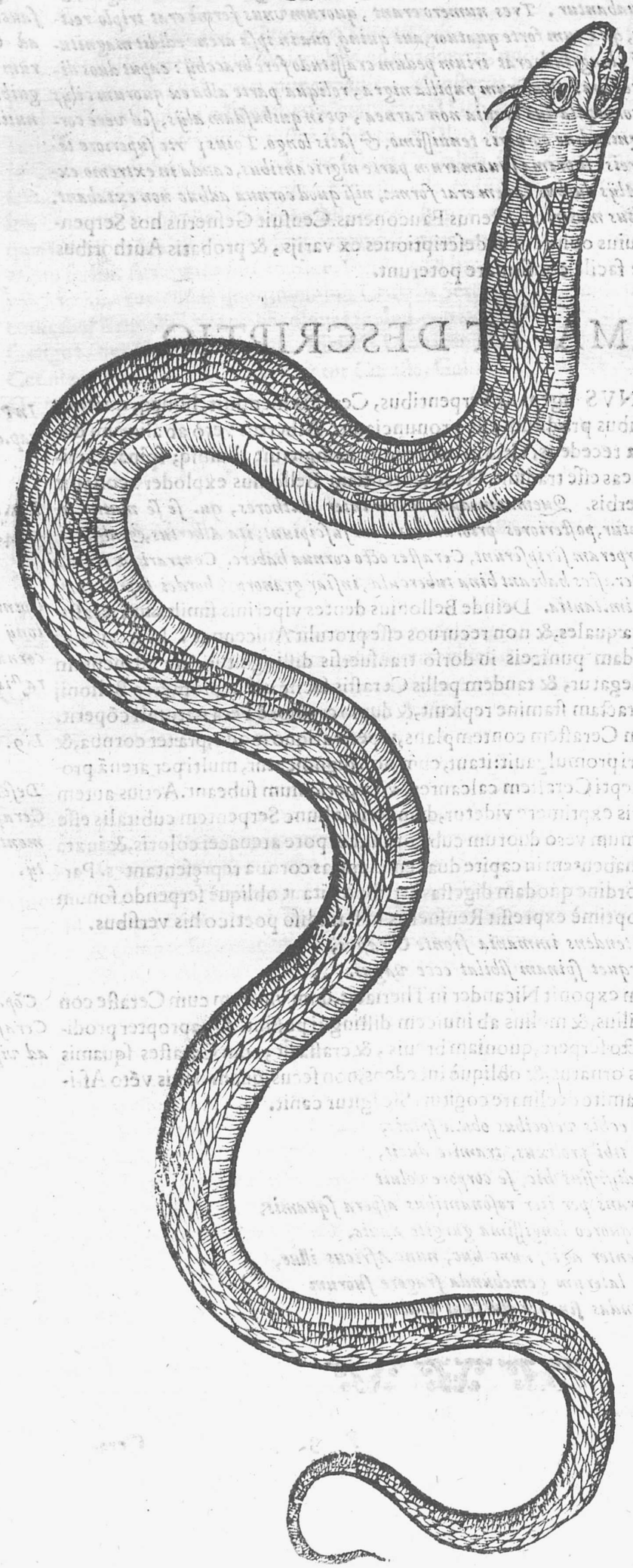

Ceraſtes ex Libya, qui viuus ad Sereniſſimum Hetruriæ Magnum Ducem delatus fuit vnà cum Ammodyte.

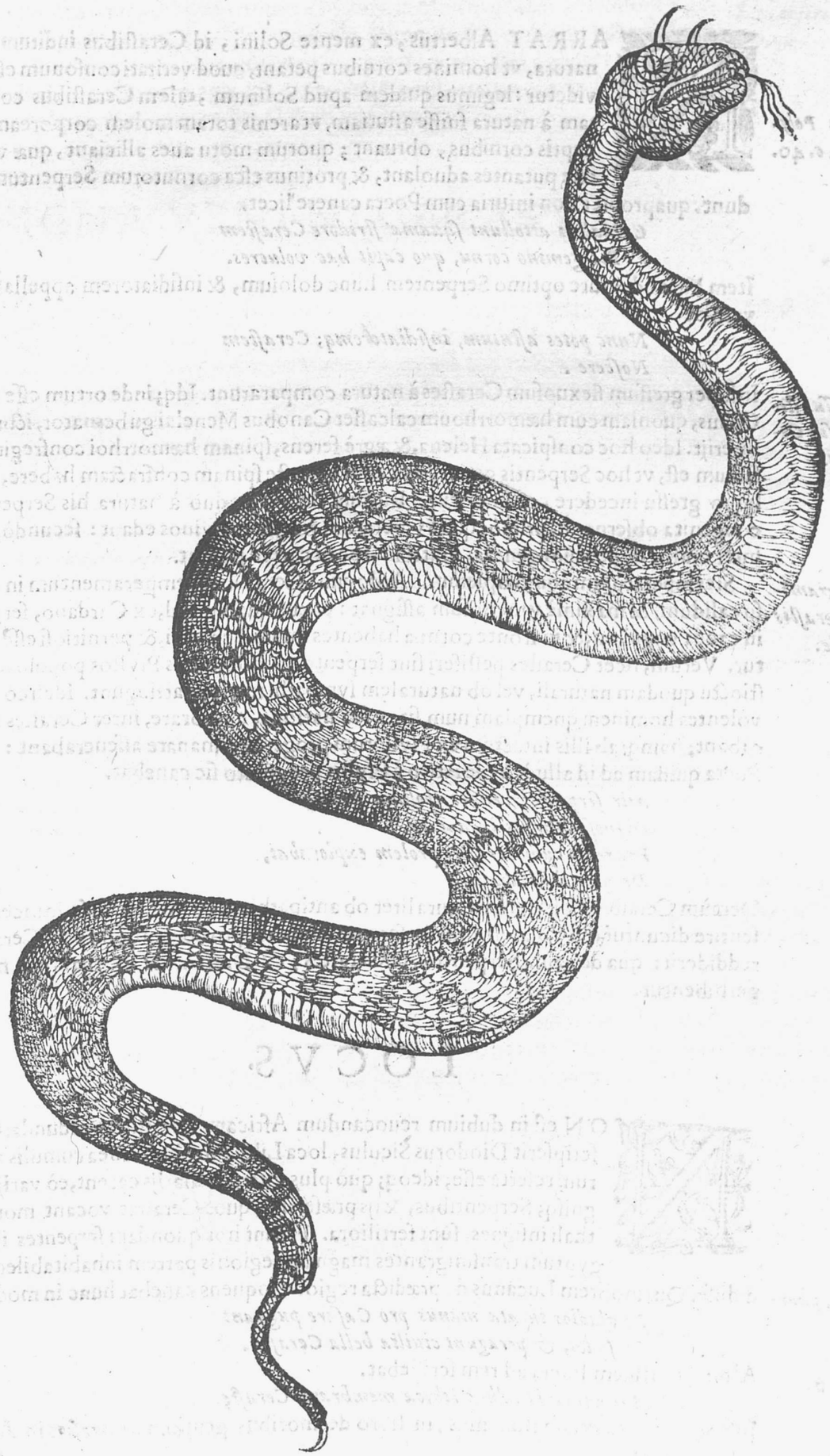

E

NATVRA, ET MORES.

NARRAT Albertus, ex mente Solini, id Ceraſtibus inditum eſſe à natura, vt homines cornibus petant, quod veritati conſonum eſſe non videtur: legimus quidem apud Solinum, talem Ceraſtibus congenitam à natura fuiſſe aſtutiam, vt arenis totam molem corpoream, exceptis cornibus, obruant; quorum motu aues alliciant, quæ vermes eſſe putantes aduolant, & protinus eſca cornutorum Serpentum euadunt. quapropter non iniuria cum Poeta canere licet.

In Polyhiſt. c. 40.

Crinalem attollunt ſquamæ ſtridore Ceraſtem
Bis gemino cornu, quo capit hæc volucres.

Item Nicander iure optimo Serpentem hunc doloſum, & inſidiatorem appellauit his verbis.

Nunc potes aſtutum, inſidiatoremq; Ceraſtem
Noſcere.

F

Greſſus flexuoſus Ceraſtis.

Inſuper greſſum flexuoſum Ceraſtes à natura comparatunt. Idq; inde ortum eſſe narrat Cælius, quoniam cum hæmorrhoum calcaſſet Canobus Menelai gubernator, ictu huius interijt. Ideo hoc conſpicata Helena, & ægrè ferens, ſpinam hæmorrhoi confregit, vnde factum eſt, vt hoc Serpentis genus, vnà cum Ceraſte ſpinam confractam habere, & obliquo greſſu incedere conſpiciatur. Rurſum Bellonius duo à natura his Serpentibus congenita obſeruauit, primò, quòd viperarum ritu, fætus viuos edant: ſecundò, quòd inter omnia ſerpentum genera, diutiſſimè potu carere poſſint.

Tẽperamẽtũ Ceraſtis quale.

Si temperaturam contemplemur. Ardoynus Ceraſtibus temperamentum in exceſſu calidum, & maximè venenoſum aſſignat: præterquamquòd, ex Cardano, ſerpentes in cauda vngulam, & in fronte cornua habentes immodicè ſicci, & pernitioſi eſſe feruntur. Verum, licèt Ceraſtes peſtiferi ſint ſerpentes; nihilominus Pſyllos populos, vel inſtinctu quodam naturali, vel ob naturalem ſympathiam, non attingunt. Idcircò Pſylli volentes hominem qnempiam num ſit ex ſua natione, explorare, inter Ceraſtes collocabant; namq; ab illis intactum ex Pſyllorum progenie dimanare aſſeuerabant: Hinc Poeta quidam ad id alludens de Atiro à Pſyllis progenito ſic canebat.

G

Atir ſerpentes veneno ſpoliare nouit,
Dignoſq; tardos incantare,
Poſtremò cum Ceraſtis prolem explorabat,
De qua dubitabatur.

Demùm Ceraſtes, & Elephas naturaliter ob antipathiam quamdam à ſe inuicem diſſentire dicuntur niſi Volaterranus (referente Aeliano) pro cornuto, hircum Ceraſtem, reddiderit: qua de cauſa Serpentes, & Ceraſtes, ex Dioſcoride elephantiaſi mederi perhibentur.

LOCVS.

H

ANON eſt in dubium reuocandum Africam Ceraſtibus redundare: cum ſcripſerit Diodorus Siculus, loca Libyæ mediterranea cumulis arenarum referta eſſe; ideoq; quò plus vitæ neceſſarijs carent, eò varijs, magniſq; Serpentibus, & ijs præſertim, quos Ceraſtas vocant morſu lethali inſignes, ſunt fertiliora. Ferunt hos quondam ſerpentes in Aegyptum tranſmigrantes magnam regionis partem inhabitabilem reddidiſſe. Quamobrem Lucanus de prædicta regione loquens canebat hunc in modum.

L. 9. pharſal.

In gladios iurata manus pro Cæſare pugnant
Dipſades, & peragunt ciuilia bella Ceraſtæ.

Lib. 6.

Alibi quoq; idem Poeta ad rem ſcribebat.

Aut viuentis adhuc libycæ membrana Ceraſtę.

Inſuper Ioannes etiam Bohemus, in libro de moribus gentium, Ceraſtes in Africa ſe-

A ſiccentes gignitradidit: de qua regione agens Baptiſta Mantuanus ſic cecinit.

Fura, vbi ſerpentes habitant, vbi regulus inter
Mille Ceraſtarum ſtabula immaniſſima regnat.

Præterea Bellonius recitat, quod in itinere ex Cairo in Montem Sinai, non ſolum vipe- *L. 2. obſer. cap. 56.*
ras, ſed etiam copioſos Ceraſtes conſpicatus eſt. Alioquin ſi locum peculiarem huius ſerpentis inueſtigemus, ipſe libenter degit in vijs, per quas plauſtra aguntur, in quibus occultatus obuium quempiam aggredi, & perimere poſſit: quapropter authores non immeritò hunc ſerpentem vafrum, & doloſum nuncuparunt.

SIGNA VENENI CERASTIS.

B Dioſcorides venena perpendens ſcriptum reliquit partem à Ceraſtibus percuſſam intumeſcere, & puſtulis oborientibus duram fieri, ex qua poſtmodum ſanies modò nigricans, modò ſubpallida effluit. Deinde patiens vertigine correptus, & tenſis genitalibus conuulſus obit. Prædictis ſignis addit Actuarius alienationem mentis, quam ictus Ceraſtis inducere ſolet. Quamobrem Nicander hæc omnia ſigna his verſibus complectitur. *Lib. 6*

Signa veneni Ceraſtis, ex Nicandro.

Is ſi fortè grauem Serpens impreſſerit ictum,
Fit ſimilis clauo tumor, obſcuræq; leuantur
Puſtulæ, & afflicta non magnum parte dolorem
Exagitant, verùm triſtis magis inguina tentat,
Atq; ambos poplites labor, & pallente colore
Exanimis, fractiſq; fatiſcens viribus æger
Conſpicitur, ter, treſq; dies ſuperum aetherа cernit,
C *Raroq; conceptam fugit hoc ex vulnere mortem.*

Quare ex doctrina huius authoris colligẽdum eſt, prꝛeter narrata ſigna, duritiem quamdam inſtar capitis claui, in loco affecto oboriri, quæ non ab alia cauſa, niſi à malitia veneni partem indurantis, prouenire poteſt. Ideoq; Auicennas, & eius Aſſeclæ, per tumorem clauo ſimilem, dolorem partis affectæ inſtar punctuꝛæ acus, vel claui expoſuerunt, quam ſententiam nullo modo amplecti debemus: propterea quod, neq; Dioſcorides, neq; Ætius huius ſymptomatis mentionem fecerunt. Nicander autem intelligere voluit non dolorem ſed duritiam capiti clauorum ſimilem, quæ ictum Ceraſtis ſemper concomitatur. Dolor vero inguinum, & poplitis obſeruatus à Nicandro, ex magna neruorum contractione ortum ducit. Mentis autem alienatio viſus hebetudo, & labiorum inflatio ex copioſis dimanat humiditatibus, quæ liquatæ per totam cerebri regionem diſeminantur. Genitalis tandem erectionem, & aliorum neruorum contractionem malitia caloris mirum in modum exſiccantis generat. Cauſa puſtularum, & coloris liuidi totius corporis ex generali doctrina Serpentum elicienda eſt. Ad
D finem ex Ætio, eadem accidentia in morſu Ceraſtis, quæ in morſu viperæ, ſed ſæuiora, & vehementiora contingunt. *Duritia ictum ceraſtis concomitans.*

Reliqua accidentia à qua cauſa dimanent.

E

VENENI CERASTIS MEDELA.

Lib.6.

CVM Dioſcorides virus Ceraſtis veneno Baſiliſci ſimile exiſtimauerit præciſionem membri à Ceraſte percuſſi ſtatim à chirurgo faciendam eſſe probauit: nam qui difert hoc præſidium, ex eiuſdem authoris ſententia, proculdubio ægrotanti lethum affert. Alioquin partem demorſam illico ſcarificandam, & ferro candenti inurendam eſſe aſſeuerant; cui opinioni Paulus Ægineta, & Actuarius adſtipulantur. Non ſunt præterea omittenda multa ſimplicia medicamenta, quæ huic vulneri non vulgarem opem afferre poſſunt. Etenim Porta plantas ſquamis refertas morſibus animalium ſquamoſorum mirum in modum opitulari pronunciabat. Ideoq; pix ex arbore picea ſtillans, ad mentem Dioſcoridis, Ceraſtum ictibus cum ſale illinitur. Item cedria cum ſale impoſita commendatur. Celſus farinam hordeaceam, nec non rutam ex aceto coctam, & nepetam cum ſale, & melle permixtam præſto eſſe arbitratur. Immò ſtercus caprilum cum aceto coctum, & parti ſauciæ imponendum iudicat: deinde aſphodellum arefactum, magnitudine ægyptiæ fabæ, cum modico rutæ bis patienti exhibet: item trifolium, mentaſtrum, & panacem cum aceto, necnon caſſiam, coſtum, & cinnamomum in potione præſcribit.

Li.4.Phyt. cap.2.

F

Simplicia medicamẽta morſui Ceraſtis cõferentia.

Plinius pice cum polenta quandoq; vtitur, interdum Caſtoris teſtibus cum panace, & ruta in vino patienti medetur. Quandoq; ſemine ammeos ad pondus drachmarum duarum cum pari portione myrrhæ adhibet Auicennas cæpam cum aceto tritam parti affectę applicat, interdum ſeſamum laudat: immò ſemen raphani, vel caſtoreum, vel calamenthum campeſtre cum vino, tanquam prędidium mirabile extollit. In hoc caſu non ſunt ſpernendi accipitres: ſiquidem Diodorus Siculus ſcripſit has aues ab Ægyptijs coli, quoniam ad Scorpiones, & Ceraſtes expugnandos, & delendos proſint. Demum Callias (referente Æliano) in hiſtoria, quam conſcripſit de Syracuſano Agathocle, & homines, & beſtias peſtifero Ceraſtis ictu perimi aſſeruit, niſi vir Libycus natione Pſyllus ad ſanandum morſum acceſſerit. Hic ſiue accerſitus, ſiue fortuitò aduenies, & patientem dolore afflictatum inuenerit, ſola ſaliua dolorem mitigat: ſin ægrum vehementi dolore vexatum, & quaſi exanimem compererit, illicò hauſta aqua, os ſuum primò colluit, poſtmodum eam in poculum proiectam ſaucio ſtatim propinat. At ſi venefica vis in patientem mirandum in modum ſæuiat: tunc Pſyllus ægrotanti nudo nudus accumbit, & proprio corpore venenoſi vigorem frangens, patientem liberat. Propterea legitur apud Ælianum quod quando virum Libycum adulterij vxoris ſuſpitio inuadit, infantem recenter natum in dolio Ceraſtarum pleno locat, cuius infantis à Ceraſtibus intacti ſe legitimum patrem eſſe arbitratur.

Accipitres valent ad morſũ Ceraſtis.

Lib.9.de Anim.c.38

G

Pſilli qua ratione ſanent ſaucium à Ceraſtibus.

Loco cit.

EPITHETA.

Ceraſtes cur Crinalis dictus ſit.

H

OCVS natalis occaſionem dedit Poetis Ceraſtem nuncupandi Libycum quandoquidem, vt ſuperius fuit annotatum, in Africa hoc Serpentis genus libentiſſimè ſtabulatur. Statius Ceraſtem appellauit crinalem, quoniam poetæ crines Furiarum Infernalium angues cornutos eſſe fabulati ſunt Lucanus aliquando Ceraſtem vagum nuncupauit; quoniam obliquè, ſeu inſtar litteræ S. curuus gradiatur: ideo non eſt mirandum, ſi à Nicandro in Theriacis σκολιοπλανὴς, nempè obliquè incedens nominetur. Deinde anhellans, aſtutus, & inſidiator eſt appellatus: propterea quòd vaframentis plenus in ſemitis deliteſcens, tranſeuntes inuadat: non immeritò igitur Nicander κεράστην δολόεντα indigitauit.

A

ALLEGORICA ET MORALIA.

DAVRETVS in Sylua allegoriarum meditans improbos, & malignos Ceraſtum mores, retulit hoc Serpentum genere, deſignari illos, qui nimia freti poteſtate, alios perterrefaciunt. Vnde in ſacris Biblijs legitur. *Dan Coluber in via Ceraſtes in ſemita mordens vngulas equi. vt cadat aſcenſor eius retrò.* Propterea Ceraſtes Antichriſtum etiam ſignificare poterit, qui Chriſti fideles, morſu peſtiferæ prædicationis, & cornibus poteſtatis armatus, adorietur. Quinimò Diabolus, & ipſe, ratione morum, Ceraſti aſſimilatur: nam ſi Serpens hic ſabulo occultatus, & cornibus ſupra arenam eminentibus, aues alliciendo eas decipit: pari ratione Diabolus ab omni perfectione abhorrens, cornu tentamenti, viros iuſtos inuadens, blanda tectus ſpecie, defrau-

B dat. Amplius ſimoniacus perbelle naturam huius Serpentis æmulatur: namq; ſi Ceraſtes obliquo greſſu ſuum peragit iter; item ſimoniaci vias indirectas calcantes, dignitates petunt. Deinde ſi Ceraſtes mole corporis arenis tecta, cornibus tantummodo detectis, aues ineſcat: ita ſimoniaci, occultata omni ſeueritate, cæteros ad ferendam opem alliciunt, ſed cum honorem deſideratum fuerint aſſecuti, alios inſtar Ceraſtis, opprimunt. Quamobrem Ripa, iuſtis de cauſis, ad exprimendam Simoniæ iconem delineauit iuuenem, quæ ſiniſtra manu Ceraſtem ſtringit. Ex altera parte ad mentem Laureti in ſylua Allegoriarum Ceraſtes pro Iudice prudente, & potente intelligi poteſt: immò pro Chriſto, qui nouiſſimo die, ad reos condemnandos, maximo, & repentino horrore accedet.

In Genes. c. 49.

Antichriſtus per Ceraſtem ſignificatur.

Simoniæ ſimulacrum.

VSVS IN MEDICINA.

C EX cornu Ceraſtis vtilitatem incredibilem ad prodendum venenum homines recepturos eſſe, multi affirmant. Etenim promulgauit Greuinus ſe intellexiſſe cornu Ceraſtis, præſente vipera, aut napello, aut felle Pardi, exudare. Id Petrus, de Abano, quem Conciliatorem vocant, in libro de venenis atteſtatur: quandoquidem monimentis mandauit à cornibus Ceraſtum, præſente veneno, ſudorem emitti: quocirca Principes his cornibus in menſa vtuntur, & manubria gladiorum ex his fabrefieri curant.

Lib. 2. de Veneni, c. 1

DE HÆMORRHOO Cap. V.

ÆQVIVOCA.

D VPLICI ratione moti, hiſtoriæ Ceraſtis illam Hæmorrhoi adiungere neceſſarium eſſe duximus: primùm quoniam hic Serpens inſtar Ceraſtis, quibuſdam cornuum rudimentis coronatus incedit: deinde quoniam obliquum Ceraſtis greſſum apprimè æmulatur, itaut ratione inceſſus à ſe inuicem diſtingui minimè queant. Itaq; Serpentis huius nomen æquiuocationem effugere non potuit: quandoquidem ſi appellatur hæmorrhois, & hæmorrhous: primitus αἱμορρόοις nempè hæmorrhois, apud Græcos, ſanguinis effuſionē paulatim factam ſignificat, à verbo græco αἱμορρόεω ſanguinem fundo. Hac de cauſa hoc eodem vocabulo à medicis Græcis αἱμορρόις illud genus venarum ſedis deſignatur, à quibus identidem reſeratis earum orificijs ſanguis effluit. Pariter αἱμορρόος, & contractè αἱμόρρους, nimirum hemorrhous, ſiue hemorrhus non ſolum indicat illud Serpentis genus, de quo in præſentia diſſeritur; verùm quoq; mulierem, quæ menſtruas fluxiones patitur.

Hæmorrhois in quo differat ab hæmorrhoo.

SYNO

E

SYNONYMA, ET ETYMVM.

HÆMORRHOVM Latini Græcos, vt solent, imitati, hunc Serpentem indigitarunt. Nam αἱμορῤῥοις ὄφις apud Eustathium legitur: cum tamen apud alios authores, αἱμορῤῥοος ὁ pro mare Serpente huius generis, & αἱμορῤῥοις ἡ pro fœmina vsurpetur: deriuant nonnulli hoc nomen ἀπὸ τῦ αἵματος, nempe à sanguine; cum Textor, & Volaterranus hunc Serpentem partim nigro, partim sanguineo colore refertum esse scripserint. Verùm Satius erit, ad mentem Galeni, etymologiam deducere ἀπὸ τῦ αἵματος, scilicet à sanguine, & à verbo ῥέω, nempè fluo. cum solo huius Serpentis ictu, sanguis ab omnibus corporis meatibus effluat: scribebat igitur Galenus in libro de theriaca ad Pisonem, quòd hæmorrhous, & hæmorrhois, suis nominibus, similem hominibus perniciem afferunt; quandoquidem saucij ab hoc serpente, sanguinem per os, nares, & deniq; per omnes porros corporis effundentes intereunt. Idcirco non fuit hoc F ignotum Lucano, qui meditans naturam huius serpentis à sanguine profluente nomen inuenientis, sic canebat.

Hæmorrhoi etymum.

L. 9. Phars.

At non stare suum miseris passura cruorem
Squamigeros ingens hæmorrhois explicat orbes

Reusnerus quoq; in Paradiso Poetico Lucanum aemulatus sic canit.

Squamigeros ingens hæmorrhois explicat orbes
Læserit hæc, toto corpore sanguis abit.

Hinc Georgius Pictorius contemplans Tullum iuuenem ab hæmorrhoo percussum cecinit hunc in modum.

Impressit dentes hæmorrhois aspera Tullo
Magnanimo, fluxu sanguinis, & perijt.

Præterea hic serpens apud Isidorum aspis hæmorrhois, apud Arnoldum, Afrodius, apud Syluaticum Afudius, & apud Auicennam Afudius, & Sabrin nominatur: siquidem hic G author verba faciens de Serpentibus, quorum ictu, sanguis ab omnibus corporis partibus dimanat, ibi Afudium, & Sabrin memorat, omniaq; recenset symptomata, quæ in morsu hæmorrhoi contingere solent.

L. 4. fen. 6. tract. 1. ca. 36.

Insuper hic Serpens Alberto Alsordius vocatur: immò tribus diuersis nominibus ipsũ cõprehendere videtur, dũ primũ de Alsordio deinde de hæmorrhoo, & demũ de Sabri sermonem habet; cum hæc vnius, & eiusdem Serpentis Synonyma esse non animaduerteret; quoniam tantummodo inter hæc nomina non aũtem inter naturas horum animalium differentia assignanda est: quamobrem in progressu sermonis, ex ictibus horum Serpentum eadem prodire symptomata recitat, quæ in morsu hæmorrhoi obseruantur. Rectius igitur scripsit Auicennas, qui hæmorrhoum silentio inuoluens, Afudium tantùm, siue Sabrin nominauit. Cæterũm Olaus Magnus ab Alberto deceptus tres huius Serpentis species enumerauit, dum prima fronte de Sabri differuit, cuius ictu omnes recludi venas asseruit, & paulò post addidit Serpentem esse hæmorrhoum nuncupatum, cuius morsu homo percussus, sanguinis fluxu perit, & tandem capite subsequenti meminit Alsordij similem Sabri naturam participantis. Quapropter ex verbis Olai Magni hæc nomina vnius, & eiusdem Serpentis esse synonyma colligendum est. H

Alsordius serpẽs apud Albertum.

Alsordius serpẽs qualis.

FOR-

A

FORMA, ET DESCRIPTIO.

PARVVM ſerpentem hæmorrhoum, & in genere viperarum eſſe aſſeuerauit Aelianus; quoniam fortè viuos fætus, ritu viperarum, edere crediderit. Poſtmodum addidit pedis longitudinem adæquare, habitum corporis à capite in tenuitatem procedere, colore partim flammeo, partim nigro inſignitum, caput tanquam quibuſdam cornibus inhorreſcere, lento greſſu ſerpere, obliqua', & non recta via proficiſci, gradiendoq; lenem quemdam ſtrepitum edere, quæ omnia ex Nicandro in Theriacis deſumpta eſſe videntur: vbi infraſcriptis verſibus in latinum ſermonem tranſlatis, huius Feræ deſcriptionem ſic aſſignat. *Greſſus hæmorrhoi qualis,*

Vnum longa pedem, totoq; gracillima tractu,
B *Ignea quandoq; eſt, quandoq; eſt candida forma;*
Conſtrictumq; ſatis collum, & tenuiſſima cauda.
Bina ſuper gelidos oculos frons cornua profert
Splendentum quadam radiorum albentia luce,
Syluestres, vt apes populatriceſq; locuſtæ.
Inſuper horribile, ac aſprum caput, horret, & inſtar
Ipſius obliquæ ſua paruula terga Ceraſtæ
Claudicat, ex medio videas appellere dorſo
Paruum nauigium terit imam lubrica terram
Aluus, & haud alio tacitè trahit ilia motu,
Ac per arundineum ſi tranſeat illa grabatum.

Quamobrem cæteri Authores ſententiæ Nicandri adherentes, non ſolum huic ſerpenti longitudinem, & latitudinem vipera minorem, ſed etiam oculos igneos, & locuſtæ ſimiles aſſignarunt. Idem Aetius, & Auicennas atteſtantur. Immò addit Auicennas
C dorſum multis notis albis, & nigris variegatum eſſe, & collum, in comparatione ad viperam, eſſe anguſtum, & caudam tenuiorem, & dentes æquales ei ineſſe.

Deinde hic Serpens ſquamis ita ſiccis eſt munitus, vt proficiſcens ſtrepitum ſono arundinum vento concuſſarum ſimilem edat. Quare vnà cum Pareo poſſumus affirmare hunc Serpentem eſſe corpore puſillo, ardentibus igneo quodam fulgore oculis, cute ſplendidiſſima, dorſo multis notis nigris, & albis maculato, ceruice anguſta, & cauda prętenui cum corniculis ſupra oculos, & tandem obliquè inſtar Ceraſtis reptat. Quibus omnibus Matthiolus in Dioſcoridem adſtipulatur. Quidam, ex Hermolao, huic Serpenti ruffos attribuunt pedes, quibus obliquo incedit tramite, ſed perperam, quandoquidẽ hæmorrhous omni prorſus pede caret vt in ſequenti figura licet intueri. *L. 20. c. 18* *L. 6, c. 50.*

NATVRA.

D HOC Serpentis genus id ſibi à natura comparaſſe Ælianus retulit, vt, in motu, admodùm ſegne, & pigrum ſit. In greſſu autem marem, à fœmina dignoſci tradit Ætius; non ratione tardi motus, vel ſymptomatum, quæ, ob morſum, patientes vexant; ſed quoniã fœmina infernè greſſum circa caudam firmat; cum mas ventri tantummodo innitatur, & collum ſerpendo extendat. Alioquin naturaliter incedit, non ſecus, ac nauis mare ſulcans: cum reptet more vndæ, quæ aſſurgit, & deprimitur: ſiquidem hæmorrhous anteriorem partem attollit, cum poſterior eſt depreſſa, & viciſſim. Qua de re Nicander, ad exprimendum naturalem huius Ferę motum nauigij vocabulo vſus eſt: veluti in recitatis verſibus eſt legendum. *Animal pigrũ, & ſegne.* *Inceſſus huius ſerpentis qualis.*

Eodem enim modo millepedes, & alij hortorum vermes, quaſi eſſent clumbes, reptare videntur: quoniam partem anteriorem protrudunt, ventrem in terra firmant, & deinde etiam poſteriora trahunt. Cauſam autem obliqui inceſſus hęmorrhoi, nonnulli attribuunt Canobo Menelai gubernatori, qui in Ægypto, Thonide regnante, in *Cauſa obliqui greſſus huius ſerpentis.*

Icon Hęmorrhoi ad mentem Parei.

A hanc Peram incidiſſe fertur; vnde Helena; vi huius veneni intellecta, Serpentis ſpinam confregit, & pharmacum exemiſſe dicitur (per pharmacum enim Græci & venenum, & medicamentum intelligunt) in quem verò vſum, Ælianus ſe ignorare aſſeuerat. Nicandri verò ſententia fuit ab Helena irata ſpinam huius beſtiæ confractam, non autem in gratiam alicuius pharmaci exemptam fuiſſe. Quamuis ſpondylos Serpentum interdum aduri, & aduſtos elephantiaſi, & lepræ mederi manifeſtum ſit. Verſus autem Nicandri in latinum ſermonem translati ſunt tales.

Quondam animoſa Helenæ cygni Iouis inclyta proles,
Euerſa rediens Troia (niſi vana vetuſtas)
Huic indignata eſt generi, Pharias vt ad oras
Venit, & aduerſi declinans flamina venti,
Fluctiuagam ſtatuit iuxta Nili oſtia claſſem.
Namq; vbi Nauclerus ſe feſſum fortè Canobus
Sterneret, & bibulis fuſus dormiret arenis,
B *Læſa venenoſos hæmorrhois impulit ictus,*
Illætamq; tulit lethali dente quietem.
Protinus ouiparæ cernens id filia Ledæ,
Oppreſſæ medium Serpenti feruida dorſum
Infregit, tritaq; excuſſet vincula ſpinæ
Quæ fragili illius ſic dempta è corpore fugit,
Et graciles hæmorrhoi, obliquiq; Ceraſtæ
Ex hoc clauda tradunt iam ſoli tempore membra.

Ex quibus verſibus eliciendum eſt hanc fabulam ita ſeſe habere. Cum Menelaus, poſt vaſtationem Troiæ, & Helena recuperata, in Græciã reuerteretur, vi Aquilonaris venti tempeſtate oborta, ad Nili quoddam oſtium à Patrono nauis tunc Canobum nuncupatum appulit. Itaq; Canobus cum in arena Thonide dicta, quia tunc Aegyptijs Thonis imperaret, vires reficere vellet, pede hæmorrhoum calcans, ab eoq; demorſus interijt. Hinc Helena incredibili mærore, ob viri huius interitum afflictata, accurrens C tanto impetu hæmorrhoi dorſum calcauit, vt inde huius Serpentis; & Ceraſtis ſpecies obliquè & claudicans reptauerit. Huius fabellæ nemo Priſcorum meminit, præter Aelianum, qui omnia ex Nicandro deſumpſit. Immò apud eundem Nicandrum Ronſardus quoq; hanc fabulam legiſſe videtur dum ſic cecinit.

Fabulæ narratio.

Quis meminerit huius fabulæ

Non debuiſſes, Helena, pedibus illos calcans
Renes conquaſſare, ſed perdere prolem.

Ad finem Ardoinus contemplans naturam huius venenoſi anguis, ipſam eſſe in exceſſu calidam iudicauit; cum huius ictu orificia venarum & meatus totius corporis iam facile aperiantur vtinde ſanguis veluti ſudor egrediatur.

LOCVS.

D HVNC Serpentem in arenis ægyptijs libenter diuagari inde colligitur; quoniam Celius Rhodiginus monimentis mandauit, quòd Hæmorrhous ideo Thonius à Nicandro fuit cognominatus, quia locis ægyptijs, quibus olim imperauit Thonis, ſummopere delectaretur. Immò in regionibus etiam Indicis verſari non eſſe abſurdum opinamur: cum Diodorus Siculus ſcriptum reliquerit, in eo tractu Indiæ, quò Alexander Porum perſequens, exercitum traiecerat, magnam vim Serpentum ſtabulari, qui cum eſſent parui, varietate tamen corporũ diſtinguebantur: etenim alij æreis virgis ſpecie erant conſimiles; alij denſam, & hirſutam criſtam arrigebant, & talis erat illorum vis morſus, vt percuſſis citiſſimam necem afferrent. Verùm ſi aliqui etiam leuiter lædebantur, grauiſſimo torquebãtur dolore, & à toto corpore ſanguineus quidam ſudor dimanabat. Quapropter ſi huiuſmodi Serpentes non erant hæmorrhoi, ijs tamen congeneres eſſe credebantur. Atſi particularem huius Serpentis ſedem inueſtigemus: ſcribebat Aelianus ſaxorum cauernas ab hac Serpentum ſpecie sũmopere diligi, quod à Nicandro proculdubio deſumpſit, qui in Theriacis de peculiari loco hæmorrhoi hos protulit verſus, qui latino ſermone ſic ſonant.

Li. 16. lect. Antiq. c. 9. Hic anguis cur Thonius dictus

Lib. 9. de Anim. c. 43

Cui noſcenda ſit hic ſerpens hæmorrhois, audi, E
Rimoſas colit illa petras ſibiq; aſpera tecta,
Et modicè pendens facit, inflexumq; cubile.

SIGNA VENENI.

Signa allata à Galeno

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem percuſſos ad hæmorrhoo in hoc horrendum ſymptoma incidere pronunciauit: quòd ſanguis ab omnibus corporis partibus tanquam pluuia fluere videatur. Id poſtea eleganter expreſſum fuit à Lucano his verſibus.

L. 9. pharſaliæ.

Impreſſit dentes hæmorrhois aſpera Tullo
Magnanimo iuueni, miratoriq; Catonis,
Vtq; ſolet pariter totis ſe effundere ſignis
Corycÿ preſſura croci: ſic omnia membra
Emiſere ſimul rutilum pro ſanguine virus, F
Sanguis erant lacrymæ, quęcumq; foramina nouit.
Humor, ab ÿs largus manat cruor, ora redundant,
Et patulæ nares, ſudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt venis, totum eſt pro vulnere corpus.

Lib. 9. de Anim. c. 43.

Deinde Aelianus prædicto ſymptomati alia magis peculiaria addit ſigna: nimirum quòd punctus cyanei coloris in vulnere oritur, patiens ſtomachi dolore corripitur, deinde oculorum caligine detinetur, & ſi quæ ſint in corpore patientis cicatrices recrudeſcunt; quę omnia à Nicandro deſumpta eſſe videntur quoniam in Theriacis ſic canit.

Protinus horrendos, vbi mordens intulit ictus,
Decolor accurrit ſpecies, quędamq; nigredo
Anxia corda dolent, gelidæ ſitis ingruit vndę. G
Quin & ſanguinei prima ſub nocte fluores
Ipſis proſiliunt è naribus, auribus, ore,
Veſicaq; ſimul, qua ſunt in corpore plagę
Rumpuntur, quadamq; cutis fuligine marcet;
Ergo caue, in primiſq; ſuum ne famina virus
Inuomat: hæc quoniam diro quem preſſerit ore
Ignitas queritur gingiuas, atq; per ipſos
Erumpens vngues miro fluit impete ſanguis
Et male olente madent fœdi putredine dentes.

Quare ex verbis Nicandri elicimus, quòd inter accidentia, quæ hæmorrhoi morſum concomitantur, primùm recenſetur color lęſæ particulæ, quæ ad nigredinem vergens, calorem natiuum labefactatum, & à mala veneni qualitate ferè extinctum arguit. Deinde ſequitur dolor cordis, nempè ventriculi; cum Priſci os ſuperius ſtomachi cor appellauerint. Id non fuit ignotum Nicandro, dum verba faciens de aconito canebat.

Os ventriculi aliquãdo cor nominatur.

Craſſantur circum præcordia ſumma grauiq;
Errore infeſtant morſus in corde moleſtos, H
Oreq; ventriculi pariunt ſublata patenti,
Quod cor, ventriculi quidam cellamq; vocarunt.

Cauſa doloris ventriculi.

Oritur autem prædictus dolor ab exquiſito oris ventriculi ſenſu ob cæterarum partium anxietatem. Hoc ſymptoma, craſſante peſtilentia, obſeruatur, dum venenata qualitas prædictæ parti ſenſim communicatur. Quocirca ventriculus mirum in modum labefactatus ſuo fungi munere minimè poteſt: immò vomitus excitatur, & diarhea, retentricè inteſtinorum facultate debilitata, ſubſequitur. Item ſanguis à cæteris partibus

Cur sãguis manet ab omnibus partibus.

funditur, dum à veneno retentrix membrorum facultas paulatim diſſoluitur, & diſſipatur. Tandem vulnera iam in patiente conſolidata recrudeſcunt ob nimiam veneni ſiccitatem: quemadmodum, æſtiuo tempore, vrgente inſigni ſiccitate, terram ſcindi, & rimas fieri contingit. Id autem eo potiſſimum in loco accidit, vbi antea terra diſrupta fuit.

Præterea alia infinita ſuccedunt ſymptomata, vt difficultas reſpirationis, vocis priuatio

A natio, & animi deliquium, quæ à nimia sanguinis euacuatione originem ducere possunt. Signa verò quæ narrantur ab Auicenna, Alberto, & Olao magno, dum Afudius, siue Alfodius, & Sabrin mordent, sunt hæc. Porri cutis effundunt sanguinem, vomitus excitatur, venter soluitur, anguli oculorum in tumorem eleuantur, anhelitus impeditur, vrina difficilis redditur, dentes cadunt, & tandem interit aeger. quæ signa à symptomatibus morsu hæmorrhoi genitis discrepare haud quaquã videntur. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem, ex prædictis omnibus conciunatũ quasi epilogum assignat, dum inquit. In morsu hæmorrhoi color loci percussi fit cruentus, ex quo ab initio nihil, præter aquosum quoddam, effluit; ventriculus dolore afficitur: deinde sanguis non solum ex foraminibus morsus, sed etiam ex naribus fluit: spirandi difficultas subsequitur, & si quæ in corpore obductæ fuerint cicatrices, recrudescunt. In morsu fœminæ, scilicet hæmorrhoidis, anguli oculorum, & radices vnguium sanguinem fundunt: immò sanguis ab omnibus corporis meatibus manat, & tandem dentes, putrefactis gingiuis, excidunt.

L.6.c.50.

Signa morsus hæmorroidis.

B

MEDELA.

MORSVS hæmorrhoi, & dipsadis, nonnulli immedicabiles esse arbitrantur. Alij tamen ad communia ictus serpentum præsidia confugiunt: alij partem læsam prius scarificatam ferro candenti inurunt: alij partem immediatè præcidunt; deinde cataplasmatis validè attrahentibus vtuntur. Itaq; in hoc casu prima facie præscribenda sunt medicamenta, quæ sanguinem vndequaq; implacabiliter dimanantem supprimere possint: nam Dioscorides plagæ imponit emplastrum ex folijs vitium coctis, & vnà cum melle tritis: postmodum portulacam cum polenta commendat, antequam vrina cruenta prodire incipiat. Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem, allium deuorandum, & vinum dilutum exhibet, vomitum prouocat, & theriacam præscribit: vulnus aqua frigida abluit, & demùm regionem vesicæ spongijs calidis fouet. Paulus Aegineta caput hæmorrhoi crematum in vino potandum præbet: postmodum allium cum vino, & oleo necnon vuas passas minimè improbat.

Quæ medicamẽta primò præscribantur.

L.6. c.50.

C

Auicennas, præter medicamina præscripta, In primis sanguinem coercentia, vt farinam hordei cum vrtica, & albumine oui subactam memorat: deinde semen raphani cum vino, succum papaueris, cum radice lilij cælestis, necnon emplastrum, cum farina hordei, arnogloſſa, & gallis summoperè extollit. Celsus tam in ictu Cerastis, quàm Hæmorrhoi, & Dipsadis, asphodellum arefactum, ad fabę aegyptiæ magnitudinem, tradit: tum trifolium, mentastrum, costum, cassiam, & cinnamomum præscribit Plinius scriptis mandauit mustum serpentibus, sed præcipuè hæmorrhoidi, & salamandræ aduersari: deinde vitellum oui in hoc casu summoperè probat; quamuis Dioscorides hanc virtutem albumini potissimum attribueret. Rursus flores, & mora rubi, ex Plinio, huic morsui non vulgariter prodesse possunt. Demùm non est omittenda portulaca syluestris, quam nonnulli peplium vocant: hæc enim, ad mentem Plinij, sagittarum venena retundit, & in cibo sumpta, & ictibus superposita, virus serpentum, sed præcipuè hæmorrhoidum, & presterum superat. Si desideratur herba, eius semen simili facultate præditum esse Plinius testificatur.

Medicamẽta ab Auicenna præscripta.

Albuminis oui virtus.

D

DE SEPE. Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

L.20.c.18 CVM Ambroſius Pareus hunc Serpentem Hæmorrhoo perſimilem, & obliquè incedentem, pronunciauerit iuri conſonum eſſe iudicauimus; huius beſtiæ hiſtoriam hoc in loco exarare. Verùm hoc nomen inter vocabula ambigua eſt collocandum; nam in primis apud Heſychium, & Varinum leguntur σῆπες ζῶα ἑρπετα, ἢ ὄφεις nec prętер rationem: quandoquidem Seps in lacertarum numero, & in Serpentum genere recenſetur. Nicander enim Sepa puſillo corpore, exiguis lacertis non diſſimilem eſſe ſtatuit; alibi verò inter mortiferos angues enumerauit. Ab hac ſententia Dioſcorides non recedens, poſt lacertas, Sepis, & corpore, & forma eis ſimilis meminit: deinde ab eodem Dioſcoride alibi inter genera viperarum Seps connumeratur, dum acetum mulſum aduerſus ictum huius Serpentis commendatur. De lacerta chalcidica quę etiam Seps cognominatur, plura legenda ſunt in hiſtoria Quadrupedum ouiparorum. Aelianus quoq; ſepis Serpentis meminit, & capite ſubſequenti idem nomen lacertę chalcidicę conuenire aſtruit: cum aereis quibuſdam virgis inſigniatur, & putredinem mordendo, ritu Sepis Serpentis, membro percuſſo afferat. Alioquin Seps à Nicandro pro quocumq; Serpente malefico vſurpatur dum in Theriacis ſic canit.

Lib.2. *Lib.5.* *L.1.cap.6.* *Li.9.c.54.*

Seps dicitur quilibet Serpens maleficus.

Prætерea candens niue, & aſper vepribus othrys
Rufis reptilibus ſcatet, & caua vallis, & altæ
Ac rigidæ, ſalebris rupes, nemoroſaq; ſaxa
Quà ſitibundus, & haud apparere colore
Viſus ſeps habitat, ſeps ſemper concolor illis
Qua ſub foſſa tenet tecta, atq; cubilia terræ.

Doctiſſimus vir Greuinus, per Othrym Græciæ montem, à Nicandro quoſcumq; montes à Serpentibus habitatos, & per vocabulum Sepis, omne Serpentum genus intelligi voluit. Itaq; nomen hoc conuenit Serpenti, de quo in præſentia diſſeritur, conuenit lacertę chalcidicę, de qua ſuo loco actum fuit; item quibuſdam Inſectorum generibus; cum hęc omnia animãtia ſepticam facultatem participent. Siquidem apud Arnoldum, quoddam exiguũ apis genus ſeps nominatur, & apud Plinium quædam millipedæ ſpecies: ſcribebat enim è vermibus terrę quendam eſſe piloſum, multis pedibus refertum arcuatim repentem, tractuq; ſe contrahentem oniſcon Græcis nuncupatum, aliud verò huius generis Inſecti eſt, quod non arcuatur, ſepa Græci, alij autem ſcolopendram minorem, & pernicioſam appellant.

Sęps eſt lacertæ ſpecies.

Seps Inſecti genus.

Li.3.Epid. ſect.3. *Li 6.Epid. ſect.8.* *Lib.9.*

Inſuper apud Hippocratem Seps tuberculi peſtilentis nomen eſt, quia erodendo partem, maximam putredinem generet. Alibi quoq; puſtulam ſepa dictam memorat. Phanias etiam, vt citat Athenæus, hæc ſcribit. Κατὰ δὲ τὴν, αὐτῆς σπέρματος φύσιν, ὁ καλύμενος σὴψ, καὶ τὸ τὰ σαφυλίνα σπερμα. Vnde aliqui colligunt nomen ſepis cuidam etiam plantę competere poſſe. Aliter Seps, vel Sepes feminini generis quodcumq; denotat obſtaculum, quod in agros vel hortos ingreſſum prohibeat. Cæterùm quia hoc animal non ſolùm Sepis, ſed etiam Sepedonis nomine decoratur, aduertendum eſt hanc etiam vocem æquiuocatione laborare; cum σηπεδὼν apud Græcos primum exponatur putredo, deinde Serpens, de quo in præſentia agitur, quoniam partem dente percuſſam inſigni putredine afficiat. Quamuis Author Theſauri linguę græcæ ſcripſerit σηπεδόνα eſſe lacertæ genus, ſed perperam: quandoquidem nomen Sepis tantummodo ad ſignificandam lacertam chalcidicam vſurpatur. Verum quidem eſt quòd Cælius Sepedones vlcera putreſcentia appellauit: immò apud Pollucem σηπεδὼν ſignificat vlcus os potiſſimum infeſtans; itaut dentes, & oſſa interdum ſummoperè vexet. Deniq; Celſus apud Hippocratem σηπεδόνες cancros interpretatur.

Sepedones vlcerũ ſpecies.

SYNO-

A

SYNONYMA, ET ETYMVM.

PETRVS Crinitus, in libro de honeſta diſciplina, reperiri tradit in veterum monimentis hæc nomina in numero ſingulari vſurpata, ſcilicet canes, plebes, & his ſimilia, veluti etiam ſepes animal apud Virgilium, annotante Auſonio: cum alioqui à Marco Tulio Cicerone Seps dicatur. Græcis σὴψ fœminini generis: quamuis ſæpè ſæpius à Theophraſto, & Nicandro genere maſculino inflectatur. Scholiaſtes Nicandri hunc Serpentem σῆπα nominari putat παρὰ τὸ σήπειν τὰς πληγέντας (σήπω. enim putrefactio exponitur) quoniam ab hoc animali pars percuſſa illicò putrefiat. Vnde Ambroſius Pareus iure merito promulgauit hãc Feram tali nomine donari, quia morſu ſubitam inferat putredinem. Itaq; Latini hunc Serpentem, ex Scaligero, non iniuria, B Putriam indigitarunt. Aliter etiam hæc Fera σηπεδὼν, ideſt Sepedon appellatur; & quamuis Nicander diuerſis in locis Sepis, & Sepedonis meminerit: nihilominus Seps, & Sepedõ tanquàm ſynonyma denotant illam Feram, cuius hiſtoriam in præſentia exaramus: tum quia deſcriptiones Sepis, & Sepedonis inter ſe diſcrepantes apud Nicandrum non inueniuntur; tum etiam quia ſymptomata morſus Sepis recitata ab Aetio conueniunt cum accidentibus ictus Sepedonis, quę Nicander recenſuit. His addamus, quòd Plinius de alio Serpente, quàm de Sepedone non diſſeruit, & Dioſcorides niſi de Sepe verba fecit.

Cap. 6.

Seps morſu ſubitam infert putredinem.

Putria animal quod ſit.

Seps, & Sepedo idem ſunt.

Aelianus quidem duo conſtituit diſtincta capita, in quorum altero de Sepe, & in altero de Sepedone pertractat: Verùm ſi diligentius animalis vtriuſq; colores ab Aeliano aſſignatos, & morſus ſymptomata contemplemur; proculdubio eadem eſſe comperiemus, ex quibus omnibus Sepem, & Sepedonem vnum, & idem animal eſſe coniectamus. Præterquamquòd grauiſſimi authores, vt Geſnerus, & Greuinus Sepa, & Sepedonẽ eſſe ſynonima minimè dubitant. A veritate quidem alienum eſſe opinamur, quod Matthio- C lus, ex mente aliquorum recitauit; dum Sepa cum Ceraſte eumdẽ Serpentem eſſe ſcriptis mãdarunt. Poſtmodũ Selſir, & Helſir nomina ſunt arabica hunc Serpentem indicantia: quoniam Auicennas de ſerpente putrefaciente agens, prędictis nominibus vtitur. Spectaſicus verò Sepedon Alberto eſſe perhibetur, vt notauit Geſnerus. Demùm Belonius refert, quòd hodie in Græcia circumferuntur huiuſmodi voces, Sapidi, & Sapiti, quæ à Sepe Antiquorum detortæ videntur, quibus Sepa, vel anguem illi congenerem deſignare nituntur.

L. 9. c. 53.

Nomina Arabica, & barbara Sepedonis.

DIFFERENTIÆ.

D VNum, & idem genus Sepa, & Sepedonem reduci, aliqua tamen ratione inter ſe diſtingui multi voluerunt: quoniam ambo hi ſerpentes partẽ morſu læsã inſigni putredine virient; diſtinctionẽ verò ratione coloris obſeruarũt, nixi authoritati Scholiaſtis Nicandri, qui Sepi vniD cũ colorẽ coccinũ, Sepedoni autẽ diuerſos colores aſſignat: immò in varios colores pro diuerſitate coloris loci, tranſmutari aſtruit. Verumtamẽ ex verbis Nicandri conijcerẽdũ eſt, ipſum noluiſſe intelligere de colore Sepedonis, quòd Scholiaſtes expreſſit; vt paulò inferius in deſcriptione huius Serpẽtis diſſeremus: quoniã ad mentẽ clariſſimorũ virorũ Sepedonẽ à Sepe minimè diſcrepare opinamur.

Scholiaſtes Nicãdri ſeparat Sepedonẽ à Sepe ratione coloris.

Obſeruamus quidẽ in iconibus huius animalis differẽtiã penès caudã; cũ Pareus hũc ſerpentẽ cũ cauda obliqua ad inſtar caudæ ſuis delineet. Aetius verò, ex Matthiolo, ſimilẽ caudã nõ deſcribit. quapropter ambas icones ante legentiũ oculos repræſentare libuit. Præterea Ariſtoteles meminit cuiuſdã puſilli anguis, quẽ aliqui ſacrũ vocãt, & cæteri Serpentes, etiã permagni cũ vitant: hic quicquid momorderit, continuò putreſcere aſſerũt: quamobrẽ ad Sepedonis genus quodãmodo referẽdũ eſſe videtur. Ariſtoxenes, etiam ex Achano, tradidit virũ quẽdã nullo morſu, ſed ſolo ſerpentis tactu periiſſe, & veſtẽ parientis paulò poſt putruiſſe. Id indicat temperaturam illius ſerpentis à natura Sepedonis non valde diſcrepaſſe.

Differẽtia penès caudam.

Lib 8. de Anim. c. 7.

Seps

Sepis Serpentis effigiẽ
admentem Parei.

Seps Actij ex Matthiolo.

DESCRIPTIO.

VM Auicennas insolenti oratione Serpentem Selsir describit, ei caput latum, collum paruum, caudam breuem, & ventrem rotundum attribuit: deinde tergus lineis diuersi coloris variegatum cõsiderat. Actius verò hoc animal longitudine duorum cubitorum tardi incessus, capite amplo, ore acuto refertum, & albis notis maculatum contemplatur. Pariter ex Volaterrano, Seps colorem, quem attigit, reddit, quatuor *Selsir Auicenna.*

tuor recuruis dentibus armatur, & quem petit morsu, exanimat. Itaq; præter caput, quod magnum est, paruus anguis quoad reliquum corpus potest nuncupari: quamobrem Lucanus aliquando paruum, & aliquando exiguum Serpentem appellauit. Reusnerus quoque in Paradiso poetico meditans formam, & naturam huius Feræ sic canit. E

Li. 9. Pharsal.

Grande caput, breuior dum currit, cauda videtur
Sepedonis, tabem morsibus ille facit.

Omnes tamen authores descriptionem huius Serpentis à Nicandro poeta antiquissimo mutuasse videntur, cuius carmina in latinum sermonem translata sunt hæc.

Iam quæ Sepedonis species sit, qualeq; corpus
Accipe diuersa tractum ratione figurat.
Quin etiam mutilæ nulla insunt cornua fronti,
Et color hirsuti, qualem est spectare tapetis.
Grande caput, breuior, dum currit; cauda videtur:
Quam tamen obliquo maiorem tramite ducit.

Idcircò ex doctrina Nicandri colligendum est Serpentem hunc carere cornibus, & varijs coloribus, instar tapetis, ornatum incedere. Quamuis Scholiastes græcus Nicandri hunc colorem coccineum interprætetur: cum tapetes multi hoc colore infecti conspiciantur. Nihilominus credendum est Nicandrum intelligere voluisse hunc Serpentem varijs coloribus instar tapetum, à natura fuisse decoratum: cum tapetia diuersis coloribus picta, vt plurimum fabrefiant. F

Tapetũ color qualis esset.

L. 1. de Venen. c. 13.

At doctissimus Greuinus Sepis colorẽ pallidum esse autumat: propterea quod Athenæus, citans antiquissimum poetam, mulierem timidam tapetis colore esse scripserit: nam pallor metum statim concomitatur. Hincq; antiquos tapetes pallido colore infectos fuisse credit; hancq; opinionem à veritate alienam esse non arbitratur; quoniam Ætius, vt superius annotatum fuit, hanc bestiam multis notis albis respersam esse tradidit. Præterea Nicander in descriptione huius Setpentis admonet non facilè comprehendi posse longitudinem, vel breuitatem caudæ; cum illam, instar caudæ suis, intortam gerat. Aelianus autem, versibus Nicandri perperam expositis, obliquitatem caudæ, toti copori Serpentis attribuens, incessum obliquum huic animali assignauit. In eumdem errorem incidit Pausanias, qui memorans interitum Ægypti Arcadiæ Regis à Sepe interfecti, hunc Serpentem minimè viperæ similem, cinerei coloris, maculis varium, lato capite, angusta ceruice, aluo maiori, cauda breui, & obliquo incessu, instar cancri; qui gressus Cerasti etiam proprius esse perhibetur. Ex quibus Pausaniæ verbis obliquitatem incessus huius animalis colligimus, quam Nicander soli caudæ animalis assignauit. Ideoq; cum Nicander, in describendis cunctis Serpentibus summam diligentiam adhibuerit, eius potius opinioni, quàm sententiæ Pausaniæ adhærendum esse existimamus. G

Li. 15. c. 8.

Gressus huius Serpentis qualis.

NATVRA, ET LOCVS.

Venenũ Sepis quale.

HOC animal à natura tam validum sibi comparauit virus, vt morsu illud imprimens, patientem illicò tabe destruat. Et licèt, quoad molem corpoream, parua sit Fera, ingens tamen quoad vim veneficam poterit appellari. Id præstitit Baptista Mantuanus, quando cecinit. H

Mole breuis Seps peste ingens, nec viscera tantùm,
Sed simul ossa vorans.

Tabifica aspis qualis Serpens.

Quamobrem Isidorus optimo iure hanc bestiam tabificam a spidem indigitauit: eum morsibus hominem statim consumat; itaut totus in ore Serpentis liquefiat. Optima igitur de causa Lucanus de hac Fera sic canebat.

Ossaq; dissoluens cum corpore tabificus Seps.

Auicennas autem de temperatura Selsiris sermonem habens, venenosam, & valde calidam esse statuit: hac de causa Georgius Pictorius, & ipse calidum huius Serpentis meditans temperamentum, iniurias hyemis ab ipso non formidari canebat hunc in modum.

Hic

A *Hic hyemis ealidus frigora nulla timet.*

Quòd autem naturalem gressum obliquum instar Ceraſtis habeat, vt Pausanias in Arcadicis recitauit, in præsenti non disputabimus: cum superius nostram sententiam retulerimus: regiones tantummodo, quas libenter incolit hæc Fera, manifestabimus. Auicennas igitur loquens de Serpente Selsir putrefaciente, in Regionibus Assem, nimirum Syriæ stabulari tradidit. His addamus quod etiam in Peloponesi Regione, & potissimum in Arcadia diuagatur: cum in historijs Pausaniæ legerimus Ægyptum Elati filium, & Arcadiæ Regem incautum ab hoc animali confectum fuisse. *Gressus qualis sit huius Feræ. Loca libenter habitata ab hoc Serpente.*

SIGNA VENENI.

B MORSVM huius Serpentis, ex Auicennâ, apostema acerbissimo iunctum dolori concomitatur: deinde capillorum defluuium, & putrefactio totius corporis sequitur. Verùm, ad mentem Aetij, primum ex vulnere manifestus sanguis, & paulo post sanies graueolens dimanat: tumor, & dolor consequitur: partes putrefactę dealbantur, & totum corpus vitiligine affectum esse videtur. Hæc signa ex Nicandro proculdubio desumpta fuisse, inf. ascripta carmina docent, quæ sunt huius tenoris.

Quod fit ab hoc vulnus, magnos nocuosq; dolores
Excitat, interimens, quia fundit, & ipse venenum,
Quo sata marcentes tabes depascitur artus;
Indeq; siccata resolutus pelle capillus
Spargitur, & volitans candentis pupus acanthæ
Præterea fædum turpi vitiligine corpus,
Et veluti vrenti maculas à Sole videre est.

Itaq; inter symptomata huius morsus à Nicandro recitata primùm reponitur dolor vehementissimus propter qualitatem veneni maximè putrefacientis. Postmodum pili C defluunt; quoniam virus non solum per intimas, sed etiam per extimas dissemĩnatum partes, pilorum radices corrodit atq; corrumpit; indeq; totam occupans cutim, illam subalbam reddit; quod vitium à Græcis ἄλφος, & à Latinis vitiligo appellatur. Præter hæc symptomata, Aetius postea addebat sanguinem primò à vulnere manantem, quod signum omnibus ictibus venenosis commune est: quamuis paulò post sanies tetri odoris fluat ob insignem putredinem, quæ breui temporis tractu, vniuersum corpus ita occupat, vt tota caro putrida reddita absumatur. Id diligentissimè expressit Lucanus quando cecinit. *Cur pilica dãtin mor su huius serpentis.* *L. 9. Pharsal.*

Mors erat ante oculos, miseriq; in crure sabelli
Seps stetit exiguus, quem flexo dente tenacem
Auulsitq: manu, piloq; affixit arenis
Parua modo Serpens, sed qua non vlla cruentæ
Tantum mortis habet; nam plagæ proxima circum
Fugit rapta cutis, pallentiaq; ossa retexit:
D *Iamq; sinu laxo nudum est sine corpore vulnus*
Membra natant sanie, suræ fluxere, sine vllo
Tegmine poples erat, femorum quoq; musculus omnis
Liquitur, & nigra distillant inguina tabe,
Dissoluit stringens vterum membrana, fluuntq;
Viscera, nec quantum toto de corpore debet
Effluit in terras, sanum sed membra venenum
Decoquit; in minimum mors contrahit omnia virus
Vincula neruorum, & laterum contexta, cauumq;
Pectus, & abstrusum fibris vitalibus omne
Quicquid homo est, aperit pestis, naturæ profanæ
Morte patet; manant humeri, forteſq; lacerti,
Colla, caputq; fluunt: calido non ocyus Austro
Nix resoluta cadit, nec solem cera sequetur.

Parua

Parua loquor, corpus ſanie ſtillaſſe per vſtum
Huc & flamma poteſt, ſed quis rogus abſtulit oſſa;
Hæc quoq; diſcedunt putreſq; ſecuta medullas
Nulla manere ſinunt rapidi veſtigia vati
Cinypheas inter peſtes tibi palma nocendi eſt;
Eripiunt omnes animam, tu ſola cadauer.

Præterea quando à Nicandro in Theriacis σὴψ δίψιος fuit appellatus: Scholiaſtes græcus addit id forte à Nicandro fuiſſe ſcriptum, quoniam ὁ ἕρπὸς, ὁ ποιῶν δίψαν τοῖς δακνομένοις, vel ob ariditatem, vel quia percuſſis ſitim afferat. Quod vtrum verum ſit necne, liquidò non conſtat: omnibus quidem eſt manifeſtum, ob veneni malignitatem, ſpiritus non ſolùm diſſipari, ſed totum etiam corpus, tanquam ab igne conſumi, quod nón modò à veneno huius Feræ, ſed ab omni quoq; putredinis genere, materiæ venenoſæ coniuncto oriri poteſt. Id in peſtilentia frequentes pluuias concomitante obſeruatum fuit: tunc enim particula bubone peſtilenti, vel anthrace occupata, tanta putredine afficitur, vt totum membrum vnà cum vita abſumatur, & pereat. Id Hippocrates poſt annum pluuioſum accidiſſe recitauit.

Veneni malignitas qualis.

L. 3. Epid.

MEDELA.

MORSIBVS Sepis, vt voluit Dioſcorides, non ſolum portulaca, & acetum mulſum profunt, ſed etiam meconium, & ixia medentur. Auicennas verò præſidia ictibus viperarum conuenientia commendat, deinde ſymptomatibus occurrendum eſſe aſſerit. Plinius corticem, & baccas lauri, in Serpentum veneno profligando, ſed potiſſimũ in morſu Sepis, Dipſadis, & viperæ adhibet: item oximel aduerſus eiuſdem Sepis ictus præſcribit: immò ſalſamẽtorum nempè piſcium ſalſorum cibus ab ipſo probatur, dummodo à patiente ſumptus, ſubinde veſperi vomitu reijciatur; quandoquidem percuſſus à Chalcide, Ceraſte, & Sepe, ſummopere adiuuatur. Aetius in hoc caſu confugit ad illa remedia, quę ab eodem in morſu viperæ, ceraſtis, & ammodytis probata fuerunt: præterea portulaca, & vinum myrtites laudatur: item ſpongiam aceto calido imbutam morſui applicat, nec non butyro, cum melle mixto læſam particulam linit, & paleas exuſtas imponit. Demùm, ex Pareo, ijs omnibus antidotis vtendum eſt, quibus vipereum venenum ſuperatur.

Salſamẽta venẽnis reſiſtunt.

Aetij remedia.

DE ASPIDE. Cap. VII.

ÆQVIVOCA.

CVM in capite antecedenti, Aſpidis mentio ſæpius facta fuerit: Iſidorus enim ſepa tabificam Aſpidem appellauit; deinde ex nonnullorum ſententia, vt inferius adnotabimus, non ſolum ſeps, de qua ſuperius egimus, ſed etiam hæmorrhous, & alij huius generis ſerpentes, veneſica vi, celerem interitum afferrentes, ad Aſpidẽ tanquam ad proprium genus (quamuis perperam) reducuntur. Quocirca hoc caput hiſtoriæ Aſpidis deſtinauimus. Verùm ne ambiguitas nominis huius Feræ lectores in errorem inducat, aduertendum eſt, quod ἀσπὶς, nempe aſpis, apud Græcos propriè ſcutum rotundum, & in longitudinem minimè extenſum ſignificat: ideoq; Euſtathius hoc nomen ab α particula priuatiua, & verbo σπίζω nimirum extendo deriuat; quoniam hoc ſcuti genus artifex ad ſpeciem rotundæ, & non oblongæ figuræ fabrefecerit. Scholiaſtes verò Ariſtophanis nomen Aſpidis nempè ſcuti ab aſpide animali deducit; quandoquidem hoc animal inſtinctu quodam naturali ductum in orbes multos, ità conuolutum dormit, vt ſcutum rotundum repræſentet. Alioquin Aſpis inſula in Mari Lycio à Plinio memoratur. Item Aſpis eſt Promontorium ad formam clypei à natura fabrefactum,

Ambiguitas nominis eſt tollenda.

Aſpis ſcutum ſignificat.

Aſpis Inſula.

L. 5. c. 13.

A sacrum, Africæ litora opacans, cum vrbe eiusdem nominis, quæ Latinis clypea nuncupatur. Huius etiam meminit Silius Italicus hoc versu. *Aspis vrbs.*

In clypei speciem curuatis turribus Aspis.

Cosura etiam insula ante Aspidem sita, Carthaginensem vrbem, quam clypeam vocant, à Strabone celebratur. *Lib. 5.*

SYNONYMA, ET ETYMVM.

ASPIS, vt ex scriptis Isidori colligere possumus, nomen proprium ab aspergendo sortita est: propterea quod venenum quodammodo morsu aspergat. Quamuis, secundùm Arnoldum, ab asperitate cutis cognominetur. Alij nixi Auicennæ authoritati ab aspiciendo, aspidem indigitarunt: cum Auicennas scriptum reliquerit, quòd aspides acutissimo intuerentur lumine, nisi eorum oculi à quibusdam carunculis comprimentibus impedirentur. Alij nomen huius animalis ab aspide, nimirum à clypeo deriuant, quoniam hæc Fera instinctu quodam naturali ducta, statim atq; aliquem senserit strepitum, somno excusso, se se in orbem contrahit, atque ex medijs spiris terribile caput attollens, aspidem, nempe rotundi clypei formam exhibet. Verùm si rem accuratè perpendamus, ἀσπὶς est nomen græcum, à Latinis tamen vsurpatum: vnde Scholiastes Aristophanis dici existimat ἀπὸ τῦ ἀ, ἐπιτατικῆ μορίυ, καὶ τῦ σπίζω τὸ ὀκτείνω, διὰ τὸν ὀζὺν αὐτῆς συρίγμος, ἢ διὰ τὸ τῦ σώματος αὐτῆς μῆκος. nimirũ ab, ἀ, particula intensiua, & verbo σπίζω, quod extendere significat, propter acutum ipsius sibilum, aut propter eius corporis longitudinem. Cæterùm hæc Fera à doctissimo Quatramio Marassus, & vipera nominatur, cum ritu viperarum catulos pariat. Alioquin ratione loci, Serpens Niliaca, & Aegyptia propriè dicitur, ideoq; secundùm Ouidium, Serpens vocatur peregrina: cum Aegypto tãtùm sit peculiaris. canit enim Poeta hunc in modum, quando de mysterijs Isiacis verba facit. *Verà huius animalis etymologia. Marassus, & vipera dicitur. Lib. 9. Metam. Serpens peregrina qualis.*

Plenaq; somniferis Serpens peregrina venenis.

Hanc etiam ob causam, Propertius appellauit aspidem sacrum Colubrum, quoniam in simulacris Isidis adhiberetur sic enim canit. *Lib. 2.*

Brachia spectauit sacris admorsa colubris.

Si nomen hæbraicum aspidis inquiramus: legemus in textu hæbraico Deuteronomij. Pethen, quam vocem pro aspide interpretantur: pariter apud Psalmographum in codice hæbraico, vox Akschuh, à multis aspis, vel species aspidis exponitur: propterea quidam hanc aspidem ptyadem esse asseuerant. Item apud Esaiam, & Ieremiam, vocem Zipheoni, Interpretes aspidem, vel Regulum vertunt. Albertus, ex Auicenna, aspidem reddit Hasyos; quamuis alij Hascos scribant. Similiter apud Albertum, Arunduens Serpens fortè erit aspis chelidonia dicta, quæ ab eodem hirundo nuncupatur: cum Athaes Aspis sit diuersis insignita coloribus. Italicè dicitur aspide. Bononiensibus Magarasso, loquendo tamen de aspide nostrate. Hispanicè Biuora, Gallicè Vn aspic. Germanicè Ein schlang genannt. *Cap. 2. Psal. 140. Cap. 59. Cap. 8. Nomina Hebraica, & Arabica Aspidis. Species Aspidis ex Solino.*

DIFFERENTIÆ.

ELIANVS monimentis mandauit aspidum genus in sexdecim species ab Aegyptijs distribui solere: sed postea quæ, & quales nam sint huiusmodi differentiæ, non explicauit. Solinus & ipse plures, diuersasq; huiusmodi animalis species (quamuis perperam) constituit. Et enim Dipsadem inter species aspidis collocat; cum tamen Dioscorides, Lucanus, & alij authores non proletarij Serpentem Dipsadem ab aspide valdè discrepantem esse statuant. Lucanus enim sic canit.

——— *stabant in margine siccæ,*
Aspides, in medijs sitiebant Dipsades vndis.

deoq; colligendum est ex verbis Lucani, inter aspidem, & Dipsadem maximam eadere dif-

re differentiam: quandoquidem ex illius sententia, altera species terrestris, altera aquatilis esse perhibetur: neq; officit Galeni, & Aetij opinio, qui triplicem aspidum constituentes speciem, vnam terrestrem nominant; cùm illo in loco, terrestris, non ad differentiam aquatilis nuncupatur, sed dicitur aspis terrestris, quia in locis mediterraneis versetur: cum alia species chelidonia dicta circa ripas Nili libenter stabuletur. Præterea Solinum secutus Isidorus nõ solum hæmorrhoum ad genus aspidum reducit, sed etiam Presterem, & Sepa aspidem tabificam appellat. Immò prædicti authores ab effectu nocendi, has species inter se discriminant: propterea quòd Dipsadem siti, & Hypnalem somno interimere asserunt; quoniam Hypnalem speciem aspidis somno necantis esse arbitrantur; cum tamen hæc vox (hypnalis) non speciem, sed epitheton aspidis denotet. Licèt apud Lexicographos græcos legatur ὑπνάλη species aspidis somno necantis. Albertus meminit hippupici, additq; esse illam aspidis speciem, cuius morsu suauis sequitur interitus. At Nicolaus Leonicenus hippupicem pro hypnali intelligendum esse tradidit.

Differẽtia aspidũ terrestris, & aquatilis non admittitur.

Hypnalis an sit species aspidis.

Alij, ratione boloris, has Feras inter se distinguunt. Pausanias atro colore, & Olaus magnus cinereo aspides refertas esse narrant. Cæterùm non modo nigras, & cinereas, sed fuluas quoq; in agro Bellunensi Pierius se conspicatum fuisse testatur. Insuper alij aspidi chelidoniæ colorem hirundinis, Ptyadi cinereum, & viridem assignant. Demùm aspidi terrestri, vt plurimùm, colorem cineris attribuunt, quamuis subuirides etiam reperiantur. Nicander quoq;, qui vnam tantùm agnouit aspidem, in colore variam constituit, dum aspidem cineream, luteam, fuliginosam, & nigram esse promulgat.

L. 14. *Hieregl.*

Colores aspidum quales esse debeant.

Strabo, ratione magnitudinis, duas ægyptiarum aspidum differentias esse astruit: nam alteram spithamæ duodecim digitorum longitudinem continentis esse, hanc q; breuiorem, & morsu ὀξυθανατωτέραν nempè feraliorem esse fatetur; hæc species cum aspide chelidonia Aetij conuenire videtur: siquidem prædictam longitudinem non excedit, & celerem percussis interitum affert. Deinde Strabo alteri speciei ὀργυιὰν mensuram inter ambas manus extensas contentam assignat; vlnam Latini dicunt. Quare hæc aspidis species, vel ad chersæam, vel ad ptyadem referetur: nam Strabo, cum duas tantùm huius Serpentis species agnouerit, ptyadas cum chersæis confundere videtur. Nicander verò, quoad magnitudinem, vnam tantummodo aspidem agnouit, cui μῆκος ὀργυῆ πεντρικὸν tribuit. Quocirca mirum non videbitur, si nonnulli authores, Feras huius generis quinq; cubitorum obseruauerint.

Aspis chelidonia, cuius sit longitudinis.

Aspis Nicandri, cuius sit magnitudinis

In quadam etiam Ciuitate Cypri, vasti serpentes (Cussi dicti) versantur, qui aspides perperam cognominantur: carent enim illis conditionibus, & notis, quę in legitimis aspidibus obseruantur. Immò in Calecuth etiam, authore Ludouico Romano, magni angues diuagantur, inter quos sunt, qui ad illius mentem, magnitudine aspidem repręsentant: modò ambigimus, an veræ aspides esse possint. Si confugiamus ad Dioscoridem, is vnam tantùm aspidem describit: etenim quas hodie vulgus nuncupat aspides, nullis ferè gaudent notis, quas Prisci suis aspidibus attribuebant; anteriorem enim partem erigebant, & collo erant tumido, quemadmodum in tabula Isidis pingebantur. Bellonius conspicatus est apud Brutios in Italia, serpentem, habentem in fronte callum instar tuberculi, huncque aspidem veterum esse existimauit. Galenus autem in libro de theriaca ad Pisonem, tria aspidum genera assignat: cum quędam apud eumdem χερσαία, quædam χελιδονία, & quædam πτυάδις cognominentur. Primitus χερσαῖος Græcis exponitur terrestris, ideoq; sic nuncupatur illa species aspidis, quæ loca incolit mediterranea. Item χελιδὼν hirundinem significat; quare quædam aspis colorem hirundinis æmulans chelidonia nominatur. Demùm quoniam πτύω est verbum græcum, quod spuere significat, hinc πτυὰς sputatrix exponitur, estq; species quædam aspidis ab inspuendo veneno ita nuncupata. Et quamuis Ammianus quamdam aspidis speciem aquatilem constituere videatur, dum inquit. *Quas omnes serpentes magnitudine, & decore aspis facilè supereminens, nunquam sponte sua fluenta egreditur Nili.* Nihilominus hic author fortè per flumen Nili, regionem Aegypti, quam alluit Nilus, intelligere voluit: nam si aspidem in vndis Nili morantem intellexisset, à veritate valde declinasset; cum alij authores superius memorati, terrarum, & non aquæ incolam aspidem esse statuant.

L. 5. *Nauig cap. 21.*

Lib. 3. ob. c. 51.

Cap. 8.

Species aspidum secundũ Galenum sũt tres.

Etymũ nominũ specierum aspidis.

Li. 20. c. 2.

L. 13. c. 20.

Aetius prædictis nixus fundamentis retulit apud Ferarum scriptores, tres aspidum differentias obseruari, nimirum terrestres, in mediterraneis commorantes locis, chelidonias

A donias circa Nili ripas latibulantes, & ptyades, quæ ſputo venenato animalia inficiunt. Terreſtres maiores prædicat, cum longitudinem quinq; cubitorum æquent, chelidonias colore nigro, & albo refertas delineat: ptyades verò cinereo colore, viridiq; ad aureum declinante conſperſas deſcribit.

Ponzettus quoq; aſpidem primò ſiccam, & longiorem, necnon oculos, inſtar acteſi carbonis, micantes habentem exhibet: deinde aliam caput eleuantem, & conſtrictis dentibus ſputum venenoſum eiaculantem: tertiam hirundinem ob coloris ſimilitudinem, cognominat. Harum igitur ſpecierum icones, ad mentem Greuini ante oculos legentium repræſentare non piguit. His addere etiam libuit duas aſpidum icones, quarum altera alio nomine parua vipera vocatur, eſtq; coloris ferruginei, altera verò colore ſubuiridi maculoſo eſt inſignita, & interdum in noſtris etiam regionibus reperitur, vulgoq; *aſpido tormento* appellatur; quoniam morſu forſitan tormentum, & cruciamentum, non autem interitum hominibus afferat. *Tres aſpidũ ſpecies deſcribuntur.* *Aſpido tormento qualis.*

Legimus in hiſtorijs, apud Chiribrehenſes diuagari aſpides caudæ aculeo ferientes:
B immò caudæ cuſpide ab Incolis ſagittæ imbuuntur, vt vulnerando lethaliter feriant. Villa quædam Bononienſis ſecus valles ſita, & *Malalbergo* nominata ſcatet copia aſpidum varijs decoratarum coloribus: *magaraſſe* vulgo dicuntur, qui dentibus vulnerant, & oblongo caudæ aculeo ferire nituntur. Villici ab his ſaucij partem tumefactam ligant, deinde leuibus adhibitis præſidijs tridui ſpatio liberantur. Quamobrem hæ aſpidum ſpecies cum aſpidibus ægyptiacis minimè conuenire dicuntur: quemadmodum ſuperius etiam adnotauimus. *Aſpides no ſtratesvbi.*

DESCRIPTIO.

C COLOSSA in vigeſimum caput Iob, aſpidem paruum eſſe ſerpentem, viperaq; prolixiori corpore diuulgat. Belluacenſis hanc Feram cæruleo colore exornatam deſcribit; eiq; dentes longos, & extra labia exporrectos, ad inſtar dentium apri, aſſignat. Plinius in hoc Serpente duos dentes in parte ſuperiori, dextra, læuaq; more tenuis fiſtulæ perforatos, venenumq; rituaculei ſcorpionum, infundentes perpendit. Agricola in libro de Animalibus ſubterraneis duo in hac Fera, nempè tetrum odorem, necnon longitudinem, & craſſitudinem mediocris anguillæ meditatur. Quamuis, vt notat Edoardus Vuotonus, longitudo horum animalium interdum ſit orgyiæ, nempè ſenum pedum, & latitudo, quanta eſt venabuli, quo venatores ad tauros, leoneſq; conficiendos vti ſolent. Aelianus, prolixiori oratione, aſpidis deſcriptionem ante mentis oculos repræſentare conatur, dum hoc animal ſquamis rubentibus horrere, tractibus tardis incedere, ſomniculoſis oculis innuere, geminas caruncules callo valdè ſimiles in fronte gerere, ceruice ſqualida turgere, & in obuios, aut viatores anhelando virus ab ore emittere aſſeuerat. *Lib.* 11. *Bẽtes qualis ſint.*

At inter cæteros ſcriptores, Nicander dicendi maieſtate clariſſimus, & antiquiſſimus, ex quo cæteri authores multa deſumpſerunt, aſpidem deſcribit hunc in modum
D verſibus in latinum ſermonem ſic translatis. *Nicandri deſcriptio.*

Tam procera, extenſa queunt quàm brachia duci,
Tantaq; craſſities eſt, quantum miſſile telum,
Quod faciens haſtas docta faber expolit arte;
Pro trucium horriſona taurorum, & cæde leonum.
Squallidus interdum color albet, ſæpè virenti
Cum maculis, ſæpè eſt cineres imitante figura;
Nonnunquam ardenti veluti ſuccenditur igne;
Idq; nigra æthiopum ſub terra, quale refuſus
Nilus ſæpè lutum, vicinum in Nerea voluit.
Præterea geminæ calli inſtar, fronte caruncl æ
Hærent ſanguineis ſcintillant lumina flammis,
Turgida ſqualet item ceruix, graue ſibilat ipſa
Beſtia, dum certam vomit ira concita mortem.

Aſpidis tres differentiæ, cherſæa nempè terreſtris, chelidonia ideſt hirundinaria, & Ptyas ſcilicet ſpuens.

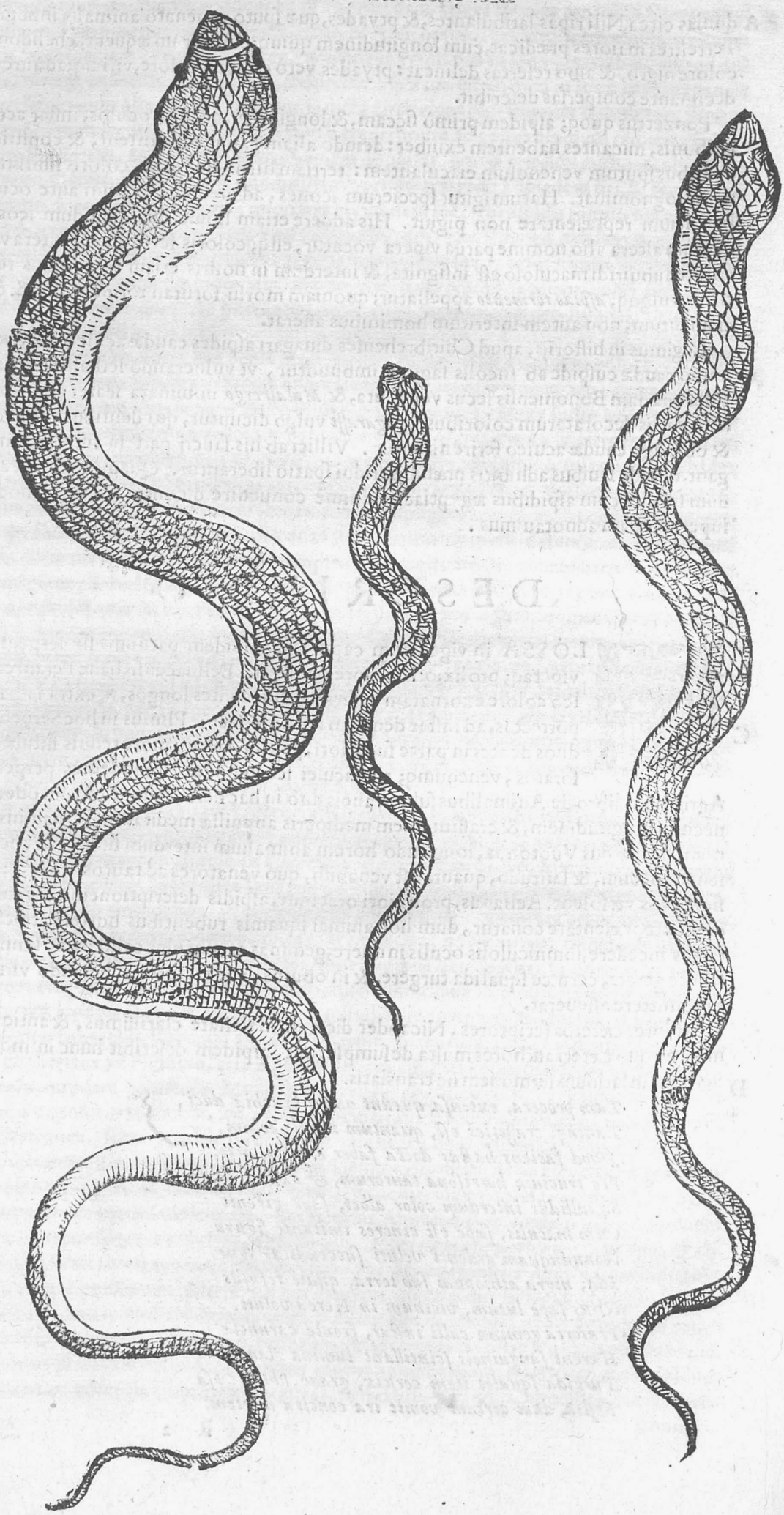

Aſpidis ſpecies colore ferrugineo, vipera parua vulgo dicta.

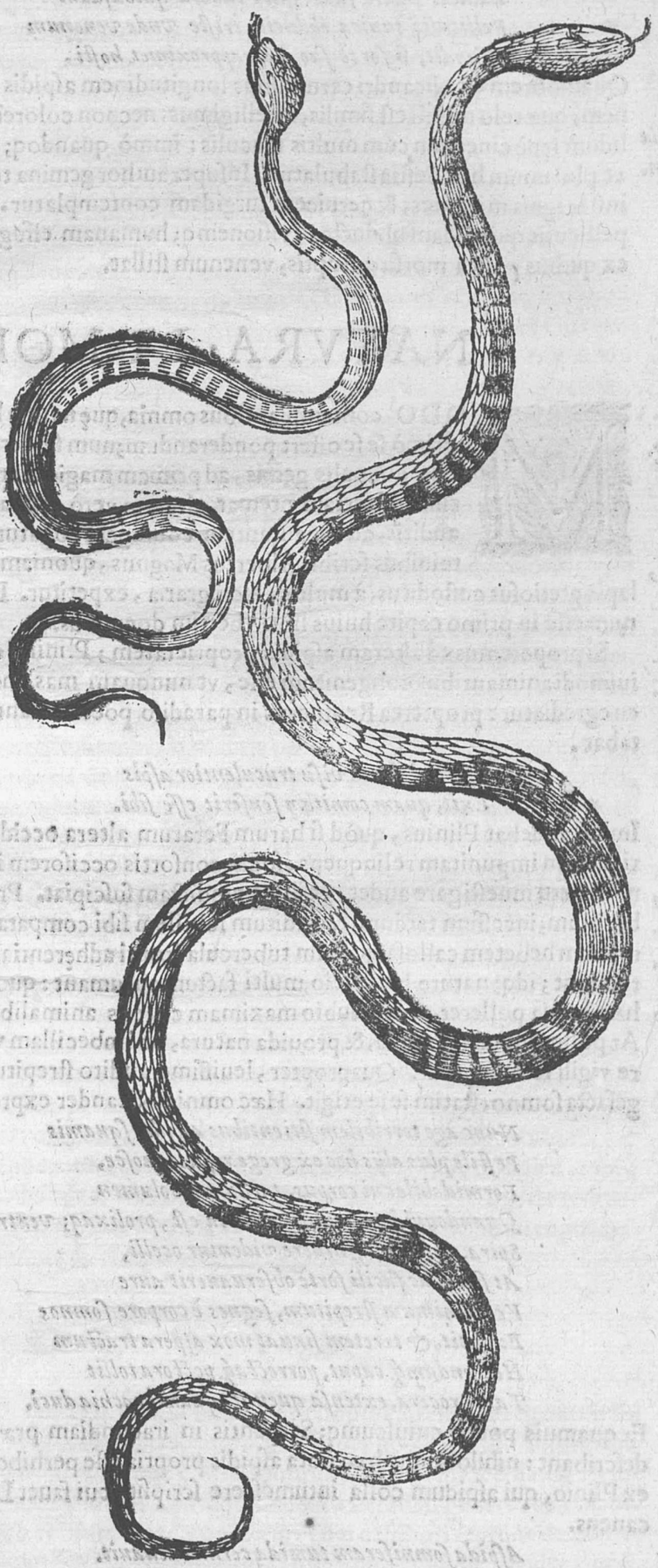

Aſpidis alia ſpecies colore ſubuiridi maculoſo.

Quatuor hinc intra maxillæ concaua dentes E
Radices fixere ſuas, quos iuncta quibuſdam
Pelliculis tunica obducit, triſte vnde venenum
Effundit, ſi fortè ſuo hæc approximet hoſti.

Quamobrem ex Nicandri carminibus longitudinem aſpidis vnius vlnæ, & craſſitudinem, quæ telo miſſili eſt ſimilis, intelligimus; necnon colorem animalis aliquãdo ſqualidum ſæpè cinereum cum multis maculis: immò quandoq; inſtar coloris Soli, in quo vt plurimum hæc beſtia ſtabulatur. Inſuper author gemina tubercula in fronte, oculos inſtar ignis micantes, & ceruicem turgidam contemplatur. Tandem quatuor dentes pelliculis quibuſdam obductos, viſionem q; humanam effugientes huic Feræ aſſignat, ex quibus poſtea morſu diſruptis, venenum ſtillat.

Tubercula aſpidũ vbi.

NATVRA ET MORES.

MODO contemplantibus omnia, quę natura his animantibus ingenuit, F primò ſe ſe offert ponderandum; num ſit verum aſſertum Iſidori, quòd hoc animalis genus, ad primam magici cantoris vocem, alteram aurium ad terram premat, alteram verò cauda obturet, nè, cantionibus auditis, ad excantantem confugere cogatur: ſiquidem id fieri ab hominibus ſcribit Albertus Magnus, quoniam in capite huius animalis, lapis pretioſus cuſtoditus, à multis, lucri gratia, expetitur. Hoc autem à veritate alienum eſſe in primo capite huius libri vbertim docuimus.

L. 12. Orig.

Li. 25. de An.

Si properemus ad alteram aſpidis proprietatem; Plinius diuulgauit id à natura huiuſmodi animantibus congenitum eſſe, vt nunquam mas, niſi comite fœmina, à ſpecu egrediatur: propterea Reuſnerus in paradiſo poetico hanc proprietatem ſic decantabat. G

Aliæ proprietas aſpidis.

Non prius è fouea viſu truculentior aſpis
Exit, quàm comitem ſenſerit eſſe ſibi.

Immò addebat Plinius, quòd ſi harum Ferarum altera occidatur, tunc ſuperſtes iniuriam non impunitam relinquens, ſociæ conſortis occiſorem in numeroſo etiam hominum cœtu inueſtigare audet, vt illius vindictam ſuſcipiat. Præterea aſpides viſum imbecillum, inceſſum tardum, & auditum ſubtilem ſibi compararunt. Viſum horum animalium hebetem calloſa quędam tubercula fronti adhęrentia, oculoſq; comprimentia reddunt; idq; naturę beneficio, multi factum autumant: quoniam ſi viſionis acumine hæc beſtia polleret, proculdubio maximam cæteris animalibus noxam eſſet allatura. At poſtmodum ingenioſa, & prouida natura, ob imbecillam viſionem, hanc Feram aure vigili remunerauit. Quapropter, leuiſſimo audito ſtrepitu, quaſi à quodam expergefacta ſomno, ſtatim ſe ſe erigit. Hæc omnia Nicander expreſſit hunc in modum.

Viſus imbecillus aſpidũ, & cur.

Auditus qualis.

Nunc age terribilem ſitientibus aſpida ſquamis
Peſtile plus alijs hoc ex grege reptile, noſce,
Formidabile cui corpus, tardumq; volumen
Quandoquidem tranſuerſa via eſt, prolixaq; ventris H
Spira, veternoſiq; niuere videntur ocelli,
At ſimul ac facili fortè obſeruauerit aure
Vel minimum ſtrepitum, ſegnes è corpore ſomnos
Excutit, & teretem ſinuat mox aſpera tractum
Horrendumq; caput, porrectaq; pectora tollit
Tam procera, extenſa queunt, quam brachia duci.

Et quamuis poetæ cuiuſcumq; Serpentis in iracundiam præcipitis tumidum collum deſcribant: nihilominus hæc nota aſpidis propria eſſe perhibetur. Id colligendum eſt ex Plinio, qui aſpidum colla intumeſcere ſcripſit, cui fauet Lucanus hunc in modum canens.

Ira huius Serpentis.

Li. 9. pharſaliæ.

Aſpida ſomniferam tumida ceruice leuauit.

Itaq; aſpides duabus potiſſimum proprietatibus gaudere dicuntur, quibus alij Serpentes carent: cum ceruix horum animalium latè tumeſcat, & eorum venenum vnà cum

ſopore

A ſopore artus patientis occupet. Scribebat Dioſcorides, quòd virus Aſpidis, & Baſiliſci, more taurini ſanguinis, in arterijs vulneratorum, ſanguinem cogit. His addit Volaterranus à punctura aſpidis ranam depaſti vulnus immedicabile fieri: propterea, ex Arnoldo, percuſſi ab aſpide, duarum, vel trium horarum ſpatio intereunt. Nec præter rationem: quandoquidem Ioannes de Vigo narrabat (referente Pareo) ſe Florentiæ nouiſſe circulatorem, qui vt melius propria pharmaca populo venderet, digitum aſpidi mordendum porrexit, & poſt horas quatuor interijt. *Vulnus aſpidis quando lethalius.*

Habent præterea aſpides hoc peculiare, vt mordendo tumorem non inducant: deinde (cũ dentibus adeò exilibus, & mẽbranula tectis ſint præditi, vt à multis dentibus, carere credantur) tam exiguum foramen vulnerando formant, vt viſionem penè effugiat. Hac de cauſa multi Cleopatræ interitum cognitu difficilem fuiſſe arbitrantur, quæ morſu aſpidis vitam terminauit; quemadmodum ex Galeno in libro de Theriaca ad Piſonem colligendum eſt. Nam cum Auguſtus, ſuperato Antonio, viuam Cleopatram tanquam fœminam præſtantiſſimam in triumphum ducens Romanis oſtendere B decreuiſſet, ſtudioſius ſeruandam curauit. At illa malens Regina ex humanis decedere, quàm captiua Romanis eſſe ſpectaculo, hoc Serpentis genus, vt, citra ſuſpitionem, ſibi inferret mortem, elegit. Duabus igitur fidiſſimis mulieribus, Naera ſcilicet, & Carmione indies operam ſuã Reginę præſtantibus iuſſit aſpidem vuis, ficubuſq; contectam adfallendos cuſtodes in calatho deferri. Itaq; facto in prędictis fęminis periculo, num Serpens illicò perimeret; vnde ſtatim atq; Cleopatra illas exanimes conſpicata eſt, eodemmet animali ſibi exitium attulit. Hęc fortè aſpidis ſpecies fuit chelidonia, quę nulla interpoſita mora morſu venenans, illicò percuſſos vita priuat. Hęc etiam ſpecies inſtinctu quodam naturali ducta, cum libenter circa Nili ripas moretur, per dies triginta, ad loca alta properat, antequam flumen, Solum Aegypti, alluuione fęcundet. Cherſæa verò aſpis non confeſtim, ſed interpoſita quatuor horarum mora, in animalium perniciem operatur. Demùm aſpis ptyas præter morſum ſaliuam habet venenoſam, & adeo tenuem, vt anguſtiſſimos etiam cutis porros facillimè penetrare poſſit. Quamobrem Galenus, ſcribens de Theriaca ad Piſonem, tradebat ptyadas aſpides, C exporrecta ceruice, & mentita interualli longitudine, inſtar rationalis cuiuſdam animalis, venenum in tranſeuntes expuere. Quapropter Porphyrius non immeritò ſcripſit. οἱ ἐν αἰγύπτῳ ὄφεις πτύσμασι χρῶνται, ὅθεν καὶ πτύαδες καλῶνται, καὶ τυφλοῦσι τὰς ὄφεις τῶν ἐπιόντων. Nimirum Serpentes, qui in Ægypto ſunt, ſputo vtuntur, vnde & ſpuentes vocantur, & inmadentium oculos excæcant. His addendum eſt aſſertum Auicennæ, qui ſolo ſerpentini huius ſputi odore animantes perire exiſtimauit. *Interitus Cleopatræ qualis. Cap. 6.* *Nomina ancillarũ Cleopatræ.* *Aſpis chelidoniæ vis.* *Aſpis ptyas qualis.* *Lib. 3. περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψυχῶν.*

Naturæ etiam horum anguium meminit Olaus Magnus diſſerens de aſpidibus aquilonaribus, quæ eleuatæ ſupra pectus incedunt, ſputumq; venenoſum in gutture collectum, in reſiſtentem, vel obuium eiaculantur, deinde celeri curſu ad antra, & ſaxorum cauernas ſeſe recipiunt. De natura autem ouorum aſpidis recitat Bartholomæus cognomento Anglicus, quòd hæc parua, rotunda, liuida, viſcoſa, fœtida, ſummè venenoſa, & filamentis quibuſdam conglobata ſunt, quæ ſi contingat, vt inuenta à Rubeta, vel ab alio animali venenoſo foueantur, tunc vermis procreatur, qui viſu, & halitu, more Baſiliſci, primo fouentem, deinde alios etiam animantes perimit: Deniq; de temperatura aſpidis, ſi lector multa ſcire deſiderat, confugiat oportet ad primum caput huius libri, vbi prolixiori ſermone de temperamento anguium agitur. D *L. 19. c. 88.* *Oua aſpidum qualia.*

LOCVS.

ASPIDES nullas in Gallia diuagari Bellonius atteſtatur: quamuis ibi multi verſentur ſerpentes, qui vulgò aſpides nominantur. Inſulæ quidem Hiſpaniæ, vt recitat Chriſtophorus Andreas in Oecoiatria (referente Pareo) aſpidibus, omniq; venenato Ferarum genere redundant. Neq; hoc à veritate recedere videtur; cum calidiori regione delectentur. Etenim Ariſtoteles in hiſtoria animalium tradidit aſpides gigni in Africa, quarum ictus omni præſidiorum generi reluctantur. Sed animaduertendum, ex Ioanne Bohemo, quòd Africa producit etiam Ichneumones, qui malitiam aſpidum *Li. 8. c. 29.*

repri-

reprimunt, atq; caſtigant. Lucanus etiam promulgauit ab hoc Ferarum genere loca E
diligi calidiora: quapropter Africam, & potiſſimum Aegyptum, ripaſq; Nili tanquam
peculiarem proprium q; locum incoli: vnde ſi accidat, vt huiuſmodi Feræ in frigidio-
ribus locis conſpiciantur, illuc delatas eſſe Lucanus arbitratur, dum inquit.

L. 9. Phar-ſal.

Ipſa caloris egens gelidum non tranſit in orbem
Sponte ſua, Niloq; tenus metitur arenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur
Huc Libycæ mortes, & fecimus aſpida merces.

Quamuis Strabo quodammodo diſſentire à Lucano videatur, dum propriam ſpeciem
Ægypto aſſignat, præter illas, quæ in alijs diuagantur locis: vnde ſtatuere videtur alijs
etiam in locis aſpideſ procreari. Salmaſius tamen in Solinum ſententiæ Strabonis
quodammodo fauens, de alijs Libyæ locis fortè locutum fuiſſe Strabonem pronuncia-
uit. Veteres enim aſpidum patriam Libyam, & Ægypti fines circumſcripſerunt: nam
Opinio Veterum circa locũ aſpidum. retulit Nicander fuliginoſam aſpidem ſub Æthyopum gleba ab vnda Nili in mare ve-
cta deliteſcere, & per hanc ſpeciem, ad mentem Aetij, aſpis chelidonia Nili ripas in- F
colens intelligenda eſt: quandoquidem colorem hirundinum fuſcum eſſe omnibus
conſtat; cum etiam gemmæ chelidoniæ ab eodem colore denominentur. Itaq; inter
aſpidum tres ſpecies nominatas, chelidoniæ Aegypti peculiares eſſe feruntur. Et eò
Quæ ſpecies colat Nili ripas. magis, quoniam Olaus Magnus aſpides in plaga Septentrionali (licèt quoad venena-
tam naturam Africanis debiliores) obſeruauit, quæ pariter ſcabroſa cute, cinereo
Quęnã aſpis Ægypto magis familiaris. colore, oculis ſcintillantibus, & longitudine trium, vel quatuor cubitorum, morſu fe-
riant, cui præſentiſſimo occurrendum eſt remedio.

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

MVLTIS animantibus, & plantis aſpis diſſentire videtur, dum pri- G
mo in odium Ichneumonis rapitur; quod Nicandro non fuit igno-
tum, quando in Theriacis cecinit his verſibus in Latinum ſermonem
translatis.

Solus eam potis eſt Ichneumon vincere peſtem,
Cum graue cautus ei bellum parat, editaq; oua
Quæ fouet in multorum hominum inſuperabile lethum
Omnia fracta terit, mordaceq; dente laceſſit.

Ex L. 9. Phar-ſal. Bellum quoq; Ichneumonis, & Aſpidis eleganter explicauit Lucanus his carminibus.

Aſpides vt Pharias cauda ſolertior hoſtis
Ludit & iratas incerta prouocat vmbra,
Obliquaſq; caput vanas Serpentis in auras
Effuſo tuto comprehendit gutture morſu,
Lethiferam citra ſaniem tunc irrita Peſtis
Exprimitur, fauceſq; fluunt pereunte veneno.

Præterea aſpis acri odio quoſdam angues Argolas nuncupatos proſequitur: quando-
quidem ad illius interneeionem à natura procreati eſſe videntur; cum ſcripſerit Suidas, H
Cimices aſpidibus cõtrarij. iuſſu Alexandri Magni, hoc Serpentis genus Argo Pelaſgico Alexandriam, ad perimen-
das aſpides, delatum fuiſſe. Item aſpis Ranarum fætus cauda inſignes proſequitur; quod
Agricola in libro de animalibus ſubterraneis annotauit. Amplius cimices aſpis abo-
minatur; ideoq; contra eius morſum valere dicuntur: nam gallinæ ex Plinio, qua die
cimices ederint, ab aſpide non morderi perhibentur.

Ari radix aduerſatur aſpidi. Sunt præterea nonnullæ plantæ, à quibus aſpides naturaliter abhorrent. Primitus
L. 7. Phyt. cap. 24. Ari radice omnes Serpentes, & potiſſimum aſpides fugantur; ſiquidem eius fumo adeò
L. 7. de rer. var. inebriantur, vt, ex Porta, torpidæ interdum reperiantur. Plinius addit naturæ aſpidum
L. 3. de Ira. halicacabum ita aduerſari, vt radice huius plantæ propius admota, aſpis ſoporetur: id
autem mirum non eſſe tradit Cardanus, cum huius plantæ radices, & ſemina homini-
bus quoq; ſoporem afferant. Ex altera parte loca opaca ab hoc animali ita diligi, vel
potius odio haberi aſſerũt, vt proprium ſit huius Feræ in vmbra tantummodo exurge-
re: vnde ſcriptum reliquit Seneca: ſicuti taurum color rubicundus excitat, & vrſos,

boueſq;

A bouesq; mappa proritat, ita aspis ad vmbram exurgit.

Insuper aspides ob sympathiam quamdam Afris, & Syris minimè obesse dicũtur: qua de causa prædicti populi proprios filios, vt narrat Vincentius Belluacensis, ijs obijciunt, quos si læserint tanquam adulterinos respuunt, sin secus eos tanquam legitimos nutriunt. Verùm id non de omnibus Afris, & Syris, sed tantum de Psyllis Libyæ populis intelligendum est, de quibus, in historia Serpentis in genere, actum fuit. Tandem animalia eiusdem speciei tam singulari amore se inuicem complectuntur, vt nec vipera viperam, nec aspis aspidem lędat. Hæc fuit opinio Galeni in libro de inæquali intemperie, quando hæc verba protulit. *Ita vtiq; & scorpium nec aueris si ieiunus illi inspueris. At non homo hominem morsu interimit, nec vipera viperam, nec aspis aspidem: siquidem quod simile est, id congruum amicumq; est, quod contrarium, inimicum, & noxium.*

Sympathia aspidũ cũ varijs populis.

Cap. 6.

VENENI ASPIDVM SIGNA.

B

VESTIGIA ictus aspidum tam obscurè apparent, vt acrem etiam oculorum aciem effugiant, & eò magis, quia tumor circa vulnus non eminet ob veneni tenuitatem, quod mirabili celeritate ad partes intimas penetrat, ideoq; cutim subiens ita ad peniciora delabitur, vt vel parùm, vel nihil in superficie cutis emineat. Hac de causa mors Cleopatræ cognitu fuit difficilis, & nonnisi serò ab Octauianis, ex duobus paruis punctis deprehensa fuit. Vnde non iniuria sic canebat Nicander in Theriacis.

Mors Cleopatræ cur fuerit difficilis cognitu.

Nec tamen vlla vides impressi vulnera morsus,
Nec dignus fatu tumor ictum corpus adurit:
Sed qui læsus homo est, citra omnem, fata laborem
Claudit, & ignauo moriens torpore fatiscit.

C Hæc & alia signa huius veneni diuulgauit Lucanus, dum interitum Leui morsu aspidis perempti enarrauit hunc in modum.

L. 9. Pharsal.

At tibi Leue miser fixus præcordia pressit
Niliaca Serpente cruor, nullóq; dolore
Testatus morsus subita caligine mortem
Accipis, & stygias somno descendis ad vmbras.
Non tam veloci corrumpunt pocula letho
Stipite, quæ diro virgas mentita Sabæas
Toxica fatilegi carpunt matura Sabæi.

Per Niliacum Serpentem à poeta hoc in loco aspis intelligitur: cum libenter circa ripas Nili versetur, citiusq; dicitur hoc animal morsu interimere, quàm toxicum arboris apud Sabæos populos nascentis. Reusnerus quoq; in Paradiso poetico meditans somnum morsu aspidis inductum, pronunciauit distichon huius tenoris.

Serpẽs Niliacus qui.

Brachia si fuerint sacris admorsa colubris,
Iam trahit occultum membra soporis iter.

D Huius etiam symptomatis meminit Georgius Pictorius in Lerna malorum, dũ ceecinit.

Aspidis & morsu læsum dormire fatentur
In mortem, antidotum nec valuisse ferunt.

Itaq; cum alias exaratum fuerit venenorum alia vni, alia alteri corporis parti peculiarem afferre noxam: poterimus in præsentia pronunciare virus aspidis principaliter cerebro aduersari; quemadmodum ex enarratis symptomatibus hunc morsum concomitantibus colligendum est: veluti sunt sopor, & oculorum nictationes. Scribebat enim Dioscorides, quòd statim post ictum aspidis, caligo oculos obumbrat, nullus penè conspicitur tumor, mediocris insurgit stomachi dolor, & vulnus est adeo exiguum, vt ab acutissima acu factum esse videatur. Addit postea Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem, quòd ictum aspidis consequitur stupor, pallor, frontis refrigeratio, hiatus assiduus, palpebrarum nictatio, colli inclinatio, capitis grauitas, segnities, lapsus in profundum somnum, & tandem conuulsio. Immò addit quoq; ex

Symptomata morsus huius Ferę. Li. 6. c. 56.

Loco cit.

morsu

Symptomata ex morſu cherſęæ aſpidis.

morſu aſpidis chelidonię prędentiſſimam eſſe necem, & ex ictu cherſææ nonniſi poſt ſpatium quatuor horarum accedere: cum ptyas multò tardius interimat. Auicennas autem ſigna morſus aſpidis chelidoniæ, necnon aſpidis ſiccæ, ſeu cherſææ eadem eſſe affirmat: harum namq; alterutra, ſi mordeat, accidunt, vt inquit ipſe, frequentes ſingultus, alteratio caloris, ſtupor, & frigus membrorum, & ſomnus profundus cum pulſus vehementia. Sin mordeat ptyas, ideſt ſpuens: tunc patiens, ad mentem eiuſdem Auicennę, ſenſu, & motu penè priuatus, poſt continuos ſaltus ſoporatur: cum torſione colli, ſpaſmo, pulſu inordinato, & abſq; dolore, vita priuatur: quamuis ab initio dolorem inteſtinorum ſenſerit, & ad vomitum prouocandum, digitos in guttur introduxerit. E

Signa morſus ptyadis

Actuarius quoq; patientis colorem in viridem, & herbaceum permutari aſſerit: deinde in reliquis ſymptomatibus aſſignandis, ſententiæ Nicandri, & Auicennæ adſtipulatur. Tandem Ponzettus non modò ſymptomata ictus aſpidum, ſed etiam eorum cauſas in medium afferre conatur, dum inquit nigredinem quandoq; circa locum affectum, dimanare à nimia caliditate veneni partem adurentis, & oculorum obſcuritatem à vaporibus venenatis oriri atteſtatur, qui interdum capitis dolorem afferre ſolent. Poſtea humores in ſtomacho venefica vi infecti agitantur, & vomitionem prouocant: immò ſæpè conuulſionem, quoniam tunicæ ſtomachi contrahuntur, & coarctantur. Deniq; materia deſcendens ad inteſtina dyſenteriam, ſyncopem, & interitum procreare dicitur.

Symptomatum huius veneni cauſæ. F

VENENI ASPIDVM MEDELA.

MVLTI, antequam præſidium aliquod ad profligandum aſpidis virus, præſcribant, vitæ ægrotantis periculum facientes, centaurium in vino tritum propinant; nam ſi pharmacum euomatur, patientem perituru, ſin ſecus, victurum eſſe pollicentur. Ariſtoteles tamen, in hiſtorijs animalium, aduerſus ictum aſpidis Africanæ nullum valere præſidium atteſtatur. Quare hinc colligere poſſumus, pro caſtigando aſpidum aliarum regionum veneno, medicinam aliquem habere locũ. Vnde Dioſcorides, ad aſpidum virus, remedia in capite de Ceraſte propoſita commendauit. Plinius vnam tantùm opem, nimirum partis mutilationem inueniebat; cui ſententiæ Paulus Aegineta ſubſcripſit. G

L. 8. c. 29.

L. 6. c. 54. Partis mutilatio, vbi conueniat.

Exuſtio partis vulneratæ. Medicamẽta tenuium partium adhibenda.

Aelianus quoq; non videtur recedere à prædictorum virorum opinione, dum inquit: Serpentum venenum peſtiferum eſt, ſed peſtilentius aſpidis: viperæ, & aliorũ anguium morſus non carent remedio, aſpidis tantummodò ictum curari non poſſe intelligo. Mercurialis tamen admonet curationem huius veneni eſſe ſollicitandam, conſequenterq; ad plagæ exuſtionem deueniendum eſſe, vel podicem galli, aut columbæ vulneri eſſe applicandum. Et quoniam vulnus exiguum eſſe ſolet, ſcarificationibus, aut ſicyarum appoſitione dilatandum eſſe docet. Amplius, ex Pareo, quoniam veneno aſpidum, ſanguis in venis, & arterijs congelatur, medicaminibus calidis, & tenuium partium vtendum eſt: veluti ſunt magna antidota, ſcilicet theriaca, & mithridatium, quæ in aqua vitæ diſſoluta intrinſecus, & extrinſecus, adhiberi poſſunt. At ſi accidat, vt pars læſa nigricet, ſatius eſſe putat Pareus, ſi vires ferant, partem eſſe amputandam. H

Simplicia medicamẽta quæ conueniant. Origanum. Allium. Aniſum Lupinus. hyoſciam⁹. Ariſtolochia. Gentiana.

Cæterùm, vt in his præſidijs proponendis ordinatim incedamus, à ſimplicibus per os ſumendis exordiemur. Hæc autem à plantis, animalibus, & lapidibus deſumuntur. In primis nonnulli origanum virens, ad vomitum excitandum, cum vino tritum propinãt, deinde antidotis fæliciori cum ſucceſſu vtuntur. Olaus Magnus allijs tritis, cum zytho adhibet. Plinius clematidem aegyptiam contra Serpentes, & potiſſimum aſpides ex aceto efficacem prædicat. Deinde aniſum, lupinum, necnon hyoſciamum contuſum in vino præbet. Ponzettus ariſtolochiam cum roſis, & ſemen apij cum mero, item carpobalſamum, & puluerem gentianę cum vino, vel modico menthæ ſucco commendat. Pariter mira vis citri aduerſus aſpides, apud Atheneum legitur. Scribit enim prædones quoſdam vltimo damnatos ſupplicio tamquam Ferarum cibum in theatrum à militibus

L. 3 c. 5.

intro-

A introductos, & ab aſpidibus percuſſos nihil paſſos fuiſſe. Ideò Princeps id admiratus, de cibo eorum militem cuſtodem interrogauit: ſed ſtatim atq; cognouit: eorum cibum fuiſſe citrum, poſtero die talem cibum vni, alteri verò nequaquam dari iuſſit: vnde qui citrum non comederat, altero incolume, ab aſpidibus punctus interijt.

Citri virtus admiranda.

Præterea in hoc caſu multum adiumenti affert acetum, & præcipuè acerrimum, cuius tanta quantitas ſumenda eſt, donec qualitas aceti circa dextram præcordiorum partem ab ægro percipiatur: Hepar enim in morſu aſpidis ſenſu priuari aiunt. Ad confirmandum, & extollendum hoc præſidium, addere poſſumus hiſtoriam cuiuſdam hominis à Plinio recitatam, qui vtrem aceto plenum ferens incautè calcauit aſpidem, à quo fuit vulneratus, & quoties deponebat vtrem, toties ſe eſſe ſauciatum ſentiebat; ſicq; remedium huius morſus acetum eſſe intellexit. Id rurſus ſtabilire poteſt caſus cuiuſdam pueri, qui cum ictus eſſet ab aſpide, & ob ingentem æſtum ſiti premeretur, aliumq; non haberet humorem, acetum, quod fortè ſecum habebat, hauſit, & liberatus eſt. Cornelius Celſus credidit hoc accidiſſe, non quia acetum facultatem refrigerandi, ſed quia vim diſſipandi poſſideat: ideoq; veriſimile eſt hoc præſidio, humorem

Aceti virtus in morſu aſpidũ.

Caſus pueri ab aſpide icti.

Cur aceti ſanet morſus.

B intrà corpus denſatum diſcuti, & ſanitatem reſtitui. His addatur vrina impubium puerorum, quam non infrugiferam, in hoc caſu, Plinius exiſtimat. Verùm Marcus Varro octuageſimo nono vitæ anno tradidit, ictus aſpidum ſanari, ipſa percuſſorum vrina, quod poſteà confirmauit Quintus Serenus his verſibus.

Vrina impubiũ laudatur.

Si verò horrendum vulnus fera fecerit aſpis,
Vrinam credunt propriam conducere potu,
Varronis fuit iſta ſenis ſententia, necnon
(Plinius vt memorat) ſumpti iuuat imber aceti.
Dicendum &c.

Ab Animalibus etiam homo percuſſus ab aſpide non mediocrem fructum eſt conſecuturus. Ponzetus, ad mentem nonnullorum, ſtomachum ciconiæ cum vino tanquam ſingulare auxilium extollit. Plinius fel muſtelarum, quas Græci ictidas vocant, contra aſpidum punctiones vtiliſſimum; immò vrinam teſtudinis cimicibus tamen admixtis

Stomachus Ciconiæ.

Vrina, & ſanguis teſtudinum.

C efficaciſſimam eſſe iudicat. Vnde poſtea Kiranides non ſolum teſtudinis vrina, ſed marinæ quoq; teſtudinis ſanguine hauſto, omnes ferè morſus, ſed præcipuè aſpidis ſanari opinatus eſt. Tandem Orpheus in libro de lapidibus, corallium in vino potum ab aſpide punctis quamplurimum prodeſſe fatetur. Item in *Pam* prouincia Regni Malacenſis inuenitur quandoq; in felle hiſtricis lapis, ob raritatem alicuius æris, coloris eſt dilutioris purpuræ, amari guſtus, & tandem leuis, & inſtar ſaponis lubricus. Et quamuis in Malaca lapis bezaar ſit frequens; nihilominus Incolæ lapidem hunc in felle hiſtricis Malacenſis repertum, ad reſiſtendum cuicumq; veneno longè præferunt: Macerant enim lapidem in aliquo liquore cardiaco, vel, hoc deficiente, in aqua communi, quam poſtmodum patientibus propinant; vnde ſtomachus roboratur, & venenum eis nihil obeſt.

Lapis Malacenſis.

Lapis Hiſtricis.

Si ad compoſita alexipharmaca mentem conuertamus. Primò incidemus in theriacam magnam Andromachi, quæ venenatis nõ mediocriter confert: propterea Galenus in libro de vſu Theriacæ ad Pamphilianum hæc habet. Percuſſis à vipera, vulneratis à Serpente, ictis ab aſpide, cõmorſis à rabido cane, demũ læſis ab aliquo animali, quod

Compoſita medicamẽta ad morſus Aſpidũ.

D dentibus, aculeo, vel cõtactu venenum relinquat, recens theriaca ſatis ſuperq; efficax remedium eſt. Recens autem eſt, quæ ſextum, & trigeſimum annum nondum attigerit. Quapropter Septentrionalem plagã incolentes, ſi ab aſpide demorſi fuerint, ex theriaca Venetijs illuc vecta ſalutare remediũ percipiunt. Hac aũt deficiente, teſte Olao Magno, allium contuſum, & in cereuiſia diſſolutum bibunt, & aliud ſimiliter ſupra ictum collocant, & liberantur. Succedit antidotus Antipatri, quæ & theriaca nuncupatur: ex hac autem ſumpta ante, & poſt ictum aſpidis non parum vtilitatis patiens eſt percepturus. Recipit igitur, Galeno teſte, gentianę vnciam dimidiam, radicis trifolij tantumdem, ſeminis eiuſdem drachmas duas, polij drachmas tres, ariſtolochiæ tenuis drachmas duas, radicũ peucedani, & galbani tantũdem, petroſelini drachmas quatuor, rutę ſylueſtris drachmas tres, pyrethri drachmam, herbę pedicularis tantumdem, radicum vitis albę drachmas duas, leucopiperis tantumdem, acori drachmas tres, thymiamatis drachmam, & obulos quatuor; verbaſci, chamępytios, chamęleę, marrubij, conizę,

Theriacæ magnæ Andromachi vis.

L. 2. de Antid. c. 10.

Antidotus Antipatri, quæ recipiat ſimplicia.

cymini

cymini æthiopici, ſucci papaueris, caſtorei, ſeminis, fæniculi, agarici, caſſiæ rufæ, flo- E
rum iunci odorati, rhei, ſingulorum drachmas duas, dauci cretici drachmam, & obu-
los tres, opopanacis tantumdem, ſagapeni drachmas duas, & obulos tres, abrotoni
drachmam, & obulos tres, dictamni, & ſtyracis tantumdem, cinnamomi drachmas
tres, nardi tantumdem, myrrhæ vnciam dimidiã, thuris drachmam, aniſorum, & ſucci
cyrenaici tantumdem, coaguli hinnuli drachmas tres, croci vnciam, & mellis attici,
quod ſatis eſt: deinde ad nucis auellanæ magnitudinem exhibetur.

Quãtitas ſeu Doſis prædictæ antidoti.

Neq; omittenda eſt theriaca ad internos dolores Euclidis Palatiani, quam vt ipſe re-
ferebat, aduerſus aſpidum morſus compoſuit. Recipit autem, vt videre licet apud Ga-
lenum, caſtorei drachmas ſex, opopanacis, ſagapeni, ſeſeleos, cachryos, chamædryos,
chamæpityos, Marrubij ſingulorum vncias duas, ſtyracis, bituminis iudaici, myrrhæ,
ſingulorum drachmas ſeptem, ſucci papaueris vnciam, & mellis libram. Percuſſi à Ser-
pentibus prius vomere debent: deinde huius drachmam, cum ſucco fraxini, vel cum
vino bibant. Prætcrea recitatur etiam à Galeno antidotus Damocratis, quæ in mor- F
ſibus aſpidum non vulgariter poteſt prodeſſe his verſibus.

L. 2. de Antid. c. 10.

L. 2. de Antid. c. 15.

Nunc autem tradere medicinas volo
Quæ morſus tantum venenatos ſanent
Cornutæ, viperarum, aſpidis, cherſyari:
Ictus Ferarum, & punctturas quoq;
Apum, veſparum, ſcorpij, phalangij.
Hac arte ſtruas. Iridis bis quatuor
Aſſume drachmas primum: tum Zingiberis,
Succi panacis, & ſucci papaueris,
Radicum libanotidis, ſemen trifolij
Cuiuſq; creticum tamen bis quatuor:
Ariſtolochię, longam dico, & rutæ
Agreſtis ſeminum drachmas duodecim.
Radicum vitis albæ ſex, & decem:
Serpilli verò pariter, & ſmyrnij, G
Pontoq; miſſi nobilis caſtorij
Tantumdem: ſed eryngij, & ſeminum apij
Aethiopici præſertim, & adhuc noui,
Cuiuſq; drachmas appendo ter duas:
Eruiq; candidi, & mundi bis duodecim.
Hæc cuncta ſicca, & tranſmiſſa cribro,
Excipe vino: paruos inde fac orbes,
Rotaſuè paruas, vnicam drachmam dabis
Huius medicamenti ex hemina meri
Boni, non commiſti, pinguis, & non noui.
Facit dimidium reſolutum aqua
Tumori ventris, atq; turgido colo,
Et quibus incerta cauſa quicquam dolet.

Item Chriſtophorus Andreas in Oecoiatria (referente Pareo) præter theriacam, propo- H
nit ad morſus aſpidum, ſingulare præſidium, quando ait. Inſulas Hiſpaniæ aſpidibus,
omniq; venenatorum animantium genere abundare, & aduerſus eorum ictus, theria-
ca poſtpoſita, ſequenti antidoto, fælici ſucceſſu vti, quæ vires inſignes, & adeò multipli-
ci experientia comprobatas habet, vt Incola non dubitauerit ſe quantumlibet efferæ
aſpidi mordendum offerre. Recipit autem hoc medicamentum folia taxi barbati cu-
riophilatæ, leucoi rubri par pondus, quæ in aceto acerrimo, & vrina ſani hominis, pro
fotu læſæ partis feruere debent. Sed ſatius eſſe exiſtimat author, ſi patiens ieiunus tres
vncias huius decoctionis, duabus horis ante paſtum, hauriat.

Noua antidotus ad morsũ aſpidum.

Olim etiam quidam circumforaneus medicatam venditabat aquam, qua pota, de-
morſi ab aſpide ſanabantur: eò potiſſimum tempore, quo Pompeius Rufus Romæ ædili-
tium munus obibat; quamuis poſtea hic circulator, permultis, qui eamdem factitabãt
artem circumſtantibus, ad ſuam oſtendendam virtutem, & ad ſpecimen de ſe præben-
dum, aſpidem brachio admouerit, ſed cum prõptiam ſorbere non potuerit aquam, quę

Aqua cuiuſdã circulatoris.

A ex insidijs euersa, vel subducta fuit, paulò post, veneno ad intima penetrante, vita priuatus fuit. Postremò Petrus Andreas Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem, mirandum in modum extollit suam quintam essentiam ex aqua vitæ tanquam præstantissimam antidotum contra virus aspidum; quod medicamen, cum sit tenuium partium, celerimè per vniuersas corporis partes diffunditur, & venas, arteriasq; confestim penetrat, ideoq; prohibet, ne sanguis, & spiritus in venis refrigerati dẽsentur, pariterq; adaucto calore innato, venefica vis citissimè superatur. *Li. 6. c. 54. Quintaessẽtia Matthioli.*

Ennumeratis internis alexipharmacis ad externa recensenda properandum est, quibus interdum pars affecta fouenda, & refocillanda est. Dioscorides sermonem habens de cimicibus lectularijs, illas ictibus aspidum vtiliter illiniendas esse tradebat: item butyrum circa vulnus esse ducendũ, & folia fraxini imponenda probabat. Amplius aquam maris contra ictus scorpionum, phalangiorum, & aspidum vtilissimam prædicabat; dũmodo patiens in eã calidã sæpius descenderet. Plinius halicacabo cum oleo trito, in hoc casu, vtebatur. aliquando has herbas polium, & rutam syluestrem, ex aqua cælesti B tritas, ad mitigandum aspidis vulnus laudabat. Aetius pro fomento aquam marinam adhibebat; quandoq; post scarificatas cucurbitulas, centaurium cum myrrha, & modico opio, aliquando rumex instar emplastri accommodatum parti læsæ apponebat. Præterea non est omittenda theriaca, quæ extrinsecus etiam adhibita præcipuam vtilitatem, parti vulneratæ afferre solet. Olaus Magnus refert, quòd gentes Aquilonares non modo theriaca, sed furfure quoq; instar emplastri accommodato vtuntur. Vincentius Belluacensis scriptis mandauit, quòd quidam citra vllum remediorum intrinsecorum, & extrinsecorum vsum, verbis, aspides excantant, ne veneno nocere possint, & vt de illorum capite lapis à multis expetitus erui possit. Author anonymos tradit excantari aspides, ne lædant, quoniam Dæmones discurrunt cum verbis ad serpentes, & infectione interiori hoc faciunt, vt serpentes ad nutum eorum moueantur, & sine læsione tractabiles fiant. Verùm de his vanis cautionibus in capite primo huius libri multa scripsimus. *Lz. de mat. med.* *Aquæ marinę virtus* *Theriaca Andromachi.*

C

EPITHETA.

QVÆDAM huius animalis epitheta locum natalem, & naturales quasdam eius proprietates respiciunt, quædam verò cum alijs anguium epithetis sunt communia. Quoad primum aspis aliquando Niliaca, & quandoq; Aegyptia nominatur, interdum etiam Pharia à Pharo parua Aegypti insula: cum aspides prædictis delectentur locis. Surda quoq; vocatur aspis, non quia auditu careat, sed quia ad repellendas magici cantoris voces, aures obturare perhibeatur: vel potius ab effectu, quoniam morsu soporem inducens patientem surdum reddat: idcirco apud Apollinarem legitur aspis κωφὴ, nimirum surdastra: quamuis ab Hesychio, hoc epitheto donetur illa serpentis species, quæ, ob cæcitatem, Latinis cæcilia appellatur. Ratione alterius proprietatis, aspis apud Latinos somniculosa, somnifica, & somnifera dicitur. itẽ Græcis ἀσπὶς ὑπνάλη ab ὕπνος somnus, quoniam morsu soporem percussis afferat. Vnde Lu- D canus canebat. *Aspis cur surda dicatur.* *Cur somnifera dicatur.* *L. 9. Pharsal.*

Hic quoq; prima caput mouit de puluere tabes
Aspida somniferam tumida cernice leuauit
Plenior huic sanguis, & crassi gutta veneni
Decidit &c.

Hac de causa nonnulli, etiam expositores Ouidij fuerunt huius opinionis per pigram Serpentem, aspidem à Poeta intellectam fuisse, quando libro secundo Amorum sic cecinit. *Pigra serpens quæ.*

Pigraq; labatur circum donaria serpens.

Nonnulli siccam aspidem vocarunt fortè quia incolens Nili ripas, nunquam aquæ se se imergat: quamobrem Lucanus decantabat.

——— *stabant in margine siccæ*
Aspides, in medijs &c.

Aspis cur sicca dicatur. Auicennas tamen ideò siccas aspides nuncupari opinatur, quoniam vehementi cutis siccitate præditę sint. Insuper ob tabificum virus, lethifera nominatur aspis à Lucano, à Græcis ἰοχαίρα, ideſt veneno gaudens, & apud Orpheum παλαμναίη nimirum cędę contaminata: quamuis hac etiam voce græca, pestis, & pernicies significetur. Aliter etiam hic Serpens Græcis dicitur ἀνδρόφονος, nempe homicida, item ἴοβολος venenum proijciens: quamuis hoc eodem nomine denotetur, qui sagittas eiaculatur; aliquando Græcis vocatur πευκεδανὸς, scilicet exitiosus: licèt vt plurimum hoc nomine amarus designetur; nam herba πευκέδανον ab amarore proprium nomen sortita est. Quandoq; dicitur πυρίπνους, videlicet ignem spirans: quamobrem tumescens, formidabilis, & Græcis σμέρδαλέη cognominatur. Pariter λεχμηρὺς linguam exerens, & in epigrammatibus græcis ἀναιδὴς impudens, & tandem Nicandro in Theriacis εἰλικόεσσα sinuosa indigitatur. *Epitheta græca.*

DENOMINATA.

QVÆDAM pauca tam græca, quam latina ab aspide tum animali, tum clypeo denominationem sortiuntur. In primis ἀσπιδόδηκτος nuncupatur ille, qui ab aspide percussus fuit. Item ἀσπιδότροφος, qui aspidibus vescitur: quamobrem Galenus ad calcem secundi libri ad Glauconem, Marsos populos ἀσπιδοτρόφους, nempe aspidum carnem vorantes indigitauit. Synaspismum postea Veteres vocabant, quando, in phalange, singuli cubitum occupabãt, nam Phlethon Gemistus, referente Cælio Rhodigino, prodidit Philippum Amynte omnium primum Macedonicæ phalangis synaspismum constituisse. Amplius Aspidiscos, eodem Rhodigino teste, quoddam ornamenti genus in scutis esse perhibetur. Immò partem in naui ad puppim vergentem, aspida vocabant. Insuper, ex eodem Rhodigino, Aspidas forma orbiculari campos olim nuncupabant, aut vbi plures aspides versabantur. De parte tandem Vrbis Argiuæ, Aspida nominata, Plutarchus in Vita Pyrrhi multa monimentis mandauit, ad quem locum lectorem relegamus. *Aspidotrophi populi qui.* *Synaspismum quid vocauerint Prisci.* *L. 25. lect. antiq. c. 31*

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

LEGVNTVR in sacris Biblijs, nimirum apud Esaiam hæc verba. *Lactens delectabitur super foramen aspidis.* Multi exponunt, quòd quicumq; ex hominibus, occulto veneno ad nocendum referti sunt, sub regno Christi, mutato ingenio, fore vel pueris innoxios. Iterum apud eumdem Prophetam leguntur talia verba. *Ouа aspidum rumpent, & telas araneæ texunt, qui comederit de ouis eorum, morietur, & si comprimantur, producetur regulus.* Aliqui expositores de peccatis Iudæorum Prophetam egisse asseuerant: quasi hic sit sensus: vos estis similes ouis aspidum, quibus fractis, nil aliud quàm aspis emergit, & omnes vestri labores telis aranearum assimilantur, quæ nullius sunt vsus; cum ex ipsis nulla vestimenta parari possint. Glossa huius loci ita exponit. Veluti ex ouis aspidum nascitur Regulus; ita ex Iudæis dimanabit Antichristus. D. Hieronymus prędictum Esaię locũ interpretans prodidit, fractione ouorũ aspidum, mysticè denotari manifestationẽ errorũ, qui veritatis, & bonitatis speciem prę se ferunt, vt eorũ fętor omnium naribus cõmunicetur. Lauretus autem in sylua Allegoriarum id mysticè interpretatur venenatam doctrinam, vel Improborum consilia in humanis cordibus delitescentia, quæ tandem peruersis operibus manifestantur. Iterum in Deuteronomio legitur. *Venenum Draconũ vinum eorum, & venenum aspidum crudele.* Interpretes per hæc verba mysticè indicari fatentur Dæmones, Inuidos, & Calumniatores, qui verborum prestigijs, & vanissimis commentis, hominum simplicium mentes decipere conantur. Demùm quando apud Iob legitur. *Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus*, scribunt Interpretes pro expositione huius loci, malum illud, quo impij delectantur, tanquam cibum immutaturũ naturam, & tanquam venenũ maximè noxium, *Cap. 11.* *Cap. 59.* *Ouа aspidũ mysticè quid significent.* *Cap. 2.* *Cap. 20.*

A noxium, quale aſpidum ab omnibus conſpiciendum fore: & quoniam in eodem capite Iob habet hæc alia verba. *Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ.* D. Gregorius in Moralibus id myſticè declarans inquit; Demonſtrari initium occultarum cogitationum, quæ in corde oriuntur: ſed poſtea mens capta violenti veneno tentamenti opprimitur, & necatur: cum aſpis latentes malorum ſuppeditationes denotet, & vipera violenta deſignet tentamenta. *Li. 15. c. 9.*

MORALIA.

AVTHORES morales vnanimes produnt Diabolum meritò aſpidi aſſimilandum eſſe: nam ſi aſpis morſu patientem ſoporat; Diabolu quoq; ſi dentibus lęthalium criminum peccantem momorderit; illum ſomno mundanarum deliciarum adeò obruit, vt omnibus priuetur ſenſibus. Primò enim propriam fragilitatem, mortem appropinquantem, & Dęmonum crudelitatem non conſpicatur, æternarum ſuauitatem voluptatum non odoratur, correctiones virorum iuſtorum non audit, confeſſione non loquitur, bonis operibus non mouetur, & deniq; ſceleratis, & mortiferis criminibus inuolutus ità dormit, donec diabolicum virus eum interimat. Cum tamen manifeſta ſit Chriſti doctrina apud Mattheum. Vigilare oportet, quoniam ſi ſciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret vtiq; neq; ſineret perfodi domum ſuam; Deinde ſi aſpis ità cognominatur, quia venenum aſpergat: Diabolus quoq; tentamenti virus diſſeminat. Immò ſi, ad mentem Plinij, hic ſerpens Mauros, & Afros non lædit: pariter Diabolus viris iuſtis nocumento eſſe nequit, qui Mauri iure merito cognominari poſſunt; cum aſſidua pœnitentia nigri eſſe ferantur. Amplius Dæmon erga viros iuſtos interdum ità ſe ſe gerit, veluti cantator magicus erga aſpidem, qui cantionibus, eum de cauerna educere nititur: ſic Diabolus aſſiduis mollium monimentis deliciarum, prædictos viros de profunda ſtatus fidei, & gratiæ cauerna extrahere conatur. Demũ ſi quis ab aſpide demorſus nonniſi per mutilationem membri ſanatur: pari ratione, membra corporis Eccleſiæ à Diabolo per hæreſim infecta totum corpus inquinabunt, niſi ſeparentur. Dicebat enim Chriſtus apud Mattheum, omnem arborem bonos non producentem fructus excidendam eſſe.

Diabolus aſſimilatur aſpidi.

Cap. 24.

Iterum dæmon comparatur ad aſpidem.

Cap. 3.

Cæterùm non ſolum Diabolus, ſed homo etiam auri ſitientiſſimus, aſſiduiſq; lucris, & opibus inhians aſpis nuncupari poterit: cum, ritu illius venenoſi animalis, oculos in temporibus, & non in fronte habeat; non enim anteriora, & æterna conſpicatur, ſed lateralia, nimirum mundi diuitias, & vſuras mediatur: nam vſuræ, non ſecus ac aſpides ſæuiunt, mordent, inficiuntq;, & necant eum, qui fœneratur. Vnde Author ſub nomine Chriſoſtomi præclarè id ſignificat, vbi aduerſus fœneratorem declamat hunc in modum. Similis eſt pecunia vſuraria aſpidis morſui: ſicut enim, qui ab aſpide percutitur, quaſi delectatus cadit in ſomnum, & ſic per ſoporis virtutem moritur, ſic qui accipit pro vſuris ad tempus delectatur, quaſi qui beneficium accipit, & ſic per ſuauitatem beneficij non ſentit quomodo captiuus efficitur: nam ſicut venenum aſpidis latenter per omnia membra diſcurrit, & corrumpit. Sic vſura per totas facultates eius diſcurrit, & conuertit eas in debitum. Præterea in erroribus perſeuerantes, more aſpidum, aures obturant, ne diuina audiant præcepta. Nam cantator magicus eſt concionator, qui blandis hortationibus illos de vitiorum ſpecu eruere conatur. At illi aures animæ, ſcilicet intellectum, & voluntatem obturant: ſiquidem aurem voluntatis terra mundanæ voluptatis claudunt, & aurem cordis, & intellectus cauda, ideſt fine vitæ: cum diuturnam vitam protrahere, & tandem pœnitentiam agere ſperent. Iuxta illud Ieremiæ. *Indurauerunt ceruicem ſuam, ne audirent legem, & ne ſuſciperent diſciplinam.* Sed exemplũ obſtinati peccantis expreſſum habemus in libris Decretalium: vbi ſummus Pontifex iurè optimo vehemẽter inuehitur in Fridericum Imperatorem his verbis. *Sed liset ſic apud eum pro pace, paternis monitis, & precum curaremus inſiſtere lenitate; idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans, more aſpidis, aures ſuas preces hominum, & monita, elata obſtinatione, & obſtinata elatione deſpexit, propter quod &c.*

Auarus ęmulatur aſpidem. Homil. 12. in Matth.

Peccantes obſtinati ſimiles aſpidibus. Cap. 17.

Lib. 6. c. 2.

Obſtinatus, ex D. Auguſtino, aſſimilatur aſpidi.

Diuus etiam Auguſtinus in expoſitione pſalmi nonageſimi, obſtinatum aſpidi aſſimilan-

milandum esse retulit, dum dixit: *Hic verè nominatur aspis, quia alteram aurem quam* E
proximè potest terræ infigere, alteram verò caudæ immissione obturare conatur, ne audiat. Quid ad hæc excantantis vox, quid sermo faciet prædicantis? Orabo pro eo, baptizabor pro mortuo, vberrimo quodam profluuio lacrymarum: apud quem viderim nihil humanæ excantationis quamlibet sapientiam, nihil quantumcumq; admonitionis industriam præualere. Nouerit tamen vir sapiens non Cælo se se, sed solo infigere caput, quod sapientia, quæ è supernis est, non modò pudica, sed etiam pacifica sit. Hæc autem Magis (vt ita dicam) aspidica, nisi terrena esse non potest, sed nec ideo obsurdescere t, nisi cauda quoq; obturaret auditum, cauda est finis intētionis, hæc surditas desperata, dum hic quidem velut terræ infixus propriè inhæret voluntati, inde velut reflectens caudam, finem aliquem meditatur, & infigit animo, quem desiderat adipisci. Inde tam mordax, & amarus sermo inuenitur in ore hominis obstinati, quòd nulla ad eum penetrari queat benevolentia monitoris. Inde aspidis virus in linguæ aculeo perseuerat, quod aduersus linguum excantatoris tanto se studio obturarit.

Detractores similes sunt aspidibus.

Illi etiam, qui alienam famam passim debacchantur, aspidibus optima de causa, in sacris Biblijs, assimilantur. Hæc sunt verba. *Venenum aspidum sub labijs eorum sepulcrum patens est guttur eorum*, sanè ora bonorum, non sunt talia, sed odoris plena suauissimi. F

Tyranni aspidi similes. L. de Amicit. c. 48.

Insuper importuni, & immites tyranni aspidum similitudinem effugere non possunt: nam veluti aspis nonnisi cum socia vagatur, & alterius interfectorem pertinacissimè persequitur: sæuus quoq; tyrannus, cui, vt dicebat Cicero, nulla est fides, nulla charitas, nulla stabilis benevolentiæ fiducia, omnia enim illi semper suspecta sunt; aut filium, aut alium tyrannidis successorem sibi adiungit, ne si quid acciderit, vltor desit.

Improbus, & scelestus Princeps. Iudex quãdo debent imitari.

Importuno tyranno adiungere possumus improbum, & scelleratum Principem, qui more aspidis Afris minimè noxij, proprijs consanguineis, aut sibimet ob munerũ copiam, amicitia deuinctis peccantibus parcit; aliorum verò scelera libera, & impunita non relinquit. Immò Princeps, & Iudex iustus mores illius ægyptiacæ aspidis imitari deberet, quæ vnà cum catulis quotidie ad mensam cuiusdam viri accedebat: sed cum accidisset, vt catulus filium hospitis venenauerit: illicò mater proprium catulum coram hospite, morte puniuit. Sunt etiam multi homines nocendi cupiditate pleni tanquam G
aspides, qui essent causa ineuitabilis mali, nisi natura hebetudinem visus illis communicasset: pariter prædicti homines essent pestilentissimi, si vis ingenij propriæ cupiditati accederet. Quare non immeritò Sinesius in epistola quadam ad fratrem, recitat distichon græcũm incerti Authoris, in quo homines quidam notantur tanquam maximè venenatis bestijs, nimirum aspide, rubeta, vipera, & cane rabido nocentiores: versus sunt.

Ἀσπίδα, φρῦνον, ὄφιν, καὶ λαδικέας περιφεύγε,
Καὶ κύνα λυσσητῆν, καὶ πάλι λαδικέας.

Hi autem versus in latina carmina sic verti possunt.

Aspida, bufonem, necnon vitabis echidnam,
Atq; canem rabidum, non secus ac homines.

Laodicei homines vitiosi.

Quibus versibus λαδικεὶς homines tanquam nocentissimi taxantur: putat enim Gesnerus hoc in loco λαδικέας per syncopem pro λαοδικέας dici, vt sit gentile nomen à Laodicea Ciuitate Asiæ, cuius ciues dolosi, auari, & omni improbitatum genere referti esse ferebantur: ideoq; summis rationibus tales homines aspidibus comparantur. Nam H
quemadmodum pro ictibus aspidum nullum inuenitur remedium, nisi partes demorsæ amputentur: ita quædam sunt innata vitia, quæ nonnisi solo interitu auferri possunt.

Vitia ablatu difficilia quę.

Ad finem, ex moribus aspidum aliquid etiam boni haurire possumus: quandoquidem si aspis mas ita immoderato affectu propriam prosequitur coniugem, vt nunquam sine illa diuagetur, atq; nunquam quiescat, nisi illius interfectorem venenauerit: pariter hinc homines Christi fideles discere debent rationem benevolentiæ, qua vxorem suam in dies complecti debent.

A

HISTORICA.

RECITAT Ælianus in historia Animaliũ, quòd in quadam Ægyptiorum pastione ab Hercule denominata vixisse formosum puerum anserum custodem ab aspide ita adamatum, vt dormiens ab illa excitaretur ad declinandas insidias, quas aspidis cõiux ei machinabatur: hic interim expergefactus ab illis sibi diligentissimè cauebat. Item Ælianus addit aspides ab Ægyptijs mansuefieri, facileq; cibarijs cicures reddi: quapropter neque illis, neque eorum infantibus obsunt: immo crepitu digitorum, de cauernis educti ad appellantem accedunt. Etenim Ægyptij statim post prandium farinam vino, & melle temperatam supra mensam exponũt, deinde aspides tanquam conuiuas, plausu dato, ad prandium inuitant: tunc illæ à varijs erumpentes cryptis, caputque eleuantes sensim, & moderatè explentur. Rursus si accidat, vt Ægyptij, nocturno tempore, de cubili surgere velint, ne aspides in tenebris conculcent, digitos percutiunt, indicantes de via esse decedendum; at aspides sonitus discrimen intelligentes cõfestim ad latibula confugiunt. Item Aelianus ad confirmandam aspidum apud Aegyptios veneratioñem, narrat, quòd vinitor cum scrobem foderet generosam plantaturus vitem, ligonis ictu, aspidem illic fortè latibulantem dissecuit, postea dimouendo terram, posteriorem Serpentis partem reperit, anteriore adhuc eruentata, & reptante: quamobrem obstupefactus statim rationis impotens redditus est, vt non solum diù, sed etiam noctu delirans de lecto exiliret, & se persequi aspidem indicaret. Immò veluti morsu læsus opem implorans vociferabatur, & interemptæ aspidis simulacrum se conspicari referebat. Cum autem diu hac capitis debilitate vexatus esset; tandem eius consanguinei ipsum supplicem in Serapidis templum duxerunt, Numenq; rogarunt, vt illud aspidis spectrum amoliri dignaretur, tuncq; patiens sine hausti hellebori, inde liber egressus est.

L. 9. c. 25, & 27.

B

Veneratio aspidũ apud Ægyptios.

Historia Agricolæ dementati ob necẽ aspidis.

Deniq; Aelianus aliam exarat historiam cuiusdam iuuenis insatiabilem profundumq; ventrem semper esitando distendentis, qui pauonis cuiusdam potiundi à Rege Ægyptiorum Ioui dicati, ad fuæ deseruiendum voracitati, miro desiderio tenebatur. Hic igitur quemdam templi ministrum, mercede sacrilegij data, ad coercendam auem impulit. Itaq; ministro inani spe inducto ad locum accedenti, vbi ales morari solebat, vt comprehensam guloso afferret iuueni, non pauo, sed horrifica aspis visa est, quare perterrefactus, opere infecto, illinc recessit.

C

Pauo in Aspidem versus.

PROVERBIA.

NON multa sunt adagia, quæ ex natura huius animalis desumuntur. Inter hæc primò hoc recitatur. *Aspidi, & Basiliſco insistis*. Proferturq; de re ineuitabili, quoniam horum animalium alterum, virus in obuios expuit, alterum verò visu nocet. Non absimile est hoc adagium alteri. *A fronte præcipitium, à tergo lupi*. Desumptum esse videtur ex doctrina Horatij, quando in satyra secunda primi libri scripsit. *Hac vrget Lupus, hac angit canis*. Vel ex satyra tertia libri secundi, vbi legitur. *Hic fossa est ingens, hic rupes maxima*. Deinde aliud recensetur. Δήγμα ἀσπίδος, ideſt *Morsus aspidis*. & promulgatur de malo immedicabili, aut de odio irreconciliabili, aut de lingua vehementer virulenta: propterea huc spectat ille versiculus.

D

Morsus aspidis prouerbium.

Ἰὸς τέτυκται ἀσπίδος κακὴ γυνή.

Ideſt.

Telum aspidis profectò mulier improba.

Quoniam Aelianus tradidit aduersus omne serpentis virus, excepto morsu aspidis, remedium inueniri. Immò Manutius in Adagijs pronunciauit hoc prouerbiũ trahi posse ad hostem clancularium: cum aspis, citra dolorem, venenum infundat, & post demortam partem, nullum ferè in ea vulneris vestigium appareat. Tandem solet etiam hoc

Mulier improba aspidi comparatur.

Aſpis à vipera prouerbium.

promulgari. *Aſpis à vipera.* Et præcipuè quando ſceleſtus homo, virum improbum conſulit. Refertur hoc inter apophtegmata Diogenis, qui conſpicatus duas mulieres colloquentes, hæc verba protulit. *Aſpis à vipera mutuo venenum ſumit*: nec immeritò, quoniam mulier à multis ἰλιὰς κακῶν dicta eſt. De hoc prouerbio confugiendum eſt ad caput de vipera, vbi latius de hoc agitur. E

MIRACVLA.

EVERVS Sulpitius agens de virtutibus Monachorum orientalium, narrat quòd cuidam iuueni, qui pœnitentia ductus nuper ad Eremum ſeceſſerat, tabernaculumq; nonniſi per ſpatium ſex mille paſſuum à monaſterio ſibi conſtituerat, Abbas panem, per duos pueros, miſerat, quorum natu maior annum quintum decimum, minor verò duodecimum agebat. His ergo pueris inde reuertentibus aſpis mirandæ magnitudinis fit obuiam: ipſi autem nihil perterrefacti beſtiam collum tumidum deponentem conſpicati ſunt: interim minor natu Feram manu comprehenſam pallio inuoluit, deinde Monaſterium ingreſſus quaſi victor, ſpectantibus cunctis Fratribus, reuoluto pallio, captiuam aſpidem non ſine iactantiæ tumore oſtentauit. Cum autem puerorum fidem, atq; virtutem cæteri prædicarent; tunc Abbas hanc infimæ ætatis iactantiam ægrè ferens, virgis vtrumq; compeſcuit obiurgãs eos, cur prodidiſſent, quod Dominus per eos fuerat operatus: nam opus illud non ſuæ fidei, ſed diuinæ virtuti attribuendum erat; illiſq; præcepit, vt Omnipotenti Deo humili corde famularentur, & non ſignis atq; virtutibus gloriarentur. Item Chriſtiana virgo diuinis munita auxilijs multitudini aſpidum, quarum ſimulacra Magus quidam excitabat obiecta, illeſa, & incolumis euaſit. Hec & alia huius generis miracula legenda ſunt apud Surium, & alios Authores qui mores, & geſta illorum Martyrum prodiderunt, qui iuſſu Tyrannorum in lacum ſerpentibus plenum ducti fuerunt. F

Puer aſpidẽ pertractat illæſ.

Chriſtianę Virginis miraculũ.

G

HIEROGLYPHICA.

SACERDOTES Aegyptij, ex Pierio Valeriano, ad oſtendendam quamdam vim inuictam principatus, iconem aſpidum repræſentabant, quoniam longa experientia compertum eſt, paucos ab aſpide percuſſos euaſiſſe. Ideoq; olim peruulgati moris fuit diademata Regum in Aegypti imaginibus aſpidum decorare. Siquidem hoc hieroglyphico ſtabilitatem regni deſignabant: nam quemadmodum amor aſpidis erga coniugem firmus, & ſtabilis eſſe perhibetur: ita per aſpidis ſimulacrũ, regnũ ſuum inter reliqua imperia firmum fore indicabant. Vnde Valerius Flaccus ſcribebat. *Iamq; aſpide cincta comas, & cuanti perſona ſiſtro.* Quamobrem Diodorus Siculus addebat à Sacerdotibus Aethiopum, & Aegyptiorum pileos oblongos geſtari, circa quos inuoluti aſpides conſpiciebantur, vt, qui contra Reges inſurgere audebant, læthalibus morſibus ſubeſſe demonſtrarent. Sunt qui hominem nulli Legum Imperio, vel Magiſtratuum edictis, vel Dynaſtarum iuſſis obtemperare nolentem, ſignificent icone aſpidis aures obturantis: nam aſpis ſtatim atq; cantionibus accerſiri ſenſerit, aures claudere conatur; ne verba excantantium audire queat. H

L. 14. Hieregl.

Diademata Regum Ægypti qualia. Lib. 4.

Cur aſpides in pileis.

Viri inobediẽtis hieroglyph.

Alij, per duas aſpidum icones, tenacem, & ſynceram amicitiam denotari poſſe arbitrantur: quandoquidem perhibent aſpidem nunquam abſq; comite è ſpecu egredi, vt ſi earum altera occidatur, ſuperſtes alterius mortem vlciſci poſſit. Poſtremò addit Cælius Calcagninus, ſimulacro aſpidis tanquam à ſenecta immunis, & ad motum nullo vtentis inſtrumento, & facili reuolutione ſe contorquentis, aſtrum deſignari poſſe: quamuis hoc hieròglyphicum à quacumq; alia Serpentis icone monſtrari poſſit: cum quilibet Serpens prænominatis gaudeat conditionibus.

In lib. de reb. Aegyp.

EMBLE-

A

EMBLEMATA.

LORENTIVS vir præſtanti litteratum ſcientia conſpicuus, in ſuo Emblematum libro, delineauit chirurgum ſecantem brachium hominis ab aſpide demorſi, cum hac inſcriptione. PRINCIPIIS MALI OBSTANDVM. Deinde ſubſcripſit hexaſtichon huius tenoris. *Embl. 66.*

Aſpidis haud vlla morſus curabitur arte,
Enſe recidatur pars niſi læſa ſtatim:
Haud aliter ſi ſeditio teterrima peſtis
Ingruat, & ſecum crimina multa trahat.
Omnia ſunt tentanda quidem, ſed tollere præſtat
Vnum, ne totus grex malè diſpereat.

B Principijs cuiuſcumq; mali confeſtim occurrendum eſſe, monet etiam Perſius ſatyra tertia, quando canit.

Helleborum fruſtra, cum iam cutis ægra tumebit.
Poſcentes videas, venienti occurrito morbo.

Neq; hoc eſt valde diſſimile illi, quod recitabat Ouidius in libris Amorum, quando dixit.

Vidi ego quod fuerat primo ſanabile vulnus,
Dilatum longa damna tuliſſe mora.

Vel iuxta aliud.

Opprime, dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi.

Hoc igitur præceptum ſeruandum eſt in demorſis ab aſpide, qui nullo modo ſanantur, niſi partes læſæ illicò amputentur. Itaq; hoc emblemate monentur Principes, vt ſeditioſos ciues merita pœna puniant, atq; à Republica eijciant: ſiquidem ille, cui neq; natura, neq; induſtria rectè viuendi ſtudium conciliare poteſt, ad mentem Platonis, vita

C eſt priuandus. Cum in hoc caſu Clementiam eſſe, non eſſe clementem, multi opinantur, iuxta vulgatum carmen. *Miſericordiæ genus eſt ſceleſtos interimere*

Impius hunc fueris, ſi pius eſſe voles.

Dum vnius interitu multi ſeruantur, propterea quod optimum miſericordiæ genus eſt ſceleſtos interimere, non tantum vt ipſi pereant, ſed vt pereundo alios à maleficijs deterreant. Quare ad rem noſtram reuertentes atteſtamur ſatius, & melius eſſe, vt vna tantum pars, & non totum corpus intereat. Alia quoq; huius generis emblemata videnda ſunt apud Authores politioris muſæ ſtudioſiſſimos, quę breuitati ſtudentes ommittimus.

PHRENOSCHEMATA.

D IVCAS Contilis ſcriptor Italicus, in ſuo erudito Phrenoſchematum libro, figurauit aſpidem aures obturantem hoc titulo coronatam; MENTEM NE LÆDERET AVRIS. Voluit enim indicare, quòd Author huius ſymboli profitebatur ſe agreſti odio proſequi illos, qui modeſtiæ neſcij, & pudoris improbi in dies conuicijs, & maledictis aliorum nomen laceſſunt: ideoq; inſtar aſpidis claudit aures, qui magici cantoris voces audire renuit. Item Ioannes Andreas Palatius, in ſuo opere Phrenoſchematum, ſcriptum reliquit, quòd vir quidam paleſtræ litterariæ miles exercitatiſſimus effigiauit aſpidem cauda aures obſtruentem, vnà cum ſimulacro aperti libri, addiditq; hoc Dictum Italicum. MISERO ONDIO SPERAVO. Itaq; author huius Inſignis voluit omnibus manifeſtare quomodo aſpidicam naturam indignatæ cuiuſdam mulieris, neq; vlla exacta etiam dicendi facultate, neq; carminibus melle ſuauioribus placare potuerit. Deniq; Perciuallus in ſuo volumine Inſignium memorat nobiliſſimum virum, qui ad demonſtrandam cuiuſdam fœminę crudelitatem, exhibuit iconem aſpidis, cum dicto. NON OMNIBVS VNA. Quaſi velit innuere, quòd omnis aſpis, vt re- *Aſpis obturans aures, quid ſignificet.* *Fœmina quomodo aſpidi comparetur.*

vt relatum fuit in hiſtoria huius animalis, nunqvam ſine comite diuagatur: hæc autem E
fæmina, quæ in actionibus aſpis eſſe videtur comitem reſpuit.

SIMVLACRA.

NEMINI dubium eſſe arbitramur, quòd olim Aegyptij æternos honores multis brutis, & potiſſimum aſpidibus decernebant: quapropter hæc animantia lædere nefas eſſe opinabantur. Ideo Cicero non ſine cauſa hæc ſcribebat: Aegyptiorum mores quis ignorat, quorum imbutæ ſunt mentes prauitatum erroribus, nam carnificinam potius ſubirent, quàm ibin, aut aſpidē violare. Idcirco refert etiam Aelianus ab Ægyptijs ſimulacra Iſidis iconibus aſpidum tanquam regio quodam diademate coronari. In cuius rei confirmationem fatetur Giraldus agens de Iſide, ſe vidiſſe hoc ſimulacrum in vetuſto quodam numiſmate apud Auguſtinum Muſtium. Icone autem aſpidis penès F
Iſidem vtebantur, tum quia aſpides ſexdecim ætates viuere ferebantur, tum quia aſpides in hominum perniciem natas eſſe negabant: cum notum eſſet ab aſpidibus necem tantùm impijs afferri. Quod ſi ita eſſet, Feram hanc tanquam Iuſtitiam honoribus cumulandam eſſe fas eſſet, quippe quæ acrimonia intellectus prædita bonum à malo, & verum à falſo diſtingueret.

Iſidis corona qualis.

Syntag. 12

Iſis iuſtitiæ ſimulacrum.

Addunt alij ab Iſide ſceleſtis tantummodo hominibus aſpidem inuictri, hancque ſolum Thermuthim vocatam, tanquam immortalem prædicabant, huicq; in vnoquoq; ſacrarum ædium angulo, ſacella ædificabant, & bubulum adipem interuallis quibuſdam obijciebant. Quapropter aſpis, in Sacris Iſidis, cum collo tumido, & capite elato circumferebatur: nam Iſiaca tabula (teſte Salmaſio in Solinum) aſpidem hac forma delineatam exhibebat. Quare Iuuenalis in ſexta ſatyra ſic canebat, huc alludens.

Et mouiſſe caput viſa eſt argentea Serpens.

Iſiaca tabula quid repreſẽtet.

Apuleius quoq; ad rem, de geſtaminibus Iſidis ſcribebat, quòd læua cymbium dependebat aureum, ex cuius anſulis ſurgebat aſpis caput attollens arduum, cervicibus latè tumeſcentibus. Quocirca non à veritate recedunt, qui inter ſimulacra ad Iſidem ſpectantia, chelidoniam aſpidem, & ſiſtrum recenſent: quamuis poſtea tradant id inde factum eſſe, quoniam ſiſtrum edat ſonum voci hirundinum ſimilem; cum tamen chelidonia aſpis tanquam Nili maximè peculiaris ibi effigiaretur, quippè quæ cum ſiſtro, & oſyride inter myſteria Iſiaca recenſebatur. Id innuit Ouidius, quando canit. G

Siſtrũ quẽ ſonũ ederet

Siſtraq; erant, numquamq; ſatis quæſitus Oſyris,
Plenaq; ſomniferis Serpens peregrina venenis.

Inſuper recitat Matthias à Michou, quod olim etiam Lithuani ignem, ſyluas, & aſpides venerabantur. Ignis enim per ſacerdotes ſolum ſubiectis lignis accendebatur, ſyluæ ſacroſanctæ vocabantur, & deniq; aſpides tanquam numina in priuatis ædibus ſeruabantur.

Lib. 2. c. 2.

Præterea Ripa, in prima parte Iconologiæ, ad repræſentandum Furorem implacabilem, aſpidis ſimulacro vtitur, dum delineat hominem fanicum omni armorum genere munitum, in cuius dextra manu ſtringitur aſpis, quæ in hoc ſimulacro locum eatenus habere videtur, quatenùs in ſacris paginis legitur, quòd nullus furor poteſt comparari furori aſpidis, quę ſtatim atque ab aliquo leuiter etiam tangitur, intumeſcit, ſemperq; furit, donec aliquem morſu venenauerit. Iterum Ripa, in ſecunda Iconologię parte, ad exprimendum Inobſequentem, figurauit mulierem habentem ſecus pedes aſpidem, altera aure ad terram appoſita, altera verò caudę extremitate obturata: cum Phyſiologi aſpidem, ne vocibus excantantis obtemperet, aures claudere referant. Poſtremò idem author, ad oſtendendam obſtinatam mentem, effigiauit annoſam mulierem alas ſupra caput habentem, cum aſpide in ſiniſtra manu, quę malam eorum denotat naturam, qui proprijs tantummodo aſſentientes opinionibus, aliorum etiam optima non libenter audiunt conſilia: cum ſint inſtar aſpidis aures claudentis. Ideò Galenus falſę opinionis effectus exprimens dicebat. Falſę enim opiniones animos hominum prę occupantes non ſolum ſurdos, ſed etiam cęcos faciunt; itaut videre nequeant, quę

Simulacrũ Furoris quomodo pingatur. H

Simulacrũ Inobſequẽtis quale.

Li. 8. de comp. med. c. 1.

A alijs conſpicua apparent. De ſtatuis non multa in præſentia recitabimus; ſolum enim referemus, quòd Romæ in Viridario *Beluedere*, nuncupato conſpicitur ſtatua Cleopatræ Aegypti Reginæ, quæ brachio dextro caput ſuſtentat, cum aſpide regionem cordis, ſub ſiniſtra mamma, mordente. *Statuæ Cleopatræ.*

VSVS IN CIBIS.

VVLGI monimenta perſonant, quòd Marſi populi viperis, & aſpidibus in edulijs vtantur; propterea Galenus ſcribens de arte curatiua ad Glauconem, loquenſq; de viperis, hæc verba proferebat. Ita verò eas condire oportet, quemadmodum vidiſti Marſos, qui Feris venenatis, & aſpidibus nutriuntur; capite quidem primùm abſciſſo, & cauda ad digitos vſq; quatuor, deinde omnibus interaneis exemptis; immò & cute adempta, necnon aqua corpore ipſarum diligenter abluto. Clariſſimus Mercurialis in ſuo tractatu de Venenis ponderans verba Galeni ſcribentis de Theriaca ad Piſonem, admiratur, quare ſcripſerit Galenus carnem aſpidum non ingredi poſſe antidota, cum vniuerſum earum corpus ſit venenoſum, & nihilominus idem Galenus loco ſupra citato aſſeruit Marſos his carnibus abſq; noxa veſci. Ad tollendam igitur hanc difficultatem; Reſpondet Doctiſſimus Mercurialis totum quidem corpus aſpidum veneno redundare, ſed Marſi populi illarum carnes edunt, quoniam fortè ſub ipſorum cœlo aſpides non ſunt venenatæ, veluti alicubi, neq; viperæ. Aut dicendum eſſe putat cum Fracaſtorio, quòd huiuſmodi populi cum aſpidibus naturalem quamdam habent ſympathiam, vt nunquam ab ipſis lædantur.

L. 2. c. 10.

Aſpides quomodo condiãtur.

B

Cap. 8.

Difficultas in verbis Galeni.

VSVS IN MEDICINA, ET IN VARIIS.

C

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem, ſenectam aſpidis in medicina commendat, & præcipuè ſi trita cũ melle, in ſuffuſionibus oculorum adhibeatur, quandoquidem acutiſſimam reddere viſionem perhibet. Plinius verò ad clarificandum viſum, membrana aſpidis, quam exuerit, vtitur, ſed illam cum adipe eiuſdem animalis permiſcet. Immò, ex eodem Plinio, cutem aſpidis pondere ſexta parte denarij, cum pipere pari modo, ad expugnandas febres quartanas, gentes Parthorum in aliquo liquore hauriunt. Item Galenus agens de compoſitione medicamentorum per genera, & enumerans Andromachi emplaſtra, memorat vnum ex aſpidibus ad diſcutiendas ſtrumas, & podagras, quod recipit therebentinæ, lapidis aſij, bituminis ſingulorũ denarium pondo trecentorum ſexaginta, Aphonitri, ceræ, baccarum lauri, gutæ ammoniaci ſingulorum denarium pondo trecentorum quadraginta, lapidis pyrites denarium pondo octoginta, calcis viuæ denarium pondo centum octo, aſpidum cineris põdo denarium centum quadraginta, olei veteris heminas duas, poſtremò cinis, pharmaco refrigerato, inſpergitur.

Suffuſionis remedium.

Febris quartanæ auxilium. L. 6. c. 14.

Præſidium ſtrumarũ, & podagræ

D

Olim etiam præter vſum medicum aſpidibus in ſupplicijs vtebantur: quoniam Galenus ſcribens ad Piſonem recitabat, ſe in magna Alexandria obſeruaſſe, quàm citò morſus aſpidum necarent: quandoquidem pectori damnatorum capitali ſupplicio aſpidem admouebant, & reum obambulare iubebant, ſicq; confeſtim illum de medio tollebant.

Vſus aſpidũ in ſupplicijs.

E

DE DIPSADE. Cap. VIII.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio.

NON erit neceſſe, vt longo verborum circuitu oſtendamus, cur de Dipſade hoc in loco agendum ſit; cum ſuperiùs exaratum fuerit hunc Serpentem à Solino inter ſpecies aſpidum connumeratum fuiſſe: dum plures, & diuerſas aſpidum ſpecies aſſignans, inæquales ad nocendum eſſe ſcripſerit; quoniam Dipſas, Siti, & Hipnalis, ſomno, ex illius ſententia interimant. Dipſas igitur, vt æquiuocationem aperiamus, multa ſignificare videtur: cum διψὰς διψάδος in Græcorum ſcholis ſit nomen adiectiuum, quod ſiticuloſum, & aridum indicat: ideoq; Apollonius poeta terram aridam, aliquando Dipſadem nuncupauit; & Ouidius eadem ratione motus, quamdam anum Dipſadis nomine inſigniuit, quando cecinit.

Terra arida Dipſas dicta.

F

L. 1. Amor. eleg. 8.

——— *eſt quædam nomine Dipſas anus.*

Item Dipſas, quando ſubſtantiuè ponitur, viperę ſpeciem deſignat, vel potius Serpentem, de quo in præſentia differitur; quoniam ab ipſo demorſi, inexplebili potandi deſiderio crucientur. Pariter Dipſas apud Theophraſtum, ſpinę quoddam genus eſſe dicitur. Scribit enim in Arabia ſupra Copton ἄκανθαν διψάδα prouenire; & Plinius vertit ſpinam ſitientem; quapropter multi opinati ſunt hanc ſpinam nomine Dipſados fuiſſe appllatam, quia in locis admodum aridis naſceretur: quamuis nonnulli authores, nec præter rationem, exiſtimauerint hanc eſſe illam ſpinæ ſpeciem, quam alij Græci, vnica voce, διψάκου nominarunt. De hac re legendus eſt doctiſſimus Salmaſius in Solinum, qui huius rei veritatem eſt aſſecutus.

Li. 4. Hiſt. plant. c. 8.

Dipſas ſpinæ genus.

Prætera in Herbario veteri, quod Apulei, nomine inſcribitur, herbæ chamælææ, & chamæleon confunduntur, ibiq; varia nomina aſſignantur, inter quæ, Dipſas, connumeratur. Leguntur enim ibi hæc verba. Quidam Græcorum hanc plantam vocant chamælæam, alij crocodilon, alij Dipſada, alij onocardion, alij cneoron, Itali labrum veneris. Quare periti Botanici hinc colligere poſſunt, nomina chamęlęę, & chamęlæontis, tanquam eiuſdem plantę confundi, & permiſceri; etenim cneoron chamęlæę, vel thymelęę nomen eſt; Dipſas verò onocardion, labrum veneris, & crocodilon chamęlæonti competere videntur, quoniam hanc plantam multi Priſcorum cum carduo dipſaco eamdem eſſe crediderunt.

G

Quæ planta dicatur Dipſas.

Amplius Danai filię ab aliquibus poetis Dipſades, quaſi ſemper ſitientes cognominatę fuerunt; cum ſemper circa aquas infernas verſentur: notiſſimam enim eſſe coniectamus Danaidum puellarum fabulam, quæ ob necatos ſponſos, has pęnas apud Inferos dare feruntur, vt ſitulis perſtillantibus aquam hauriant, atq; in dolium pertuſum, graui quidem, ſed inutili labore infundant. Harum Dipſadum fabulę meminit Horatius hunc in modum.

Dipſades Danai filiæ.

——— *atq; notas*
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo.

H

Hanc quoq; Tibullus memorauit, dum cecinit.

Et Danai proles Veneris quæ numina læsit
In cauâ letheas dolia portat aquas.

L. 11. c. 33

Cælius autem Rhodiginus in ſuo volumine lectionum antiquarum, narrat, quòd Dipſas nuncupatur in re ſacrificali, & pariter hepatis quoddam ſignum. Demùm apud Salmaſium legitur, Dipſas ἔχις, ideſt anguis, Aſpis ὄφις, ideſt Serpens. Inſuper cum Dipſas ſerpens gaudeat alijs nominibus, inferius enumerandis; opere pretium erit hoc in loco ambiguitate laborantia recenſere. Itaq; Dioſcoridi, & alijs authoribus, hic Serpens non ſolum Dipſas, ſed etiam Cauſos vocatur: cum tamen Græcis καῦσος ſit æſtus, & febris ardens apud Hippocratem. Nihilominus Dipſas quoq; hoc nomine inſignitur; cum ab hac percuſſi tanquam feruenti calore agitati æſtuent. Item vocatur Melanuros;

Cauſos Serpens.

A lanuros; cum tamen μελάνυρος Græcis nominetur animal nigram habens caudam. Immò Melanurus piscis est apud Aristotelem, qui nigris maculis in cauda est insignitus. Huius piscis meminit Reusnerus in Paradiso poetico, quando cecinit. *Melanurus anguis qualis.* *Melanurus piscis.*

Insignem caudæ melanurum nomine nigræ,
Tu gustare (bonus si cupis esse) cave.

Præter hæc, appellatur etiam hic Serpens, in nomenclaturis Dioscoridis, Prester, cum tamen Prester sit genus vorticis, quod typhon, nempe vibratum ecnephiam dicunt. Idem ventus, dum furit, contacta comburens prester esse dicitur, vt author est Plinius; Immò πρηστὴρ ἄνεμος igneus turbo est, vt apud Hesiodum in Theogonia legitur. Ideoq; species est fulminis apud Cælium: de hoc eleganter Lucretius disserit, dum inquit. *Prester anguis item igneus turbo.* *Lib. 6.*

Quod superest facile est ex his cognoscere rebus,
Presteras Graij, quos ab re nominitarunt,
In mare, qua missi veniant ratione supernè,
Nam fit, vt interdum, tanquam demissa columna
In mare de cælo descendunt.

B Hic admonet Lucretius, quòd Græci ab effectu, nimirum hunc ventum presterem παρὰ τὸ πρήθειν, nempe ab incendendo, & inflammando nominarunt. Immò addit Lucretius, quòd hic flatus igneſcens, figuramq, columnæ imitans quandoq; in terram descendit. De alio autem paulò inferius sic loquitur. *Ventus prester vnde dictus.*

Fit quoq; vt inuoluat ventis è nubibus ipse
Vortex conradens ex aere semina nubis,
Et quasi demissum cælo prestera imitetur;
Hic vbi se in terras demisit, dissoluitq;
Turbinis immanem vim prouomit, atq; procellæ.

Demùm πρηστὴρ, idest prester apud Pollucem exponitur anterior pars gutturis faucibus subiecta, quando ira efferuescens intumescit: cum tamen πρηστὴρ serpens nominetur ob ardorem inextinctæ sitis, quem morsu patientibus affert. *Lib. 2.* *Prester pars gutturis.*

C SYNONYMA, ET ETYMVM.

ITALINI hunc Serpentem Dipsadem, nomine græco, ob vocabulorum inopiam appellarunt. Græcis autem δίψας nominatur; cum δίψα sit sitis, & δίψαω sitio. Quandoquidem icti ab hoc angue, implacabili siti agitantur. Hac eadem ratione ductus Isidorus, Dipsadem Situlam cognominauit, & Auicennas viperam facientem sitim, qua de re in epigrammatibus græcis legitur δίψας ἔχιδνα, nimirum vipera siticulosa. *L. 12. orig.* *Vipera siticulosa quæ.*

Ab alijs dicitur μελάνυρος, melanurus, quia nigram caudam habeat. Ab alijs ἀμμοβάτης Ammobates per arenam incedens. Est enim nomen compositum ex ἄμμος arena, & βαίνω vado. Ab alijs cognominatur πρηστὴρ Prester à verbo græco πρήθω incendo, quoniam Serpens hic patientes, ictibus, veluti quibusdam flammis adurat. Ideo Bellonius solebat dicere: vipera, quæ nuncupatur Prester, veneno veluti igneo hominem necat. Non immeritò igitur Dipsas nuncupata fuit Serpens vrens; cum percus- *Ammobates anguis qualis.* *Serpens vrens qualis.*

D sorum viscera adeò exsiccentur, vt continua aquæ potio ab illis desideretur. hinc nonnulli colligunt, quod Serpens apud Textorem, Anger, & Cruciator dictus à Dipsade non differat. Id narrabat Lucanus de Aulo tusco milite Catonis, qui à Dipsade percussus interijt; quemadmodum inferius recitabimus. Et eò magis libuit Dipsadem Serpentem vrentem appellare, propterea quod in sacris Biblijs legitur, quòd Deus in populum Israeliticum murmurantem misit Serpentes vrentes; & multi docti viri in translatione Bibliorum, Presteras verterunt. Hinc aliqui tradiderunt Presteras, ob internum ardorem, ore semper hiante, & vaporem exhalante calidissimum incedere. Huius conditionis Lucanus sic meminit. *C. 21. Num.*

Oraq; distendens auidus fumantia Prester. *L. 9. Pharsal.*

Idem exponit Baptista Mantuanus quando canit.

Nec non inflatis Prester, qui faucibus æstum
Expuit.

Cauſos anguis. Nulla igitur teneri debemus admiratione, ſi interdum hic ſerpens καῦσος, ſcilicet Cauſos cognominetur: cum hæc vox nimium calorem, & æſtum ſignificet. Cæterùm animaduertendum eſt ad mentem Agricolæ, in libro de Animalibus ſubterraneis, inter Preſterem, & Dipſadem aliquam cadere differentiam: inquit enim Agricola hos Serpentes (licet quoad formam inter ſe non diſſentiant) quoad effectum à ſe inuicem diſcrepare: cum Preſter, percuſſum extemplò, veluti ſyderatione quadam immobilem, menteq; alienum reddat, mox pilis defluentibus, & vrgente pruritu, aluiq; fluxu, patientem abſumat. Aelianus etiam quandoq; inter morſum Dipſadis, & Preſteris, aliquod obſeruauit diſcrimen; quamuis poſtea alibi ſymptomata genita à morſu Dipſadis, & Preſteris eadem eſſe aſſeuerauerit. Pariter Solinus, & Lucanus de vtroque Serpente ſeorſim egerunt, illiſq; diuerſas proprietates aſſignarunt. Cæterùm in hac difficultate confugiendum eſt ad Dioſcoridem, qui ſcriptis mandauit, Dipſadem Preſterem, & Cauſum vnius, & eiuſdem Serpentis eſſe ſynonyma, propterea quod Preſter, & Cauſos ab vrendo, & Dipſas à ſitiendo cognominatur. Cui ſententiæ Paulus Aegineta, Volaterranus, & alij authores innumeri adſtipulantur. E F

Diſcrimen inter Preſterem, & Dipſadem.

Li. 6. c. 50.

GENVS, ET DIFFERENTIÆ.

SOLINVS in Polyhiſtora hunc ſerpentem inter ſpecies aſpidis connumerauit; cum tamen Dioſcorides, & alij authores nõ vulgares Dipſadem ab Aſpide toto genere diſcriminauerint: ſiquidem hæc animalia adeo inter ſe ſunt diuerſa, vt alterum aquatile, alterum terreſtre eſſe feratur. Lucanus id explicat, dum canit.

——— ſtabant in margine ſiccæ
Aſpides in medijs ſitiebant Dipſades vndis.

L. 9. Pharſal.

Aetius hanc ſerpentis ſpeciem ad illud viperarum genus reducit, quod in locis maritimis libentiſſimè ſtabulatur. Verumtamen Greuinus Dipſadem à vipera bifariam diſtinguit; primò, quoniam à Dipſade percuſſi citius intereunt, deinde, quoniam in cauda huius animalis quaſdam paruas nigras maculas obſeruat. At Marſi populi (referente Galeno) nullam inter Dipſades, & viperas differentiam, niſi ratione loci, inuenire videntur: etenim degentes in locis ſalſilagine refertis Dipſades, & viuentes in ſolo vliginoſo viperas indigitarunt, haſq; minimè ſiticuloſas eſſe affirmarunt. Quapropter in Libyæ, & Aegypti arenis ſalſedine præditis Dipſades verſabuntur, quæ vero in Italia, viperæ eſſe ferentur: Hanc autem ſententiam Galenus probare non videtur, dum inquit. Sanè viperarum caro adeo ingentem obtinet deſiccandi facultatem, vt nõnulli, qui eam ederunt, vehementiſſima ſiti cruciati ſint, & proinde illas Dipſades cognominant.

In lib. de venen. cap. 14.

Differẽtia inter Dipſadem, & Viperã, ex opin. Marſorum.

Sunt autem, qui dicant demorſos ab his viperis ſanari non poſſe potando, ſed dirumpi potius, quàm ſiti liberari. Quocirca eos, qui Romæ viperas venãtur ſiſcitatus ſum, num aliquam haberent notam, qua genus vtrumq; viperarum diſtinguerent; at illi genus nullum viperarum Dipſadum eſſe negabant, ſed iuxta mare degentes talem producere effectum affirmabant, quæ in Italia, ob regionis humiditatem, non inueniuntur. Hactenus Galenus, qui tamen Marſorum verbis aſſentiri non eſt viſus, dum paulò inferius nullum eſſe genus Dipſadum negare non audet. G H

Lib. 11. de ſimp. med. fac.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

ISIDORVS, & Arnoldus Villanouanus retulerunt Dipſadem eſſe ſerpentem tantæ exiguitatis, vt dùm calcatur non videatur, cuius venenum patientem ante extinguit, quàm ſentiatur. Qui Authores de exiguitate ſerpentis fortè, quoad craſſitiem, verba faciunt, cum in icone Dipſadis à Greuino exhibita longitudo potius, quàm craſſities obſeruetur. Verumtamen, ex mente Aetij, longitudo cubitalis huic ſerpenti aſſignatur, quæ paulatim ex craſſa in tenuem deſinit, corpore albicãte, necnon maculis partim rufeſcentibus, partim nigris variegato. Soſtratus hunc ſerpentem à reliquis

Exiguitas Serpentis quoad craſſitiem.

A ſiquis ita diſtinguit, dum ſcribit caudam huius animalis duabus lineis nigricantibus eſſe inſignitam. Auicennas autem collum magnum, & tergum ad extremitatem vſq; nigricans, & caudam valdè tenuem Dipſadi attribuit; quæ beſtia, vt plurimum, eodem Auicenna authore, in Regionibus Iokiati, & Aſſim, nempè in Regionibus Libyæ, & Syriæ verſatur. Itaq; Dipſas eſt animal corpore exili viperæ perquam ſimili, & ictu violentiſſimo. Vnde non erit cur Matthiolus admiretur Leonicenum virum alioquin eruditiſſimum, qui Dipſadem corporis forma, nullis notis à vipera diuerſam eſſe exiſtimauit: nam ſimilitudine horum animalium deceptus vnum ab altero non diſcriminauit. Quamobrem Nicander in Theriacis canit hunc in modum.

Locus natalis huius anguis.

In Comm. ad Dioſc. l. 6. c. 50.

Exiguæ ſimilis ſpectatur Dipſas echidnæ,
Sed feſtina magis mors ictus occupat ægros
Parua, & lurida, cui circa vltima cauda nigreſcit.

Et Georgius Pictorius in Lerna malorum paruitatem huius ſerpentis meditans, ſic canebat.

Situla paruus item ſerpens ſputamine ladit,
B *Et ſenſus tollit, tollit itemq; motum.*

Author libri de natura rerum ſcriptis mandauit hunc Serpentem tanta colorum varietate refulgere, vt mira ſpecie, & eximia pulchritudine, intuentes in admirationem trahat. Cæterùm Solinus, & multi alij authores hanc figuræ ſerpentinæ elegantiam non Dipſadi, aut Situlæ, ſed Scytali aſſignarunt. Quapropter prædictus author libri de natura rerum horum nominum congruentia, fortè deceptus, alterius deſcriptionem alteri attribuit; quemadmodum, ex delineatione vtriuſq; ſerpentis innoteſcere poteſt: Hoc igitur in loco lector iconem Dipſadis, ex Greuini mente, contemplari poterit.

Colorũ varietas non obſeruatur in Dipſade

NATVRA. ET MORES.

C DIPSADI natura adeò tetrum congenuit virus, vt inter perniciosiſſima animalia ab Authoribus recenſeatur. Quamobrem iure optimo Moſes in Deuteronomio, terrificam illam deſcribens ſolitudinem, Dipſades in illa verſantes memorauit. Eſt enim hoc animal fraudulentum, quoniam inter oua ſtruthionum in arenis locata malitiosè ſtabulatur, vt Garamantes huiuſmodi oua colligentes fallat. Tales enim populi, cum careant creta, ex qua fictilia vaſa finguntur, ouis ſtruthionum per medium diſſectis, loco vaſorum vtuntur: immò ex his pileos ad tegendum caput idoneos fabricant; cum huiuſmodi geſtamine plurimum delectentur. Inſuper natura tam feruens indidit Dipſadibus venenum, vt ab illis percuſſi ardente ſiti crucientur. Quapropter Textor ad rem ſic canebat.

Dipſadis vaframẽtũ Oua ſtruthionũ ad quid.

Non adeo feruet, quem læſit aquatica Dipſas.

Hac eadem ratione motus Lucanus hoc animal torridum appellauit, dum cecinit.

Exuuias poſitura ſuas, & torrida Dipſas.

L. 9. Pharſal.

Hoc enim animal acri ſemper ardere ſiti perhibetur, quæ nulla vnda reſtingui poteſt: Vnde Lucanus canit.

Loco cit.

—— *in medijs ſitiebant Dipſades vndis.*

D Immò Reuſnerus in Paradiſo poetico ad rem, infraſcriptum recitat diſtichon.

Tu colis immundas triſtis velut hydra paludes,
Aut qualis medio Dipſas in amne ſitit.

Quamobrem poterimus iure optimo illud pronunciare de hoc animali, quod de Tantalo cecinerunt Poetæ.

Dipſas Tãtalo ſimilis

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus.

Non erit igitur admiratione dignum, ſi demorſi ab hoc animali confeſtim rabidam, & tantaleam concipiant ſitim: Id non latuit Galenum, qui in tractatu de ſymptomatum cauſis, cauſam implacabilis ſitis aſſignans, ſcribebat hanc ex diuturna praua victus ratione dimanare, quæ tandem patientem perimit, veluti, qui comedit viperam fortè Dipſadem, ignea afflictatus ſiti interijt. Immò quoniam hoc animal mordendo ſicci-

L. 1. c. 7. Cauſa ſitis intenſæ ex Galeno.

A tatem generat, à multis os ſiccum habere fertur. Vnde Reuſnerus ſic canit.

Reſpicit auerſo maculoſum lumine tergum,
Et ſicco Dipſas virus in ore gerit.

Itaq; ob ictum huius ſerpentis, tanta ſiccitas in corpore patientis generatur, vt animal mordens totum abſorbere humorem videatur. Reuſnerus id teſtatur, dum inquit.

Imbibit humorem lethali noxia morſu
Dipſas, & in venis frigida virus agit.

Cum tamen natura huius animalis ſit (quemadmodum Phyſiologi referunt) vt ſemper feruida ardeat ſiti, quam poſtmodum ab hoc animali percuſſi facilè concipiunt, id patet in infraſcripto Reuſneri diſticho. *Sitis ardẽs excitatur ab ictu huius ſerpẽtis*

Vt ſitis hanc torquens nullis extinguitur vndis,
Sic rabidam morſu concitat illa ſitim.

Si quis autem naturam huius venenoſi ſerpentis melius intelligere cupiat, adeat Lucanum poetam, qui recitat omnia ſymptomata, quæ vexarunt Aulum Tuſcum militem Catonis in Africa à Dipſade demorſum: vbi legitur, quòd nullo aquæ potu etiam copioſo, neq; proprio etiam hauſto ſanguine ſitim ob morſum Dipſadis conceptam, ſedare potuerit: carmina igitur Lucani ſunt hæc.

B

Signiferum iuuenem Tyrreni ſanguinis Aulum *L. 9. Phar-*
Torta caput retro Dipſas calcata momordit *ſal.*
Vix dolor, aut ſenſus dentis fuit, ipſaq; lethi
Frons caret inuidia, nec quicquam plaga minatur;
Ecce ſubit virus tacitum, carpitq; medullas
Ignis edax; calidaq; incendit viſcera tabe.
Ebibit humorem circum vitalia fuſum *Symptomã-*
Peſtis, & in ſicco linguam torrere palato *ta morſus*
Cæpit, defeſſos iret, qui ſudor in artus *Dipſadis.*
Non fuit, atq; oculos lacrymarum vena refugit.
Non decus imperij non mœſti iura Catonis.
Ardentem tenuere virum; quin ſpargere ſigna
Auderet; totiſq; furens exquireret agris:

C

Quas poſcebat aquas ſitiens in corde venenum
Ille vel in Tanaim miſſus, Rhodumq;, Paduмq.
Arderet, Nilumq; bibens per rura vagantem
Acceſſit morti Libyæ, fatiſq; minorem
Famam Dipſas habet terris adiuta peruſtis.
Scrutatur venas penitus ſqualentis arena,
Nunc redit ad Syrtes, & fluctus accipit ore,
Æquoreuſq; placet, ſed non ſibi ſufficit humor,
Nec ſentit, fatiq; genus, mortemq; veneni;
Sed putat eſſe ſitim, ferroq; aperire tumentes
Suſtinuit venas, atq; os implere cruore.

Itaq; ex enumeratis accidentibus, Ardoinus monet colligendam eſſe malam huius veneni qualitatem, quæ vehementer calida, ſicca, & craſſa eſt; cum penitiores partes exſiccet adurendo, & corruget vias vrinæ, totiuſq; corporis poros adſtringat, itaut *Qualitas veneni.*

D quidquam potus hauſtæ aquæ, neq; per lotiũ, neq; per ſudorem reddatur: quamobrem æger ob copioſam potionem neceſſariò dirumpitur.

E

LOCVS.

DIPSADES, authore Æliano, tum in Africa, tum in Arabia naſcuntur, & diuagantur. Auicennas Libyam, & Syriam proprias huius animalis regiones prædicat. Ab hac doctrina non multùm recedit Galenus, qui prædicta loca tanquam ſicciora his animalibus valdè accommodata celebrat. Verùm licet per totam Libyam diuagentur, plerumq; tamen apud Garamantes Libyæ pariter populos, Pſilliſq; finitimos libenter ſtabulantur. Hoc non latuit Silium Italicum, qui cecinit hunc in modum.

L. 11. de ſimp. med. fac. Garamantes populi Libyæ.

Lib. 13.

Quippe atro rabidas efferueſcente veneno
Dipſadas, immenſis horrent Garamantes arenis.

Qui plura de loco natali horum Serpentum ſcire cupit, confugiat ad Lucianum, qui in Dialoge de Dipſadibus hæc habet. Ea pars Libyæ, quæ ad Auſtrum tendit, copioſis referta eſt arenis, terraq; Solis ardore exuſta, deſerta, vt plurimum, & infæcunda non F gramen, non fænum, non plantam vllam, nec aquam habens, ni fortè in terræ concauitatibus, imbris, & pluuiarum reliquiæ conſtiterint, quæ tamen minimè ſunt potabiles, cum denſæ ſint, & tetrum ſpirent odorem. Has igitur ob cauſas locus redditur inhabitabilis: nam quo pacto habitari poſſet locus ita aridus, frugibuſq;, & arboribus carens, & tam moleſtis feruoribus ita ſubiectus, vt aer veluti igneus euadat. Præterea arenæ ipſę maximoperè feruentes regionem prorſus inuiam, & inacceſſibilem faciunt. Soli autem Garamantes his locis finitimi, homines agiles, atq; frugales, in tentorijs vitam degentes, venationum fructibus victitantes nõnunquam venando talem regionem ingrediuntur circa Solſtitium hybernum, ſydere maximè pluuio obſeruato; quando ſcilicet maior ardoris pars deferbuit, arenis aſſiduo imbre madefactis. Venantur autem onagros, ſtruthiones humi volantes, aliquando ſimias, interdum elephantos: hæc enim animantia ſola aduerſus ſitim perdurant, & moleſtiam feruentis Solis perferre poſſunt.

Aer igneus vbi ſit.

Garamantes homines frugales.

Cæterùm Garamantes, poſtquàm commeatum, quem ſecum ingredientes Regionem detulerunt, omnem conſumpſerunt, rurſus ad proprias perguut habitationes, G ne iterum arenæ accenſæ, aut reditum intercludant, aut eumdem difficiliorem reddant. Siquidem omnis euadendi facultas ſublata eſt, quando Sol ſublato ex regione humore, ardentibus radijs feruere inceperit. Et ſanè hæc omnia, quæ hactenus dicta ſunt, feruor, ſitis, ſolitudo, ſterilis ſoli infæcunditas minus nobis videbuntur grauia in comparatione ad illud, quod dicturi ſumus. Idcircò omnibus modis hæc regio fugienda eſt. Omnis generis Serpentes hic locus alit, permagnos, varios, multitudine innumeros, forma terribiles, veneno præſentiſſimo inexpugnabiles partim in cauernis ſubterraneis ſtabulantes, & in arenæ ſeceſſibus cubantes, partim verò ſupernè reptantes, nimirũ Aſpides, Viperas, Ceraſtes, Bupreſtes, Amphisbenas, Dracones, & duplex Scorpionum genus, vnum terreſtre, & pedibus ingrediens permagnum, multis vertebris inſigne, alterum aereũ, & volatile alis tenuibus refertum, ad inſtar alarum locuſtæ, aut veſpertilionis. His igitur animantibus multis circumuolitantibus, inacceſſibilis, & infeſta redditur illa Libya. Verùm Serpentum omnium nocentiſſimus, quos arena illa nutrit, Dipſas eſt, anguis non admodum magnus viperæ aliqua ex parte ſimilis, quæ violento ictu ardores accendit inextinguibiles, & totum corpus adurit incendio: hæc H ille. Vnde colligere poſſumus verum locum natalem Dipſadum eſſe Libyam, ſed potiſſimum illam Libyæ partem, quæ Garamantum Nationi eſt finitima.

Cur Regio reddatur inacceſſa.

Vbi omne Serpentum genus verſetur.

Dipſadis deſcriptio ex Lucian.

A

SIGNA VENENI DIPSADIS.

SI pro cognitione huius ictus confugiamus ad Dioſcoridem, is ſcriptis mandauit, quòd percuſſus ab hoc Serpente talem concipit ſitim, quæ copioſiſſimo etiam aquæ potu extingui minimè poſſit; & quamuis patiens affatim pleno ore aquam hauriat; nihilominus confeſtim in eamdem bibendi appetentiam relabitur: immò toto habitu ijs ſit ſimilis, qui antea nihil potionis hauſerunt: hinc Auicennas iuſtis de cauſis ſcribebat, quòd venter huius patientis, & interanea adeò aduruntur, vt aqua ſatiari nequeat: deinde cũ aqua pota neq; per lotium, neq; per ſudorem exeat, per venas ventris meat, & abdomen ita tumidũ reddit, vt patiens hydrope laborare videatur. His addit Aetius, quòd, in ictu huius Serpentis, præter ſymptomata morſum viperæ conſequentia, oritur ſitis, quæ potu non ſedatur; ideòq; cum quidquam nec per vrinam, nec per vomi-
B tum, nec per ſudorem egrediatur, neceſſe eſt, vt ægrotans alterũtro horum modorum pereat, nimirum aut internæ partes vehementi adurantur ſiti, aut ob copiam potionis, patiens dirumpatur. Venenum enim huius generis per vniuerſum diuagans corpus, illud ita exſiccat, & adurit, vt inſtar membranæ, aut corij ante ignem locati contrahatur: quamobrem meatibus excrementorum intercluſis, aqua hauſta in ventre neceſſario contineatur. Vnde in hoc caſu magna internarum, & externarum partium inflammatio, ob inſignem veneni ſiccitatem accidit, quod per vniuerſum corpus deſſeminatum totum ſanguinem in ſuam conuertit naturam.

Li. 6. c. 50.

Percuſſus à Dipſade fit ſimilis hydropico.

Venenum exiccans quale.

Prædictis addit Gillius in Ælianum, quòd percuſſus à Dipſade tanta cruciatur ſiti, vt tanquam taurus, ore hiante, ad flumen confugiat, vt potu deſiderato ſe expleat. Verùm ſignum hoc deſumptum fuit à Nicandro, qui in Theriacis de ictu huius Serpentis ſic canit.

Patiens tanquam taurus ad amnem cõfugit.

Quem ferit accenſò miſeras is corde querelas
Fundit, & arenti ſitibundus fauce dehiſcit,
Quæſitiſq; velut taurus ſuperincubat vndis.
C *Immenſoq; replet, ſed fruſtra viſcera potu,*
Dum crepet intenſus rupto mox ſumine venter.

Qui plura de his ſignis ſcire cupit, confugiat ad Rubricam de natura huius Serpentis, vbi multò plura narrantur.

Cæterùm illi authores, qui Dipſadem à Preſtere diſcriminarũt, ſigna vtriuſq; morſus diuerſa aſſignarunt. Quare Volaterranus retulit ictum à Preſtere reddi immobilem, mente alienum, & defluentibus pilis, ventris ſolutione abſumi. Lucanus hæc ſymptomata recenſet, dum inquit.

L. 9. Pharſal.

Ecce ſubit facies letho diuerſa fluenti
Naſidium Marſi cultorem torridus agri
Percuſſit Preſter; illi rubor igneus ora
Succendit, tenditq; cutem, pereunte figura,
Miſcens cuncta tumor, totò iam corpore maior,
Humanumq; egreſſa modum ſuper omnia membra
D *Efflatur ſanies latè tollente veneno*
Ipſe latet penitus congeſto corpore morſus,
Nec lorica tenet diſtenti corporis auctum,
Spumeus accenſo non ſic exundat aheno
Vndarum cumulis, nec tanto carbaſa Coro
Curuauere ſinus, tumidos iam non capit artus
Informis globus, & confuſo pondere truncus
Intactum volucrum roſtris, epulaſq; daturum
Haud impunè feris non auſi tradere buſto,
Nondum ſtante modo, creſcens fugere cadauer.

Symptomata Dipſadis, & Preſteris eadẽ.

Ex hac Lucani doctrina non poſſumus colligere, niſi enormem totius corporis tumorem Preſteris ictum concomitantem, qui tumor etiam in percuſſo à Dipſade, ob immo-

dicam potionem, obſeruari poteſt. quapropter ſatius eſſe exiſtimamus vnà cum Dioſcoride, & alijs authoribus non ſpernendis, ſymptomata Dipſadis, & Preſteris tanquam vnius, & eiuſdem animalis promulgare. Iſidorus quoq; huius inſignis meminit tumoris, quem poſtea putredo ſequitur. Sed obſeruandum eſt, quòd Iſidorus ex doctrina Solini tranſcribens, hallucinatus eſt: etenim Solinus ſtatim atq; protulit ingentem corporis tumorem Preſteris ictu oriri; mox addidit ictum Sepis cõfeſtim putredinem contrahere. Ideoq; non eſt legendum, ad mentem Iſidori, quòd putredo morſum Preſteris concomitetur.

Lib. 12. Orig.

VENENI DIPSADIS MEDELA.

DIOSCORIDES, diligenter ponderata huius veneni natura, pronunciauit, quòd morſus Dipſadum tanquam immedicabiles à pleriſq; Veterum relinquebantur. Quocirca, ſi peculiaribus contra Dipſadem auxilijs egeamus, communia experiri oportet. Protinus autem ſcarificationem loci affecti, & inuſtionem (ſi pars id ferat) necnon amputationem faciendam eſſe opinamur: deinde varia cataplaſmata adhibenda ſunt, quæ in primo capite huius libri fuerunt propoſita. Immo acres cibos, & meracas potiones, & lauacra probat Dioſcorides, quæ ſubinde, breui ſpatio aſſumenda ſunt, priuſquam morbi genus emerſerit, quo ſemel erumpente, opem ferre non poteſt vlla medici opera: hæc Dioſcorides.

Lib. 6. cap. 50.

Amputatio & ſcarificatio partis læſæ.

Verùm Galenus ſcribens de Theriaca ad Piſonem, inter alia præſidia ad expugnandum Dipſadis virus celebrata, theriacam Andromachi multis laudibus cœlo tenus effert, atq; extollit. Hæc de cauſa in poemate Andromachi ſic canitur.

Non, ſi quis cupidis expreſſa papauera labris
Hauſerit, exitium pocula ſumpta ferent.

Theriacæ Andromachi laudes.

Et paulò inferius.

Arida non Dipſas, non clarus fraude Ceraſtes,
Non feret impreſſo vipera dente necem.

Aphrodiſæus admiratur hoc præſidij genus, ſcilicet cur theriaca in hoc caſu ſumpta, poſſit ſedare ſitim, quam morſus Dipſadis in percuſſis animalibus acendere ſolet; quandoquidem hoc nobile medicamentum ex calidis, & ſiccis ſimplicibus integratur. Neq; adduci poteſt id alia ratione fieri poſſe; niſi mutuo quodam viperarum conſenſu huic antidoto permixtarum, quarum carnes, admiranda antipathia aduerſus quodcumq; animal venenoſum potiuntur. Auicennas demorſis ab hoc Serpente plurimùm olei, ad ciendam vomitionem, propinat: deinde enemata fæces educentia, & aquas commendat; Amplius diuretica præſcribit, veluti ſunt decoctiones apij, ſpicæ indæ, aſari ſeſeleos, petroſelini, & ſimilium. Exterius autem, cum ſale, calce, & oleo componit emplaſtrum, & tandem cuncta medicamina morſibus canis rabidi conferentia ſummopere celebrat.

Lib. 1. Probl. Theriaca, quæ ratione iuuet demorſum à Dipſade.

Diuretica conueniũt.

Præterea Caſtoris teſtes, ex Plinio, aduerſus Preſteres, cum panace, aut ruta in vino præcipuam afferunt vtilitatem. Inſuper ſalſamentorum cibus, ex eodem authore, mero ſubinde hauſto; itaut circà veſperas vomitu reddatur, percuſſos à Chalcide, Elape, & Dipſade maximoperè iuuat. Iterum Plinius flores, & mora rubi, corticem, baccas, & folia lauri in morſibus Hæmorrhoi, & Preſteris minimè infrugifera eſſe putat: quemadmodum, & portulacam in hoc caſu vtiliſſimam eſſe opinatur, dum inquit. Portulaca, quam Peplium vocant, non multum ſatiua efficacior eſt, cuius memorabiles vſus traduntur: ſagittarum venena, & Serpentum Hæmorrhoi, & Preſteris extingui pro cibo ſumpta, & plagis impoſita extrahi aſſerunt. At cum ipſa, ob anni tempus, non reperiatur, ſemen eius ſimili efficacia prodeſt: accipio portulacam vulgarem, non autem peplium Dioſcoridis: hactenus Plinius. Hoc præſidium in tali caſu non parum momenti habere videtur; poſteaquam Paulus etiam Aegineta, in ſimili caſu, portulacæ folia, ex aceto contrita, folia rubi cum melle leuigata, plantaginem, hiſſopum, al-

Vomitus prouocandus eſt.

Quæ portulaca ſit adhibenda.

lium

A lium, portum, rutam, & vrticam celebrat. Aetius remedia morſibus viperarum conuenientia extollit, deinde potiones lotium prouocantes probat, item enemata, & medicamenta vomitum excitantia non omittit: poſtea vulneri, poſt ſcarificationem, & cucurbitularum, necnon diſectarum gallinarum appoſitionem, emplaſtrum ex oleo, calce, & vino imponit. Tandem Celſus, ad exterminandum Dipſadis venenum, portionem aſphodelli arefacti cum modico rutæ, trifolium quoque, & mentaſtrum cum aceto libentiſſimè admittit.

Gallinæ per mediũ diſſectæ quãdo conueniant.

MYTHOLOGICA.

REcitat Aelianus, in hiſtoria Animalium, cum Prometeus ignem in gratiam mortalium à Vulcano furatus eſſet, Iouem indignatum furti indicibus nobiliſſimum pharmacum, ad arcendam ſenectutem largitum eſſe. Sed qui hoc acceperunt munus, illud aſino vectandum impoſuerunt. At beſtia, æſtiuo tempore, itinerans tali onerata ſarcina, grauique oppreſſa ſiti, ad limpidiſſimum fontem à Dipſade cuſtoditum, potandi gratia acceſſit. Aſinus autem à cuſtode fontis repulſus, ſitiſq; impatiens, pretioſum, quod geſtabat, pharmacum, vt ad bibendum admitteretur, Dipſadi obtulit. Cæterùm Nicander in Theriacis ſic aliter hanc fabulam exarat. Cum Iupiter Saturni nempè Temporis filius natu maior, diſtributa fratribus minoribus hæreditate, nimirum cum Neptunus æquora, & Pluto tartara occupaſſet; ſolemni, celebriquè pompa, numeroque Deorum aſſociatus æthereum regnum ingrederetur, vt hominibus in ſignum lætitiæ gratularetur; munus iuuentutis illis largitus eſt. Mortales autẽ tali grauati onere, illud geſtandum aſino impoſuerunt. Hic cum longum iter confeciſſet, ſiti æſtuans, conſpicatus fontem à Dipſade cuſtoditum, eam rogauit, vt ſitim illa extingui aqua permitteret: Dipſas autem, niſi accepto iuuentutis munere, aſini voluntati obtemperare noluit. Qua de cauſa deinceps homines aureo iuuentæ dono priuati, ſenio obnoxij

Lib. 6. cap. 51.

Opinio Nicandri circa hanc fabulam.

C fuerunt, & angues, quot annis; ſenectam exuerunt. Verùm ex altera parte Dipſadem ab aſino vnà cum iuuentutis dono ſitim recepiſſe ferunt: hinc poſtea factum eſt, vt ab hoc demorſi angue, aſpera, & ignea ſiti corripiantur. Audiamus igitur Nicandrum verſibus in latinum translatis ſic loquentem.

Cur percuſſi à dipſade ſiti crucientur.

Feructus eſt iuuenum, & narratur fabula, quod, cum
Maximus ætheream cepiſſet Iupiter arcem,
Diuiſo in fratres maris: & quòd Tartara, regno,
Contulit æternam mortalibus inde iuuentam,
Vt dignum meritis impertiretur honorem:
Iam quoniam ſupero ſurreptæ ex æthere flammæ
Prædonem amentes, odere Promethea, quòd non
Ipſos perpetuum viriaes feciſſet in æuum.
At nihil hoc illis diuinum, & nobile munus
Profuit à facili iam ſuſcepiſſe Tonante,
Quandoquidem pigro feſſo tandem illud aſello
D *Impoſuere grauis qui mox ſub pondere doni,*
Arida dum tentat vicino guttura fonte
Colluere, aſpecto ſubitò Serpente ſtupeſcit,
Vtq; ſibi tutum velit is concedere potum,
Supplicat: ille bonum fore ſe reſpondet, at iſta
Conditione, ſuo ſi det quæ pondera dorſo
Baiulet inſipiens (ſuaſit ſitis) annuit ille:
Hinc eſt quòd veterem Serpentes corpore pellem
Abÿciant, & quoq; noui reparentur in anno,
Infelix hominum genus, omni ex parte, ſequenti
Perpetuo ſenio, certoq; ſub infera fato
Ipſeq; ſic Serpens, velut ante accenſus aſellus
Ferueat, & peiore hominem clam vulnere lædat,

Qui

Qui plura de hac fabula ſcire cupit, adeat primum caput huius libri, & ſecundum caput libri de Quadrupedibus Solidipedibus, quibus in locis valdè curioſa lector inueniet. E

MORALIA.

DIpſas, ſiue Situla, in doctrina morali, meritò auaritię aſſimilatur: quandoquidē ſi percuſſus ab hoc Serpēte ad interitum vſq; ſiti ardet; pariter ab Auaritia comprehenſus ad finem vſq; vitæ aurum immodicè ſitit. Et ratio eſt, quoniam

Gaudia magna putat nummos ſeruare doloſos,
Nec fruitur partis ſtultus vbiq; ſuis.

Auari hominis conditiones.

Immò ea quandoq; eſt hominis auaritia, & implacabilis pecuniarum ſitis, vt, cum iam alterum pedem in cymba Charontis habuerit, nondum ſuæ cupiditati ſit deſcripturus modum. Ideoq; ad rem canebat ille.

Qui legit immenſum nummorum pondus & auri, F
Partaq; de partis captat ſolatia rebus:
Stultus ad illecebras, & gaudia ſera nepotum
Congerit hos ſumptus, terraq; vorace recondit.
Ad ſtygios penetrat ſed cum defunctus auernos,
Et vada Cocyti tenebroſi pallida luſtrat:
Nil ſibi diuitiæ proſunt, nil ſortis auarę
Congeries, ſitiens Acherontis flumina guſtet.

Ideo D. Ambroſius in expoſitione Euangelij de hydropico in ædibus Phariſei ſanato, ſcripſit impium eſſe, ſitire, dum quis, vel diuitias, vel cætera huius mundi bona concupiſcit.

Bibones cōparantur Dipſadi. L. 1. Amor. eleg. 8.

Verùm ſatius erit hominem vini intemperantiſſimum Dipſadi comparare: etenim ſi Dipſas acri ſemper ſiti premitur; item bibax continuo mero corpus mancipare deſiderat. Idcirco Ouidius quamdam anum lenam Dipſadem indigitauit (hanc Plautus meribibam, & multibibam appellaſſet) & non immeritò; ſiquidem vetulæ lenocinium exercentes, ob ſiccitatem ſenij, ſemper ſitiunt. Carmina autem Ouidij ſunt hæc. G

Eſt quædam quicunq; volet cognoſcere lenam
Audiat, eſt quædam nomine Dipſas anus:
Ex re nomen habet, nigri non illa parentem
Memnonis in roſeis ſobria vidit equis.

Item ſunt, qui baccheis liquoribus adeò delectantur, vt ſpreto omni diuitiarum genere, nec non poſtpoſitis cunctis honoribus, & dignitatibus, magno probro, vino tantùm ſe obruere deſiderant. Meminimus, in hoc genere, legiſſe apud Scaligerum Epigramma huius tenoris.

Optarem mihi non aurum, non oppida terræ,
Non quas Thebarum iactat Homerus opes.
Verùm vt plena mero ſpument mihi pocula Baccho,
Summaq; perpetuus proluat ora latex.
Semper amicorum circum potante corona,
Et vitem agricolæ falce premente colant;
Hęc, quas teſtor opum, ſunt argumenta, valete H
Faſces, cum teneo pocula plena manu.

Ebrij, quid præſtent in menſa.

Huius ratio inde naſcitur, quoniam nati ad perdenda vina, omnem fælicitatem in bibendo collocant, & quaſi in gremio Iouis ſedentes aſſiduè canunt.

Fælix eſt, ter fælix quater,
Cui dat potum Bacchus pater
De ſpumanti cantharo.

Quare iuſtis de cauſis quidam poeta agens de turpitudine menſæ, in qua gurgites, & helluones vini diſcumbunt, canebat hunc in modum.

Non pudor in verbis, non eſt reuerentia menſæ,
Porcorum ritu, gens mala viuit ibi.

Inuecta-

A *Irreuerenter agunt, paneſq; & fercula menſæ*
More ſuum potant, pocula lata vorant.
Reddere nec curant grates, pro munere, Chriſto
Votaq; pro tacitis ſacrificare bonis.
Sordida labra tenent potius ſpumante ſaliua,
In manibus craſſis ſtercora ſpurca gerunt,
Ex naſo ſtillant muci, nimbiq; madentes,
Ex oculis lippis ſordida gutta fluit.
Maxillæ ſquallent, nigra rubigine dentes.
Sordent, mundities corporis omnis abeſt.
Præterea inuitant ſe ſe ad munera Bacchi
Conſucij, quorum pocula plena madent,
Ructant, exhauſtum donec ſpumare ſalernum
Poſſint, & vino ſordida menſa fluit.
Inq; vicem Bacchi madido certamine ſe ſe
B *Sollicitant, hauſtus continuantq; meri.*

Quid plura? non defuerunt etiam temulentiæ nota infames, qui à Dipſade feriri deſiderauerint, vt acri exardentes ſiti, in aſſiduam bibacitatem, & crapulam (quam ſemper deteſtari debemus) incumbere poſſent. In hoc genere legitur apud Pierium Valerianum pulcherrimum epigramma de Framariano Scutra, quod ſic ſe habet. *Continuæ bibēdi deſiderium.*

Narrabat quidam vim Dipſados exitialem,
Perpetuam infundat, quæ pede fixa ſitim,
Nempe ſitim, tria quam neq; ante extinguere Nili.
Oſtia, vel magnis ſtagna perhauſta cadis,
Interiore loco Libyæ Garamantas adipſos,
Quà fouet arenti ſtruthius oua ſolo;
Quippe vbi quis miſera ſpatiatus fortè per arua
In pede fulminei vulnera dentis habet.
Ritè duæ dextra famulæ, totidemq; ſiniſtra
C *Hæc gerit, hęc pleno vaſe propinat aquas,*
Illa propinatis, alias ſuperingerit illa,
Nec mora, nec requies, pocula mille parat.
Framarianus ad hæc, hanc è mihi quærite amici,
Figat, vt illa meos officioſa pedes.

Hic ambiget aliquis, qua ratione in helluonibus, & temulentis continua fames, & ſitis excitetur, cum eorum vaſa repleta ſint, & venæ repletæ ex Galeno non attrahant. Galenus enim, ad excitandam appetentiam, quinq; motus neceſſariò præcedere debere aſſeuerat: etenim primò membra exinaniuntur ratione caloris nativi in humidum, tanquam in propium pabulum ſemper agentis, deinde venæ inanitæ ab alijs venis, & à iecore attrahunt, tertiò aliæ à meſeraicis, & à ventriculo, quartò in ventriculo fit ſuctio, & triſtis ſenſatio, quintò inſurgit animalis facultas, & gignitur appetentia. Itaq; ſi in appetitu excitando, ordo prædictorum motuum eſt ſeruandus, ſequetur quòd nullo modo fiet appetentia, niſi præcedente triſti ſenſatione quæ non aderit, niſi fiat ſuctio, & attractio à venis, & hæ non attrahent, niſi partes corporis vi caloris exinaniD tæ fuerint. Hoc autem in habitu Helluonum, & Manduconum minimè præſtari poteſt, tum quia non ſolum horum membra non ſunt exinanita, ſed potius adeo extenſa, vt maiorem extēſionē perferre nequeāt, etiam quia venæ ſunt ita repletæ, vt magis impleri non poſſint; quare cum non egeant, non attahent, nec in ventriculo fiet ſuctio, nec triſtis ſenſatio, conſequenterq; nec appetitus excitabitur, quomodo ergo iſti Bibaces, & Edones poterunt abſq; appetitu indies voracitati ſuæ deſeruire? *Lib. 1. de ſymp. cauſis c. 2.* *Quinque motus concurrūt ad excitādum appetitum naturalem* *Dubitatio circa appeten tiam.*

In hac dirimenda difficultate, duplicem appetitum, nempe naturalem, & voluptuoſum poſſumus aſſignare naturalis non poteſt fieri, niſi precedant quinquæ illi motus à Galeno recitati: quapropter non talis appetitus in helluonibus, ſed tantummodo voluptuoſus excitatur. Neq; officit omnium vaſorum repletio; quandoquidem calor naturalis ſemper concoquit, & ſemper alimenti diſtributionem exercet, cum natura, ſeu facultas vegetatiua ſemper ſit in actu ſecundo, quia eius quies eſt interitus. Ideò vaſis, *Solutio, prædictæ difficultatis.*

etiam

etiam repletis operatur, licèt lentè, donec vel ob prohibitam eu ẽtationem calor ſuffu- E
cetur, vel aliquod vas diſrumpatur: hac de re hominibus temulentis repentinus interi-
L. 1. Aphoriſ. aphor. 3. tus ſemper impendet. Vnde Hippocrates iure optimo ſcribebat habitum Athletarum gulæ ſingulis horis inſeruientium periculoſum eſſe; verba autẽ Hippocratis ſunt hæc. *Habitus Athletarum, qui ſummum bonitatis attingunt periculoſi, ſi in extremo conſtiterint, neq; enim poſſunt in eodem permanere, neq; quieſcere, cum verò non quieſcant, neq; poſſint proficere in melius. Reliquum eſt igitur vt decidant in deterius. His de cauſis bonum habitum ſtatim ſoluere expedit, vt corpus rurſus nutriri incipiat.*

Crapula eſt fugienda. Quare prudentes viri ex aſſertis colligere debent huiuſmodi vitium prorſus vitandum eſſe, quoniam qui crapulantur, animam, & corpus indignis modis polluunt; iuxta ſententiam cuiuſdam poetæ ſic canentis.

Polluit hic animam ritus, corpuſq; laceſcit,
Aſſidua eſt peius ebrietate nihil.
Inducit morbos varios, & corpora ſoluit,
Et frangit neruos, contaminatq; caput.

Nec præter rationem, cum Galenus, in Commentarijs ad Aphoriſmos Hippocratis, F
ſcriptis mãdauerit omnem noxam à vino genitam Græcis κραιπάλην, ideſt crapulam
A copia vini, quæ damna dimanent. nominari, παρὰ τὸ κάρηνον, καὶ πάλλεσθαι, quia caput concuſſum valdè patiatur. Præterea vinum immoderatè hauſtum non ſolum capiti obeſt, ſed neruos quoq; omnes à capite ad artus deſcendentes valdè debilitat: iuxta illud diſtichon.

Vt venus eneruat vires, ſic copia vini,
Quæ tentat greſſus, debilitatq; pedes.

Sin autem Lector omnes vini immoderatè ſumpti effectus, & affectus ſcire cupit, memo-
Vini effectus qui, & quales. riæ mandet infraſcriptum epigramma, quod ſic ſe habet.

Bacchus alit lites, lites diſſoluit eaſdem
Ad pacem Bacchus, bellaq; ſæua trahit.
Hic ſepelit curas, animos coniungit, amicos
Diſiungit, longo membra ſopore leuat:
Ille aperit verum, mundiq; arcana recludit,
Audaces timidos Bacchus & ipſe facit.
Suſcitat exangues, languentia corpora reddit G
Ardenti humanos vulnere ſæpè necat.
Quid vultis? ſummi ſunt munera maxima Bacchi,
Armatos nudus ſternere namq; poteſt.

Itaq; oportet vt homines ſint ciborum, & potiſſimum vini potus continentiſſimi, quo-
niam vinum moderatè ſumptum caput roborat, præcordia exhilarat, coctioni famulatur, alimenti diſtributionem adiuuat, & deniq; ad recuperandam etiam valetudinem
Vini commoda quæ ſint. conducit, iuxta vulgatum tetraſtichon.

Suaue Dei munus vinum eſt, hominumq; ſaluti
Conducit, præſit dummodo ſobrietas.
Immodico ſed ſi tua proluis ora lyæo,
Pro dulci potas tetra aconita mero.

Præterea virus Dipſadis iuſtis de cauſis veneno venereo aſſimilari poteſt, primò, quia
Veneris effectus quales. Dipſas ictu dentium maximum in patiente ardorem accendit; quemadmodum mulier ictu oculorum flammas amantibus inſinuare dicitur: idcircò poetæ Venerem fiagran- H
tem, & igneam nuncuparunt. Audiamus Ouidium.

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Pariter author ille, qui Meſſalinam mutatis veſtibus, ad lupanar ſe contuliſſe decantat, & lupanar calidum, & faces Veneri tanquam ignipotenti aſſignat hunc in modum.

Non calidum intraſſet (proh) Meſſalina lupanar,
Si benè caſta faces Veneris vitaſſet, & arcus.

Ad rem noſtram pertinet illud epitaphium mulieris cuiuſdam, quæ lecta venuſtate, &
Comparatio Veneris ad Dipſadem. formæ dotibus inſignita fuiſſe perhibetur. Hoc autem ſic ſe habet.

Occidit, heu poſtquam multos occidit amantes,
Et cinis eſt hodie, quæ fuit ignis heri.

Verùm quamuis hanc ſimilitudinem explorata fateatur veritas: nihilominus author-

A ritate clarissimi viri Scaligeri illam roborare placuit; qui elegantissimo epigrammate virus venereum ad virus Dipsadis sic comparat.

Est in Desertis Libyes, vbi lethifer atros
Per populos rapidis Auster anhelat equis,
Tristis & infesto metuenda simillima Cœlo,
Reptilis infami bestia Dipsas agro:
Insidijs pollens, morsuq. inspirat acuto
Perpetuam, illato vulnere dira sitim.
Haud aliud mea nunc obsedit corda venenum
Lethali cuius luminis icta acie.
Verùm aliter cecidit, flammas namq. inter acutas,
Sunt eadem auxilijs ora petenda meis.

Reliquum est modò, vt alterum huius comparationis membrum stabiliamus, meditantes, nùm venereis accensi facibus, veluti à Dipsade icti in talem agantur furorem, vt præsidijs medicis egeant. Id autem longè petendum non esse opinamur: siquidem
B canit Ausonius. *Amantes dicũtur fatui.*

Myrteus amentes vbi lucus opacat amantes.

Deinde author ille, qui cunctorum vitia taxare nititur, dum excordes contemplatur amantes, qui aliena viuunt anima, & aliena loquuntur lingua, minimèq; cognoscunt vitia fœminarum, quas diligunt, eos nuncupauit fatuos sic.

Nutibus, & toruis oculis fatuantur amantes.

Ouidius etiam id intactum non reliquit, dum cecinit.

Quisquis amat, ratione caret, sine lege, modoq.
Discurrit.

Insuper meminimus legisse pulchrum distichon, quò pulchrius in hoc genere, vt nostra fert opinio, inueniri non potest, in quò non amens ad amantem comparatur, sed amantem, & amentem eumdem esse sic astruit. *Comparatio Amantis ad amẽtem.*

Sunt amens, & amans ijdem; nam mentis vterq.
Nil habet infelix, quòd sine lege furit.

C Immò ad magis roborandam hanc opinionem, insania hæc amatoria, veluti & furor à Dipsadis ictu excitatus remedia expostulare videtur. Quapropter Ouidius libro primo de remedio Amoris sic canebat.

Discite sanari, per quem didicistis amare,
Vna manus vobis vulnus opemq. feret.

Sed quod magis nos trahit in admirationem, est, quòd Paulus Ægineta medicus celeberrimus, post caput de Insania, sermonem habet de passione Erotica, nimirum amatoria, & præsidia huic affectui conuenientia præscribit. *Medela affectus Erotici.*

Postremò, in hac morali doctrina, occasione illius, qui cælum suspiciens, ictus fuit à Dipsade, de quo in subsequenti rubrica verba fient, admonetur ille, qui aliena facta scit, & sua minimè norit, iuxta vulgatum carmen. *Detractores taxantur.*

Quicquid delirant alij, mox carpit iniquo
Dente theonino, nec sua facta videt.

Hic etiam auceps, de quo mox agetur, gestus, & volatus auium animaduertens, & quæ circa pedes erant non obseruans, lethali vulnere Dipsadis affectus fuit: propte-
D rea illi accidit, quod Thaleti contigisse fertur, qui noctu cælum contemplans in scrobem decidit. Pariter à nonnullis taxantur Astrologi, qui cælestium corporum motus, & influxus meditantur, deinde, quæ propiùs sunt admota, ignorant: immò cum præsentia ignorent, futurorum, quorum cæca est cognitio, scientiam possidere profitentur. Idcirco Morus in hos, lepido epigrammate, sic lusit. *Astrologi quare taxentur.*

Saturnus procul est, iamq. olim cæcus, vt aiunt,
Nec propè discernens à puero lapidem:
Luna verecundis formosa incedit ocellis,
Nec nisi virgineum virgo videre potest.
Iuppiter Europam, Martem Venus, & Venerem Mars,
Daphnen Sol, Hersen Mercurius recolit.
Hinc factum, Astrologe, est, tua cum capit vxor amantes,
Sydera significent, vt nihil inde tibi

Sed ad-

Ex dictis, quæ doctrina moralis eliciatur.

Sed aduertendum eſt, quòd in præſentia hæc non ſunt exarata, vt Aſtrologia damnetur, E
ſed tantummodo vt ex aſſertis doctrina moralis eliciatur in illos, qui expedita, & optima conſilia alijs impartiri profitentur; cum tamen ſibimet ipſis conſulere nequeant. Iuxta illud.

Sunt plures alijs benè conſultare ſciunt, qui
At ſibimet nequeunt licitum ſuadere, & honeſtum.

Ad finem, cum Dipſas, ob nigredinem caudæ, melanura appelletur: monuit ſapienter Pythagoras animal cauda nigra non eſſe attingendum, innuens declinandum eſſe à vitio, cui ſuccedit mentis nigredo, & voluntatis conflictatio moleſta; quandoquidem vitij facilitatem mox vitæ miſerabilis difficultas conſequitur. Lauretus autem in Sylua Allegoriarum, Dipſadẽ in Deuteronomio nominatam, allegoricè Diabolum, vel hæreticum expoſuit.

Dipſas diabolo, & hæretico aſſimilatur.

EMBLEMATA.

F

Viator ſitibundus à Dipſade mordetur.

QVIDAM vir multa exercitatus lectione, ſumpto a veneno Dipſadis argumento, effigiauit hominem laſſum, & ſitibundum per frondiferam, & vaſtam ſyluam diuagantem, vt ſalientes gelidæ alicuius ſcaturiginis aquas, ad ſedandam ſitim, inueniret, nec non ibi figurauit Dipſadem, viatoris pedem pungentem, cum hac inſcriptione INFORTVNIVM. Poſtea ſubſcripſit hoc tetraſtichon.

Dum luſtrat ſyluam ſitibundus fortè viator,
Vt poſſit gelido fonte leuare ſitim.
Vritur en cæco percuſſus Dipſadis ictu,
Atq; bibens medias hic ſitit inter aquas.

Iraq; non ſine cauſa hoc emblema inſcribitur hoc titulo. INFORTVNIVM. quandoquidem hic viator arida oppreſſus ſiti, aquam quærit ans à Dipſade mordetur, cuius ictu vniuerſum inflammatur corpus, vt nullo vnquam potu talis, & tanta ſitis extingui poſſit. Alciatus quoq; delineauit hominem ſagittis, & arcu aues petentem, cuius ſiniſtro cruri mordicus adhærèt Dipſas, cum titulo. QVI ALTA CONTEMPLATVR CADERE. Poſtmodum addidit picturæ tale hexaſtichon.

Anceps à dipſade demorſus.

G

Dum turdos viſco, pedica dum fallit alaudas,
Et iacta altiuolam figit arundo gruem.
Dipſada non prudens auceps pede perculit vltrix,
Illa mali, emiſſum virus ab ore iacit.
Sic obit, extenſo qui ſydera reſpicit arcu.
Securus fati, quod iacit ante pedes.

Emblematis argumẽti vnde ſũptum.

Nonnulli voluerunt argumentum huius emblematis à quodam apologo Aeſopico deſumptum fuiſſe, in quo introducitur auceps inſidias turdo in alta arbore ſedenti tẽdens, dum interim vipera in terra verſans aucupis pedem ictu lethali afficit. Vnde tandem obiens hæc verba protuliſſe dicitur: alium capturus ab alio capior. Aliqui fuerunt huius opinionis, argumentum huius emblematis acceptum fuiſſe ex quodam epigrammate græco Antipatri Sidonij, in quo de Alcimene aucupe agitur, qui aſſiduè cœlum intuens, vt arcu, & funda aues peteret, paruiq; pendens quæ in terra verſabantur, à Dipſade tandem ictus perijt. Hoc autem epigramma, tum quoniam in ipſo Dipſas memoratur, tum quoniam eſt ſcitu dignum, nos non tæduit in medium afferre. H

Ὁ πρὶν, ἐγὼ καὶ ψῆρα καὶ ἁρπάκτειραν ἐρύκων
Σπέρματος ὑψιπετῆ βισσονιαν γέρανον,
Ῥινὸ χέρμασῖπρος ἔυσροφα κῶλα τιταίνων
Ἀλκιμένης πτανῶν ἔιργον ἄπωθε νεφος
Καὶ μὲ τις ὃτήτειρα παρὰ σφυρὰ δι ψὰς ἔχιδνα
Σαρκὶ τὸν ἐκ γενύου πικρὸν ἐνεῖσα χόλον.
Ἠελίῳ χείρωσεν ἰδ' ὡς τὰ καθ' ἄιθερα λεύσσων,
Τὸν ποσὶν ἀκ ἰδάλην πῆμα κυλινδύμενον.

Hoc autem epigramma latio ſermoni redditum ſic ſonat.

A *Qui ſturnum, iactis ſementibus antè, rapacem*
Acerbam altiuolam, Biſtoniamq; Gruem
Extenſis manibus, bubulæq; it verbere fundæ
Alcimenes abigens ipſe procul volucres;
Infligit pedibus ſerpens en vulnera Dipſas,
Lethiferoq; nigrum virus ab ore vomit.
Meq; dat ipſa neci, attentus dum ſydera ſpecto,
Neſcius exitij, quod foret ante pedes.

HIEROGLYPHICA.

B AD exprimendum hominem ſiticuloſum, & bibacem, veteres pingebant ſimulacrum hominis, cuius cruribus Dipſas ſerpens mordicus adhærebat. cognita enim illis erat huius ſerpentis natura, cuius ictu, talis in viſceribus patientis accenditur flamma, vt (veluti ſuperius relatum fuit) hæc ſitis aqua, etiam copioſa extingui minimè poſſit: immò ad inſtar olei ſuper ignem infuſi, magis atq; magis augetur. Hoc igitur hieroglyphicum, teſte Pierio Valeriano, olim poterat obſeruari in litore, quod è regione maioris ſyrtis inter Libyam, & Aegyptum porrigitur, vbi quædam columna viſebatur, in qua vir moribundus cum figura Dipſadis pedi adhærentis cælatus erat: immò ibidem icones, etiam nonnullarum mulierum ſculptæ erant, quarum aliæ aquatum ire, aliæ decumbenti vaſa aquæ plena porrigere videbantur. Verùm meminimus legiſſe apud alios authores, in eodem narrato loco non fuiſſe columnam, ſed ſepulcrum, in cuius lapide marmoreo ſculptus erat homo in actu potandi, qualem ſolebant Priſci figurare Tantalum in media palude natantem, & vndam haurire conantem, ibi quoq; Dipſas pedibus ſimulacri dentibus hærens effigiata conſpiciebatur, vnà cum iconibus mulierum aquam vaſibus præbentium; Amplius multa ſtruthionum ouа ibidem ſculpta intueri licebat, ſub quibus Dipſades libenter latibulantur: deinde infraſcriptum erat epigramma huius tenoris, in quo percuſſus à Dipſade, cum Tantalo, & puellis Danaidibus comparatur hunc in modum.

Hieroglyphicũ homĩ bibacis.

Sepulcrum cum lapide marmoreo, in quo prædictũ erat cælatũ hieroglyphicũ.

C *Talia paſſus erat quoq; Tantalus aethyope cretus,*
Qui nullo potuit fonte leuare ſitim.
Tale nec è Danao natas implere puellas
Aſſiduis vndis vas potuiſſe reor.

Arbitratur etiam Pierius Valerianus, per ſimulacrum huius animalis, poſſe hieroglyphicè appetentiam demonſtrari; cum ſitis per metaphoram, pro vehementi cuiuſcũq; rei deſiderio, & appetentia ſumatur: ſiquidem homo alicuius rei maximè cupidus, ſitibundus nominatur. Etenim legitur apud Ciceronem, quòd homines ſanguinem, virtutem, voluptates, & honores ſitire dicuntur.

Lib. 16. hieregl.

DE SCYTALE. Cap. IX.

D # ÆQVIVOCA.

CVM in capite antecedenti, Dipſadis, aut Scytulæ nuncupatæ natura ponderata, & examinata fuerit, in præſenti de Scytale neceſſariò agendum eſſe duximus: quoniam nonnulli authores, ob vocabulorum congruentiam, Situlam, cum ſcytale confuderunt. Albertus enim Serpentem, de quo modò agitur, duplicem eſſe credidit, dum altero in loco Situlam alibi vero ſcyſceculum nominauit. Quandoquidem Situlam in duas ſpecies diſtinxit, nempe in illam, quam græco vocabulo Dipſadem cognominant, deinde in illam, quæ varietatis tergi pulchritudine intuentibus maximam admirationem affert; quas poſtremas conditiones Solinus Scytali, & nõ Situlæ aſſignauit.

Situlę, & Scytalis diſcrimen.

Præterea tradit Albertus ſcyſceculum eſſe ſimilem Serpenti in vtramq; partem ſalienti, quem Græci amphisbænam indigitant. Hinc errorem Alberti manifeſtum eſſe coniectamus, qui pro ſcytale, Situlam vſurpauit, & nominum conuenientia deceptus, vnam Serpentis ſpeciem in duas perperam, diſtribuit. De hac re, ne prolixiores ſimus, plura legenda ſunt apud Nicolaum Leonicenum in libro de Dipſade. E

Æquiuocatio ſcytalis. Scutica. Saccus coriaceus. Claua vel fuſtis. Turma Equitum.

Interea ad æquiuocationẽ huius nominis enodandam properabimus. Scytale igitur, & ſecundùm Græcos σκυτάλη propriè flagrum, vel ſcuticam denotat; item ſaccum coriaceum; nam leguntur apud Heſychium hæc verba σκυτάλαι, θῆλακες δερμάτινοι, nimirum ſacci coriacei. Immò σκυτάλαι palangæ etiam dicuntur. Pariter σκυτάλη clauam in ſumma parte corio obductam, vel etiã clauam ſimpliciter, vel fuſtem, vel quamlibet virgam, & baculũ ſignificat. Amplius σκυτάλη turmam equitũ deſignare videtur: dũ ab Heſychio hæc verba ſcribuntur. σκυτάλαι ἱππικαὶ ἴλαι, nempè agmina equeſtria.

Lib. 1. de Oſſibus c. 4. Oſſa digitorum.

Hinc σκυταλίδες apud Galenum, oſſa digitorum nominantur: cum tali ordine diſpoſita ſint, vt tanquam milites in acie ſtare videantur. Quamuis apud Suidam σκυθάλιδες inſtrumenta ad ignem iaculandum exponantur. Cæterùm, ex mente Etymologi, σκυταλίδες εἶδος καμπῶν, fortè animalculũ quoddam, & εἶδος ἀκριδῶν apud Alexandrinos dicuntur. Item vas quoddam in naui. Alioquin σκυτάλιον idem' quod σκυταλὶς penès Theophraſtũ, & regula exponitur. Et in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, ſcytalion altera ſpecies vmbelici Veneris nominatur, vel quia folia huius plantæ quadam ſerie, veluti milites in exercitu ordinata ſint, aut quia folium plantæ craſſitudinem corij æmuletur. Verùm Siluaſius in Solinum animadu ertit, pro σκυτάλιον, fortè legendum eſſe σκυτάριον, vel σκυτάριον, cum folium prædictæ plantæ ſcutum, vel figuram ſcuti repreſentet. B

Lib. 4. hiſt. plant. c. 5. Lib. 4. c. 9. Vmbilicus Veneris. Planta ſcytalion cur dicta.

Quapropter non erit mirum, ſi Ioannes Tzetzes ſcripſerit, hoc vocabulo (ſcytale) ſex ſignificari, primò lorum, quo nates puerorum verberantur, deinde piſcem inſtar ſcuticæ formatum, tertiò ordinem oſſium digitorum, quartò virgam quadrangularem fabrorum marmorum, immò quamcumq; virgam, & baculum, quintò ſpeciem Serpentis, de qua modò agitur, & ſexta eſt digna auditione Laconum ſcytale, de qua paulò inferius verba fient. Præterea Lexicographi nixi Plinianæ authoritati ſcytalem murem araneum interpretantur; cum tamen Plinius libro trigeſimo ſecundo naturalis hiſtoriæ, & capite quinto, ſcytalem quidem nominauerit, ſed poſtea murem araneum eſſe non expreſſit. Debebant potius Lexicographi citare Columellam, qui in principio capitis ſextidecimi libri ſexti, expreſſis verbis, ſcytalem murem araneũ eſſe affirmat; dum inquit, *Eſt etiam mortifer ijs Serpentis ictus, & magnorum animalium noxium virus: nam & Vipera, & Cæcilia, ſæpè cum in paſcua bos improuidè ſupercumbit, laceſſita onere morſum imprimit, muſq; araneus, quem Græci σκυθάλην vocant, quamuis exiguis dentibus, non exiguam peſtem molitur.* Multi authores hunc Columellæ textum põderantes, & potiſſimũ Geſnerus, hoc mendum eſſe opinantur; quoniam nomen hoc muri araneo congruere minimè poteſt: Quamobrem pro, σκυτάλην, legendum eſſe μυγαλῆν iure optimo arbitrantur; cum μυγάλης proprium muris aranei nomen eſſe perhibeatur; veluti in Hiſtoria Quadrupedum digitatorum explicatum fuit. G

Scytale nũ ſit mus araneus.

Eſt quidem verum, quòd Oppianus in Alyeuticis, ſcytalem inter piſces recenſet, dum canit hunc in modum.

Ὀρεμύνων γενεὴ, καὶ πρηνάδες ἠδ' ὀκυβεῖαι
Καὶ σκολιαὶ, σκυτάλαι τε, καὶ ἱππουροιο γένεθλα.

l. 1. de Piſc.

Hi autem verſus ex Lippij verſione ſic ſonant. H

Oremon gentes, & prænades atq; cybiæ
Obliquæ, ſcytalæq; hippuron maxima turba.

Hæc autem ſpecies piſcis, ſcytale nuncupata in alto degens pelago, & litus nunquam adiens; an ſit eadem quæ ſcylla, an verò Oppiani exemplaria ſint mendoſa, hoc in Hiſtoria piſcium videndum eſt. Inſuper ſcytalam Plinius inſulam quamdam penès intimum receſſum ſinus Arabici ſitam appellauit.

Scytalæ Inſula. Lib. 17. noctium Atticar. c. 8.

Demum ſcytale genus eſt laconicæ epiſtolæ, quæ (annotante Gellio) in loro ſcribebatur. Nam Lacedæmonij ad ſuos Imperatores ſcripturi, vt litteræ interceptæ occulta hoſtibus conſilia indicarent, ex induſtria hanc ſcribendi rationem excogitarunt (quamuis nonnulli huius rei cõmentum Archimedi referant) ſurculos duos teretes, &

A torno perpolitos æquabant, vt par vtriq; & longitudo, & crassitudo ineſſet: Horum alter Imperatori ad bellum proficiſcenti dabatur, alter verò penès magiſtratum diligenter ſeruabatur. Itaq; quoties ſcribendi ad Imperatorem occaſio ſe ſe offerebat, pagina inſtar oblongi lori cęſa, ſurculum circumuoluebant, & oras paginæ ita iungebant, ne rimæ vllæ apparerent; tunc litteras à ſummo capite per tranſuerſum ad imum vſq; exarabant: perſcriptum inde lorum à ſurculo eximebant, & ad Imperatorem mittebant: nam reuolutum hoc lorum truncatas litteras, ſyllabas, & dictiones oſtentabat: ideoq; hoſtes etiam ab hoc loro intercepto nihil in eo ſcriptum coniectare poterant. Is verò, cui ſcriptum deſtinatur, applicato loro, & circa ſurculum circumuoluto, itaut continuata ſcripti ſeries ſequatur, legit, intelligit epiſtolam, quæ Græcè σκυτάλη nuncupatur. In hunc modum ſcriptam epiſtolam Lyſandro ad Helleſpontum allatam Plutarchus memorat. Porta, loco lori, vtitur filo, quemadmodum ipſe narrat in libro de Ziferis, ad quem locum lectorem relegamus.

Scytale Epiſtola qualis.

Alius modus vtendi loro.

B

SYNONYMA, ET ETYMVM.

SCYTALE in caſu recto, & ſcytales in caſu obliquo, nomen huius Serpentis inflectitur, aut ſecundùm alios, ſcytala, ſcytalæ, poſtea pronunciant, ita vocari quaſi ſiſtale, quoniã ob ſpectabilis formæ pulchritudinem, viatores in admirationem remoretur, & ſiſtat. Id autem prolatum fuiſſe ab ijs opinamur, qui perpetuas agitant nugas, aut qui linguam græcam parùm profitentur: quandoquidem Latini nomen huius Serpentis nõniſi à Græcis, habent, quibus σκυτάλη, καὶ σκυταλὶς ἡ, aut τὸ σκυτάλιον, nimirum à forma τῆς σκύταλης, quæ vox baculum ſignificat. Aut vocatur ſcytale, quoniam figura huius Serpentis teres, & oblonga, σκυτάλην, nempè lorum coriaceum, aut ſcuticam, aut baculũ æquet: σκύτος enim corium, & pellem indicat. Idcircò Greuinus, dum textum Nicandri græcum in gallicum ſermonem verteret, fatetur ſe græcũ nomen huius Serpentis retinuiſſe; cum illud gallicè reddere non potuerit, niſi linguæ, iniuriam facere voluiſſet. Siquidem vocabulum græcum, quo manubrium cuiuſcumq; inſtrumenti

C deſignatur, Gallicè ita reddi non poterat, quin aliqua relinqueretur ambiguitas: qua de cauſa nomen, ſcytale, in verſione retinere maluit. Itaq; ex ſententia Greuini, ſic nominatur hic Serpens, quoniam mole corporea magnitudinem manubrij ligonis adæquet.

Addit Greuinus hunc Serpentem à nõ nullis Latinorũ dici Cęciliam, propterea quod contra aliorum anguium naturam, ineunte Vere, ab antris exiens, fæniculum vitet, ne viſionem recuperet. Nihilominus hoc nomen (Cæcilia) ad Typhlopem Serpentem, vulgò Typhlinem pertinet. Olaus Magnus in Hiſtoria ſeptentrionalium ſcriptis mandauit, quòd Serpens, qui ob tergi pulchritudinem, viatores remoratur, Gothicè nuncupatur Slaa. Alioquin Sicalis, vel Picalis Arnoldo, & Siſcetati Auicennæ hic Serpens appellatur. Quamuis ſciſcetalim potius legendum eſſe multi exiſtiment.

Siſtale nomen barbarum.

Etymũ græcum.

L. 1. de Venen. c. 17.

Cæcilia, & Typhlops.

L. 21. c. 16

Nomen Arabicum.

DIFFERENTIÆ.

D OLAVS Magnus in ſeptentrionali hiſtoria Scytalem duplicis generis eſſe conſtituit, alterum inſigni pulchritudinis præſtantia prædicat, alterum verò Amphisbænam appellat. Primum genus, quod admirãdum, pigrum, paruum, & ignei veneni celebrat, Slaa Gothicè vocari affirmat; deinde frigidiſſima etiam hyeme ſenium deponere aſtruit, & ritu aliorum ſerpentum, intra viſcera terræ, poſt ingreſſum Solis in primum Libræ gradum, latibulari, donec Sol ab vltima parte Arietis exierit. Immò ſi accidat (eodem Olao teſte) vt vrgente bruma, à Solis radijs hic ſerpens attractus, ijſdemq; nimis delectatus fuerit; tunc gelu, orificio cryptæ conſtricto, & recedente Sole facile moritur. Hinc colligendum eſt, quòd Olaus Magnus, Albertum ſecutus, in grauem incidit errorem, dum ſcytalem ſui generis ſerpentem in duas ſpecies diſtribuit, conſequenterq; ſcytalem, cum Amphisbæna confundit.

Error Olai Magni.

Præterea fuerunt alij, qui perperam Scytalem in vulgarem, & chalcidicam diſcriminarunt: cum tamen ſcytale chalcidica (annotante Edoardo Vuotono) morſu, patienti afferat eadem ſymptomata, quæ ab ictu viperæ producuntur, & ſerpens, de quo in præſentia agitur, inflammationes tantummodo generat, quales ab aculeis veſparum, & apum prodire ſolent: quamobrem, pro Scytale chalcidica, lacertam chalcidicam intelligere debemus, de qua in Hiſtoria Animalium digitatorum ouiparorum actum fuit. E

Scytale chalcidica, qd animal ſit.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

CÆTERI ſerpentes, vt cunctis eſt manifeſtum, ex craſſiori corpulentia ſemper in caudam tenuem deſinunt. At ſcytale, ab aliorum anguium figura recedens, formam corporis teretem, & vtrimq; ita æqualiter craſſam habet, vt ſpectator diſcernere nequeat partem, in qua caput, vel cauda ſita ſint. Ideoq; ratione huius notæ, ſimilis amphisbænæ eſſe perhibetur. Præterea ab inuicem poſtea diſcriminantur, quia amphisbæna in vtramq; partem, ſcilicet antrorſum, & retrorſum graditur: qua de cauſa Græci propter hunc greſſum amphisbænam meritò cognominarunt. Scytale verò in anteriorem tantùm partem proficiſcitur. Inſuper Scytale ab amphisbæna diſcrepat, quoniam hæc apprimè duo capita, illa verò nequaquam repræſentat. Tertiò non ſunt æqualis craſſitudinis; cum ſcytale craſſitudinem manubrij ligonis adæquet, & amphisbæna corpulentiam vermis terreſtris non excedat. Id optimè exprimit Nicander in Theriacis dum canit. F

Scytale ſimilis Amphisbænæ.

Diſcrimen Scytales, & Amphisbænæ.

Biſronti ſimilem reperis ſcytalam Amphiſibænæ
Pinguior eſt tamen, & cauda, quæ nulla ferè exit.
Craſſior, vt quantum ſolita eſt comprehendere lignum
Curua manus ſtrictum quoties tenet ipſa ligonem.
Tam prolixa, vagans, pluuio quàm reptile Cælo.
Quod fœcundagenus ſua gignit viſcera tellus.

Lonicerus autem, qui verſus Nicandri ſermoni latino reddidit, & Petrus Gillius in ſuis annotationibus in Aelianum, mentem Nicandri non benè aſſecuti, crediderunt Scytalem, mole corporea, manubrium ligonis, longitudine verò, lumbricum terreſtrem adæquare. Cum Nicander craſſitudinem vtriuſq; animalis explicans, Scytalem manubrio ligonis, & Amphisbænam vermi terreſtri aſſimilauerit: quemadmodum in Iconibus erit manifeſtum. Addunt alij, huic ſerpenti tantam colorum in tergo varietatem, vt homines beſtiam intuentes, admiratione ſtupidi ad contemplandum colores morentur. Quamobrem pictum ſerpentem nominauit Baptiſta Mantuanus, canens hunc in modum. G

Colorũ varietas in tergo.

Picta cutem ſcytale, turpi Boa flexilis aluo.

Quod autem oculi ſpectantium picta huius ſerpentis forma teneantur, nemo veterum Authorum retulit: quemadmodum Salmaſius in Solinum optimè animaduertit. Scripſerunt quidem ſcytalem Amphisbænæ eſſe ſimilem, non quoad picturatum dorſum, qua conditione amphisbæna caret, ſed fortè quia ambæ hæ beſtiæ caput in vtraq; corporis extremitate habere videntur. Solinus autem, in deſcribenda huius animalis forma, multa deſumens à Lucano deceptus fuit: etenim Lucanus verba faciens de Cenchri, picturati corporis meminit, & paulò poſt de Scytale egit. Quamobrem notas, quæ Cenchri à Lucano aſſignantur, Solinus ſcytali concedere videtur. Audiamus igitur Lucanum ſic canentem. H

Solinì errat um in deſcriptione Scytalis.

L. 9. Pharſal.

Quam ſemper recto lapſurus limite Cenchris
Pluribus ille notis variatam tingitur aluum,
Quam paruis tinctus maculis Thebanus ophites,
Concolor exuſtis, atq; indiſcretus arenis
Ammodites, ſpinaq; vagi torquente Ceraſte;
Et ſcytale ſparſis, etiam nunc ſola pruinis
Exuuias poſitura ſuas.

Qua-

Quapropter hoc in loco Cenchris ſerpens varijs notis adſimilitudinem granorum milij inſignis, & ophite marmore maculoſior celebratur, quæ notæ in ſcytale non obſeruantur à Lucano. Sed quia paulò poſt ſcytalis, etiam memoratur, Solinus tales maculas ſcytali aſſignauit.

Scytale.

E

NATVRA, ET MORES.

VT omittamus, quod ſcripſit Solinus de fulgore tergi, quo natura ſcytalem nobilitaſſe dicitur, vt quos pigro greſſu comprehendere nõ poſſet, varij, & fulgentis tergoris admiratione allectos tandem aſſequeretur. Accedemus ad alias huius animalis veriores proprietates, inter quas hæc non eſt ſpernenda; quòd ſcytale prima omnium ſerpentum cauernam relinquat, & nondum diſſipato hyemis algore, ſpolium deponat: hæc proprietas non latuit Lucanum, qui de hoc ſerpente ſic cecinit.

Loco cit. *Et ſcytale ſparſis, etiam nunc ſola pruinis,*
Exuuias poſitura ſuas.

L. 3. c. 52. Immò, vt alij authores referunt, hoc animal ad locum quemdam ſibi familiarem proficiſcitur, neq; fæniculo, more aliorum ſerpentum, veſcitur. Quamuis Gillius in Aelianum, totum oppoſitum ſcripſerit. Videlicet quòd ſcytale, relicto ſpecu, ſtatim ad paſtum fæniculi ſe conferat. Hinc Greuinus non iniuria collegit textum Nicandri à Gillio minimè intellectum fuiſſe: vbi apertè docet pabulum fæniculi ab hoc ſerpente minimè appeti. Audiamus igitur Nicandrum latino ſermone ſic canentem. F

An hic ſerpens fæniculo veſcatur.

Nec poſtquam iuuenis venienti tempore veris,
Magna Deum, quando profert ſerpentia mater
Liquerit obſcuram conſueta cubilia petram,
Et nitidos tepido ſub ſole extriuerit artus,
Pandentes ſe fæniculi teneram exedit herbam,
Sed per opaca morans imi decliuia montis
Se tenet, & multo grauiter latet obruta ſomno
Aequè alta ſua conquirit ſibi pabula terra:
Nec licet id magno cupiat, ſtudeatq; labore,
Areſcente ſitim potis eſt depellere fauce.

Venenum Scytalis quale. Deniq; natura Scytali tale venenum non ingenerauit, vt ictu necem inferre poſſet: ſiquidem punctura huius animalis obſcura eſt, quæ inflammationem generat, itaut fiant inducię, donec opportuna remedia adhiberi poſſint. G

SIGNA, ET REMEDIA VENENI SCYTALIS.

PERCVSSI à Scytale, & ab Amphisbæna, obſcurum, & vix apparentem morſum reportant, ſed in loco affecto talis gignitur inflammatio, qualis ab aculeis apum, & veſparum prodire ſolet. Quamobrem ad illa præſidia confugiendum erit, quæ in punctu ris prædictorum animalium adhibentur: dummodo hæc remedia intenſiori virtute ſint prædita; cum Dioſcorides ſcriptum reliquerit accidentia morſus Scytalis, à ſymptomatibus morſus viperæ non eſſe valdè diſſimilia. Actius quidem prædictã Dioſcoridis ſententiam amplecti videtur, ſed de Scytale chalcidica loquitur; ideoq; præſidia etiam virus viperinum exterminantia proponit. Item Paulus Aegineta conſimilia in hoc caſu præſcribit medicamenta, quæ in tractatu morſus viperini recitauit. Auicennas, & Albertus ponderantes eadem ſymptomata morſus Scytalis, & Amphisbænæ, eadem etiam remedia eſſe promulgarunt. Verùm quis ab illis meritò petere poſſet, quæ nam ſymptomata, & auxilia morſus vtriuſq; ſerpentis eſſe debeant; cum neuter eorum illa expreſſerit. Hic autem error inde dimanauit, quoniam verba Auicennæ, & Alberti ex Dioſcoride, & Paulo Aegineta deſumpta ſunt, qui Authores poſtquam de accidẽtibus, & auxilijs morſus viperæ egerunt, mox ſimilia in ictibus Scytalis, & Amphisbænæ pronunciarunt, deinde etiam eadem medicamenta præſcripſerunt. Auicennas autem, & Albertus deſcribentes, a poſtremis verbis inchoarunt, & propterea in prædictum erro- H

Accidentia morſus Scytalis.

Error Alberti circa remedia ictus ſerpentis.

rem

A rem inciderunt. Quare eumdem ſequi ordinem debuiſſent, ſi accidentia, & pharmaca morſus Scytalis patefacere volebant.

MORALIA.

VOLVPTAS, & potiſſimùm libidinoſa omnium malorum eſca ad Scytalem nòn iniuria comparanda eſt, ſi veritatem continet infraſcriptum diſtichon.

Simplicitate rudes ad ſe laſciua voluptas
Allicit, atq; homines vt Scytale perimit.

Nam, ſi Scytale (vt nonnulli authores referunt) varijs picta coloribus intuentes reddens ſtupidos remoratur, vt illos tandem venenet. Pariter guſtata ſemel voluptas animum ita excantat, vt ab illa nonniſi extinctus recedat. Eſt enim laſciua voluptas, inſtar Scytalis, varijs coloribus, ideſt purpureis veſtibus decerata, & ſpecie B adeo ſpectabilis, vt homines ad ſumma, diuinaq; natos, ſcorto putidiſſimo ſupplices eſſe cogat. Hæc autem voluptas ſic deſcribitur.

Laſciuia cõparatur Scytali.

Conſpicitur pulchro hæc ſemper redimita capiſtro
Sunt oculi molles, fronſq; petulia nimis.
In capite inſignis fulgor, redimicula vittæ,
Sertaq; dependent, purpureuſq; color.
Hanc chlamides tyriæ velant, & balteus ornat;
Atq; hanc ſydonio purpura tincta fuco.
Dextra tenet ſpeculum, quo ſplendet turba malorum,
Læua tenet luxus, & genus omne mali.

Voluptatis laſciuæ deſcriptio.

Quocirca ſi pictata Scytale omni conatu vitanda eſt, ne humanum corpus ad necem inficiat; multo magis laſciua voluptas erit fugienda, quæ ob momentaneã titillationem, ſimul animam, & corpus indignis modis polluit, atq, perdit. Ideo optimo iure hæc carmina moralia canere poterimus.

C *Accipe ſtulte precor, quàm ſit fugienda voluptas.*
Hæc animam damnat, ſtygijs, & mergit in vndis,
Hæc ſenſus lacerat, confundit ſemina mentis;
Contaminatq; malo precordia recta ſapore.
Parua voluptatis quamuis ſint gaudia; longa
Pœna tamen ſequitur miſero permixta dolore.

Id, quod hactenus de Scytalis, & voluptatis comparatione pronunciauimus, de meretrice poſſumus atteſtari: quandoquidem hæc deſcriptæ voluptati, conſequenterq; Scytali aſſimilatur: etenim ad rem à quodam Poeta decantantur hæc carmina.

Comparatio meretricis ad voluptatẽ laſciuam.

Aequiparat ſe ſe meretrici blanda voluptas,
Quæ compta in platea ſedet, & nudata mamillas,
Et redimita comas, ſpurcum mercatur amorem,
Pellicit, & molles ad ſe, blandumq; cubile.
Mox referat, vilem ſumens de crimine mercem.

Hinc videmus, quod callida, & doloſa mulier non ſolum veſtium luxui indulgens, ſed D faciei quoq; varijs mangonijs nitorem concilians, ſe adeò venuſtat, vt inſtar Scytalis intuentes ad ſe trahat, ſtupidos reddat, per concupiſcentiam rapiat, & tandem veneno mali conſenſus extinguat. Quapropter optima de cauſa poterimus canere hoc diſtichon.

Quem coram vultum cernis proferre ſerenum,
Clam te fortaſſis lædit hic, atq; nocet.

Etenim mulier nequiſsima, quò nitentior, eò nocentior, quæ cum tibi fauet, ſe fouet, dum tibi ridet, te radit, & rodit, corpus lætanter carpit, aurum latenter haurit, non eſt virgo, nec virago, ſed vorago, quæ viros vorat, & amando mandit. Hinc lector coniectare poteſt, num mulier varijs decorata ornamentis, & pictata ſmegmatibus, tot damna, quot Scytale, ſuis coloribus, humano generi afferre poſsit. Ad rem D. Hieronymus ſcribebat, ſi vir, aut mulier veſtium luxui indulgens, ita ſe ornauerit, vt vagos ho-

Mulieris nequiſſimę deſcriptio.

D. Hieronymi ſententia.

minum

minum oculos ad se trahat; etsi inde nullum sequatur damnum, iudicium tamen patietur æternum. E

PHRENOSCHEMATA.

QVI, in Musarum sacris, iugiter se exercent, ne momentum quidem horæ oscitanter perire, aut somniculosè dilabi sinunt, quin in palestra litteraria aliquid operentur. Horum virorum meminit Ioannes Andreas Palatius, in libro de Insignibus, qui ad indicandum ferum alicuius fœminæ animum, varia phrenoschemata excogitarunt. Sed inter hæc, duo, desumpto argumento à Panthera, & à scytale, digna esse animaduersione videntur. Primitus figurarunt Pantheram animal singularibus pictatum notis: cum hoc Dicto. ALLICIT OMNES. Panthera enim, vt enucleatũ est in volumine de Quadrupedibus digitatis, occultato capite, ne cæterę perterrefiant animantes, illas tergoris pulchritudine allicit, atq; necat: Hinc innuere volebant, quod aliquando reperiatur mulier, quę rarę pulchritudinis velamine ferum tegat animum. F

Phrenoschema ex Panthera.

Phrenoschema ex Scytale.

Deinde effigiarunt Scytalem pulchrum aspectu Serpentem; cum hoc Dicto. FORMA NECAT. Siquidem in hoc phrenoschemate quædam mulier assimilatur Scytali, quę est Serpens tantę pulchritudinis, ex Poetarum sententia, vt intuentes, & admirantes reddat stupidos, consequenterq; allectos perimat.

DE AMPHISBÆNA. Cap. X.

ÆQVIVOCA.

IN anteeedenti capite de scytale pertractatum fuit, quæ ab Amphisbęna non multùm dissimilis esse ibi tradebatur. Ideo rationi consonum esse existimamus in præsenti historiam Amphisbænæ exarare. Primò igitur circa nominis ambiguitatem, aduertẽdum est, quòd non solum Serpens hic biceps nominatur Amphisbæna, verùm quoque piscis quoddà genus in mari Anglico versans, duobus vtrinq; capitibus prędituin, quod olim ad nos missum fuit. Immò, & inanimata quædam, quorum caput caudæ, vel potius initium fini assimilatur, nomine Amphisbænæ donantur. Hoc igitur nomine ligulam caligariam æratam possumus indigitare, de qua Scaliger in Ænigmatibus, hoc protulit tetrastichon. G

Piscis amphisbæna dictus.

Ambigua ceruice biceps velut Amphisibæna,
Rostrum vtrumq; æneum, more triremis habens,
Arcta cauum subeo, mox vt traiecta rediui
Innoluens spiris dissita necto meis.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

HOC animal Græcis ἀμφίσβαινα, & pariter Latinis Amphisbęna nuncupatur παρὰ τὸ ἀμφί, καὶ βαίνω, quoniam sicut geminum habet caput, sic & geminum incessum habeat. Siquidem verbum græcum ἀμφιβαίνω, circumambulo, aut circumgradior, exponitur: est enim compositum ex ἀμφὶ prępositione significante, circum, & βαίνω gradior. Nam Amphisbęna circularibus tractibus, nempè antrorsum, & retrorsum incedere videtur: propterea Latinis quibusdam vtrimquegrada vocatur. Alioquin apud Græcos, ob geminum caput, non solùm Amphisbæna, sed etiam Amphicæphalon dicitur. Apud Hesychium, pro ἀμφίσβαινα legitur etiam ἀμφίσμαινα, cuius vocabuli Scholiastes Nicandri non meminit. Immò apud Etymologicum, legitur H

Etymum græcum.

Vtrinquegrada dicitur amphisbæna.

Amphicephalon vocatur.

quoq;

A quoq; ἀμφισθμαινα, quæ vox eadem cum Amphisbæna esse perhibetur. Præterea scribit Bellonius, quod nomen huius Serpentis adhuc in Græcia retinetur. Auicennas tradidit quemdam Serpentem ad duas partes salientem, cuius duæ extremitates, ratione craſſitiei, sunt medio æquales, Ankesimen appellari. Syluaticus Alciſmum, & Albertus Amphisilenen hoc animal cognominant, reliqui verò Authores Barbari Ansibenam, & Armenam vocitant. Gallis, ex Greuino, dicitur Doublemarcheur, est enim vocabulum, veluti & græcum ex duabus vocibus compoſitum. *Nomina Arabica huius anguis.*

DESCRIPTIO.

B AMPHISBÆNA, & Scytala animalia sunt inter se valdè similia: non enim ex craſſo capite in tenuem caudam abeunt, sed adeò æqualis sunt craſſitudinis, vt intuentes diſcernere neſciant, in qua animalis extremitate caput, & cauda ſita ſint. Diſcrepant autem ab inuicem, teſte Aetio, quoniam Amphisbæna in vtramq; partem progrediatur; cum duo capita à natura ſortita ſit; quaſi non ſatis eſſet, ex Plinij ſententia, vno ore venenum fundi. Lucanus id innuit canens. *L. 9. Phars.*

Et grauis in geminum ſurgens caput Amphiſibæna.

Baptiſta etiam Mantuanus idem confirmare videtur, dum canit.

Amphisbæna biceps, & formidabilis ictu
Aſpis.

Albertus autem hoc animal duobus inſignitum capitibus eſſe negat, dicens hoc inde eſſe natum, quoniam hic Serpens æquali motu ad anteriorem, & poſteriorem partem ſe vergat. Matthiolus etiam in Commentarijs ad Dioſcoridem, id fabuloſum eſſe cenſet, quemadmodum, & hydram ſepticipitem. Non negat quidem id monſtrificè fieri poſſe in genere Serpentum ouiparorum, veluti, & in genere volatilium: nam pluries compertum eſt ex vno tantùm ouo duobus vitellis referto naſci pullum habẽtem quatuor alas, aliquando totidem crura, totidemq; pedes. Immò lacertas viſas eſſe interdum bicipites, ſed fuiſſe monſtroſas aſſeuerat. *Lib. 25. de Anim. Li. 6. c. 48.*

C Præterea Matthiolus ſuam roborat ſententiam authoritate Ariſtotelis, qui agens de generatione Animalium, pronunciabat monſtra rarò, admodùm fieri in illis, quæ ſingulos pariunt fœtus, ſed crebrius in illis, quorum partus eſt numeroſus, & potiſſimùm in auium genere, & præcipuè in gallinis, in quibus, ob propinquitatem, conceptus cohærent. Quare ſi vitelli ouorum membrana diſcriminantur, pulli diſcreti, abſque vlla parte ſuperflua, naſcuntur. At ſi vitelli continuantur, neq; vlla ſegregantur membrana, ex his pulli monſtroſi prodeunt, corpore, & capite vno, cruribus quaternis, aliſq; totidem. *In quibus animalibus frequẽtius monſtra fiant.*

Pariter eadem de cauſa Serpens etiam biceps interdum viſus eſt: cum etiam hoc genus animalium ouâ numeroſa enitatur. Hæc Phyloſophi verba Matthiolo perſuaſerunt, vt crederet omnino falſum eſſe, Amphisbænam, ex ſui generis natura, perpetuò bicipitem naſci. Immò tradidit hoc Serpentis genus, lumbricorum modò teres, vtriſq; extremitatibus, nimirum capite, & cauda, acuminatis generari: qua de re nonniſi difficillimè caput à cauda diſcerni poteſt: etenim hoc in terrenis vermibus, in tineis alui, in erucis quibuſdam, atq; etiam in hirudinibus conſpicitur. Et quamuis D Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem Amphisbænam bicipitem promulgauerit; nihilominus huic ſententiæ Matthiolus non fauet; quandoquidem hunc librum non Galeni, ſed Galeno adſcriptum fuiſſe aſſerit. Idcirco Matthiolus concludit caput Amphisbænę capitibus vermium adeo eſſe perſimile, & caudę æmulum, vt nonni ſi difficilè à cauda diſtingui queat. In eamdem ſententiam venit Greuinus, qui in tractatu de Venenis, magnitudinem Amphisbænę ad corporaturam vermis terreſtris comparat; quæ magnitudo nõ ex craſſa in tenuem finit, inſtar corporaturæ aliorum anguium, ſed ritu vermium, eſt æqualis. Hinc factũ eſt, vt intuentes hanc beſtiam, locum caudæ à loco capitis diſtinguere neſciuerint, & potiſſimum, cum modò antè, modò retrò, more nauigiorum vtrinq; proram habentium, gradiatur. *Opinio Matthioli de Amphisbæna. Li. 1. c. 16.*

Prędictis opinionibus adſtipulari videtur Heſichius, cuius verba sũt hęc, ἀμφισβαινα εἶδος ὄφεως μακροκέφαλον ἰσοπηχη τὴν ὀρὰν κολοβὴν ἔχων, καὶ ταυτη πολλα κις πυρίαν ποιέ- *Opinio Heſichij circa amphisbænam.*

ποιούμενον, ὡς τέ τινας ἀμφισβητεῖν μὴ δύο ἔχειν κεφαλας. idest, Amphisbęna species est Serpentis porrecto capite, cubitalem caudam, & decurtatam habens, & ea sępè incedens; itaut quidam, num duo habeat capita, dubitent. Non est negandum rationes Matthioli, & aliorum Authorum esse maximè probabiles, quibus Amphisbænam duobus capitibus à natura non esse insignitam affirmant. Nihilominus hoc genus animalis in rerum natura dari, non esse impossibile attestamur. Primò, omissis authoritatibus Plinij, & Galeni citatis, quoniam Ioseph Iesuita, anno sexagesimo supra millesimum, & quingentesimum, ex Brasilia scripsit dari quoddam serpentis genus, cancri modo incedens, cui duo inerant capita, quorum alterum adeo erat amplum, vt toti corpori adæquaretur, alterum verò corporis proportioni respondebat. In ipsa etiam Taprobana insula, vt legere licet apud Ramusium, versatur quoddam genus serpentis quadrangulari ferè forma, habens quatuor capita tali ordine disposita, vt aliud Orientem, aliud Occidentem, aliud Meridiem, & aliud Septentrionem semper spectent; & quò gradiendo vnum horum capitum se dirigit, illicò, nulla conuersione, reliquum corpus sequitur. Multipedum est animal, & vnicuiq; capiti suus inest oculus. Mirabile tamen est, quòd natura illi nullum communicauit venenum; immò cæteris animalibus, & etiam hominibus est salutare: nam si alicuius membra dissecta sint, statim huius animalis sanguine consolidantur. Hinc colligendum est nullum esse dubium, quin Amphisbęna duobus capitibus insignita, & potissimum marina reperiatur, cuius in historia Aquatilium meminimus; hæc capta fuit in Mari Anglico, vbi multæ aliæ reperiebantur. Vnde monstrificum fuisse animal non possumus attestari, quoniam monstra raro, & non sæpè fiunt. Habebat talis bestia bina capita geminis ornata oculis; vnũq; caput ab alio figura, discerni non poterat, nisi quòd alterum altero aliquanto maius conspiciebatur. Quatuor lineæ coloris amethistini totum corpus exornabant; quæ quidem lineæ vndequaq; flosculis quibusdam erant decoratæ pulcherrimis, ad instar florum pseudosycomori arboris. Quocirca quemadmodum Amphisbæna marina datur, cur terrestris, etiam dari non poterit? & eò magis, cum annis elapsis, nepos Eminentissimi Cardinalis *Cibo* piæ memoriæ ad nos scripserit se Amphisbænam bicipitem inuenisse, quæ vtrũq; caput mouens, modò antrorsum, modò retrorsum gradiebatur.

Animal in Brasilia duo habens capita.

Tom. 1.

Animal Tetracephalõ.

Amphisbæna marina vbi capiatur.

Hactenus de capitibus Amphisbænæ. Modò ad reliquas partes huius bestiæ describendas accedemus. Serpens hic paruus est, & imbecillus, & quodammodo cæcutiens, quoniam genas tam latas habeat, vt oculos quodammodo premant. Deinde tergus quibusdam punctis est refertum, non autem tanta notarum gratia, vt spectatores fulgore tergoris retardet; quãdoquidem, Salmasio teste, nemo classicorum authorum id scripsit, cum nulla insigni varietate notarum, quemadmodum nec scytala commendatur. Voluit autem Salmasius errorem inde natum esse, quoniam in textu Nicandri legebatur περιστιγὲς, nempe notis compunctum, cum legendum sit, cum veteri Scholiaste Nicandri περιστιχὲς: hæc enim vox idem significat, quod περιστιβὲς, quia hoc serpentis genus circulatis tractibus serpat: propterea quod apud Hesychium, hęc duo verba στίχειν, & στίβειν idem denotant.

Quare Amphisbæna cæcutiens vocetur.

Gressus huius serpẽtis qualis.

Addit Greuinus, quod hoc animal habet densam, & duram cutem obscuris notis distinctam, colore terreo, quem Græci φαῖον, Latini pullum appellant: cum hic color non omninò niger, sed ad nigrum magis quàm ad fuscum accedat. Audiamus igitur Nicandrum, quæ hactenus dicta sunt de huius serpentis descriptione, explicantem, versibus latio donatis hunc in modum.

Descriptio huius serpentis ex Nicandro.

Post hanc, exiguam tibi subdimus Amphisbænam,
Duplice conspicuam (monstrum mirabile) vultu,
Cuius perpetua cæcum caligine lumen,
Quòd latas vtrimq; genas, porrectaq; menta
Plus alijs alto serpentibus aggere tendat.
Terreus est illi color, & densissima pellis,
Plurima quàm variè distinctam signa figurant.

Ioannes Vitus Hungarus olim narrauit Gesnero versari in Hungaria serpentes breues, duorum palmorum tantùm longitudine, nulla cauda, & æquali crassitie per totum corpus: hos vulgò nuncupari truncatos asseruit; propterea ob hanc corporis figuram, Amphisbænas esse dubitauit.

Amphisbæ-

Amphisbæna Greuini.

LOCVS. ET MORES.

MONIMENTIS mandauit Bellonius Amphisbænam in Lemno Insula reperiri, & Agricola Germaniæ ignotam esse. Attamen, vt plurimum hoc serpentis genus in Libya stabulatur: veluti Lucianus in Dialogo de Dipsadibus testificatus fuit.

Circa naturales proprietates huius animalis, animaduertunt Authores Amphisbænam, frigore etiam ingruente, à cauernis egredi, & ante

cuculi

Mores amphisbænæ quales.

cuculi cantum aeri adhuc frigidiori ſe cõmittere, quocirca Greuinus colligit Amphisbænam in comparatione ad cæteros Serpentes, calidiori temperatura eſſe præditam. Circa naturalem greſſum obſeruauit Aelianus ipſam per ſemitas incedentem, caudæ loco, alterum caput adhibere, & rurſus regredientem viciſſim altero capite pro cauda vti. Præterea quamuis hic Serpens, ob latitudinem genarum, viſus hebetudine laboret, vt notatum fuit ſuperius. Author tamen libri de natura rerum, illi in cubandis ouis vigilantiam aſſignat: nam, quando alterum caput ſopore eſt oppreſſum, alterum vigilare aſtruit. E

Vigilantia huius anguis.

Circa partum, nonnulli tradunt Amphisbænas ore eniti cum vtraq; Serpentis extremitas capite integretur. Id Claudius Minos in Commentarijs ad Emblemata Alciati, ex doctrina Plinij, & Solini colligiſſe profitetur: cum tamen prædicti authores, nempè Plinius, & Solinus expreſſis verbis id minimè atteſtati ſint. Quare cum Plinius, & Solinus duo capita Amphisbænæ conceſſerint, Claudius Minos arbitratus eſt neceſſarium eſſe, vt per horum alterum Amphisbæna pariat. Demum Author libri de natura rerum promulgauit ſibi comparaſſe, ve non ſolùm morſu, ſed etiam ſibilo, atq; intuitu perimat. Hinc coniectamus Amphisbęnam cum regulo confundi. Nihilominus Georgius Pictorius fortè adhęrens verbis prędicti authoris in Lerna malorum ſic canit

Li. 8. c. 23. In Polyhiſt. c. 30.

Venenum quale.

B

Eſt grauis in geminum ſurgens caput Amphiſibæna
Serpens, qui viſu pernecat, & ſibilo.

Et Reuſnerus in Paradiſo poetico idem decantare videtur, dum inquit.

Quæ grauis in geminum ſurgit caput Amphiſibæna,
Læthifero, quoties ſibilat ore necat.

Scimus quidem maleficum eſſe animal; quoniam Galenus, in libro de Theriaca ad Piſonem, pronunciauit mulierem vtero gerentem hoc animal tranſcendentem abortire: hoc igitur inde prodire poteſt, ob aliquem vaporem venenoſum à corpore Serpentis eleuatum, qui malignitate ſua fœtum perimat. Idq; à veritate alienum non eſſe opinamur: quandoquidem Edoardus Vuotonus addit mulierem prægnantem illicò hoc animal tranſcendentem nihil pati; quoniam fortè vapor, ob celeritatem motus, nullam impreſſionem exercere poteſt, & eò magis, quia rurſus tradit mulierem grauidam impunè ſupra viuam, vel mortuam Amphisbænam in pyxide ſeruatam tranſire.

Abortus cauſa qualis.

L. 6. de Diff. Anim. cap. 118.

G

SIGNA, ET REMEDIA VENENI.

SYMPTOMATA ictum Amphisbænæ conſequentia à Nicandro haudquaquam deſcripta fuerunt; fortè quoniam, vt retulit Dioſcorides, ſimilia ſint ijs, quæ in ictibus viperarum contingere ſolent. Verùm Aetius ponderans huius veneni ſigna, promulgauit ictum Amphisbænæ eſſe exiguum, necnon veſparum, vel apum puncturas imitari: vnde poſtea ſimplex inflammatio dimanat. Quamobrem Aetius à doctrina Dioſcoridis maximè diſſentire videtur: cum ex mente Dioſcoridis hæc ſymptomata aſſimilentur ijs, quæ in ictu viperæ accidunt. Itaq; vt hos authores inter ſe conciliemus, dicendum erit, fieri poſſe, vt in principio ictus Amphisbęnæ illa appareant ſigna, quæ ex puncturis veſparum, aut apum prodire ſolent, ſed tractu temporis ſymptomata morſus viperæ accedant, niſi opportunis remedijs morſui in principio leui occurratur.

Dioſcorides, & Aetius diſſentiunt.

H

Quapropter ſpecialis modus huius extinguendi veneni, ex capite de vipera erit petendus, vt Dioſcorides, Actuarius, & Aegineta ſtatuerunt. Author tamen libri de natura rerum ſcriptum reliquit animal demorſum ab Amphisbæna perire; cum nulla remedia ei pręſto eſſe poſſint. Nihilominus ſi aliquod præſidium ei conferre poteſt, præneminatus Author ſemen papaueris, & Caſtoreum commendat. Plinius quoq; coriandrum hauſtum, & impoſitum huic morſui non parùm vtilitatis eſſe allaturum pollicetur. Immò vitis in hoc caſu, magno vſui erit futura: cum Cælius Rhodiginus

Semen papaueris ad quid.

narret

A narret quoddam dignum ſcitu, & à Græcis obſeruatum, ſcilicet Amphisbænam non temerè alio interimi, quàm vite: quandoquidem à Dionyſio id præmonſtratum eſſe creditur, qui à Iunone in furorem verſus, cum eſſet conſopitus, & ab Amphisbæna aſſultante excitatus, illi palmitem incuſſit, & peremit. *L. 26. lect. antiq. c. 33. Vitis aduerſatur Amphisbænæ.*

HIEROGLYPHICA.

B BICIPITIO Amphisbænæ moti, facere non poſſumus, quin hoc in loco hieroglyphica exaremus, quæ bicipitio ab Aegyptijs notari ſolebant. Primitus duorum humanorum capitum effigie, quorum alterum maris introſpiceret, & alterum fœminæ extra ſpectaret, cuſtodiam deſignabãt. Siquidem huius hieroglyphici beneficio (teſte Oro Apolline) à nullo Dæmonum infeſtari poſſe ſibi perſuadebant. Præterea bicipitio quoq; ſeueram animaduerſionem indicabant. Nam lata fuit lex, cuius meminit etiam Ariſtoteles in Republica Tenediorum; lata, inquam, fuit lex à Rege Tenediorum, vt in adulterio deprehenſi, tàm mas, quàm fœmina eidem ſupplicio, nimirum ſecuri ſubijcerentur. Vnde, cum Rex neq; proprio filio in hoc crimine deprehenſo pepercifſet, iuſſerunt cudi numiſma, in cuius altera parte bicipitium, in altera verò ſecuris conſpiceretur. Hinc poſtmodum factus eſt prouerbio locus in ſeueros Iudices. *Tenedia ſecuris.* *Bicipitij hieroglyphicum.* *Adulteri ſupplicium.*

Inſuper nonnulli, bicipitio, prudentiam, & ſolertiam monſtrare conati ſunt; cum prudentem virum deceat præterita nouiſſe, & futura multò ante præuidiſſe. Alij ex Pierio Valeriano, eodem bicipitio, nituntur demonſtrare firmitudinem, & ſtabilitatem eorum, qui ſapienti, & maturo conſilio geruntur. Viciſſim bicipitio quoq; inconſtantiam oſtendi poſſe nonnulli aſſeuerant: etenim Aſtrologi ex vigeſimo tertio gradu Leonis bicipitis, hominis ſimulacrum oriri finxerunt, quoniam eo aſcendente gradu C natum, inconſtantis, & mutabilis voluntatis eſſe præſagiunt. *L. 23. Hieroglyph.*

MORALIA.

ANCIPITES homines, in morali doctrina, Amphisbænæ optimo iure comparantur: nam ſicuti anguis hic prodigioſus vtrinq; caput habens, vtralibet corporis parte pro cauda vtitur. Pariter prædicti homines modò hac, modò illa ratione, iuxta eorum commoditatem ſe tuentur. Non diſſimilis conditionis ſunt homines vtraq; parte claudicantes, qui interdum ritu catholico, interdum vero hæretico viuunt. Hoc enim genus hominum veluti Amphisbæna non ſolum ictu, nimirum operatione, ſed etiam ſimplici aſpectu venenant. Cæterùm nullum criminoſorum genus magis, quàm proditorum aprimè ab Amphisbæna repræſentari poteſt. Siquidem proditores os duplex, necnon duplicem linguam inſtar amphisbænæ præ ſe ferunt. Nam labijs exD terioribus aliquem ad ſydera, vſq; extollunt, quem deinde euaginata cordis lingua proſequuntur. Iuxta illud Pſalmographi. *Vana locuti ſunt vnuſquiſq; ad proximum ſuum, labia doloſa in corde, & corde locuti ſunt.* Propterea Paradinus in ſymbolis heroicis alludens ad proditores, exhibuit ſimulacrum Amphisbænæ, cum hoc titulo. PROHIBERE NEFAS. Etenim amphisbæna, cum biceps ſit, vt lubet, vel hoſtem adoritur, vel fugit; quia geſtat bifrontium proditorum, & clanculariorum hoſtium, quorum genere hominum, ex ſententia Ciceronis, nulla peſtis efficacior inueniri poteſt. De his igitur quidam poeta ſic canebat. *Homines ancipites ſimiles ſũt amphisbænæ.* *Proditores cui ſimiles.* *Pſalm. 11.* *Clãcularij hoſtes quales.*

Falſi, etiam & ficti nunc inueniuntur amici,
Fraudibus in mixtis qui dulcia quæq; loquuntur,
Quæ longè à vero, & ſyncero pectore diſtant.
Conſilium falſum largitur præmia multis;
Decipiunt multos ſimulata, & credula verba
Germanus fratrem fallit, natuſq; parentem.

Aut fraudare cupit, nullum eſt iam pignus amoris. E
Atq; lupi plures ouium nunc vellera portant.
Simplicitas extra fuiget, ſub pectore vulpis.

Voluptas aſſimilatur amphisbæna.

Pręterea iucunda corporalis, & omnium malorum mater voluptas, qua homines, veluti hamo piſces inescantur, ad Amphisbęnam comparanda eſt: cum hæc quoq; duobus venenatis capitibus, nempe duobus peccatis lęthalibus integrata, effræni inſolentia ſuperbiat: horum alterum caput eſt gula, nempe voracitas, & nimius ciborum delicatorum appetitus, quod caput huius myſticæ Amphisbænę, tamquam os ſerpentis venenoſum, Chriſti fideles vitare debent; cum non ſolum corpus, ſed etiam animam venenet. Audiamus igitur carmina in hoc genere minimè ſpernenda.

Noctes, atq; dies vinum qui ingurgitat ore,
Et farcit ſtomachum dapibus, victuq; guloſo:
Nil agit hic aliud, quàm quòd certamina vini
Tractat, & euacuat calices, amplaſq; lagenas.
Inducit ſubitas mortes, & triſtia fata,
Laxat corporeos nexus, præcordia ſoluit. F
Polluit, & ſenſus, caput, & geniumq; modeſtum
Contaminat &c.

Libido vocatur alterum caput amphisbænæ.

Cęterùm non ſolum prędictas prauas exercet operationes, verumquoq; alterum huius voluptuoſę Amphisbęnę caput, nempè libidinem, ad homines perdendos excitat. Iuxta illud.

Ebrietas venerem ſtimulat, lumboſq; ſalaces
Incitat ad luxum, parit, & petulantia corda
Ebrietas ratione carens, furioſa per orbem
Tranſuolat, & finem nullo diſcrimine ponit.
Ebrietas mores frangit, linguaſq; loquaces
Efficit &c.

Hinc liquidò conſtat alterum caput voluptuoſæ Amphisbænę eſſe inhoneſtam, & pernicioſam libidinem, quę mortales non pecudibus modò, verùm etiam ſuibus; hircis, canibus, & brutorum brutiſſimis æquat: immo, quod peius eſt, animam tandem ad G
tartareas regiones, tanquam in perpetuum exilium ducit.

Sardanapalus enim ſpreto virtutis honore
Sola voluptatis celebrabat ſacra, focoſq;
Corporis illecebras ſpurcum, & libabat amorem:
Cenſuit eſſe quidem explendum præſentibus ipſum
Delicijs animum: quoniam poſt fata voluptas
Nulla foret: ſtygij eſt hæc nam ſententia Ditis.
At Deus omnipotens hunc fato ſuſtulit atro,
Tartareiſq; animam tandem damnauit in vndis.
Delicię mundi, quas promit praua voluptas,
Sunt procul à nobis pulſandæ; dira venena
Ex ipſis manant, & fellis copia magna,
Has igitur fugiat ſapiens, & honeſta ſequatur.

VSVS IN VARIIS. H

Dolores quo præſidio tollantur

EX Amphisbęna angue licet venenata, multa tamen manabit vtilitas. Quandoquidem Plinius, ad tollendos neruorum dolores, hanc alligat. Nicander verò hanc mortuam, vel etiam eius pellem in perfrictionibus commendat. Aelianus addit corium huius animalis, in fugandis cęteris ſerpentibus, non eſſe infrugiferum, ſuamq; opinionem roborat authoritate Nicandri, ex cuius verſibus id colligi nequaquam poteſt, niſi fortè Aelianus legerit alium Nicandri librum, qui nondum ad noſtras manus peruenit. Scribit quidem Nicander in Theriacis, quod Coloni, ineunte Vere, ligna cędentes, ſi Amphisbęnam inuenerint, deglubunt, pelleq; ramum oleaſtri inuoluunt,

A luunt, deinde arefactam ad labores, torpedinem, & lassitudinem deferunt: immò manus frigore torpidas, solo huius bacilli attritu, calefaciunt. Quocirca Gillius in Aelianum scribebat, quòd bacillus ex oleastro cute amphisbęnę circumdatus manus frigore laborantes calefacit. Audiamus igitur Nicandrum, qui vires amphisbęnę in Theriacis decantauit hunc in modum. *Bacillus oleastri cute amphisbænæ circũdatus ad quid*

Hæc vbi iam creuit, cædentes ligna coloni
Sectam deglabrant oleastri ex arbore virgæ
Quale pedum, strictisq; prehensi pellibus anguis
Insertam obuoluunt, quas certis deinde diebus
Exarere sinunt cantantes ante cicadas.
Vtilis hic baculus frigentibus artubus esse
Fertur, vbi exanimis digitos torpedo fatigat.
Tunc quia constrictos, & eorum vincula neruos,
B *Calfacit immisso fouet, extenditq; calore.*

DE CÆCILIA. Cap. XI.

ÆQVIVOCA.

PRONVNCIAVIMVS in capite nono, ad mentem Greuini, nonnullos olim fuisse, qui scytalem à Cæcilia minimè discriminantes vnum, & eumdem serpentem esse asseuerarunt: deinde in capite subsequenti Amphisbęnas cæcutientes, ex sententia Nicandri, appellauimus: quoniam latitudo genarum horum animalium, oculos quodammodo comprimat. Idcircò coacti sumus in præsenti capite, de serpente lumine orbato, nimirum de Cęcilia verba facere. Verùm quoniam nomen (Cæcilia) ambiguitatem patitur: propterea prima fronte æquiuocationem patefaciemus. Cæcilia igitur nomen esse proprium mulieris videtur, vt Cæcilia Metelli vxor, & Cæcilia Barbadicha, quę interitus mariti impatiens, inedia perijt. At inter cæteras mulieres hoc nuncupatas nomine, maximis cumulanda est honoribus illa animi, & corporis pulchritudine conspicua Cęcilia virgo, & martyr, quæ perpetuum induit cilicium, castitatem matrimonio prætulit, & rosas media hyeme è Paradiso accepit. Prędictis addenda est Cæcilia familia à Cæculo Prænestis conditore. Alioquin Cæcilia est Mellinum oppidum Hispaniæ Lusitaniæ, quod aliter, teste Ortelio, castra Vicelliana, & Metallinum cognominatur. Nam Cæcilia, apud Ferantem Imperatum Neapolitanum, est lacerta chalcidica, cuius historiam inter lacertas examinauimus. Insuper, teste Greuino, nonnulli Cæciliam pro Scytale acceperunt, & vocem græcam in textu Dioscoridis σκύταλην, Cæciliam latinè exposuerunt, sed perperam, quandoquidem, Cęcilia, & secundùm Græcos Typhlops est Serpens cæcus, de quo in præsentia agitur. In eumdem errorem incidit Reusnerus, qui in Paradiso poetico quoddam distichon inscri- D psit CÆCILIA; deinde in versibus proprietates Scytalis exposuit. *Ordinis ratio.* *Cæciliæ nomen pro priũ mulieris.* *Lib. 28. hist. nat.* *Lacertæ chalcidicæ* *Error Reusneri.*

Demùm in hac æquiuocatione, maiori admiratione est digna opinio Bellonij, qui Cæciliam, seù Typhlitem marinam dari asseruit, huncq; piscem Plinio spondylem cognominari promulgauit, addiditq; magnam esse huius cum Typhlope terrestri similitudinem: nam vtrumq; animal dura testa contegitur, cui vtrinq; natura in lateribus rimam circa cutem impertita est, vt aluus prægnantis animalis facilius distendi posset. Ambæ Cæciliæ squamis carent, & marina perfectam magnitudinem assecuta, crassitudinem pollicis non excedit. Immò paulò post à Bellonio adduntur hæc verba; vnicam tantùm in medio ventre marinæ rimam inesse; cum tamen terrestris tam mas, quàm fœmina duas rimas scilicet vnam in singulo latere à natura retulerit. Hactenus Bellonius. Nos autem, hoc nomine, piscem, significari, apud nullos probatos authores comperimus, sed Typhlinem tantùm inter serpentes connumeratam legimus. Nisi fortè Bellonius piscem Acum Aristotelis, Cæciliæ non dissimilem intelligere voluerit. *Piscis huius nomi-nis apud Bellonium.* *Piscis acus apud Arist.*

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

CÆCILIA est Serpens, qui à cæcitate nomen meruit. Ideirco Græcis τυφλῶψ vocatur; cum hæc eadem vox cæcum denotet. Immò apud Nicandrum in Theriacis, huiusmodi cæci angues τυφλῶπες, & τυφλίνοι nominantur. Præterea vbi in textu græco Aristotelis legimus τυγλίνες, Theodorus Gaza vertit Cæcilias, cui Columella adstipulatur. Hodie in Græcia hic Serpens, teste Bellonio, Tephloti, Tephliti vel Tephlini nomine antiquo corrupto, cognominatur. Amplius apud Hesychiũ χωφίας legitur species Serpentis, qui ob cæcutientes oculos Latinis Cæcilia nuncupatur. Cophiam igitur vocant hunc anguem, quasi surdastrũ, cum ad mentem Æliani, hebetis auditus esse feratur, & χωφίας in Græcorum scholis surdaster exponitur. Apud Rauisium Textorẽ legitur F Cęcinia parua, & gracilis Serpens nullius ferè veneni, quæ fortassis erit eadem, quæ Typhlops Nicandri, quam ἀπήμαντον, nimirum sine noxa indigitauit, & fortè corrupto nomine, Cecinia pro Cæcilia dicitur: cum hoc nomen apud alium classicum authorem non legatur. Cecula quidem pro Cæcilia habetur apud Albertum, & Cætialla vulgò apud Niphum, & Cæcula apud Isidorum Italicè *Cecella*, vel *bissa orbala*, & *orbiga*. Hetruscis *lucignola*, secundùm Matthiolum Ferrarienſibus *orbighina*, Bononiensibus *Cesia*, quasi Cæcilia. Germanicè Blindenschlycheri, Anglicè Slauvuorm. Deniq; Narbonenses, ex Iulio Cæsare Scaligero, has Cæcilias Nadels vocitant.

Cæcilia Latinis.

Cophia cur dicatur.

Cecinia Serpens.

Nomina vulgaria.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

HVNC Serpentem in duas species, nempe in terrestrem, & aquatilem, ex sententia Bellonij, distribuendum esse minimè attestamur. Quandoquidem, vt nostra fert opinio, ipsum verbis Aristotelis deceptum G esse opinamur. Nam Aristoteles, Theodoro Gaza interprete, hæc habet verba. *Qui autem Acus vocatur, tempore pariendi, vtero dehiscente oua emittit, habet enim hic piscis rimam quamdam sub imo ventre, vt Cæciliæ Serpentes.* Vnde ex his forte verbis Bellonius collegit Typhlopem, seu Cæciliam etiam aquatilem dari, quod minimè admittimus: cum nullus probatus author id affirmauerit. Concedimus quidem Bellonio, Typhlopem, vel Cæciliam, quam ipse in Græcia obseruauit, à Cæcilia vulgari differre; cum hæc admodum exilis, illa verò multò sit crassior. Ideo vtriusq; iconem in medium prodimus: nam icon Cæciliæ crassioris cum Cæcilia descripta à Gesnero apprimè conuenit.

Lbi. 6 hist. An. c. 13.

Error Bellonij.

Duplex Icon traditur.

Itaque Cæcilia, vt refert Ælianus, caput murænæ habet simile, perparuis insignita oculis, & ad videndum non probè affectis. Quare huic anguium generi oculi quales talpæ assignantur, ideoque Græci Typhlinas, & Latini Cæcilias vocant. Nec mirum est hunc Serpentem carere oculis, cum more talparum, in terram se condat, in eaque diu maneat. De dentibus huius Serpentis hæc scribit Bellonius: Chamæleontis maxillæ tam supernæ, quàm infernæ dentibus serratis muniuntur, quales in Typh- H loti Serpente intueri licet. Color huius bestiæ colorem chalcidicæ lacertę æmulatur; nam vicissim Aristoteles scripsit, quòd Chalcis colore est Serpentis, quem Cæciliam nominant. Tandem cute adeo dura armatum est hoc animal, vt ex Aeliano, vix acuto gladio secari queat. Sub ventre rimam habere dicitur, si Philosophus in historia Acus piscis veritatem fassus est.

Color Cæciliæ qualis.

Hic Serpens, vt animaduertit Gesnerus, fusci est coloris, & obscurè maculosi, cum subrufo exiguo vix notabili. Hic color ad latera, magis est varius cum nigricantibus maculis diluta purpura distinctis, tanquam in marmore porphyrite obscuriori. Totus venter atro colore saturo nigricat. At paulò citra caput color ater desinit; sub collo enim, & parte proxima color est glaucus, maculis quibusdam nigris decoratus. Den-

Dentes quales sint.

tes

Cæcilia vulgaris.

Cæcilia alia ex deſcriptione Geſneri.

tes minimi aſperi, & vix apparentes, & plures in inferiori, & magis conſpicui, quàm in ſuperiori mandibula obſeruantur. Lingua eſt bifida. An verò oculi ſint vt in cæteris animalibus abſoluti, & perfecti, non potuit Geſnerus intueri, cum beſtia ab ipſo diligenter obſeruata, eſſet mortua. Conſpicatus eſt tamen totũ oculum ab inferiori palpebra tegi, cuius foramen in cõparatione ad reliquum corpus, erat perquàm exiguum. Amplius curauit Geſnerus pingi iconem huius animalis fœminæ, captæ Iunio menſe anni ſexageſimi tertij ſupra milleſimum, & quingenteſimũ. Beſtia hæc erat dodrantalis, & craſſitudinis ferè ſcytalis, cute admodum nitida. Meatus in medio ventris apparebat, quo compreſſo, oua veluti immatura exibant. Infra ad caudam, meatus erat excrementi. Oculorum cauitates magiſquàm oculi conſpiciebantur. Deinde ſquamæ maiuſculæ, magis caput, quàm reliquum corpus tegebant: cum hæ in vipera omnes paruæ, & æquales videantur. Vndè hæc Geſneri deſcriptio ad iconem Cæciliæ ſecundò loco poſitæ ſpectare videtur.

Oculi huius Serpentis quales.

Deſcriptio Cæciliæ ſecundæ Iconis.

E

NATVRA, ET MORES.

B

ONGENVIT natura huic Serpenti talem greſſus velocitatem, qualem lacertæ chalcidicæ conuenire aſſeruimus: hac de cauſa hoc animal ſumma difficultate coerceri poteſt. Præterea à natura ſibi compararunt Cęciliæ, vt fœtus viuos, more viperarum, enitantur. Quare Geſnerus narrauit, quòd eius vxor aliquando Cæciliam prægnantem baculo percuſſit, & mox fœtus viui ab vtero prorepſerunt. Immò tradiderunt Plinius, & Ariſtoteles, quòd Cęcilijs parientibus accidere ſolet, quòd in paritione Acus piſcis contingit: nam, præ multitudine fœtuum, vterus dehiſcit, & poſt partum illicò vulnus coaleſcit. Circa virus huius animalis ſcribit Columella agens de cura Boum, quod illis lęthifer eſt Serpentis ictus, & eſt magnorum animalium noxium virus; nam vipera, & Cęcilia ſæpè, cum bos in paſcua improuidè ſupercumbit, laceſſita onere morſum imprimit. Deinde paulò inferius addit, quòd Cęcilię morſus tumorem, & ſuppurationem molitur. Quocirca ſi remedia deſiderantur, confugiendum eſt ad auxilia, quę aduerſus venenum Amphisbænę probantur: propterea quod Dioſcorides in vno, & eodem capite, de his duobus Serpentibus pertractauit. Deniq; Gaſpar Heldinus ſcriptis mandauit Ciconias ſummoperè Cæcilijs delectari: hinc colligere oportet carnem ciconiarum ictibus horum Serpentum pręſto eſſe.

Greſſus qualis.

Partus qualis.

Li. 6. de re ruſt. c. 17.

Remedia morſus Cæciliæ.

G

VSVS IN MEDICINA.

ON modicam ex his Serpentibus poterit medicus demetere frugem, ſi veritas in quadam epiſtola ad Geſnerum ſcripta legitur, ex qua percipitur, quod Doctor Oſualdus nonnullis ſudorificis medicamentis ex ſua theriaca paratis multos patientes à peſtilentia liberabat: hanc autem theriacam ex Cęcilijs, & aqua theriacali concinnabat; nam olfacta odorem aquę vitę ſpirabat. Hoc igitur pręſidium bis, & ter exhibitum multos peſte ferè extinctos priſtino vigori reſtituebat.

Remedium aduerſus peſtem.

H

DE CENCHRO. Cap. XII.

ÆQVIVOCA.

HISTORIÆ Cenchri in præsentia recitandę caput de Scytale occasionem prębuit, vbi Authores varietatem tergoris Cenchro conuenientem, Scytali assignabant. Modò ad euitandam ęquiuocationem, notandum est, quòd κέγχρος, κέγχρις, κεγχρίνης, κεγχρίτης, & κεγχρίας, nimirum Cenchros, Cenchris, Cenchrines, Cenchrites, & Cenchrias sunt nomina ad hunc serpentem spectantia, quę aliqua ambiguitate laborant; dum varia, pręter hoc animal, denotant. In primis κέγχρος est semen panico simile, idest milium, item semen, vel granum ficus, propterea quod grano milij assimiletur, item serpens, de quo in pręsentia agitur à milio denominatus, vt in sequenti rubrica exponetur. Immò κεγχρίνης, κεγχρὶς, vel κερχνὶς per transpositionem litterarum est nomen auis apud Aristotelem, quæ secundùm quosdam authores, aliter tinnunculus nominatur: hanc Didymus esse ait auem, quam μικρὸν ἱέρακα, scilicet paruam accipitris speciem vocant, colore cinereo punctis nigris, veluti granis milij variegato. Hoc etiam nomine, ab Oppiano quædam anserum species nuncupantur, quia κέγχρα, idest milio inescentur. Alioquin Varro quasdam aues vocitat miliarias, quia milio pinguescant; hæ igitur erunt forsitan illæ, quæ in Auiarijs Ganeorum saginantur. Aliter κέγχρος secundùm Plinium est adamantis genus, quod milij magnitudinem non excedit. Pariter, ex eodem authore, κεγχρίτης est gemma, quæ grana milij in se veluti sparsa habere videtur: item ornamentum vestis apud Atheneum. Demùm aliquæ etiam ægritudines hoc nomine designantur: nam vt recitat Cælius Rhodiginus, in oculis quandoq; minutiores veluti quidam calculi visuntur, milij imaginem quodammodo referentes, quos Græci Cenchros nominant. Cenchrias autem est alterum genus herpetum, ad mentem Galeni, à similitudine milij denominatum, ex duobus humoribus, bile scilicet, & pituita prodiens, qui vlcus protinus non excitant, sed tantùm pustulas exiguas, instar granorum milij, quę postea paulatim in vlcus degenerant, quod à Latinis herpes miliaris cognominatur.

Cenchris, Cenchrus, Cēchrines, Cēchrites, Cenchrias.

Li. 2. hist. An. c. 17.

L. 3. de aucup.

Auis miliaris.

Adamātis species.

Gēmæ species.

L. 14. meth med. c. 17.

Morbi species.

SYNONYMA, EORVMQ. ETYMVM.

LATINI, penuria nominum coacti, ad indicandum hunc serpentem, nominibus grecis vsi, Cenchrum, Cenchrinem, Cenchritē, Cenchrim, & Cenchriam appellarunt: nam κέγχρος, & κεγχρὶς ὄφις, apud Dioscoridem legitur: κεγχρίνης, & κέγχρις apud Nicandrū, κεγχρίνη, etiam apud Varinum; immò κεγχρίτης, & κεγχρίας apud Lexicographos grecos ἀπὸ τοῦ κέγχρου, nimirum à milio, quoniam hic serpens quibusdam notis, ad instar milij, sit exornatus; vel quia tempore tantùm milij appareat, vt scripsit Etymologus: aut quia, ex Aetio, florente milio, hic serpens sit pernicioſior; aut quia colorem plantę milij referat; nam Auicennas, & Olaus Magnus promulgarunt, hunc serpentem à citrino colore milij denominari: hac de re ab aliquibus Latinis miliaris appellatur. At satius erit à notis granis milij similibus serpentem hunc cognominare; quandoquidem hoc Etymum erit magis conforme Lucani doctrinæ canentis hunc in modum.

Hic serpēs à milio nomen sortitur.

Vera etymologia.

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum. *L. 9. Pharsal.*

Bellonius prętereа hanc confirmat sententiam, dum refert, hodie in Grecia vulgò hoc animal nuncupari Cenchritem, additq; iconem, quę varias etiam notas repręsentat. *L. 1. obser. cap. 31.*

Amplius

Amplius Nicander in Theriacis, hunc anguem λεόντα, nempe leonem indigitat, dum E
verſibus in latinum translatis ſic canit.

Prolixum inuenies inamabile Cenchridæ monſtrum,
Quem varijs pictum ſquamis dixere leonem.

Cur hic Serpens vocetur Leo.

Verùm quamobrem hic Serpens nuncupetur leo, varij varias excogitarunt rationes. Aut quia ſquamæ huius animantis maculis ſint diſtinctæ varijs, inſtar pellis leonis libyci, quæ, ad mentem Æliani, nigris floribus cyaneo colore virgatis eſt decorata; aut quia hic Serpens cauda erecta, more leonino, ad pugnam ſe excitet, aut quia leoninam ferociam, & fœuitiam æmuletur, aut deniq; quoniam humanum ſanguinem, ritu leonum, exorbeat. Idcirco hoc Serpente leone nuncupato nonnulli profitentur exponere hæc Martialis carmina.

Quare ſi pudor eſt Ligella noli
Barbam vellere mortuo leoni.

Quibus verſibus poeta taxat mulierem vetulam, quæ pilos adhuc vellere pertentaret. Ideoq; per hunc Serpentem leonem dictum, pudendum muliebre à Martiali intelligi aſſeuerant: cum proprietas huius animalis ſit, fugere ſanguinem; ex quo probè cocto F ſemen generari Galenus atteſtatur.

Li. 6. de vſu par. cap. 16.

Differentiæ inter Cenchrũ, & Iaculũ.

Inſuper nonnulli hanc beſtiam Iaculum vocarunt; propterea quod alicui damnum allatura, inſtar vibrati iaculi, feratur. Sed aduertendum eſt, quòd hic Serpens à Iaculo, ſiue Acontia Serpente valdè diſcrepat; & quamuis Aetius Cenchrum appellauerit Ammoditem, & Acontiam Cenchritem: nihilominus notandum eſt, quòd Cenchrus, de quo in præſentia verba fiunt, ab Acontia, & Ammodite diſcriminatur; quoniam cum illis, vt optimè obſeruarunt Matthiolus, & Greuinus, nullam cognationem, & ſimilitudinem habeat: quemadmodum ex deſcriptionibus, & iconibus patefiet.

Serpens lẽticularis qualis.

Prædictis addamus eorum opinionem, qui hunc Serpentem lenticularem indigitarunt, nixi forſan doctrinæ Auicennę, qui pręſcribens remedia aduerſus angues, Seſamum ad morſum anguis lenticularis commendabat. Vnde per hoc lenticulare animal, multi Cenchrum, nempe miliarem intellexerunt; niſi velimus intelligere Acontiam Serpentem, qui maculis lenti ſimilibus diſtinguitur, vt voluit Bellonius. Hinc multi his fortè maculis decepti, vt Aetius, Acontiam cum Cenchro confundebant. Hic G

L. 4. fen. 6. tract. 1. c. 44.

Serpens apud Auicennam interdum Famuſus, aliquando Aracis, & quandoq; Aſpis habens diuerſos colores nominatur: propterea quod Auicennas primùm agit de Serpente miliari, & paulò inferius Famuſum Serpentem deſcribit, quem Nicolaus Leonicenus eumdem cum Cenchro eſſe voluit, vt ex ſymptomatibus morſus vtriuſq; legentibus eſt manifeſtum. Deinde memorat etiam Auicennas Serpentem Aracem, vel Aſpidem multis coloribus decoratam: at quę ſcribuntur ab Auicenna de natura huius Serpentis ad Cenchrum etiam ſpectare videntur. Vnde Albertus Auicennam ſecutus, & nominum varietate deceptus, in eumdem incidit errorem, dum prędictos Serpentes à ſe inuicem differre exiſtimauit: quare, & ipſe hunc Serpentem alibi Arachin—, alibi Centrin, & Miliarem, deinde Faliuiſum nominauit; quoniam ab Auicenna ſemel Famuſus fuit appellatus. Ad finem in Sicilia verſatur Serpens vulgò Serpa Serena nuncupatus, quem multi ad Cenchrum Veterum referunt; cum eiuſdem ferè ſit longitudinis, & craſſitiei. De hoc Hieronymus Maſſarias Vicentinus medicus eruditus ſcripſit ad Geſnerum hunc in modum. Serpa Serena eſt anguis venenoſus per Siciliam diuagans, ſubalbidus, qui longitudine aliquandò humanũ corpus, craſſitudine verò, brachium circa carpum adæquat. Verùm cum notarum non meminerit, non poſſumus H adduci, vt credamus, hunc Serpentem eſſe Cenchrum Veterum.

Aracis Serpens.

Serpæ Serenã qui Serpens.

A

FORMA, ET DESCRIPTIO.

ENCHRVS ſerpens longitudine duorum cubitorum figura craſſa in tenuem abeunte, & colore viridi eſſe perhibetur. Quamuis multi opinentur hunc colorem Græcè χλωρὸν legi, quod vocabulum non ſolum viridem, ſed etiam luteum colorem ſignificat: nam milij color, à quo hic anguis cognominatur, non prorſus eſt viridis, ſed ad luteum tendit; & hic ſerpens maximè iuxta aluum, luteum milij colorem repreſentat. Lucanus verò totum anguem exornatum pluribus maculis æmulãtibus marmor ſerpentinum Thebis aduectum teſtificatur his verſibus. *Color huius ſerpentis.*

B *Pluribus ille notis variatam tingitur aluum* *L. 9. Phar-*
Quàm paruis tinctus maculis Thebanus Ophites. *ſal.*

Item Nicander non ſolùm aluum, ſed totum ſerpentem maculoſum celebrat: deinde quoad craſſitiem, & longitudinem molis corporeæ, nihil determinandum eſſe ſtatuit; propterea quod alij grandiores, alij minores conſpiciuntur. Nicander igitur ſic canit. *Lõgitudo, & craſſities qualis.*

Prolixum inuenies inamabile Cenchrida monſtrum,
Quem varijs pictum ſquamis dixere leonem:
Non ſtata craſſities, eadem nec ſpira videtur.

Præterea Albertus Magnus de miliaribus ſerpentibus verba faciens, Faliuiſum diſcolorem vocat, deinde Arachin varium eſſe ſcribit, qui poſtmodum ſerpentes ijdem cum Cenchro Dioſcoridis eſſe in ſuperiori rubrica traduntur.

NATVRA.

C

VIC animali à natura calidam temperaturam ingenitam eſſe, & beſtiam veneno vipereo redundari pronunciauit Ardoinus. Ideoq; diligenter cauendum eſt, ne in maximo æſtu, quo tempore hæc bellua per montes diuagatur, pecoribus, & cæteris, etiam animantibus inſidias tendat. Etenim ſerpens hic proprietate quadam naturali ductus, animalia cauda implicat, & flagellat: deinde, apertis iugularibus venis, ſanguinem ſorbet. Præterea curſum velociſſimum à natura ſibi comparauit, quia rubos, & ſpinas vitans per rectum tramitem ſemper incedit. Id nobis manifeſtauit Lucanus canens. *Animãtes flagellat.*

Et ſemper recto lapſurus limite Cenchris.

Qua de cauſa à multis authoribus inflexuoſus appellatur. Vnde admonet Nicander, vt obuium ſerpentem tramite flexuoſo fugiamus: ſiquidem ſerpens rectà tendens obliquo tramite facile vitatur: cum propter longitudinem corporis flectendo iter tardius moueatur. Audiamus igitur Nicandrum in Theriacis ſic canentem. *Greſſus Cẽchri qualis*

D *Hic caue, quantumuis fortis videaris, & audax,*
Hoc aduerſus eas, vel tentes prælia monſtrum,
In te peſtiferas ne flammas ſpiret hiatu,
Atq; tuum implicita corpus liget vndiq; cauda,
Et bibat exſuctum per vtrinq; ſoluta cruorem
Clauſtra, procul fugito non recto tramite, verùm
Obliquum per iter, cita quo veſtigia frangas:
Ladit enim curuo per ſpinas tergora flexu,
Cum celeres aliàs recto ſerat impete curſus.
Talis Threicio ſeruat ſe beſtia tractu.

Cenchris Veterum
Bellonij.

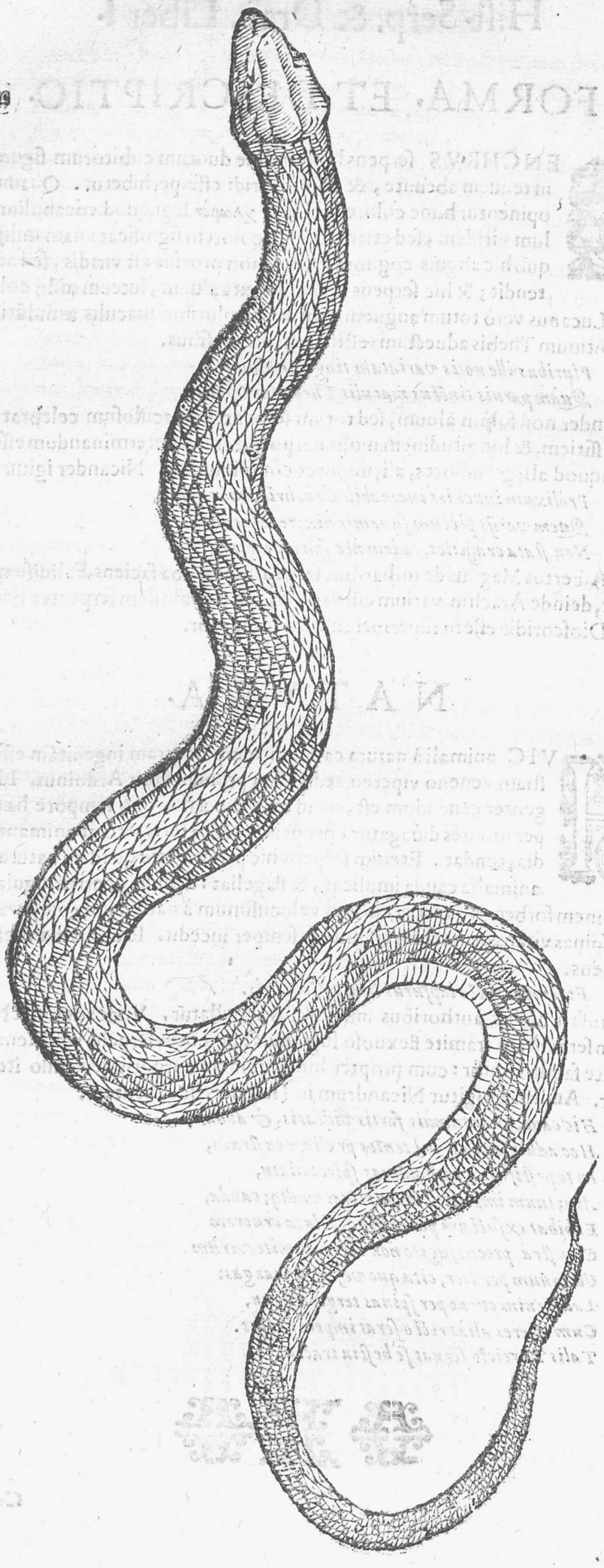

A

LOCVS.

IN Lemno inſula, in quam Vulcanus olim aufugiſſe traditur à Poetis, vt ferrum elaboraret, copiam horum Serpentum ſtabulari multi promulgant, & potiſſimum Bellonius, qui iter faciens per hanc inſulam. Incolis negocium dedit, vt omnia Serpentum genera inſulam habitantia comprehenderent, inter quæ erat Cenchrus, quem Veterum Cenchrin eſſe proculdubio exiſtimauit, non ſolum quoad figuram, ſed etiam quia ibi vulgò Cenchriti nominabatur. Inſuper in inſula quoq, Samo, vel Samothracia Cenchris eſt frequens. Ambæ enim inſulæ ſitæ ſunt in mari mediterraneo Thraciam verſus, è regione Reſcynthidis oppidi Iunoni ſacrati, & fluminis Hebri, Zonæque
B montis, Antriq; Zerinthij, quæ loca omnia in Thracia ſita ſunt, & proxima, vt fuit paulò ante relatum, inſulæ Samo, in qua Mons Moſychlus à Nicandro, nominatus, conſpicitur. Carmina autem Nicandri in latinum translata ſunt hęc.

L. 1. Obſer. cap. 31.

In lemnō & in ſamo hæ beſtiæ ſtabulantur.

Atqui cum rapidis feruescens Solibus æstus
Ardet, in horrida se syluarum deuia confert,
Imbelleſq; rapax venatur prædo bidentes,
Percelsiuè Sai iuga, frondoſiuè Moſychli,
Sub viridis quando frigentibus abietis vmbris
Securi recubant, grege circum errante magistri.

SIGNA VENENI.

C ACCIDENTIA ictum Cenchris concomitantia ſimilia ſunt ijs ſymptomatibus, quæ à morſibus viperinis prodire ſolent; ſi veritatē Ætius, & Olaus magnus aſſecuti ſunt. Verùm inter alia ſigna, vnum maximà animaduerſione dignum eſſe videtur, quod Nicander in Theriacis recenſuit. Hoc igitur eſt collectio aquæ in ventre inferiori, qualis in hydrope generari ſolet: hæc enim ob facultatem veneni humores liquantis ibi colligitur. Sic enim Nicander in Theriacis decantat.

Collectio aquæ in abdomine.

Quam facit hæc plagam, nulla medicabilis arte
Tabes inſequitur, quæ diro membra veneno
Exedit, ac turgens cruciatum ſuſcitat hydrops,
Donec is effracta propè ſumen parte reſidat.

Dioſcorides, & Paulus Aegineta retulerunt, quòd huius Serpentis morſum ſequitur putridum vlcus, deinde partes tumidæ, veluti in hydrope euadunt, & tandem patientes lęthargo corripiuntur, immò afferunt in medium opinionem Eriſiſtrati, qui voluit, in hoc caſu, iecur, inteſtinum ieiunum, & colon maximas incurrere putredines; propterea quòd in ægrotis extinctis, & diſſectis, prędictæ partes inſignem corruptionem
D oſtenderunt. Et quamuis vox græca, quę apud Dioſcoridem legitur, νῆστιν, ieiunum inteſtinum denotet; deinde legatur apud Paulum Aeginetam κύστιν, quæ vox veſicam ſignificat; nihilominus, vtcumq; ſit, inſignis putredo, ob virus huius animalis, prædictas partes occupare ſolet. In huius aſſerti confirmationem venit princeps Auicennas, qui de morſu Famuſi agens, ſymptomata ictus viperini, & partiū putrefactionem, & hydropem memorat; idemq; confirmat de Araci; propterea remedia prauarum viperarum in medium affert. Hinc colligendum eſt, hos licet diuerſos Serpentes ab Auicenna nominatos, ad vnum tantummodo Cenchrum Dioſcoridis referendos eſſe.

Lib. 6. de mat. med. c. 52.

Inſignis putredo Inteſtinorū.

E

MEDELA.

CVM ſymptomata viperinos ictus concomitantia in morſu Cenchri accidant; præſidia quoq; viperinum virus debellantia in hoc caſu locum habere dicuntur. Præter hæc, commendatur ſatureia, puta ſylueſtris in puluerem redacta, necnon radix mentæ ſaracenicæ, & gentianæ. Alioquin, ex Dioſcoride, demorſis à Cenchro auxiliatur lactuca contuſa cum ſemine lini illita, ſerpillum cum duabus drachmis haſtulæ regiæ, & tribus vini cyathis. Item ariſtolochię radix, & cardamomum probatur: quamuis textus Pauli Aeginetę habeat κάρδαμον, nempè naſturtium. Plinius ſerpilli ſylueſtris pinguius decoctum in vino aduerſus omnes Serpentes præſcribit, ſed efficaciſſimum in morſu Cenchri prędicat. Demùm non eſt omittenda ciconia, quę Cenchro potiſſimum aduerſatur. Theſſalia enim tanta Serpentum copia redundat, vt hi niſi à ciconijs vorarentur, proculdubio incolæ à ſuis pellerentur ſedibus; vt Ariſtoteles in Mirabilibus pronunciauit. Inſequuntur igitur ciconię Cherſydros, alias pratorum peſtes, & præcipuè Cenchrum. Quare harum auium membra, ex Aeliano, morſibus huius Serpentis opitulantur.

Variæ plãtæ ſunt præſidia ad morſũ huius anguis.

Ciconiæ auxiliantur morſui Cenchri.

F

DE ACONTIA, SIVE IACVLO. Cap. XIII.

ÆQVIVOCA.

AD hiſtoriam Cenchri addere libuit caput de Acontia Serpente, propterea quod cum illo maximã habeat ſimilitudinem. Vnde Aetius vtriuſque Serpentis conuenientia deceptus, alterius conditiones, & prærogatiuas alteri attribuens vtriuſq; hiſtoriam permiſcuit. Ambiguitas igitur, quoad vocabulum græcum, in hoc conſiſtit, quod ἀκοντιὰς, apud Lucianum in Dialogo de Dipſadibus, eſt Serpens Iaculus, ita à Latinis nuncupatus, cuius hiſtoria in præſenti capite exaratur. Deinde apud Heſychium, & Varinum, ἀκοντιὰς fertur eſſe herba, quæ canibus ab angue demorſis medeatur: hi Authores de Serpentibus fortè Acontijs verba facere voluerunt, vel inquirendum, an hæc herba eadem ſit cum Dracontio, nempè Dracunculo: alioquin Acontias planta in re herbaria quid ſit, ignoratur. Plinius ἀκόντια vertit haſtas; cum ſint iacula; nam haſta δόρυ Græcis dicitur. Aliter apud eumdem Plinium, ἀκοντίαι ſunt cometarum genera ita nuncupata, quia ritu iaculorum celerimè ferantur. Sunt autem paſſiones ignitæ, vulgò ſtellæ cadentes appellatæ, de quibus Ariſtoteles in volumine Meteororum vbertim egit. At circa nomen latinum huius Serpentis, animaduertenda eſt differentia inter Iaculum, & Iaculum: etenim Iaculum in caſu recto neutro genere inflexum, ſignificat quodcumq; inſtrumentum bellicum manibus vibratum, nimirum ſpiculum, & telum miſſile. Iaculus verò maſculini generis Serpentem deſignat, cuius mores in præſentia ponderamus.

Ordinis ratio.

G

Acontias herba quæ.

Acontiæ ſunt ſtellæ cadentes.

Differẽtia Iaculi, & Iaculi.

H

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

A

QVAMVIS Dioſcorides huius Serpentis non meminerit; alijs tamen græcis Authoribus, & præcipuè Luciano non fuit incognitus; cui in Dialogo de Dipſadibus vocatur ἀκοντίας ἀπὸ τῦ ἄκοντος, vel ἀκοντίε: quandoquidem ἄκων iaculum, ſpiculum, vel telum miſſile ſignificat: hinc Iaculi Serpentis nomen apud Latinos dimanauit; quoniam, inſtar iaculi; in homines, & cætera etiam animalia irruat; præterea ἀκοντιζος, apud Heſychium, ἀκοντίλη apud Nicandrum, idem Serpens, qui Acontias

B eſſe perhibetur. Licet Varino ἀκοντιξοὶ ſecundum quoſdam, Acontiæ Serpentes nominentur. Itaq; Latini Serpentem hunc Iaculum indigitarunt; propterea quod arbores ſcandens, inter frondes occultatus in prætereuntes cuiuſcumq; generis animantes, inſtar ſpiculi, ſe vibret. Quamuis Greuinus ſcriptum reliquerit, ad mentem Nicandri, hunc Serpentem non à iaculatione, ſed à figura iaculi denominatum fuiſſe. Alijs fuit nuncupatus Serpens volans, quia Author libri de natura rerum perpendens fortè inſignem huius animalis velocitatem, alis præditũ eſſe exiſtimauit. Ideo quandoq; Iaculus volucris apud Aelianũ appellatur. Amplius hic Serpens Aetio dicitur Cenchritis, Cenchrias, & Aſpis Acontias, quoniam hunc cum Serpente antecedenti miliari nuncupato confundit. Quare Hermolaus Barbarus nonnullos fuiſſe ſcribit, qui Cenchritem, ſeu Cenchrum idem Serpentis genus cum Iaculo, ſiue Acontia eſſe ſtatuerunt. Quibuſdam appellatur Cherſydrus, ſed perperam; cum nulli probati Authores id aſſeuerent. Syluaticus Acoran vocat, corrupto fortè nomine, pro Acontia. Auicennas nominat Cafezati, & Altararat. Albertus, & Olaus Magnus Altirariti, Altinanti, & Cafezaci. Bellonius iter faciens per Lemnum Inſulam, obſeruauit hos Serpentes ibi vocari *Sagittari*;

C quia inſtar ſagittæ velociter moueãtur, & Turcis Ochilanne, quamuis poſtea Bellonius referat, quòd Andri, & Pari incolæ in appellatione non conueniant. Italis Saettone. Germanicè, ex Geſnero, à notis exornantibus dorſum figuram oculorum referentibus Ein Scoffz oden Angel Schlang vocari poſſet.

Ratio etymologiæ Iaculi.

L. 1. de Venen. c. 22.

Serpens volans.

Nomina barbara huius anguis.

Lib. 2. Obſerv. c. 14.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

SI conſulamus Aetium, hic ſcriptis mandauit Serpentem hunc eſſe longitudine duorum cubitorum, & figura craſſa in tenuem abeũte, colore viridi ad colorem milij accedente, qui poſtea ritu ſpiculi ſe iaculatur. Quamobrem hinc colligimus Aetium à Cenchro Iaculum non diſtinxiſſe. Satius igitur erit ad doctrinam Bellonij confugere, qui hunc Serpentem penès ſpinoſam capparim contemplatus eſt, vbi olim Turca tormenta bellica collocauerat, dum Rhodum obſideret. Erat igitur hic Serpens tres

D palmos longus, & craſſitudinem digiti non ſuperabat. Color eius erat cinereus, ſub ventre albus, ſquamis iuxta dorſum, & laminis iuxta ventrem, reliquorum Serpentum more, munitus. A ceruice nigra duæ albæ lineę per longitudinem dorſi ad caudam vſque percurrebant: deinde maculis nigris oculi figuram æmulantibus diſtinguebatur, quæ notę lenticula maiores non erant: quapropter non abs re, aliqui hunc Serpentem lenticularem nominarunt.

Ex altera parte Geſnerus fatetur ſe Acontiam, vel Iaculum à Veteribus deſcriptum non vidiſſe: nihilominus meminit alterius Serpentis pariter, inſtar iaculi, ſe vibrantis, dum inquit, quòd riuus ſatis magnus eſt in agro Tigurino *Glatt* nomine, & ab eo denominatus pagus *Glatt felden*: ideo iuxta hunc riuum, & pagum, ante paucos annos, Serpens quidam baculi craſſitudine, & trium, vel quatuor pedum circiter longitudine, in quemdam ruſticum frondes colligentem, corpore in quatuor ſpiras conuoluto, inſilire eo natus eſt. At ruſticus id animaduertens, facco depoſito, quem ad vſum colli-

Lib. 2. Obſerv. c. 16.

Color Acõtiæ qualis.

Acontias Geſneri.

Hiſtoria Ruſtici ab hoc Serpente laſi.

gendi frondes ferebat, celeri curſu aufugit. Serpens autem, inſtar vibrati iaculi per E
ſpatium circiter ſexdecim pedum, proſilijt; non tamen ruſticum greſſum acceleran-
tem attingere potuit. Paulò poſt tamen in eumdem locum ſacci recuperandi gratia,
reuerſum Serpens ſemetipſum vibrans ſiniſtrum ruſtici brachium ſpiris inuoluit, parte
caudæ dependente, & collo erecto, tam arctè conſtringens, vt veſtigia ſpirarum impreſ-
ſerit, non tamen ruſticus demorſus fuit, quoniam illicò altera manu capite anguis com-
prehenſo, eum abſtrahens reiecit. Interea brachium putrida quadam ſanie contabeſ-
cens, carne nudatum eſt, & tandem omni carne putrida per Chirurgum ablata vale-
tudinem eſt adeptus. Huius generis eſſe Acontiam, vel Iaculum Serpentem putamus,
cuius icon in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis habetur. Eſt enim craſſitudinis

Acontiæ alterius deſcriptio.

baculi, longitudinis trium circiter pedum, caput habet magnum coloris cinerei, re-
liquo corpore fuſco, præter ventrem, qui ad colorem minus obſcurum vergit: qua de
re hoc in loco duas icones repræſentabimus.

Rurſum Geſnerus narrat, quod in Hungaria, ex relatione Ioannis Viti Hungarii iu-
uenis eruditiſſimi, Serpentes breues duorum palmorum tantùm magnitudine, & nulla
cauda verſantur, quos Vulgus Decurtatos appellat, & in homines etiam eminùs, ia- F
culi modò, proſiliunt. Horum etiam in capite de Scytale meminimus. Apud Indos
Serpentes in campis, & ſubterraneis locis habitant, vt legitur in parte tertia hiſtoriæ
Indicæ, qui homines aggrediuntur, eo potiſſimum tempore, quo ad prolem incumbunt:
immò velociſſimis ſaltibus per terram proficiſcuntur; qua de re ab Indis volare dicun-
tur. Conſiderandum eſt num ad genus Iaculorum referendi ſint: Diuagantur etiam,
ex Olao Magno, in partibus Aquilonaribus Serpentes, qui ſaltando velociter moue-
tur: immò inter herbas Sole ſiccatas, ſtrepitum excitantes pugnam inter ſe inniunt;
quod benignitate Naturæ factum eſſe tradit Olaus Magnus, vt illo ſtrepitu ſe prodant,

Variæ horũ anguiũ differẽtiæ.

alioquin multos venenarent. Demùm Albertus narrat hunc Serpentem eſſe duplicis
generis: quandoquidem alterum genus morſu ſine ſenſu interimere, alterum verò diu-
turno dolore patientem fatigare perhibet; ſed præterea cum nihil aliud exprimat, men-
tem Alberti aſſequi nõ poſſumus. Inſuper aliud addit abſurdum, ſcilicet, quòd Plinius,
& Iorach ſcripſerint Iaculum eſſe Serpentem alatum, quia in tranſeuntes inuolet. Ve-
rùm animaduertendum eſt, quòd ex ſententia Plinij, Iaculus tam citò ſe vibrat, vt vo-
lare videatur, non autem quòd alis munitus eſſe feratur. G

NATVRA, ET MORES.

CALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem pronunciauit Acontiam eſſe Serpentem eminus etiam in animantes proſilientem: ideoq; hoc animal veluti iaculum hominem adoriens interimit. Eſt enim Serpens velociſſimi motus; propterea Lucanus canebat hunc in modum.

Et Natrix violator aquæ Iaculiq; volucres.

L. 9. Pharſal.

Quamobrem Textor ſcribere ſolebat Acontiam, teli modo ſerpendo ruere, & in obuiaquæq; proſilire; quod non fuit incognitum Reuſnero, quia in Paradiſo poetico ſic canit.

Miſſilibus Iaculus tormentis obuiaquẽq;
Sublimis, iaculi more volucris, adit.

Sed animaduertendum eſt, quòd hoc animal non ſolum è ſublimi loco in prætereuntes H
animantes ſe iaculatur; verum quoq; ex ſententia Agricolæ, Acontias humi iacens ab

In L. de an. ſubterr. Li. 8. c. 13.

aliquo laceſſitus confeſtim corpus intorquens, eminus inſtar iaculi, hoſtem petit. Im-
mò, ex Aeliano, iaculatione ita valet, vt ſpatium viginti cubitorum tranſiliens aduer-
ſario inhæreſcat. Lucanus igitur narrans interitum Pauli ab hoc Serpente percuſſi tra-
didit Acontiam tam veloci iaculatione ſe vibrare, vt ſaxa funda, & tela arcu vibrata, in
comparatione ad motum Acontiæ per aerem tardo motu ferri videantur. Verſus autem
Lucani ſunt huius tenoris.

Ecce procul ſauus ſterilis ſed robore trunci
Torſit, & immiſit (Iaculum vocat Africa) Serpens:
Perque caput Pauli tranſactæ tempora fugit.

Nil

Aconitias
Bellonij.

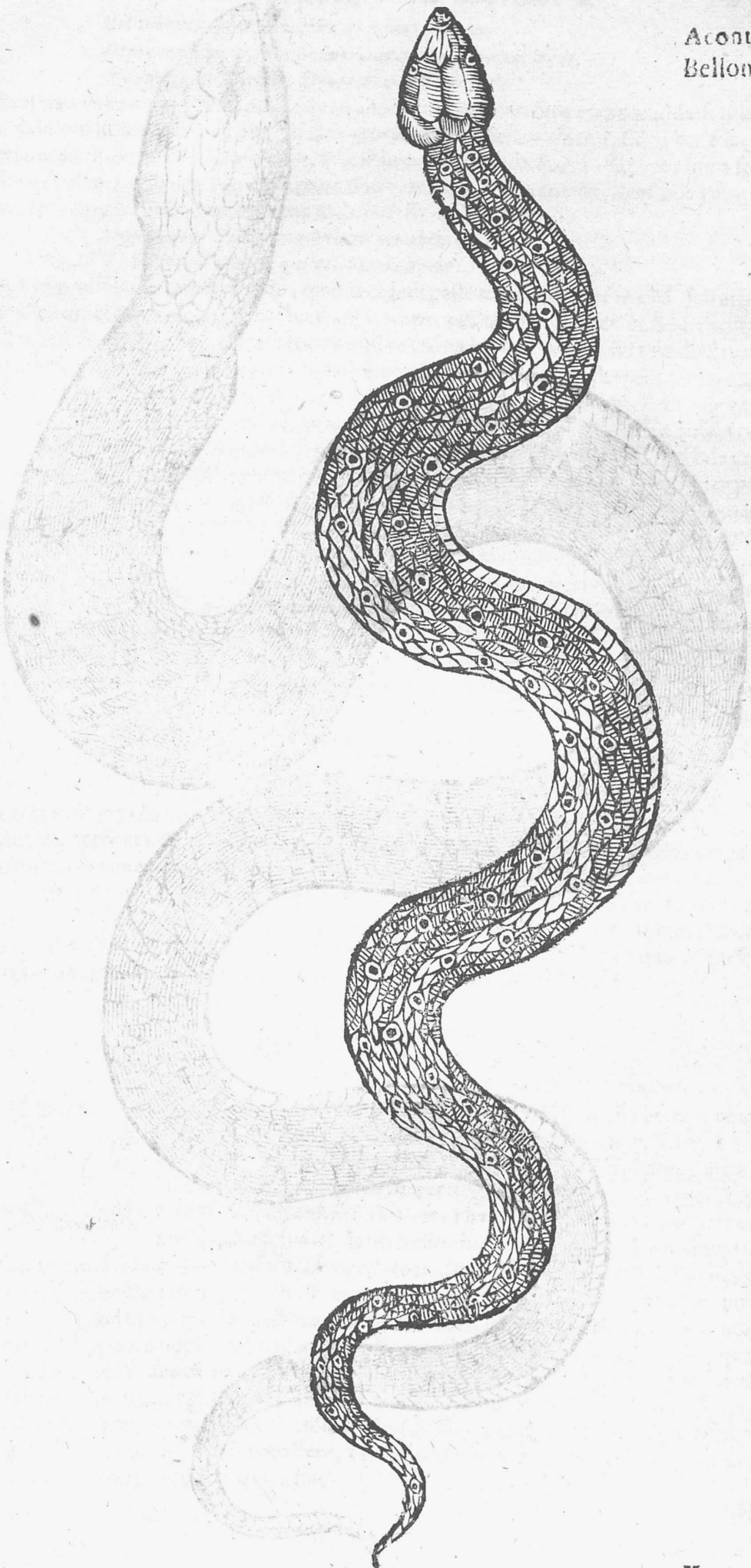

256
Aconitis
alter.

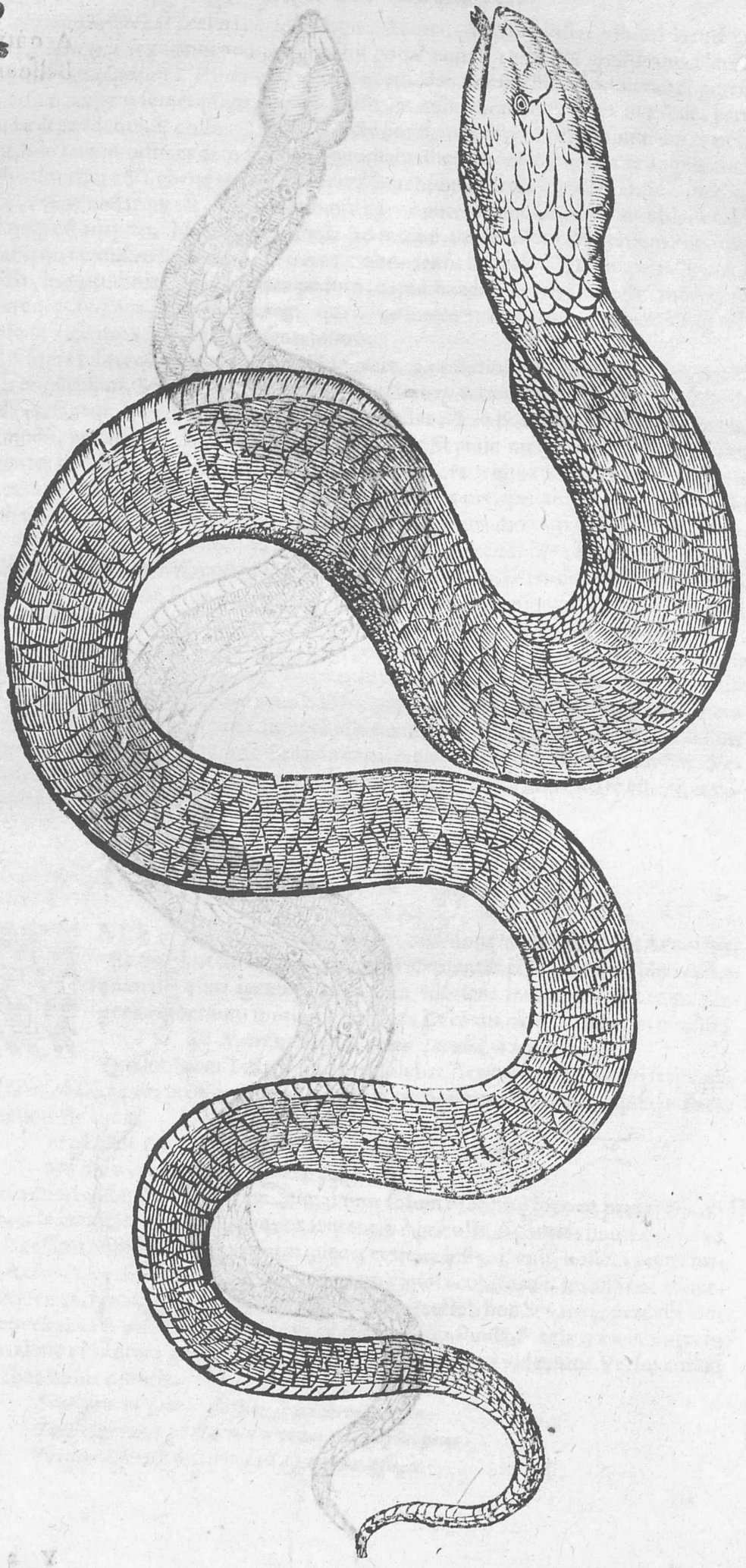

A *Nil ibi virus agit, rapuit cum vulnere fatum.*
Deprehenſum eſt, quæ funda rotat, quàm lenta volarent,
Quàm ſegnis Scythicæ ſtrideret arundinis aer.

Præterea vaframenta huius animalis ad aliorum dolos non ſunt comparanda: ſiquidem non ſolum in locis abditis viæ publicæ moratur, vt tranſeuntibus inſidias tendat, ſed etiam, ex Solino, arbores aſcendit, & ſeſe in orbem contorquens, & caput intra frondes occultans viatores expectat; nam ſtatim ſeſe in illos iaculans, dentibus vulnerat. Vnde Georgius Pictorius in Lerna malorum ſic canebat. *In Polyhiſ. c. 30.*

Inſidias ex arboribus conferre conantur
Serpentes Iaculi, qui celeres volitant.

Ad rem quidam, ex Matthiolo, recitat caſum paſtoris, qui, æſtate media, ſub arboris vmbra quietem capiens, dum eius ſocij non procul ques paſcentes cuſtodiebant, ab Acontia Serpente inter ramos arboris abdito, adeò percuſſus fuit circa ſiniſtrã mamillam, vt paulò poſt interierit: quapropter ſocij audito percuſſionis ſtrepitu, & viſo Serpẽte, cuius natura nouerãt, relicto grege, ad propinquiorem villã perterrefacti aufugerũt. *Hiſtoria paſtoris percuſſi à Iaculo.*

B Neq; id admirari debemus; quandoquidem in Hiſpaniola noui Orbis inſula comperti ſunt Serpentes perexigui, coloris viridis, & admodum venenati, qui ſola cauda arborum ramis hærentes, reliquo corpore propendent, & ſine iaculatione ſui corporis, incautos prætereuntes deſuper mordent. Auicennas quoq; agens de Cazefati, narrat ſe vidiſſe in partibus de Heſten hanc Serpentis ſpeciem, quæ intra frondes arborum occultata tranſeuntibus inſidias tendebat. At Albertus Magnus non ſolum hunc anguem intra frondes latibulari, ſed fructus quoq; arborum ab illo infici promulgauit: cum tamen nullus probatorum authorum id retulerit: nam ſi fructus arborum venenari poſſent, proculdubio multa animantia interirent. *L. 4. fen. 6. tract. 3. c. 40.* *Num fructus arborum venenari poſſint à Serpentibus.*

Inſuper tradit Diodorus Siculus, & confirmat Olaus Magnus, apud Syluas odoriferas in Sabæis verſari Serpentes coloris rubicundi, & longitudine palmi, qui proſilientes in homines læthali ictu eos perimunt; qui ſi ſint ad Iaculorum genus referendi, lectori iudicandum relinquimus. Vnum quidem, ex Apollodoro didicimus, nempe hoc

C animal non ſolum morſu, ſed etiam tactu mirum in modum nocere, idq; confirmauit Aelianus, dum non patientem modò, ſed chirurgum quoq; medicantem, communicata tabe, ſolo tactu lædi aſſeruit. Quamuis Scholiaſtes Nicandri, ſub nomine Iaculi, duplex Serpentum genus inſinuare videatur; dum alios curſu, & iaculatione ſe mouentes, & venenatos eſſe ſcribat, alios verò celerrimos, & innoxios eſſe tradat; quoniam hoc genus poſtremum tanquàm innocuum à Nicandro celebratur. Sed aduertendum eſt, quòd hæc eſt potius natura quorumdam inſectorum, ſeu ſpeciei cantharidum: ſunt enim cantharides paruæ colore fuſco per hortos vagantes, quæ ſi leuiter etiam contangantur, confeſtim, emiſſo quodam crepitu, ſe iaculantur. *Li. 8. c. 10.* *Inſecti quoddã genus.*

LOCVS.

D QVAMVIS Agricola hoc Serpentis genus in Germania incognitum eſſe ſcripſerit; in alijs tamen multis Regionibus ſtabulatur. Etenim Lucianus, in Dialogo de Dipſadibus, Acõtiam inter Serpentes Libyæ connumerauit, & Ammianus Marcellinus in numero Serpentum Aegypti receenſuit. Auicennas fatetur ſe in partibus de Heſten hunc Serpentem conſpicatum fuiſſe. Item Bellonius per Lemnum, & Rhodum inſulas itinerans, ſe hos angues obſeruaſſe atteſtatur. Immò regiones Septentrionales ab his venenatis beſtijs infeſtari, tradit Olaus Magnus. Deniq; viri fide digni retulerunt Matthiolo, quòd in nonnullis Calabriæ, & Siciliæ locis verſantur hi Serpentes, qui ab Incolis, vernaculo nomine, *Saettoni* appellantur. Sed veremur ne decipiantur, quandoquidem illos Priſcorũ veros eſſe Iaculos nõ affirmamus: etenim Serpentes, qui ex Calabria in diuerſas regiones à Circulatoribus deferuntur Bubæ, ideſt Boæ, & Serpegenæ ab illis nominantur: pinnas enim longas, & acutas à capite ad medium vſq; corpus gerunt, quibus in altum ſe attollere, & ritu Acontiæ ſe eiaculari poſſunt; qua de re Acontias Veterum eſſe exiſtimarunt. *In l. de An. ſubterr.* *L. 4. ſen. 9. tract. 3. c. 40.*

E

MORALIA.

CVM probatum sit Iaculos Serpentes esse talis naturæ, vt inter frondes arborum abditi, nonnisi insidias, & perniciem incautis viatoribus machinentur, non iniuria Delatoribus assimilari poterunt, qui maligna quadam ducti natura, aliorum dicta, atq; facta clanculum obseruant, vt aliquid imprudenter dictum colligentes ad Dominum deferre possint, vt inde postea aliquid detrimenti emanet. Hi igitur delatores, proprio vocabulo, Iaculi Serpentes erunt appellandi; cum nil, nisi proximi exitium moliantur, quorum natura venenata his versibus affabrè delineatur.

Delatores similes Iaculis.

Gaudia summa putat quidam miscere sinistris
Litibus, atq; homines ad iurgia vana monere:
Gaudet, & interdum nixis turbare molestis
Pectora, sic igitur malesani est criminis author.
Ore tenet virus, lingua mendacia fingit,
Atq; dolos versat, quibus impugnare nocenter
Concordes animos, & pectora dulcia possit.
Sæpè ferit grauiter pharetrato verbere linguæ
Insontes hominum mentes, moresq; lacessit
Innocuos vitæ, & fautores dispare voto
Inter se semper versari, & viuere poscit.
Nec tamen interea sentit sibi vulnus adactum
Vir bonus, accusat, quem delatoris iniqui
Lingua, sed adueniunt seri lamenta doloris.
Delatore nihil peius, nil turpius vsquam,
Cuius in ore sonant lethalis sibila morsus,
Milleq; pictarum fraudum mendacia subsunt,
Si videt immoto concordes viuere nexu,
Si socios aliquos fidos, seu noscit amicos;
Mortiferum virus raueo de gutture ructat,
Vnanimesq; studet comites à fœdere dulci
Soluere, concordes queat vt confundere mentes.

Rursus Iaculi Serpentes optimo iure assimilandi sunt conscientiæ stimulis, quibus coarguntur peccantium, ob res perperam actas, identidem pungitur: siquidem instar sagittæ, in corda criminosorum se iaculantur. Ideo de his stimulis loquens Psalmographus scribebat, *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi.* Deniq; si Aegyptij solebant pictura iaculi bellici, infensissimum hostem exprimere: satius fuisset, in hoc hoste significando, figura Iaculi Serpentis vti: quandoquidem hic ascendens arbores inter ramos se occulit, vt incautos perimat, cuius naturam infensissimus, & clancularius hostis æmulatur.

Psal. 30.

SIGNA VENENI, ET MEDELA.

H

AETIVS scriptis mandauit ex morsu huius Serpentis omnia dimanare accidentia, & etiam grauiora ijs, quæ ictum viperinum concomitari solent: præterea his addit putredinem, & defluxum carnium, quocirca remedia quoq; probat, quæ in profligando viperæ veneno fuerunt commendata; cui sententiæ Matthiolus adstipulatur. Cæterùm est animaduertendum, quòd Aetius præscribit illa auxilia, quę venenum potius Serpentis miliaris, quàm Acontię debellant, quoniam ipse eumdem Serpentem, nempe Cenchritem, & Acontiam esse existimauit. Nihilominus talia præsidia non improbantur, & eò magis, quia Auicennas, & Albertus tradiderunt, ob morsum quidem

Venenum quibus debellatur præsidijs.

huius

A huius animalis, dolorem grauem, & vehementem generari, qui è loco saucio toti corpori communicatur: deinde omnibus illis præsidijs, quæ valent aduersus ictum viperæ, tanquàm præstantissimis vtuntur.

VSVS IN MEDICINA.

EX felle huius animalis vtilitatem incredibilem, pro suffusione, percipiendam esse astruit Aetius: quoniam promulgauit collyrium ad suffusiones, etiamsi fuerint diuturnæ, esse parandum ex lapide scythico cum felle aspidis trito: etenim ex hoc patiens, breui temporis spatio, non parùm commoditatis eliciet. Sit autem, vt inquit Aetius, aspis, qui Acontias appellatur; siquidem fel eius iuxta dorsum, & hepati annexum reperitur. *Collyrium suffusiones*

B

DE DRYINO, SIVE QVERCVLO. Cap. XIV.

ÆQVIVOCA.

EXPLENDESCVNT magis, atq; liquidius innotescunt descriptiones animaliũ, vel plantarũ consimiliũ, quando altera iuxta alteram exaratur. Idcirco laculi historiæ illam Dryini annectere decreuimus: tum quia Serpens, cuius iconem damus cum Acontia Bellonij aliquam similitudinem habeat, tũ etiam, quia Iulius Scaliger olim Dryinum ab Acontia ob similitudinem non discriminabat. Itaq; nomina huius anguis cum ambiguitate non careant, illa breuiter debemus examinare. Dioscoridi igitur hic Serpens secus radices quercuum libenter stabulans δρύινος nominatur: cum δρύινος apud Lexicographos græcos quernus, & roboreus exponatur: nam δρῦς non solum quercus, sed etiam robur redditur, quoniam robur species quercus esse feratur. Præterea hic Serpens χέλυδρος etiam vocatur: deinde in Lexicis græcis χέλυδρος testudinem etiam marinam, vel aquatilem significat. Insuper ab alijs squarus etiam nuncupatur, cum enormi squamarum eminentia, & asperitate exturgescat: At Squarus, in nonnullis Festi codicibus, est piscis, corrupto fortè vocabulo, quasi Scaurus, aut potius Scarus, vt apud probatos authores legitur. *Ordinis ratio.* *Li. 6. c. 12.* *Chelydrus.* *Squarus anguis quis.*

C

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

D

ALIQVI authores non vulgari ingenij dexteritate conspicui Dryinum Serpentem vocatum, quasi Bryinum esse voluerunt: etenim βρύον quoddam villosum in annosis arborum truncis, & cõuallibus nascens exponitur, Muscum Herbarij vocant, propterea quòd hic Serpens relictis interdum bryis, nempè musco, & algis, aliò, & potissimum prata petat humida, vbi moluridas locustarum species, & partus ranarum imperfectos venatur. Hanc opinionem explodendam esse opinamur: quandoquidem Galenus, expressis verbis, in libro de Theriaca ad Pisonem, Dryinum appellari hunc Serpentem tradit; propterea quòd in cauitatibus quercuum libentissimè latibuletur: quercus enim Græcis δρῦς redditur, & Serpens δρύινος, vel δρύινα, vt aliquibus placet, dicitur, vt iuxta primam declinationem inflectatur. Nicander igitur in Theriacis ad rem sic canit. *Bryon Muscum vocãt Botanici.*

Ille cauas habitat quercus, alibi quoq; fagos. E

Ideo non eſt mirandum, ſi aliquando querculus à Greuino, & à Scaligero nuncupetur. Immò interdum etiam ſecus radices fagorum, teſte Nicandro, ſuum ſternit cubile. Sed Chriſtophorus Encelius Serpentem quoq; à Corylis denominatũ alicubi in Germania reperiri tradit, qui nùm Dryino ſit cognatus, lectoribus ponderandum proponit.

Querculus qualis Serpens.

Aelianus Dryinum appellatum eſſe putat, quia in quercubus ſemper habitet, ſed quia à crabronibus vexatus, confeſtim in cauam quercum cõfugiat. Alij fuerunt huius opinionis, quòd δρύινος, vel ſecundum alios δρύϊνης, non à δρῦς, ſcilicet à quercu denominetur, quia illius cauitatibus delectetur, ſed quia hic Serpens ſquamis obductus ſit aſperrimis, & cortices quereus æmulantibus: hac de cauſa Latinis aliquando ſquarus, & ſquamus: nempe ſquamis aſperis refertus indigitatur. Aliter nonnullis Græcis nominatur χέλυδρος, quia fortè ſit aſpera cute ad inſtar corticis teſtudinis, quæ Græcis χελώνη dicitur; vel potius nomine deducto à χέλυς, & δρῦς: quaſi hoc animal cute dura ad inſtar corticis teſtudinis, vel quercus ſit munitum. Apud Heſychium, & Varinum, nonnulli Serpentes κύλινδροι, nempe cylindri nominantur, qui fortè ijdem cum chelydris erunt. Amplius quidam author innominatus, in Tabula deſcriptionis terrarum orbis, meminit Serpentis Cheriſidal, ſiue Alidras, quod genus Serpentis fumum à terra excitare, & nonniſi in parte interiori Africæ reperiri perhibetur: fortaſſis hic author Cherſydrum, ſeu potius chelydrum intelligere voluit.

Lib. 9. de Anim. cap. 42.

Cur dicatur Chelydros.

Cheriſidal quodnã ſit animal. F

Chelydrus, & Andrias dicitur Olao Magno, Ilicinus, & Duriſſos Auicennæ, & Glandoſa Alberto, quia arboribus glandiferis delectetur. Georgius Agricola germanicum finxit nomen, ſcilicet à quercubus Ein Eyſch Schlang, & à fætore Ein Stinck Schlang. Eliota Anglus vocauit hunc Serpentem A'fea Snayle. Bellonius iter faciens ſecus litus Ponti vnà cum Viperario Turca obſeruauit multos Serpentes, & inter alios, Dryinum Veterum, quem ibi Dendrogaila vulgò appellari tradit, dictione ad vetus nomen nonnihil accedente.

Ilicinus Serpens.

Li. 3 obſer. c. 51.

Præter nomina hactenus huic Serpenti aſſignata, notandum eſt, ex nonnullorũ Nuperorum mente, hunc Serpentem hydrum, nempe aquatilem, ſeu Natricem vocatum fuiſſe, vel etiam cherſydrum, quia per loca conuallium humecta libentiſſimè diuagetur. Hoc non fuit incognitum Nicandro, quando cecinit hunc in modum. G

Varia nomina huius Serpentis.

Dicendum facili Dryinum nunc accipe mente,
Hydrum etiam quidam, quidam dixere chelydrum.

Neq; aſſertum Nicandri à veritate recedit: quandoquidem Virgilius verba faciens de Vmbone Sacerdote, Dryinos appellat hydros, dum canit.

L. 7. Aeneid.

Vipereo generi, & graniter ſpirantibus hydris,
Spargere qui ſomnos cantuq́, manuq́, ſolebat.

Idem Virgilius alibi hunc grauem odorem, quem ſuperius hydris aſſignauit, chelydris nempe Dryinis aſſignat ſic canens.

L. 3. Georg.

Diſce & odoratam ſtabulis accendere Cedrum,
Galbaneoq; agitare graues nidore Chelydros.

Hinc colligimus poetam Hydros à Chelydris, nempe Dryinis non diſtinxiſſe, dum vtriſq; grauitatem odoris aſſignat, quæ Dryino, ſeu chelydro tantummodo competere ſolet: cum authores hydri, ſeu cherſydri hiſtoriam ponderantes, nullius tetri odoris meminerint. Et quamuis Seruius Chelydros, quaſi Cherſydros, dictos fuiſſe aſſeueret: nihilominus credendum eſt hunc Grammaticum nugatum fuiſſe; cum Chelydrus à Cherſydro (vt fuit annotatum) valdè diſcrepet. Lucanus etiam illos à ſe inuicem diſcriminat, quando ait. H

Teter odor aſſignatur chelydris.

Cherſydros, tractiq; via fumante Chelydri.

Præterquamquod vetuſtiſſimi authores Chelydros à Cherſydris differentes eſſe tradiderunt.

DE-

A

DESCRIPTIO.

EDOARDVS Vuotonus ſcriptum reliquit hunc Serpentem, ratione longitudinis, eſſe duorum cubitorum, corpore obeſo, & ſquamis aſperis vndiq; munito, in quibus paruæ quædam muſcæ nidulantur (ob tetrum fortè animalis odorem) quæ tandem animal conficiunt. Colorem tergi ſubatrum, & caput æquale Hydro, Cherſydro, ſeu Natrici, latiuſculũ tamen, & non ita acutum eſſe promulgat. Georgius autem Agricola quoad ſimilitudinem capitis, conuenit cum Vuotono: nam capiti Hydri aliquo modo eſt ſimile; Tergum verò cinerei coloris, longitudinem, & craſſitudinem mediocris anguillæ eſſe, & grauem odorem ſpirare tradit. At Nicander, quoad capitis figuram, alijs authoribus adſtipulatur; nimirum caput ineſſe Dryino æquale capiti Natricis, ſed quoad colorem, ab alijs diſſentit, dum album tergi colorem eſſe, canit his verſibus. *L.6.de Diff Anim. cap. 20.* *In lib. de Anim. ſubterr.*

B

Candidus eſt tergi color, eſt æqualis, & Hydro
In capite aſpectus.

Præterea obſeruandum eſt cute rigida, & aſpera, aliquibus maculis etiam referta, eſſe armatum hunc Serpentem, qui, vt plurimum in multos ſinus ſe contorquet: quamobrem Chelydrus à Poetis rigidus, maculoſus, & ſinuoſus appellatur. Nam quoad magnitudinem, variat, fortè ratione loci ſiquidem Bellonius in tantam molem quandoque hunc Serpentem excreſcere aſſeruit, vt inuentum, & in ſacco impoſitum ruſticus per duo milliaria ferre non potuerit, quin aliquam caperet quietem. Deinde Bellonius huius anguis ſpolium fæno repleuit, quod craſſitudinem humani cruris adæquabat. *Cutis qualis ſit.* *Li. 3. obſer. c. 51.*

C

NATVRA, ET LOCVS.

HIVS Serpentis natura adeò venenoſa, & calida eſſe perhibetur apud Ardoinum, vt ſi anguis pedibus ſimpliciter etiam comprimatur, illicò pedes calcantis pelle nudantur, & crura non mediocri tumore corripiuntur. Alij addunt, quòd manus etiam Chirurgi curantis eamdem affectionem incurrunt. Deinde ſi natura cunctis animantibus aliquid peculiare ingenuit, quo à ſe inuicem diſtinguantur: profectò hic Serpens iniucundum odorem ſibi vendicauit, qui aſſimilatur fætori dimananti à præſeginibus tergi equini, quando prius tale corium in aqua diu manens, quamdam veluti putredinem contraxerit. Huius fætoris qualitatem eleganter explicat Nicander his verſibus. *Odor teter huius ſerpentis.*

—— Grauis itq; à corpore fætor,
Qualem dant madidæ corij præſegmina ſordes,
Quas tereti radunt ab equino tergore ferro.

D Hæc igitur erit optima ratio, propter quam Virgilius hos Serpẽtes graues appellauerit. *L. 3. Georg.*

—— agitare graues nidore Chelydros.

Alij poetæ hoc animal fumoſum, vel fumiuomum nuncuparunt, quoniam fortè ſemitam, per quam tranſit, tetro, & peſtifero fumo, ſeu vapore, vel odore repleat. Lucanus id confirmat, quando inquit.

Natus, & ambiguæ coleret qui Syrtidos arua *L. 9. Pharſal.*
Cherſydrus, tractiq; via fumante Chelydri.

Baptiſta etiam Mantuanus huius proprietatis non fuit immemor, quando cecinit.

Sed ſimul oſſa vorans clades fumoſa Chelydrus.

Pamphilus idem videtur aſſeuerare, quando ait.

O quæ fumiuomos geris Chelydros.

Tandem idem repetit, & decantat Macer his verſibus, vt aliqui citant.

—— ſeu terga expirant ſpumantia virus,
Seu tellus fumat, qua teter labitur anguis.

De

Dryinus, siue Quer-culus Gre-uini.

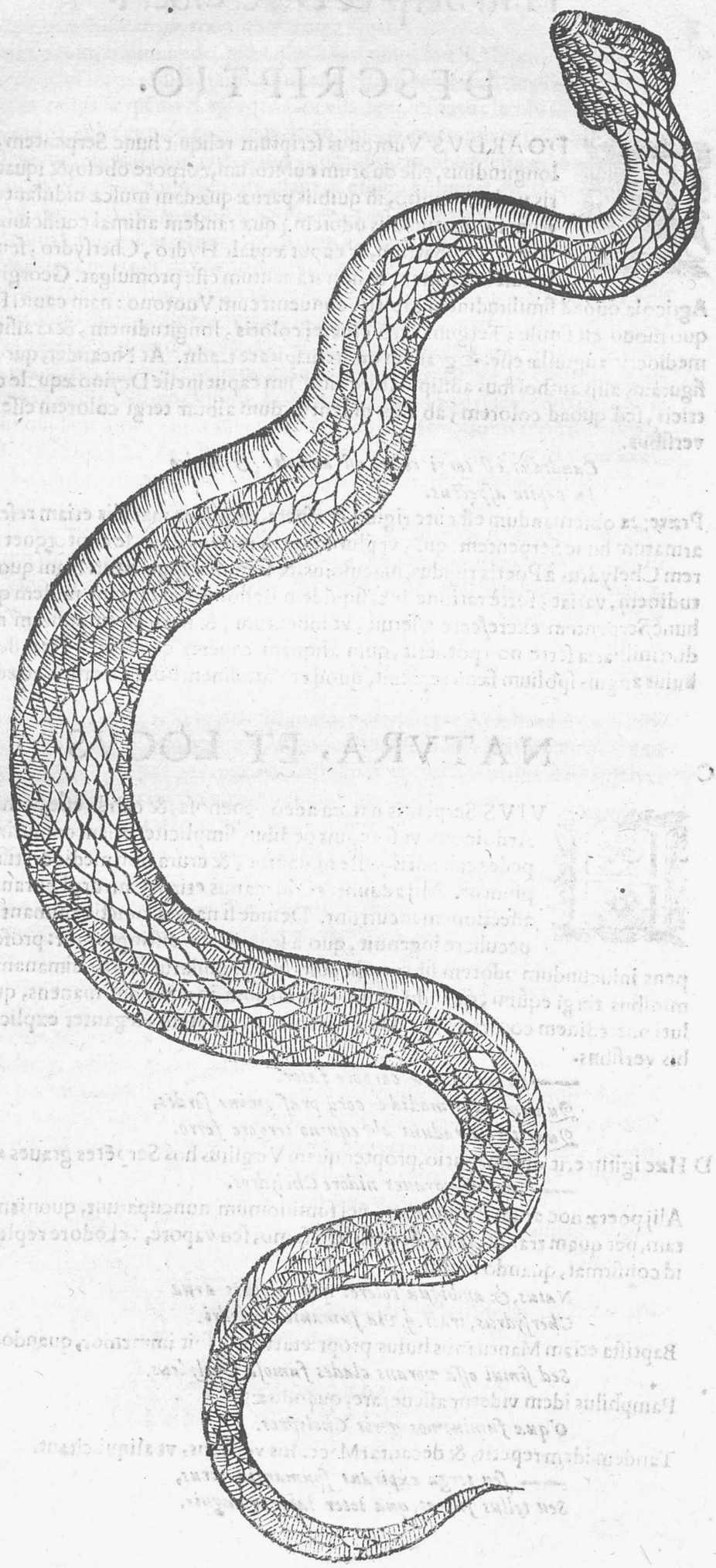

A De his Serpentibus Aelianus fortaſſis egit, quando Hydros angues in Corcyra naſci prodidit, qui in ſectatores ſe intorquendo, ditum anhelant ſpiritum, vt illos ab inſequendo arceant. *Li.8.c.13.*

Hinc elicimus hunc Serpentem, etiamſi ab homine non videatur, naribus, ob inſignem fætorem facile inueniri poſſe: quapropter Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem, peſtiferum huius beſtiæ memorans odorem, retulit huius interfectorem diri odoris pœna multari; ſiquidem, per diuturnum temporis ſpatium, odorem etiam gratiſſimum, iniucundum eſſe iudicat. Rurſus natura Dryino hanc congenuit proprietatem, vt vexatus à Myope confeſtim ad cauam confugiat Quercum, vbi occultatus Myopis afflictionem diu vitat: id expreſſit Nicander in Theriacis hunc in modum. *Qualitas fætoris huius animalis.*

Hunc ſi infeſtat Myops odioſa animalibus ales
Impetat, exeſa cæleri impete robora quercus
Inſilit: hic imo conſtructo in ceſpite nido.

B Myops autem eſt Inſecti genus, Bobus potiſſimum infeſtum. Gilius Myopes vertit Crabrones, Aetius verò ſcripſit Muſcas pennis æreis munitas (fortè ob Serpentis fætorem, cuius ſunt amantiſſimæ) intra ſquamas Serpentis latibulari, quæ tandem ipſum conficiunt. Vnde fortaſſis hoc genus Serpentis, huius periculi euitandi gratia, ad cauitates Quercus, Fagi, vel Ilicis tanquam ad ſacram anchoram confugit; à quibus arboribus nomen poſtea ſortitur. Neq; admiratione vlla teneri debemus, quòd Serpentes peculiaribus delectentur plantis: quandoquidem Olaus Magnus recitat, in regione ſeptentrionali, innumerabiles Serpentes, ineunte æſtate, ſub quercubus ducem, cui criſta veluti corona eminet, tanquam apes ſuum rectorem ſequentes, ſpectari. Qui Serpentes creduntur, Veterũ relatione, lapidem flatu ſuo gignere, eo potiſſimum in loco, vbi diutius morantur. Pariter ex eodem Olao Magno, aliud ſpectaculum in Aquilone admirandum obſeruatur; nimirum, quod ſub radicibus etiam arboris Betulinæ tanta Serpentum copia commoratur, vt ob calorem flatu Serpentum excitatum circa radices, arbor, vrgente bruma, folia non deponat. Quamobrem populus arcanorũ naturæ ignarus, Betulam folia non deponentem contemplans, arborem ſacram eſſe opinatur. Deniq; hic Serpens, vt nonnulli annotarunt, gradiendo per terram ſe inuoluit: propterea Columella ad hunc greſſum alludens ſic canebat. *L.13.c.29* *Proprietas anguiũ ſeptentrionalium.*

C *Tum modo dependens trichili, modò more Chelydri*
Intortus cucumis, prægnanſq; cucurbita ſerpit. *Betula folia non deponens.*

Quamuis aliqui in his Columellæ verſibus loco Chelydri, legãt Cylindri: vtcumq; ſit, iam ſuperius relatum eſt, apud Heſychium Cylindros Serpentes eſſe.

SIGNA VENENI.

D IOSCORIDES monimentis mandauit, quòd Dryini morſum puſtulæ, moleſti dolores, nec non eroſiones, & tormina conſequuntur. Immò Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem, ob grauem Dryini perniciem, ſolo tactu carnem pelle nudari, & quod maiori admiratione dignum eſt, manus etiam chirurgi curantis eodem modo periclitari teſtificatur. His addere poſſumus tetrum odorem, qui pernicie veneni intus craſſante, cunctis membris communicatur. Deinde in circuitu ſauciæ partis ſanguis ob vehementiam doloris ibi collectus, contracta putredine nigreſcit, & ſtatim etiam in toto tumoris ambitu talis color generatur. Item, veneno ad penitiores partes penetrante, mentis angor, & oculorum caligo oritur ex penuria ſpirituum, conſequenterq; ex imbecillitate naturæ ſuccumbentis. Omnes præterea corporis meatus ita exſiccantur, & contrahuntur, ne lotium, & flatus exire poſſit. Accidit quidem interdum, ob varium ſubiecti temperamentũ, vt humores in capite fuſi, hominem ſomnolentum reddant, & cum vias ſpirituum inæqualiter obſtruant, tremor totius corporis inde manat. At humores in ventriculi cauitate contenti fluitantes, aut ſingultum generant, aut, iuxta dominium humoris, vomitum materiæ bilioſæ, aut ſanguineæ excitant. Hæc omnia ſymptomata recenſuit Nicander in Theriacis his verſibus Latio donatis. *Li.6.c.49* *Color partis ſauciæ qualis.* *Vomitus materiæ bilioſæ.*

Quòd

Quòd ſi cui prehenſum Dryinus talumue pedemue
Laſerit, à toto ſe ſpargens corpore fertur
Triſtis odor, ſurguntq; nigri, qua plaga, tumores;
Mœſtaq; triſtitia, & lacrymabilis opprimit angor
Comprehenſam morſi quadam caligine mentem,
Et periens nimio flaceſcit forma dolore;
Vſq; adeò paſcens abſumit membra venenum.
Quin etiam obfuſcans obducit lumina nubes,
Et miſerè affectum perdit lethaliter ægrum.
Sunt etiam, eiuſdem, qui morſi dentibus anguis
Inſtar balantum ſoleant clamare caprarum,
Siue ouium, & grauibus torti cruciatibus angi.
Pallidus vrinæ liquor it, torpenſq; veternus
Ingruit, & crebris quaſſi ſingultibus ægri
Hunc ſimilem felli vomitum, nunc ſanguinolentum
Eÿciunt, ipſumq; malum facit arida labra,
Poſtremòq; grauem fundit per membra tremorem.

Præterea Aetius, Paulus Aegineta, & alij Authores non vulgares aſſertis Nicandri adſtipulantur, confirmando etiam illud ſymptoma, nimirum demorſos ab hoc animali, ritu caprarum, vel ouium balare; quod repetijt poſtea Reuſnerus in Paradiſo poetico ſic canens.

——— quem dente momordit
Lethifero, capræ, balat, ouiſq; modo.

Ratio huius ſymptomatis inde naſcitur, quoniam ob vehementem corporis ſiccitatem, meatus omnes contrahuntur; quapropter patientes vociferantes, vocem ouium edere videntur. Aelianus verò illa ſymptomata, quæ in morſu Dryini hactenus fuerunt obſeruata, ab ictu Hydri, vel Hydræ, & Cherſydri dimanare retulit; quoniam hæc nomina Serpentum confundit. Etenim alibi ſcripſit ab Hydra percuſſos talem fætorem contrahere, vt nemo illi appropinquare poſſit, præter caliginem oculorum, & tremorem, quæ ſymptomata morſum prædictum conſequuntur. Alibi verò promulgauit Apollodorum in libro de Theriaca ſcripſiſſe pedem Cherſydros calcantem cute nudari, & ob tabificam virtutem, chirurgum etiam medicantem idem periculum incurrere. Quocirca colligimus ex verbis Aeliani, ipſum omnia ſymptomata morſus Dryini, ſeu Chelydri, ictibus Hydri, vel Cherſydri perperam attribuiſſe.

Li. 4. c. 17.

Lib. 8, c. 7.

MEDELA.

TRADVNT rerum naturalium indagatores leontophonon herbam ſponte in illis regionibus creſcere, in quibus humano generi Leonum ſeuitia inſidiantium exercetur; quoniam illos occidit. Pariter frequens quercus, ex Porta, conſpicitur, vbi Dryini Serpentes diuagantur; vt natura hominibus indicaret, huius arboris virtute, Dryini virus eſſe debellandum. Præterea radices quercus inflexæ, & circumuolutæ ſunt, à ſummo ad imum ſenſim deficientes, corpuſq; gradientis Dryini imitantur. Vnde ex hac ſignatura collegit forſan Dioſcorides fructus, necnon radices quercus, & aliarum glandiferarum plantarum contuſas, & applicatas Dryinorum ictibus quamplurimum eſſe profuturas. Prædictis addit Dioſcorides ariſtolochiã cum vino hauſtam, trifolium, & radicem haſtulæ regiæ eodem modo ſumptam. Hæc etiam præſidia commendat Auicennas, deinde cuncta illa, quæ ictibus viperarum non mediocriter conducebant. Greuinus origanum in mortario contuſum, & morſui impoſitum, lixiuium cum oleo, & theriacam probat, atq; omnia illa medicamina, quæ in ſanando Natricis morſu ab Authoribus præſcribuntur.

Lib. 4. Phyt. cap. 2.

Virtus arborum glãdiferarum.

Lib. 6. c. 49.

A

VSVS.

OLIM in sacrificali Lyei, siue Bromij apparatu Chelydri adhibebantur, dum mulieres tyrsigeræ prædictos angues ore discindebant, & caprum supra aras cædebant; cuius sacrificij meminit Prudentius poeta contra Symachum his versibus.

——— Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & virides discindunt ore Chelydros,
Qui bromium placare volunt, quod & ebria iam tum
Ante oculos regis Satyrorum insania fecit.

Quam sententiam videtur stabilire Georgius Fabritius, dum scribit se Romæ in templo Bacchi (quod hodie sanctæ Constantiæ est consecratum) in marmore sepulcri propè infracto, hoc sacrificij genus conspicatum fuisse. Vbi Bacchantes insculptæ angues ore
B gestantes, & caprum ducentes conspiciebantur. An verò illi Serpentes, vt recitat Prudentius, essent veri Chelydri, de quibus in præsentia habetur sermo, valde dubitandum est: nam Poetæ sæpè sæpius speciem pro genere, & genus pro specie vsurpant. Quemadmodum etiam Silius Italicus, quando de Marsis Populis sic canit. *Vsus in Sacrificijs Bacchi.*

Et bellare manu, & Chelydris cantare soporem,
Vipereumq; herbis hebetare, & carmine dentem.

Siquidem poeta fortassis hoc in loco, Chelydri nomine, præter viperam, quodcumq; venenosi Serpentis genus significare voluit.

DE ELAPHE, SIVE, ELAPE, AVT ELOPE. Cap. XV.

C

ÆQVIVOCA.

SERPENS Elaps, vel Elops, si fortè Elephantias est, vt nonnulli tradunt, solo tactu, more Dryini (referente Eliota Anglo) squarosam cutis affectionem generat: ideoq; post Dryinum, hunc memorare libuit. Sed posteaquam hoc vocabulum, Elops, diuersa denotat animalia: propterea æquiuocationem in præsentia aperire opere pretium esse duximus. Etenim, præter Serpentem, ἔλοψ piscem rarum significat, quo capto, nautæ ob secundam nauigationem, se, suaq; nauigia sertis coronant, deinde maximo plausu, & tibiarum sono ad litus appellunt. Et fortè hoc piscis genus olim ad cœnas insigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu instructissimas deferebatur; quandoquidem Ouidius hunc piscem pretiosum appellauit in fragmento operis de piscibus, quando cecinit. *Elops piscis rarus.*

Et pretiosus Elops nostris incognitus vndis.

D Neq; debemus admirari; siquidem in lauto quodam conuiuio apud Athenæum, hic piscis memoratur, & ἔλοψ per ω in vltima scribitur; quemadmodum etiam in quodam græco piscium catalogo ἔλαψ legitur. Præterea Theodorus Gaza ἔλοπα Aristotelis reddit Accipenserem. Vnde postea Martialis non immemor bonitatis huius piscis canebat. *Acipenser piscis.*

Ad palatinas accipenser a mittito mensas,
Ambrosias ornent munera rara dapes.

Itaq; si multi authores accipenserem sturionem nuperorum esse volunt, rarum, & singularem piscem esse non erit mirandum: cum nostra etiam ætate in sumptuosis, & lautissimis cœnis desideretur. Alioquin ἔλλοψ per duplex λλ exponitur, cui vox in gutture præcluditur, vel qui vocem edere nequit, vt mutus, quapropter hoc vocabulum à Poetis græcis pro epitheto piscium vsurpatur. *Elops mutus exponitur.*

NOMINA EORVMQVE ETYMVM.

Li. 2. obſer. c. 51.

CVM ſit apud nos controuerſum, an varia nomina, quorum etymum hoc in loco ſumus expreſſuri, vnum, & idem animal ſignificent; rubricam ſynonymiæ vocabulo inſcribere noluimus. Bellonius igitur in obſeruationibus animaduertit, apud Incolas Lemni inſulæ verſari Serpentem vulgò Laphiati nuncupatum, quem eumdem eſſe ſcribit cum eo, qui à Veteribus Elaphis appellabatur: fortaſſis Elaps, vel Elops ſcribere voluit; niſi Elephantiam intellexerit, quem Serpentem Eliota Anglus nomen inde ſortitum eſſe tradit, quia demorſos in lepram, ſeu Elephantiaſim inducat. Aliter Elaps, vel Elops Serpentis nomen eſt, quem inter innocuos Nicander in Theriacis enumerauit his verbis.

Αλλὰ γεμὴν ἄβλαπτα κινώπετα βόσκεται ὕλην,
Οὺς ἔλοπας, λιβυὰς τε, πολυσ έφεας τε μυάγρους
Φραξονται.

Quorum verſuum ſenſus ſic latino ſermone redditur.

Per denſas habitant ſyluas, per opacaq; luſtra,
Quos Elopas, Libyaſq; coronatosq; myagros
Dicunt.

Elops cum Cæcilia cõfunditur.

Nonnulli interpretantur ἔλοπας διὰ τὸ ἐλλείπειν τὴν ὄπα, quoniam illis deficiat viſus. Verùm hi ſcriptores hunc Serpentem cum Cæcilia confundunt, quæ Græcis ob cæcitatem Typhlops vocabatur; vt in proprio capite enucleatum fuit. Alij tradiderunt Elopes, vel Elaphes dici quaſi ceruinos angues; fortè ab ἔλαφος, quæ vox ceruũ ſignificat, aut quia huiuſmodi Serpentes, ceruorum more, ſint meticuloſi, aut quia celeri curſu ferantur. Clariſſimus Faloppius in libro de Tumoribus præter naturam, ponderans auxilia ad diſſipandas ſtrumas neceſſaria, meminit Ceruonis anguis, dum retulit longa conſuetudine apud Nationem Apulam receptum eſſe, vt hoc genus anguis pro diſſoluendis ſtrumis vſurpetur: ſed cum poſtea hunc eumdem Serpentem Caprimulgam etiam nominet, Boam intellexiſſe videtur. Deinde idem Author in eodem libro, pro delenda lepra Cerueram anguem commendat, alio nomine, Anzam nuncupatam: cum tamen intellexerimus anguẽ Aeſculapij apud Patauinos Anzam cognominari. Vtcumque ſit, Authores in nominibus huius animalis conuenire non videntur.

Cap. 18.

Ceruone, Ceruera,

Cap. 22.

DESCRIPTIO.

MONACHI, qui commentati ſunt Meſuem, promulgarunt Serpentes quoſdam ceruinos ſimiles eſſe nigris illis, qui multis in regionibus, & potiſſimum in Apulia ſunt notiſſimi, neq; multum veneni participant: quapropter per hos fortè Boas intelligere voluerunt. Nos in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, quod olim fuit doctiſſimi Vlyſſis Aldrouandi, inuenimus coloratam iconẽ Serpentis, lõgitudinis trium pedum circiter, cuius venter lutei eſt coloris, & tergus coloris leucophæi, cum tribus lineis nigris à capite ad caudam vſq; percurrentibus. Sub icone hæc nomina extant ſcripta. Elope, vel Elape, fortè Nicandri, Elaphis quorumdam, Laphiati incolis Lemni inſulæ apud Bellonium. Elephantias fortè, & Ceruone. Quamobrem vt Lectores huius animalis figuram contemplari poſſint, illam hoc in loco exhibemus.

Deſcriptio Ceruonis, cuius icon datur.

ME-

Elaphis
Ceruone

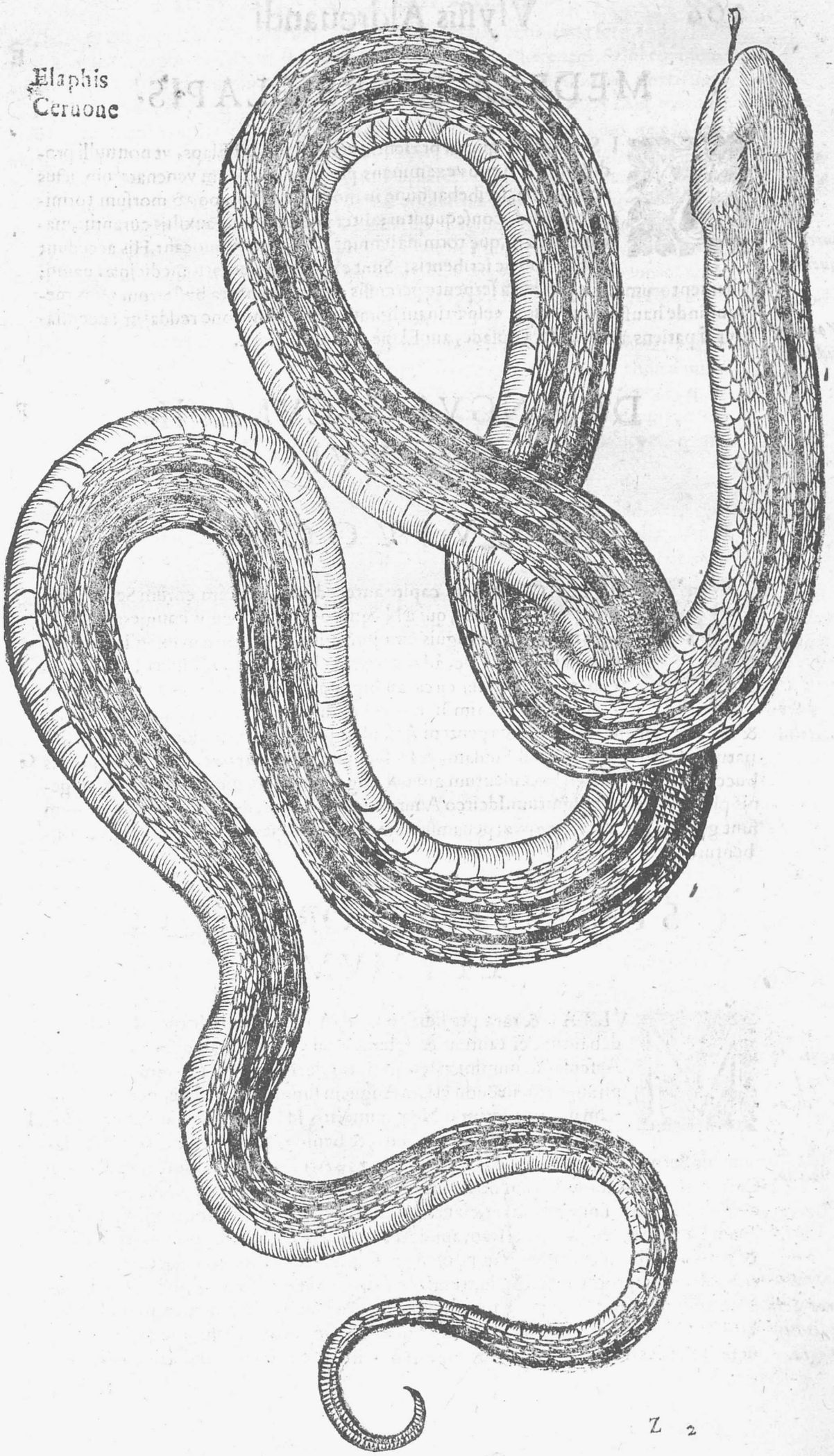

E

MEDELA ICTVS ELAPIS.

SI Serpens, de quo in præſentia verba fiunt, eſt Elaps, vt nonnulli prodiderunt. Aetius examinans præſidia beſtiarum venenatarum ictus debellantia, ſcribebat hunc in modum. Elapis porrò morſum tormina voluuloſa conſequuntur; aliter communibus auxilijs curantur, maximè verò ijs, quę tormina leniunt, & vrinam prouocant. His accedunt verba Plinij ſic ſcribentis. Sunt ex piſcibus ſeruatis medicinæ: namq; ſalſamentorum cibus prodeſt à ſerpente percuſſis; necnon contra beſtiarum ictus mero ſubinde hauſto; itaut circa veſpertinam horam cibus vomitione reddatur: peculiariter ſi patiens à Chalcide, Dipſade, aut Elape demorſus fuerit.

Diuretica conueniũt.

Vomitus laudatur.

F

DE ANGVE ÆSCVLAPII. Cap. XVI.

ÆQVIVOCA.

POSTEAQVAM in capite antecedenti naturam eorum Serpentum ponderare cæpimus, qui à Nicandro inter innocuos enumerantur; libuit in præſentia anguis omnium mitiſſimi hiſtoriam examinare. At quoniam Serpẽs hic, ad mentem Aeliani, παρεια, ſcilicet Pareas nuncupatur, nonnulla circa ambiguitatem huius nominis annotare decreuimus. Etenim hoc vocabulum aliquando ſubſtantiuè ſumitur, & tunc ex Aeliani ſententia, Serpentem Aeſculapij deſignat: quandoq; adiectiuè vſurpatur; ideoq; legimus apud Suidam, & Heſychium ὄφις παρείας, nempe Serpentes bucculentos: ſiquidem bucculentum animal cognominatur, quod grandi ore, & genis plenioribus eſt inſignitum. Idcirco Ammonius referebat, quòd παρειαὶ oxytonum ſunt genæ hominis; ſed παρεῖαι penamflexum Serpentes quidam ore amplo eſſe perhibentur.

Pareа Serpens Aeliani.

G

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

MVLTA, & rara præſidia, quæ ab Antiquis huic Serpenti ineſſe credebantur, ei tantum & ſplendorem, & dignitatem addiderunt, vt Aeſculapio numini valetudinis tutelari dicauerint; illumq; Aeſculapij anguem, necnon etiam Anguem ſimpliciter, ſcilicet per excellentiam nominauerint. Neq; immeritò id factum eſſe conſtat, quia ſolus inter Serpentes innocuus, & benignus eſſe fertur. Apud Aelianum hic Serpens Pareas nuncupatur: propterea ab Ariſtophane in Pluto introducitur Carion ſeruus ſic loquens cum noctu in ædę Aeſculapij, anus ollam pulmenti plenam cuſtodiret, & manum extenderet, clanculum ſibilans arrepſi, & manum mordicus tanquam Pareas Serpens arripui: Itaq; apud Aelianum, ex ſententia Apollodori, παρεία, & παρέα ſcribitur: quamuis hoc nomen per α ſcriptum multis non placeat; nam per ει diphtongum propriam ſcribẽdum erat, deriuando nomen à παρειὰ, aut per diphtongum impropriam ſcilicet per η iota ſubſcripto, ſic enim Aeolicè nomen maxillæ ſcribitur. Aut deducendum erat nomen à voce παρήιον idem ſignificante: quandoquidem hæ voces etiam καλλιπάρηος, nimirum habens miniatas maxillas, & καλλιπα-

Anguis Aeſculapij cur dicatur. Lib 8. de anim. cap. 12.

Pareæ Serpentis Etymologia.

H

ρηος,

A ρηος habens genas pulchras, ex Varino, per diphtongum ει in penultima ſcribendæ erat; cum à παρειὰ originem ducant, ſed vſus obtinuit, vt per η ſcriberentur. Aduertendum autem eſt, quòd παρεία nomen eſt commune, παρηὰ Doricum, & παρειὰς poeticum.

Itaq; Serpens hic vocatur παρείας, παρὰ τὸ πεφυσιωμένας, καὶ μεγάλας παρειὰς ἔχειν. Quoniam maxillas quodammodo tumidas, & magnas habeat: cum παρειὰ Latinis maxilla, & gena reddatur. Alij deriuant etymum à πάροιον, quæ vox interdum pro πρᾶον mite, & manſuetum ſignificans, vſurpatur. Vnde Paream Serpentem denominatum conijciunt, quoniam tanquam manſuetus à cunctis innoxiè pertractari poſſit: quamuis prior etymologia magis probetur. Legitur eriam apud Heſychium, & Varinum πυρρίας, nempe pyrrhias Serpens à colore ſic nuncupatus. An verò idem ſit cum Parea multi dubitant; nam color pyrrhius rufus eſt, & quidam Serpentes pareæ colorem æris repræſentant; poteſt autem color rufus appellari: etenim Paroi equi à co-

Alia Etymologia Pareæ.

Paroi equi quales.

B lore rufo nuncupati fuerunt, vt in hiſtoria Equorum relatum fuit.

Apud Rauiſium Textorem, in officina, legitur Pharias Serpens oculis velox, ore lato, morſu non maligno, hac de re Aeſculapio dicatus: poſtea addit abſurdum dictu, nimirum hunc Serpentem gradientem in terra ſulcum cauda imprimere, quoniam propè caudam pedes habeat. Non eſt reuocandum in dubium hunc authorem de Parea angue locutum fuiſſe; quandoquidem Lucanus idem nomen vſurpat, quando canit.

Pharias Serpens.

L. 9. Phart. ſal.

Et contentus iter cauda ſulcare Pharias.

Sed melius legitur Pareas, aut potius Pareas: quamuis expoſitores Lucani id metri cauſa factum eſſe tradant. Albertus quoq; citans verſum Lucani Phaream appellat. Apud Vuotonum legitur Parous, vel Pareas. Ideo Geſnerus putauit hunc Serpentem eſſe illum, quem Circulatores Marſi Baron, quaſi Paron, vel Pareum nominant. Alij Pagerina, nomine à Parea fortè detorto vtuntur. Idem Geſnerus, ad exprimendum græcum etymum, Germanicè vocat hunc Serpentem Ein Baggen ſchlang, quia Baggen Germanis idem eſt, quod bucca, vel gena Latinis. Italis dicitur Biſſa bona, Pata-

Baron anguis.

Pagerina Serpens.

C uij Anza, Bononiæ Biſſa Angela, non ab Angelo deſumpta nomenclatura, vt multi perperam exiſtimant, ſed interpollato anguis nomine, nimirum Biſſa Ange: cum anguis, vt ſuperius fuit explicatum, per antonomaſiam, hoc animal ſignificet.

DIFFERENTIÆ.

HVIVS Serpentis, ratione loci, varias eſſe differentias exiſtimamus: propterea quòd varij authores promulgarũt in diuerſis regionibus innoxios etiam Serpentes verſari. Geſnerus in primis narrat, ex epiſtola cuiuſdam viri fide digni, oppidum quoddam Vuiſzliza cognominatum à Cracouia nouem milliaria diſtare, vbi plurimi Serpentes vagantur, & aliquando in lectis etiam inueniuntur, ſed venenatos eſſe

D negant, quia nemo vnquam ab illis læditur. Sunt etiam, ex Olao Magno, domeſtici Serpentes in extrema Aquilonis plaga, qui lacte vaccino, aut ouino alti, cum infantibus ſub tectis colludunt, & plerumq; in eorum cunabulis, tanquam fidi cuſtodes dormiunt. Verùm ſi quandoq; incendio domus deleatur, aut incolæ, peſtilentia ſæuiente, pereant, in antris ædium Serpentes conduntur, & ſe adeò propagant, vt nouis habitatoribus magnam difficultatem pariant.

Angues innocui vbi.

Rurſus Ioannes Leo, in deſcriptione Africæ, rem recitat penè admirandam, quòd in monte Ziz Mauritaniæ, quidam Serpentes innocui ſtabulantur, qui cũ hominibus adeo familiariter verſantur, vt prãdij tempore, nõ ſecus ac feles, aut canes micas à menſis cadentes legant, neq; cuipiam niſi laceſſiti iniuriã inferant. Prædictis ſimiles tradit Iulius Scaliger apud Pyrinæos Bigerones diuagari, qui non ſolum innoxij ſunt, ſed etiam ſub eodem tecto verſantes de eadem menſa cibum familiariter capiunt. Iterum Geſnerus prodit, quòd circulator quidam Marſus Venetijs oſtendebat Serpentem Pareæ valdè ſimilem, capite eleganti, & ſubflauo, corpore nigricante, maculis purpureis diſtincto, in lateribus linea quædam ſecundùm longitudinem conſpicua erat, quæ paulò ſupra caudam terminabat, & infra caput per ſpatium palmi incipiebat. Longus erat Serpens do-

Serpentes innoxij in monte Ziz.

Serpens Pareæ valde ſimilis.

Anguis Aeſculapij vulgaris.

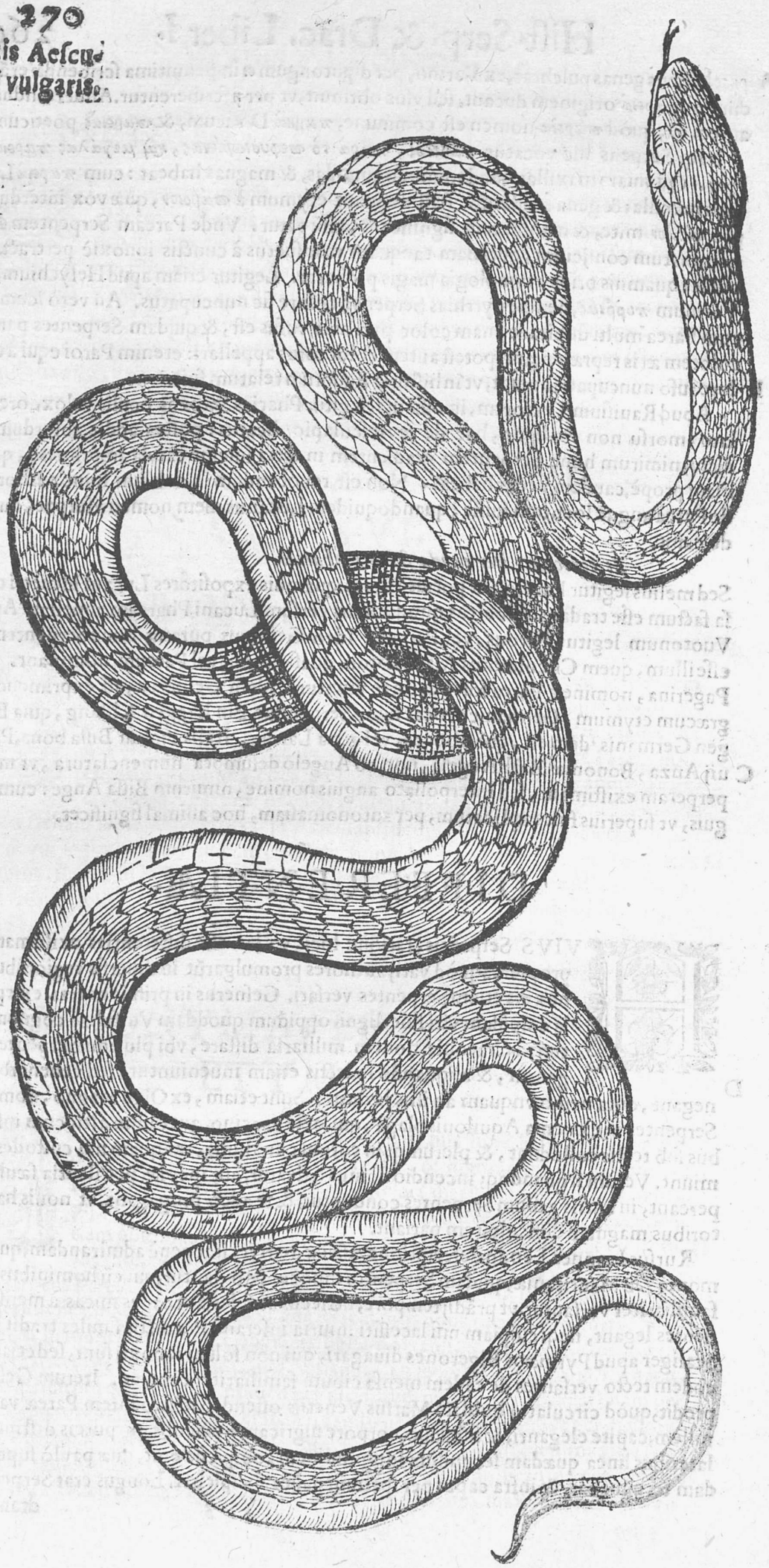

Anguis Aeſculapij niger.

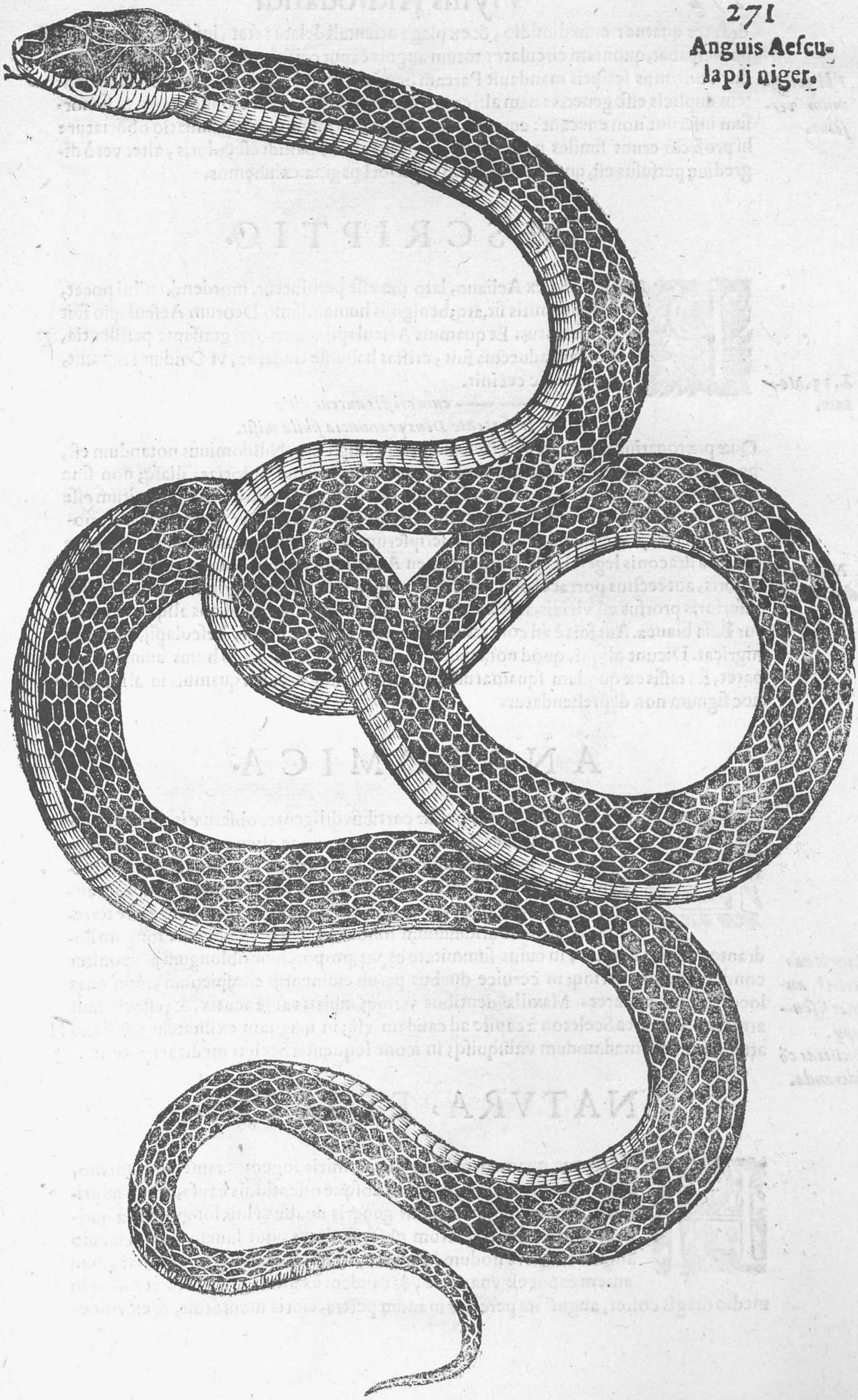

drantes quatuor cum dimidio, & ex plaga orientali delatus erat, inſuper veneni nihil participabat, quoniam circulator totum anguis caput ori ſuo inferebat. Tandem Edoardus Vuotonus ſcriptis mandauit Pream Serpentem in Syrię locis potiſſimum verſantem duplicis eſſe generis: nam alij colorem eris referunt, alij verò nigricant, & ſi morſum inferunt non enecant; cum, ob ictus, leuis tantummodo inflammatio oboriatur: hi profectò erunt ſimiles noſtratibus, quorum alter, pallidi eſt coloris, alter verò nigredine perfuſus eſt, quorum icones in ſuperiori pagina exhibemus.

Vbi potiſſimum verſetur.

DESCRIPTIO.

PAREAS, ex Aeliano, lato ore eſſe perhibetur, mordendo nihil noceat, ſed cum mitis ſit, atq; benignus humaniſſimo Deorum Aeſculapio fuit conſecratus. Et quamuis Aeſculapij anguis, qui graſſante peſtilentia, Romam aduectus fuit, criſtas habuiſſe tradatur, vt Ouidius recitauit, quando ſic cecinit.

L. 15. Metam.

cum criſtis aureus altis
In ſerpente Deus prænuncia ſibila miſit.

Quæ prærogatiua noſtro ſerpẽti Aeſculapij non aſſignatur. Nihilominus notandum eſt, poetas interdum licentioſis carminibus quaſdam proſequi hiſtorias, illaſq; non ſine aliquo figmento exarare. Quocirca Ouidius hunc anguem criſtis fortè inſignitum eſſe finxit, non ſolum vt in animis hominum religionem, ſed etiam vt magnam admirationem augeret, præterquamquod multi ſcripſerunt illũ anguem fuiſſe draconem, quare hiſtoria draconis legenda eſt. Noſter tamen Aeſculapij anguis oblongus eſt, ſublutei coloris, aut rectius porracei obſcurioris, & magis circa tergus nigricãtis. Color partis inferioris prorſus eſt viridis, albeſcens tamen, qua de re vulgo apud nos aliquando dicitur Biſſa bianca. Aut fortè ad contradiſtinctionem alterius anguis Aeſculapij, qui totus nigricat. Dicunt aliqui, quod nota quædam inſtar crucis in dorſo huius animalis apparet, fortaſſis ex quodam ſquamarum, aut laminarum ordine: quamuis in aliquibus hoc ſignum non deprehendatur.

Noſtratis deſcriptio.

ANATOMICA.

EXTERNIS huius beſtiæ partibus diligenter obſeruatis, internas etiam aliquantiſper ponderare, non à ratione alienum eſſe iudicauimus. Quamobrem omiſſis interaneis, quæ extis, & inteſtinis aliorum ſerpẽtum non ſunt valdè diſſimilia, de quibus in Anatomicis aliorum anguium, & potiſſimum viperarum diſſeruimus; Sceleton maximè terreſtre, & proinde aridiſſimum huius Serpentis exhibemus longum dodrantes quinq; circiter, in cuius ſummitate caput proportione oblongum proponitur conſiderandum, vtrinq; in ceruice duabus paruis eminentijs conſpicuum, inter quas locus vacuus apparet. Maxillæ dentibus vtrinq; multis valdè acutis, & reflexis ſunt armatæ. Præterea Sceleton à capite ad caudam vſq; in magnam exilitatem paulatim attenuatur: quemadmodum vnuſquiſq; in icone ſequentis Sceleti meditari poterit.

Longitudo ſceleti anguis Eſculapij. Exilitas cõſideranda.

NATVRA, ET LOCVS.

HIC Serpens, quamquam benignus, & mitis, ingentes tamen irarum motus aliquando concipiens, non abſque offenſionis cauſa, ictum imprimit. Etenim anguem huius generis duabus vlnis longiorem à quodam iuuene pertractatum obſeruauimus, qui iuuenis, vt in medio anguis corpore nodum formaret, illum inſtar funis implicabat, dum autem caput ex vna parte, & caudam ex altera traheret, vt nodus in medio magis coiret, anguis ira pereitus manum pertractantis momordit, & ex vulne-

re

Sceleton anguis
Aeſculapij.

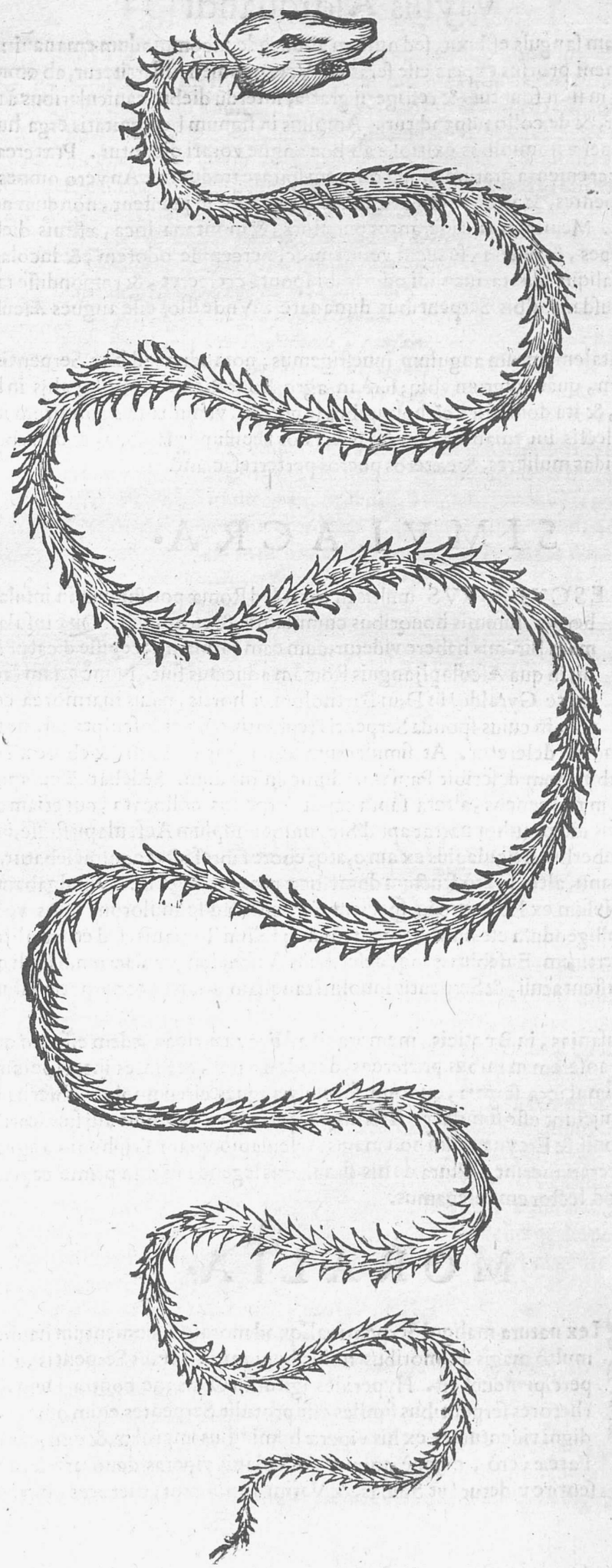

Quod incommodum ex morſu huius anguis ſequatur.

re copioſus etiam ſanguis effluxit, ſed nullum aliud inde incommodum emanauit: cum hoc animal veneni prorſus expers eſſe feratur. Verumtamen niſi irritetur, ab omnibus facilè tangitur, in ſinu fouetur, & refrigerij gratia, interdū diebus canicularibus à multis contrectatur, & de collo ſuſpenditur. Amplius in ſignum benignitatis erga humanum genus, viperæ hominibus exitioſæ ab hoc angue vorari dicuntur. Præterea huius animalis excrementa gratum moſci odorem ſpirare traduntur. An verò omnes huius generis Serpentes, & an determinato tantùm tempore id præſtent, nondum nobis eſt compertum. Meminimus itinerantes per alpes, & montana loca, æſtiuis diebus, ſecus aliquas ſepes, & rudera, ſuauem veluti moſci percepiſſe odorem, & incolas interrogiſſe, an aliqua planta iucundi odoris ibi ſponte creſceret, & reſpondiſſe talem odorem à quibuſdam albis Serpentibus dimanare. Vnde illos eſſe angues Æſculapij conijcimus.

Hic anguis gratū odorē ſpirat.

Locus natalis.

Si locum natalem horum anguium inueſtigemus; notandum eſt hoc Serpentis genus, tàm album, quàm nigrum vbiq; ferè in agro Bononienſi, multiſq; alijs in locis Italiæ ſtabulari, & ita domeſticè cū hominibus ſe gerere, vt multoties dormitum ituris ſine pauore in lectis inueniantur. Immò pueri hos ſæpiſſimè manibus, & ſinu abditos geſtant, vt timidas mulieres, & cæteros pueros perterrefaciant.

SIMVLACRA.

Syn. 7. Inſula Tyberina quæ formā habuerit.

ÆSCVLAPIVS multis in locis, ſed Romæ potiſſimum in inſula Tyberina, ſummis honoribus cumulatus, & cultus fuit. Quæ inſula formam biremis habere videtur, cum eam formam accepiſſe dicatur à naui, in qua Æſculapij anguis Romam aduectus fuit. Nunc etiam (annotante Gyraldo) in Diui Bartholomæi hortis, nauis marmorea cernitur, in cuius ſponda Serpentis reptantis effigies inſculpta eſt, ne tanti Serpentis memoria deleretur. At ſimulacrum Æſculapij ex auro, & ebore à Traſymede Pario elaboratum deſcribit Pauſanias hunc in modum. Sedebat Æſculapius in throno virgam manu tenens, altera ſupra caput Serpentis collocata, cui etiam canis aſſiſtebat. Rurſus idem author narrat apud Sicyonios templum Aeſculapij fuiſſe, in cuius veſtibulo imberbis Aeſculapius ex auro, atq; ebore fabrefactus conſpiciebatur, ſceptrum altera manu, altera verò fructum domeſticæ pinus ſtringens. Diuulgabant autem illi populi ipſum ex Epidauro in ſpeciem Serpentis ad ſe mulorum bigis vectum fuiſſe. Hinc colligendum eſt hunc Serpentem non ſolùm Romanis, ſed etiam alijs populis fuiſſe impertitum. Euſebius quoq; deſcribens Aeſculapij ſimulacrum, baculi quaſi ægrotantium ſuſtentaculi, & Serpentis inuoluti tanquam animæ, & corporis ſalutaris ſigni meminit.

Aeſculapij ſimulacrū multiplex.

Demùm Pauſanias, in Bœoticis, memorauit ad Ercynæ ripas ædem eſſe, in qua ſignum eſt virgo anſerem manibus præferens, deinde fluuios, & fontes intra ſpeluncam eſſe, & multa ſimulacra ſtantia, quorum ſceptris angues circumuoluti obſeruantur. Hinc aliqui conijciunt eſſe ſimulacra Aeſculapij, & Hygiæ; quamuis alij ſuſpicari poſſent eſſe Triphonij, & Ercynæ: cum non magis Aeſculapio, quàm Triphonio angues ab Antiquis conſecrati fuerint. Plura de his ſimulacris legenda ſunt in primo capite huius libri, ad quod lectorem relegamus.

Alia ſimulacra cum figuris anguium.

MORALIA.

EX natura maligni Serpentis aliquod morale documentum hauſimus; multò magis ex moribus huius benigni in omnes Serpentis, aliquid percipiendum eſt. Hyperides igitur in Oratione contra Demadem, rhetores ſerpentibus ſimiles eſſe protulit. Serpentes enim omnes odio digni videntur, & ex his viperæ hominibus improbæ, & exitioſæ ſunt; Pareæ verò, nempè angues Aeſculapij viperas deuorare feruntur. Hinc Hyperides ſentire videtur (vt Suidas, & Varinus annotant) rhetores omne ma-

los

A los esse, verùm ex ipsis alios alijs esse hominibus nocentiores, non impunè tamen, quoniam hi postmodum ab alijs rhetoribus superantur. Nos non de rhetoribus, sed de causidicis hanc similitudinem euulgare possumus, qui cunctis nocui esse feruntur: primitus obsunt aduersarijs, dum eorum iura quibusdam rationibus debellare nituntur: magno etiam sunt clientibus incommodo, dum eorum numos, & munera in dies expectant: præterquamquod alij alijs sunt nocentiores, consequenterq; alij ab alijs superantur. De his canebat quidam poeta hunc in modum. *Causidici assimilatur serpentibus.*

Pinguius & melius siquidem declamat, agitq;
Causidicus, palpet quem tua larga manus.
Sæpè Oratores spatioso ex orbe petuntur,
Vt prolongari iurgia nostra queant.
Vtq; phaleratis verbis diffundere causam
Possint, & legum garrula verba loqui.
Causidico à tali Iudex citò fallitur is qui
Iudicij sceptrum simplicitate regit.

B Possumus quoq; hos Serpentes comparare ad illos homines, à quibus, firma animi constantia, aduersa non secus ac prospera feruntur. Quandoquidem hi angues benigni summa patientia, à pueris, à mulieribus, & deniq; à cunctis innocuè se contrectari permittunt, & non nisi acriter lacessiti mordent. Idq; non est mirandum, quòd aliquando mordeant: cum patientia læsa in furorem degenerare soleat: iuxta illud distichon. *Homines mites, & patientes his anguibus comparantur.*

Qui patitur vincit, tandem patientia læsa
Fit furor, & patiens fit furiosus homo.

Viri autem prudentes vocem populi curare non debent, & linguas mordicus lacessentes stabili patientia nihili pendere, iuxta præceptum hoc disticho contentum.

Nil sapiens curet vani ludibria mundi,
Attendatq; nihil, quod vaga turba ferat.

C

DE HYDRO, SIVE NATRICE. Cap. XVII.

ÆQVIVOCA.

CVM in Aristotelis præclara animantium historia hoc scriptum legerimus, Serpentiũ alios terrestres, alios aquatiles esse, rationi consonũ esse existimauimus, examinata terrestrium natura, ad aquatilium mores ponderandos accedere. Verùm quoniam hydrus apud Hesychium, & Varinum pro determinata Serpentis specie vsurpatur, quæ in aquis dulcibus vitam degit. Aelianus, & Solinus marinos etiam Serpentes hydros nuncuparunt, quos alij Authores græci ὄφεις θαλάττιους, nimirum angues marinos vocitarunt: nos in præsentia de hydris simpliciter dictis per aquas dulces vagan- *Ordinis ratio.* *Hydri angues aquatiles.*

D tibus, prima fronte, disseremus, vt deinceps de marinis etiam verba fiant.

Itaq; nominis ambiguitatem contemplantes, Hydrum æquiuocum esse nomen comperimus: siquidem hoc vocabulum à Poetis, pro quocumq; Serpente interdum sumitur: vt patet in hoc disticho, quod de Hercule in cunabulis degente, & Serpentes manu strangulante circumfertur.

Fertur adhuc infans elisos faucibus Hydros
Alcides nuda dilacerasse manu.

Ouidius quoq; in suo transmutationum opere verba faciens de capillis Medusæ in angues transfiguratis, sic canit.

Gorgoneos crines turpes mutauit in Hydros. *Li. 3. Met.*

Sexcenta huius generis exempla, quę apud Virgilium, & alios Poetas leguntur, in medium afferre possemus; sed, breuitati studentes, ad alia æquiuoca huius nominis enucleanda descendemus. Hydrus igitur in historia quadrupedum digitatorum lutra,

alio

Lutra Enhydrus vocatur.

alio nomine enydrus, siue enydris nominabatur. Alij tradunt Hydrum nomen fluuij, & montis fuisse; sed Hubertus Goltzius, authores sententijs variare asseuerat: siquidem sunt, qui Hydrum, sunt, qui Hydruntum pro eodem oppido in Messapijs scribant. E

Hydrus fluuius.

Est quidem (eodem Goltzio teste) Hydrus Cretensium colonia; quoniam hi populi, ob Soli siccitatem, rerum omnium penuria oppressi, oraculo moniti ad locum irriguum, nempè ad Hydruntum, nondum ædificatum confugerunt. Hydrus hydruntis, ex Perotto, vrbs est in litore maris Adriatici inter Leucas, & Brundusium sita. Imò in Lexico geographico hydrus, siue hydruntum *Otranto* vulgo dicitur vrbs Salentinorum, vbi etiam est fluuius eiusdem nominis, quem fortè memorauit Lucanus, quando ceçinit.

Colonia Cretẽsium hydrus dicta.

Hydrus vrbs vbi sit Li. 5. Pharsal.

Et cunctas reuocare rates, quas auius Hydrus
Antiquusq; Taras.

Fuit deniq; tanti momenti Hydrus apud Veteres, vt locum inter cætera sydera meuerit. Etenim Hydrus est constellatio austrina, quæ per tria Dodecatemoria, nimirum Leonis, Virginis, & Libræ extenditur, cui alia constellatio Coruus nuncupata insidet.

Hydrus cõstellatio.

Fabula hydri. Lib. 2. fast.

Huius fabulam Ouidius in fastis prosequitur, dum narrat, quòd Coruus ab Apolline aquatum missus, cum diutissimè expectasset, dum ficus matureſcerent, ijsq; tandem maturis satiatus longum Hydrum vnguibus apprehendit, huncq; aquarum obsessorem, & longæ moræ authorem coram Apolline sibi fuisse finxit. Versus autem Poetæ sic se habent. F

Fortè Ioui Phœbus festum solenne parabat,
Non faciet longas fabula nostra moras.
I, mea, dixit auis, ne quid pia sacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus affer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recurui
Tollit, & æreum peruolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus densissima pomis,
Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperij sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur nigris longum rapit vnguibus Hydrum
Ad Dominum rediit, fictaq; verba refert.
Hic mihi causa moræ viuarum obsessor aquarum,
Hic tenuit fontes, officiumq; meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum.
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
Dixit, & antiqui monumenta perennia facti
Hydrus, Auis, Crater, sydera facta micant.

G

Natricis æquiuocatio.

Hactenus nominis græci huius serpentis ambiguitatem meditati sumus: modò ad latinum vocabulum nosmet conuertemus. Itaque ὕδρος, nempe Hydrus, Latinis redditur Natrix, quæ vox sua non caret æquiuocatione; etenim si Natrix est serpens, Natrix etiam mulierem natandi peritam significat. Amplius Natrix scuticam huius serpentis fortè figuram æmulantem indicat: idcirco Despauterius scribebat Natricem crassam, & capitatam natibus impressam in penultima syllaba corripi, & Natricem pro muliere nandi perita produci. Demum planta Ononis non spinosa luteo flore nuncupata, Natrix Plinij Herbariorum Lobellio nominatur, nec fortè præter rationem, quando quidem in alueis fluminum sæpissimè inuenitur.

Natrix mulier.

Natrix scutica.

Natrix plãta quæ.

H

A

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

CVM hic serpens aquatilis, nominibus varijs, insigniatur; primum à græcis inchoabimus. Nam apud Hesychium, & Varinum ὕδρος, καὶ ὑδραλὴς serpens aquaticus exponitur ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aquâ, qua hic serpens plerumque delectatur. Alioquin ex eisdem Lexicographis græcis καρορὺς Hydra est apud Cretenses. Item pro hoc serpente ἔνυδρος, siue ἐνυδρὶς legitur: sed hoc nomen est nimis generale, comprehendit enim quicquid in aquis degit; quamuis Plinius, prædictis nominibus ad hunc indicandum serpentem, aliquando vtatur. Potius χέρυδρος idem nomen, quod ὕδρος sumatur, quoniam hic serpens terram, & aquam colat. Vnde Nicandri interpres id totum explicat hunc in modum. ὁ χέρυδρος ὕδρος πρότερον ἐκαλεῖτο, ὕστερον δὲ χέρυδρος διὰ τὸ ἐν ὕδατι, καὶ ἐν χέρσῳ διατρίβειν scilicet Cherydrus primum Hydrus dicitur, dum colit aquas, posterius verò Cherydrus, quoniam in aquis, & in terris diuagetur. Quamobrem diuersa huius serpentis natura effecit, vt hoc animal varias sortiretur nomenclaturas, quæ non solum apud Græcos, verum quoque apud Latinos leguntur. Latini enim, hunc serpentem in aquis versantem, Græcos imitati Hydrum, & Natricem appellarunt; quando verò, vrgente æstu, exsiccatis stagnis, & paludibus, hunc serpentem in terris diuagantem obseruarunt, pariter æmulati Græcos animal Amphibium, & Cherydrum indigitarunt.

Nomina græca.

Opinio interpretis Nicandri.

Cherydrus

B

Animaduertit tamen Perottus, quòd Hydrus pro angue aquatili mare, & Hydra pro fœmina sumitur: dummodo, per Hydram, monstrum illud Lerneum ab Hercule interfectum non intelligatur, de quo postea suo loco verba fient. Et quãdo Aelianus Hydras fœminino genere nominauit in Corcyra genitas, & maligno flatu hominem persequentem reprimentes, proculdubio Dryinos intelligere voluit, qui tetro odore semitas replent. Præterea Latini hunc Serpentem à nandi peritia Natricem cognominarunt, sed notandum, quod vox, Natrix, speciem anguis indicans masculino genere effertur, vt voluit Priscianus. Quocirca apud Lucanum legitur.

Discrimen inter hydrã & hydrã.

C

Dryinus hydra dicitur Æliano. Lib. 5.

Et Natrix violator aquæ, Iaculisq; volucres.

Et apud Baptistam Mantuanum habetur. *Natrix inimicus aquis.* Gillius in Aelianum hoc animal Colubrum nuncupauit, nec præter rationem; cum Hydrus, & Coluber aquatilis minimè discrepent: quamuis Plinius scripserit iecur aquatici Colubri, item Hydri tritum, & potum lithiasi laborantibus prodesse, quasi Serpentes diuersos esse statuerit. Nos tamen vnà cum Gesnero vnum, & eumdem esse Serpentem opinamur. Georgius Agricola Calabricum Virgilij Serpẽtem in hoc Natricum genere collocauit. Hermolaus Barbarus in Plinium admiratur, cur à Theodoro Gaza nomen græcum huius animalis reddatur Lutrix, nouum potius nomen fingens, quam prisco Natricis vocabulo vti, quo Cicero, Columella, Lucanus, & alij Authores classici vsi sunt. Quamobrem concludendum est Natricem Latinorum, & Hydrum Dioscoridis à Cherydro Nicandri haudquaquam discrepare. Neq; assentiri debemus Lucano, qui, vt optimè notat Georgius Agricola, Natricem à Cherydro discriminauit.

Coluber aquatilis qualis Serpens. Calabricus Serpens. Lutrix Gazæ.

D

Sophocles verba faciens de Serpente, qui Philocteten læsit, modò Hydræ, modò Echydnæ, scilicet viperæ meminit: ideoq; Eustathius iure optimo ponderandum proponit, num duobus his nominibus diuersi Serpentes designentur. Nos, quoad nomina, diuersa esse animantia, sed, quoad mentem Authoris, vnum tantùm esse animal arbitramur: tum quia Poetæ aliquando speciem pro specie, & interdum speciem pro genere vsurpant; tum etiam, quia nonnulli, viperarum aquatilium nomine, Natrices intelligunt, vt Cardanus, qui viperas aquam incolentes (voluit dicere Natrices) aut parùm, aut nihil veneni participare retulit.

Viperæ aquatiles Cardani quæ.

Munsterus in Dictionario trilingui, Zepha, nomen hæbraicum, Hydrum interpretatur, cum aliter hæc vox, in Dictionario hæbraicolatino, aspis, vel regulus exponatur. Præterea multa nomina barbara huius animalis apud Auicennæ interpetes, Arnoldum,

Nomina barbara. & Albertum leguntur: vt Handrius, Andrius, Abides, Kerſudurus, & ſimilia: ſiquidem Auicennas hunc Serpentem in aquis viuentem, ex Græcorum ſententia, Andrium, & in campis degentem Kerſudurum, pro Hydro, & Cherſydro, cognominauit. Inſuper Auicennas dubitat, an Hydra, & Andrius, pro nomine vnius, & eiuſdem Serpentis proferri poſſint. Verùm cum Auicennas ſigna morſus Hydræ ſymptomatibus ictus Hydri Dioſcoridis valdè ſimilia eſſe promulget; proculdubio Hydram, & Andrium vnum, & eumdem Serpentem eſſe pronunciamus. Syluaticus Echydrum, & Aſpiſticon, anguem in aquis viuentem, ob vehementiam ſuæ ſiccitatis, eſſe protulit. Italis dicitur Maraſſo d'Acqua, Anglis Vuatter ader. Polonis Vuodnyuuaz, nempè aquatilis Serpens. Germanis Nater nomine, quaſi deflexo à latina voce, Natrix; Vnde Albertus vocem germanicam, latinam reddens Naderam hunc Serpentem nuncupauit. Padera ab aliquibus profertur, ſed nomen, pro Nadera, aut Nater corruptum eſt. At quem Serpentem Germani hoc nomine, Nater, intelligant, Authores ambigunt. Geſnerus tamen Natricem, vel Cherſydrum eſſe arbitratur. Belluacenſis, & Author libri de natura rerum monimentis mandarunt Naderam eſſe Serpentem in Germania, craſſitudine brachij, colore ventris luteo, & dorſo virenti, cuius halitus adeò noxius eſſe fertur, vt in cortice virgæ recèter cæſæ, & ori animalis admotæ veſicæ felleæ excitentur; immo fulgens gladius pariter ori beſtiæ admotus lingua veneno inficitur, quod ad ſummitatem vſq; gladij defertur. Amplius ſi pes hominis à dente huius animalis vulneretur, illicò maligna qualitas, ob vim igneam veneni, toti corpori communicatur. Idcirco patiens per pedem confeſtim ſuſpenditur, ne venenum aſcendere poſſit. Hinc Geſnerus ab hac ignea vi veneni, Paderam, ſeu Naderam prædictorum Authorum à Cherſydro Nicandri minimè diſcrepare exiſtimauit.

Nadera & Paderaque nomina.

Deſcriptio Naderæ.

E F

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

Hydrus in aquis pulchrior.

HYDRVS in terra verſans Nicandro ſqualidus, & decolor eſſe perhibetur; quaſi in aquis degens pulchrior, & nitidior refulgeat. Hocq; aſſertum à doctrina Plinij minimè recedere videtur, qui aliquãdo pulcherrimum anguium genus in aquis diuagans Hydros nuncupauit. Alioquin Hydrus forma aſpidem refert, præter ceruicem, quæ non ita lata conſpicitur, deinde cinereo eſt colore, & nonnullis notis ſpectabilis, vt Virgilius meminit his verſibus. G

L. 3. Georg.

Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis,
Squamea conuoluens ſublato pectore terga,
Atq; notis longam maculoſus grandibus aluum.

Nicander olim figuram Drymi perpendens, ei caput planum, & humile, quale hydro attribuebat: poſtea paulò inferius hunc Serpentem aſpidi aſſimilabat his verbis.

Nunc mea Cherſydrum facili dic carmine muſa,
Qui pare productu, ſimilantiq; aſpida vultu
Exprimit.

Scholiaſtes Nicandri Cherſydro duas linguas aſſignauit; ſed hanc proprietatem omnibus Serpentibus communem eſſe opinamur: cum angues cuncti linguas bifidas, & non duas exerere videantur. Geſnerus tradit in balneo Thermarum ad Limagum fluuium ſæpè angues verſari, à quibus neminem læſum intellexit. Hi ſunt dodrante paulò longiores, colore fuſco, vel cinereo obſcuro, cauda tenui, ventre albo, maculis nigris diſtincto, quales in alijs ferè Serpentibus obſeruantur, capite longiuſculo non lato, quos Serpentes aliquando in amplam magnitudinem excreſcere audiuit. Iconem huius Serpentis apud Geſnerũ intuens Bellonius, Hydrum eſſe aſſeuerauit. Hos Hydros vulgares eſſe exiſtimamus, qui circa noſtras Thermas Porrectanas aſſiduè verſantur: interdum ab ore fontis Porrectæ veteris vnà cum aqua exeunt, & illicò per terram reptantes aufugiunt: illuc enim ratione caloris aquarum confluere arbitramur: immò incolæ nemini vnquam nocuiſſe referunt.

Deſcriptio Hydri Geſneri.

H

Li. 16. de Anim. cap. 42.

Ex altera parte multi aliarum regionum Hydri maximam pernitiem afferre ſolent. Nam tradit Creſcias Cnidius, referente Aeliano, in flumine Argade ad Perſicam Sittacem

A tacem ſito, copioſos Serpentes capite albo, reliquo corpore nigro, & longitudine quatuor cubitorum generari, qui interdiu ſub aqua natantes viatoribus minimè ſunt cõſpicui, noctu verò aquantibus, vel lintea lauantibus exitio eſſe ſolẽt. Iuba quoq; recitat, referente Plinio, in Troglodytis eſſe lacum à malefica vi inſanum appellatum, qui ter ſingulo quoq; die ſaporẽ aquæ mutat, qui primò amarus, deinde ſalſus, & mox dulcis euadit, vbi Serpentes vicenum cubitorum in vndis verſantes obſeruantur. Item Geſnerus ex chronicis Tigurinorum manuſcriptis pronunciauit, quòd die vigeſima quinta Maij anni nonageſimi noni ſupra milleſimum, & quadringenteſimum, in Heluetijs Vrbe præclara, Serpens immenſæ magnitudinis, ſub Ponte Vrſæ amnis, natare viſus eſt, & Spectatores viginti quinq; cubitorum circiter Serpentem fuiſſe coniectarunt. Nec mirum, quia in Noruegia etiam eſt lacus, in quo Serpens vaſtæ molis interdum appareat, quem eminus intuentes longitudinis quinquaginta cubitorum eſſe exiſtimarunt. Profectò non credimus eſſe lacus, qui aliquibus non ſcateant anguibus: nam & Ioannes Boccacius in libro de Lacubus hæc habet. Anius lacus Puteolis vicinus eſt, quem hodie ſudatorij lacum, ob balneum in eius margine ſitum, nuncupari opinor. Immi-

Hydri locus vbi.

Hydrus magnus.

B net huic ad Auſtrum mons ſilicibus plenus, ex quo adueniente Iunio menſe multi Serpentium inuicem permixtorum globi in ſubditum lacum ſe præcipitant.

Demùm Boam ab hoc Serpentis genere excludendam non eſſe arbitramur: quandoquidem Georgius Agricola Boam vernaculã, & domeſticam Natricem appellauit: præterquamquòd Gloſſæ Natricem eũdem cum Boa Serpentem eſſe promulgant. Solinus verò Boam à Cherſydro diſcriminat, dum tradit Calabriam Cherſydris redundare, & Boam etiam producere. Hanc ſententiam omnino non explodimus, ſed præterea addimus hanc Serpentis ſpeciem: nempe Boam, ad Natricum genus referendam eſſe. Alioquin Hydrus, ſiue Hydra, ex ſententia Leonis Africani, eſt Serpens breuis, cauda tenui, circa collum gracilis, per Libyæ Deſerta, diuagans, & veneno perniciosiſſimo ſcatens, cui nullum aliud præſidium, præter amputationem partis ſauciæ, reſiſtere perhibetur.

Boa vernacula eſt natrix. In Polyhiſ. c. 3.

NATVRA, ET MORES.

C HYDRI, ſiue Cherſydri in vndis verſantes voracitati ſuæ deſeruiunt, & inſatiabilem, profundumq; ventrem, ſemper piſces, aut ranas eſitando, diſtendunt: quapropter non iniuria Ariſtides, referente Nicandri Scholiaſte, Cherſydros λίχνους, nempe guloſos cognominauit. Quare audiamus Virgilium de his loquentem hunc in modum.

Delectatur piſcibus, & ranis.

Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis,
Squamea conuoluens ſublato pectore terga,
Atq; notis longam maculoſus grandibus aluum
Qui, dum amnes vlli rumpuntur fontibus & dum
Vere madent vdo terræ, ac pluuialibus auſtris
Stagna colit, ripiſq; habitans hic piſcibus atram
Improbus ingluuiem, raniſq; loquacibus explet.
Poſtquam exhauſta palus, terræq;; ardore dehiſcunt
Exilit in ſiccum, & flammantia lumina torquens
Sæuit agris, aſperq; ſiti, atq; exterritus æſtu.

D Quamobrem ex doctrina Virgilij, colligimus naturam huius anguis eſſe talem, vt paludibus aqua redundantibus delectetur, quibus exceſſu caloris exhauſtis, per Solum vagans terreſtribus etiam ranis inſidiatur: quocirca Aratus, in Phænomenis, ranas Hydrorum cibum meritò appellabat. De hoc etiam Nicander in Theriacis ſic canit.

——— ac viridis celeberrimus incola ſtagni
Infeſtum ranis odium, non molleq; bellum
Infert, ac ſiccis vbi deſinit vnda lacunis,
Egreſſus terra ſe continet hic ſua membra
Squalidus, informiſq; fouet, feruente ſub æſtu.

Addit Kiranides Hydrum eſſe animal vaframentis refertum: quapropter rana, ex ſententia Aeliani, huius anguis metu ducta, magno clamore, illum perterrefacere conatur.

Lib. 2. de Anim. c. 15

Cherſydrus
Greuini.

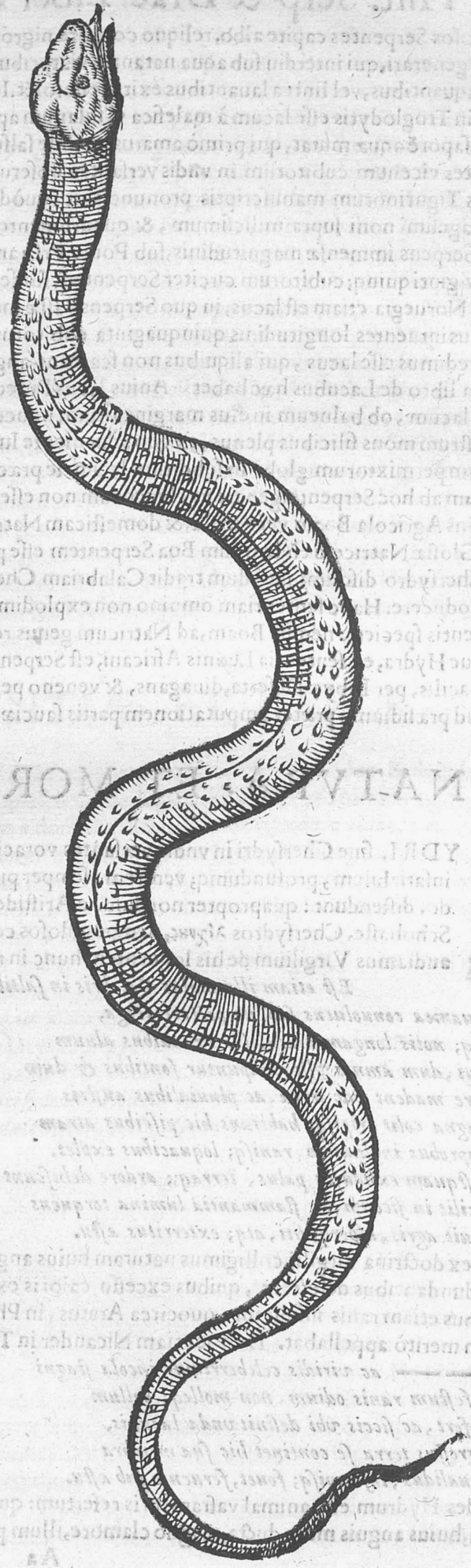

Ex altera parte rana Aegyptiaca, miro astu Hydrũ Nili fallere nititur, dũ eminus illum
A conspicata, illicò frustum arundinis mordens, illud obliquum gerit, ne ab Hydro possit deglutiri: cũ Hydrus tam amplo ore non sit refertus, vt ranam, & arundinem absorbere queat. Hinc nõnulli ranarũ Niliacarum prudentia robur Hydrorum superari affirmant. *Astutia ranæ Ægyptia.*

Modò quale sit venenum huic animali à natura congenitum inuestigandum est. Scripsit Apollodorus, referente Aeliano, virus Chersydri ita pernicioſum esse, vt etiam contactus animalis mortui perimat. Hæc sententia non multùm recedit à doctrina Plinij, qui Hydros cæteris Serpentibus veneno minimè inferiores esse retulit: nam Dædala vrbs Lyciæ à Dædalo ibi tumulato cognominata fuit, quoniam Hydrus ex amne Nili in paludem egressus eum ad interitũ momordit. Euridices quoq; Orphei coniux Aristeum fugiens, secus fluuij ripam, læthali ictu Hydri obijsse fertur. Quamobrem Proteus Aristeum sic allo quens introducitur à Virgilio his versibus. *Lib. 8. de Anim. c. 5. Li. 5. c. 27.* *Natura veneni hydri.*

Non te nullius exercent numinis iræ:
Magna lues commissa; tibi has miserabilis Orpheus,
Haudquaquam ob meritum pœnas (ni fata resistant)
B *Suscitat, & rapta grauiter pro coniuge sæuit:*
Illa quidem cum te fugeret per flumina præceps,
Immanem ante pedes Hydrum moritura puella
Seruantem ripas alta non vidit in herba.

Præterea nonnulli sunt opinati aquam, in qua Hydrus vel moratur, vel moritur, ob tetrum animalis virus, eadem, quæ cantharides, symptomata parere. Hac igitur ratione motus Lucanus canebat. *L. 9. Pharsal.*

Et Natrix violator aquæ, Iaculiq; volucres.

dem repetit Georgius Pictorius in Lèrna malorum, quando canit.

Natrix humorem circa vitalia fundit
Lethiferum, puræ, qui violator aquæ.

Huic opinioni adhærens fortè Columella monebat nõ oportere paludem ædificijs esse proximam: nam exsiccata, ob calorem æstiuum, vligine, Natricũ venenatæ pestes erumpunt, ex quibus cæci morbi sæpè contrahuntur, quorũ causas medici perscrutari minimè possunt. Amplius hunc Serpentem in terra versant ẽ ſeniorem esse Cælius prædicat,
C quasi in aqua minus veneni participet. Hoc autem assertum conforme Aetij doctrinæ esse videtur, qui Chersydrum in humectis locis esse quidem venenatum, sed per Solum reptantem nocentius adipisci venenum asseuerauit. Ideirco Virgilius exsiccatis paludibus, in herba iacere minimè tutum esse monuit. Versus Virgilij sunt hi. *Natrix in terra magis virulẽtus.* *L. 3. Georg.*

Postquàm exhausta palus, terræq; ardore dehiscunt,
Exilit in siccum, & flammantia lumina torquens.
Sæuit agris, asperq; siti, atq; exterritus æstu.
Ne mihi tum molles subdio carpere somnos.
Neu dorso nemoris libeat iacuisse per herbas:
Cum positis nouus exuuijs nitidusq; iuuenta
Voluitur, aut catulos tectis, aut ouа relinquens
Arduus ad Solem, & linguis micat ore trisulcis.

Aliter hoc Serpentis genus in aquis degens minus venenatum esse fertur; quoniam Cardanus de Natricibus agens, viperas vndam incolentes, aut parum, aut nihil veneD ni participare prodidit, neq; mirandum est hos angues à præclarissimo Cardano viperæ nomine fuisse donatos: siquidem meminimus in Geoponicis græcis legisse, Hydrũ, exsiccatis stagnis, in ἔχιν, nempe in Viperam degenerare. Id autem nobis haudquaquam fit credibile; sed potius, Natrices, vel Hydros viperas aquatiles vulgò dici arbitramur. *Viperæ aquaticæ quales.*

Deniq; hac singulari proprietate gaudet Hydrus, vt lapidem multis virtutibus refertum in capite generet, quem à Serpente deglubto euomi asserunt. Alij Serpentem per caudam suspendunt, & folijs lauri adustis suffiunt, eumq; per totius Mundi opificem, obsecrant, vt lapidem deponat, quam excantandi rationem tanquam superstitiosam detestamur. Tandem lapillum ab ore anguis eiectum panno serico excipientes ad vsum seruant, quem postea ad calcem huius capitis manifestabimus. Alij, ex Iacobo Hollerio, angui per caudam suspenso vas aqua plenum subijciunt, in quod aliquot post horas, vel dies, eructat lapidem, qui tandem vase exceptus totam aquam absumit. Al- *Lapis genitus in hydris.* *Ratio extrahẽdi lapidis ab hydro qualis.*

bertus aliquãdo ſe lapidem draconitem vidiſſe fatetur à Chelydro, aut rectius Cherſydro, vel Hydro exemptum, nigrum, & pellucidum, in circuitu coloris pallidi, cuius ſuperficies Serpentis icone refulgebat. Item Chriſtophorus Encelius, cum de lapide draconite vbertim pertractaſſet, ſubdit poſtea hæc verba. Noſtri quoq; Hydri, & Cherſydri gemmas nonnunquam in capitibus ferunt, quas vidi. Quare lapides ab hoc authore viſos fuiſſe conſtat: an verò in Serpentibus, vel alibi naſcantur, non obſeruauit. Forſitan, vt alij volunt, ex ſpuma mutuæ Serpentum attritionis, verno tempore, excitata, & Sole exſiccata generantur: quemadmodum etiam de Bufonibus explicatũ fuit. E

Generatio lapidis.

LOCVS.

AELIANVS ſcriptum reliquit Hydras in Corcyra ſtabulari, & adeo tetrum ſpirare odorem, vt appropinquantibus nauſeam generent. Verùm, vt noſtra fert opinio, hic author non de Hydris, ſed potius de Drymis verba fecit, qui, vt explicatum fuit ſuo loco, ob inſignem fœtorem, hominibus nauſeabundi exiſtunt. Tradunt quidem nonnulli circa Terracinam Italiæ, lacũ Mycleam nominatum, iuxta ciuitatem deſertam extitiſſe, cuius ciues Hydrorum multitudine pulſi fuerunt. Namq; ex Georgio Agricola, omnes paludes, putridis ſcatentes aquis, & piſcibus carentes, Hydris, & ranis redundant, vt palus Agnani inter Puteolos, & Neapolim ſita, & multæ aliæ apud nos, quarum nomina, breuitatis ſtudio, reticemus. Quamuis Hermolaus Barbarus Hydros primùm per terram reptare, & Cherſydros nominari, poſtea verò in aquis natare ſcripſerit. Nihilominus Priſci Authores totum oppoſitum ſentire videntur; nimirum Hydros in aquis primitùs verſari, quibus exſiccatis, per terram, victus conquirendi gratia, ſerpere. F

Terracina Italiæ.

In paludibus verſãtur.

Hancq; ſententiam potiſſimum amplecti debemus, cum Ariſtoteles in hiſtoria Animalium tradiderit, Natrices in vndis degere victũ conquirentes, ſed tẽpore opportuno oua extra aquas parere. Idcirco Olaus Magnus, in tabula ſeptentrionali, aues aquatiles ſecus quemdam lacum anguem fortè Hydrum roſtro ſtringentes pinxit: delectantur enim Hydri aquis, ſed præcipuè calidis: hac de re deſiderio caloris allecti, in aquis Thermarum, libentiſſimè natare ſolent. Vnde Geſnerus obſeruauit, quòd Redemptores balneorum ad Limagum lacum, cauentes, ne Hydri alueos ſubeant, laminas ferreas crebris foraminibus peruias emiſſarijs addunt. Tamen hi quoq; Serpentes, aduentante bruma, aliorum Serpentum more, ſubterraneos meatus ingredientes ad tempus vſq; vernum occultantur. Neq; putandum eſt, licèt in aquis corruptis verſentur, quod craſſante, ob aeris corruptionem, peſtilentia, immunes ſint: quandoquidem Virgilius de peſte agens ſic canit. G

Vbi oua pariunt.

Aquis calidis delectãtur.

Interit, & curuis fruſtra defenſa latebris
Vipera, & attoniti; ſquamis aſtantibus Hydri.

SIGNA VENENI.

SI pro cognitione ſymptomatum morſus huius anguis, ad Dioſcoridem confugiamus, is prodidit vulnus à Natrice inflictum dilatari, liuidumq; & ingens fieri, ſaniemq; inde atram, & maleolentem dimanare: namq; pus vlcerum æmulari videtur. Alioquin ex Nicandro, ſymptomata concomitantia morſum Natricis, præter enarrata à Dioſcoride, ſunt extrema totius corporis ariditas, & præſertim illius partis, quæ vulneri proxima eſt. Nam cum veneni natura ſicca ſit, omnes etiam partes ægrotantis ariditas reddit. Deinde puſtulæ paſſim per corpus exoriuntur, & dolores vehementiſſimi excitantur. Immò quoniam à vaporibus malignis, & venenatis ad caput vſq; elatis, humores liquantur; hinc magna oculorum caligo oritur, & vomitus bilis in naturam veneni tranſmutatæ ægrotantem affligunt; canit igitur Nicander in Theriacis hunc in modum. H

Sanies vulneris qualis.

Partis ſauciæ ariditas.

Caligo oculorum. Bilis vomitus.

Peſſima

A *Pessima quas fecit plagas hæc signa sequuntur,*
Arida tota cutis circum putret, horribilemq;
Eleuat aspectum, magni, ignitiq; dolores
Tandem hominem interimunt, mox plurima pustula surgit,
Ac aliæ ex alia bullæ se parte refundunt,
Et miscrum diris turbant affectibus ægrum.

Quamobrem Aetius demorsis à Cherſydro accidere illa ſymptomata retulit, quæ in ictu aliorum Serpentum prima fronte contingunt, vt tumor loci affecti, dolor continuus, vertigo, & vomitus bilioſus. Demùm Auicennas in duobus diſtinctis capitibus, & ſub duobus nominibus, nempe Andrio, & Hydra, de hoc angue verba faciens promulgauit; ex ictu Andri, dolorem vehementem, & partis læſæ inflammationem, nec non vertiginem, & vomitum choleræ fætidæ generari: hinc fit, vt patiens plerumq; hora tertia pereat. Aetius autem legit diem tertium. Quocirca ſi ægrotans hunc terminum euadit, hoc inde fieri ſcribit Auicennas, quoniam Hydrus nondum in terram eſt egreſſus; tunc enim nocentior euadere perhibetur. Amplius Auicennas agens de morſu Hydræ pronunciauit vulnus huius Serpentis dilatari, & nigredinem adipiſci, ex quo deinceps nigra, & fætida extillat humiditas. Hæc igitur Auicennæ verba Albertus Magnus in capite de Andrio omnia retulit.

Symptomata morſus ſecundum Aetium.

B

L. 25. de Anim.

MEDELA.

PHILOCTETEM aliquot nauium Ducem in Lemno inſula ab Hydro vulneratum narrat Homerus. Quamuis alij ipſum, dum aram Mineruæ aureæ cognominatæ purgaret, demorſum fuiſſe memorent. Vtcũq; ſit, eum à Græcis ibi relictum fuiſſe, & magnis afflictatum cruciatibus legimus; quoniam nouerant Sacerdotes Vulcani, cui inſula ſacrata erat, medicinam ſalutarem ictis ab angue conferẽtes priſtinæ ſanitati eos reſtituere. Denuò Orpheus Menalippo conſobrino ſuo, & venatori, cum ab Hydro in pede percuſſus eſſet, & de vita periclitaretur, iuſſit Scobem Oſtritæ, aliàs Ocitæ parti ſauciæ inſpergi: quo facto, tandem liber euaſit. Propterea de hoc lapide apud Marbodeum ſic canitur.

Li. 2. Iliad.

C *Scobs oritæ.*

In li. de gẽ.

Lethiferos morſus niger, atq; rotundus Orites,
Quos fera, vel cornu, vel ſæuo dente peregit,
Cum roſeo mixtus perfectè curat oliuo.
Per vaſtas Eremos, interq; feras gradientes
Illæſos ſeruat, morſus abigendo ferarum.

Cæterùm, cum noſtra ætate ſimilia non ſuppetant auxilia, confugiendum erit ad medicamina, quæ in hiſtoria Anguium conſimilium fuerunt exarata. Dioſcorides tamen, in hoc caſu, origanum tritum, & aqua ſubactum, & lixiuium cum oleo permixtum commendat. Immò corticem Ariſtolochię, aut quernam radicem minutim contritam præſcribit; deinde farinam hordei cum aqua, & melle colliquat, & rurſus Ariſtolochiæ drachmas duas cum poſca, & deinceps ſuccum marrubij in aceto exhibet. Marcellus in textu Dioſcoridis non origanum ſubactum, ſed maceratum legit. Præſtat autem ſubactum, ex ſententia Pauli Aeginetæ, vt commodius parti affectæ imponi poſſit. Præterea Dioſcorides, & Aegineta lixiuium cum oleo proponunt. Multi tamen vocem græcam, κονίαν, non lixiuium, ſed calcem, vel cinerem interpretantur, nec perperam: quãdoquidem calx, vel cinis, meliùs quàm lixiuiũ cum oleo, & reliquis liquidis permiſceri poſſunt, vt inſtar emplaſtri, loco affecto applicentur. Eãdem ſententiã amplectitur Cornarius in commentarijs ad Galenum de compoſitione medicamentorum ſecundùm locos. Præterquamquòd Aetius quoq; eodem Cornario interprete, calcem vinam, & ſimilia cum oleo permiſceri iubet: Inſuper, ex Ægineta, ſuccus Marrubij probatur; cum in textu græco πράσιε legatur: verumtamen Hermolaus Barbarus legit πράσου, nempe porri, ſed perperam, cum ſuccus marrubij, & non porri paſſim apud Authores in hoc caſu celebretur.

Li. 6. c. 51.

Ariſtolochia & Origanum probantur.

D

Calx cum oleo commendatur.

Ad finem Paulus Aegineta naſturtium ſylueſtre, aut aſphodelli fructum, vel florem,

aut

l.22.c.17 aut ſemen fæniculi non improbat; quæ præſidia in textu etiam Actuarij leguntur. Plinius iecore Hydrorum, ipſorummet morſui medetur. Item eryngium non parùm vtilitatis aduerſus Feras venenatas allaturum eſſe pollicetur, & peculiariter in Cherſydri morſibus, ſi illiniatur, efficaciſſimum eſſe prædicat. Neq; omittenda eſt verbenaca, quæ ad mentem Apulei, in ictibus Hydri minimè infrugifera eſſe perhibetur. Præterea magna antidota veluti theriaca, & mithridatium, & priuatim, ex Aetio, drachma nucum cupreſſi, cum æqua portione baccarum myrti, ex melle roſaceo, vel vino, in potu exhibita, commoditatis plurimum vulneratis à Cherſydro ſunt allatura. Celſus quoq; ſaucios à Cherſydro, ex panace, praſio, & ſatureia ampliſſimum fructum eſſe conſecuturos promittit; dummodo extrinſecis partibus, eodem tempore, ſtercus caprillũ ex aceto, vel farina hordeacea cum ſale, melle, ruta, & nepeta apponatur. Tandem Auicennas aliorum opinioni adhærens, emplaſtrum ex calce, calamentho montano, cortice radicis quercus, & oleo paratum vulneri ſuperponit; deinde puluerem nucum cupreſſi, baccarum myrti, & ariſtolochiæ cum vino, vel aceto propinat.

Iecur Hydrorum ad quid.

Magnæ antidoti laudantur.

Emplaſtrũ quale.

Poſtremò morſum Colubri, & remedia fideli hiſtoria exarauit Pareus, qui, dum Carolus Nonus, apud Molinos ageret, accerſitus fuit, vt coquum Dominæ à Caſtroperſeo curaret: hic enim lupulos legens à Colubro intra ſepem latibulante fuit vulneratus; ideoq; confeſtim dolorem fortè leuaturus, manu ori admota, vulnus ſuxit; quare lingua intumuit, & brachium ad ſcapulam vſq; eſt tumefactum: indeq; graui cruciatus dolore, ſyncope eſt correptus. Itaq; Pareus os patientis theriaca in vino diſſoluta ablui iuſſit: deinde eandem theriacam cum aqua ardenti propinauit. Tumidum brachium, vt ſanguis aqueus, & ſanioſus exiret, profundis ſcarificationibus aperuit: poſtea aqua vitæ cum theriaca, & mithridatio permixta, vulnus abluit. Tandem patientem in lecto calido, ſudore prouocato, vigilantem collocauit; hocq; artificio ægrotus poſtridiè omnium malignorum ſymptomatũ fuit expers: interim vulnere per diuturnum tempus expurgato, & theriaca frequenter loto, patiens paulò poſt conualuit. De Hydris vulgaribus nihil in præſenti trademus, cum rarò quemquam lædant, & ſi aliquam partem ſaucient, nullum aliud ſymptoma, præter ſimplicem ſanguinis fluxum, aut leuem inflammationem, patientem affligit: quemadmodum noſtri ranarum venatores multoties retulerunt, qui, ad coercendas ranas, proiecto hamo cum bolo, ſæpiſſimè Hydros extrahere ſolent: cum ambo hæc animãtia iſdem humectis locis delectentur. Idcirco Corinthi erat palma ærea, ſub qua inſculpti erant Hydri, & ranæ, anathema ex templo Apollinis Delphici allatum.

Remedia à Pareo adhibita in morſu colubri.

Hydri vulgares parùm noxij.

EPITHETA.

QVAMVIS epitheta in capite de Serpente in genere recitata, huic etiam animanti competere poſſent: nihilominus, quoniam poetę, præter illa, alijs etiam epithetis hanc ſerpentis ſpeciem ſunt proſecuti; non piguit in præſentia, hæc omnia breuiter exarare. Itaq; Hydrus, ratione coloris, ab aliquibus Græcis μέλας ὕδρος, & à Latinis niger, deinde cæruleus, & liuens fuit nuncupatus. Alij, ratione aſpectus, Hydrum turpem, toruum, & intortum indigitarunt. Alij meditantes huius anguis crudelitatem, eum immanem, ſontem, ſæuum, & ſtridentem appellarunt. Alij, ratione figuræ, longum, & pinguem, & ratione loci, Libycum, & Niligenam nominarunt. Demùm fuit nuncupatus Cadmeus, à Cadmo, Echionius, ab Echione vno ex ſocijs Cadmi, & Gorgoneus à Meduſa Gorgo cognominata, cuius capilli in turpes Hydros transfiguratos fuiſſe Poetæ fabulantur. His addamus, quod Baptiſta Mantuanus Hydros vocat ſepulcrales, aut quia in cæmeterijs aliquando verſentur, aut quia demorſi ab ipſis ad ſepulcrales latebras gradiantur: quamobrem ab eodem authore Hydrus aquis inimicus, & à Lucano aquæ violator fuit dictus; propterea quòd aquæ, in quibus hæ beſtiæ frequenter verſantur, ad vſum minimè idoneæ reddantur.

Epitheta ratione coloris.

Cadmeus. Echionius. Gorgoneus.

DENO-

A

DENOMINATA.

NONNVLLOS lapides ab Hydro, vel à Natrice denominatos eſſe compertmus; nam Camillus Leonardus Piſaurenſis, in hiſtoria lapidum, Hydrinum nuncupauit lapillum, qui in capite Hydrorum aliquando inueniri ſolet, cuius virtutes ad calcem huius capitis recitabimus. Rurſus eſt alia ſpecies lapidis à Natrice nomẽ deſumens, quam Germani linguam Natricum vocant. Albertus fortè huius meminit, quando ſcripſit ſe vidiſſe lapidem formæ pyramidalis ab Hydris, vel Cherſydris exemptum nigrum, non pellucidum, & in circuitu coloris pallidi. Deinde in capite de ophite retulit ophitem Veterum ideo ſic appellari, quia colore ſerpentes repræſentet, & illam ſpeciem lineis cinereis, & nigricantibus Hydrorũ lapidibus omnino eſſe ſimilem: quandoquidem ad Oſtiũ Tangræ, vbi olim regia ſedes Caroli Quarti fuit, in aree templum varijs decoratum gemmis conſpicitur, cuius parietes vndiq; tali ophite refulgẽt. Quapropter cum Albertus tales lapides formæ pyramidalis eſſe memoret, ſentire videtur eſſe illos, quos vulgus linguas Natricum appellat. Nos gloſſopetras Plinij linguæ figuram repræſentantes eſſe arbitramur. At illa gloſſopetra nigricans, quæ potius linguæ Pici aſſimilatur, & tamen à Germanis lingua Natricis nominatur, ex Georgio Agricola, in Saxonibus Luneburgi, in terra aluminoſa reperitur. Alioquin gloſſopetra Plinij figuram linguæ humanæ exhibet, & deficiente Luna, à Cœlo cadere creditur. Itaq; cum eadem figura pyramidalis in multis lapidibus obſeruetur, non caſu, ſed aliqua ratione hanc lapidis configurationem factam eſſe exiſtimamus. Siquidem quæ caſu fiunt, non in multis, nec frequenter, ſed in paucis, & rarò contingere ſolent. Geſnerus narrat oppidum eſse in Germania Aenipontem nuncupatum, in quo gloſſopetra ſeſquicubitalis oſtenditur. Nos quidem multos huius generis lapides, ſed non tantæ molis conſpicatos fuiſſe fatemur. An verò alicuius animalis poſſint eſse lapides affirmare non audemus, & potiſſimum cum Geſnerus ſcriptum reliquerit ſe nunquam adduci potuiſſe, vt crederet in Serpentibus tales lapides generari.

Lib. 3. Lapis Hydrinus.

Lingua Natricum.

Gloſſopetræ Plinij.

Vbi ſit gloſſopetra magna.

B

C

PROVERBIA.

AB aſpera, & ſæua Hydrorum natura Eraſmus hoc prouerbium decerpſit. *Hydris imitior.* quod adagium in homines minimè mites, & immiſericordes efferri poteſt. Recitatur aliud prouerbium ab Antonio Sabellico in quadam Epiſtola familiari, quod apud veteres authores, tum græcos, tum latinos minimè legitur. Adagium autem eſt tale ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ. nimirum. *Hydrus in dolio.* Immò Sabellicus narrat, etiam fabulam, ex qua prouerbium originem duxit. Hæc autem ſic ſe habet. Ruſticus quidam cum vinum in dolio conditum minui animaduertiſſet, magna admiratione circumſpicere cæpit, num ex aliqua vaſis rima liquor extillaret, & cum nihil comperiſset, ſuſpicatus eſt, nùm, ſe abſente, vicini ex dolio vinum haurire poſſent. Itaq; ſequenti die ad opus ſuum exiturus dolium diligenter obſignauit. At reuerſus, ſignis intactis, vinum nihilominus imminui obſeruauit. Tunc fortunam agricolarum deplorauit, quæ non ſolum in vite, ſed etiam in dolio calamitatem ruſticis afferret. Tandem exhauſto dolio, Hydrus vini potor in imo vaſis repertus eſt. Tunc res in iocum vulgi abijt: cum admoneat Plinius angues quamquam exiguo indigeant potu, tamen, data occaſione, vinum maximopere appetere. Adagium hoc minimè eſt inelegans, quod erit vſurpandum, quando cauſa non manifeſta, aliquis occulta præmitur calamitate; aut quando author diuturni alicuius mali tandem deprehenditur.

Hydris imitior.

Hydrus in dolio.

Fabula, ex qua Adagium.

L. 10. c. 22

D

E

MORALIA.

HOMINES omni ſceleris genere inquinatos, & veluti quaſdam lernas, & ſentinas vitiorum Hydris, ſiue Natricibus aſſimilandos eſſe arbitramur. Poſteaquam Suetonius, in Vita Cæſarum, prodiderit, quòd Tiberius ſagaciſſimus ſenex C. Caligolæ ingenium ita perſpexerat, vt aliquoties prædicaret exitio ſuo, omniumq; Caium viuere: & ſe Natricem Populo Romano, & Phætontem Orbi terrarum educare. Ex hac igitur maligna huius animantis natura fortaſſis Perciuallus deſumpſit argumentum cuiuſdam phrenoſchematis, in quo Natricem effigiauit cum Dicto. HINC HORREO. Cum hoc animal ſiue in aquis natet, ſiue in terris reptet, ſemper cæteris animantibus inſidias machinetur.

Inſ. Inſig.

Phrenoſchema.

Inſuper illi, qui luxu perditam adoleſcentiam inchoarunt, & ferè cum lacte voluptatem imbiberunt Natricibus perbellè comparantur: nam veluti tales angues primùm in aquis viuentes ranis paluſtribus aluntur, & ſtagnis exſiccatis per terram reptantes, ranas etiam terreſtres, ob conſuetudinem, inquirunt. Pari ratione, qui à teneris vnguiculis in aquis voluptatũ alti ſunt, per terram poſtea maioris ætatis gradientes, à carnis inquinamento, petulantia, & tandem ab aſſuetudine voluptatum minimè recedere poſſunt: ideoq; domi, foriſq; libidinoſi, impuri, & intemperantes, etiam ſenescentes ſemper habentur. Ratio autem eſt hæc.

F

Laſciui natricibus cõparantur.

Inueteratus enim fatuus bene viuere neſcit,
Neſcit, & exanimo fœdos depellere mores.

Cleo.

Immò, quod peius eſt, filij, & nepotes ad parentum imitationem, maximo eorum damno, inhoneſtam vitam ducere perdiſcunt: iuxta illud.

Cum pater, & genitrix ollas, pariterq; matellas
Collidunt, pueri cacabos confringere diſcunt.
Fiunt æquales nati genitoribus illic,
Sunt vbi non caſti ſigna, & monumenta pudoris.

Hinc patet, quòd hoc parentibus, & non filijs vitio aſſignabitur.

G

VSVS IN MEDICINA.

EX Colubro aquatili vtilitatem incredibilem aduerſus venenum rubetæ noſſe percepturos affirmat Plinius. Verùm, ex eodem authore, incohãdo à partibus ſuperioribus huius animalis, maximus dens Hydri maris, ſi pro dentiſcalpio, in odontalgia, adhibeatur, dolorem ſedat. Immò dentes duo ſuperiores huius anguis ad mitigandum dolorem dentium ſuperiorum, & duo inferiores ad tollendum dolorem inferiorũ, ex ſententia Plinij, vtiliter alligantur. Adeps verò Hydri præſertim Niliaci diligenter colligitur, & ſeruatur; quandoquidem natantes per flumen Nili perunguntur, ne à Crocodilis lædi poſſint. Tandem Plinius, iecore Hydri, ſe lithiaſi mederi profitetur. Syphar, ſiue ſpolium Hydri ab Encelio in vſu medico cõmendatur; propterea quod eius ſuffimentum ad vteri, & ſedis prolapſum vtiliter adhibetur. Item in Otalgia celebratur commodum, & ſalutare; quemadmodum Pictorius in Lerna malorum cecinit.

Lib. 32. c. 7.

Dentes hydri ad quid

Adeps hydri.

Iecur.

Syphar.

H

Otalgiæ remedium.

Auribus exuuium confert ſinuoſi colubri
Ex oleo læſis, quod ponit arte ſua.

Totum etiam corpus huius animalis, vel in eius defectu, vipera in olla includitur luto probè circumlita, & in igne ex ſarmentis vitium excitato crematur: ſiquidem huiuſmodi cinerem cum oleo permixtum, ad diſſoluendas ſtrumas, Syluius magnificat. Poſtremo loco examinãdæ ſunt hydrini lapidis virtutes, quæ à varijs authoribus tantoperè celebrantur. Primitus igitur in deſiccandis humiditatibus ſuperfluis, quæ humanum corpus identidem affligere ſolent, non infrugiferum eſt medicamentum. Sed antequam in his caſibus adhibeatur, Geſnerus huius lapidis bonitatem vaſe aqua pleno prius experiri

Strumariũ auxilium.

Examen probitatis lapidis hydrini.

A periri neceſſarium eſſe arbitratur. Conchæ igitur æneæ aqua plenæ, & ſignatæ lapidem circumligat, deinde ſi lapis eſt genuinus, quotidie cotylas duas, nimirū vncias decem, & octo, aquam decreſcere obſeruat. Quocirca in Hydrope tanquam ſummum præſidium commendatur. Geſnerus enim cuidam mulieri hydropicæ hunc lapidem circumligauit, eiuſq; ventrem in dies quatuor digitos decreſcere animaduertit, donec abdomen ad priſtinum, & naturalem ſitum redierit; nam tunc lapidem abſtulit, ne fortè natiuam etiam humiditatem deſiccaſſet. Camillus Leonardus Piſaurenſis & ipſe hunc lapidem ad Hydropicorum aquam inter cutem abſumendam probat, dum Hydropicus hoc lapide circumligatus, trium horarum ſpatio ad Solis radios manſerit: nam fœtidiſſima aqua per ſudorem elicitur; ſed cautè in vſu huius præſidij incedendum eſſe monet, quia non ſolùm extraneam, ſed connatam etiam humiditatem conſumit. At Kiranides hunc lapillum nō modò in ſuperfluo Hydropicorum humore exſiccando, ſed in fluxu quoq; lacrymarum, & in aliarum partium ædemate diſſipando ſummoperè extollit. Prædictis addit Camillus Piſaurenſis, quòd hic lapis venenatos etiam vermes fugat, & eorum morſibus medetur, item ſumptus lapidem veſicæ perfringere perhibetur.

Remedium hydropis.

L. 3. de lapid.

B

DE NATRICE TORQVATA. Cap. XVIII.

ÆQVIVOCA, SYNONYMA, ETYMVM.

C NON eſt in dubium reuocandū, quòd Natrix torquata hunc locum poſt Hydros occupare debet, poſteaquàm illorum naturam participans aliquando aquas ſubit: ideoq; Natrix meritò fuit appellata. Idq; magis confirmare debemus, non ſolùm quia ſit ſpecies Hydri, ſed etiam quoniam nonnulli hunc anguem verum Theophraſti Hydrum eſſe autumant. Torquata verò cognomento dicitur, ob nonnullos circulos, vel ſemicirculos, quibus pars ſuperior animalis, inſtar torquis, circumdatur; vnde Palumbus etiam Torquatus dicitur, cuius collum circulo quodam veluti torque cingitur. Verùm de hoc cognomento inferius, in rubrica deſcriptionis agetur. Scholiaſtes igitur Nicandri hac eadem ratione motus has Natrices πολυσπείρας, nempe multis cōronis inſignes nominauit. Præterea has etiam vocat μυάγρους, καὶ μυόθηρας: ideſt murium venatores: cum tamen myagros, vel myagron, apud Dioſcoridem, ſit etiam herba in campis naſcens, de qua ſuo loco agetur. Addit etiam Scholiaſtes hos angues alio nomine vocari ὄροφιας, ſed ſatius eſt legere οἰροφίας, nimirum domeſticos: cum οἶρος tectum exponatur. Namq; apud Pollucem ὄροφιας ὄφις legitur. Item apud Heſychium ὄροφιας ὄφις τῶν κατ' οἰκίαν, quoniam circa domorum tecta verſetur. Propterea apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata ὄφις οἰκουρός, nempe domus cuſtos nominatur. Ideoq; veriſimile eſt ab hoc Serpentis genere mures captari; cum circa domos verſanti alius cibus D facile non ſuppetat. Idcirco, quando in hiſtoria muſtelæ, illius antipathiam cum quibuſdam Serpentibus manifeſtauimus, hos proculdubio intelleximus: cum hi veluti, & muſtelæ muribus alantur. Quare Virgilius, quando in Georgicis, Colubrum tectis aſſuetum memorauit, Myagrum, & Orophiam ſortè intellexit; cum hoc Serpentis genus, mures coercendi gratia, circa domos diuagetur. Hinc aliqui colligūt Natricem torquatam eſſe myagrum Veterum, Hydrum Theophraſti, Ophim quibuſdam Græcis, Nerophim hodiè vulgò in Græcia, cuius mas Scorzone, & fœmina Scorzonera ab Hiſpanis vocitatur, vt aliqui autumant. Alioquin ille Serpens Hiſpanus, cui herba Scorzonera aduerſari fertur, ab hoc Serpente, iuxta deſcriptionem alibi allatam, diſcrepare videtur. Deniq; hunc Matthiolus Serpentem nigrum appellat, eumdemq; ad remedia morbi gallici requirit, ſicut apud ipſum lector videre poteſt. In Italia aliqui Carbonarium, alij Magnanazzo vocant. Germani, ex Geſnero Natern, alij Bick natern, ideſt Natrices venenatas, inferiores Germani, & præſertim Belgæ Schnacken dicunt.

Ordinis ratio.

Natrix cur torquata dicatur.

Lib. 4. de mat. med. c. 122.

Serpentes muſtelis inuiſi qui.

Myagrus Veterum qualis Serpens.

Serpens niger Matthioli.

DIF-

B

DIFFERENTIÆ ET DESCRIPTIO.

AETIVS Myagrum Veterum deſcribere videtur, dum inquit, hunc anguem ex craſſo in tenuem caudam abire, lato capite eſſe præditum, & mures comedere, neq; morſu necare, ſed inflammationem tantùm inducere. Huius Natricis iconem ad viuum expreſſam ſeruamus in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, vbi conſpicitur tenuis circa collum, & caput, craſſior pęnes ventrem, qui poſtea in caudam admodum exilem finit. Color tergi nigricat, circa aluum, color inter luteum, & viridem eſt medius lineis nigris virgatus, huius autem nota inſignis eſt in collo, nam maculæ candicantes è pallido, inſtar torquis, circulum tamen non abſoluentis apparent. Inter vtraſq; maculas in ſummo ceruicis anguſtum eſt interſtitium duarum forma ſquamularum, vbi maculæ vtrinq; quaſi triangulari figura in acutum deſinunt. Deinde maculæ nigræ ſplendidæ vtrinq; etiam poſt torquem ſingulæ conſpiciuntur.

Deſcriptio Natricis torquatæ.

F

Olim Geſnerus ſerpentem huius generis conſpicatus, longum tres dodrantes, cum quatuor digitis obſeruauit, dorſo coloris fuſci, capite ſimo, & depreſſo. Alibi Geſnerus anguem myagrum, vel Carbonarium nuncupatum deſcribens, ei caput latum, compreſſum, & reſimum aſſignabat, cum colore in ſincipite cinereo obſcuriore, quàm alibi, dorſo toto cinereo obſcuro, maculis vtrinq; ad latera nigris oblongis, & paribus interuallis. At circa collum maximas latiſſimas, & ſplendentes maculas nigras geſtare retulit. In lateribus capitis poſt oculos, ceù calli quidam eminent, vt de Aſpidibus Nicander tradidit. Poſt medium corporis ante principium caudæ, ſquamæ magis diſtant; itaut inter illas cutis nigricans appareat, cum alibi admodum ſint conferctæ. Lingua nigra eſt, & bifida, collo anguſtiori, & ventre craſſiori. Squamæ tamen in ima parte, & latiores, & paululum ſunt candicantes. Venter ſquamas habet tranſuerſas; itaut ſemicirculis ſquamoſis compactus eſſe videatur. In ſupremo capite paruæ, & multæ ſquamæ albæ, deinde in collo albi ſemicirculi cum paucis maculis nigris conſpiciuntur. At dorſum verſus, nigredine paulatim ſe dilatante, plus nigri, & minus albi apparet. Eſt autem hæc nigredo, præſertim quæ longius à capite diſceſſit, obſcurior, nec ita ſplendet, vt de alijs maculis dictum eſt. Cauda, quæ paulatim attenuatur, digitos octo circiter, lõga eſt, cuius initium maxime eſt conſpicuum: ſiquidem inchoat, vbi ſemicirculi deſinunt. Deinceps autem pars inferior binis ad exitum vſq; ſquamis conſtat, cum pars ſuperior pluribus, & minoribus integretur. Tandem dentes parui, ſerrati, & duplici ordine, ex Geſnero deſcribuntur. quare hęc deſcriptio Natricem torquatam aprimè repræſentare videtur. Præterea nonnulli obſeruantes caudam huius animantis ex craſſiore in valdè tenuem degenerare, in hanc venerunt ſententiam anguem hunc Spathiurum nominari poſſe, cum cauda inſtar ſpathæ mucronata eſſe videatur.

Opinio Nicandri.

G

Predicta deſcriptio quadrat Natricitorquatæ.

Spathiurus ſerpens.

Similem Natrici torquatæ alium eſſe anguem multi atteſtantur, qui vocem edit ſatis ſonoram, & æmulantem voces quarumdam rubetarum, cum tamen hęc magis grata, & ſuauior eſſe feratur: qua de cauſa hunc anguem Natricem rubetariam cognominarũt. Et quoniam Polonis Padaliza eſt ſerpens valdè maculoſus, & venuſtate admirandus, qui ſibilo à ruſticis cognoſci perhibetur: ideò à Natrice rubetaria eũ minimè diſcrepare tradiderunt: quamuis poſtea ictus remedium eſſe referant, vt pes patientis in ſcrobe terræ humidæ per diem naturalem ſepelliatur. Vtcumq; ſit hoc in loco tres icones exhibemus prima erit Natricis torquatæ, ſecunda Natricis rubetariæ, & tertia Natricis rubetariæ ſceleton.

Natrix rubetaria, qualis.

Remedium ictus huius anguis.

H

Natrix tor-
quata.

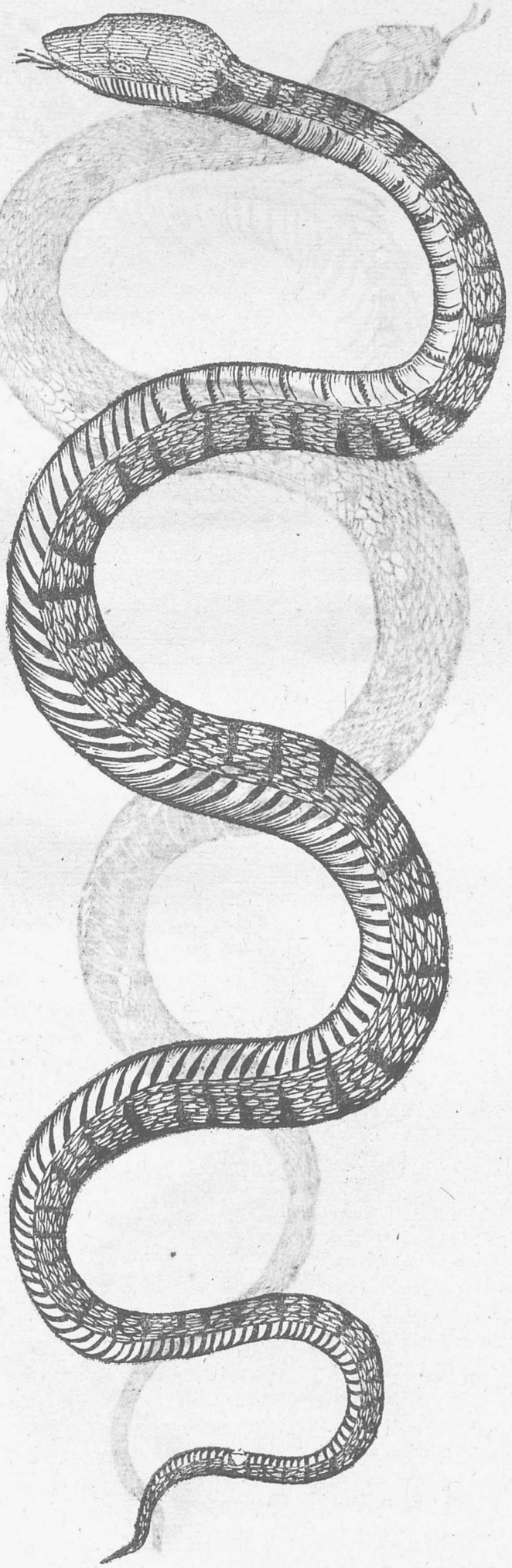

290

Natrix Rubetaria.

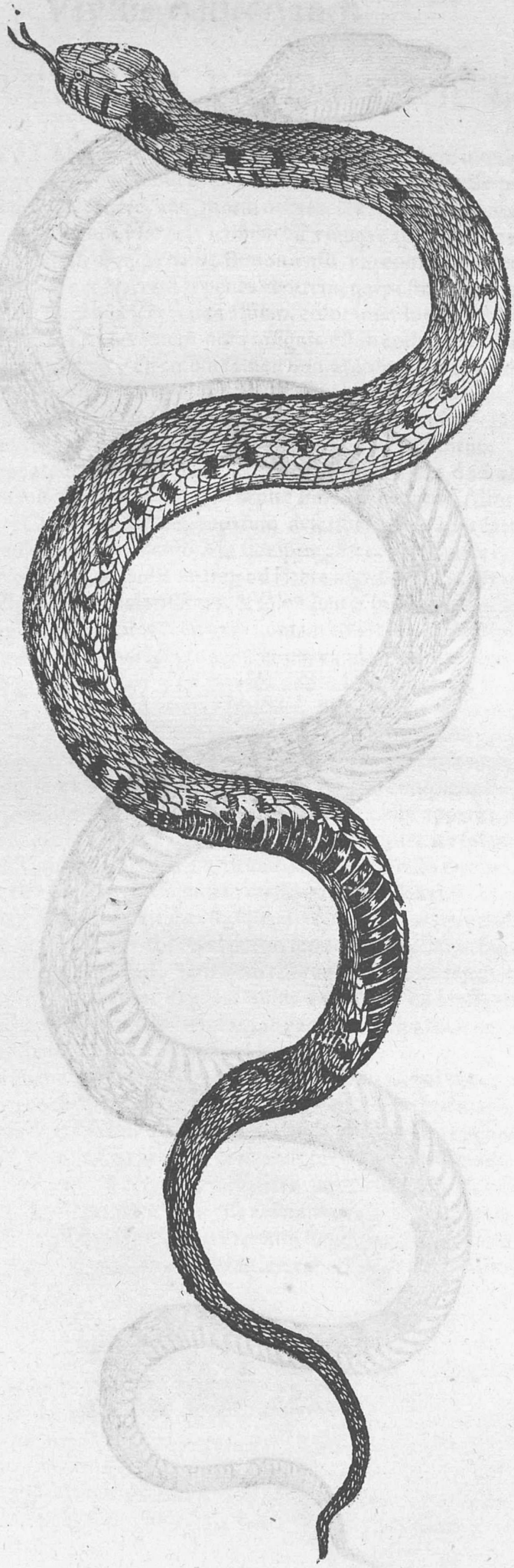

Natricis Rubetariæ ſceleton.

1 Maxillæ inferioris partes ſeparatæ.
2 Vertebra prona.
3 Vertebra ſupina.

E

LOCVS, ET NATVRA.

DEGVNT huiusmodi Serpentes in pratis vliginosis, aliquãdo in aquis, & interdum, caloris gratia, circa sterquilinia stabulantur, vbi non rarò parere solent. Huius generis Natricem, ad finem mensis Maij, Gesnerus habuisse fertur, quæ oua quatuordecim peperit; nam constitutio anni erat pluuiosa; ideoq; tales angues admodum frequentes esse dicebantur. Verùm cum à natura sibimet hanc proprietatem comparauerint, vt mures venentur: Gesnerus obseruauit circa Lucarnum, atq; Verbanum lacum tales angues non interimi, quoniam in Vinetis muribus sint infesti: immò, & muscis insidiari asserunt; quare hic Serpens non myagros solùm à muribus, sed etiam à muscis μυίαγρος cognominari poterit.

Proprietas mira huius serpentis.

Cur dicatur Myiagros.

Inferiores Germani, & præsertim Flandri tradunt vaccarum vbera ab his Serpentibus interdum sugi, & postridie sequi sanguinem, quam proprietatem Prisci Boæ attribuerunt. Addunt etiam per ora dormientium libenter irrepere, hominesq;, in quorum os intrarunt, sua uiter canere; deinde liberari, quando patientes supra vaporem feruidi lactis diu manserint: siquidem odore lactis illis gratissimo allecti corpora relinquentes egrediuntur, vt lacte in vase posito frui valeant. Quoad lesionem referunt hæc animalia rarò morsu, sed potius adstrictione partiũ nocere, quoniam partem aliquam spiris adstringunt, & reliqua parte caudæ dependentis hominem verberant, qui veluti baculo percussus non leuem contusionem reportare solet.

F

Homines habentes in ventre anguẽ quomodo liberentur.

MORALIA.

DVÆ huius animantis proprietates discurrendi campum moralibus præbuerunt. Primitus hoc animal leuissima de causa iram concipiens in hominem intuentem insilire solet, & spiris conuolutum caudæ verberare; propterea mulieri iram facile concipienti assimilatur, quæ bilioso agitata motu in quemcumq; obuium etiam insontem iracũdos motus exercet; cum furor fæmineus, & Tygridis, & Leænæ catulos inquirentis sæuitiam superet. Exemplo nobis fuerunt Medea, & Progne, quæ neq; etiam proprijs natis pepercerunt. De hoc enim canit quidã poeta hũc in modum.

G

Mulier irata assimilatur huic Serpenti.

Fœmina dum insanit malefido agitata furore,
Sæuitiam superat dira Leænа tuam.
Sæuior Hyrcana est hæc fœmina Tygride raptos
Dum catulos sequitur; fœmina sæua magis.
Exemplum præbet nobis irata Medea
Natos truncauit quæ furibunda suos,
Exemplumq; dabit nobis simul impia Progne,
Quæ teneri nati membra necata coquit.
Quod nisi perdoctus Iuuenalis cuncta referret
Crimina, quæ mulier fingere sæpè solet.
Vellem quandoquidem ritus memorare vetustos
Fœminei generis, & recitare dolos,
Cor mulieris enim cunctis spinosius herbis,
Felle tumet semper pectora bile dolent.

H

Quamobrem satius erit, omni conatu animi, hunc bilioſum furorem, more prudentis viri, euitare: cum non solum saluti corporis, sed etiam animæ sit detrimento. Vir igitur sapiens tranquilla mente cuncta aduersa patitur: quare non immerito Leo Decimus nullam virtutem patientia esse commodiorem iudicauit: vnde nullum opus, neq; publicum, neq; priuatum curabat, cui Insigne iugi non apponeret, cum hac inscriptione. SVAVE. Vicissim fatuus nullo prorsus moderamine coerceri potest, quin stultitiã suam vbicumque semper effundat, quod manifestatur his versibus.

Remedium aduersus iracundiã.

Nempe

A *Nempe furor ratione caret, præcordia frangit,*
Debilitat ſenſus ira ſeuera nimis.
Nos contra motus certa inuitamur habena,
Et frænum, atq; ſuum ſentiat ira modum.
Non ſapientis erit triſtari, aut corde dolere:
Paſſio prudentis pectora nulla premit.
Eſt ſapiens ſemper tranquillus mente quieta.
Ira trahit fatuos, inſpidoſq; viros.
Tempore cuncta quidem ſapiens moderatur in omni,
Addit, & in cunctis rebus vbiq; modum.
Scd fatuus nullo penitus moderamine ductus.
Stultitiam effundit ſemper vbiq; ſuam.

Præterea Natrix torquata hanc alteram ſibi vendicauit proprietatem, vt elato capite incedens, torquium ornamenta, quibus eſt inſignita, quaſi cunctis oſtentans ſibi complacere videatur. Quamobrem hanc beſtiã mulieres formæ dotibus inſignitæ, & etiam iuuenes noſtræ ætatis eleganti forma conſpicabiles æmulantur, dum aſſiduè in ſpeculo facies ſuas ſpectant, & nouos veſtiũ ritus in dies ſibi comparantes, tanquam tot pauo-
B nes ſemetipſos circumſpectant. Debent autem in mentem reuocare Pigmaleonem, qui ſuo labore lapideo nimium delectatus, in ſaxum tandem fuit transfiguratus, & Narciſſum, qui propriam in vndis amplexatus iconem ſubmerſus eſt. De his ergo ſic canitur.

Quidam homines Natricitor quatæ aſſimilantur.

Conſulit hic ſpeculum ſemperq;, & fungitur omni
Tempore, ſeu ſomno iaceat, lectoq; ſupinus,
Siue ſit erectus vitro ſuſpenſus inhæret.
Offitiam muliebre quidem eſt, hos fæmina quærit
Ornatus, ſpeculum, & pendet de fronte, puella
Retiolum, & mundum, contexta monilia, veſtem
Ordinat; idq; mares hodie comitantur, aguntq;,
Vt ſibimet placeant ſe ſe mulieribus æquant.
Noſtri etenim iuuenes habitus geſtant muliebres,
Illaq; virgo viri, nulla eſt diſcretio rerum.
C *Pigmalio effigiem fertur de marmore quondam*
Feciſſe, & proprium ſibi tam coluiſſe laborem,
Perditus vt fuerit vecors in marmora verſus.
Fonte ſuper vitreo perijt Narciſſus amore,
Dum ſua forma placet fatuo, quam vidit in vndis,
Stultorum numerus ſic creuit, & impia turba.

Idcirco iuuenis, qui lecta venuſtate eſt conſpicuus, probis etiam, & honeſtis moribus inſignitus eſſe debet; cum ſcriptum reliquerit Galenus, quòd animi mores corporis temperaturam ſequantur: quandoquidem in homine turpi, animus etiam deformis, & vitijs inquinatus regnare ſolet: nam elegantia animi cum pulchritudine corporis plerumq; copulatur. Alioquin de muliere formoſa, & ſtolida ſcriptum eſt in ſacris paginis, *Circulus aureus in naribus eius.* Vnde Diogenes, cum ſpetioſum quemdam iuuenem ſtultè loquentem audiuiſſet, hæc verba protulit. Hic è vagina aurea educit gladium plumbeum. Huc quoq; ſpectat illa Vulpes Aeſopica, quæ in officina ſtatuarij conſpicata pulcherrimum caput terreum, dixiſſe fertur. Pulchrum quidem eſt caput, ſed ca-
D ret cerebro. Quapropter ad rem apud Græcos hoc adagium ſolet circumferri δίσμορφος μᾶλλον, ἢ καλὸς κακὸς. Nimirum deformis, potius, quàm pulcher improbus. Solebat etiam Socrates Philoſophus (referente Apuleio) ſpeculo delectari, non tamen ritu fæminarum, & perſuadere diſcipulis, vt frequenter in ſpeculo ſe obſeruarent, quia hoc non ad decorationem, ſed ad doctrinam moralem attinere prædicabat: vt qui ſe formoſos ſpectarent, animi virtutibus, hanc corporis venuſtatem aſſociarent, atq; augerent. Sin verò ſe turpes eſſe conſpicerent, vt virtutis ope, deformitatem corporis tegere conarentur: quare ſi ratione corporeæ turpitudinis à ciuilibus conſuetudinibus arcentur, ſaltem ratione venuſtatis animi, ob virtutes acquiſitas, ad eaſdem ciuiles conſuetudines admittantur.

Elegantia animi cum pulchritudine corporis copulãda.

Diogenis ſententia in Iuuenẽ pulchrum, & ſtolidũ.

Diogenes ſpeculo delectabatur

Deniq; hanc vanam Natricis torquatæ oſtentationem profectò imitantur faſtoſi homines, & qui vel ob genitorum nobilitatem, vel rerum egregiè geſtarum copia, aut doctrina gloriantes, ſe iactare non deſinunt. Namq; veluti hæc beſtia varijs torquibus colorata, tandem inter abiectos, & abominandos animantes cõnumeratur: ita faſtoſi, & rerum mundanarum proſperitate, vel abundantia tumidi, tandem, vel de tenui creuerunt origine, vel quid, nonniſi indecorum patrarunt, aut ſcientiam primoribus tantummodo labijs attigerunt. Itaq; ſapienter canebat ille, qui hos taxabat hunc in modum.

Faſtoſi homines aſſimilantur Natrici torquatæ.

Alter enim miles geſtat calcaria ahena,
Alter, & in manibus Romula iura regit:
Miles ab antiqua ſe nobilitate ſuperbum
Iactat, & à Tullo tempora rege notat,
Aut genus à claris patribus, quos Romulus olim
Legerat, atq; alios enumerare ſolet.
Fortè tamen patres habuit, qui fœnore iniquo,
Fraudibus aut alijs ſtemmata parta gerunt.
Plures ſe faciunt ex nobilitate ſuperbos,
Quam virtute ſua non meruere tamen.
Doctoris quidam titulum, nomenq; tenere
Gliſcunt, ſe iactant, & didicere nihil.
De rebus fatuis vaniſſima verba loquuntur,
Eſſeq; prudentes, doctiloquiq; volunt.
Nil ſapiunt penitus, tantùm de cortice libri
Sumpſerunt tituli nomina vana ſui.

Poſtremò Natrix rubetaria iucundam, & ſuauem emittens vocem, ſub qua poſtea venenum latibulatur, ad meretricem iure optimo comparari poteſt, quæ blandis vocibus allectos iuuenes in exitium trahere ſolet: quemadmodum alias recitatum fuit de Sirenibus, quæ cantu ſuo allectos in naufragia deducebant: has quoq; Seruius ſecundum rei veritatem meretrices fuiſſe teſtatur, quæ, quoniam tranſeuntes ad extremam redigebant inopiam, ijs inferre naufragia à Poetis fingebantur. Idcirco D. Chryſoſtomus ad rem ſcribebat. Sicuti ſordes, & limus aures corporis obſtruere ſolent: ſic meretricis cantus aures mentis ſtipant, atq; immundas reddunt: quaſi enim ſtercus huiuſmodi colloquia auribus veſtris immittant, & quod barbarus ille minabatur dicens, comedetis ſtercus veſtrum, id nunc multi non verbo, ſed re, in vobis faciunt, immò verò multò peius, atq; fœdius. Hactenus Chryſoſtomus. Quare ſapientis viri intererit ad minimum prædicti cantus tinnitum, aures obturare, & ad imitationem Alphonſi regis Aragonum, ad altiorem contemplationem animum dirigere. Hic enim Rex, ex Syluio, dum ſuauiter obſtrepebant (vt fieri ſolet in Aulis Principum) tibicines, & varijs clangoribus aures Regis obtundebant, arrepto, quod fortè ad manus erat, Ciceronis volumine, hæc verba protuliſſe fertur. Ceſſate Muſici, adeſt enim, qui mecũ dulcioria miſceat Princeps romani eloquij Tullius. Nos autem, huius loco, ad euitandam vaniloquentiam, ſacris Biblijs apprehenſis, multò ſuauiora, & diuiniora meditabimur.

Meretrix comparatur Natrici torquata.

Homil. 38. in Matth.

De Dict. & fact. Reg. Arag.

DE BOA. Cap. XIX.

ÆQVIVOCA.

IN Hydrorum, ſeu Natricum numero Boam recenſendam eſſe arbitramur, cum horum animantium moribus, & natura potiatur, veluti in antecedentibus capitibus fuit relatum. Verùm, quoniam hoc nomen, Boa, extra ambiguitatem non eſt repoſitum: propterea prima fronte æquiuocationem ponderabimus: Plinius igitur Boam quamdam affectionem humani corporis eſſe conſtituit, in qua corpus papulis quibuſdam rubicundis turgeſcit, quæ poſtea ſambuci ramo leuiter contactæ delẽtur. Alij

Boa morbi genus.

Boam

A Boam eum eſſe affectum tradiderunt, quando cutis rubeis puſtulis exaſperatur, quas Græci hydracia vocant ab Hydro angue, cuius ictibus talia tubercula excitantur. Quapropter Iſidorus tumorem ex morſu Hydri ortum, ideo Boam appellari decreuit, quoniam ſimo Bouis impoſito ſanetur. Quicquid alij referant, quòd Boa ſit quidam morbus, cuius cauſæ hactenus medicis ſunt incognitæ: qua de cauſa Vulgò *Rubello* nuncupatur.

L. 12. Orig.

Huius affectionis etymum.

Cæterùm Feſtus Boam eſſe tumorem crurum ex labore longi itineris genitum exiſtimauit. Quamuis Perottus oppoſitæ fuerit ſententiæ; ideoq; ſcripſit Boam, ſiue Bouem morbum eſſe, quando corpus papularum multitudine efflorescit, ad ſimilitudinem earum, quæ ex morſibus Boæ ſerpentis reſultant, idq; Feſto Pompeio incognitum fuiſſe affirmat; quãdoquidem ſi hoc nouiſſet, proculdubio Boam eſſe tumorem crurum, ex labore viæ productum non retuliſſet. Nihilominus Salmaſius in Solinum ſententiæ Feſti videtur adſtipulari, dum originem græcam huius vocabuli aſſignat. Inquit enim, quòd βοᾶν paſſio ex labore exponitur, quæ vox Aeolicè Βών, Latinè Boa vocatur. His addamus vnum obſeruatione dignum, nimirum, quòd hodie crura diu morantium apud ignem

Boa tumor crurum.

B rubicundis quibuſdã notis colorantur, quas maculas Vulgus Vaccas, quaſi Boas appellat. Deniq; Βόα, nempe Boa fuit nomen meretricis, quemadmodum apud Athenæum legitur.

Boa fuit nomen meretricis. Lib. 13.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

BOA, vel Boua apud Perottum legitur, eſtq; Serpens, vt multi putãt, nomenclaturam ſibi vindicans ab effectu, cum ſit tam immenſæ molis, vt bouem integrum deglutire poſſit. Nihilominus, ex rei veritate, hoc animal armentorum greges ſequitur, & rigua vaccarum vbera ſugit: quapropter à populatione Boum, ad mentem Iſidori, Boæ nomenclaturam ſibi vindicauit. Hinc etiam Georgius Agricola etymum deduxit, quia hoc Serpentis genus lacte bubulo primum ali exiſtimauit. Ideo Georgius Pictorius in Lerna malorum hùc reſpiciens canebat.

C *Boa quidem Serpens, quam Tellus Itala nutrit*
Hunc bubulum plures lac enutrire docent.

Hanc autem falſam eſſe etymologiam tradit Salmaſius in Solinũ: cum ſcribat ali lacte, non eſſe proprium ſolius Boæ, ſed omnium Serpentum, vt noſtri ruſtici teſtificari poſſunt: cum omnes angues lac ſummopere appetant. Deducit autem etymum ex græca voce βύης, quæ idem ſignificat, quod δύτης: at Aeoles Bæotij dicebant βύης, inde Boa. Αύτης verò redditur vrinator, quemadmodum & δυτικὸς, qui ſolet aquas ſubire, vt δυτικὰ ζῶα apud Ariſtotelem, nempe animantia, quæ in aquis ſe ſubmergunt. Hinc clarè colligimus Boam ſpeciem Hydri eſſe conſtituendam. Germanicè Vnke dicitur, veluti Georgius Agricola in libro de Animalibus ſubterraneis tradidit.

Omnes ſerpentes lacte ſummopere delectantur.

Etymologia græca.

NATVRA.

D INaturam huius Serpentis inquiramus, ex multorum Authorum ſententijs comperiemus ipſam in immenſum excreſcere: itaut non ſolum longitudo, verum quoq; latitudo ſit admiranda. Namq; D. Claudio Principe, ex ſententia Solini, occiſa fuit Boa in Vaticano, quæ integrum infantem in aluo geſtabat. Quamobrem non immeritò turpi aluo prædita eſſe ferebatur à Baptiſta Mantuano hoc verſu.

Picta cutem ſcytale, turpi Boa flexilis aluo.

Quamuis multi tradant hanc beſtiam in Italia, ob frigidiorem aeris temperiem, in tantam magnitudinem minimè excreſcere. In Calabria tamen hoc animal grandius obſeruatur, quam alibi: cum illa regio ſit calidior. Cæterùm in regionibus Indicis immenſa propemodum huius animantis auctio obſeruari perhibetur.

Boa eſt magnus Serpens.

Quoad qualitatem veneficam, Albertus prodidit ictum Boæ malignum, & venena-

tum

tum esse, sed sibi constare non videtur, quoniam paulò ante scripserat Boam esse de genere Draconum tertij ordinis; cum tamen venenum tertij ordinis non curandum, & nihili faciendũ esse statuerit. Communis tamen opinio Authorum est Boam morsu inflammationem tantummodo generare. E

Qualitas veneni.

DE HYDRO MARINO.

Cap. XX.

SYNONYMA. ETYMVM.

POSTEAQVAM Plinius, Aelianus, & Solinus Serpentes tam in aquis dulcibus, quàm salsis degentes, Hydros nuncuparunt, & hactenus de Hydro aquarum dulcium actum sit, rationi consonum esse iudicauimus, de Serpentibus etiam marinis sermonem habere. Et licet in historia piscium, horum mores fuerint examinati: nihilominus ad anguium historiæ perfectionem, horum etiam natura præsenti in loco ponderanda est. Itaq; Hydrus marinus Aristoteli ὄφις παλαίσσιος, nempè Serpens marinus nuncupatur. Plinio, vt in progressu historiæ patebit, Draco etiam nominatur. At Bellonius, & Saluianus hunc Plinio Ophidion quoq; dici opinantur. Verum Rondeletius, & rectè, vt nostra fert opinio, hos diuersos esse animantes ostendit. Etenim Ophidion, licèt Congro (cui colore, & corpore Serpentem marinum assimilat Aristoteles) similem esse referat: tamen Ophidion ipsi exiguus est piscis: cum tamen Serpens marinus permagnus, & non paruus dicendus sit. Rursum Saluianus tradit Serpentem marinum Aeliano planè fuisse incognitum, quoniam μύρον etiam, vt credit, anguem marinum appellari scribat. Cæterùm non animaduertit μύρον, ob anguinam figuram, ità nominari, quod hodierni etiam piscatores, ex Rondeletio præstant. F G

Ordinis ratio.

Lib. 2 hist. Anim. cap. 35.

Draco marinus Plin.

Ophidion.

DIFFERENTIÆ ET DESCRIPTIO.

IN Africa, referente Aristotele, magnitudo marinorum anguium admiranda est: nonnulli enim (inquit) vbi triremi applicuissent, ossa multorum boum vidisse narrant, quos absumptos fuisse ab anguibus non dubitarent; cum triremes in altum productas quamprimum angues insectarentur, & nonnulli aggressi triremem euerterent. Immò Olaus Magnus tradit circa Noruegiam interdum apparere Serpentem ad centum, vel ducentum pedes longum, tranquillo etiam Mari Nautis infestum: itaut hominem interdum à naui abripiat. Nauim ab eo inuoluiasseruant tantam, quantæ ferè in nostris fluuijs maiores fieri solent, quæ mercium vecturæ destinãtur, & inuolutam subuerti: deinde spiras supra mare tantas aliquando erigere, vt nauis per vnam transire posset. Idem Olaus Magnus alterius marini Serpentis iconem exhibet, quem flauo insignitum colore in Balthico, vel Suecico Oceano versari prodidit, triginta, aut quadraginta pedes longum; qui, nisi irritatus, neminem lædit. Hic quoad corporis figuram similis est ei, quem nomine veri, & genuini Serpentis marini expressimus. H

Plinius quoq; testificatur apud insulas quasdam ante Persidem, Hydros marinos vicenum cubitorum teruisse classem. Et Solinus inter Promontorium Carmaniæ, & Arabiam, quinquaginta millia passuum interiacere, deinde tres insulas esse ait, circa quas Hydri marini vicenum cubitorum longitudine egrediuntur. Sinthum fluuium maximum esse eorum, qui circa mare rubrum sunt, & plurimùm aquæ in mare educere, itaut procul ab eo in pelagus aqua candicans profluat, Arrianus in nauigatione maris rubri fatetur: cæterum nauigantibus è pelago versùs hanc regionem, in qua se Sinthus amnis exonerat coniecturam de loco facere ex Serpentibus qui ex alto eis occurrunt.

Hydri marini magna molis.

Serpens Balthici Oceani.

Li. 6. c. 23.

Hydri Marini vbi maximi.

rupt. Et paulò poſt addit; ſinus, qui Baraces appellatus, valdè periculoſus, & nauigantibus vitandus eſt &c. Ad eum autem à pelago tendentibus, loci inditium faciunt Serpentes, qui prægrandes, & nigri ſeſe offerunt. Nam in ſequentibus locis, & circa Barygazam minores, & colore luteo ad aureum inclinante obuij ſunt. Denuò Barare ſinus eſt ad fluuium ibi ſe exonerantem, &c. Hæc etiam regio è pelago adnauigantibus prænoſcitur ex Serpentibus, qui illic obuij ſunt, capite, quale Draconum eſt, oculiſq; ſanguineis. Meminit item Virgilius maximi Serpentis marini, quando de Laocoonte Neptuni Sacerdote cecinit hunc in modum.

Serpentes grãdes, & nigri.

L. 2. Aeneid.

Laocoon ductus Neptuni ſorte Sacerdos
Solemnes taurum ingentem mactabat ad aras.
Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horreſco referens) immenſis orbibus angues
Incumbunt pelago pariterq; ad littora tendunt.
Pectora quorum inter fluctus arrecta, iubæq;
Sanguineæ exuperant vndas: pars cætera pontum
Pone legit, ſinuatq; immenſa volumine terga,
Fit ſonitus ſpumante ſalo; iamq; arua tenebant,
Ardenteſq; oculos ſuffecti ſanguine, & igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.

Verùm, quoad Serpentem marinum propriè dictum, is ab Ariſtotele duobus in locis eleganter deſcribitur. Illum enim Serpentibus terreſtribus aſſimilat, niſi caput haberet Congro ſimile: item colore, & corpore Congri, ſed ore terreſtribus anguibus acutiore. Gillius verò vir alioquin prudens marinum Serpentem eum eſſe credidit, qui, aliorum virorum doctorum iuditio, eiuſdem Ariſtotelis Acus eſſe perhibetur, cuius caput in fiſtulam longam, acum imitantem deſinit; ideoq; noſtris piſcatoribus tales piſces *Aguſelle* ab acu nominantur, & à Gallis Trombete, quia roſtrum tubam imitetur. Præterquamquod Acus à capite ad podicem, corpore eſt hexagono, à podice ad caudam quadrato; quæ forma neq; anguibus terreſtribus, neq; marinis, neq; ipſis Congris competit. Deceptus autem eſt Gillius, quia Ariſtoteles anguibus marinis os acutius, quàm terreſtribus, aſſignauit.

Li. 2. hiſt. Anim. cap. 14. & l. 6. c. 37.

Acus Ariſtotelis eſt piſcis.

Genuinum autem marinum Hydrum Bellonius, & Saluianus exhibuerunt, nimirum eumdem, quem nos multis ſpiris implicatum repræſentamus, non quia per mare ita inuolutus incedat, ſed tantùm ad exprimendam longitudinem, ita pingitur. Addit præterea Ariſtoteles, in deſcriptione, colorem anguis marini Congro eſſe ἀμαυρότερον, ideſt, Gaza interprete, obſcuriorem. Bellonius hunc colorem obſcuriorem, nigriorem exponit, quã ſententiam affirmare non audet Saluianus immemor eorũ, quæ ab Ariſtotele recitata fuerunt, quando ſcripſit, complura horum anguium eſſe genera colore numeroſæ varietatis.

Hydrus marinus genuinus quales.

Interim ipſe Saluianus ſuum Serpentem marinum dorſo ſubrubro, lateribus ſubflauis, & imo ventre ſubalbido eſſe pronunciat. Rondeletius hoc animal ſic deſcribit. Eſt terreno, vel fluuiatili ſimilimus, & ad trium, vel quatuor cubitorum longitudinem Serpens marinus accedit. Corpore eſt rotundiore, quàm anguilla, capite Congro ſimili. Maxilla ſuperior inferiori eſt longior. Dentes in maxillis, & in palato, ritu murænæ, ſed rariores habet. Pinnulas duas ad branchias, veluti anguilla. Colore eſt fuluo, præter ventrem, & roſtrum, quæ partes ſunt cinerei coloris. Oculi flaueſcunt. Internis partibus à muræna non diſcrepat. Huius Serpentis cadauer exſiccatum, quod adhuc in Muſæo Illuſtriſs. Senatus Bononienſis ſeruatur, fuluum etiam colorem retinet.

Deſcriptio ex Rondeletio.

Serpens marinus.

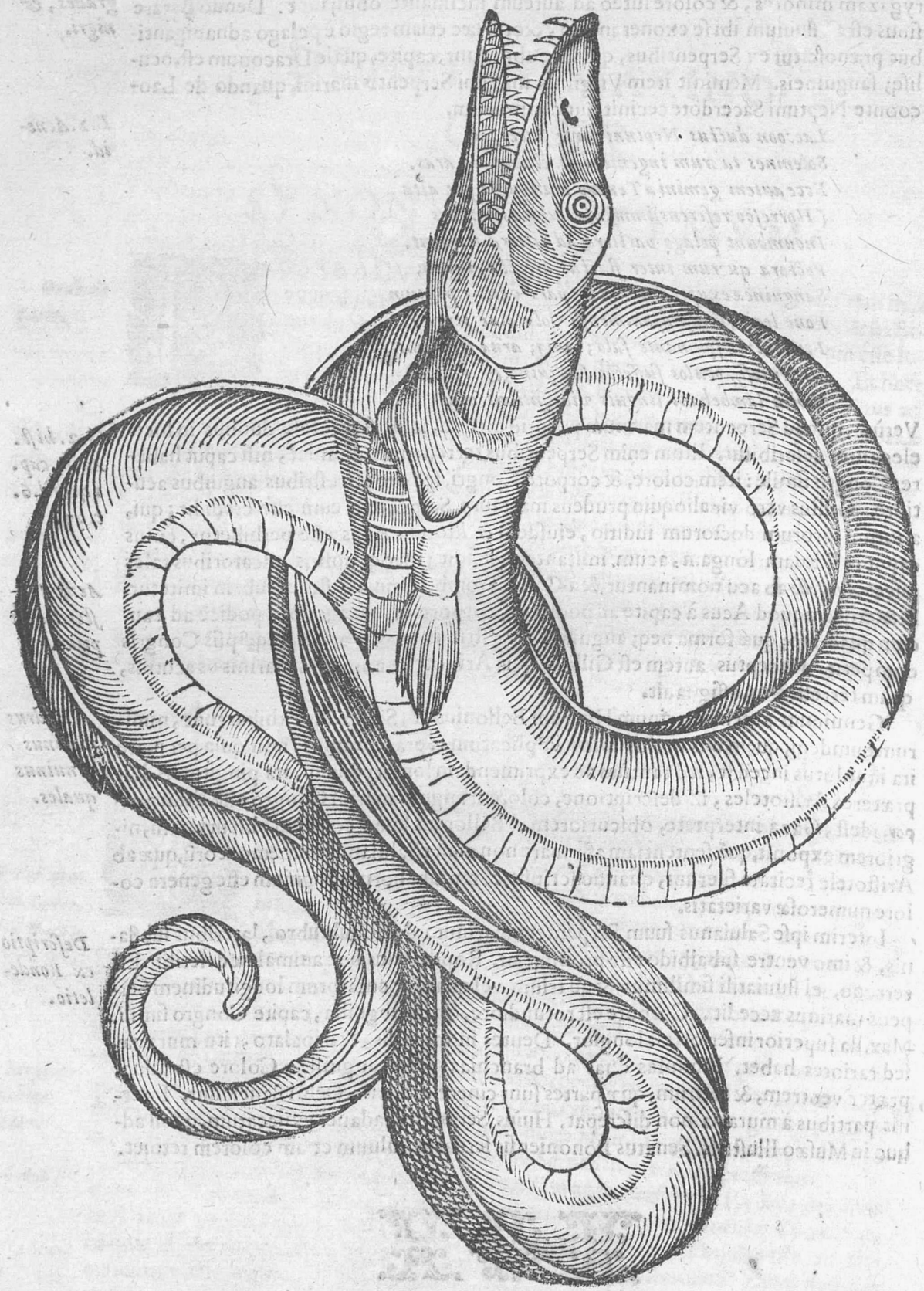

Serpens marinus
mari Noruegico
familiaris.

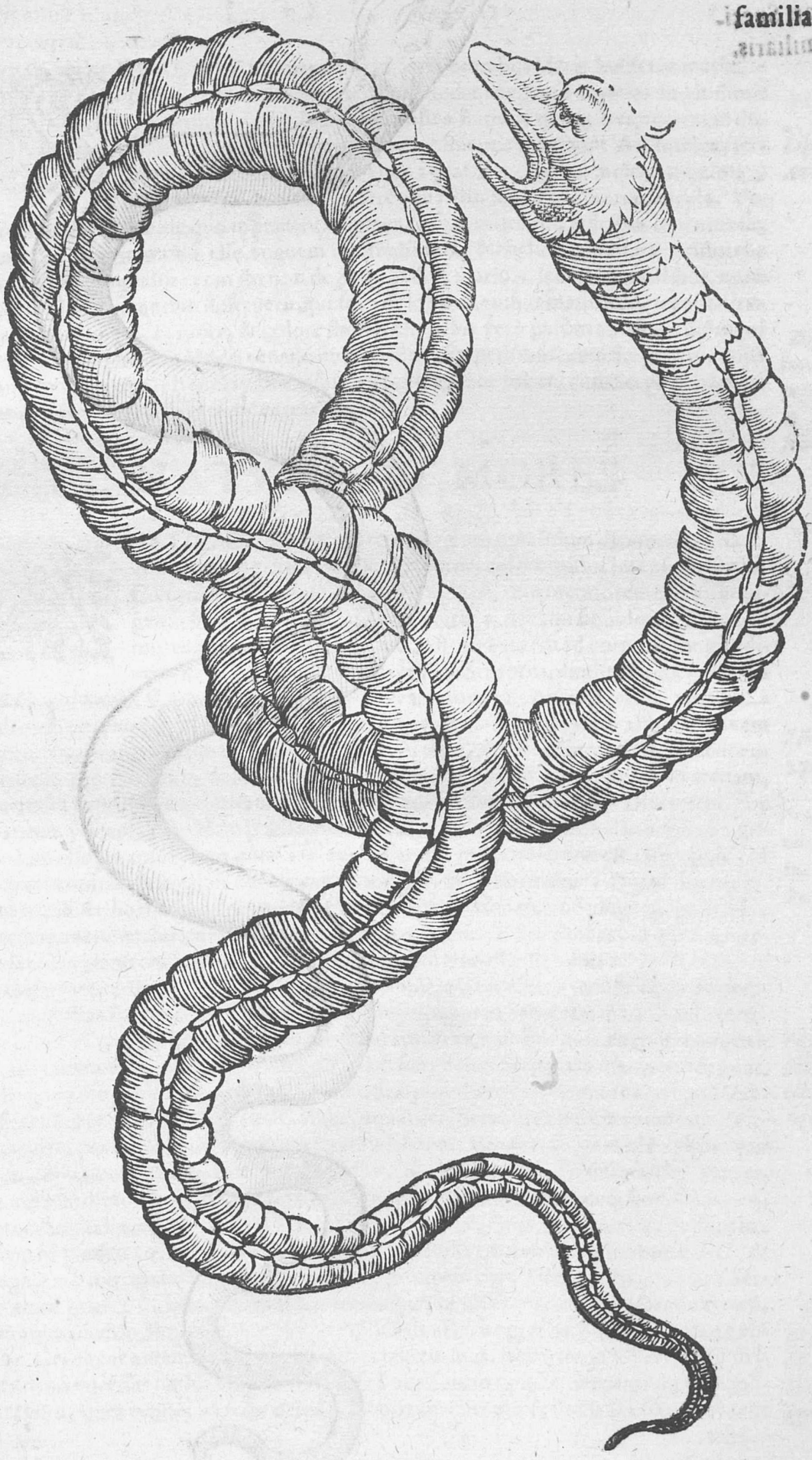

Serpens marinus flaui coloris mari Suetico familiaris.

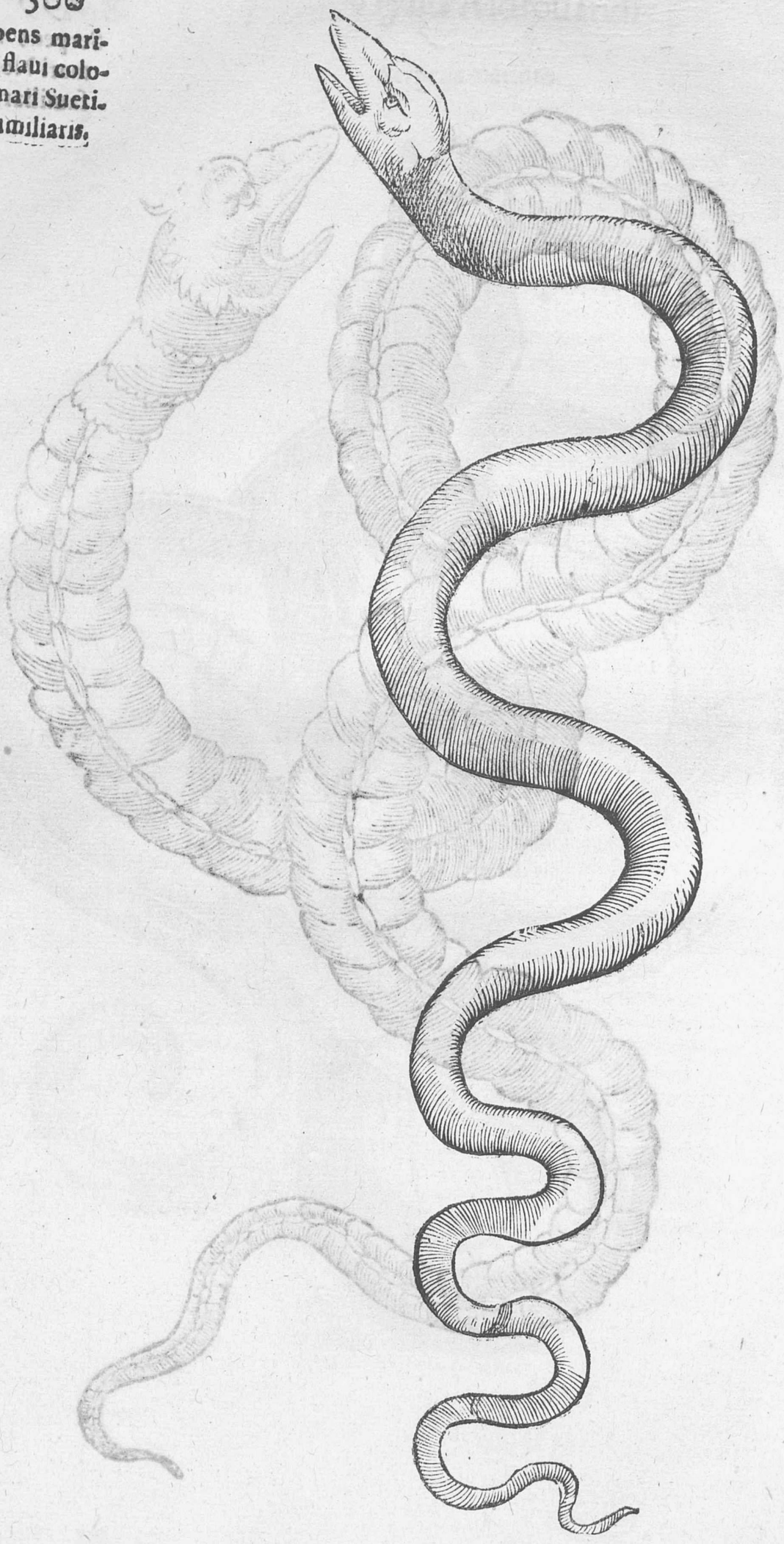

A

LOCVS.

SERPENTEM marinum in locis omnibus Maris indiscriminatim stabulari non est asserendum: siquidem negat Aristoteles in altissimis gurgitibus nasci. Nunquid postea flumina quoq; frequentet, in dubium verti potest: quoniam monimentis mandauit Aristoteles, serpentium alios terrestres, alios aquatiles esse; quamquam maxima pars sit terrestris, exigua ferè aquatilis, scilicet fluuiorum incola. Verumtamen cum hic, de quo in præsentia agitur, nusquam in aquis dulcibus inuentus sit, marinum tantummodo esse anguem affirmabimus. Neq; hoc præcitatæ Aristotelis sententiæ repugnabit: cum ibi non de Serpentibus marinis, sed de fluuiatilibus, quos vocant Hydros, tantùm disseruerit, qui toto cælo ab anguibus marinis discrepant. Præterea hos Congro, corpore, & colore similes esse, illos verò parùm ab aspide distingui

Lib. 2. hist. An. c. 14.

B posse retulit. Demùm Hydri veneno nullis cedunt Serpentibus, cum Serpens marinus planè sit innoxius. Item Hydrus respirat, & pulmones habet, cum Serpens marinus branchiatus sit, & respiratione careat.

Differētia inter hydrū marinum, & fluuiatilem.

NATVRA, ET MORES.

ARISTOTELES Serpentem marinum non solum ἀμαυροτέρον, ideſt, vt nonnulli peritiores interpretantur, colore minus intenso, quàm sit Congrus; verū etiam σφοδροτέρον, ideſt, vehementiorem esse promulgauit; siue, vt Theodorus Gaza vertit, acriorem: siquidem hæc vox ad mores huius animalis referenda est, non autem ad corporis longitudinem, vt Bellonius sapienter retulit. Si captus, dimittatur foris (ἐὰν δὲ φοβηθῇ, καὶ λυφθῇ, Vuottonus sic reddit, si timeat, atque piscatores euertat) arenam

C rostro quamprimùm adacto terebrat, subitq; totus. Plinius, cum alibi draconem Aristotelis, Araneum appellauerit; hoc tamen in loco, pro Serpēte marino, Draconem marinum pronunciauit, dum inquit: Draco marinus captus, atq; immissus in arenam, cauernam rostro mira celeritate excauat. Et quamquam Rondeletius Draconem, siue Araneum piscem idem etiam præstare tradiderit, nihilominus huic nullam fidem adhibendam esse putamus, tum quia hoc animal nullo rostri mucrone est instructum, vt Serpens marinus, tum quia obtusa capitis magnitudine impeditur. Quamobrem certum est, ab Aristotele hanc proprietatem Serpenti tantùm marino assignatā fuisse. Hoc autem monendum fuit, ne quis hac occasione, res diuersas confundat, id quod Albertus fecisse videtur, vt in Aranei, siue Draconis historia ostensum fuit.

Lib. 9. cap. 27.

Proprietas mira huius animalis.

Gesnerus, ex Germanico Schiltbergeri cuiusdam Bauari Monacensis libro de peregrinationibus suis, quas captiuus à Turcis obiuit, pugnam Serpentiū marinorū, & terrestriū describit, quam licèt pro certo non habeamus, eam nostro huic animāti conuenire, hic tamen eam adscribere libuit, quoniam simpliciter Serpentes marinos nominat. In Regno Genyck vocato, vrbs est nomine Sampson. Eam quo tempore ego apud Vueiasitam Turcarum Regem eram, Colubri aquatiles, Serpentes terrestres innumeri circumquaq; per milliaris ferè spatium circumdabant. Venerant autem hi è syluis, quæ multæ sunt in vicina regione Trieusik dicta, illi verò è mari. Hi dùm colligebantur, per nouem dies, nemo, præ metu, ex vrbe egredi audebat, quamuis neq; hominem, neq; cætera animalia læderent. Quamobrem vrbis, siue regionis Princeps, ne quisquam etiam hominum eos læderet, edicebat: non sine iussu Diuino rem adeo mirabilem, & magnæ alicuius mutationis signum euenire interpretatus. Decimo die, duo hæc Serpentium genera inchoatum diluculo conflictum ad Solis vsq; occasum produxerunt, quo animaduerso, Princeps cum paucis equitibus vrbem egressus, pugnam spectare voluit; Cedebant autem Serpentes aquatiles terrestribus. Reuersus in vrbem, ac postridie denuò egressus nullos amplius viuos, sed occisorum tantùm Serpentium octo millia reperit, quos omnes, scrobe defossa, humo tegi curauit, & Vueiasitæ Regi nuper ea

Pugna Serpentiū marinorū, & terrestriū.

Princeps ad spectandā pugnā Serpentum egreditur.

vrbe potito, euentum litteris nunciauit, qui, hoc oſtento tanquam ſibi proſpero, & B
fælicia portendente, gauiſus eſt. Hæc ille.

Serpentes autem marinos in terra aliquandiù degere poſſe ex Ariſtotelis ſententia probari poteſt, cuius verba in capite de Congro recitata fuerunt. Item dari Serpentes, qui è terra in mare exeant, teſtatur Bellonius his verbis. Cum circa Abydum obambularem, in paruis quibuſdam alueis, ſeu canalibus ſalſis inueni Serpentis terreſtris ſpeciem, qui toto ferè die in mari viuit, quemadmodum Coluber in aqua dulci: ſomni verò cauſa in terram egreditur. Colore fa mè ruber, ſed maculis etiam fuſcis, aut cinereis varius eſt.

Serpentes à terra aliquando in mare exeunt.

VSVS IN CIBIS, ET MEDICINA.

BELLONIVS, in libro ſuo Gallico de piſcibus, Serpentem marinum F
eſui quidem ſcribit eſſe aptum, quemadmodum cæteri animantes marini longi, & lubrici, vt Congri, anguillæ, muſtelæ, & ſimiles, verùm propter nimiam cum terreſtri Serpente ſimilitudinem, pleroſq; ab hoc animali conſpecto, tanquàm ab angue, & non piſce abhorrere aſſueuerat. Si vim medicam huius beſtiæ perpendamus, Plinius ad vrinæ incontinentiam valere tradidit, dummodo cum radice lilij adhibeatur.

Serpẽs marinus edilis.

Li. 32. c. 2.

DE SCOLOPENDRA MARINA. Cap. XXI.

SYNONYMA. G

VT hęc Serpentium hiſtoria omni ex parte perfecta, & in genere ſuo abſoluta eſſet, nonnulla de hoc animali ad Inſectorum genus ſpectante addere libuit; tum quia inter reliquos Maris animantes, veluti hirudines, & lũbricos marinos, graphicè anguem repræſentet, tum etiam, quoniam in Inſectorum hiſtoria, omnes Scolopendræ icones non fuerunt impreſſæ. Quare cum in antecedenti capite, de Serpente marino egerimus, non erit abs re in præſenti de alia beſtia marina diſſerere. Itaq; σκολόπενδρα θαλάττια, nempe Scolopendra marina, ob ſimilitudinem cum terreſtri, ita nuncupatur, quia terreſtris ſic fuit nominata, quaſi ἔχουσα σκολόπα ἐν τῇ ἕδρᾳ, quoniam in extremo (quod caudæ loco eſt) ſuperemineat corniculum, quaſi radius, atq; impactus aculeus: cum σκόλοψ ſurculum acutum inſtar aculei ſignificet. Plinius autem hãc beſtiam marinam Scolopendram ſemper appellauit, terreſtrem verò nunquam Scolopendram, ſed centipedam tantùm cognominauit, cum hoc nomen alio etiam Inſecto, nimirum Oniſco, ſiue Aſello competat, quem Vulgus centipedam, & millepedam ſolet indigitare. Qui plura de Scolopendris intelligere voluerit, confugiat ad hiſtoriam Inſectorum, vbi de terreſtribus, & marinis vbertim pertractatum fuit. H

Ordinis ratio.

Etymum Scolopẽdræ terreſtris.

A

DIFFERENTIÆ ET DESCRIPTIO.

IN Hiſtoria Inſectorum traditum fuit ſcolopendræ marinæ duo eſſe genera: nam altera in genere Inſectorum, altera in genere Cætorum reponebatur, & de hac poſtrema in hiſtoria piſcium ſermo fuit habitus. Cæterùm Scolopendræ marinæ de genere Inſectorum duas aſſignare ſpecies non dubitamus: quãdoquidem vna multis pedibus hirſuta apparet, altera verò marinum anguem æmulatur. Hæ igitur ad Ariſtotelis mentem, aſpectu, terreſtri Scolopendræ ſunt ſimiles, & magnitudine paulò inferiores, coloreq; magis rubentes. At forma ſcolopendræ terreſtris, quoad caput, & caudam diuerſa eſt, quæ varietas in Scolopendris Rondeletij non obſeruatur, immò veluti tot lumbrici apparent. Hoc autem non aſſeueramus non ad explodendam Rondelentij opinionem, ſed vt lectori ponderandum proponamus, num ſit alia Scolopendræ marinæ ſpecies, quæ deſcriptioni Ariſtotelis magis quadret.

Scolopẽdræ duplex genus.

B

Quamuis Vuottonus textũ Ariſtotelis, in quo ſcolopendræ marinæ terreſtribus minores declarantur, ſemper ſuſpectũ habuerit: quandoquidem ſi ſcolopendra marina eſſet minor terreſtri, hamum quamtumuis exiguum deglutire nequiret. Et tamen idem Ariſtoteles, Theodoro Gaza interprete, ſcripſit, quando piſces, qui vulpes nuncupãtur, hamum deglutiſſe ſentiunt, ſibimet ipſis, vt centipeda, opitulantur: nam longius ſe ſe offerentes lineam abrodunt, & Scolopendræ alio ingenio ſe liberant, nimirum ſemetipſas inuertendo, donec hamus excidat: ergo hæ terreſtribus maiores ſunt conſtituendæ. Licèt multi authores textu Ariſtotelis decepti in eãdem venerint ſententiam. Albertus enim Scolopendras marinas minores terreſtribus ſtatuit, dum inquit, Serpentes, & piſces verè dicti carent pedibus, in mari tamen verſatur animal, quod vocatur quadraginta quatuor, cum tot pedes habere videatur: ſimileq; huic aliud per terram diuagatur eodem appellatum nomine, ſed in mari verſans minus terreſtri eſſe perhibetur. Braſauolus Scolopendræ terreſtris iconem duos pollices longam oſtendebat. Rondeletius minorem Scolopendram ad palmum, maiorem verò ad cubitum accedere tradebat. Gillius Scolopendram marinam, quam vidit, digiti longitudine fuiſſe aſſeruit. Deniq; Marcellus Virgilius Dioſcoridis interpres marinas terreſtribus lõgiores eſſe decreuit: nec præter rationem, quoniam nos Scolopendræ icones ad cubitum penè accedentes exhibemus, quarum altera eſt nuda inſtar anguis, altera verò pedibus hirta, & coloris amethyſtini.

Deſcriptio huius animalis.

Quãdo ab hamo ſeliberent.

C

Animal vocatum. Quadraginta quatuor.

NATVRA, ET INGENIVM.

GILLIVS hoc animal, ob tetrum odorem, piſcatoribus infeſtiſſimum eſſe pronunciat: propterea quòd hamum ab hac beſtia contactum cæteri piſces fætido pulſi odore vitent. Præterea ſi hoc animal hamum fortè deglutiuerit, hoc ingenio ſe liberare dicitur: inuertit enim ſe euomendo interanea, donec hamus cadat, & denuò, abſorptis inteſtinis, non ſecus, atq; prius valet. Idem confirmat Plinius, & memorat etiam Plutarchus in libro de his, qui ſerò puniuntur à Deo. Hinc Pierius Valerianus ſcriptum reliquit, quod Priſci ſignificaturi hominem ab affectibus cruciantibus ſe liberantem, Scolopendram marinam effigiabãt, cum hæc beſtia ſe inuertendo ab hamo, & piſcatoribus ſe redimat.

D

Teter odor huius animalis.

H

Hieroglyphicum ſcolopendræ.

De veneno huius animalis, Ariſtoteles, Oppianus, & Aelianus retulerunt Scolopendram marinam, tactu, terreſtri nocentiorem eſſe, nec non morſu vrere, & rubicundum in cute colorem excitare, quod ſymptoma vrtica etiam inducere ſolet. Curatio autem huius veneni cum eadem ſit, quæ terreſtris, lectorem ad hiſtoriam Inſectorum relegamus.

Venenum huius animalis quale.

Scolopendra marina.

VSVS IN VARIIS.

Psilothra ex quibus parentur.

MEDICAMENTA, quæ pilos disperdunt, ad mentem Galeni, ex comptorijs libris Critonis, primitus ex scolopendris marinis, deinde etiam ex vrtica marina, stellis marinis, nitro, & amurca cõcinnantur. Plinius verò sua psilothra ex cinere marinæ Scolopendræ parat: deinde eumdem cinerem cum melle, ad strumas debellandas, permiscere solet. Deniq; Tarentinus, ad coercendas anguillas, suam escam sic componit. Recipit scolopendræ marinæ drachmas octo, caridum fluuiatilium tantundem, sesami drachmam, quibus simul exceptis ad prædictum vsum vtitur.

Scolopendra marina amethyſtini coloris.

DE SERPENTIBVS EXOTICIS. Cap. XXII.

AD calcem huius libri, Serpentes exoticos examinandos reiecimus, quoniã partim terreſtres, partim aquatiles ab Authoribus eſſe traduntur. Verũ inueſtigare, ad quod genus tot peregrini, & Indici Serpentes in hiſtorijs memorati referendi ſint, difficile admodum eſſe, ex mente doctiſſimi Cluſij, pronuntiamus. Præterquam quod ſcriptum etiam reliquit Aelianus, multa, & varia eſſe anguium genera, quorum ſpecies omnes perſequi velle infinitum foret. Itaq; ne quid intactum ad hanc ſpectans hiſtoriam

Li. 5. Exotic. c. 19.

riam omittatur, prima fronte ponderabimus illos angues, quorum nomina ab Autho- E
ribus proponuntur, cum tamen noſtra ætate ſint incogniti: deinde pedetentim per
aliorum differentias partim à colore, partim à magnitudine, & à natura deſumptas de-
Hyena ſerpens vtrũ detur. ſcendemus. Quoad primùm Aelianus tradidit, Hyenam, præter animantem quadru-
pedem, eſſe etiam Serpentem vtriuſq; ſexus participem; quocirca altero anno mas, al-
tero fœmina obſeruatur: eamdem ſententiam Orus Apollo in Hieroglyphicis ample-
ctitur; cum adhuc tale animal in rerum natura dari incertum ſit; & præterea non eſt
veriſimile talem ſexus mutationem aſſignari poſſe.

Serpentes λίβυες leguntur apud Heſychium; & Nicander in Theriacis Libyas an-
gues inter innoxios recenſuit canens.

Plures reptilium, quæ non ita noxia, formæ
Per denſas habitant ſylvas, per opacaq; luſtra,
Quos Elopes, Libyaſq; coronatoſq; myagros
Dicunt.

Ammodita non ſunt libyes. Scholiaſtes autem Nicandri λίβυας τὰς ἀμμώδεις vocat, quaſi hos Ammoditas eſſe
ſenſerit, ſed proculdubio fallitur: quandoquidem Ammoditæ ictu interimunt, cum F
Libyes inter angues innocuos à Nicandro collocentur.

Meminit Georgius Pictorius, in Lerna malorum, cuiuſdam Serpentis Tarantæ no-
mine, dum canit.

In vita ladit nullum Taranta crudelis,
Poſt mortem Serpens, ſed violentus erit.

Taranta Serpens. Quid autem voluerit intelligere per Tarantam non facile eſt apprehendere, niſi fortè
Tarantulam, ſtellionis ſpeciem, de qua inter quadrupedes actum fuit. Memorat et-
iam Suidas Serpentes Argolos, quos Alexãder Macedo, Argo Pelaſgico Alexandriam
deferri, & in flumen, pro extinguendis aſpidibus, conijci curauit. Item Geſne-
rus Mergolos angues ex Africa delatos nominat; qui poſtea, & quales ſint, & an in
aquis mergantur, vt nomen indicat, ſe ignorare aſſeuerat. Inſuper τρισσὸς, εἶδος ὄφεως,
nimirum Triſſos ſpecies Serpentis apud Heſychium, & Varinũ legitur, ſed poſtea nul-
la Serpentis deſcriptio aſſignatur. Notum ſolum eſt, quòd τρισσὸς, & Atticè τριττὸς tri-
plex exponitur, & aliter etiam trinus, vel ternus redditur. Tandem multa nomina
Nomina anguium barbara quæ. barbara anguium, vt Ames, Butriſa, Dunios, & Eraton apud Syluaticum leguntur, G
ſed quos indicent Serpentes, ipſiſſoli notum eſt. Poſtremò hæc nomina, Guaſſeuabras,
vel Semabras, apud Auicennam, Serpentem denotare videntur, dum inquit, quando
emplaſtrum cum radice Endiuiæ paratum ponitur ſupra ictus Scorpionis, vermium ve-
nenoſorum, veſpæ, & Serpentis Guaſſeuabras, vel Semabras, proculdubio confert.
Salamãdræ nomen Arabicum. Verùm, ſi nos memoria non fallit, hoc nomine Arabico, ſalamandram deſignari, in
Hiſtoria Quadrupedum digitatorum, retulimus.

Si contemplemur exoticos Serpentes, ratione colorum, quibus decorantur, hi di-
uerſi eſſe perhibentur: namq; in primis narrat Clitarchus, referente Aeliano, in India
Differentiæ ratione colorum. Serpentes ſexdecim cubitorum generari, deinde alios multò minores varijs pigmentis
diſtinctos, & verſicolores ſpectari: vittas enim à capite ad caudam pertingentes habent,
quarum aliæ æreo, aliæ argenteo, aliæ rubicundo, & aliæ aureo colore refulgent. Item,
Lib. 6. hiſt. Venetæ. ex Petro Bembo, Serpentes ſeſquipedales in aquis, & terra viuentes, ſpecie colorata
ſpectabiles in Cuba Inſula ſtabulantur. Immò, ex tertia parte hiſtoriæ Indicæ, Serpen-
tes apud Indos diuagantur Boiquatrara nominati, quæ vox Indica anguem picturatum G
deſignat. Rondeletius quoq; monſtrat iconem Serpentis aquatici rufeſcentis à doctiſ- H
Boiquatrara nomen Indicum. ſimo viro Gulielmo Pelicerio Monſpelienſi Epiſcopo obſeruati, cui terreſtris anguis
ſpeciem aſſignat, colore rubro decoratam, cum lineis obliquis, & ſinuoſis à dorſo ad
ventrem ductis, eamq; lineam à capite ad caudam protenſam ſecantibus. Huius ſciſſu-
ram oris non admodum grandem, dentes acutos, & ſerratos, branchias opertas inſtar
Serpentis rubeſcẽtis deſcriptio. ſquamoſi piſcis, eſſe prædicat. In dorſo à capite ferè ad caudam, quædam veluti capil-
lamenta tenuia, pariterq; in aluo obſeruat. Hinc multi ſimilem ſpectantes iconem,
Myrum eſſe prodiderunt, licèt perperàm: ſiquidem prænominatus Serpens branchias
operculo oſſeo tectas, pinuaſq; ad natandum maiuſculas habet, quibus conditionibus
Myrus, & Muræna carent.

Strabo & ipſe Serpentis punicei coloris meminit: hunc fortè Ælianus Porphyrum

appel-

A appellauit apud Indos naſcẽtem, dodrantali magnitudine, aſpectu purpuræ ſimili, capite candido, & dentibus carentem, quem venatores inquirunt per montes meridiei obuerſos, è quibus Sardo gemma effoditur. Hoc animal non mordet, ſed locus vomitu beſtiæ conſperſus ſubitam contrahit putredinem: quapropter per caudam ſuſpenſus duplex veneni genus eructare dicitur: alterum ab animali viuente reiectum, quod eſt nigrũ, ſpeciemq; electri referens, alterum ſimpliciter nigrum, quod ab ore mortui animantis prodit. Prioris ſi detur tantum, quantum eſt granum ſeſami, confeſtim, cerebro per nares patientis effluente, necat, alterum verò exhibitum, tabem inducit. *Porphyri ſerpentis deſcriptio.*

Ad magnitudinem exoticorum anguium mentem ſi conuertamus, proculdubio comperiemus in regionibus Indicis permagnos naſci Serpentes, ſed in Peru maximos, & minus veneficos: ſiquidem Hiſpani, vt legitur in Hiſtorijs, Peruanam luſtrantes Regionem, Serpentem longitudine viginti pedum, & latitudine proportionata offenderunt, in cuius interempti aluo paruum capreolum, & integrum inuenerunt. In Malabar etiam Iulius Scaliger Serpentes octonum pedum, aſpectu horribiles, innoxioſq; obſeruat, qui puerorum amore facilè detinentur; ideoq; Pæderotas nuncupat. Immò *Differentiæ ratione magnitudinis.*

B clariſſimus vir Carolus Cluſius narrat, quòd anno Domini tertio ſupra milleſimum, & ſexcenteſſimum, conſpicatus eſt iconem Serpentis Indici longi octo pedes romanos, cum latitudine proportionata, cuius corpus, more aliorum, ſquamis erat tectum, & maculis variarum, & elegantium formarum cõſperſum, ſumma parte candida, dentibus hamatis, & lingua tenui, & biſulca. Denuò in eodem libro Cluſius deſcribit peregrinum Serpentem, cuius pellis longa erat nouem pedes romanos, medio autem corpore lata pedem, ſupra extimam caudam latitudo erat ſex vnciarum, extima verò cauda duarum, ſquamæ erant variorum colorum elegantiſſima ſerie diſtinctorum: ſiquidem dorſum à capite ad extremitatem caudæ nigricans, veluti clypeiformibus maculis erat ornatum. Extrema verò cauda maculis etiam nigris, ſed ouali formæ diſtincta. Pariter latera maculis nigris alterius tamen formæ refulgebant. Vnde Cluſius ſibi perſuadebat hanc pellem ex America, aut Inſulis illi adiacentibus fuiſſe delatam: cum in Cuba inſula magni Serpentes triginta pedes longi generentur, & humani fæmoris craſſitudinem æquantes; quemadmodum Conſaluus Ferdinandus Ouiedus in *Cap. 18.* *Deſcriptio Serpentis Americani.* *Li. 17. c. 6.*

C hiſtioria generali teſtificatur. Intellexit præterea Cluſius hunc eſſe de illorum Serpentum genere, qui in interiore Braſilianorum regione naſcuntur, atq; in arboribus vt plurimùm verſantur, nam in aliquem vicinum inſiliunt, brachiaq; multiplici nexu ligant, & quia nudi incedunt Braſiliani, os ſuum in anum illorum inſerunt, adeoq; violenter fugunt, vt ſpirandi facultatem illis adimant, & niſi cultrum, vel aliud ferreum inſtrumentum præ manibus habeant, quo confeſtim animal conficere poſſint, proculdubio illis pereundum eſt. Num verò in aquis etiam verſetur, non explicat. *Proprietas Braſiliani Serpentis.*

Habemus tamen in hiſtoria Americana, quòd in flumine quodam Vrquaia nominato Serpentes natant longitudine quatuordecim paſſuum, & latitudine duarum vlnarum, capitibus ſuper vndas ſemper eminẽtibus, intuentes, nùm aliquis flumini appropinquet: nam aliquem, vel bibendi, vel lauandi gratia accedentem cauda inuolutum, in amnem trahentes deuorant. Hinc colligendum eſt Americam nutrire Serpentes, & colore, & corporis magnitudine ab Europeis valdè diſcrepantes. Immò maiori admiratione dignum eſt, quòd Syluicolæ Americani, Serpentes magnitudine brachij, quinq; ferè pedum longitudine, rubedine, & nigredine diſcolores apprehendunt, & has *Anguillæ terreſtres Americanorum.*

D immanes anguillas terreſtres domum deferentes fruſtatim incidunt, & coctis in ſumptuoſis epulis vtuntur.

Quoad maleficam exoticorum anguium qualitatem, relatum eſſe ſuperius Serpentes Indicos, vt plurimum eſſe innocuos, hinc tamen non fit, quin aliqui veneno redundent. Etenim Ariſtoteles monimentis mandauit, in regione Indica nonnullos eſſe paruos Serpentes tam venenoſa qualitate refertos, vt incolæ, aduerſus eorum virus, nullam antidotum inueniant. Rurſum addit, in agro, in quo creſcit Laſer, anguem quemdam puſillum naſci, cuius remedium eſt lapis ex ſepulcro cuiuſdam antiqui Regis: lapidem enim vino perfundunt, illudq; confeſtim bibunt. Amplius in tertia parte hiſtoriæ Indicæ legimus Serpentes quoſdam, apud Iudos, Boiroinizaga, nempe frigidos nuncupatos diuagari, qui ictibus patientem inſigni frigore afficiunt. Verſantur etiam ibi alij Serpentes non admodum magni, qui proficiſcens ſtrepitum quemdam, more *Serpentum exoticorũ venenum.* *Serpentes frigidi nũcupati.*

nola-

Serpens Americanus

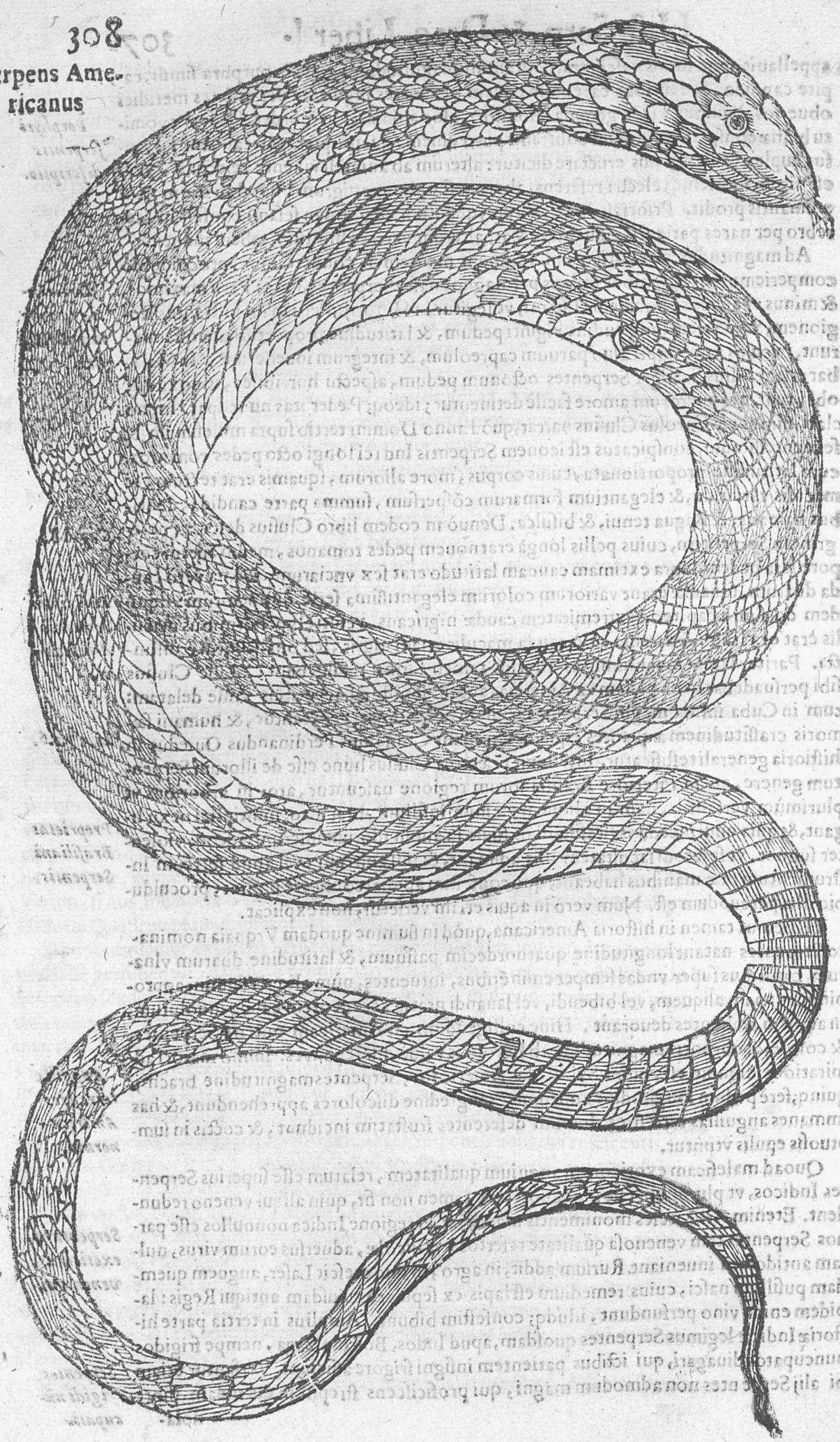

A nolarum, edunt, & ictu ſunt lethali. Item de alijs innumeris huius generis, hiſtoria Peruana legenda eſt.

Ad finem, vnum circa Serpentes exoticos, obſeruatione dignum, non eſt omittendum, nimirùm nonnullos, ritu viperarum, fœtus viuos, non autem oua eniti: Id autem duo patres Ieſuitæ incidenter obſeruarunt, qui in Braſiliam accedentes, vt doctrinam chriſtianam docerent, ibi anguem magnum in ſpiram conuolutum, iuxta viam, iacentem conſpicati, ſigno crucis prius muniti interfecerunt: ſed mox tres, vel quatuor Serpentes minores illius generis per terram ſalientes viderunt, ideoq; patres admirati, tandem ex cadauere anguis occiſæ eos egredi animaduerterunt: propterea reuerſi baculo illud percutientes, reliquos numero vndecim exire coegerunt: quamuis poſtea ab Indis intellexerint ab hoc Serpentis genere quadraginta fœtus aliquando prodire. Vtrum modo dentur apud ipſos ſpecies anguium etiam ouiparæ, facile adducimur, vt id credamus; cum pariter apud nos aliæ ouiparæ, & aliæ viuiparæ obſeruentur.

Serpentes viuipari reperiũtur apud Indos.

Numerus fœtus anguis Indici.

FINIS PRIMI LIBRI.

VLYS-

A

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONON.

B

SERPENTVM, ET DRACONVM HISTORIÆ.

Liber Secundus.

ORDINIS RATIO.

C

OC Serpẽtum opus in duos libros, prima huius historiæ fronte, digeſſimus; vt in primo, notiorum examinata natura, in altero minus notorum, nempe Draconum mores innoteſcerent. Horum autem cum variæ aſſignentur ſpecies: primitùs ab illis, vel aliqua criſta inſignibus, vel ob molem corpoream, Draconibus nuncupatis, inchoabimus. Et quamuis Pauſanias Serpentes, Megalaunas appellatos, ad molem triginta cubitorum excreſcentes, quales India, & Africa nutrit, non vocari ab Epidaurijs Dracones, ſed ex alio quodam genere eſſe affirmauerit: cum Epidaurij, ex eodem Pauſania, non quoſuis Serpentes ad immanem grandeſcentes auctum, Dracones, ſed tantùm Epidaurios, illoſq; ſacros exiſtimantes indigitauerint. Nihilominus communem Authorum nos ſecuti opinionem, in præſentia Serpentes annoſos, vel aliquibus criſtis præſignes Dracones nominamus. Itaq; prima facie de Draconibus alis, & pedibus carentibus agemus, poſtea de bipedibus, & tandem de bipedibus ſimul, & alatis verba fient.

Megalaunæ Serpentes quales ſint.

D

DE

DE DRACONE IN GENERE. Cap. I.

ÆQVIVOCA.

Viri nomine Draconis vocati.

NON defuerunt apud Priscos, viri, nomine Draconis, insignes, vt Draco Atheniensis legislator ante Solonem, cuius leges postea Solon, præterquàm, quæ de cæde erant constitutæ, propter seueritatem, abrogandas curauit: cum vna omnibus pœna esset constituta, vt etiam desidiæ damnati, aut qui olera furripuissent, capite plecterentur: hac de causa Demades hanc sententiam proferre solebat: Draconem non atramento, sed sanguine leges scripsisse, hinc ortum est illud adagium. *Draconis lex.* de tetricæ alicuius disciplinæ instituto; & de hac legum seueritate apud Athenæum sic canitur:

Qui cærula ò Venus queant
Dare liberis operam creandis, quoties
Legum Draconis sint memores?

Draco Grammaticus.

Draco etiam, ex Plutarcho, vir fuit Atheniensis, & præceptor Platonis in Musica. Item, ex Suida, Draco Stratonicensis non vulgaris grammaticus fuisse perhibetur. Draco quoq; fuit nomen illustris illius Ducis, qui Reginæ Angliæ strenuam prębuit operam. Deniq; Draco fuit nepos celeberrimi medici Hippocratis ex filio Thessalo, de quo rursus natus est Draco, & ipse medicus, qui, ex Suida, Roxanem coniugem Alexandri Macedonis graui oppressam morbo diligentissimè curauit.

Draco dux quidam.

Draco medicus.

Draco piscis.

Præter homines, sunt aliæ animantes, quæ Draconis nomine donantur; vt Draco marinus, Græcis δράκων θαλάσσιος, & nonnullis nostræ ætatis Græcis δράκαινα. Hic piscis in plerisq; Italiæ locis vocatur piscis Araneus: licèt Plinius seorsim & de Araneo, & de Dracone marino tanquam diuersis piscibus egerit: nec mirum, quoniam, & Serpens marinus, qui Aristoteli ὄφις θαλάσσιος nuncupatur; Plinio Draco marinus dicitur, vt in Historia Piscium recitauimus. Pariter in Catalonia, ex Arnoldo, versatur reptile quoddam Vesga Arabicè dictum, quod nonnulli Draconem domorum indigitant. Non est autem aliud animal, nisi stellio, quem Tarantulam Romanorum aliqui esse opinantur.

Draco domorũ qualis.

Draco insuper, apud Poetas, non Serpentem modò, verùm etiam Draconem, nempè Serpentem annosum, aut alijs prærogatiuis dotatum significat. Siquidem Virgilius memorans angues, qui Laocoonta Neptuni sacerdotem interfecerunt, illos modò Serpentes, modò appellat Dracones, dum inquit.

L. 2. Aeneid.

illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primùm parua duorum
Corpora natorum Serpens amplexus vterq;
Implicat &c.

Et paulò post.

At gemini lapsu delubra ad summa Dracones
Effugiunt, sæuæq; petunt Tritonidis arcem;
Sub pedibusq; Deæ clypeiq; sub orbe teguntur.

Alibi idem Virgilius certamen Aquilæ, & anguis describens, hunc modò Draconem, modò Serpentem nuncupauit his versibus.

L. 11. Aeneid.

Vtq; volans altè raptum cum fulua Draconem
Fert Aquila, implicuitq; pedes, atq; vnguibus hæsit:
Saucius at Serpens sinuosa volumina versat.

Etymologia Draconis, & Serpẽtis eadẽ.

Idq; non solum apud Poetas Latinos, sed etiam apud Græcos legitur, & hoc inde nasci arbitramur, quoniam tùm Serpentis, tum Draconis eadem etymi ratio esse videtur: cum

A cum δράκων παρὰ τὸ δέρκεσθαι, ideſt à cernendo dicatur; deinde ὄφιν vocamus ἀπὸ τῦ ὀπτεύω, quod idem ſignificat.

Inter vegetabilia nonnulla recenſentur, quæ Draconis nomen ſortita ſunt. Colitur enim in hortis quædam planta guſtu acris, in acetarijs frequentis vſus, Draco nominata, cuius neq; Græci, neq; Mauritani meminerunt: cum mangonio cultorum factitia eſſe feratur. De hac in Rubrica Denominatorum fusè, latèq; agetur. Draco eſt etiam arbor procera, ex Cluſio, procul intuentibus Pinum referens, foliis Iridis ſemper virentibus, cuius truncus admodum ſcaber multis rimis dehiſcit, diebus canicularibus humorem fundens, qui in rubram lacrymam denſatus ſanguis Draconis nuncupatur, Demùm Plinius, & Columella palmitem multis induratum annis, ob tortuoſitatem, Draconem nominarunt. Poſtremò quidam fluuius Italiæ Draco dicitur, ſcilicet, qui Agrum Mutinenſem à Regienſi diſcriminat. *Lib. 1. de plant. rar. c. 1.* *Draco arbor.* *Dracovitis.*

Si recedentes à terrenis, ſublimiora parumper contemplemur, incidemus in Draconem volantem, quem Meteorographi inter paſſiones ignitas connumerarunt. Hic igitur ab habitu non admodum calido, nec valdè coagulato, & compreſſo dimanat, qui
B dum in ſublime vehitur, occurrẽs frigidæ nubi, ab ea truditur, deinde aut motu, aut per antiperiſtaſim accenditur, & quoniam frigidę nubis impulſu flectitur, tunc in modum figuræ Draconis curuatus, nomen etiam ſortitur. Quid plura? In Cęli quoq; parte Aquilonari Draconem noctu intuebimur, de quo ſic canit Clarauaceus in Faſtis. *Draco volans eſt ignita paſſio*

Vtq; videt Cælum, Cælo videt ipſe Draconem,
Pectore qui toto ſydus vtrumq; tenet.

Nam hic cæleſtis Draco minori vrſæ proximus refulget, vt canit Seneca.

Fluminis inſtar lubricus anguis
Magnoq; minor iuncta Draconi
Frigida duro Cynoſura gelu. *Tragœd. 2.*

Fabulati ſunt Poetę hunc Draconem hortis Heſperidum inuigilaſſe, ſed ab Hercule interemptum, ob laborem, & vigilantiam, inter ſydera fuiſſe locatum. Hæc conſtellatio ſtellis triginta, & vna integratur, cui ſuccedit ſydus Herculis ſiniſtro pede quodammodo Draconis caput prementis: idcirco ſic canitur in Phænomenis Arati. *Draconis cæleſtis ſitus.*

C *Haud procul efficiens, vnde eſt defecta labore,*
Non illi numen, non magni cauſa laboris.
Dextro namq; genu nixus, diuerſaq; tendens
Brachia, ſuppliciter panſis ad Numina palmis,
Et capiti figit veſtigia ſæua Draconis.

His addamus Solem à Veteribus Draconem appellatum: ſiquidem Porphyrius Solem à Priſcis Lacertum, Leonem, Draconem, & Accipitrem nuncupatum fuiſſe diuulgauit. Immò ad incorporeas etiam ſubſtantias hoc nomen extenditur, cum D. Hieronymus inter cognominata Diaboli Draconem enumerauerit. *L. 4. de Abſtin. ab Anim.* *Draco diabolus.*

Inanimata verò ſunt multa, quæ Draconis nomine ſignantur. In primis, Draco apud Chymiſtas eſt argentum viuum; vnde aqua Draconis ab ipſis aqua Mercurij nominatur, de quibus legẽdus eſt Mercolinus in libro de lapide philoſophico. Draco apud Plinium eſt mons Aſiæ, & apud Sophoclem cohors Parthorũ fortè ad formam Draconis inſtructa. Amplius, Draco eſt nomen laquei, ad talum luxatum ligandum, ab Oribaſio deſcripti; immò Dracones ab eodem Authore cognominantur in machinamentis, quę
D ad formam manubrioli ductorij fabrefiunt. Polybio δράκοντες dicuntur μάνοικοι, καὶ περίχειρα, καὶ βραχιονιςῆρες, nimirum Dracones, ad mentem Polybij, catellas, armillas, ſpinteres, murenulas, brachialia, ſpathalia, & ſimilia fęminarum monilia denotant. De ſimili Dracone locutum fuiſſe Martialem multi autumant, quando cecinit. *Draco eſt argentum viuum.* *Draco mõs Aſiæ.* *Draco laquei genus* *Li. 6. epigr. 86.*

Si gelidum, collo nectit Glacilla Draconem.

Cum tamen ibi poeta de Dracone animali à Glacilla in delicijs habito ſermonem habuerit. Meminimus legiſſe apud clariſſimùm Faloppium, Draconis nomine, olim Romanis fiſtulam ęneam longiſſimam, in plures gyros, inſtar ſpirarum Draconis, contortam deſignari; qua artificioſus fons conſtruebatur; vnde poſtmodum aqua continuò calida ſcaturiebat. Huic mechanico experimento addendus eſt Draco volans, quem ingenioſi opifices ex arundinum paxillis, papyro, & puluere pyrio ad formam Draconis concinnant, vt in publicis ferijs, hęc machina per longum funiculum ignem *In l. de Aquis, & metall.* *Draco eſt fiſtula.* *Draco volans arte paratus.*

concipiens, in aere maximo tonitru, & spectantium admiratione dissiliat. E

Neq; omittendi sunt Dracones, quos circumforanei ex Raijs exsiccatis pro arbitrio fingunt, vt illos ignauo ostentantes Vulgò, facilè rerum naturalium imperitos decipiant. Quare in gratiam lectoris duas icones simulati Draconis repręsentare libuit. His notatis de huius nominis ambiguitate, succedit Draco Serpens, de quo in præsentia verba fiunt, cuius fœmina δράκαινα, nempe Dracæna nominatur: cum tamen Dracæna Circe apud Sophoclem vocata fuerit, immò & Dracæna recentioribus Græcis Draco marinus vocatur, & tandem Dracæna est radix, quam Carolus Clusius in Exoticis à Donante cognominauit.

Dracones simulati.

Dracæna est nomen æquiuocũ.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

REFERVNT commentaria Isidori hanc bestiam Græcis δρακοντα nuncupari, propterea Latinis vocabulorum inopia coactis Draconem dici. Hodie etiam in Græcia δρακος vulgò nominatur; quapropter Iulius Scaliger etymum huius animalis παρὰ τὸ δρὰν ἄχος deriuat, quoniam hoc animal nonnisi dolorem, & mœrorem hominibus afferat. Nobis tamen semper magis arrisit communis etymologia, dum δράκων deducitur παρὰ τὸ δέρκεσθαι, nempe ab acuta visione, cum δέρκω acutis oculis intueri significet. Itaq; non citra rationem canebat ille. F

Etymũ draconis ex Scaligero.

Et Draco Graiugenis obtutu dictus ab acri,
Cui data cernendi vis peracuta fuit.
Peruigil est, nec non oculis Draco dormit apertis,
Membra rigat quoties fessa labore sopor.

Vnde Poetæ hac ducti ratione Dracones thesaurorum custodes esse finxerunt; immo Aristophanes huc respiciens, duos finxit Dracones, in templo Aesculapij, oculos Pluti lambentes, cuius actionis beneficio, ille cum cæcitate laboraret, cernere cæpit.

Dracones etiam, ex Isidoro, syrenæ appellari videntur; cum in Arabia Syrenas Serpentes esse alatos promulgauerit; qui gradiendo, non currere, sed potius volare traduntur. Si nugamenta Authoris libri de natura rerum inuestigemus, cõperiemus Draconem in Asia trifariam nuncupari, nempe Serpentem, cetum, & leuiathan: cum per terram serpere, in aquis natare, & per aerem volare feratur. Si nomen hæbraicum Draconis inquiramus: notandum est, quòd Thannin, ex sententia Pagnini, Serpens est, aut Draco, aut piscis ingens tanquam Draco. At nomine Thanninin, secundum Vuolphium in Nehemian, Hæbrei vocant terribiles Serpentes, nempe Dracones, & belluas marinas, quæ Tynni appellantur. Hæbraica vox, Oach, quæ in numero multitudinis format Ochim, videtur Dracones significare: nam quando apud Esaiam legitur Babylon subuertetur, & implebunt domos eorum Ochim. Munsterus vertit Cercopithecos, Dauid Kimbi opinatur esse animantes similes felibus, quæ vulgò vocantur Martes, D. Hieronymus reddit Dracones. G

Trifariam vocatur draco.

Nomina hæbraica draconis. Cap. 13.

Chaldaica vox Darcon, nonnullis Serpens, Munstero Draco exponitur. Albedisimon Persin ab Auicenna, ad genera Draconum reducitur. Immò Alhatraf, nec non Haudem ab eodem authore refertur ad genus Serpentum, qui mordendo, tantùm vulnere, & non veneno nocent, veluti Dracones. Nam idem Auicennas Harem, Carnen inter Dracones marinos collocat, de quibus in Historia Piscium actum fuit. Verùm Ahedisimon, Alhartraf, Haudion, & Talyacus sunt nomina Barbara, quæ Albertus ad genera Draconum retulit. Germanice dicitur Lindmurm, Gallicè vn Dragon, Italicè Drago, & Dragone. H

Nomina Barbara draconis.

DIF-

Draco ex Raia effictus.

Draco alter ex Raia exsiccata concinnatus.

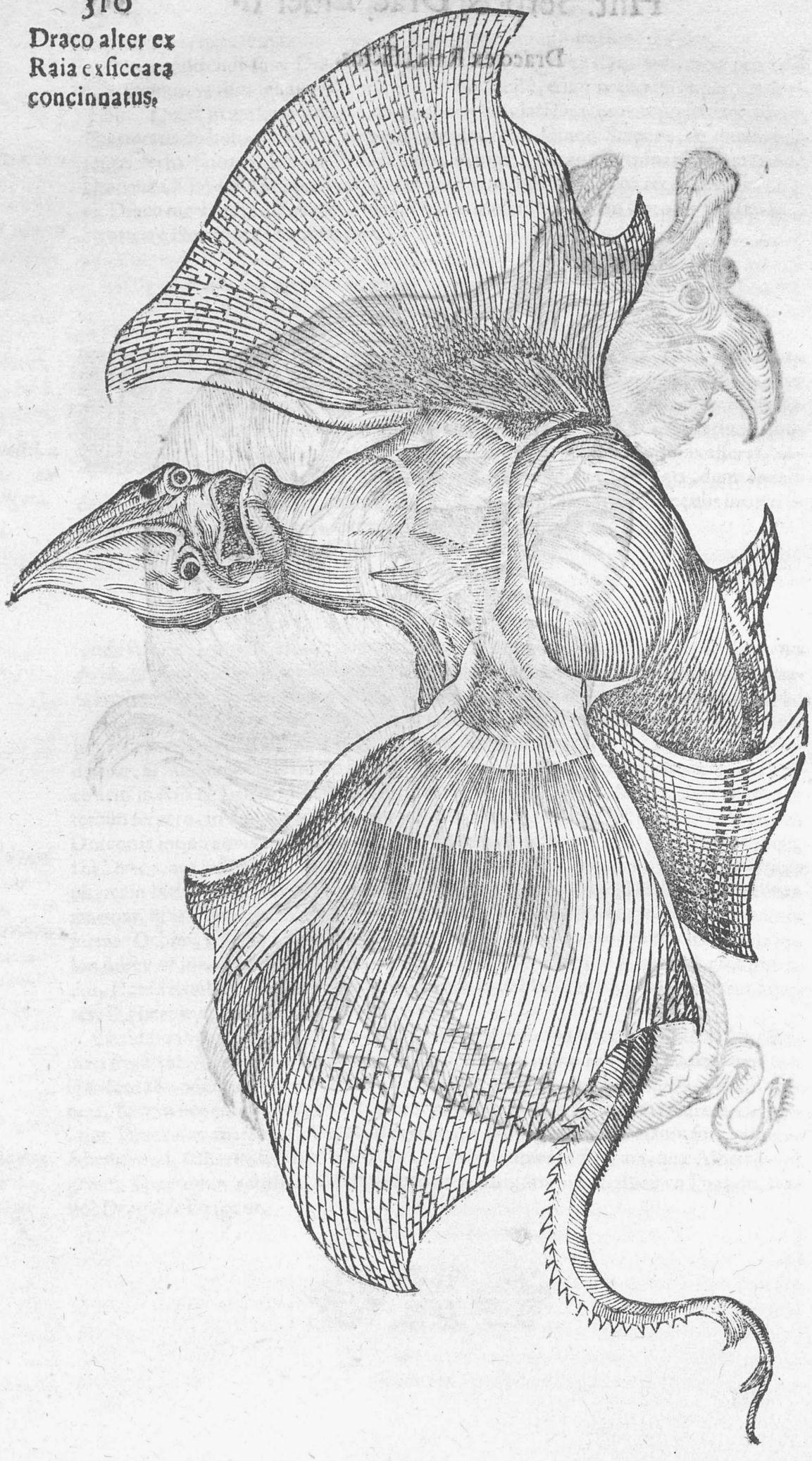

A

DIFFERENTIÆ.

QVAMQVAM infiniti prorsus sit negocij, cunctas Draconum species exprimere, & explicare: nihilominus ex bestiæ magnitudine, loco, colore, figura, & venefica qualitate illas eruere conabimur. Ratione magnitudinis, Auicēnas, & Aetius minorem Draconem quinq; cubitorum, & maiorem triginta esse statuerunt: cum tamen Greuinus optimè decreuerit, pro diuersitate regionis, & loci natalis, prædictas Feras, & maiores, & minores inueniri. Quandoquidem Eugetis Regis ætate, Dracones septem, & nouem cubitorum visi sunt, & tertius in Æsculapij templo altus fuit. Immò Marcus Polus, in Prouincia *Carazam* cognominata, Dracones bipedes decem B cubitorum stabulari narrauit. Regnante Philadelpho apud Aegyptios, duo Dracones viui tresdecim, & quatuordecim cubitorum ab Æthiopia Alexandriam delati fuerunt. Item D. Hieronymus meminit Draconis quindecim cubitorum, deserta Aegypti loca incolentis. Aelianus author est, quòd Aethiopia generat Dracones ad longitudinem triginta, & quadraginta cubitorum excrescentes, quos Elephantorum interfectores nominant. Scribit quoq; Petrus Crinitus ab Octauiano Augusto, Draconem quinquaginta cubitorum Romæ nutritum fuisse, quem postea Populo Romano ostentare consueuerat. Neq; mirandum est, quoniam Philostratus Dracones longos ad cubitos sexaginta reperiri astruit; quam opinionem authoritate Aeliani stabilire possumus, qui in historia Animalium, Alexandro apud Indos versante, Draconem, ex coniectura, septuaginta cubitorum visum fuisse pronunciat. Pariter & octuaginta cubitorum fuerunt Dracones, quos Aposifares Indus, ex Onesicrito Astypaleo, nutriuit: cum secundùm Strabonem, Dracones etiam centū cubitorum prodigiosæ fuerint magnitudinis.

L. 1. de Venen. c. 20.

Li. 2. c. 40.

Li. 17. hist. An cap. 1.

Dracones Elephātorū interfectores.

L. 15. c. 21.

Dracones centum cubitorum.

Lib. 1.

Lib. 16.

Scribit quoq; Possidonius (referente Fulgosio) prope Damascum, Draconem longum ad pedes quadraginta supra centum olim versatum fuisse. Item Strabo, ex Possi- C donio, in Macra iuxta Iordanem, fuisse Draconem tradit longum nihilominus iugero, adeoq; altum, vt duo equites hinc inde locati se intueri minimè possent. A Luciano Dracones pellæi in Macedonia immensæ magnitudinis memorantur, & à Gellio habemus, bello primo Punico, Attilij Reguli consulis exercitum in Africa versantem à vasto Dracone afflictatum fuisse. Insuper prodit Egnatius in varia historia, quòd, regnante Basiliſco, in Constantinopolitana Bibliotheca viginti millie libris supra centū exornata, visebatur intestinum Draconis longum centum, & viginti pedes, in quo Homeri poemata, tam Ilias, quàm Odyssæa litteris aureis erant exarata. Demum nuperi etiam Authores Veterum scripta videntur stabilire; dum Ioseph Iesuita, anno sexagesimo supra millesimū, & quingentesimum ex Brasilia scripsit, se illic obseruasse Dracones, qui & ceruos, & maiores etiam animantes deglutire possent; additq; Tapuram esse maximum, & voracissimum Serpentem, qui interdum solido aliquo animali vorato, ob ægram concoctionem, humi stratus ad ventris vsq; putrefactionem moratur, donec superuolantes aues, aperta aluo, quod intus putridum est, absumpserint: namq; venter exinanitus sponte coalescit, & bestia denuò ad prædam proficiscitur. Quamobrem D nulla debemus teneri admiratione, si Diuus Augustinus pronunciauerit Draconem esse collocandum inter maiora animantia, quæ super terræ superficiem gradiantur.

Inteſtinū draconis lō gum centū & viginti pedes.

Magni dracones in Braſilia.

In enarrat. pſal. 148.

Si differentias horum animalium, ratione loci natalis, inquiramus. Greuinus fuit huius opinionis, quæ de Draconibus Libycis, & Indicis memoriæ sunt prodita, potius fabulosa, quàm verisimilia esse, & potissimū, quæ de Dracone ex Lupa, & Aquila genito nonnulli promulgarunt. Verumtamen cōtemplantes loca peculiaria, comperiemus, ad mentem Philostrati, alios in montibus, alios in locis palustribus diuagari, qui tardi sunt motus, caput vix attollunt, cristis carent, & deniq; Dracænis assimilantur: etenim hic author, ratione cristæ, Dracones mares à fœminis distinguere videtur. Vicissim in montibus stabulantes, ex eodemmet authore, acriores, grandiores, & cristis insigniti sunt, qui postea, venationis gratia, in planitiem aliquando descendunt.

L. 1. de Venen. c. 20.

Li. 3. de Vita Apoll.

Differentię ratione loci.

De colore horum animalium, Authores inter se sententijs variant. Nam, ex Aetio, alij sunt coloris rūfi, alij nigri, alij cinerei. Nicander, in Theriacis, Draconem nigrum

ventre ſubuiridi celebrat; cum Philoſtratus terga ſubnigra Draconibus tantummodò
L.12.Iliad paluſtribus aſſignauerit. At Homerus deſcribens Draconem, quem in Aulide iuxta fontem habitare retulit: eum rubicundo colore refulgentem decantauit.

Φοινήεντα φέρον δράκοντα ὀνίχεσσι πέλωρον.

Color draconũ qualis Regio Epidauriorum quoddam Draconis genus nutrit fuluo præditum colore, quod Aeſculapio, teſte Pauſania, ſacrum eſſe ſtatuunt. Lucanus Dracones aurato colore nitentes prædicat, dum inquit.

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones.

L.9.Phar-ſal. Lucanum poſtea imitatus Georgius Pictorius in Lernamalorum ſic cecinit.

Serpunt aurato nitidi fulgore Dracones,
Africa quos ardens parturit exitio.

L.3. de vit. Apoll.c.2. At Philoſtratus ſquamas coloris fului, barbam fortè palear, coloris aurei, & toruos oculos igne ſcintillantes Draconibus attribuit, quos montem ad rubrum mare pertinentem incolere ſcripſit: vnde illac nauigantes horrendos ſibilos eminus audire traduntur.

Si hæc animalia, ratione figuræ, examinentur. Occurrunt primò, ex Authore libri F
de natura rerum, Serpentes Draconcopedes cognominati facie humana à vultu venuſtæ vitginis non abſimili, reliquo corpore in tortuoſum Draconem deſinente; quam
Draconum figura varia. Draconis formam Diabolus primos decipiens Parentes induiſſe fertur: cum Beda ſcriptis mandauerit, Serpentem in Paradiſo terreſtri, ſinuoſa volumina intra arboris frondes occultantem, ſolam virginis faciem Euæoſtentaſſe. Sunt alij Dracones, ex Aetio, ſuibus ſimiles, ſed corpore graciliores, & roſtro validiſſimo, quorum dentes more aprorum feriunt. Item legitur in deſcriptione Guineæ, quòd in Prouincia *Congi*, animalia magnitudine Arietis ex numero bipedum, alata, fului coloris, oblongo roſtro, & multiplici dentium ſerie verſantur, carnibus crudis veſcuntur, ab aliquibus Dracones nominantur, &
Dracones vbi adorentur. à Nigritis tanquam viſu horribiles adorantur. Philoſtratus narrauit, ad Gangem, multos ſtabulari Dracones, qui à cæteris venuſtate oculorum diſcriminantur: ſiquidem eorum oculi lapilli pretioſi igneo fulgore coruſcantes eſſe traduntur: hac de cauſa Indi hoc animalis genus libentiſſimè venantur. Verùm Scaliger hæc Philoſtrati nugamenta eſſe perhibet, qui, vt præclarè mentiri poſſet tanquam è luto ſibi hominem finxit, veluti Homerus Vlyſſem ſuum. Veritati tamen magis accedere videtur G
Exercit. 193. aſſertum Plinij, qui Dracones pedibus anſerinis cæteris deformiores memorat; quem-
L.11.c.47. Li.2.c.40. admodum Thebani, quorum pedes cornu muniuntur. Non diſſimiles forſan deſcripſit Paulus Venetus in Regione quadam *Caraiam* naſcentes, quorum alij pedes tantùm habent anteriores, alij verò, horum pedum loco, duabus tantùm vngulis armantur, ventre enormi, & rictu tam amplo, vt etiam grande animal deglutire poſſint.

Præterea Dracones alis muniti aſſignantur, qui nullam nobis admirationem afferre debent: quandoquidem, in Malabar, feles agreſtes ad volandum idonei naſcuntur: cum
Feles volãtes vbi ſint membrana ab anterioribus pedibus ad poſteriores vſq; producta tendatur, & hoc modo per aerem ferri, & volare dicantur: quieſcentes autem hanc membranam colligendo ad aluum contrahunt. Non deſunt poſtea authoritates ſacræ, & profanæ volatum Draconum atteſtantes: nam Diuus Auguſtinus in Geneſi ad litteram, Dracones ab antris in
Lib.3.c.9. aerem eleuari, & alibi etiam Serpentes volare teſtificatur: quod Herodotus, in Euterpe,
Lib.3 de ciuit. Dei cap vlt. antea ſcripſerat. Inſuper habemus authoritatem Ariſtotelis, qui in hiſtoria Animalium,
Lib.1.c.5. ſcripturã reliquit, angues membranis fulcitos per Æthiopiam volare. Idem repetit Strabo, dum Serpentibus alas, ritu veſpertilionum, attribuit, qui volantes lotium lethiferum H
reddere ſolent: vnde poſtea Lucianus, in Dialogo de Dipſadibus, illam Libyæ partem inacceſſibilem eſſe tradidit, in qua prædicti ſerpentes cartilagineis alis aſſiduè volitant.
Lib.18. Item Iouius hiſtoriarum ſcriptor Nili originem deſcribens, variarum Ferarum meminit; additq; incolas Georgiani Regni à Draconibus alatis, & anſerinis pedibus munitis
Lib.2. Obſer.ca.70. identidem vexari. Huius generis Draconum exhibuit iconem Bellonius, cuius cadauer integrum, & conditum diligenter obſeruauit: & hanc ſpeciem Draconis ex parte Arabiæ in Aegyptum aduolare intellexit. Cardanus quoq; narrat ſe Lutetiæ verſantem,
Lib.7. de rer.var.c.30. apud Gulielmum Muſicum vidiſſe nonnullos Serpentes bipedes, paruis præditos alis, qui cum varijs temporibus miſſi eſſent, hinc fictitios non eſſe iudicauit, & ab indica regione capite Serpentino, magnitudine cuniculi, colore lucido deferri audiuit.

Horum

A Horum etiam Draconum meminit Albertus, dum sirenas in quadam Arabiæ parte serpentes esse volantes ptodidit: nam huiusmodi animantes Dracones esse alatos inferre voluit. Verum Pomponius Mela de his fusè, latèq; disseruit, dum inquit: Non procùl à Nilo, vbi pigmea gens viuit, multa Serpentum genera versari, inter quæ nonnulli magno agmine ex paludibus eleuati, volando, Aegyptum petunt, sed in ipso ingressu, ab auibus Ibidibus cognominatis, commisso prius prælio, deuorantur. Id non latuit Solinum, quando pronunciauit ab Arabiæ paludibus alatorum anguium agmina eleuata ab Ibidibus extingui, antequam Aegypti limites ingrediantur. Id etiam asseuerantius dixit Cicero, dum Ibides aues rigidis cruribus, corneo, & procero rostro ad auertendam ab Aegypto pestem idoneas esse prædicat: dum Africo flante vento, ex vastitate Libyæ, angues aduolantes ab ipsis conficiuntur, & absumuntur. Hinc Herodotus omnium vetustissimus monimentis mandauit extare valles ossibus Serpentum alatorum plenas, qui petentes Aegyptum ab Ibidibus debellati destruuntur. Alioquin de Serpentibus alatis recens habemus testimonium in historia expeditionis in Floridam, vbi Serpens alatus visus, & non procul à nemore interfectus fuit. Alæ erant exiguæ, vt B vix animal à terra attolli posset. Immò Christicolæ illic versantes, interfecti Draconis caput à Barbaris summa diligentia ablatum fuisse obseruarunt; quod non sine aliqua superstitione ab ipsis factum fuisse coniectarunt.

Lib. 2. c. 4.

L. 2. de nat. Deor.

Lib. 2. c. 2.

Serpentes Alati vbi.

Quoad veneficam Draconum qualitatem, notandum est, ratione loci natalis, alios magis, alios minus esse venenatos; quemadmodum etiam in reliquorum Serpentum historia fuit animaduersum. Quandoquidem in regionibus frigidis minus, in calidis verò magis venenosi esse perhibentur. Vnde Lucanus de venenosis verba faciens, qui auibus, tauris, & elephantis insidiantur, sic cecinit.

L. 9. Pharsal.

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones,
Pestiferos ardens facit Africa, ducitis altum
Aera cum pennis, armentaq; tota secuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros,
Nec tutus spatio est Elephas, datis omnia letho.

Dracones montis Atlantis incolæ, ex Scaligero, solo contactu interimunt, qui capite, & cauda sunt graciles, sed vētre adeò immanes, vt ad rependum vix idonei reddantur, C & licet author horum pedes non describat: verisimile tamen est pedes habere, qui aut ob exiguitatem, aut ob ventris vastitatem non apparent: quemadmodum in Dracone in agro Bononiensi reperto suo loco obseruabimus.

Exercit. 183.

Dracones cum alis & pedibus.

Item mons regnū Narsingæ à Malabaris diuidens multas Feras, sed præcipuè Dracones alatos nutrit, qui in arboribus versantes, non solum afflatu, sed etiam obtutu homines propius accedentes perimunt. Hinc nonulli hoc animalium genus, in Dracones arborem conscendentes, & in Chamædracones, nimirum humi tantùm gradientes distinxerunt. Vincentius autem, in speculo naturali, nulla veneni habita mentione, duplex Draconum genus assignauit, nempè illud, quod pectore serpit, & illud, quod pedes habet; hocq; admodum rarum esse promulgauit.

Venenum draconum quale.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

D AVICENNAS, & Aetius Dracones asperrimis obsitos squamis, & magnis oculis cū eminentia pellis, loco superciliorū, præditos esse tradiderunt & amplius sub eorū mento, quādam pellem instar barbæ excrescentem, amplum rictum, linguam exertam, dentes magnos ad instar dentium suis obseruarunt. Isidorus Draconem omnium Serpentum maximum cristatum, & ore paruo constituit. Imitatur enim Solinum, qui ora parua, & admorsum non dehiscentja Draconibus attribuit. Verùm ambiget aliquis, quare Auicennas, & Aetius amplum rictum his Feris assignauerint; cum Solinus totum oppositum scripserit. Alioqui ad dissoluendam hanc difficultatem, statuerunt Dracones veluti Epidaurios, de quibus Pausanias, & Nicander egerunt, ore paruo esse refertos, alios verò veluti Indos, Aegyptios, & Phrygios ore amplo esse voluerunt, de quibus Auicennas, & Aetius sermonem habuerunt. At Salmasius in Solinum,

Palearia draconum qualia.

Draconum discrimen ratione oris.

iuxta

uxta optimum, & Regium codicem Solini, legit; *Ora nulla ſunt Draconibus ad morſum dehieſcentia*, loco legendi, *ora non dehieſcentia ad morſum*. E

Circa ſtructuram, ordinem, & numerum dentium huius animalis, inter authores ſententijs variatur. Vuotonus Draconi duplicem dentium ordinem aſſignat. Claudius Minos in Alciatum, ex mente peritorum rerum naturalium, ſexdecim dentes in ore Draconis eſſe aſtruit. Nicander autem, & Aſſeclæ triplicem dentium ordinem in ore huius beſtiæ contemplantur; dum illam deſcribunt colore nigro, ventre ſubuiridi, cum palearibus ſub mento rufi coloris, canit igitur Nicander hunc in modum.

Numerus dentiũ draconis.

In Ther.

Formoſa apparet ſpecies, pulchro illius ore
Triplice conſpicui ſe produnt ordine dentes,
Magna ſub egregia ſcintillant lumina fronte,
Tinctaq; felle tegunt imum palearia mentum.

Ab hoc poſtea authore, multi alij, & potiſſimum Ouidius tranſcripſerunt, qui repræſentans effigiem Draconis à Cadmo interfecti, ſic cecinit.

L. 3. Metã.

Martius anguis erat criſtis præſignis, & auro,
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno, F
Treſq; micant linguæ, triplici ſtant ordine dentes.

Authores igitur, vt ex dictis patet, crica ordinem, & ſtructuram dentium Draconis, non conueniunt: propterea quod arduum, & difficile eſſe arbitramur, ob harum Ferarum varietatem, necnon ob earumdem in noſtris Regionibus raritatem, quidquam de dentium numero determinare. Philoſtratus nulla dentium facta mentione, Draconibus montanis iuuenibus modicam quamdam criſtam, & ætate prouectis grandiorem, & barbam crocei coloris adnaſci teſtificatur: cum Dracones paluſtres criſtis carere referat. Verumtamen, ex Aeliano, Dracones in ſexu, ob criſtam, diſcriminantur, qua Draco mas, non autem fœmina decoratur. Quamuis ſcriptum reliquerit Plinius, Draconem criſtis inſignitum, qui viderit, non reperiri. Fortè prædicti authores, per criſtas quaſdam eminentias intel lexerunt, quales in paruis etiam Serpentibus, veluti in Aſpidibus obſeruauimus. Cæterùm Dracones circa Atlantem verſantes, ex Ioanne Leone, media corporis parte craſſiſſimi, cauda vero, & collo admodum graciles eſſe ferunt: quemadmodum etiam Scaliger in ſuis exercitationibus annotauit. G

L. 3. de Vit. Apoll. c. 2.

Diſcrimen ratione criſtarum.

Lib. 9. Deſcript. Africæ.

MORES.

Vigilantia draconibus attributa.

PRÆSCRIPTAM fuiſſe huic animali à natura vigilantiam Aelianus prodidit: quamobrem ad audiendum, acerrimum, & ad videndum acutiſſimum prædicat. Ideo Claudius Minos in Alciatum hac ratione motus Draconem venatione comprehendi difficillimè poſſe aſtruebat. Philoſtratus tradit hanc Feram ita eſſe auri ſitientiſſimam, vt nonnullis auri micis inuentis, aſſiduè illis indormiat inhians. Ideo Marcus Tullius Cicero in Phillipicis hæc verba pronunciauit. At is non reddet, qui Domini patrimonium complexus, quaſi theſaurum Draco. Vnde, ex Cælio, peruulgatum eſt, Dracones ædium, oraculorum, nec non theſaurorum cuſtodiæ præfici. Poetæ igitur non ſine ratione, pellem apud Colchos, & mala Heſperidum ab inſomni Dracone cuſtodiri tradiderunt. Itaq; Vigilantiam, optimo iure, huic attribuit: animanti Reuſnerus in Paradiſo poetico, dum canit. H

Philipic. 13.

Peruigil ecce Draco ſquamis crepitantibus horrens
Sibilat, torto pectore verit humum.

Sibilũ quãdo emittat.

Nam huic beſtiæ talem ingenerauit morem natura; vt, quotieſcumq; prædam coercere, vel aliquid aliud moliri velit, horrendum edat ſibilum, neq; conſpectis hominibus aufugiat. Qua de re idem Reuſnerus huc reſpiciens denuò canebat.

Sibilat hic, quoties aliquos parat edere quæſtus,
Vulnere nec lædit, nec fugit ille viros.

Magna vis ineſt caudæ draconis.

Relatum fuit à Geſnero, vulneribus, a Dracone nullam afferri noxam: propterea quod omnes authores conſentiunt magnam vim caudæ Draconis ineſſe: cum ab ea neq; elephas tutus eſſe feratur: cum Draco circa ſemitas latibulans Elephanti tranſeunti inſidiatur:

A diatur; nam spiris caudæ, cruribus Elephanti ligatis, ad terram trudit. Idcirco quidam vir acris ingenij alludens ad hanc Draconis proprietatem, & ad Insigne gentilitium Gregorij Decimi tertij Pontificis Maximi Bononiensis, in quo Draco mutilata cauda effigiatur, tale protulit distichon.

Te Draco gens timet. At pellat gens ista timorem,
Quo feris, abscissum est, quo tueare, tenes.

Hanc caudæ vim non intactã reliquit Plinius, narrans in Aethiopia gigni Dracones Indicis, quoad magnitudinem, æquales, qui quaterni simul, vel quini, caudis implicatis, modo cratium, & erectis capitibus, tanquam magna nauis, ad meliora Arabiæ pabula velificant. In dies autem maiorem vigorem adipisci dicuntur, quoniam, ad mentem Aeliani, per longum vitæ curriculum, ad extremam vsq; senectutem perueniunt. Cæterùm licèt Draco mascula caudæ virtute sit conspicabilis, & supra humanum modum fortitudine, & crudelitate præditus; nihilominus inuenti sunt homines, qui huiusmo-

B di bestias reddiderunt ciçures. Siquidem, ex sententia Textoris, Draco à Paulo Leonensi fuit mansuefactus. & Heraclides philosophus Draconem habuit exarmatum, qui gradienti, & quiescenti, tanquam canis assistere solebat.

Aetas draconum longa.

Qui dracones habuerint ciçures.

COITVS, PARTVS.

C HERODOTVS, in Thalia, Dracones alatos, more viperarum, permisceri existimauit: nimirum capite maris in os fœminæ ira inserto, vt ab ea tandem præcidatur; quam fabulam in historia viperæ recitauimus. Verùm Dracones mutuò complexu, quemadmodum etiam viperæ, congrediuntur. Scripserunt quidem Africani Græcis vaniores, lupam ex Aquila concipere, temporeque partionis, disrupta aluo, Draconem erumpi, rostro, & alis patri, & cauda matri similem, corio Serpentino, multisq; maculis versicolore. Hoc autem animal in specubus semper habitare traditur. Cæterùm huiusmodi Feram aliquibus in locis versari vanitas generationis, ex Scaligero, fidem detrahit, liceat tamen vnicuiq; homini in re litteraria, quod placet admittere, & quod non arridet repudiare.

Partus mõstrificus draconis.

Circa partum draconis, & anguium exoticorum, variæ authorum circumferuntur opiniones; quoniam Ioseph Iesuita ex Brasilia scripsit, illos Dracones, & immanes angues non oua, sed fœtus viuos edere. Ex altera parte Balthasar Diaz scripsit, anno Domini quinquagesimo sexto supra millesimum, & quingentesimum, in Malucho insula, & in Ditione Ternetis Regis, ingentes visos fuisse Serpentes, quæ in campestribus locis oua enitebantur. Quamobrem credendum est illis bestijs accidere, quod etiam in nostratibus anguibus euenire obseruauimus; cum ab effectu, alij ouipari, alij viuipari esse ferantur.

An ouipari, aut viuipari dicantur dracones.

LOCVS.

D PELION mons est Thessaliæ ad Austrum obuersus, cui subiecta loca Peletharonia nuncupantur; vbi olim stabulatum fuisse Draconem recitat Nicander in Theriacis, dum inquit.

——— *Draconem*
Aspice, quem patula fago Phabeia proles
Ingelido Pelinutriuit culmine iuxta
Læta Pelethroniæ quondam decliuia vallis.

Alioquin, ex Bellonio, Dracones alati ex quadam Arabiæ parte in Aegyptũ, & loca cõtermina aduolant: quare nõ erit explodenda sententia Authoris libri de natura rerũ, quando retulit loca deserta circa turrim Babel à Draconibus habitari, quorum horrendis sibilis viatores sæpius perterrefiunt. Vt plurimum tamen his bestijs Aethiopia redundat: cum Plinius scripserit ad Aethiopes Azachæos plerumq; versari. Immò Iphicrates, ex Strabone, hæc animantia, apud Aethiopes Hesperios, ad tantam excrescere molem

Li. 2. obser. cap. 7. Deserta loca habitãt dracones Aethiopiæ.

molem dixit, vt eis herba innaſcatur. Verùm Leo Africanus in ſpecubus Atlantis montis eos ſtabulari Dracones tradidit, qui media ſui parte craſſi, & circa collum, & caudam ſunt gracillimi. Meminit Solinus montis Aethiopiæ meridiei obuerſi, qui perpetuis ardet flammis, vbi Draconum copiam naſci autumat. Salmaſius in Solinum admiratur hunc Draconum natalem locum; cum inter incendia beſtiæ viuere minimè poſſint. Hoc tamen Solini aſſertum non penitus à ratione alienum eſſe videtur: cum mons ingens ſulphureis etiam venis refertus vbiq; non ardeat: ideoq; alia montis loca Draconibus domicilia præſtare poſſunt. At non ſolum Aethiopia, ſed India potiſſimũ has producit Feras. Quare non citra rationem ſcripſit Philoſtratus circa Hangem Indiæ flumen innumeros Dracones diuagari. Vnde Adrianus rerum exoticarum curioſiſſimus Draconem ex India delatum in templo Iouis olympici Athenis dedicauit. Ex Auicenna, Dracones in partibus Nubiæ multiplicantur: quamuis poſtea Indos maiores eſſe referat.

In Polyhiſt. cap. 33.

In monte Atlantis verſãtur.

Draco ex India delatus.

Africa igitur Elephantes, & Dracones in Europam mittit: in Maſſyllia autem Africæ frequentiores eſſe dicuntur: Idcirco Poetæ Dracones Maſſylliosſæpiſſimè nominant.

Aurea Maſſylli vincunt quæ poma Dracones.

Libyci etiam ob eamdem rationem nominantur: cum Libya Africam denotet: quãuis Aetius in Lycia, forſitan Libya Dracones potiſſimum verſari tradiderit. Immò Nicephorus Calliſtus (referente Ælian o) ſub Aequatore meridiem, & Orientem verſus Dracones magnitudinis admirandæ procreari voluit: cũ huiuſmodi animantes regionibus præcipuè calidioribus delectentur. Stumpfius autem, in chronicis, monimentis mandauit, in noſtris etiam alpibus perpetua nine candentibus, id Serpentum genus aliquando habitaſſe, & reddidit rationem; quoniam in multis Alpium locis, quædam antra meridiem reſpiciunt, quæ calorem, & ſplendorem ſolis facilè recipientia, Draconibus domicilia præſtare poſſunt: Deniq; ſi confugiamus ad Hiſtoriographos rerum Indicarum; in primis comperiemus, quod in Calecut variã Draconum genera adoleſcunt. Et apud Paulum Venetum legimus Serpentes bipedes varios in regione ad Prouinciam Caraiam attinente verſari.

Sub aquinoctiali verſantur.

In noſtris Alpibus.

Lib. 2. cap. 40.

VICTVS.

FAME necari Dracones non ita facile poſſe arbitramur: quandoquidem ex libro de natura rerum habemus, quòd hæc animantia inediam facillimè ſuſtinere poſſunt. Sed quando poſtea ventri indulgent, Dracones inexplebiles eſſe traduntur. Itaq; rebus venenatis, herbis, & pomis, ad mentem Ariſtotelis, & Æliani, vt plurimum veſcuntur. Cũ autem Draco copiæ pomorum nauſea vexatur; tunc, ex Ariſtotele, ad lactucam ſylueſtrem tanquam ad ſingulare præſidium confugit. Id autem præſtari à Dracone ſcribit Aelianus; quoniam ſuccus huius plantæ ſummo illi eſt adiumento, ne aluus tumida reddatur. Præterea Dracones, annotante Aeliano, potiſſimum iuxta amnem Rhyndacum, media æſtate è ſpecubus ad aucupium prodeunt: dum cauda terræ nixi, reliquo corpore erecto, & ore hiante, inſpiratione tanquam vi quadam amatoria ſuperuolantes aues attrahendo deglutiunt: deinde gregibus etiam animalium inſidias tendunt. De his Lucanus fortè loquebatur canens.

Herbæ, & animantes venenatæ.

Lib. 9. hiſt. Ani. c. 6.

ducitis altum
Aera cum pennis armentaq; tota ſecuti.

Auis venã tur. Hoc etiam non latuit Philem poetam græcum, qui verſibus iambicis id totum expreſſit hunc in modum.

Δράκοντες αἰθιόπων δέ τ' εἰ θηρᾶν δέοι,
Χαίνοντες ἀσθμαίνουσιν εἰς τὸν ἀέρα,
Καὶ τῶν πετῆνον τὰς κρεμαστὰς ἀγέλας,
Ἰυγξὶ θερμῆς εἰς πνοῆς κηλουμένας,
Καὶ σπωμένας ἄνωθεν εἰς γῆν ἀθρόας,
Ἐκ τῶν γνάθων ἕλκυσιν εἰς τὴν γαστέρα.

Horum

A Horum autem verſuum ſenſum Berſmanus verſibus item iambicis latinis ſic reddidit.

Dracones Aethi opum indigentes pabulo
Hiante captant ore flatus aeris,
Pennisq; ſuſpenſos greges volantium,
Spirationis illecebris attrahunt,
Ducto ſupernè copioſo ad humum agmine
Retrocito quos ſpiritu deglutiunt.

Immò auibus non contenti, earumdem etiam ouis, ſecundùm Plinium, pingueſcunt: illa enim integra deglutiunt, deinde in ſe met conuoluti intus frangunt, atq; putamina excutiunt. Catuli verò Draconum faucibus non capacibus, orbe ſpiræ apprehenſa oua perſtringunt, vt liquorem ſorbeant. Præterquamquòd in multa etiam animantia, victus gratia, ſæuiunt. *Oua auium venantur.*

ANTIPATHIA.

B REFERVNT rerum naturalium indagatores, Aquilam, & Draconem hoſtili odio ſe ſe mutuo perſequi, ob quemdam animi affectum, quem Philoſophi antipathiam vocant. Verùm legimus apud Plinium, quòd, ratione victus, Aquilæ in Dracones acerbo concitantur odio, dum earum oua ſummopere ab illis appetuntur. Præterquamquod Draco ex fruticibus interdum prodiens aut agnum, aut leporem ab vnguibus Aquilæ eripere nititur. Interim, commiſſo inter has animantes prælio, ad mentem Gillij, præda ſæpè fugam arripit, id expreſſit elegantiſſimè Nicander in Theriacis his verſibus, *Diſſenſus Aquilæ, & draconis.*

C *Hunc petit inuiſum magni Iouis armiger hoſtem,*
Cumq; genis parat acre ſuis ex æthere bellum,
Paſcentem in ſyluis quamprimum viderit illum,
Quod totos ferus is nidos cum mitibus ouis,
Et ſimul ipſa terens, & vaſtans pignora perdit.
Non timet hoc Serpens, immò quodam impete dumis
Proſiliens, ipſamq; Aquilam, leporemq; tenellum
Extrahit ex rapidis vi fraudeq; fortior vncis.
Cauta malum declinat auis, fit ibi aſpera pugna;
Vt queat extortam victor ſibi tollere prædam.
Sed fruſtra elapſam, & volitantem hinc inde volucrem
Inſequitur, longos ſinuum contractus in orbes,
Obliquoq; leuans ſurſum ſua lumina viſu.

Hoc etiam certamen Aquilæ, & Draconis non inconcinnè explicauit Ouidius, dum cecinit, *L. 4. Metã.*

Vtq; Iouis præpes vacuo cum vidit in aruo
Præbentem Phœbo liuentia terga Draconem
Occupat aduerſum, neu ſæua retorqueat ora,
Squamigeris auidos figit ceruicibus vngues.

D Horum etiam animalium pugnam recitauit Homerus, & confirmauit Ariſtoteles in hiſtoria Animalium: vnde poſtea Florentinus in Geoponicis prodidit, neq; Draconem, neq; alium Serpentem illic ſtabulari, vbi ſtercus Aquilæ inuenitur. Et Ælianus Draconem, audito alarum Aquilæ ſtrepitu, illicò ad antra ſe recipere affirmauit. *Lib. 9. c. 1.*

Ex altera parte, Albertus hanc Aquilæ, & Draconis dimicationem negare videtur, ſcribens, ex ſententia Ariſtotelis (quæ poſtea nullibi reperitur) Draconem cum Vulture, non autem cum Aquila præliari. Voluit fortaſſis Albertus ſignificare hanc & Auicennæ, & eius interpretis opinionem fuiſſe, qui Aquilam cum Vulture ſæpè ſæpius confundunt. Præterea addit Albertus, quòd non omne genus Aquilæ, ſed paruum tantummodo cum Dracone dimicare, dum quemdam Serpentem nomine generali Draconem nuncupatum venatur. Verùm rationem, qua fultus Albertus, authoritati doctiſſimorum virorum refragari audeat, imaginari non poſſumus, & præſertim cum alibi *Hanc pugnã negat Albertus.*

idem

idem Albertus tanquam ſui oblitus Aquilam cum Thyro, atq; Dracone ratione prædæ, belligerare promulgauerit. E

Lib. 17.

Diſſenſus Elephanti, & Draconis.

Præterea non eſt omittenda antipathia Draconis, & Elephanti: cum hæc duo animantia graui odio ſeſe inuicem inſectentur. Scripſit enim Strabo in illa Æthiopiæ parte, cuius regni caput eſt Meroe, naſci Elephantes, quibuſcum Dracones certant: etenim ſunt tantæ magnitudinis, vt ſpira caudæ, circumligatis Elephanti cruribus hoc graue animal præceps ad terram ruens, Draconem etiam vno, & eodem tempore elidat. De modo autem aggrediendi Elephantes, non conueniunt inter ſe Authores. Siquidem Plinius, & Solinus produnt Dracones ſecus vias, vt plurimum latibulari, per quas Elephanti aſſuetis callibus diuagari ſolent. At prætereuntium non priores, ſed poſteriores tantum adoriuntur; ne qui anteceſſerunt poſtremis opitulari valeant. Alij tradunt Dracones in aquis merſos Elephantis bibentibus inſidiari; dum confeſtim auri morſum infigunt: cum is tantummodo locus manu, ſeu proboſcide Elaphantis defendi nequeat. Alij narrant, quòd Dracones in Elephantes obuios ſe ſe erigendo inſiliunt, oculoſq; primum feriunt, eorum fugendo ſanguinem, qui cum frigidus ſit à Dracone, ad feruorem internum compeſcendum ſummopere deſideratur. Huius etiam certaminis meminit Sambucus in emblematibus, canens hunc in modum. F

Quã partẽ Elephantis Draco primùm mordeat.

Qui victor ſentit cum victo ſe periturum
Ambitione magis, quam ratione tumet.
Quid mihi profuerit vinctus, qui mutua collo
Vincula molitur, me interimatq; cadens?
Sic Elephas ſtratus complexibus vſq; Draconis,
Conterit herentem mole, ruenſq; necat.
Ille mihi tandem pretium, meritumq; triumphus.
Pendit, qui factum non nece, laude beat.
Interdum cauſa melius ceſsiſſe videmur,
Dum mors vindictam leniat, aut moueat.
Sed tamen è ſummo vinci, victoria quædam eſt,
Conditio ſerui corrigitur domino.

Griphes, & Pantheræ inimicæ draconib.

Poſtremo Gryphes, ex Philoſtrato (niſi ſint fabuloſi) elephantis, & Draconibus admodum inuiſi eſſe perhibentur; propterea quòd ab illis interdum pugnando ſuperantur. G
Item Panthera, ex Alberto, Draconi infeſta eſt; cum ab omnibus animalibus, præterquàm à Dracone diligatur. His addit Syluaticus quamdam auem, caprilum, cognominatam Dracones odio habentem: quoniam Draco in venatione aliquando feſſus, huius auis hepate deuorato, priſtinum vigorem ſibimet comparat.

DRACONIS VENENVM.

CIRCA virus Draconum, varij authores longè diuerſa ſentiunt. Narrat quidem Pauſanias circa templũ Nemei Iouis cupreſſetum fuiſſe; vbi cum nutrix Opheltem in herba collocaſſet, paulo poſt eum à Dracone peremptum inuenit. Num autem ob ſolum vulnus, aut ob venenum interitus huic puſioni acciderit, non explicatur. Recitat etiam Petrus Damianus hiſtoriam cuiuſdam agricolæ, qui diluculo ad laborem ſurgens, & quamdam putans arborem, immenſæ magnitudinis Draconem obſeruauit; vnde colonus intrepidus longo feſſus labore ſuper tergus Draconis ſedit; ideoq; beſtia indignata eum deglutiuit. Ex hac quoq; hiſtoria venenum Draconi ineſſe conijcere nõ poſſumus. Ardoinus, ex clariſſimorum virorum authoritate, aut parùm, aut nihil veneni Draconibus ineſſe pronunciauit: cum ictu caudæ, & dentibus vulnerando potius, quàm venenando noceant. Et eò magis id aſſeuerare videtur; cum Plinius, & Aetius venenum ab huiuſmodi Feris minimè proijci ſcripſerint. H

Draco deglutiuit agricolam.

Morſus draconis qualis.

Vincentius Belluacenſis morſum Draconis paruum quidem, ſed peſſimum eſſe aſtruit; quoniam venenatas animantes, & herbas comedat. Etenim Draco alicui inſidias tendens, plantas, & radices lethiferas vorare dicitur. Hoc non latuit Homerum, qui meminit Draconis ante latibulum nocuas herbas comedentis.

A Ος δὲ δράκων ἐπὶ χειὴ ὀρέστερος ἄνδρα μένησι
Βιβροχὸς κακὰ φάρμακα &c. *Iliad. χ.*

Prædictis addendum eſt fortè, ratione variarum Regionum, quas hæc animalia colunt, & magis, & minus nocua eſſe. Quapropter Ioannes Leo, in deſcriptione Africę, Dracones montis Atlantici admodum virulentos prædicat. Præterquam quòd multis in locis Draconum halitu aer infici traditur: neq; officit eorum ſententia, qui voluerunt hoc aſſertum, non de Draconibus animalibus, ſed de Draconibus in aere viſis, nempe de paſſionibus ignitis fuiſſe prolatum: cum, his apparentibus Meteoris, & corruptionis aeris, & amiſſionis frugum periculum immineat. Quandoquidem habemus ex Ariſtotele, ætate Philippi Regis, viam quamdam montis Armeniæ inacceſſam fuiſſe: cum omnes illac tranſeuntes, repentè exanimati caderent: idcirco Socrates contra illam viam, ſpeculum ex chalibe diligenter fabrefactum locauit, in quo duorum Draconum imagines halitu aerem corrumpentium obſeruauit; qui tandem, iuſſu Regis, ſingulari ſtratagemate interfecti fuerunt.

Dracones montis Atlantici.

In l. de proprietat. element.

Geſnerus quoq; recitauit propè oppidũ Niderburgum viuos Dracones in fonte quo-
B dam ſe lauiſſe, & homines deinceps illam bibentes aquam, aluo tumefacta, interiiſſe: quare fons ille tanquã peſtifer, & exitioſus, terra, & lapidibus repletus eſt. Item Stumpfius exarauit in Chronicis: cum Regio Heluetiæ primùm purgari cęperit, horribilem & fædum Draconem ſupra pagum *Vuiluer* repertum fuiſſe, qui pecudes, & homines ita profligabat, vt Pagus *Dedmiler*, quaſi villa deſerta cognominaretur. Tunc quidam ex indigenis ob homicidium exul, vt in priſtinam reſtitueretur ſedem, ſe Draconem debellaturum eſt pollicitus; id autem omnium applauſu probatum fuit. Ideoq; hic vir egregius extincto Draconе, brachium cum gladio cruento eleuans, vt cunctis victoriam interempti hoſtis oſtentaret, ſanguis Feræ in corpus diſtillans repentinum ei attulit interitum. quare iure optimo ſcripſit Heliodorus, μιχροῖς μὲν τοῖς βέλεσιν, ἰοῦν, δὲ δρακοντῶν πεφραλμένοις ἐις τοξέυοντες. nimirum paruis quidem telis, ſed veneno Draconum nutritis iaculantes. Nam Dracones veneno carere non eſt credendum. Legitur etiam in Deuteronomio. *Venenum Draconum vinum eorum, & venenum Aſpidum lethale.* Concludunt igitur multi Draconem etiam natura ſua minimè exitialem, ſaltem ob naturã loci venenoſum cuadere: quemadmodũ de Serpẽtibus etiam ſuperius fuit explicatum.

Dracones venenati vbi.

Sãguis draconis letifer.

Cap. 22.

C

VENENI SIGNA. ET REMEDIA.

ICTVM Draconis non ſine exiguo dolore, & inflammatione inſigi voluit Auicennas; immò animaduertit mares in vulnerando, fœminis eſſe deteriores. Et quoniam ſuperius relatum fuit Albediſimon, Alatraf, & Hauden inter genera Draconum ab Auicẽna, & Alberto connumerari; horum etiam morſus ſymptomata ab illis propoſita ponderabimus. Primùm carnem demorſam aliquem nanciſci fœtorem tradunt: ideoq; malignorum vlcerum pharmaca adhibenda eſſe memorant. Deinde in morſu Alatraf, & Hauden vehementem dolorem, partis ſtuporem, & tandem interitũ ſubſequi autumant. Quocirca Auicennas admentem nõnullorum, embrocham ex ace-
D to tepido ſupra locum affectum faciẽdam eſſe probat: deinde emplaſtrum ex foliis lauri, necnon oleum de pyrethro, & oleum coſtinũ celebrat: per os verò ſuccũ foliorum lauri cum aceto, & theriacam Andromachi præſcribit. Nicander quoq; in Theriacis ſymptomata huius morſus examinans doloris non inſignis, & vulneris exigui paucum effundentis ſanguinem meminit, his verſibus ſic latiò redditis.

Fœtor, dolor & ſtupor ſunt ſymptomata huius morſus Embrocha ex aceto tepido.

Nec tamen ille graues, vt cætera turba, dolores,
Si velit, infixo cum fortè momorderit, ore,
Suſcitat: exiguus non, noxia vulnera punctus
(Qui ceù rodentis noctu quaq; obuia muris)
Infligit. modicum tenuis dat plaga cruorem.

Plinius igitur gramen, aduerſus talem ictum non infrugiferum remedium proponit:

Gramen, & mullus piſcis eſt Remedium.

deinde mullum piſcem intrinſecus, & extrinſecus, in tali caſu, non parùm vtilitatis eſſe allaturum promittit. Aetius percuſſis à Dracone remedia aliorum animalium ictibus conferentia prodeſſe tradit. Poſtremò caput canis, vel Draconis, qui momorderit, ad mentem Ponzetti, abſciſſum, pelle nudatum, & morſui applicatum, patientem ſanat: quemadmodum idem præſtant omnia illa præſidia, quæ in capite primi libri, fuerunt propoſita.

FVGANDI, ET CAPIENDI RATIO.

TRADIDIT Solinus præſtantiſſimos audacia viros antra Draconum explorantes, gramina medicata, nempè ſomnifera circa ſpecus aſpergere, vt Feræ inde exeuntes ea depaſtæ irriguo turgeſcãt ſomno; quoniam dormiẽtium caput, amputant, vt lapillum Draconis pretioſum eruere poſſint. Quamuis Philoſtratus, in montanis Draconibus coercendis, aliud artificium recenſeat, quo Indi huiuſmodi beſtias irretire conantur. Pallium enim coccineum litteris aureis exaratum ante cauernas Draconum extendunt; iam, vi verborum excantationem exprimentium, beſtiæ pedetentim irrepentes ſuper pallio dormire coguntur. Interea Indi ſecuribus armati belluam adorientes, eam decollant, vt ex capite lapillum eximant: Quamuis interdum accidat, teſte Philoſtrato, vt Draco aliquem Indum ſecuri munitum intra latibulum attrahat, & deuoret. Campeſtres autem Dracones, ex eodem authore, ſæpè coercentur, dum pugnam cum Elephantis ineunt: nam certamini tunc temporis intenti facillime ab Indis conficiuntur. Hæc autem, & alia ſimilia nugamenta apud Philoſtratum leguntur.

Gramina medicata.

Dracones certamini intenti facilè capiũtur.

Quamobrem in fugandis, & necandis Draconibus ſatius eſſe opinamur confugere ad Nicãdri præſidia, quę ab ipſo in cęteris venenatis beſtijs fugandis fuerunt præſcripta veluti ſunt Cerui, & Damæ cornua, Filix, Libanotis, Cardamum, Melanthium, Sulphur, Thraicius lapis, qui eſt ſpecies Gagatis, Galbanum, Vrtica, Cedrus, & ſimilia, quæ odore, & ſubſtantia venenoſas animantes interdum fugant, & quandoq; perimunt. Verſus autem Nicandri latino ſermone redditi ſunt tales.

In Theriacis.

Ergo procul pelles Serpentum dira venena,
Dura adolens igni ramoſaq; cornua Cerui
Interim & exuctam comburens Gangida petram
Vincere, quàm nunquam potuit validiſsimus ignis.
Multifidæ filicis ades quoq; germina pulchræ;
Aut radicem indes guſtu libanotidis acrem
Cardama cui fuerint æquali pondere mixta.
Atq; pari mole iugulatæ cornua Damæ,
Tantumdem, & nares ferientis odore melanthi
Aſphaltiq; feres pariter cum ſulphure mixti.
Aut tu Thraicium combures igne lapillum,
Conſperſus gelida ſubitò qui accenditur vnda:
Extinguiq; ſolet, modicum ſi ſentit oliuum;
Quemq; tulere feri proprio de flumine Thraces;
Quod pontum vocitant, vbi magna armenta ſequuntur
Carniuori pecudum ductores, atq; magiſtri.
Præterea in flamma tetrum ſpirantia odorem
Galbana, & Acneſtis, dentatis ſectaq; ſerris
Cedrus, vt ipſa ſcobem referat tenuata minutum,
Hæc mandata igni pellent procul omne venenum.
At tu luſtra caua, & ſyluoſa cubilia tergens,
Fuſus humi poteris dulcem captare ſoporem.

His fortè præceptis imbutus Cracus Polonorum Princeps, qui celebrem ciuitatem ſublimi, & valida munitum arce, in ſcopulo *Vanel* cognominato, ad Viſtulam amnem

A amnem ædificauit; quam postea à suo nomine Cracouiam appellauit; ingentem Draconem in dicto scopulo delitescentē interemit. Nam hęc bestia esuriens de antro egrediebatur, & fœtenti anhelitu veluti pestilentia quadam multos inficiebat: immò per ciuitatem, & suburbia diuagans quæcumq; obuia deuorabat. Quocirca Incolæ, ad hoc euitandum incommodum, tria iumenta ad ostium antri, singulo die, ei offerre cogebantur. Itaq; Cracus deplorati ferè status suorum ciuium misertus, pelliem vituli recenter mactati nitro, pice, & sulphure infarciri, & hora consueta, penès orificium cauernæ locari iussit. Bestia autem famelica prorepens, & iumentum putans, vituli exuuias deglutiuit. Interim materia, & præcipuè sulphurea calore accensa interno, tam feruidam excitauit sitim, vt Fera magno impetu de specu egressa ad Vistulam fluuium properans tantam hausit, aquam, vt, aluo dirupta, extincta fuerit. *Cracus Polonorū princeps draconem interemit.*

DENOMINATA. ET COGNOMINATA.

B

CVM infinita penè esse comperiamus, quæ à nomine Draconis, aut denominationem, aut cognomentum sortiuntur. Ab hominibus primò inchoare decreuimus, vt deinceps sigillatim de cęteris animantibus, herbis, lapidibus, & alijs inanimatis disseramus. Itaq; Franciscus Draco fuit vnus ex illis, qui in itinere ad Americam, & laboris, & iacturarum contemptor, ob res gestas, maximam sibi laudem, & gloriam comparauit. Dracula Valachus fuit Imperator omni magnitudine animi, & constantia præstantissimus, qui cæteris verum fortitudinis specimen præbuit, vt in historijs rerum Persicarum legitur. Dracus autem, ex Liuio Acheorum Dux, primusq; Achaici motus author, qui postea ad isthmon à L. Mumio consule fuit superatus. Dracontides à Suida in numero triginta Tyrannorum collocatur. Dracontius fuit Campaniæ Iudex Christi fideles crudeliter infectans, quem D. Sosius: coram ipso ligatus à Surio in hunc modum locutus esse perhibetur. *Quodam præsagio Dracontius es appellatus: si-*

C *quidem ille temerarius Draco, per organum oris tui loquitur sicq; illius instar, & nomen, & venenatam linguam possides.* Quamuis Dracontij etiam nomine quidam Episcopus, & Christi confessor à Surio fuerit memoratus. Dracona fuit nomen, vel cognomen cuiusdam mulieris, in quam Ioannes Franciscus Apostolus sic canit. *Cognomenta Virorum ex Draconibus.* *Dracōtides Dracōtius.* *Dracontius Episcopus. L. 4. Epigr.*

Desine iam madidos phœbeis pandere crines.
Desine iam radijs, dia Dracona tuos,
Phœbus vt ipse tua vincatur luce, vides ne?
Vt pudet, vt celeres decolor vrget equos?

Alioquin, δρακοντοκτόνος Dracones imitans apud Atheneum legitur. Et δρακοντόπους Draconum pedes habens, & δρακοντολέτης, Draconis interfector dicitur, quo nomine Phœbus Draconem Pythonem perimens fuit insignitus. *Draconigenæ qui fuerint.*

Draconigenæ olim Thebani Bœotiæ fuerunt appellati: propterea quòd ex Draconis dentibus satis progeniti esse credebantur. At Draconarij, siue Draconiferi olim vocabantur, qui Insignia militaria Draconis iconem referentia gestabant. Non defuerunt tandem familiæ, & Romæ, & Bononiæ, qui à Draconibus cognomentum traxerunt. *Draconarij qui.*

D Succedunt cæteræ animantes ponderandæ, vt δρακαινίδες, nempe Dracunculi pisces, qui Graculo pisci similes esse feruntur. Sunt etiam in Nilo, vt aliqui authores referunt, quædam animalia ad similitudinem Draconis, vulgò Cocatrix dicta, quæ nisi sint Crocodili, alia animalia Draconę æmulantia in Nilo non nouimus. Item Dracæna nimirum Draco fœmina: vt omittamus canem Geryonis in Erythea habentem duo canis capita. & septem Draconis, cuius meminit Varinus in Scilla, quoniam id figmentum esse arbitramur.

Subsequuntur varię plātæ quę ab hac Fera videntur esse denominatę. In primis Columella meminit cuiusdam pręcocis vitis Veteribus incognitę, quam Dracōtion vocitari tradit, eamq; fęcunditate, & amœnitate ad generositatem vini Amineę comparat. Item à Fuchsio Dracontium Botrys ad morsus anguium, canis, & cuiuscumq; venenati. *Lib. 3. de re rust. cap. 2.*

animantis cõmendatur. Dracontiũ triticum memoratur à Theophraſto, & hanc tritici ſpeciem illam eſſe ſcripſit Plinius, qu ã Græcia, argumento craſſiſſimi calami cæteris tritici ſpeciebus prætulit. Immo Dracontium cucurbitam poſſumus appellare, quæ creſcendo intorti Draconis figuram æmulatur. Amplius Draconon nominatur lac Cyrenaicum, & Draconon etiam dicitur erythrodanum, ſiue rubia Tinctorum, quæ à rubicundo colore nomen ſortitur. Colitur in hortis frigidioribus lapathi ſpecies, ſucco ſanguinei coloris referta: idcirco hæmalapathum, nempe lapathum ſanguineum, vel rubens dicitur: Hæc eadem planta apud Geſnerum, in horto medico, ſanguis Draconis herba fuit nuncupata. Ptarmica Matthioli vocatur Bahuino Dracunculus aquaticus ſerrato folio, & Dodoneo Draco ſylueſtris.

L. 3. de cauſis plant. c. 26.

Triticum Dracontiũ dictum.

Draconon duplex.

Ptarmica Matth. eſt dracunculus ſerrato folio.

In hortis, noſtra ætate, quędam planta anguſti folia, guſtu acris, in acetarijs frequenter ad hibita, ſub nomine Dracunculi, vel Draconis hortenſis colitur; cuius neq; Græci, neq; Arabes meminerunt: propterea quod, cultorum mangonio, non autem ſemine productam eſſe atteſtantur; dum lini ſemen excauatis cæpis inditum terra obruunt: Hæc autem artificioſa cultura Matthiolo parùm fuit credibilis: cum opus experientię illius fuerit refragatum. Nihilominus à viris fide dignis intelleximus, quod ſi quis in afflatu marino, ſemen lini ſcillæ non auulſæ inſerat, proculdubio fiet voti compos. Alioquin Dracũculus apud Botanicos eſt planta, quæ Dracontea, Serpentaria, & Dracunculus maior nominatur, ad primas Serpentium vernationes à terra erumpens; hanc quidam ex ſanguine Draconis olim natam fuiſſe fabulantur; quandoquidem, ad ludentis naturæ miraculum, ſingulari caule maculis ſanguineis variegato attollitur, è cuius foliato faſtigio quædam vaginula in mucronem ſenſim turbinatum proſilit, quæ cum dehiſcens ſe pandit, apertum Draconis rictũ repręſentat, dum ſolidum quoddam cornu quaſi animalis lingua ex concauo vaginę ſinu emicat. Plinius etiam meminit Ari herbæ, cuius radicem Arum, caulem verò Dracontiũ vocari aſſerit. Immò & Ariſarum Dracunculus minor apud Geſnerum in Appendice, & Dracunculus alter in hiſtoria Cordi nominatur. Nos autem Ari quinq; ſpecies, & Ariſari duas obſeruauimus; præter Arum Ægyptium, quod vocatur colocaſſia, cuius florem, & piſtillum habuimus, & pingi curauimus: quamuis ab huiuſmodi planta hoc produci negent, cum illud non viderint.

Dracunculi maioris deſcriptio.

L. 24. c. 16. Arum. Ariſarum. Aru Ægyptium florẽ & piſtillũ producit.

Chirurgi, inter ſpecies vlcerum ab atra bile pendentium, quamdam affectionem Dracunculum nuncupatam recenſent; de qua fortè locutus eſt Agatarchides, in tractatu Maris Rubri; quando retulit in multis circa mare rubrum ægrotantibus paruos quoſdam Dracunculos in muſculoſis potiſſimum partibus crurum, & brachiorum aliquando apparuiſſe, qui ſtatim atque tangebantur illicò refugiebant. Quare natura huius affectionis magnam dubitandi anſam medicis præbuit. Quapropter Galenus agens de locis affectis, ſcriptum reliquit, quòd generatio pilorum per vrinam excretorum non eſt magis admiranda, quàm ortus Dracunculorum, qui lumbricis ſimiles intibijs hominum quamdam Arabiæ regionem incolentium naſcuntur; quos cum non viderit Galenus, quidquam de illorum origine, atq; natura determinare noluit. Soranus medicus, qui vixit ætate Galeni (referente Paulo Ægineta) hos Dracunculos negat eſſe animantes, ſed tenues quoſdam neruos ſub cute motos eſſe affirmat. Author Introductionis, ſeu finitionum medicarum, Dracunculum morbum varicibus ſimilem, & eodem modo, quo varices, curari poſſe definit. Vnde Guido, & alij Authores hac moti authoritate, hos Dracũculos ad varicum genus reduxerunt: ideoq; ab eodem Guidone, & Auicenna hic affectus vena meden fuit nuncupatus, quia, in vrbe Medina fuerit frequens; Albucaſi vena ciuilis dicitur. Paulus Aegineta hunc morbum Dracunculum cognominatum, apud Indos, & Regionem Aegypti, in partibus muſculoſis humani corporis generari aſſeuerauit. Ætius hos Dracunculos lumbricis ſimiles eſſe conſtituit; hoſque facta prius ſuppuratione, cutem diſſecando, extrahendos eſſe opinatus eſt.

Dracunculus morbi ſpecies.

Li. 6. de loc. aff. c. 3.

Vena Medẽ quid ſit.

Li. 4. c. vlt.

Curatio.

Lib. 7.

Tandem Pareus, cuius opinioni adſtipulamur, hanc affectionem Dracunculum animatum eſſe minimè putat; cum illi non ſit ad generationem opportunitas, ſed nomen Dracunculi meruiſſe ſcribit, quoniam vniuerſa ſua conformatione, colore, mole, & figura, Dracunculi imaginem exprimit: deinde illa materia animata eſſe videtur, quia humor huius affectus eſt tenuis, & feruidus, atq; maximo impetu ad partem decurrit.

Itaq;

A Itaq; concludendum eſt hunc Dracunculum nil aliud eſſe, quàm abſceſſum in genere venoſo à feruore ſanguinis pendentem, cuius præſidia apud authores medicos legenda ſunt. *Hic dracunculus non eſt animatus.*

Non eſt omittendus lapillus à Dracone cognominatus, qui Græcis δρακοντιας λιθος Latinis gemma Draconcia, ſiue Draconites dicitur, hic lapis in capite Draconum, ad mentē Plinij, & Solini generatur, & ab animali viuente eruitur; huius vſu Reges Orientis ſummoperè gloriari feruntur. Meminimus legiſſe apud Marſilium Ficinum, fuiſſe allatum lapidem ex capite Draconis erutum, inſtar nummi rotundum, punctis quaſi ſtellis ordine quodam diſpoſitis inſignitum, qui aceto perfuſus, rectà parumper mouebatur, mox obliquè, & tandem in gyrum ferebatur, donec vapor aceti euaneſceret. Ideoq; exiſtimauit Marſilius hunc lapillum, cæleſtis Draconis naturam, & quaſi figuram habere, immo, & illius motum conſectari. Verùm hic lapis aſtris decoratus nil aliud eſt, niſi Aſtroites, vulgò *Pietra ſtellaria* apud Agricolam, cuius ſex differentiæ monſtrantur. Quare concludendum erit lapidem Dracontiam Ficini non ex capite Draconis, ſed ex terræ viſceribus erui: quapropter hic lapis Aſtroites, Dracontia Ficini *L. 37. c. 10.* *L. 3. de vita cælitus compar.* *Aſtroites lapis qualis.*

B poterit appellari. Non erit tamen negandum lapillum in capite Draconis poſſe gigni: præterquāquòd in capite Hydri, & Chelydri naſci gemmam obſeruauimus, quæ & ipſa Draconites appellatur. Ceſalpinus Draconitem deſcribit effigie corniculi, abſciſſa cuſpide, colore partim nigro, partim flaueſcente, ſplendido non pellucido, ad cuius baſim linea nigra circumdat ſpecie Serpentis. *L. 2. de Metal.*

Alius eſt lapis à natura in viſceribus terræ productus, qui Vulgò lapis ſanguinis; ſeu hæmatites, & ſecundùm Belluacenſem, ſanguis Draconis appellatur. Quamuis, in officinis, ſanguis Draconis tanquam quid omninò diuerſum ab hæmatite monſtretur, quod cinnabaris à Veteribus fuit nuncupatū; nā cinnabaris ſecundùm Plinium, eſt vox indica denotans ſanguinem Draconis pondere Bari, nempe Elephanti morientis eliſi: cum vtriuſq; animalis pereuntis ſanguis permixtus tale genus pigmenti, nimirum cinnabarim producat. Dioſcorides taxat illos, qui cinnabarim ſanguinem Draconis eſſe exiſtimarunt, & merito; quoniam apud Auicennam, & Serapionem legitur, quòd cinnabaris eſt ſuccus cuiuſdam plantæ: quamuis poſtea hic ſuccus denſatus non ſit vera Dioſcoridis cinnabaris. *Cinnabaris ex Plinio quid ſit*

C Clariſſimus Faloppius fuit huius opinionis cinnabarim Dioſcoridis eſſe verum ſanguinem Draconis in lacryma apud Pharmacopæos. Hodie etiam Illyricis hæc lacryma Dracugna nominatur; cuius meminit Dioſcorides, quando cinnabarim ex Africa delatam nominauit; ad contradiſtinctionem cinnabaris ſimpliciter, quæ eſt foſſilis, & minio ſimilis: immò interdum in tali cinnabari argentum viuum naſcitur. Hæc ſpecies ex fodinis Bohemiæ nobis fuit communicata, in qua apparent guttæ ex argento viuo ſtillantes, cum minio foſſili colore iecoris. Præter hanc ſpeciem, aliam non modò cum argento viuo, ſed etiam cum pyrite obſeruauimus. Immò & tertiam cum argento viuo, & fluore diligentiſſimus pharmacopola Ioannes Baptiſta Fulcrus Lucenſis nobis eſt impertitus. Præterhas ſpecies, aſſignatur cinnabaris factitia ex ſulphure, & argento viuo; & omnes prædictæ ſpecies prorſus diſcrepant à ſanguine Draconis, ſeu cinnabari, quæ eſt ſpecies gummi, ſeu lacrymæ ſtillantis ab arbore Dracone cognominata in Africa cuius medicamenti vſus in hęmorrhagia eſt frequens. Verùm Langius dubitat, quòd ſanguis Draconis noſtrę ętatis ad varios vſus in officinis ſeruatus ſit viriatus. Putat enim eſſe ſanguinem caprillum cum minio, & immaturorum ſorborum decoctione denſatum quemadmodum olim etiam adulterabatur. *Dracugna eſt nomē Illyricum.* *Cinnabaris factitia ex quibus cōponatur.* *Adulterat. ſanguinis draconis.*

D Superſunt examinanda loca à Dracone denominata; inter quę non infimum occupat locum Thebę vrbs Bæotię Draconigena cognominata; propterea quòd à viris ex Draconis dentibus natis olim conſtructa fuerit. Huius meminit Ouidius hunc in modum. *Lib. 3. faſt.*

Inq; Draconigenam nymphis comitantibus vrbem
Deſilit, & natos eripit inde ſuos.

Pręterea, ex Stephano, in Icaria inſula alia fuit ciuitas dicta vrbs Draconum, item mōs. At Dracuina oppidum eſt Rhetiæ in Sueuia Ciſdanubiana, quamuis alij aliter ſentiant. Amplius, ex Petro martyre, in India occidentali eſt locus caput Draconis nuncupatus. Pariter, apud Plinium, Draconon eſt inſula maris Aegæi deſerta: quemadmodum Dracontеus, ſiue Dracontum inſula maris Africi. Deniq; ſecundum Petrum martyrem, fau- *Vrbs draconum Mons draconum.* *Decad. 1. l. 6.*

ces in mari octo milliarium, os Draconis appellantur. quid plura? Amnes quoq; à Dracone cognominati sunt, vt Draconus, siue Drachonus, alij legunt Draum, fluuius est Galię Belgicę per Lotharingiam in Morelam fluens, cuius meminit Ausonius. E

Draconus fluuius.

Prætereo paruum Lasurum, tenuemq; Draconum.

Item Dracon paruus est Campanię amnis in confinio Picentium, ex medio oriens Vesuuio, & iuxta Noceriam vrbem fluens. His addamus fontem Draconis locum iuxta Hierusalem: vnde postea porta ciuitatis, per quam ad hunc exibant locum, porta Draconis fuit nuncupata.

Fons draconis vbi.

Ad finem recensenda sunt nonulla alia inanimata à Dracone denominata: vt Dracontium capitis ornamentum δρακοντόδης, Draconibus plenus, δρακόντιος anguinus, & δρακοντόμαλλος, Dracontino crine. Cæterum, apud Chymistas, Draconis apospermatismum est argentum viuum Vulgi, & fel Draconis, siue fellis oleum est argentum viuum ex stanno, diciturq; Leo suauior in scholijs Paracelsi. Demum cauda Draconis est sperma lapidis, quod postea in operatione ab ipso Dracone vocatur: est autem residuum duarum aquarum ex Sole, & Luna compositarum, vel potius residuũ vnius aquę in singulis vasis seruatum: qua de re legendus est Mercolinus. Addamus Denominatis coronidem, nimirum quando aliquis planeta progrediens deflectit ab ecliptica, aut versus austrũ, aut versus septentrionem, tũc locus ad septentrionem, nodus ascendens, & caput Draconis nuncupatur: locus verò tendens ad Austrum, nodus descendens, & cauda Draconis dicitur. Quare luminaria iuxta caput, & caudã Draconis opposita producunt Lunæ eclipsim, quia tunc terra diametraliter inter Solem, & Lunã locatur: nam diameter spheræ tria centra, nempè Solis, Lunæ, & terrę tangit, & vmbra terræ necessario super corpus Lunæ cadit, & eclipsim generat. Et hæc de Denominatis dicta sint. F

Fel draconis, quid sit apud Chimistas.

Cauda draconis apud Chymistas quid.

Cauda, & caput draconis quid sit apud Astrologos.

EPITHETA.

IVXTA varias huius animalis conditiones, & prærogatiuas; Authores ei varia addiderunt epitheta. Primumq; ratione aspectus, & figuræ, Græcis dicitur αιματοπὸς, nempe cruenti aspectus. Item βλοσυρωπὸς trux, & σμερδαλέος, idest intuitu terribilis. Vocatur etiam Nazianzeno αἰολοσκόπος, quia variè intueatur. Idcirco Latini Dracone mtoruum, & horribilem nuncuparunt. Aliquando dictus fuit ὀφίερος, nimirum Serpentis caudam habens, item σκολίος tortuosus, & obliquus. Apud Apollonium δράκοντες χρυσόλοφοι, scilicet cristis aureis insigniti vocantur, & fortè etiam iubati. Quare huc respiciens Author ad Herenium sic scribebat. Iste quotidie per forum medium tanquam iubatus Draco serpit. Immò Dracones aligeri dicuntur, loquendo tamen de illis, qui alis referti sunt. Demiramur Euripidem, cui πολύκρανος, nempe multiceps Draco cognominatur: sed forsitan hic author de Dracone monstroso verba faciebat. G

Epitheta ratione aspectus.

L. 4. Argonaut.

Lib. 4.

Ratione coloris, ab Homero nominatur κυάνεος, quia, secundùm Hesychium, στίγματα κυάνεα κατὰ νώτα habeat, quasi non totus Draco, sed maculis tantùm cæruleus esse videatur. Hinc ποικίλος, varius, & versicolor, item ποικιλονώτος dorsum maculosum habens. Sed Euripides δράκοντα πυρσὸνωτον dixit, quia tergum rufum habeat. Nec mirum, quoniam φοινήεις, seu φοινικόεις, scilicet puniceus aliquando ab Homero nominatur. Tandem γλαυκὸψ idem, quod γλαυκός, seu γλαυκωπὸς secundum Pindarum, quia glaucis, aut cæsijs oculis sit refertus. Latini respicientes colorem, aliquando Draconem cæruleum, interdum maculosum, & viridem indigitarunt. H

Epitheta respiciẽtia colorem.

In Hercule fur.

Ratione cibi, Draco dicitur, ὠμηστὴς, nempe crudiuorus, & κρανόμος, quia carnes distribuat, & forsitan ita Lycophroni vocatur, quia animantia capta trucidet, & euisceret. Ideoq; ab Euripide nuncupatur τηρὸτροφος, quoniam Feris vescatur: alioquin θηροτρόφος nutriens Feras exponitur.

Epitheta ratione cibi.

Quoad veneficam qualitatem, nonnullis Græcis dicitur ἰοβόλος, nempe venenum iaciens: quamuis hoc vocabulo sagittas etiam iaculans significetur. Item ἰοβόρος, quod epitheton draconi bifariam competere videtur; tum quia veneniuorus, tum quia sit venenatus. Idcirco ab Euripide vocatur etiam φόνιος, idest lethifer, cum ab eodem au-

Epitheta malã qualitatem respicientia.

thore

A thore ἔχις φόνιη, scilicet vipera lethalis appelletur. Rursus nominatur βλοσυρὸς truculentus, & Nazianzeno ἀδεινὸς acerbus, necnon αἱμοβόρος, seu αἱματόβορος, sanguinarius. Alijs dictus fuit κρατερὸς, violentus, ἀλόμενος, idem, quod ἄλοος, siue οὐλόος pernicioſus πελώριος, immanis, & δασπλὴς, grauis, & atrox. Apud Homerum legitur βροτολοιγος, ideſt hominum interemptor, Martis epitheton, quod etiam nonnulli competere Draconi voluerunt. Hinc Latini Draconem immitem, immanem, ſæuum, & venenoſum dixerunt.

Non defuerunt aliæ Draconis proprietates, à quibus Draco epitheta ſortitus eſt. Ab Oppiano ἑρπυστὴς, nempè reptator, & συρικτὴς, quaſi ſibilans, necnon ab Orpheo θηροτύπος, quaſi cauda verberans vocitatur. Hinc fortè alijs Græcis βριαρὸς, robuſtus, & ἀμαιμαχετὸς, inexpugnabilis cognominatur. Immò apud Lycophronem dicitur ἄγριος, nimirum agreſtis, & ferus, & rurſus apud Oppianum, παναμείλικτος, quaſi aſper, crudelis, & rigidus. *Epitheta reſpicientia alias draconis proprietates.*

Ratione vigilantiæ, apud Ouidium inſomnis, & inſopitus legitur: quare apud Heſychium fortè οἰκουρὸς δράκων nuncupabatur, quia Palladis ædem cuſtodiret. Deinde, *Vigilantia draconum.*

B quoniam aſtuta eſt bellua, Nazianzeno ἀγκύλομήτης, nempè obliqua agitans conſilia, & verſutus exponitur. Alioquin πυρφόρος, ſeu πυρόφορος ignifer fortè dictus, quia interno æſtuet incendio. Aliter γηγενὴς ab Euripide dicitur, nempè ex terra ortus; quoniam Priſci, Dracones olim ex terra genitos fuiſſe arbitrabantur. Deniq; ἀργᾶς, ad mentem aliquorum, eſt genus Serpentis, vt in primo Libro expoſuimus. Nihilominus multi aſſeuerant hoc nomen fuiſſe epitheton Draconis: qua de re Aeſchines, hoc nomine, Demoſthenem, ob ferinos, & agreſtes mores inſigniuit.

Poſtremò, ratione loci, Draconem Indicum, Libycum, & Maſſylium, Poetæ latini indigitarunt. Sed non eſt omittendum hoc nomen (Elephantias) quod aliqui attribuerunt ſerpenti morſu ſuo elephantiaſim generanti: cum tamen Salmaſius in Solinum cenſeat potius, quòd ἐλεφαντίας ſit epitheton Draconis, & potiſſimum illius ſpeciei, quæ in India Elephantem aggreditur, vt eius ſanguinem ſorbeat: quapropter non eſt admiratione dignum, ſi, apud Ariſtophanem, Draco αἱματοπότης, ideſt ſanguinipota nominetur. Aliquando etiam ab Homero, ὀρειος, nempe monticola vocatus fuit; cum loca montoſa hoc animal ſummopere diligat. *Epitheta ratione loci.* *Iliad χ.*

C

MYTHOLOGICA.

PRISCI perpetuas agitantes fabulas, currum vnicuiq; planetæ à diuerſis tractum animalibus aſſignarunt: has autem animantes illas eſſe pronunciabant, quæ in ſingulorum Deorum tutela eſſe credebantur. Quapropter currum Lunæ à duabus Virgunculis, currũ Solis ab equis, Martis à Vulpibus, Iouis à Pauonibus, Veneris à geminis columbis, Mercurij à gallis, & demùm Saturni plauſtrum à Draconibus vehi fabulati ſunt. Præterea non ſolum currui Saturni, ſed etiam Cereris Dracones adiunxerunt. Ideo Ceres, poſtquam Triptolemum arandi, & ſeminandi artem docuerat, egrediens Celei domo, currum à Draconibus alatis tractum conſcendiſſe fingitur. Quocirca Ouidius ſic canit. *Currus planetarum à quibus trahantur animalibus.*

Li. 5. Faſt.

Dixit, & egrediens nubem trahit, inq; Dracones
Tranſit, & alifero tollitur axe Ceres.

D Sunt etiam multi, vt Heſiodi interpres, qui Dracones Cereris, volumina de agricultura à Triptolemo conſcripta interprætentur: quamuis alij, longos ſulcos ab aratro formatos, per Dracones Cereris ſignificari dixerint. Amplius Medeam, combuſto Creontis palatio, Draconibus alatis, per aerem, Thebas vectam fuiſſe tradunt. De hoc Ouidius ſic canit.

Li. 2. Faſt.

Vectam frenatis, per inane Draconibus egens
Credulus immerita Phaſida fouit ope.

Alij, vt Diodorus Siculus, aſſerunt Medeam quibuſdam cantionibus ita fuiſſe operatam, vt Diana per aerem à Draconibus veheretur. De tali curru hæc habet Ouidius.

Nec fruſtra volucrum tractus cernice Draconum

Currus

Currus adeſt, aderat demiſſus ab æthere currus. E

Denuò Mythologi tradiderunt Gigantum effigiem ita fuiſſe formatam, vt eorum pedes in volumina Draconis deſinerent. Idq; factum fuiſſe multi produnt, vt intelligeremus eos nihil recti, aut ſublimis vnquam cogitaſſe. Immò ab ijſdem Gigantibus Draconem Mineruæ obiectum fuiſſe memorant; quem Dea comprehenſum, & contortum ad ſydera ieciſſe, & axi cæleſti fixiſſe perhibetur. Idcirco hodie inter duas Vrſas talem Draconem locatum intuemur. Interim contorta Gigantum crura in mentem reuocant Erichtonium, qui cruribus ſerpentinis natus eſſe ferebatur: ſcilicet dum Minerua Vulcano in matrimonium tradita, prima nocte, è lecto mariti euanuit: ſiquidem Vulcanum tunc in terram concidiſſe, & ſemen profudiſſe fabulantur; ex quo Erichtonius dicitur ortus, à Minerua enutritus, & in ciſta incluſus, aſſignatuſq; filiabus Cecropis, Aglauro, Pandroſo, & Herſæ, hoc mandato, ne ciſtam ante eius aduentum recluderent. Verùm Aglauron, & Pandroſon curioſitate ductæ, ciſtam aperuiſſe, & circa infantem Draconem inuolutum conſpexiſſe feruntur: id expreſſit Ouidius his verſibus.

Draco inter duas cæleſtes vrſus.

L. 2. metã.

nam tempore quodam F
Pallas Erichtonium prolem ſine matre creatam
Clauſerat actæo tecta de vimine ciſta,
Virginibuſq; tribus gemino de Cecrope natis
Seruandam dederat, ſua ne ſecreta viderent
Addita fronde leui denſa ſpeculatur ab vlmo,
Quid facerent: commiſſa duæ ſine fraude tuentur
Pandroſos, atq; Herſæ timidas vocat vna ſorores
Aglauros, nodoſq; manu diducit, & intus
Infantemq; vident, apporrectumq; Draconem.

Filiæ Cecropis quot fuerint.

Nomina Heſperidũ

De horto Heſperidum, notas eſſe omnibus arbitramur Heſperides tres fuiſſe Heſperi filias; ſcilicet Aeglam, Heretuſam, & Heſperetuſam, quæ, vt fabulantur Poetæ; Hortum auriferis arboribus conſitum habuerunt, cui peruigilem Draconem tanquam cuſtodem adhibuerunt; quo poſtea, vel ſopito, vel occiſo, Hercules poma inde aurea abſtuliſſe dicitur. Referunt nonnulli non aureas arbores, ſed pecudum greges exquiſita pulchritudine inſignes ab Heſperidibus poſſeſsos fuiſſe, quibus paſtorem nomine Draconem præfixerunt; quas poſtmodum oues aureas ex Africa in Græciam Hercules exportauit. Plinius tradit Hortos Heſperidum flexuoſo quodam Maris meatu fuiſſe cinctos, qui procul intuentibus Draconis effigiem repræſentabat. Alij eruditi viri hanc finctionem poeticam ad ſenſum aſtrologicum traxerunt: ideoq; promulgarunt Heſperides fuiſſe ſtellas Cœli, vel Temporis veſpertini filias, Hortum cũ pomis aureis in Occidente habentes: quoniam ſtellæ rotundæ tanquam mala, & inſtar auri micantes nonniſi poſt Solis occaſum apparent: ſigniferum verò circulum, nempe Zodiacum, inſtar Draconis obliquum, harum fuiſſe cuſtodem voluerunt. Quapropter quãdo Hercules ab Hortis Heſperidum poma aurea ſurripuiſſe perhibetur, Aſtrologiæ ſcientiam ab Hercule in Græciam fuiſſe delatam ſignificant. G

Draco paſtor.

Quis Aſtrologiam Græcos docuerit.

De Dracone autem velleris aurei cuſtode, quid dicendum eſt? Diodorus Siculus hanc narrat fabellam Aethæ in Ponto regnanti ab oraculo reſponſum fuit datum, ipſum tunc obiturum, cum exteri nauigio delati aureum vellus ſuſtuliſſent. Idcirco rex hanc diſſeminari famam iuſſit, ſe omnes hoſpites Dijs immolare, vt hoc diuulgato, cuncti itinerantes eum abhorrerent acceſsum: templum quoq; muro circumdedit, eiq; frequentes cuſtodes ex Taurica accitos appoſuit; quare dixerunt tauros ignem ſpirantes circa templum verſari, & vellus à Dracone cuſtodiri. Quamuis poſtea Iaſon opera Medeæ adiutus Draconem ſoporauerit, & Medeam cum vellere aureo in Patriam reuexerit. De hac expeditione Iaſonis in Colchos legendus eſt Ouidius, vbi canit. H

L. 4. Bybl. rer. antiq.

Velleris aurei fabula.

L. 7. metã.

Peruigilem ſupereſt herbis ſopire Draconem,
Qui criſta, linguiſq; tribus præſignis, & vncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arboris aureæ,
Hunc poſtquam ſparſit lethei gramine ſucci,
Verbaq; ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina ſiſtunt;

Somnus

A *Somnus in ignotos oculos vbi venit, & auro*
Heros Æsonius potitur, spolioq; superbus
Muneris authorem secum spolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

Hinc quidam Poeta ad hunc Draconem sopitum, & ad furtum velleris aureià Iasone commissum alludens, de dracone in curru existente sic cecinit.

Ille, vides, bijugos inter qui prominet axes
Cæruleo insultans pectore, & ore Draco?
Ille est auratæ felix custodia lanæ,
Peruigil optatas ille tuetur opes.
Quæsitas tot opes studijs, nam vellere nobis
Prodigiosa in eo cura, tenaxq; labor.
O si qua auxilio veniat mihi Colchis, Iason,
Fiam ego, sed Graio ditior Æsonide.

Scripsit etiam Cicero magnam vim Anguium olim in Sidonio campo agri Lanouini *Li. 1. & 2. de Diuin.*
B fuisse. Vnde Poetæ draconis Lanouini fabulam finxerunt: dum Lanouinum sub tutela draconis esse retulerunt; qui in specu quodam latibulabatur, per quod ad Inferos patere descensum tradebant. Illuc superstitioso ritu puellas mittebant, quæ proprijs *Draco Lanouinus.*
manibus draconem cibarent: hæ si castæ erant, intactæ reuertebantur, & annus ab agricolis fertilis iudicabatur; impudicæ autem à Fera infestabantur. Huius vetustæ, & vanæ religionis meminit Propertius de Cynthia, & Dracone, sic canens. *Li. 3. Eleg.*

Disce quid exquilias hac nocte fugarit aquosas
Cum vicina nouis turba cucurrit agris.
Lanuuium anno si vetus est tutela Draconis
Hic vbi tartareæ non perit hora moræ,
Qua sacer abripitur cæco descensus hiatu,
Qua penetrat virgo, tale iter omne caue.
Iciuni Serpentis honos cum pabula poscit
Annua, & ex ima sibila torquet humo.
Talia demissæ pallent ad sacra puellæ,
C *Cum temerè anguineo creditur ore manus,*
Ille sibi admotas à Virgine corripit escas,
Virginis in palmis ipsa canistra tremunt.
Si fuerint castæ, redeunt in colla parentum,
Clamantq; agricolæ, fertilis annus erit.

Relatum quoq; fuit ab Ouidio Cadmum Agenoris Phœnicum Regis filium in remotas *L. 3. metã.*
regiones, Europæ sororis conquirendæ gratia missum, cum mandato Patris, ne absq; sorore in patriam reuerteretur, oraculum Apollinis adijsse consultum, vt quid sibi esset faciendum, intelligeret. Itaq; responsum habuisse perhibent, vt in loco quiescentis indomitæ bouis sedem sibi ædificaret: quare Thebas Bœotiæ condens oraculo paruit, *Cadmi fabula.*
Harmoniam Martis ex Venere filiam vxorem duxit, Draconem Castalij fontis custodem, Martiq; sacratũ interemit, & huius dentes, suadente Pallade, sulcis terræ mandauit; vnde postea multi milites armati prodeuntes se se mutuò cõfecerunt, præter quinq;, qui consilio Palladis, inita inter se pace, Cadmo, in Thebis instaurandis, non mediocrem tulerunt opem, qui deinde sua prole totam Græciam repleuerunt. Hanc igitur
D fabulam, mirabili ingenio, Bartholomæus Anulus ad Typographos deduxit Lugdunenses, referens Draconis dentes ad sexdecim litteras, quæ ætate Cadmi, tot fuisse feruntur, inter quas consonantes se se inuicem interficere scripsit, cum seorsim prolatæ nihil virium habeant. At quinq; vocales, quæ per se vocem edunt, & quæ vim alijs etiam communicant, comparat ad quinq; milites, qui, postposito prælio, pacem complexi sunt; postremò Typographum elementorum typos, quasi Cadmum Draconis dentes disseminare tradidit. Carmina autem sunt talia. *Comparatio Cadmi ferẽtis dentes ad Typographos.*

Cui iaculum, iaculoq; animus præstantior omni,
Atq; leoninum vis erat exuuium:
Cadmus Agenorides præstans facundia, & armis;
Vt iaculum penetrans, vt Leo magnanimus.

Vexit

Vexit in Europam literas Phœnicibus ortas,
In quibus humanæ circulus eſt Sophiæ:
Quarum quinq́ (alijs ſe collidentibus vltrò)
Plena vocales integritate manent.
At terreſtribus has animis inſeuit, & artes;
Ciuiles homines fecit, & ex rudibus.
Fictus ob hoc vigilis dentes ſparſiſſe Draconis,
Exq́ ſatis natos dentibus eſſe viros:
Qui ſe occiderunt per mutua vulnera, tantùm
Poſt reliquos cæſos, quinq́ ſuperſtitibus;
Ex quibus eſt hominum poſt multiplicata propago,
Qui primi Thebas incoluere nouas.
Huius ad Architypum literas qui ſpargit in vrbe,
Quæ nomen, vires, ſtemma Leonis habet,
Quiq́ libris homines ſapientes perficit: an non
Iure pari poſſit dicere chalcographus?
Semino Serpentis dentes in pelle Leonis,
Hoc eſt Lugduni, qui Leo Gallicus eſt.

E

F

Aeoli Thebarum Regis fabula.

Recitat inſuper Ouidius, in volumine transformationum, fabulam Aeoli Thebarum Regis, cui Ino Cadmi, & Harmoniæ filia nupſit, qui poſtea ambo in Dracones transfigurati fuerunt. Horum etiam meminit idem Ouidius in Ibin.

Vt fuit Oetæo quondam, generoq́ Draconum.

Deinde conſultò omittentes Orphei caput in Draconem tranſmutatum, aliquid de fabula Protei trademus, qui in quamcumq; figuram mutari dicebatur: vnde abijt in prouerbium de homine variæ ſententiæ. *Proteo mutabilior.* Hic igitur quandoq; effigiem Tigris, interdum formam draconis, & ſic alias deinceps animatorum, & inanimatorum figuras induebat; de quo Virgilius eleganter canebat.

L. 4. Georg.

Fiet enim ſubito ſus horridus, atraq́ tigris,
Squamoſusq́ Draco, & fulua ceruice Leæna,
Aut acrem flammæ ſonitum dabit &c.

Hanc fabulam de mutabilitate Protei Lucianus ad ſaltationis artificium retulit. Inquit G
enim Proteum illum Aegyptium nil aliud, quàm ſaltatorem fuiſſe eximium; idque magis ſibi perſuadet: cum homo effingendi, & imitandi peritus, tunc nobis ſemetipſum in varias rerum facies transfigurare videtur, dum modò iguis celeritatem, modò Draconis volubilitatem, vel alterius rei impetum exprimit.

PROVERBIA.

Legendum eſt primũ caput primi libri.

EX Vulgi fæce deſumptum fuiſſe hoc adagium putat Eraſmus. ὄφις εἰμὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται. Ideſt *Serpens niſi Serpentem comederit, non fiet Draco*: hoc adagium Græci, quadam libertate, in potentiores iactare ſolebant, quaſi ſignificantes neceſſarium eſſe, quem ſtatuerint Imperatorem, multos Principes, & Reges deglutire, & ſuperare; vt ille Dominus dominantium euaderet. Idem author in adagio. *Virum improbum, vel mus mordeat.* Scripſit hoc à quibuſdam ita inuerſum fuiſſe. *Viros* H
probos à mure morderi: improbis ne Draconem quidem audere dentes admoliri. Quaſi innuere vellent inſontibus paſſim noxam afferri, quoniam hi impunè lædi poſſe videtur; cum nullam iniuriam referant, iuxta vulgatum carmen.

Dant veniam coruis, vexat cenſura columbas.

Deniq; circumfertur aliud. *Fel Draconis ſub ſpecie mellis.* Hoc promulgari poteſt in illos, qui aliud fronte ſimulantes, aliud pectore prementes fucum facere nituntur, dum toxicum ſaccharo conditum præbent.

HISTO-

A

HISTORICA.

 VI de rebus Chiorum historiam conscripserunt, teste Aeliano, in quadam Pellenæi montis valle proceris arboribus frequente, & opaca magnum Draconem habitasse tradiderunt, cuius sibilum Chij mirandum in modum perhorrescebant: quamobrem neq; Agricolæ, neq; pastores formidabilis bestiæ magnitudinem ex solo arguentes sibilo, vnquam propius accedere ausi sunt. Tandem violentissimo arbores vallis concusæ vento, vehementerq; collisæ ignem concepisse feruntur: vnde Fera magno intercepta incendio conflagrata perijt. Itaq; Chij metu liberati, cum spectatum venissent, ingentia ossa, & immane cranium offenderunt. *Chiorum draco qualis fuerit.*

Ex eodem Aeliano habemus, quòd in Melite Aegyptia, Draco diuinis cumulabatur honoribus, nam in turri quadam vnà cum sacerdotibus, & ministris cum mensa, &
B cratere seruabatur, atq; alebatur: siquidem quotidie libum ex farina subacta, & mellicrato paratum crateri superponebant, & postridie reuersi craterem vacuum inueniebant. Verùm cum aliquando iuuenis summo videndi Draconis desiderio teneretur, solus in turrim ingressus, libo exposito, recessit, & paulò post, cum Draco mensam conscendisset, illicò fores pro more clausas reserauit: Quare Draco indignatus abijt, & iuuenis confestim mente captus obmutuit, & interijt. *Iuuenis captus desiderio videndi draconis.*

Dracones autem à viris strenuis perempti apud varios Historiographos leguntur. Leonicenus narrat, vrbe in media Thespiensiũ, templũ Iouis cognomento Saotis, nempè Seruatoris, cum simulacro Dei æneo fuisse ædificatum: nam, cum immanis Draco olim vrbem deuastaret, neq; vllis hominũ artificijs exterminari, vel expugnari posset, Iouem consultum imperasse perhibent, vt, quotannis, adolescentulum sorte delectum bestiæ deuorandum offerrent: cum aliter cæteri vrbis incolæ ab incommodo Feræ tuti esse minimè possent. Verùm cum ad Cleostratum pusionem venustum sors tandem deuoluta fuerit, qui amatorem habebat quemdam nomine Menestratum virum tum suaptè natura strenuum, tum amoris etiam stimulis audacem. Hic dilecti adolescentis
C mortem non æquo ferens animo, se pro illo, horrendo animali offerre cupiens, æneum thoracem ferreis hamis vndiq; fulcitum construxit, quo indutus Menestratus se Draconi, tali consilio, obtulit, vt & ipse periret, simulq; Feram interficeret, quod ex sententia successit. *Lib. 1. var. hist. c. 15.* *Menestratii interitus qualis.*

Olaus Magnus non dissimilem exarat historiam Araldi Noruegiani Regis, qui adhuc adolescens, commoransq; apud regem Byzantium, & homicidij causa damnatus, Draconi, de more, lacerandus, & deuorandus obiectus fuit. Huic in carcerem proficiscenti famulus ingenuæ fidei sponte se damnationis comitem exhibuit. Ideo custos antri vtrumq, inermem ad Draconem introduxit. Quare Araldus confestim collectis in antro cadauerum ossibus, & in sindone, quo præcinctus erat, ligatis, quamdam veluti clauam effecit, deinde Draconem in se ipsum irruentem, veloci saltu conscendens, nouacula clandestinè delata, circa vmbilicum bestiam vulnerauit, tuncq; seruus, compacto ossium gestamine, Draconis capite ad sanguinem, & necem vsq; vulnerato, belluam extinxit. Rex igitur, hoc intellecto, vltione in admirationem versa, fortitudini supplicium dondonans, vtrumq; & nauigijs, & pecunijs munitum in Patriam remisit. *Araldus Norvegianus Draconem necat.*

D Corcyræi, ex Heraclide, Diomedem aduocarunt, qui Draconem illis valdè infestum debellaret. Orpheum aucupio intentum Draco erat inuasurus, nisi canes belluam interceptam occidissent, vt in poemate de lapidibus recitatur. *Canes draconẽ necãt.*

Modò narrandæ sunt historię eorum Draconum, qui humanum genus singulari fauore sunt prosecuti. In primis tradit Aelianus vrbem in Achaia nomine Patram fuisse, in qua puer paruum emens Draconem, illum summa alebat diligentia, sed cum ad ingentẽ percreuisset molem, à ciuibus ad solitudinem fuit pulsus: puer autem Draconis altor iam adolescens factus, & domum à quodam spectaculo per opacum rediens nemus, in Latrones incidit: ideoq; alta voce opem implorans à Dracone auditus fuit, qui sibilando accurrens, horum partem in fugam vertit, partem verò dilaniauit, atq; hoc modo altorem suum tutatus est. *L. 14. var. hist.* *Draco altorem suum tutatur.*

Aliam

Aliam huius generis hiſtoriam non ſpernendam narrauit idem Ælianus. Nimirum, E quòd Lycaon in Emathia regnans filium nomine Macedonem genuit, ex quo poſtea prodierunt Pindus robore animi, atq; virtutis indole inſignis, nec nõ alij liberi, fratreſquè erga Pindum improbo affecti animo. Quamobrem Pindus ſe fratrum inuidia ardere noſcens, Regno relicto, in remotiſſimas ſyluas, venatus gratia, ſe contulit. Vbi cum ſemel hinnulos inſequeretur, ſumma virium contentione equum concitans, ſe longiſſimè à ſuis comitibus abduxit. At hinnuli profundam ſubeuntes cauernam ab Inſectantis oculis euanuerunt. Pindus autem ab equo deſiliens, latebramq; illam perſcrutans ſibi viſus eſt audire vocem monentem, ne hinnulos tangeret: quapropter iuuenis circumſpiciens, neminemq; videns, quaſi perterritus, equũ conſcendens illinc diſceſſit. Poſtero die Pindo in eumdem reuertenti locum ingens ſe ſe obtulit Draco; at ille minimè perterrefactus, nonnullas aues, quas ceperat Feræ obijciens, eam optimè mitigauit; vnde Draco his donis, quaſi delinitus illinc receſſit. Id autem ita iucundum Pindo fuit, vt deinceps multa eorum, quæ venatione, & aucupio coercebat, tanquam acquiſitæ mercedem ſalutis Draconi offerret. Ob hoc igitur egregium factum, omnes hunc iuuenem ſingulari proſequebantur beneuolentia, præter ſolos fratres, qui F infenſo in illum ſemper erant animo: propterea ſolum aliquando venantem, omniq; deſtitutum auxilio, ex inſidijs, ſtricto enſe aggreſſi trucidarunt, ſed vulneratum clamantem audiens Draco de cubili egrediens, impioſq; circumplectens ſuffocauit, deinde cæſum Pindum ſumma diligentia tandiù cuſtodiuit, donec ad ipſum humandum aliqui amici accederent, quibus viſis, receſſit, vt commodius ab illis ſupremam gratiam aſſequeretur.

Pindus draconẽ in ſolitudinem inuentum mitigat.

Pindi cadauer à Dracone cuſtoditur.

Habemus inſuper, ex Pauſania, prudentem, & potentem quemdam virum inimicorum inſidias metuentem, paruum filium in ciſta clauſum ſecus dumetum occultaſſe, vbi maximè tutum fore ſperabat. Interim lupo in puſionem impetum facturo præualidus repugnans Draco, infantis ciſtam ſpiris amplexus eſt. Pater autem reuertens, eminuſq; Draconem conſpicatus, emiſſo iaculo, vna cum dracone filium transfixit: ſed is cum à quibuſdam Paſtoribus intellexiſſet ſe filij cuſtodem peremiſſe: tunc communi rogo draconem, & filium concremauit. Ex Plinio, durant adhuc in Liternino, oliuæ manu prioris Africani ſatæ, ſubeſtq; ſpecus ingens, vbi eius Manes à dracone cuſtoditi feruntur. Cæterùm de Dracone cuiuſdam puellæ amatore primum caput primi libri G legendum eſt.

Draco Puſionis cuſtos.

Variæ draconum hiſtoriæ varij ſenſus à prædictis, nec non à ſe inuicem ponderandæ ſuperſunt. Vt Telephus, ex Aeliano, recumbens cum matre, qui ſtuprum proculdubio commiſiſſet, niſi pius Draco, diuino quodam ductu, dirimiſſet. Lucianus in dialogo, qui inſcribitur Pſeudamantes, inſinuat impoſturas cuiuſdam Præſtigiatoris, qui cum draconem aluiſſet, eum Aeſculapium prædicabat, miriſq; artibus homines illius ætatis ludificatus eſt. Item Delphicum oraculum, ex Plutarcho, aliquando deſertum, & inacceſſum fuiſſe perhibetur: cum immanis Draco eo in loco habitaret. Sed qui id ſcripſerunt (inquit Plutarchus) rem perperam intellexerunt, quandoquidem ſolitudo draconem in eum locum traxit, non autem draco ſolitudinem fecit. Apud Plinium etiam legimus, Lepidum Triumuiratus officium obeuntem, à Magiſtratibus in nemoroſum quemdam locum fuiſſe deductum; vbi poſtero die, auium concentu, ſomnum ſibi fuiſſe ademptum conqueſtus eſt. At illi longiſſima membrana draconis effigie delineata locum circumdederunt, eoq; terrore aues ſiluiſſe tradiderunt. Meminimus etiam legiſſe apud Pauſaniam in Atticis, quòd Sauromatæ, & præcipuè Nomades plu- H rimos alunt equos, quibus non tantùm in bello vtuntur, ſed eos quoq; Dijs immolant, & cibis adhibent; deinde vngulas eorum collectas purgant, & ad ſimilitudinem ſquamarum Draconis diſſecant.

Oraculum Delphicũ cur aliquã do deſertũ.

Icone Draconis aues perterrefiunt.

A

NVMISMATA.

GRÆCA moneta ex fuluo metallo, cum icone Getæ, in iuuenili ætate conſtituti, cum litteris circumſcriptis, AYTOKPA. KAICAP. CEPITI. ГETAC. ideſt Imperator Cæſar Septimius Geta, habet in facie inuerſa figuram Herculis, dextra clauam tenentis, brachiumq; attollentis, quaſi Draconem pomiferam arborem cuſtodientem interempturi; cum litteris vetuſtate adeo corroſis, vt legi nequeant. Hoc nu- *Numiſma Getæ.*
miſma proculdubio cuſum fuit in aliqua Græciæ vrbe Imperio ſubiecta Romano, quæ in perpetuum tanti Principis monumentum, hanc monetam fabricauit. Pariter reperitur adhuc magnum numiſma græcum æreum Antonini Pij, cum litteris, AYT.K.AIA. AAP. ANTONEINOC. CEB. EYC. ideſt, Imperator Cæſar Titus Aelius Adrianus Antoninus Auguſtus Pius. Huius monetæ alterum latus exhibet figuram Herculis pellem *Monetà Antonini Pij.*
B leoninam ſupra humeros geſtantis, ſiniſtra clauam, dextraq; colligentis poma ab arbore, de qua Draco pẽdet exanimis, & litteræ circumſcriptæ ΔECATOY. ET L. hic nummus in honorem Antonini, in aliqua vrbe Græciæ fuit conflatus. Quandoquidem per figuram Herculis claua armati, virtus eſt intelligenda, & per iconem Draconis, malum: quaſi innuentes virtute heroica huius Principis omne malum fuiſſe ſuperatum, quo ablato impedimento, poma aurea, nempè fructus virtutis facilè percipiuntur: litteræ autem ΔECATOY, annum decimum dominij huius Principis denotant, quo anno fortè hæc moneta fuit fabrefacta.

Demùm circumfertur nummus Cæſaris Dict. III. qui exhibet caput Victoriæ alatæ, capilliſq; in nodum collectis; in cuius altera facie, Roma gradiens, capite galeato, ſtola ad pedes demiſſa, dextra ſcutum geſtans, & læua trophæum conſpicitur, cum figura Draconis caput eleuantis, & inſcriptio eſt talis. C. CLO. VI. PRAEF. M. ideſt Caius Clodius Sextus Præfectus Militum. Etenim Draconis icon in hoc numiſmate alludit ad Inſigne militare, quod Priſci ad bellum proficiſcentes geſtabant. *Numiſma Cæſaris Dict. III.*

C

MIRACVLA.

MIRABILIA circa Dracones, quæ totius Mundi opifex, per Sanctos ſuos, in hoc terrarum Orbe patrauit, non longè petenda eſſe arbitramur. Siquidem in ſacris Biblijs, Idolum Bel Babylonij venerabantur, *Daniel. c. 14.*
eiq; quadraginta oues, & ſex vini amphoras, ſingulis diebus, offerebant. Verùm patefactis oſtiolis à Daniele, per quæ vxores, & filij Sacerdotum oblata abſumebant: Rex Danieli Idolum, & Templum deſtruendum conceſſit; quo diſſipato, in ea ſede ingens Draco ſtabulabatur, quem poſtea Babylonij tanquam Deum viuum ſummis honoribus cumulabant. De hoc ſic ce- *Draco Babyloniorũ.*
cinit Reuſnerus in Paradiſo poetico.

Squamigerum pauit Babylonia turba Draconem,
Et ſibi præſentem credidit eſſe Deum.

Itaq; Daniel, mandato Regis, abſq; ferro, ſupra vim naturæ, Feram extinxit. Quo per-
D acto, Babylonij indignati Regem Iudæum, deſtructo Idolo, interfecto Dracone, & occiſis Sacerdotibus, prædicarunt, & proculdubio in eum feciſſent impetum, niſi eis Da- *L. 1. c. 16.*
nielem in lacum Leonum abijciendum conceſſiſſet, qui poſtea inter Feras illæſus ſedebat. Miraculum etiam Draconis extincti, virtute Deiparæ Virginis, habemus apud Matthiam à Michou, qui agens de Sarmatia Europea, Tauricam Inſulam tribus ciuitatibus, & duobus caſtris ornatam inter Mæotidas paludes memorat. Inter has ciuitates vna vocabatur Kiefkel, cui de rupe impendebat caſtrum ex ligno, & argilla fabrefactum. In hac autem rupe Draco homines, & iumenta deuaſtans habitaſſe perhibetur: immò violentia Feræ homines ſedem illam vacuam reliquerunt. At quoniam *Draco vi Deiparæ extinctus.*
Græci, & Itali inſulam colentes, auxilium Deiparæ ſemper Virginis implorarunt, tractu temporis, candellam in rupe accenſam conſpicati, alacri animo aſcendentes, co-

ram Imagine Glorioſæ Virginis, candellam ardentem, & Draconem exanimatum in media rupe obſeruarunt; quem poſtea, peractis Deo ob beneficium gratijs, in frusta diſſectum, extra rupem truderunt. E

Tō. 2. offic. Præterea Philippus Apoſtolus, ex Textore, Draconi imperauit, vt innocuus in latebras abiret, cui animal nemini prorſus iniurium obtemperauit. Immò, & Mattheus *Li. 7. Hiſt. Apoſt.* Apoſtolus (vt recitat Abdyas) aliquando incidit in Magos, duos Dracones galeatos manu ducentes, ſulphureas è naribus ſpargentes auras, quarum odore homines exanimabantur. Hæ autem belluæ aduenientem Apoſtolum conſpicatæ, demiſſis capitibus, ſunt veneratæ: interea populi vociferabantur opem viri Sancti implorantes, vt eos ab huiuſmodi ærumna liberaret: quocirca Apoſtolus, in nomine Ieſu Chriſti, iuſſit Dra-

Dracones pulſi extra ciuitatē à Mattheo Apoſtolo. conibus, vt ad ſedes ſuas, nemine offenſo, properarent, qua voce audita, beſtiæ capita eleuantes, cunctis videntibus, extra ciuitatem non reuerſuri abierunt.

Surius etiam in vita Sanctæ Marinæ, quam Latina Eccleſia Margaritam appellat, meminit miraculi ad Draconem attinentis. Quandoquidem huic Martyri in cuſtodijs oranti repente, magno terremotu excitato, diabolicus Draco horrendū edens ſibilum, tetrumq; ſpirans odorem ſe ſe obtulit, qui vaſto oris hiatu Sanctam circumdabat voraturus. Diua autem Margarita firma, & ſtabili mente, quippeq; omni ex parte Deum intuebatur, ſigno Crucis ſe munijt, & illicò diruptum Draconis ventrem eſt conſpicata. Vnde Chriſti Martyr à ſæuo liberata Dracone corruſcantem in carceribus fulgorem apparuiſſe vidit. Non deſunt aliorum Sanctorum miracula de Draconibus: nā Diuus Hieronymus in Vita Sancti Hilarionis recitat, quemdam Draconem immenſæ molis in Prouincia Dalmatiæ olim fuiſſe moratum, qui non ſolum armentis, ſed etiam agricolis, & paſtoribus maximo erat exitio. Ideo Sanctus Hilarion illius ætatis vir iuſtus, oratione præmiſſa, Draconem exanimauit, & concremari iuſſit. Non diſſimile miraculum narrat Sozomenus (referente Baronio) à Sancto Donato Epiſcopo patratum. Draco enim in Chamezephiris quas vocant, ad viam regiam, luſtrum habebat, & non modò beſtias, ſed homines quoq; rapiebat: Quamobrem Sanctus inermis beſtiam aduentantem conſpicatus, ſignum crucis manu expreſſit, deinde in faciem Draconis expuit, qui accepto ſputo, confeſtim mortuus concidit. Incolæ verò exultantes ingentē beſtiam in vaſto combuſerūt campo; ne, putrefacto cadauere, & aere inquinato, morbi peſtilentes producerentur.

D. Margarita cur pingatur cum Dracone.

Draco extinctus à S. Hilarione. In Annal.

F

G

Item Sanctus Ioannicius Abbas, ex Surio, cum aliquando ad Chelidonem virum virtutibus inſignem viſitandum ſe conferret, perueniens ad flumen incidit in vaſtum Draconem, qui curſum aquæ, ad impediendum tranſitum, cohibebat; Sanctus ergo, precibus ad Deum fuſis, & ſigno Crucis manu erga beſtiam expreſſo, ſtatim Draconem necatum aquis tradidit. Amplius Sanctus Sylueſter Pontifex, regnante Conſtantino, Draconem in quodam ſpecu morantem, lethaliq; halitu homines necantem, ianua aenea ſigno Crucis obſignata in orificio antri locata, tanquam perpetuo ergaſtulo mancipauit. Idem quoq; narratur de Leone Quarto Pontifice Maximo, qui Draconem Romæ ſtabulantem, in cauerna apud Diuæ Luciæ templum in Orphea nuncupatū pœnitus effugauit, vt impoſterum non fuerit viſus. Alia huius generis miracula infinita à Sanctis Dei patrata recitantur. Etenim à Diuo Arſacio apud Nicomediam, Draco fuit debellatus, vt author eſt Sozomenus. Idem à Sancto Theodoro, à Sancto Marcello, & à Sancto Creſcentino Martyre præſtitum fuiſſe Hiſtoriographi perhibent.

In vita eiuſd. Sācti.

S. Sylueſtri Miraculū.

H

A

PRODIGIA, ET PRÆSAGIA.

CECINNÆ Dracones, læto prodigio, de extis emicuisse tradit Plinius. Sub capite Spartaci venalis Romam delati, & dormientis complicatum Draconem visum fuisse referunt. Vnde Thracia mulier vaticinandi peritissima pronunciauit id fuisse signum formidabilis, & magnæ cuiusdam potentiæ, quæ tamen infaustum exitum erat habitura. Suetonius etiam in Vita Neronis, promulgauit missos à Messalina Neronem meridiantem strangulaturos, Dracone è puluino prodeunte, perterritos refugisse. Item Plutarchus narrat, qui Cleomenis corpus cruci affixũ custodiebant, tradidisse Draconem visum, qui cadauer circumplexus, illius faciem adeo tegebat, vt nulla auis ad eam depascendam accedere posset: qua de causa reuerentia quædam, & diuinitatis opinio huic Regi imposterum accessit.

Draco præsagium potentiæ.

In Vita Cleom.

B Scriptum est, quoq; in Romanis Annalibus, quòd Maurico imperante, Tyberis Fluuius tanta vndarum copia excreuit, vt eiusdem alluuiones super muros Vrbis fluerent; & tunc Draco insignis molis ad mare descendens visus est: quamobrem mox sæua pestilentia est subsecuta. Per epistolas, etiam Gesnerus intellexit non procul à Rheni litore, propè oppidum Niderburgum Germaniæ, ter sereno Cœlo, diuersis tamen temporibus, Draconem in aere caudam vibrantem fuisse obseruatum: vnde infaustus huius ostenti fuit euentus; quandoquidem illud oppidum, magno Indigenarum damno, & infortunio, fuit incendio consumptum. Item anno nonagesimo nono supra millesimum, & quadragentesimum, die vigesima sexta Mensis Maij, ex Stumpfio, visus est Draco Lucernæ, qui è lacu per Rusam, secundo flumine ferebatur, magna omnium spectantium admiratione, sed quid postea præsagiuerit, non declarat. Præterea anno octuagesimo octauo, supra septingentesimum, in Anglia, Dracones ex ignea constantes substantia per aerem volitare visi sunt; quod prodigium prævalidam famem, & infestationem Danicam præsagiuit.

Tyberis inundatio.

In Chronic

Dracones ignei in aere visi.

C

SOMNIA.

QVOTIES somnia, apud Antiquos, iconem Draconis dedissent, semper amplitudinis prænuncia esse opinabantur, quapropter Alexandro Macedoni Draco (quamquam ab alijs legatur serpens) dominij claritatem præsagiuit; dum per quietem, cum matre Olympia congredi visus est. Item Mammæa Alexandri Seueri mater pridie quam enixeretur se Dracunculum edidisse somniauit. Dedit, & Augusto præsagiũ Imperij somnium non dissimile; dum Actia mater eius, nocte intempesta, ad solemne Apollinis sacrum accedens, ibi obdormisset, nam ei Draco supra ventrem repere visus est; quare expergefacta maculam veluti Draconis picti in abdomine obseruauit, quæ nulla vnquam ablutione deleri potuit.

Imperij, & dignitatũ præsagia.

Cęterùm Franciscus Petrarcha mirabile somnium Alexandri Magni recitauit, quod ei accidisse fertur, dum Ptolemeus illi familiaris ab aspide saucius vehementissimo cru-D ciatu moriens afflictabatur. Alexander .n. amici misertus per noctem sibi visus est videre Draconem, quem genitrix Olympia in delicijs habebat, radicem ore gerere, & humano more, expressis verbis, locum castris proximum indicare, vbi illa nascebatur, & asserere futurum, vt eius ope languens amicus curaretur. Itaq; Alexander expergefactus misit, qui ostensam à Dracone radicem inquireret, qua inuenta, non modò Ptolemeum, sed multos quoq; alios ab eadem labe liberarunt. Cicero tamen hoc somnium penè inane, & risu dignum exagerat, & præcipuè, dum introducitur Draco loquens, & radicem ore gestans: cum nec etiam vir discretus id præstare posset: Et re vera quis non ageret Democritum, dum audiret oratorem serpentinum, vel Serpentem medicum intueretur. Non dissimiles ineptias exarauit Cardanus in Libris de Insomnijs, dum retulit figuram Draconis in gemmis cælatam, & per quietem visam indicare hominem cru-

Lib. 4. de Vir. Illust.

Curatio Ptolomei Saucij ab Aspide.

Li. 1. de Insom. c. 29.

delem, & ſuperbum: quemadmodum figura Serpentis hominem fraudolentum, & E
Cap. 40. malignum ſignificat. Denuò paulo inferius, ſomniantes pellem Draconis induere, homines ſuperbos, arrogantes, & auaros fieri eſt fabulatus.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

NON eſt in dubium reuocandum, in ſacris litteris, Draconis nomine, Diabolũ præcipuè, deinde eius aſſeclas deſignari. Lucifer enim Draco Magnus in comparatione ad minores Dæmones fuit cognominatus. Etenim locutione mali, Diabolus ſemper intelligitur: ſiquidem quando hæc verba recitantur in precatione Dominica. *libera nos à malo.* Cyprianus legit. *libera nos à maligno.* Inſuper ille celebris Draco Pytho apud Ethnicos nuncupatus, quem ab Apolline ſagittis cõfectum fuiſſe tradunt, ad Diabolum refertur: cum Pythones in Actis Diui Pauli Dæmones nominẽtur; quia horum vnum à muliere obſeſſa egredi iuſſit, quæ Paulum, & eius comites Omnipotentis Dei veros famulos prædicabat. Quamuis poſtea Diuus Paulus cõquereretur (vt notat Origines) diuinæ ſeruitutis indignum teſtimonium à ſpiritu Pythonis exhiberi. F

Pythones vocantur dæmones.

Cap. 32. Reliquum modo eſt, vt alijs aſſertis ſacræ paginæ noſtram ſententiam ſtabiliamus. Legitur ergo apud Ezechielem. Draco conculcans aquas, quem nonnulli hæreticum ſacras litteras perturbantem intelligunt. Sed Diuus Hieronymus in Ezechielem, exponit Diabolum Hæreſiarchis ſemel in ſuam poteſtatem redactis minimè parcere. Habemus inſuper apud Pſalmographũ. *Tu confregiſti caput Draconis, & capita Draconum in aquis à Deo contrita.* Quamuis ſenſus litteralis denotet Pharaonem, nec non milites, & cẽturiones ab eodem Pharaone miſſos, vt populũ Iſraeliticum inſectarentur, qui tandem aquarum inundatione ſuffocati, hacq; ratione contriti fuerunt, & Dracones forte nominati, quoniam Inſignia militaria, Draconis effigie, exornata geſtarent. Nihilominus, qui ſenſum myſticum meditantur, verba Pſalmographi ad Chriſtum referunt, qui omnem Diaboli facultatẽm fuſtulit. Quocirca etiam in Apocalypſi, Draco vinctus ab Angelo, per mille annos, indicat Diabolo ſublatam fuiſſe poteſtatem ſeducendi gentes, donec venerit Antichriſtus. Iterùm in alio Apocalypſis loco, Draco G
proiectus in terram, myſticè deſignat (vt voluit Rupertus Abbas) tyrannidem Diaboli expugnatam, quando ſcilicet Imperatores Romani, contempto Idolorum cultu, ad Chriſtum venerandũ confugerunt. Rectiùs Draco ille Magnus, qui mulieri parituræ infantem vocaturus aſſiſtebat, vt in ſupracitato Apocalypſis loco legitur, ex ſententia eiuſdem Ruperti Abbatis, myſticè demonſtrat Diabolum paratum ad Chriſti fidem de mentibus piorum hominum expellendam. Quandoquidem mulier illa indicat Eccleſiam, quæ vtero gerere cæpit, quando fides Patriarcharũ ex promiſſione, Chriſtum expectabat: tuncq; Diabolus cæpit eſſe Draco, qui prius Serpens nominabatur. Tandem Abbas Ioachimus Draconem ſepticipitem Apocalypſis interprætatur Diabolum, ſeptem infectantes catholicam fidem, adiuuantem, & fouentem, inter quos primum locum Herodes occupauit.

Milites Pharaonis cur dracones dicti.

Cap. 20.

Lib. 13. de vict. verb. Dei.

Cur diabolus appelletur draco.

Præter Diabolum myſticè ſignificatum à Dracone, ſuccedit Draco ſpiritui aduerſaria, de qua Pſalmographus verba fecit dicens Draconem eſſe conculcandum. Etenim caro ſpiritui ſemper reluctatur, & ſpiritus quoq; iracundiæ, qui inſtar Draconis, ignem efflare videtur. Immò malitia, & fallacia allegorico Draconis nomine notatur: Quo- H
niam in Exodo, Dracones Magorum cum Dracone Moſis certantes, & tandem ab illo deuorati, ex ſententia Gregorij Niſeni, fraudulentas cauillationes aduerſus diuinum inſtitutum ſignificant, quas tandem virga veritatis abſorbet. Præterquamquòd Dracones, in quos virgæ Magorum fuerunt transfiguratæ, Diaboli vaframenta, & humanæ ſcientiæ fallacias indicant. Immò ipſa malitia, vel fallacia caro eſt, qui in mente improborum, tanquàm in proprio cubili ſtabulatur.

Pſalm. 90.

Cap. 7.

Cauillationes fraudulentes denotantur à draconib.

Calamitates quoq;, & extremæ anguſtiæ allegoricè per Draconem intelliguntur. Iob enim ſcripſit ſe fuiſſe patrem Draconum, magnam denotans infælicitatem. Pſalmographus etiam recitauit hæc verba. *quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis, & operuiſti nos vmbra mortis.* Alij legunt. *Quoniam contriſti nos in loco Draconis, & operuiſti*

Cap. 30.

Pſal. 43.

nos

A *nos vmbra mortis.* Interpretes igitur, per locum Draconis, altiſſimam profunditatem exponũt, vt ſit hyperbole pro extremis anguſtijs. Eumdem ſenſum myſticum habemus apud Ieremiam his verbis. *Onagri ſteterunt in excelſis, attraxerunt ventum tanquam Dracones.* Quaſi Propheta velit innuere: non habebunt vnde famem, & ſitim expleant; ideoq; inopia cibi, & potus peribunt, quam difficultatem Dracones ſine grauiori incommodo ferunt. Dracones etiam myſticè appellari poſſunt Ethnici, de quibus Pſalmographus loqui videtur, dum ſcribit. *Laudate Dominum de terra Dracones, & omnes Abyſſi.* Quamobrem his verbis, Ethnici, deſtructa Idolatria, ad encomia omnipotentis Dei celebranda inuitari videntur. Quamuis Ricciardus in commentarijs ſymbolicis, ſcribat ſignificari Angelos Abyſſi, & Draconum præfectos, à quibus etiam Mundi opifex meritas laudes expoſtulat.

Cap. 14.

Pſal. 148.

Demùm in Apocalypſi Draco ſepticeps cornibus decem inſignitus deſcribitur, qui myſticè à nonnullis exponitur Luterus, & eius ſecta. Verùm ſatius exiſtimamus, ſi vnà cum Ricciardo dixerimus, primo huius beſtiæ cornu, deſignari orientale regnum Caliſæ, ſecundo regnum Turcomaniæ, tertio regnum Bulgarorum gentile, quarto Mau-
B rorum, quinto Normanorum, ſexto Hungarorum, ſeptimo Occidentale regnum Caliſæ, octauo Tartarorum Imperium, nono Imperium Sultani Babylonici, & decimo Imperium Turcarum. Item ſeptem capitibus huius Draconis, eodem Ricciardo teſte, varia etiam dominia indicantur. Etenim primo capite huius beſtiæ, Romanum Imperium gentile denotatur. Secundo Nero ad Conſtantinum vſq; Arrianum, vel vſq; ad Iulianum Apoſtatam; immò ſignificatur etiam ſecundum bellum, quod membra Domini noſtri à Paganorum gente paſſa ſunt, aut, ſecundùm aliorum ſententiam, regnum Gothorum indicatur, tertio exhibetur ætas Conſtantini Arriani vſq; ad Codroem Perſarum Regem, nec non monſtratur martyrium Chriſticolarum per Arrianos, &, ex aliorum mente, Regnum Vandalorum; quarto notantur Codrois Perſarum Regis tempora, quibus impia Maumeti ſecta emerſit, ad ætatem vſq; Henrici primi Imperatoris Alemani, nec non bellum quartum aduerſus Chriſti fideles per Saracenos commiſſum, & ſecundùm alios, Regnum Alanorum: quinto indicatur tempus ab Henrico primo Alemanorum Rege, vſq; ad Saladinum Babylonicũ, & quinta inſectatio Chri-
C ſti fidelium per Alemanos, & ſecundùm alios, Regnum Hunnorum; ſexto declaratur tempus à Saladino Aegypti Soldano, vſq; ad Federicum Secundum, & ſexta calamitas quam Eccleſia Dei per Saracenos paſſa eſt, & ſecundùm alios, regnum Perſarum, ſeptimo tandem capite Draconis monſtratur tempus à Federico Secundo vſq; ad Antichriſtum, nec non acerrimum certamen inter Principes Catholicos, & Hæreticos, & ex ſententia aliorum, Regnum Longobardorum.

In 1. comm. ſymb.

Quæ denotentur capitibus draconis Apocalypſis.

Aliæ ſignificationes draconis Apocal.

His exaratis de capitibus, & cornibus prædicti Draconis in Apocalypſi deſcripti; reliquum eſt, vt ad allegoricam expoſitionem caudæ eiuſdem animantis accedamus. Hæc autem cauda, vt legitur apud Ioannem ſupracitato loco, habebat nodum, & tertiam partem ſtellarum à Cœlo detrahebat. Propterea quod in octauo prælio, quod Aſſeclæ Antichriſti, cum Chriſticolis inibunt, Antichriſtus tunc à recta fide tertiam partem eruditorum per ſtellas ſignificatorum auertet.

Caudæ draconis Apocalypſis allegoricae expoſitio.

HIEROGLYPHICA.

D NON recedit à veritate illud Draconis hieroglyphicum, quo cuſtodia deſignatur: quandoquidem hoc animal, ob acutiſſimam viſionem, vigilans, & inſopitum nominatur: immò hac ratione naturam Solis imitari dicitur. Quocirca Aegyptij Sacerdotes, ante litteras inuentas, pictura Draconis in ſemetipſum reflexi, caudamq; mordentis, annum indicabant, quoniam orbe agatur volubili: Huc reſpexit Claudianus, quando cecinit hunc in modum.

Anni hieroglyphicum.

Omnia, quæ placido conſumit numine Serpens,
Perpetuumq; viret ſquamis, caudamq; reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapſu.

Cætera autem huius generis hieroglyphica in primo capite primi libri legenda ſunt;

quoniam Authores deſcrimen Draconis, & Serpentis nihil pendentes vtriuſq; animalis hieroglyphica ſimul permixta exararunt. E

MORALIA.

Draco aſſimilatur diabolo.

QVEMADMODVM in Myſticis Diabolus Draco fuit cognominatus, non erit pariter inferioris conditionis, in doctrina morali, in quare ob conformes proprietates Diabolus Draconi aſſimilatur. Nam primitùs veluti Draco exitiali redundat veneno: Diabolus item venenatis tentamentis per cõſenſum peccati, hominibus interitum affert. Immò ſi Draco venenato halitu aerem inficit: Diabolus quoq; flatu lethalis ſuggeſtus, corda humana venenat, & aerem peſtilentem, peccati delectatione, efficit. Interdum halitu Draconis ſuperuolantes aues affectæ cadunt; ſic aues moralis doctrinæ, nimirum homines diuina contemplantes, non ad tam excelſa mentem eleuare, poſſunt, quin flatus Diaboli illuc peruenire poſſit, vt eos ad delicias, & ad mundi negocia attrahat. Denuò ſi draco adoritur Elephantum, vt eius ſanguinem ſorbeat: Diabolus aggreditur probum virum, vt ſanguinem pietatis ab illo auferat. Vel rectius ſpeculari debemus dicendo, ſi Draco Elephantem petere audet, vt ſugat ſanguinem; Elephas poſtea concidens Draconem pondere perimit: pari ratione Diabolus omnes edidit conatus, vt Elephantem Chriſtum, detracto per paſſionem ſanguine, occideret; ſed à Chriſto poſtea ob mortem cadẽte oppreſſus fuit. Huius figura expreſſa eſt in ſacris paginis; vbi Eleazar conficiens elephantem, eius caſu tandem occiſus fuit. Draco cauda potius, quàm ore lædit: ſic Diabolus cauda blanditiarum pedetentim ingreditur, ſed tandem poſtea mordebit vt Coluber. Dicitur quoq; Draco Ceruam vitare: Diabolus etiam Ceruam, nempe animam in rectis operibus diligentem abominatur. Deniq; Draco inter montis incendia, ad mentem Solini, verſari, in aerem aliquando ferri, & eius veneno mare aliquando intumeſcere perhibetur. Talis eſt Diabolus, qui inter incendia infernæ regionis degit, aliquando per aerem diſcurrit, dum ad homines iuſtos tentamentis cruciandos accedit, & demùm mare Eccleſiæ interdum, eius veneno, nimirum ſupebia, & iracunda intumeſcit. F G

L. 1. Mach. cap. 16.

Peccãtes draconi aſſimilãtur.

Præter Diabolum, peccans etiam Draconi eſt aſſimilandus. Nam ſi Aethiopes, ad æſtum compeſcendum, ſanguine Draconis vtũtur; deinde Dracone, abiectis felle, & lingua, veſcuntur. Sic homo criminoſus vocatur Draco, ſanguis eius mors, fel peccatum abditum, & lingua peccatum manifeſtum exponitur. Itaq; Aethiopes ſunt viri iuſti feruore calamitatum, & ærumnarum denigrati, qui ad extinguendum concupiſcentiæ æſtum, ſanguine Dtaconis, nimirum contemplatione mortis diuitum vtuntur. Iuxta illud Pſalmographi. *Manus ſuas lauabit iuſtus in ſanguine peccatoris.* Ipſi poſtea Dracones, nempe peccantes, abiectis felle, & lingua, ideſt remotis vitijs, vorantur, ideſt diliguntur. Nec præter rationem, quandoq; idem adeps Draconis, ex ſententia Plinij, venenatis reſiſtit ictibus: immo cum melle caligini oculorum medetur. Peccans igitur eſt Draco, qui interdum non eſt ita improbus, quin aliquid bonitatis participet: cum aliqui criminoſi pietatis pinguedine ſcateant. Fel verò, ſcilicet ira peccantium, Iuſtorum oculos clarificare ſolet. Etenim ad mentem D. Gregorij, improborum prauitas proborum vtilitati conducere dicitur.

Fœneratores vocãtur dracones.

Cæterùm meditantibus peccantes in ſpecie, primò ſe ſe offerunt fœneratores, qui Dracones ſimul complicatos, & per mare ad meliora tranſeuntes pabula imitantur; ſiquidem hi per mare diuitiarum fodinas auri petunt. Quamuis alij hanc ſimilitudinem Dæmonibus applicent, qui interdum ſimul iuncti in mundano natantes mari aduerſus viros iuſtos, aliquid ſemper machinantur. Non errabit præterea, qui dixerit, ab Auaro naturam Draconis diuitias cuſtodientis, illiſq, non vtentis repræſentari. Quocirca Petrus Chryſologus Auarum non patronum, ſed auri, & argenti cuſtodem appellauit. Item Chryſoſtomus alloquens populum Antiothenum, Auarum cuſtodem non dominum pecuniarum, ſeruum, nõ poſſeſſorem nominauit. Id quoq; confirmatum fuit à Martiali ſic canente. H

Serm. 22. Homil. 2. L. 12. epigr Epigr. 45.

Nummi cum tibi ſint, opeſq; tanta,

Quan-

A *Quantas Ciuis habet Paterne, rarus*
Largiris nihil, incubasq: Gaza
Vt magnus Draco, quem canunt Poetæ
Custodem Scythici fuisse luci.

Qui igitur diuitias alijs, & non sibi custodit, infelicissimus profectò habendus est id .n. Coraelius Gallus elegantissimè expressit his versibus.

Efficior custos rerum magis ipse mearum,
Conseruans alijs, quæ periere mihi. *Eleg. 5.*
Sicut in auricomis pendentia plurimus hortis
Peruigil obseruat non sua poma Draco.

Huc proculdubiò spectat illa sententia in Constitutionibus Apostolicis, ad eliminandam auaritiam, recitata. Qui pecunias possidet, ijsq; nec vtitur, nec alijs impartitur, locum Draconis penes thesaurum morantis sortitus est. Illę enim diuitias probè custodit, qui opes, vbi est opus, in res honestas, atq; vtiles expendit, namq; canebat ad rem Quidius. *Auarus dicitur Draco.*

B *Quas dederis, solas semper habebis opes.*

Iterum si Draco est animal sitibundum, vigilantissimum, in terra, in vndis, & in aere viuens, aues, & cæteras animantes vorans: sic qui lucris, & opibus semper inhiat, in nouo vaframenti genere indagando semper vigilat; vt vbicumq; sit, tam diuites, quàm pauperes contractibus non probandis denotet. Immò quemadmodum Dracones, cauda, elephantorum crura ligant, vt melius eorum sanguinem absorbere possint: ita Vsurarij, varia genera contractuum, & cautionum adeo vinciunt elephantes, nempè diuites, vt eorum sanguinem aureum rectius haurire queant. *Vsurarij Dracones dicti.*

Præterea qui tanta referti sunt dementia, vt existiment se genitos esse ad superbiam à comparatione Draconis non sunt excludendi: quoniam si Draco naturali iustinctu Elephanti insidiatur: similiter homo Phætonte, & Icaro superbior, Draconis naturam æmulatur; dum Elephanti, nimirum regnanti insidias tendit, vt & ipse ad summum dignitatum culmen quamp imùm peruenire possit. *Superbus vocatur Draco.*

Immo Draco denotat etiam fædam voluntatis momentaneæ titillationem, animas,
C & corpora indignis modis polluentem: quandoquidem Veteres lasciuum amorem significaturi, partem postremam Chymeræ in Draconem terminare finxerunt: at in hoc genere Lenones nominantur Dracones, qui mulieres quæstuarias prostituunt, & pudicos adolescentes lasciuis verbis in dies venenant. Quare ab Antiquitate figura Herculis, Dracone perempto, cum tribus aureis pomis effigiabatur; vt extincto libidinis ardore, temperantiam commotionum omnium moderatricem partam demonstrarent. *Lenones dicti Dracones.*

Succedunt ponderandi alienam lacerantes famam, qui proculdubio Draconũ mores sequuntur. Etenim si Dracones venenati vocantur, quoniam cibaria venenosa comedant. Obtrectatores, quoq; cunctorum studijs oblaterantes, cibos venenatos mandere dicuntur; huicq, veneno reluctans aliquod remedium vix inuenitur: cum fama ablata vix in integrum restitui possit. Item si, ex sententia Solini, Dracones linguam tantùm veneno refertam habent; criminosi obtrectatores, ad mordendum, & cauillandum, linguam admodum venenatam possident. Et si halitu Draconum aer inficitur, & inflammatur: prædictorum quoq; sermone audientes inficiuntur, & inflammantur. Iuxta illud Hieremiæ. *Ad vocem loquellæ, grandis exarsit ignis.* *Obtrectatores dicũtur Dracones.*

D Postremò multi (referente Cælio) tradiderũt Proteum modò in suem, modò in Draconem transfiguratum; quoniam per suem, summum bonum in voluptate ostendebãt, & per Draconem, illorum errores, qui terrena pulchritudine fælicitatem metiebantur, quamuis alij pronuncient hanc Protei transmutationem ab antiquis fictam fuisse, ad hominum impiorum terrorem; vt pœnæ metu, vitia abominari inciperent. Iuxta illud. *Cap. 11.*

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Virtus deniq; indagatrix, & vitiorum expultrix, quæ diligentissimè omnia perscrutatur, Draconi est assimilanda, qui ab acuta visione nomen sibi comparauit. Ad finem Dracones, cum Elephantis certantes; vnde postea vtriusq; animantis dimanat interitus, ad duos præliantes exercitus optimè comparantur: quando scilicet pars vtraq; perit: tunc enim damnum inferentes, damnum etiam accipere dicuntur. *Duo præliãtes assimilãtur quandoq; Draconi, & Elephanti.*

EM-

E

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

Embl. 131

NFRASCRIPTVM emblema Alciatus diuulgauit, ſumpto ab Homero argumento, quando Græci, ad Troiam euertendam nauigantes, aduerſo vento, in Aulide portu Bæotiæ detenti fuerunt: vbi, Calchas augur peritiſſimus, cũ cæteris Græcis profectus Agamemnonem docuit, qua ratione Dianam iratam placaret, & ex Draconis augurio, qui in proximam platanum repens, nouem pullos paſſerisvnà cum parente deglutiuerat, decimo tandem anno Ilium captum iri prædixit: dum pro paſſerculis annos, & pro Dracone tempus interpretatus eſt. Itaq; Alciatus effigiauit Draconem pullos paſſeris in platano vorantem, cum titulo. EX ARDVIS PERPETVVM NOMEN. deinde ſubſcripſit hexaſtichon huius tenoris.

Crediderat plantani ramis ſua pignora paſſer,
Et benè, ni ſæuo viſa Dracone forent
Glutijt hic pullos omnes, miſeramq; parentem
Saxeus, & tali dignus obire nece,
Hæc, niſi mentitur Calchas, monimenta laboris
Sunt longi, cuius fama perennis erit.

F

Voluit enim author mentibus humanis inſinuare, præclara eſſe ardua, & nonniſi magna difficultate obtineri. Scribebat enim Cicero nullam eſſe poſſe diuturnam gloriam, quam ſtrenuus labor non anteceſſerit. Ideo ad rem Heſiodi carmina leguntur.

Li. 3. Tuſc. quaſt.

Amplecti vitium cumulatim, & ſumere promptum eſt,
Namq; iter id facile eſt, nec eo vicinius vllum:
Dij quoq; ſudorem virtuti præpoſuerunt,
Ad quam longa via eſt, atq; ardua; & aſpera multum
Offertur, tamen eſt vbi ad alta cacumina ventum,
Fit facilis, primò fuerat quæ tam ardua virtus.

Vnde Horatius huc quoq; reſpiciebat canens.

Virtutem poſuere Dij ſudore parandam.

G

L. 4. Eleg.

Propertius etiam id intactum non reliquit, cum cecinit.

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria vires,
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Nec putandum eſt id fuiſſe incognitum Ouidio, qui & ipſe cecinit hunc in modum.

L. 4. Triſt.

Ardua per præceps gloria vadit iter.

Quapropter colligendum eſt, quòd mortalibus, pro virili parte, eſt adlaborandum, vt immortalis egregijs virtutibus gloria concilietur: qua de re germanam fatetur veritatem illud diſtichon, quod ſic ſe habet.

Qui neſcis, quid ſit noſtrum hoc, quod viuimus, audi,
Tranſitus in mortem, herculeuſq; labor.

Poſteaquàm in ſermonem humani laboris incidimus, non erit abre recitare aliud emblema Alciati, in quo figuratur Draco extinctus, & iuuenis dentes illius ſerens; cuius hiſtoria in rubrica Mithologicorum fuit exarata. Eſt autem aduertendum, quod dentes Draconis, Cadmi labore, ſati denotant litteras, quas ingenioſus, & induſtrius iuuenis omnium primus Græcis impertitus eſt. Idcirco Alciatus coronauit emblema hoc titulo. LITTERA OCCIDIT, SPIRITVS VIVIFICAT. carmina autem ſubſcripta ſunt huius tenoris.

Embl. 185

H

Vipereos Cadmus dentes, vt credidit aruis,
Seuit. & Aonio ſemina dira ſolo.
Terrigenum clypeata cohors exorta virorum eſt,
Hoſtili inter ſe, qui cecidere manu.
Enaſere, quibus monitu Tritonidos armis
Abiectis data pax, dextraq; iuncta fuit.
Primus Agenorides elementa, notaſq; magiſtris
Tradidit, ijs ſuauem iunxit, & harmoniam.

Quorum

A *Quorum diſcipulos contraria plurima vexant,*
Nonniſi palladia qui dirimuntur ope.

Cæterùm animaduertit Reuſnerus quemcumq; laborem diu noctuq; animum, & corpus fatigantem ſine prudentia comite, eſſe irritum: quapropter delineat hominem offam Draconi offerentem, cum græca inſcriptione. ΑΛΚΗ ΑΝΕΜΩΛΙΟΣ ΑΦΡΩΝ. Dicatq; hoc emblema Raymundo Pio Fichardo Iuris Conſulto, cum infraſcriptis verſibus. *L. 1. Embl. Embl. 28.*

Melle ſoporatam Dux Troius obijcit offam
Cerbereis portis, Eliſiumq; ſubit.
Igniuomum ſopit medicata fruge Draconem
Auratæ Iaſon vellere diues ouis.
Anguicomæ Perſeus ſuperator Gorgonis, aureo
Alipedem fræno Palladis vrget equum.
Multum vis animi, ſed plus ſapientia præſtat,
Quæ cum conſilio cuncta modoq; gerit.
B *Quem ratio, non ira mouet, Dijs proximus ille eſt,*
Plus ratio multo robore recta valet.
Mole ſua vis conſilij ſe ſe obruit expers,
Cui pectus ſapit, hic vtilis eſſe poteſt.
Sic tu, ſic pater ille tuus, Raymunde, magiſtra
Conſulitis patriæ dum ratione ſimul:
Magnum equidem præſtatis opus ſapientia pareſt
Non vi velle magis, quàm ratione regi.

Neq; admiratione vlla teneri debemus, quoniam Camerarius ad calcem libri Emblematum ex Animalibus, Amorem omnium cauſam eſſe oſtendit; dum effigiat quatuor animalia ex oppoſito ſeſe intuentia, nimirum Aquilam, Leonem, Sirenem, & Draconem, cum titulo: AMOR CAVSA OMNIVM. Deinde exhibet diſtichon huius tenoris.

Si rerum quæras fuerit quis finis & ortus,
C *Deſine, nam cauſa eſt vnica ſolus amor.*

Addit poſtea, quòd Author huius ſymboli, prædictis quatuor animalibus, quatuor Amorum genera voluit repræſentare, nempè deſiderium, & amorem veræ gloriæ, deinde virtutis, & præſtantiæ animi, tertiò pulchritudinis, & demùm diuitiarum: ideoq; ratione primi, figurauit Aquilam inter cæteras aues altius volantem. Secundo Amori accommodauit Leonem, qui fortitudine quadam cæteris animantibus antecellit. Ad tertium Amorem exprimendum, qui in vera rerum pulchritudine appetenda conſiſtit, Sirenem pinxit, cui poetæ tam ſuauem concedunt vocem, vt omnes audientes demulceat. Poſtremo Amoris generi Draco comparatur, quia circa diuitias, & mundanas opes verſatur, quas Draco libenter cuſtodire perhibetur. Verùm ſatius eſſet, ſi pro Dracone Auarum delineaſſet: cum is tanquam Draco diuitijs incubet. Quapropter Paulus Maccius piæ memoriæ ad rem noſtram expreſſit picturam horti Heſperidum, cũ icone Draconis, & inſcripſit emblema. IN AVAROS. cũ verſibus infraſcriptis. *Amorum quatuor ſymbola.* *Embl. 52.*

Peruigil intactos qui ſeruat in arbore ramos,
Et ſibi non cuſtos aurea mala Draco;
D *Par tibi, diues opum vigili torqueris amore,*
Sed miſer extructas non tibi claudis opes.
O aurum curæ fili, genitorq; doloris,
Si te habeam, metuo, nec te habeam, doleo?

Cæterùm ſatius fuiſſet demonſtraſſe mulieres & virgines potius quàm diuitias diligenti cura eſſe cuſtodiendas. Quandoquidem Alciatus, in hoc monſtrando, delineauit Palladem armatam, cum Draconis icone iuxta pedes, & decorauit emblema hoc titulo. CVSTODIENDAS VIRGINES. Addiditq; hexaſtichon huius tenoris. *Cuſtodia virginum. Embl. 22.*

Vera hæc effigies innuptæ eſt Palladis, eius:
Hic Draco qui Dominæ conſtitit ante pedes.
Cur Diuæ comes hoc animal? cuſtodia rerum
Huic data ſic lucos, ſacraq; templa colit,

Innu-

Innuptas opus eſt cura aſſeruare puellas
Peruigili laqueos vndiq; tendit amor.

Nec præter rationem, Author aſſeruit Virgines diligenti, & peruigili cura eſſe ſeruandas: cum virgo Græcis dicatur παρθένος, & etymum deflectatur παρὰ τὸ παραστεῖν αὐτὴν μητρὶ: quoniam virgo apud matrem manere debeat, Huncq; morem veterum fuiſſe ſcripſit Heſyodus. Immò Homerus in perſona Penelopes, voluit pudicam mulierem ſemper ancillis ſtipatam in medium prodire. Immò mulieres in conſpectum hominum curioſiùs intuentium exeuntes, prudentia, & ſapientia conſpicabiles eſſe debent: veluti fuit Theano pulcherrima fœmina, propterquam bellum decenale, cum Phocenſibus commiſſum fuit. Hæc enim aliquandò cum ſuperiorem indueret veſtem, fortè nudauit brachium, quod fortuitò quidam intuens dixit, ò pulchrum brachiũ, at illa ſapienter reſpondit, ſed non publicum; quibus verbis, & caſtitatem ſuam indicauit, & laudantis intemperantiam repreſſit. Ad rem Reuſnerus exhibuit iconem Draconis humi ſtrati, & picturam Apollinis arcu, & ſagittis muniti, cum titulo. VITAE SAPIENTIA CVSTOS. Quoniam vir ſingulari prædirus ſapientia olim dignus Phœbi tripode iudicabatur. carmina autem Authoris ſunt hæc.

Prudentia mulierum qualis eſſe debeat.

L. 3. emble. 7.

Stratus humi Python Phœbi iacet ecce ſagittis
Terribilis ſerpens corpore, & ore minax.
Qui modò peſtifero præſſit tot iugera ventre
Iam cinis, & puluis, iam nihil eſſe poteſt.
Pythia iam celebrat ſecuro Græcia corde,
Laurea victoriæ cingat honora caput.
Prima docens rectum cuſtos ſapientia vitæ eſt,
Cum vitijs morbos pellit, & omne malum.

Catone, etiam ſapientior ille iudicandus eſt, qui veluti prouocatur, reſpondet; comparaturq; Elephanti à Dracone ad prælium prouocato, qui extinctus, & cadens, ponderè corporeæ molis Draconem obruit. Idcirco Camerarius pinxit Draconem, cum Elephante belligerantem, addiditq; hanc inſcriptionem. NON IMPVNE FERES. Deinde protulit tale diſtichon.

In L. Emb. ex Ani. 27.

Contemnit mortem, qui non moriturus inultus,
Vna etiam eſt hoſtis certa ruina ſui.

Iouius ſcripſit hoc ſymbolum à ſe fuiſſe excogitatum in gratiam Sinibaldi, & Ottoboni Fliſcorum, qui illud vſurparunt in monumentum iuſtæ vltionis, ob Fratrem Hieronymum Comitem crudeliter ab æmulis ſuis Fregoſijs interemptum. Prætereà hoc ſymbolo vſus eſt, etiam Delphinus Titio Comes Teſanæ, cum inſcriptione non diſſimili. DEO VINDICE. Demùm Paradinus in Heroicis exhibuit picturam Draconis alati ſerpentem vorantis, cum titulo. VNIVS COMPENDIVM ALTERIVS DISPENDIVM. Argumentum huius ſymboli deſumptum eſt ex adagijs, vbi dicebamus Serpentem, qui non comederit ſerpentem, nullo modo fieri Draconem. Huius autem ſymboli, & adagij ſenſus eſt, multos homines aliorum damno, & ære alieno, & potentiores, & opulentiores euadere. Ad finem Ruſſellius, quoq; diuulgauit ſymbolum litteræ D. eſſe iconem Draconis: quemadmodum ſymbolum litteræ S. pictura Serpentis eſſe dicebatur.

Symbolum, & Adagiũ.

Par. 2. memor. artif.

PHRENOSCHEMATA.

VIRI ſumma eruditione præſtantes, ex varijs Draconum proprietatibus, varia etiam phrenoſchematum argumenta auſerunt. Quamobrem prima facie, nonnulla vigilantiam huius animalis reſpicientia in medium afferemus. Inter hæc autem primum locum occupat illud Inſigne Eminentiſſimi Cardinalis Hyppoliti Eſtenſis Principis Muſarum, Charitumq; munificentia ornatiſſimi, qui, vt exprimeret neminem ità vigilem eſſe poſſe, quin aliquid eum fugere poſſit, delineauit Draconem ſecus arborem auream, & pomiferam, Aquilamq; circumuolitantem, pomaq; furtim ſubducentem, cum hoc aureo dicto. AB INSOMNI NON CVSTODITA DRACONE.

Draco ad fores Palatij, quid indicet.

Alij

A Alij meditantes vigilantiam huius animalis, figurarunt Draconem supra ianuam alicuius domicilij cum Dicto. HAS SERVO FORES. Hæc autem pictura ad fores Palatij Illustriss. Co. Philippi Aldrouandi Senatoris Bonon. expressa obseruatur. Hieronymus Russellius effigiauit Draconem, Lupo strangulato, ad Cælum volantem, cũ Dicto. VIGILANTIBVS NVNQVAM. Voluit enim indicare hominem, qui in peragendis negocijs, laborioſissimo vtitur peruigilio, extincta tandem maleuolorum inuidia, à viris immodici honoris titulo insignitis ad sydera, vsq; extolli. *L. 3. Insign*

Lucas etiam Contilis scriptor Italicus exhibuit picturam arboris malis aureis onustæ, eiq; Draconis iconem adiunxit, cum Dicto. NON SAT VOLVISSE. Etenim, cum per aurea mala, sapientia allegoricè intelligatur: author hoc phrenoschemate, illam summopere desideraſſe innuit, dum, studendo, noctem diei coniunxit peruigilem. Icon autẽ Draconis pingitur ad ostẽdẽda pericula, & labores, quibus adolescentes, ad comparandas scientias, animum simul, & corpus assiduè fatigare debent. Idcirco phrenoschemati addidit hoc Dictum. NON SAT VOLVISSE. quoniam, in negotio comparandæ virtutis, non sufficit vulgatum decantare carmen. *In l. Insign.* *Phrenoſchema acquirendæ virtutis quale*

B *Cum desint vires tamen est laudanda voluntas.*

Quandoquidem multiugis curis, atq; vigilijs vtendum est; iuxta illud Horatij.

Multa tulit, fecitq; puer, sudauit, & alsit.

Præter vigilantiam, existimarunt authores prudentiam quasi lumen aliquod in hoc animali eluceſcere. Quapropter hanc bestiam nonnisi ab aliquo expressam prudentiæ ideam habente comprehendi posse opinantur. Ideoq; figurant aliquando Draconem cum hoc Dicto. PRVDENTIA VINCITVR. quale phrenoschema ad fores Illustrissimi Comitis Philippi Aldrouandi Senatoris Bononiæ intueri licet. Pariter Perciuallus scripror Italicus, in libro Insignium, delineauit Draconem vetus spolium deponentem, cum Dicto. EX SCIENTIA PRVDENS. quoniam Draco ob diuturnam, quam ducit ætatem, animal est sagaciſſimum. Præterquam quòd ei asſignatur Prudentia, quia, cum spolium inquinatum cognouerit, illud statim deponere perhibetur; quæ conditiones in viro prudentiæ nota præstantissimo obseruantur. *Phrenoſchemata prudentiã Draconis reſpicientia*

Vincentius Russellius exhibet hoc phrenoschema, scilicet picturam Draconis in media palude lilijs coronati, cum Dicto. CONDECORATA VIRTVS. Asserit q; C fuisse alicuius viri percelebris demonstrantis propriam, & alterius virtutem, ex quo laudis, & honoris coronã fuerit cõsecutus, vel à generoſissima Republica Veneta, propter pictam in phrenoschemate paludem, vel à christianissimo Galliarum Rege, vel à Sereniſſima Farneſiana Familia propter lilia, quæ vtriusq; Insignia gentilitiã exornãt: icon postea Draconis præfecturam denotat militarem, cuius munere fungens vigilantissimus esse debet. Aegidius Sadelerus picturam Draconis, cum Aquila præliantis exhibet, cum Dicto. DIMICANDVM. fateturq; hoc fuisse symbolum Christierni II. Regis Daniæ, Noruegiæ, Zelandiæ, & Gothiæ. Denuò repræsentat figuram Draconis supra sphæram, cum Dicto. NON MINOR EST VIRTVS. Traditq; fuisse symbolum Sigoberti primi Regis Metensium argumento fortè desumpto à Hieroglyphicis Aegyptiorum, qui iuxta varias Draconis figuras, tempus, annum, Solem, & deniq; totum terrarum orbem designarunt. Meminimus etiam vidisse imaginem alati Draconis in summitate baculi eminentem, caudæ spiris baculum amplexantem cum Dicto. SALVS VITÆ. hoc phrenoschema forsitam alludit ad baculum, & anguem Aesculapij, cuius numini Veteres tutelam vitæ consecrarunt. *Draco cum Aquila.* *Draco ſupra ſphæram*

D Postremò venit in mentem phrenoschema cuiusdam viri, cuius opulentiæ olim nihil deerat, tuncq; multi annumerari volebant eorum gregi, quos diligebat. Verùm tractu temporis, ob infortunium, factus Iro mendicior, vno, & eodem tempore diuitijs, & amicis nudatus fuit: cum sententia Ouidij germanam fateatur veritatem. *Phrenoſchema Diuitijs mendici facti.*

Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam,
Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Is igitur olim in pelago diuitiarum, mox ærumnarum natans, pinxit Draconem, cum Dicto italico. TVTTO VELENO. Alludens fortè ad amicos, qui olim tantã erga se ipsum benignitatem, nunc in venenum transmutauerint: vel per Draconem intelligens semetipsum venenosa laborantem egestate, cui amici appropinquare non auderent.

INSI-

E

INSIGNIA MILITARIA.

L.17.Orig. cap.3.

CONSVEVERVNT Imperatores Romani, Imperio inclinante, pro ſimulacro Aquilæ, ad denotandam iugem Ducum vigilantiam, in vexillis, iconem Draconis geſtare, cum hac inſcriptione. PYTHONE PEREMPTO. quocirca Iſidorus hæc verba protulit. Poſteaquam Apollo Draconem Pythium confecit, ipſe primus Draconis ſimulacrum geſtauit: deinde Græci, & poſtmodum Romani talia ſimulacra ad bellum proficiſcentes deferre cæperunt. Qua de re nummus Cæſaris Dict. III. in quo Victoriæ caput alatum conſpicitur, habet in latere inuerſo Draconem ſurrecto capite iuxta ſimulacrum Romæ galeatæ, cum inſcriptione. C.CLO.VI.PRÆF.M. ideſt Caius Clodius Sextus Præfectus militum. Huc quoq; reſpexit Baptiſta Mantuanus, canens.

Draconarij qui fuerint

Non mihi ſignabant picti vexilla Dracones,
Non Aquilæ.

F

Quoniam Vegetius ſcribebat primum legionis ſignum fuiſſe Aquilam, quam Aquilifer geſtabat: Dracones autem erant Inſignia, quæ ad prælium per ſingulas cohortes à Draconarijs ferebantur. Hinc poſtea omnes ſigniferi, per excellentiam, Draconarij fuerunt appellati. Modũ autem geſtandi, & formam horum Inſigniũ recitat Amianus Marcellinus, quando deſcribit pompam Conſtantij Imperatoris, quam Vrbem ingrediens duxit. Inquit igitur: purpurea Draconis ſimulacra aureis, gemmatiſq; haſtarum ſummitatibus fuiſſe alligata, argenteo, & vaſto hiatu; itaut, flante vento, veluti Dracones ira percitiſibilarent; reliqua parte ex holoſerico ſubtiliſſimo, atq; leuiſſimo, vt & ipſa à vento agitata viui Draconis caudam æmularetur. De his Inſignibus loquebatur Claudianus, quando canebat.

Inſignium militarium deſcriptio.

Manſueſcunt varij vento ceſſante Dracones.

Demùm Cortonacenſes, coloris albi Draconem in rubra præferebant parma, cuius vmbilicus erat argenteus, in margine autem duo erant circuli, quorum interior praſſinum, exterior verò colorem album præ ſe ferebat, de his parmis cum ſimulacris Serpentum, vel Draconum legendum eſt primum caput primi libri, vbi multò plura explicantur. G

INSIGNIA GENTILITIA.

INSIGNIA gentilitia eatenus à militaribus diſcrepare videntur, quatenus illa domi, hæc militiæ vſurpantur. Immò vnum, & idem Inſigne interdum vtrobiq; adhibitum, & Militaris, & Gentilitij munus obire ſolet. Quamobrem in thorace Agamemnonis, & in ſcuto Herculis, icones Draconum conſpiciebantur. Item generoſiſſimus Imperator ille Epaminundas, qui ad Mantineam tam fortiter occubuit, geſtamine Draconis domi, foriſq; delectabatur: quapropter Antiqui eo in loco, vbi prælium commiſſum fuit, columnam cum clypeo effigiem Draconis referente, in tanti Principis monumentum erexerunt. Tale autem gentilitium Inſigne ab hoc Principe fuit vſurpatum tradit Pauſanias, vt ex cognatione Spartiatarum ſe progenitum eſſe oſtenderet; quorum Inſigne figura Draconis exornabat: cum ex ſeminio dentium Draconis à Cadmo ſatorum oriundi eſſent. H

Diſcrimen inter Inſigne gentilitium, & militare quale.

Non deſunt noſtra ætate familiæ, quæ in Inſignibus gentilitijs effigie Draconis delectantur. Nouimus iuuenem cultioris litteraturæ conſultiſſimum, qui proprium Inſigne gentilitium Draconis icone decoratum ſupra ianuam muſæi pingi curauit, deinde ſubſcripſit hoc diſtichon.

Draco in Inſigni gẽtilitio multarum familiarũ nobiliſſ.

Muſarum eſt cuſtos, cuſtoſq; Heliconis amœni,
Heſperidum hortorum ceù fuit antè Draco.

Familiæ poſtea ſupremæ conditionis non ſunt omittendæ; quarum Inſignia gentilitia Draco exornat, veluti eſt nobiliſſima Boncompagnorum familia Bonon. ex qua Gregorius XIII. Pontifex optimus Maximus emerſit, cuius Inſigni gentilitio, multi alludentes

A dentes ad Draconem, hoc Dictum adſcripſerunt. PRVDENTIA REGNAT. Meminimus alibi ſub eodem Inſigni gentilitio legiſſe hæc verba. PRVDENTIA NVNC EXPLICAT ALAS. Alij figuram Draconis in hoc Inſigni gentilitio delineatam infraſcriptis litteris coronarunt. VIRTVTE FORTIS, ET AVDAX. Alij verò, & potiſſimum Poetæ alludentes ad Draconem Inſignis gentilitij Gregorij XIII. multa carmina conſcripſerunt. Horum igitur quidam Romam alloquens ſic cecinit.

Ne Lupa ſerpentem metuas, qui reddere tutam
Te valet, hic tantùm ſigna timoris habet.

Apud alium poetam meminimus legiſſe aliud diſtichon huius tenoris.

Threicios nunc Roma Duces, nunc mille carinas
Temnat ab inſomni benè cuſtodita Dracone.

Ogerius, quoq; qui fuit bonarum litterarum cultor per quàm ſtudioſus in ſuo volumine ſyluarum hæc prodidit carmina. *Lib.* 3.

Peruigil Heſperijs olim ſeruabat in hortis.
Poma Draco aurifero, & rutilanti tincta colore;
B *Ne quis ſiſyphijs ea poſſet tangere palmis;*
Raptaq; furtiuè cupidis includere ciſtis.
Sic prudens Heros vigilanti nomine dictus
Verè Gregorius, ſibi quas Dominator olympi
Commendauit oues, truculento à dente Luporum
Defendit ſummo ſtudio, curaq; perenni.

Neq; ſunt omittendi verſus Gulielmi Modicij viri in litteris ſummi; in quibus ſingulares dotes, & deniq; omnes prærogatiuæ tanti Principis, occaſione Draconis in Inſigni gentilio picti, ſic exarantur.

Eſt Draco Graiugenis obtutu dictus ab acri,
Cui data cernendi vis peracuta fuit.
Peruigil eſt, necnon oculis Draco dormit apertis,
Membra rigat quoties feſſa labore ſopor.
Theſauris igitur cuſtos, templiſq; Deorum
Appoſitus quondam dicitur eſſe Draco.
C *Eſt index animi prudentis; namq; miniſter,*
Dicitur armiſonæ Palladis, atq; comes.
Quin olim Serpens Epidauro vectus in Vrbem,
A populo morbos depulit, atq; luem.
Principis hoc Inſigne noui tibi Roma bonorum
Incrementa, decus, lætitiamq; notat.
Certa ſalus paritur populis, cum cernit acutum
Rex vigil, & cuſtos aurea templa colit.
Gregorius vigilem graia fert voce Latinis.
Et magni memores nos facit eſſe patris.
Legiferam Cererem ſoliti vectare Dracones,
Signa redundantis fertilitatis habent.
Gaude Roma. Draco placidus viridantibus alis
Alta petens, animo te iubet eſſe bono.
Florebunt leges, diuinaq; iura, Dracone
D *Auſpice; tum frugum copia maior erit.*
Felſina, ciue tuo terrarum Principe, doctum,
Et placidum gaudens effer ad aſtra caput.
Nemo tuos partus bonus horret; nam pia mater
Nil niſi manſuetum, nil niſi mite parit.
Quicquid habet tamen horroris Draco ſentiet hoſtis
Thracius, & nigro gens Aquilone ſata.
Non alia Deus ipſe bonis placidiſſimus hoſtem
Horribilem præbet, ſe ratione malis.
Sic horrore lupos paſtor fortiſſimus arcet,
Quem placidum peramant; quemq; ſequuntur oues.

Quin natura iubet cunctis in Regibus eſſe E
Diuerſum quiddam, quod timeas, quod ames.

Idem author compoſuit decaſtichon pro Iacobo Gemmario, qui gemmam fortè ſimulacro Draconis ſignatam Summo Pontifici Gregorio XIII. dono dedit. Hoc autem ſic ſe habet.

Alme Pater rerum, cui tradita ſumma poteſtas,
Et Chriſti toto, qui geris orbe vices:
Cum tibi ſacrorum data ſit cuſtodia; cuſtos
Templorum ſequitur te Draco iure vigil.
Aliger eſt inſignæ tuæ Draco gentis, & omen
Alta petens fecit laudibus ille tuis.
Hac nitet in gemma faties ſignata Draconis,
Expreſſit mira, quam vetus arte manus.
Parua damus, tamen hæc hilari pater accipe fronte
Inclyta, quæ generis ſunt monumenta tui.

Familia Burgheſia. Sunt, & aliæ familiæ natalium claritudine conſpicuæ, quæ in Inſigni gentilitio Draconem habent; veluti Burgheſiorum familia genere haud ignobili glorioſa, ex qua dimanauit Paulus Quintus Pontifex Maximus, qui noſtro ſæculo, tanta prudentia totum chriſtianum orbem moderauit. Prædictis addamus nobiliſſimam Maluaſiorum Bononienſium Familiam, in cuius etiam gentilitio inſignij Draco conſpicitur. In hac Familia hodie refulget Comes Cornelius ornatiſſimæ ſapientiæ, & prudentiæ vir, qui dum hæc ſcriberemus, munere Vexilliferis Iuſtitiæ in Patria fungebatur. F

Familia de Maluaſijs.

SYMBOLICÆ ALLVSIONES.

CVM omnibus prompta ſit Gregorij XIII. Pontif. Maximi memoria, in cuius Inſigni gentilitio Draco figurabatur: ſciendum eſt, quòd Fabricius Principius vir in litteris clarus alludens ad varias huius animalis proprietates, & figuras, volumen Alluſionum ſymbolicarum in ſex diſtinctum libros compoſuit; in quibus Draconem, iuxta varias prærogatiuas effigians, cum ſuis Dictis: veri Principis vitam, effigiem, & labores legentibus inſinuauit. Propterea nos in præſentia, ad perfectum huius hiſtoriæ tractatum, principaliora ſymbola ab hoc erudito viro repræſentata memorabimus. G

Reſpiciunt varias prærogatiuas Draconis.

Itaq; in prima voluminis fronte, licet intueri Draconem triplici inſignitum diademate referentem Inſigne gentilitium Summi Pontificis Gregorij Decimi tertij, cum titulo. DOMINATOR, ET RECTOR. quo tacitè exprimitur intereſſe Principis Sanctę Romanæ Eccleſiæ cuncta moderari, & regere. Sequitur icon Ciuitatis Bononiæ, cum Dracone ſuperuolante, & titulo. BONA OMNIA. Hæc enim Ciuitas tanquam Summi Pontificis patria conſideratur, quæ totius terrarum Orbis Principem edidit, ſub cuius vmbra bona omnia rectè nominanda ſunt. Ibi conſpicitur ſpherica machina, in cuius ſummitate duo parui Dracones caduceum ferè Mercurij referentes apparent, cum ſimulacro Solis, & Lunæ, & titulo. NATIVITATE INSIGNIS. Cum natiuitas hominis, hac ratione, ab Aegyptijs olim deſcriberetur. Proponitur etiam icon Draconis inter duas militum acies quaſi præliaturas, cum inſcriptione. EX ARDVIS IMMORTALITATEM ACQVIRI. ſumpto fortè argumento ab illo infante, quem mulier quædam Eleis obiecit: vnde mox in Draconem transfiguratus, hoſtibus ob terrorem fugatis, Patriam liberauit. Pariter Author hoc ſymbolo ſignificare nititur, quòd Princeps à teneris, etiam vnguiculis, in arduis patrandis, in hoſtibus ſternendis, in Republica ſeruanda liberanda, & regenda, immortalitem adipiſcitur. Rurſus effigians Draconem puſionis dormientis caput ſpiris circumdantem, ſcribit hunc titulum. NIL CLARIVS NILVE NOBILIVS. Quoniam Draco, vel Serpens ſummam nominis amplitudinem in omnibus ſignificare dicebatur: cum olim Haruſpices ſerpentem dormientis pueri caput amplectentem retulerint, nihil præclarius ei accidere potuiſſe. Poſtmodum delineauit puerum ſupra Draconem volantem, cum titulo. ET EXALTAVIT HVMILES. Nam ſicuti Poetæ Ganimedem per Aquilam raptum fuiſſe finxerunt, hic ab Authore, H

Bononia Ciuitas parit omnia bona.

Videnda ſunt Draconis præſagia.

pro

A pro Aquila, Draco deſcribitur, qui rectius Deum videtur exprimere: Deus igitur Faſtoſos, & Arrogantes deprimit; Abiectos verò ad ſydera vſq; extollit.

Succedit icon Draconis circulum formantis coronati hoc titulo. CELERITATE, ET MODO. Significatur enim, quòd veluti Sol perpetuo circulari curſu totum terrarum orbem illuſtrat; ita, qui in rebus agendis, nunquam procraſtinat, ad Monarchiæ Principatum facilè peruenit. Deinde cum interſit Principis omnia deſtruere vitia, & Inſignia virtutis extollere: pingitur Apollo Draconem Pythium ſagittis conficiens, à quo poſtea Apollo Pythius fuit cognominatus: titulus eſt. A DEVICTO INSIGNIA SVMPSIT. Iterum conſpicari licèt effigiem Saturni in antro, cum figuris ſex puerorum, & Draconis, pro ætatum, & anni ſignificatu, cum inſcriptione. SVPER ÆTHERA NOTVS. cum ſenium, ſiue vltima hominis ætas illa ſit, in qua, ad mentem Ariſtotelis, nobilitas ſignatur. Adiecit author multos Dracones extremitati caudæ inſiſtentes, cum titulo. NOMINE, ET RE. Siquidem Dracones, & vigilantes ſunt, & acutiſſimi viſus ex proprio nomine eſſe perhibentur, veluti in Rubrica etymi fuit enucleatum; idcircò naturam huius animantis Princeps imitari debet. Sequitur imago Regis Draconem manutenentis, cum titulo. RERVM POTITVS OMNIVM. Huic enim ſymbolo argumentum dederunt hieroglyphica Aegyptiorum, qui aliquem regno potitum ſignificaturi, prædicto ſimulacro vtebantur. Conſpiciuntur icones Solis, cum Dracone, & Lunæ cum Aquila: inſcriptio eſt. LVMINARIA MAGNA. Ad denotandam Summi Pontificis, & Imperatoris poteſtatem. Adduntur figuræ equitum ſpolio Draconis munitorum, cum titulo. IVS IN ARMIS. Cum hoſtes non ſolum vulneribus, ſed terrore etiam arceantur. Item conſpicari oportet ſimulacrum mulieris altera manu facem extinguentis, altera Draconem amplexantis, cum hac inſcriptione. PVDICITIÆ CONSERVATIO. etenim Princeps faces Veneris procul expellere, aut prorſus extinguere debet. Cernitur etiam effigies Dianæ, cuius dextra facem, & ſiniſtra Draconem ſtringit, cuius inſcriptio eſt. LÆVA EIVS. nam Diana, nimirum Luna cæleſti ſponſæ, nempè Eccleſiæ Catholicæ aſſimilatur, & quemadmodum illa lumen à Sole recipiens refulget; ita Eccleſia, eiuſq; Princeps Chriſticolarum corda illuſtrat. Pingitur quoq; nauis mercibus onuſta, expanſis velis, in pelago à magno recta Dracone, cum titulo. NAVCLERVS VRBIS, ET ORBIS. Pariter conſpicitur ſimulacrum terræ, cum Dracone querna fronde coronato, & titulo. PATER PATRIÆ. Corona enim querna ſeruantibus ciuem olim à Romanis dabatur: Summus igitur Pontifex terram regens, Pater omnium nominatur, & coronam ſeruantis ciuem meretur.

Apollo draconem pythium necans, deinceps Inſignia draconis reportauit.

Draco apud Ægyptios erat Hieroglyphicum regis.

Prudentia draconi attribuitur.

Corona querna olim dabatur ſeruãtibus ciuẽ.

Icones etiam nonnullarum mulierum Draconem venerantium ibi viſuntur, cum titulo. TIBI MERCES ET HONOR. Imagines enim illarum fœminarum Geometriam, Muſicam, & Arithmeticam repræſentant, quæ Principis munificentia florent. Sequitur ſimulacrum Draconis ſtellam ad inſtar cometæ delineatam intuentis, inſcriptio eſt. DOMINABITVR ASTRIS. Quoniam Princeps Aſtronomiæ ſtudio inſignis, prodigiorum minas facilè auertit. Inſuper exhibetur Draco in medio Muſarum cœtu, hoc coronatus titulo. CERTVS APOLLO. Etenim largo munificentiæ Principis imbre aſperſi Poetæ, eius encomia in dies decantare minimè ceſſant. Ibi videtur etiam Æſculapij imago nodoſæ virgæ à Dracone circumdatæ nixa cum litteris. LIGNVM AMBIENS MORBOS PELLIT. Cum medica facultas ad Rempublicam, pro corporum ſalute, neceſſaria, ſagacitate Pincipis, iuuetur. Pinguntur inſuper multi libri, & Draco cum titulo. VIGILANTIBVS NON DORMIENTIBVS. Quandoquidem Princeps circa leges iugi verſans vigilia, facillimè regimen Reipublicæ moderatur. Figurauit etiam Draconem intuentem ſimulacrum Solis, cum titulo. ABYSSVS ABYSSVM. Sumpto fortè argumento ab Antiquis, qui multis in locis Solem venerabantur, & ab Aegyptijs, qui Draconem mundi ſpiritum indigitabant: quare in hoc ſymbolo conſideratur Romanus Pontifex, quatenus Deum meditans, Theologiam è pectore effundit. Huic addit ſimulacrum Europæ, & iconem Draconis ad fores templi, cum inſcriptione. VNICVS DEI VICARIVS. Nam Summus Pontifex, quia ſolus Princeps eſt, Europam ab hoſtium manibus intactam tuetur.

Icon Æſculapij qualis.

Priſcorum aliqui venerabãtur Solem.

In progreſſu, conſpicari poſſumus effigiem Veris, cum Dracone argentea redimito corona, & titulo huius tenoris. MICAT INTER OMNES. Siquidem, veluti aduentante Vere, frigus diſſipatur, & nebulę diſſoluuntur, ita candor Principis humanæ men-

Simulacra quatuor anni tẽporũ.

tis tenebras fugat. Additur huic imago æſtatis, cum Dracone ſpicis coronato, & titulo. LONGANIMITAS. Cum Principis cura, veluti æſtas annona redundet. Neq; deſideratur ſimulacrum Autumni, cum figura Draconis fructuum ſertis ornati, & titulo. SVPEREMINET OMNES. Siquidem Principis poteſtas, de qua honores, & dignitates fluunt, Autumno fructuum ditiſſimo comparatur. Deniq; Author præbuit figuram Hyemis cum Dracone populeis frondibus exornato, & inſcriptione. DIV NOCTVQVE REGIT. Quoniam Princeps, ob mentis, & corporis labores, dies, atq; noctes ducit inſomnes, idq; populea fronde ſignificatur.

Deus vocatur Alpha, & Omega.

Inter præcipuas libri ſecundi alluſiones ſymbolicas, figuratum Draconem, cauda mordicus apprehenſa, circulum formantem intuemur, cum titulo. ALPHA, ET OMEGA. Nam Deus, quo maius excogitari non poteſt, rerum omnium Principium, & Finis, carnem humanam indutus, vitam mortalibus reſtituit. Huic adduntur imagines gentium genuflexarum, Draconem ſupra lignum eleuatum in ſolitudine venerantium, cum inſcriptione. CLAVIVM INDVLGENTIARVMQVE BENEFICIVM. Chriſtus enim per æneum Serpentem in Deſerto adoratum præſignatus, non ſolum mundana delenit peccata, ſed etiam indulgentiam, & criminum remiſſionem de eius latere effudit. Figurato deinde Laocoonte cum filijs à Draconibus demorſis addidit hanc inſcriptionem. QVID CONTEMNERE DIVOS. cum Deus ſacrilegos, & ſimoniacos viuere non permittat. Inſuper, ſumpto argumento à Seruio in commentarijs ad Virgilium, qui Dracones in aqua verſantes vocauit angues, in terra Serpentes, & in templis Dracones; effigiauit hanc beſtiam in vndis natantem, per terram gradientem, & ſupra templi ædificium, cum titulo. SI SVMPSERO PENNAS DILVCVLO. Quandoquidem Deus cum ſit vbiq;, criminoſorum nullum eſt perfugium.

Laocoontis Icon.

Draco trũcata cauda

Denuò pinxit Draconem, truncata cauda, cum inſcriptione. MISERICORDIA, ET VERIT S. quoniam Sinagoga, pro qua Chriſtus humanum induit ſpolium, ob incredulitatem, à corpore Eccleſiæ reſciſſa negligitur. Draconi etiam in eminenti ligno collocato inſcripſit SVSPICE, ET VALEBIS. cum Chriſtus pretio proprij ſanguinis humanum genus redemerit. Iterum ſupra lignum ad inſtar crucis fabricatum Draconem depinxit, cum titulo. MORS, ET VITA DVELLO. quoniam Chriſtus in cruce efflans ſpiritum, mortem extinxit: deinde relata victoria, glorioſus triumphauit. Præterea delineauit Andromedam ſcopulo alligatam, monſtrum per maris vndas ad eam properans, & Draconem pro illius ſalute aduolantem, cũ inſcriptione. REDEMPTOR, ET DEFENSOR. Siquidem Andromeda animam, ſcopulus peccatum, mare mundanas fallacias, monſtrum hoſtem humani generis, & deniq; Draco diuinam opem ſignificat: Cum Chriſtus animam crimini alligatam, ab hoſtium poteſtate liberauerit. Item conſpicari licet figurã Draconis in ſummo turris faſtigio, cũ titulo. SANCTVM, ET TERRIBILE. Cum in veteri teſtamento, Deus turrim ſibi ædificaſſe, & Deus vltionum vocatus fuiſſe tradatur, qui hodie Deus Miſericordiæ nuncupatur. Effigiauit quoq; illam, quam in Apocalypſi Ioannes vidit meretricem ſupra beſtiam coccineam à Dracone conculcatam, cum inſcriptione. MORTE MORTVA, VITA REVIXIT. Draco hoc in loco ſumitur pro Deo, cuius vices gerit Romanus Pontifex: Deus enim iniquitatum omnium ſatorem ſternit. Amplius conſpicitur Draco ſupra figuram ſphęricam cum caduceo Mercurij, & legitur hæc inſcriptio. REX REGVM. Hoc enim ſimulacro olim mũdi regimen denotabatur. Viſitur quoq; figura monſtrifica Draconis, cum titulo. VERITAS ET MENDACIVM. Siquidem falſitas veritatis eſt æmula; cunctis enim liquidò conſtat Chriſtum olim figura Draconis, fuiſſe præſignificatum: nihilominus Diabolus hanc Draconis formam induens, primos parentes noſtros decepit.

Andromeda quid ſignificet.

Deus vltionum quando dictus fuerit.

Mundi regimen quo modo à Priſcis denotaretur.

Item apparet figura Draconis, cuius caput ſpiris caudæ muniuit, cum titulo. SERVATA RELIGIO. Quandoquidem religionis caput quocunq; modo ſeruandum eſt, qui autem religionem intactam tuetur ſuper alios Princeps conſtituitur. Deinde figuratæ naui in pelago additur icon Draconis, cum inſcriptione. MINVS FLVCTVAT. quia Religio Principis Eccleſiam Dei ab Hæreſum prauitate defendit. Ibi etiam Draco eſt ſupra firmam baſim mitra tectus, cum titulo. QVIA LEGITIME CERTAVIT. Qui enim veritatem catholicam tuetur, omnium culmine dignitatum coronatur. Immò figurauit ſimulacrum Religionis ſupra Draconem ſedens, cum titulo. RELIGIO-

Religionẽ intactam ſeruans princeps cõſtituitur.

NIS

NIS BASIS. quandoquidem, prudentia, & vigilantia Principis, religio candida, & intacta ſeruatur. Huic addidit effigiem Baſilicæ D. Petri in Vaticano, cuius faſtigium figura Draconis exornat, cum inſcriptione. IVSTI INTRABVNT PER EAM. Propterea quòd Religioſus Princeps populum, etiam religioſum, & pium reddit. Ibidem fas eſt obſeruare varias hominum icones Draconem epidaurium venerantes, cum titulo. OMNES GENTES SERVIENT EI. cũ religio diuina, & immaculata exteras, etiam Nationes ſibi reddat ſubditas, & animarum languores ſanet. Obſeruantur etiam ibi Centaurorum, & Satyrorum picturæ, quæ, conſpecto Dracone, fugiunt cum titulo. NVSQVAM AMPLIVS SVPERSTITIO. Etenim veneranda religio homines veneficos, & ſuperſtitionibus deditos viuere non patitur.

Diuina religio exteras, etiam gentes ad ſe trahit.

Verùm quia religio Principis in ædificandis, & inſtaurandis templis, cognoſcitur, & probatur; Author pinxit imaginem Dei Genitricis Marię infantem Ieſum amplexantis in curru à Draconibus tracto, cum titulo. DVX DVCTRICEM: Propterea quòd à Gregorio XIII. icon Deiparæ del SOCCORSO NVNCVPATÆ, in ſacellum Gregorianum tranſlata fuit. Poſtmodum ſimulacro Mineruæ corio Draconis indutæ, & ſcuto
B capite Meduſæ ſignato, armatæ inſcripſit. VT ATTONITOS FORMIDINE TERREAT HOSTES. Quia religioſus Princeps, vtriuſq; vitæ nimirum actiuæ, & contemplatiuæ, aduerſus hoſtes Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, milites mouet. Et cum Princeps petentibus benefitia ſingulari humanitate largiatur: exhibuit figuram hominum genu flexorum coram Dracone Aeſculapij, cum titulo. PVBLICA SALVS. Deniq; conſpicari poſſumus templum Apollinis, cum Dracone in tripode, & cortina, quæ olim ex pelle Draconis fabrefacta eſſe ferebatur, & titulus eſt. DA PATER AVGVRIVM; etenim religio petentibus iuſta, reſponſa veritatis haudquaquam negat.

Mineruæ ſimulacrum

In tertio Libro alluſionum ſymbolicarum quædam ſymbola habentur potiora. Inprimis effigiatur Deus Moyſem alloquens, & Draco iuxta pedes, cum inſcriptione. ATTENDE FINEM. Quoniam veluti fides hominem ſaluat: ita ærumnarum finis, qui in ipſis eſt obſeruandus, ſæpè Populorum Principem conſtituit. Deinde pingitur virga in Draconem tranſmutata coram Pharaone, cum titulo. SIGNA INFIDELIBVS. fides enim ſicuti ſtipulam voluptatum accenſam extinguit: ſic Princeps vanitatem Infidelium damnat. Item videtur ibi Draco Moyſis deuorans Dracones, vi cantionum, à
C Magis excitatos, cum inſcriptione. VERITATI MENDACIVM CEDERE. Quemadmodum enim fides mundanarum rerum amorem extinguit: ita Princeps, lumine veritatis mendacia detegit, atq; ſupprimit. Adduntur ſimulcra templorum Ethnicorum, necnon ſapientum Græciæ faciem Draconis intuentium, cum titulo. LVX ORTA EST EIS. ſiquidem fides Chriſti tenebras Ethnicorum diſſipat, atq; cõſumit. Succedit magna Draconis imago duas linguas exerens, cum inſcriptione. VNVS PASTOR, ET VNA FIDES. Etenim fides eſt munus prædicationis ad Romanũ ſpectans Pontificem vtriuſq; Eccleſiæ, nimirum Latinæ, & Græcæ Principem. Huic annectitur figura nauis, cuius nauita eſt Draco, cum inſcriptione. QVI STATIS IN DOMO DOMINI. Quoniam fides perſeuerantiam expoſtulat. Figura Cerui, etiam conſpicitur ad fontem à Dracone cuſtoditum properantis, cum titulo. VENITE AD AQVAS. Hocq; ſymbolo mentem fide expurgari ſignificant. Effigiatur etiam Trophonij antrum, vbi Dracones reſponſa dare dicebantur, cum titulo. VERITATIS LVMEN. Siquidem Ethnici, ſine lumine fidei, in rectis, etiam verſantes operibus, nihil moliuntur; cum fides noſtra tanquam Phæbus inter ſydera refulgeat. In ſubſequenti ſymbolo tria conſpiciuntur ſimu-
D lacra, nempè nauis in mari, Draconis ſupra lapidem, & Aquilæ volantis, cum his verbis. QVAM INVESTIGABILES VIÆ EIVS; quoniam ſpes ad lumen veritatis mentem eleuat.

Veritati mendaciũ cedere neceſſe eſt.

Fides perſeuerantiam expoſtulat.

operationes rectæ ſine lumine fidei nihil operantur.

Sequitur icon Draconis oues à varijs monſtris defendentis, cum titulo. PHARMACVM, ET ANTIPHARMACVM. Nam veluti antipharmacum venenis reluctatur: ſic ſpes. quæ anchora dicitur, animas à futuro liberat naufragio. Deinde quia Draco apud Aegyptios erat ſymbolum ſalutis, & in Tripode reſponſa veritatis dabantur: author Draconem in Tripode effigiauit, cum inſcriptione. FOELIX PRÆSAGIVM. quoniam ſpes nominatur galea ſalutis, qua munitus Princeps, & Dei protectus virtute, hoſtibus facilè debellatis, triumphat. Denuò poſſumus intueri ſupra lignum eleuatum in Eremo pictum Draconem, Chriſtum paſſum figurantem, cum titulo. ATTENDITE, ET VI-

Charitatis ardore homines moueri debent

DETE. cum charitatis ardore homines moueantur. Draconem inſuper ſuſpicientem, E & halitu aues attrahentem pinxit, & inſcripſit author hæc verba. EXPVLSOS DEPRIMIT SPIRITVS. charitas enim, cum peccatum expellat, Deus eſt, cuius vices Summus Pontifex ſubit. Draco poſtea ſupra quadratum lapidem pictus videtur, cum titulo, QVA PRÆSAGIVM VOCAT EVMDVM. Denotat Principem ſapientem firmæ nixum veritati, qui in hoc vitæ triuio degentes, rectos vitæ tramites docet. Adiunxit figurã Draconis multitudini librorũ incubantis, & inſcriptionẽ. IN SCRINIO PECTORIS OMNIA. Propterea quod intereſt Principis reſponſa fidei, & diuini iuris dogmata manifeſtare. In ſubſequenti ſymbolo inſpicitur Draco ramis hæderæ coronatus, & inſcriptio eſt. IN DIES LABORE VIRET. quoniam labore ſtudiorum nomen Principis ſemper virens, & immortale redditur. Ibidem apparet figura ſphyngis Draconem fugientis, cum titulo, FVGAT TENEBRAS. nam ſapientiæ lumen, cæcitatis nebulas expellit. Pingitur deniq; Draco inſtructam militum aciem intuens, cum inſcriptione. CEDANT ARMA TOGÆ. quandoquidem Princeps magis ſapientia, & legum peritia, quàm armis operatur.

Diuini Iuris dogmata manifeſtare intereſt Pontificis.

Inter ſymbola quarti libri primum ſibi vendicat locum figura Iani ſiniſtra ſpeculum, F & dextra Draconem tenentis, cum titulo. NIHIL FVGIT. nam cum Ianus Principem ſumma prudentia inſignem indicet, non poſſumus non fateri, in hoc ſymbolo veram prudentiæ principis deſcriptionem aſſignari. Addit præterea iconem populi Romani Draconem epidaurium adorantis, cum titulo. PROVIDENTIÆ CLYPEVS. quia Princeps altiori præditus prouidentia egregiè rebus reipublicæ prouidet, atq; conſulit. Item licet conſpicari iconem Columbæ ſupra caput Draconis his verbis exornatam. PRVDENS, ET SIMPLEX. Cum mens, atq; ratio Principis religionem in republica foueat, atq; nutriat. Immò Draconis figura in medio labyrinthi videtur cum his verbis. SILENTIO DIFFICILIVS NIHIL. Propterea quod arcana in corde Principis abdita ſeruantur. Ibidem Draco inſpicitur proprios fouens fætus, & cæteras venenans animantes, inſcriptio eſt. MORS IMPIIS VITA FIDELIBVS. Hoc ſymbolo oſtenditur æquitas, & ſeueritas, ſeu pæna, & premium, quibus Princeps benè, & malè merentes proſequitur. Deinde poſſumus intueri ſimulacrum Draconis in ſummitate arcis Sancti Angeli, cum inſcriptione. VERI IOVIS ALES. etenim in eminentia dignitatum conſtitutus Princeps, niueaq: probitate candidus, iuſtitiæ radios effundens, Chriſtianæ Reipublicæ mores reſtituit. G

Ianus exhibet ſymbolum veri Principis.

Aequitas, & ſeueritas, pæna, ſcù præmiũ

Pingitur Draco in amœnitate terreſtris Paradiſi inter ramos arboris occultatus, vbi quoq; conſpicitur alius Draco locatus ſupra lignum ab Hæbræis in Deſerto erectum, cum titulo. VBI MORS IBI VITA. Conuenit enim iuſtitiæ Principis, vt vbi peccatum commiſsũ eſt, ibi quoq; pæna ſoluatur. Deinde delineatur Phaeton Draconem intuens, & de curru Solis cadens, cum inſcriptione. RVIT TEMERITAS. Siquidem hanc Princeps ſua ſæuitia præcipitat. Conſpicitur ibidem pugna Draconis, & Aquilæ, cum his verbis: IVSTE CVLTVS. Cum Princeps rebellium iniuriarum vindex eſſe nullo iure prohibeatur. Certamen quoq; Draconis, cum Elephante figuratur, cum titulo FORTIOR IPSO NVLLVS. quoniam Princeps hoſtes Chriſtianæ religionis cõculcat. olim, vt ſcripſimus in Hiſtoricis, Leutichio viſus fuit Draco claui inuolutus: vnde author hoc in loco pingit Draconem claues tenentem, cum titulo. NON PRÆVALEBVNT ADVERSVS EAM. Nam poteſtas Eccleſiæ, ob Principis fortitudinem, ſecura, & intacta manet.

Phaeton eſt ſymbolũ temeritatis.

Poteſtas Eccleſiæ ſecura, & intacta manet,

Item Draco viſitur mitra Pontificia coronatus, cum titulo. NVSQVAM TVTIVS. H Dignitas enim Eccleſiæ, ob Conſtantiam Principis, nunquam deficiet. Videntur ibidem Dracones, caudis ſimul complicatis, erectis capitibus, amnem trananres, cum inſcriptione. OPERE, ET SERMONE. quoniam fiducia Principis ardua, etiam aſpernatur. Pingitur item Draco ſpiris caudæ collum Leonis ſtringens, & titulus eſt. PRVDENTIA FORTITVDO FORTIOR. Cum prudentia quidem, & fortitudo ſeorſim polleant; ſimul tamen copulatæ multò plura operantur. Pinguntur etiam homines nauigantes, & Draco vellus aureum cuſtodiens, cum titulo. PRÆDONVM EVERSOR. Quandoquidem theſaurus ſapientiæ Principis cuſtodia ſeruatur. Figuratur etiam Draco cæleſtis inter ſydera refulgens, cum titulo. AB ANTIQVIS COGNITVS. Cum clara Principis origo, candore vetuſtatis fiat illuſtris. Demùm fas eſt conſpicari Dra-

Prudentia, & fortitudo ſimul qđ valeant.

conem

A conem vetus ſpolium deponentẽ, cũ litteris. ABSTINENTIA. Argumento deſumpto à natura Draconis, qui priuſquàm ſe renouet, à cibo abſtinere dicitur: pariter animus Principis contemplatione rerum ſuperiorum roboratur.

Draco horti Heſperidum.

In quinto libro elegantiora, & potiora ſymbola ſunt, veluti pictus Draco in horto Heſperidum hoc titulo coronatus. OPTIMVS RERVM SERVATOR. propterea quod vigilantia Principis Eccleſiam Dei ab hoſtium impetu tutatur. Huic additur icon Palladis cum Dracone, & titulo. CVSTODIA, ET VIGILANTIA. Inſinuat enim author, quòd veluti Pallas virgines, ita Princeps Eccleſiæ dogmata intacta ſeruat. Deinde ſuper gregem ouium Draco expanſis alis figuratur, & additur hæc inſcriptio. SVB VMBRA ALARVM TVARVM. Siquidem Princeps firmis catholicę fidei documentis imbutus, oues cuſtodit. Iterũ effigiatur Draco in faſtigio arcis S. Angeli hac inſcriptione decoratus. OMNIA TVTA VIDES: Princeps enim occulatus omnia videt, & ſeruat. Item conſpicitur Draco Mineruæ miniſter ad fores templi cum titulo. VIGILAT. quoniam tempora Principi vigilanti ſemper famulantur. Licet ibidem intueri Draconem oculis apertis quieſcentem cum inſcriptione. DORMIENS VIGILAT. quia cuſto-

Princeps oculatus eſſe debet.

B dia, & cura ad Principiem ſpectans inſomnis eſſe debet.

Symbolum fælicitatis quale.

Delineantur poſtea duo Dracones cum cornucopia ſub pileo alato, cum inſcriptione. PACIS AVTHOR ÆTERNÆ. hoc enim eſt fælicitatis, & perpetuæ ſymbolum pacis. Huic adiungitur effigies Draconis ſupra figuram galeæ his inſcripta verbis. PRO PACE BELLVM. quandoquidem, icone galeæ, bellum, & figura Draconis prudentia denotatur: quaſi author velit innuere, quòd viri bellum mouentes, virtute prudentiæ præſtantiſſimi eſſe debent.

Prudentia Principis quo deſigne tur.

Conſpicitur Draco mordicùs caudam tenens ſupra lignum in ſolitudine erectum, cum titulo. VENI VIDI VICI. Siquidem victoria ſanguine parta chriſtianæ reipublicæ pacem æternam attulit: Prædictis annectit figuram Draconis inter icones caducei Mercurij, & cornucopiæ collocatam, cum titulo. VTRVMQVE. Præſtat Propterea quod, figura Draconis, prudentia Principis, & cæteris imaginibus, pax, & diuitiæ deſignantur: cum Princeps pacem, & diuitias largiri poſſit. Deniq; pingitur mulier in throno ſedens caduceum, & cornucopiam tenens, cum inſcriptione. SIMVLACRVM FÆLICTATIS. cum hæc imago pro ſymbolo fælicitatis in numiſmate Iuliæ

C Mammeæ conſpiciatur: quamuis ibi de fælicitate mundana, hic de cæleſti verba fiant.

Hieroglyphicũ Principis iuſti.

In ſexti, & poſtremi libri prima fronte author delineat circulum arcticum imaginibus Vrſarum, & Draconis exornatum, quæ conſtellationes in noſtro Hemiſpherio nunquam occidunt, cum titulo. DIGNITATVM CVLMEN. quoniam ſerenitas, Principis calumniantium turbine obnubilata ſemper defenditur. Huic ſymbolo additur icon Palatij in monte Exquilino ædificati, & ſpira Draconis circumdati, cum inſcriptione. PRINCEPS REXQVE potentiſſimus. Argumento ab Ægyptijs deſumpto, qui Principem æqua lance ſubditorum curam gerentem demonſtraturi, hoc ſimulacro vtebantur. Item conſpicitur Hecate viarum præſes capite Draconis, loco humani, integrata, cum titulo. LEGVM DATOR, ET CVSTOS. Princeps enim leges condit, & ſeruat; quarum olim Hecate nempe Diana cuſtos eſſe credebatur, cum vijs illam præfeciſſent. Pinguntur ibidem duæ columnæ ſpira Draconis circumdatæ cum inſcriptione; NITITVR IN VTRAMQVE. Siquidem Princeps prudentiæ, & fortitudini, tanquam duabus firmis columnis ſemper adhæret. Videtur ibidem Draco inter duorum lapidum anguſtias pictus ad ſpolium deponendum, cum titulo. PÆNITEN-

D TIA. quoniam ſobrietas Principis longanimitatem parat.

Quæ animalia bonũ, vel malum omen præſagirẽt.

Cernitur etiam imago hominis domo exeuntis, & in muſtelam, atq; Draconem incidentis, cum inſcriptione. BONIS AVSPICIIS INCIPIENDVM. nam muſtela mali, Draco vero, vel Serpens, boni hominis eſſe ab Antiquitate credebatur. Rurſus figurauit author Draconem ouium cuſtodem, & lupum fugantem, cum titulo. SVREXIT BONVS PASTOR. Etenim Princeps, ſublata Ethnicorum ſuperſtitione, truculentam luporum rabiem facilè compeſcit. Annectitur ſimulacrum Æſculapij Dracone cincti inter cæleſtes imagines refulgens, nec non Draco Inſignia gentilitia Gregorij decimi tertij exornans, his verbis coronatur. ALTIOR ILLO SPLENDET. nam Princeps immortalitatem aſſecutus ſuper æthera notus, in dies clarior euadit. Ad finem licet intueri magnã Draconis effigiem caudam mordicùs tenentis, cum titulo. A QVO

ET

Cuncta bona à Deo. ET AD QVEM. Quoniam veluti vndæ maris fluentes,& refluentes ſemper in pelagus E
redeunt:ſic à Deo Optimo Maximo cuncta bona prodeunt, & ad eumdē reuertuntur.

SIMVLACRA.

IVXTA Ercynam flumen, in ſpecu quodam, Draconum ſimulacra fuiſſe penès humanas icones, ſcripſit Pauſanias. Quamobrem rerum antiquarum ignari has icones Æſculapij, & Hygiæ fuiſſe diuulgabant: cum tamen Ercynæ,& Trophonij eſſent,quibus etiam Dracones conſacrauit Antiquitas. D. Auguſtus, ex Plinio, in curia, quam in comitio conſeruabat,duas tabulas parieti impreſſit, in quarū altera, puſio, præter ætatis diſcrimen patri ſimilis, ſuperuolante Aquila Draconem complexa, conſpiciebatur. Chimarrus pyrata, ex Plutarcho, oram Lyciæ prædationibus infeſtans, in nauis prora, Leonis,& in puppi, Draconis ſimulacrum gerebat. Item chimæra tali modo à Priſcis effigiebatur, vt prima pars Leonem, media Capram, & poſtrema Draconem repræſentaret. Iuxta illud. F

Quibus Antiquitas dracones conſecrauerit.

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα

Nimirum.

Prima Leo, poſtrema Draco, media ipſa Chimæra.

Dummodò per hoc verbum (chimæra) in hoc verſu capram intelligamus.

Paulus Venetus ſermonem habens de Prouincia Cangiu, retulit incolas tam mares, quàm fęminas acubus colla, manus, crura, & ventrem pungendo, ſimulacra Draconum, & aliarum Ferarum ita fingere, vt facile deleri nequeant: etenim quò quis plura huius generis in cute habuerit ſimulacra,eò pulchrior eſſe creditur. Inſuper, qui Æolipilas cauant, in earum parte conuexa figuram Draconis ſuperinducunt, ex cuius ore fiſtula illa ſpiritalis ventum perflans prominet. Hæc autem organa ſunt pilæ æreæ, & cauæ, in quas, per anguſtiſſimum foramen, humor inſtillatur; ideoq; vbi ad ignem concaleſcunt, ſpiritum vehementiſſimè efflant: ſiquidem humor internus vi caloris rarefactus copioſum generat aerem,cuius cum minimè capax ſit illa cauitas,vehementi impetu erumpere cogitur. Cluſius quoq; in Exoticis, Coccum de Maldiua argento G
incluſum, figuram Draconis repræſentans, exhibet.

Li.2.c.46.

Figura draconis in Æolopilis.

Lib.1.

Itaq; Priſci (vt annotat Plinius) tantoperè Draconibus, & eorum ſimulacris delectabantur, vt capite Draconis limini ianuarum ſubdito, fortunatam domum facere promitterent; & ratio erat, quia has beſtias ἀγαθοὺς δαίμονας, nimirum bonos Dæmones appellabant; quocirca Lucanus huc reſpiciens, cecinit.

Caput draconis ſub limine.

Vos quoq́, qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones.

L. 9. Pharſal.

Non procul ab Vrbe Romæ ingens Draconis ſimulacrum mirabili fabrefactum arte, ore acutiſſimum geſtans gladium, in ſpecu quodam olim ſeruabatur, cui, ſingulis annis, virgines copioſis exornatæ floribus hoc modo immolabantur; quatenus inſciæ per ſcalam antri deſcendentes in acutiſſimum irruebant enſem, ſicq; pereuntes ſanguinem innocuum effundebant. Hoc tandem diabolicum Draconis ſimulacrum Monachus vir iuſtus (Stiliconi tunc patritio fraude detecta) ſolo baculo perfregit, & diſſipauit.

Simulacrū diabolicum draconis.

Sed maiori admiratione dignum eſt, quòd Veteres omnibus ferè Deorum iconibus ſimulacra Draconis copulabant. Primitùs, ſi reſpiciamus Apollinem. Ferunt, Iunonis mandato, Draconem Pythonem nominatum cunabula infantis Apollinis inuaſiſſe: vnde Phœbus adhuc infans ſagittis Feram confeciſſe dicitur. Hinc Gyraldus Apollinem Pythium nuncupatum fuiſſe aſſeuerat, & Propertius huc reſpiciens, ſic canit. H

Syntag.7.

Pythius in longa carmina veſte ſonat.

Immò & vates Phœbi, quæ reſponſa in tripode dabat, Pythia quoq; fuit cognominata; de qua Chryſoſtomus hæc habet. Pythia fæmina fuiſſe traditur, quæ in tripode ſedens, malignum ſpiritum per inferna emiſſum, denuò per partes genitales excipiebat; ideoq; reſolutis crinibus debacchabatur, & ore ſpumam emittens, verba furoris plena profundebat. Quare deinceps maligni ſpiritus, Pythones, & Dracones fuerunt appellati. Item in templo Apollinis, apud Epirotas, non ſolum ſimulacrum Draconis, ſed etiam viuus

Pythia quæ fuerit.

Viuus draco vbi coleretur.

Draco

A Draco colebatur, cui gentes offam offerentes, obſeruanteſq; num illa libenter veſceretur rei fælicis, vel infælicis euentum præſagiebant; quemadmodum ex Alexandro ab Alexandro licet colligere. *L 1. gẽ. dier cap. 29.*

Præterea venatrix Diana apud Pauſaniam ſic deſcribitur, ceruina pelle velata, pendente ex humeris pharetra, altera manu lapidem, altera duos Dracones ſuſtinens; & canis de genere venaticorum huic ſimulacro aſſiſtit. Gyraldus etiam narrat, quòd nonnulli Indi, qui olim maximas arbores, tanquã diuina numina ſunt venerati, Draconem quinq; iugerum, tanquam Liberi patris ſimulacrum coluerunt. Amplius iconi Mineruæ ſiuè Palladis ſimulacrum Draconis addiderunt, & Heſychius οἰκερὸν ὄφιν nuncupauit. Quamobrem Virgilius hac ratione fortaſſis ductus, geminos Dracones, qui Laocoontem, & filios occiderunt, ad ſacra Palladis delubra confugiſſe, & ſub eius clypei orbe delituiſſe decantauit. *Syntag. I. Simulacrũ Liberi patris apud Indos.*

Pauſanias tamen, in Atticis, ſimulacrum Mineruæ in hunc modum deſcribit: nimirum ex auro, & ebore conſtructum, veſte ad talos demiſſa, in medio galeæ Sphyngem, ad latera Gryphes depingit, Meduſæ caput eius pectori inſerit, manibus haſtam addit, B iuxta haſtam Draconem, & ſecus pedes ſcutum. In primis hoc Mineruæ ſimulacrum effigiabant armatum, vt virum ſapientem, aduerſus cunctas animi perturbationes, ſe armantem, & fortiter animo vitijs reſiſtentem ſignificarent: deinde galea criſtata ad cerebrum viri ſapientis refertur: haſta longa inſinuat, quòd vir prudens, oratione, eminùs, etiam ferire poteſt: ſcutum chriſtallinum magnam viri ſolertiam repreſentat: caput Meduſæ pectori Mineruæ inſculptum, terroris refert imaginem, quam ſapiens vir in pectore, aduerſus æmulos ſeruare debet: Draco deniq; adiungitur tanquam Vigilantiæ miniſter quandoquidem Priſci, hoc ſymbolo, virgines, peruigili cura cuſtodiendas eſſe denotabant: vel dicamus Draconem huic ſimulacro fuiſſe additum, ob acutam viſionem, quæ prudentiam demonſtrat. Homerus tamen Mineruam glaucis oculis fuiſſe refertam tradit: qua de cauſa Noctuas, & Dracones animalia talibus prædita oculis Mineruæ conſecrarunt. Quapropter Demoſthenes promulgare ſolebat Palladem immanibus beſtijs, ſcilicet Draconibus, atq; Noctuis delectari. Sed ambigendum eſſet, cur non etiam gallo gauderet, qui, ex Pauſania, galeæ Mineruæ, in arce Eleorum, inſidebat; & potiſſimum cum inter cæteras aues animal valde pugnax eſſe tradatur. Addit C Plinius Mineruam muſicam, quoq; fuiſſe appellatam, quia Dracones in Gorgone eius, ad ictus citharæ, tinnitu reſonarent. *Simulacrũ Mineruæ ex Pauſania. Effigies draconis cur ſimulacro Mineruæ adderetur. Minerua muſica. L. 34. ca. 8.*

Quid de ſimulacro Aeſculapij dicendum eſt? cui etiam figura Draconis à Priſcis fuit addita? Recitatum fuit ſuperius in primo capite primi libri, Aeſculapium ſub ſpecie anguis à Legatis Romanis in Vrbem fuiſſe ductum, vt graſſantem peſtilẽtiam expugnaret. Ex altera parte tale quid ſibi accidiſſe, Græci ſcripſerunt; cum idem Deus Draconis effigie, à Nicagora Echetimi vxore, ad Sicyonios, Mulorum bigis, inuectus fuerit. Hac de cauſa ſimulacrum Draconis, cum Aeſculapio pingebatur. Addunt alij id factum fuiſſe, quia ab Aeſculapio educatus fuerit Draco, in quodam Pelei montis loco, qui Pelethronius ab vbertate florum nuncupabatur (Throna enim flores lingua Theſſala vocantur) Et quamuis ſuperius Pareæ ſerpentis innoxij ſimulacrum Aeſculapio nonnulli addiderint: nihilominus alij figura galli, & Draconis, ſimulacrum Aeſculapij exornarunt ob vigilantiam, quæ ægrotantibus, ad acquirendam, & conſeruandam valetudinem, ſummopere neceſſaria eſſe perhibetur. *Simulacrũ Draconis, cũ Aeſculapio cur pingeretur.*

Mercurius quoq; Draconum imaginibus gaudere dicitur: quamuis exaratum fuerit D eius virgam duobus Serpentibus eſſe exornatam: attamen nonnulli caduceum Draconibus alatis decorant, quos Mercurius in Arcadiam proficiſcens præliantes conſpicatus, virga confeſtim conciliauit. Martialis igitur ſic canit.

Cyllenes, Cæliq; decus facunde miniſter,
Aurea cui torto virga Dracone viret.

Macrobius poſtea nititur perſuadere, imaginibus Draconum in caduceo Mercurij delineatis, Solem, & Lunam, ob vtriuſq; ſyderis flexuoſum iter, repræſentari: nec non quia veluti Dracones, ſingulis annis, depoſito ſenio, inueneſcunt: ita hæc duo mundi luminaria â quadam depreſſionis ſenecta in ſuam altitudinem, tanquam in robur ſuæ iuuentutis reuertuntur. *L. 1. Satur. dier. ca. 19 20.*

Non eſt prætereunda Ceres, quæ, licèt apud aliquos ſupra bouem ſedens, cum calatho

Simulacrũ Cereris quo modo ab antiquis figuraretur. Lib. 8.

tho ſeminum, agricolis aſſiſtentibus, pingeretur; nihilominus in monte quodam Arcadiæ, ex Pauſania, ſimulacrum Cereris erat ſimile mulieri, quæ altera manu delphinum, altera columbam ſuſtinebat, in cuius capite & Draconum, & aliarum Ferarum imagines cernebantur. Boccacius tamen in Geneologia Deorum, ad repræſentandum Cereris ſimulacrũ, mulierem ſpiceis coronatam ſertis, à Draconibus in curru tractam effigiauit; ideo Ouidius canebat. E

Flaua Ceres ſpicis tenues redimita capillos.

L. 1. de Rapt. Proſerp.

Hic autem currus, & Dracones elegantiſſimè deſcribuntur à Claudiano his verſibus.

Sinuoſa Draconum
Membra regens, volucriq́, per auia nubila tractu
Signant, & placidis humectant fræna venenis.
Frontem criſta tegit, pingunt maculoſa virentes
Terga notæ, rutilum ſquamis intermicat aurum.

Addidit autem ſimulacro Cereris figuram Draconis Antiquitas: aut quia obliqui ſulci à bobus arando formati, obliqua Draconis imagine demõſtrarẽtur; aut in monumentũ Draconis ab inſula Salamine pulſi, qui deinceps in delubro Cereris, tanquam eius Deæ F miniſter latibulatus eſt. Vel, vt recitat Euſebius, referente Gyraldo, quia Perſephoni, aut ſecundùm alios, Pherephatti Cereris filiæ Iupiter, ſumpta Draconis forma coniunctus fuerit: vnde poſtea in Sabaziorum myſterijs, Draco in ſpiram conuolutus, ad memoriam facti commendandam, vel potius in teſtimonium tantæ turpitudinis, adhibebatur. Pictus quoq; fuit Triptolemus in curru à Draconibus vecto; quoniam, ſecundùm Phornutum, hic iuuenis à Cerere artem ſerendi edoctus, & curru eiuſdem Deæ vſus, totum Terrarum orbem luſtrauerit. Idcirco canebat ille.

Syntag. 7.

Pictura Triptolemi qualis.

Angues Triptolemi ſtrident, & ſquamea curuis
Colla leuant aſtricta iugis, lapſáq́, ſereno
Erecti, roſeas tendunt ad carmina criſtas.

Item ſimulacrum Draconis nonnullli Marti adiunxerunt, quoniam, vt recitat Pauſanias, ſupra fontem Iſmenij, quem Marti ſacrum dictitabant, Draco cernebatur, cui fontis cuſtodia à Marte demandata fuerat. Serapis etiam Deus à Macrobio triceps deſcriptus ſpira Draconis circumdatus effigiabatur, cuius rei ſignificatum alibi enucleauimus. G

Lib. 9. Draco Martis ſacer.

Præter Deos, Heroibus etiam Draconum ſimulacra adiunxit Antiquitas; hocq; non ſine ratione factum putauit; quandoquidem ex medula humana Serpentem naſci diuulgatum eſt: quemadmodũ Virgilius in tumulo Anchiſæ contigiſſe obſeruauit; quam poſtea finctionem Poeta ex hiſtoria deſumpſiſſe videtur. Siquidem Athenienſes, apud Salaminam, contra Medos certamen inituri, Draconem in naui de improuiſo apparentem conſpicati, bonum omen ab euentu præſagierunt, cum in Salamina templum Cychreo dicatum, vt legitur apud Pauſaniam, fuerit; & Apollo reſponſum dederit, Draconem illum Cychreum heroem fuiſſe, qui illis auxilium allaturus aduenerat, vel addenda ſunt figuris Heroum ſimulacra Draconum, quia Ariſtomenes, annotante Pauſania, qui adhuc apud Meſſenios, inter Heroes colitur; natalibus à Dracone nobilitatis, inſignis fuiſſe tradatur: ſiquidem cum eius matre Nicotelea Genium quemdam ſumpta Draconis forma, concubuiſſe memorant. Immò ob eamdem cauſam, ſcutum Menelai figura Draconis ſignatum referunt: quamuis Draco clypeo Menelai impreſſus denotet monumentum illius, qui Aulide inter ſacra repens omnibus Oſtento fuit.

Figuris Heroũ cur ſimulacra draconum adderent Antiqui. Lib. 4.

Omiſſis Ethnicorum ſimulacris, pictores etiam Chriſticolę iconibus multorum San- H
ctorum figuram Draconis adiungunt, ſed potiſſimum ſub imagine Sancti Michaelis Archangeli, nec immerito, quia ſacris nituntur litteris, vbi legitur, quòd, facto in ætherea ſede ſilentio, dum bellum à Dracone cum Michaele Archangelo committeretur, tandem, Omnipotentis mandato, Draco Lucifer ad caliginoſa regna fuit expulſus.

Draco cur cum Archãgelo Michaele.

Poſtremò apud Ripam equitem, & virũ omnigena clarum eruditione, in ſuo ſimulacrorum volumine, vbi virtutum, & vitiorum icones exprimere, conatur, multæ Draconum figuræ conſpiciuntur. Primò igitur in delineando Cuſtodiæ ſimulacro, repræſentat mulierem armatam, cum enſe nudato in manu, & iuxta pedes Draconem, ob vigilantiam, vel acutam viſionem, quæ Daconi attribuitur. Iterùm vt exhiberet iconem fæmineæ pulchritudinis, effigiauit nudam mulierem liliis liguſtro inſertis coronatam

Simulacrũ Cuſtodiæ quale. Par. 1. Icõ.

ſuper

A ſuper Dracone ſedentem, in cuius altera manu ſpeculum, & in altera telum cernitur. Huic ſimulacro additur figura Draconis, vt oſtendatur venuſtæ pulchritudini mulieris non eſſe fidendum: ſiquidem ibi venenum affectionis animi, & zelotypiæ deliteſcit. Donus quoq; ſcriptor Italicus, in deſignanda Inſtabilitate, pinxit mulierem Draconi adhærentem duabus ſtellis in cauda, & in capite ſignato, tum quia Draco inſomne, & inquietum ſit animal, tum quia ſtellæ per cæleſtes ſemitas ſemper errantes conſpiciuntur. Ruſſelius in libro memoriæ artificioſæ figurauit Inuidos in tartarea regione humi proſtratos, & à Dæmonibus formam Draconum habentibus, horriſonis verberatos flagellis, nec non liuore varios, & pallidos, veluti de Inuidia canebat Ouidius.

Simulacrũ pulchritudinis fæmineæ.

Li. 1. Pict. Inſtabilitatis ſimulacrum. Par. 1.

Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto
Nuſquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Viſcera felle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno.

Deniq; in Aſtrolabio plano figuratur Draco magnus humi iacens, qui denotare dicitur vigeſimum ſeptimum gradum Arietis, & hominem in ſenio poteſtatem adepturum.

B

STATVÆ.

PETRVS Gillius agens de Antiquitatibus Conſtantinopoleos, vt noſtra fert opinio ex Suida, retulit ad Diuum Mamantem, pontem fuiſſe duodecim conſtantem fornicibus; propterea quod multæ aquæ illuc confluerent; vbi ſtatua Draconis ærea locata erat: cum olim ibidem viuus Draco ſtabularetur, vbi etiam multæ Virgines fieri prægnantes dicebantur. Item apud Pauſaniam legimus commune, & vulgatum fuiſſe de Platæenſi prælio Græcorum donum, nempe aureum tripodem, ſtatua ænei Draconis ſuſtinente: ideoq; author narrat, quòd æs ex eo donario adhuc manet integrum, cum tamen aureum Duces Phocenſium amouerint. Neq; mirandum eſt, quoniam in celeberrimis ædificijs pulcherrimæ Draconum ſtatuæ cernuntur. Meminimus vidiſſe in ſumptuoſo ampli palatij ædificio elegantes columnas, quarum ſingulam ſtatua Draconis ſpiris caudæ circumplectebatur, capite fulcibat laquearia, quibus tabulatum innitebatur, & alæ vtrimque ad extremitatem contignationis extendebantur.

Lib. 4. c. 7.

Lib. 1

Statuæ draconum in ædificijs.

C

Contarenus etiam, in libro Antiquitatum Romanarum, deſcribit ſtatuam Herculis cum ſtatua Draconis horti Heſperidum, quam in cauedio Latini Iuuenalis obſeruauit. Pariter Romæ in capitolio, hæc ſtatua Herculis ærea, & ab Excellentiſſimo artifice fabrefacta, & inaurata cernitur, cum tribus pomis in manu ſiniſtra, horti Heſperidum mala æmulantibus, quæ tres heroicas virtutes Herculi aſſignatas demonſtrant; prima eſt moderatio Iræ, ſecunda temperantia Auaritiæ, & tertia voluptatum contemptus.

Statua Herculis.

VSVS IN CIBIS.

D

CArnes Draconum eſſe vitrei coloris, & mirandum in modum refrigerare eos, qui illis vtuntur, Authores non vulgares tradiderunt. Idcirco Aethiopes, & feruidam incolentes plagam, libentiſſimè his carnibus veſci feruntur. In huius aſſerti confirmationem, intelleximus, quòd Americus Veſpucius, extra fortunatas Inſulas Occidentem verſus nauigans Anthropophagos populos inuenit, & rurſus iuxta idem litus progrediens peruenit ad alios populos, qui alebantur carnibus cuiuſdam animalis, quod, demptis alis, Serpenti erat ſimillimum. Immò in eadem regione multa huius generis animantia, ligato ore, obſeruauit, fortè nè cæteras læderent animantes. Neq; tamen hoc in admirationem nos debet trahere: quandoquidem Galenus, in tractatu de facultatibus alimentorum, ſcriptum reliquit gentes circa Ægyptum Serpentibus veſci. Præterea accedit, quòd multæ nationes viperis, more anguillarũ, coctis, abiectis tamen capite, & cauda in commeſſationibus vtuntur, quod etiam in capite de Vipera retulimus.

Anthropophagi populi vbi.

Lib. 1.

VSVS

E

VSVS IN MEDICINA.

Quę partes draconum medico vſui famulẽtur.

MEDICI ex hoc animali, non paruam vtilitatem, immò incredibilem percipere creduntur, dum in medico vſu varias Draconis partes adhibent. Varro ex Dracone mortuo tres partes, ſcilicet oculos, pellem, & dentes, extrahendas eſſe exiſtimat: cum oculi igneo micantes fulgore lapidem pretioſum referant, & dentes ſint aprinis ſimiles, præterquamquòd ſunt multò graciliores. Plinius verò adipem potiſſimum huius Feræ, in venenatis animantibus fugandis commendat. Immò hac pinguedine ſiccata, vlceribus Serpentibus medetur. Amplius ex hoc adipe, & melle optimum, ad caligines inchoantes, componit medicamentum, & addit, habentem apud ſe caput Draconis lippitudine vexari minimè poſſe. Poſtmodum os ex ſpina Draconis, teſte eodem Plinio, dentium dolores ſedat. Deniq; legimus apud Authorem libri de natura rerum, linguam, fel, & inteſtina Draconis in vino decoquenda eſſe, quo balneo madefacti homines ab Incubis vexati liberari traduntur.

Adeps draconum ad quid valeat.

F

VSVS IN VARIIS.

Oculi draconum ad quid.

MVLTI authores, & potiſſimum Plinius, Draconem varijs vſibus non vulgariter prodeſſe teſtificantur. Primùm probat Plinius caput huius beſtiæ limini ianuarum ſubditum, quoniam omnes habitantes reddi fortunatos nugatur. Deinde oculis Draconum cum melle tritis eos inungit, qui nocturnas formidant imagines, vt tuti quacumq; tranſire poſſint. Olim etiam oculis Draconum in veneficijs vtebantur, quod Lucanus verba faciens de Venefica necyomantiam exercente, decantabat hunc in modum.

Viſcera non Lyncis non duræ nodus Hyenæ
Deſuit, & cerui paſti Serpente medulla,
Non puppi retinens Euro tendente rudentes
In medijs echeneis aquis, oculiq; Draconum.

G

Cor, & hepar draconũ ad quid valeant.

Inſuper Antiqui cor, & hepar Draconum commendabant, vt ſapientiam adipiſcerentur: quamobrem Euſebius in Hieroclem protulit fuiſſe neceſſarium, vt Apollo corde, & hepate Draconum veſceretur, quoniam hac ratione, Arabum ſapientiæ factus eſt particeps. Nec mirandum eſt, quia Paraca Vrbs Indiæ celebratur, cuius ciues iecore, vel corde Draconis vorato, omnium animalium voces, vel murmura intelligere dicuntur. Prædictis addit Plinius, quod pinguedo cordis Draconum in pelle Dorcadum neruis ceruinis ligata, & geſtata victoriæ iudiciorum confert.

Lapis draconum cõmendatur.

Deniq; lapidem Draconum in varijs vſibus nõ vulgariter prodeſſe, tradit Philoſtratus, ſi tamen ei adhibenda eſt fides, qui copiam fabularum confinxit. Scripſit igitur annulo Gygis inſertum fuiſſe lapidem extractum à capite Draconis criſtati, de illorum genere, qui in India ſtabulantur; de quo annulo Plato, & Cicero in officijs, multa, & miranda prædicarunt: nimirum, quòd geſtans hunc annulum veſte involam conuerſa à cæteris nõ videatur, donec pars illa veſtem attingeret. Poſtremò in certaminibus Pythicis, quæ in memoriam Draconis ab Apolline interfecti celebrabantur, tibiæ proprio ſono quandoq; colliſionem dentium Draconis ſagitta perempti æmulabantur, qui ſonus Polluci ὀδοντισμὸς nominabatur.

H

Li. 4. c. 10.

DE

A

DE BASILISCO. Cap. II.

ÆQVIVOCA.

DIOSCORIDES huic animanti postremum, in suo de Venenis tractatu, locum assignauit, siue quia, penès malignitatem, inter Serpentes reatum possideat, siue quia ob eminentiam quamdam coronæ similem, quam in capite gestat, tanquam Fera omnium perniciosissima iudicetur. Nos autem oppositum seruantes ordinem, ob diuersas, & admirandas bestiæ proprietates, Basiliscum in prima Draconum sede collocauimus. Et quamuis ob paruam molem corpoream, potius inter Serpentes, quàm inter Dracones connumerandus esse videatur: nihilominus ob insignem veneni perni-
B ciem bestia magna potest nuncupari: deinde ob cristas, & alias prærogatiuas, hoc animal Draconibus annumerandum esse censuimus.

Ordinis ratio.

Cum autem hoc nomen (Basiliscus) varia indicet. Prima fronte viros strenuos, neq; humili loco natos hoc nomine nuncupatos fuisse narrabimus. Suidas enim recitat Basiliscum fuisse Numeriani Cæsaris filium, item Basiliscum Verenæ Imperatricis fratrem, qui, Leone imperante, Rustico exercitus Duci successit. Insuper Basiliscus fuit Orientalium Romanorum Rex, qui retia vbiq; ad nummos ita tendebat, vt à pauperrimis etiam pecunias exigeret: quandoquidem nummos rerum omnium optimos existimabat; cum tamen totum oppositum sentiendum sit, iuxta vulgatum carmen.

Basiliscus virorũ nomen proprium.

Basiliscus Rex auarus.

Quid nummis melius? nomen, quid nomine rectum
Quid recto, pietas, quid pietate, nihil.

Deniq; Basiliscus fuit nomen Episcopi Commanæ ciuitatis in Ponto, qui Dominici gregis peruigil obseruator, custos indefessus, temporibus Maximiliani Imperatoris, martyriũ subiuit; huiusq; tanti viri gloriam memorarunt, qui acta Sancti Chrysostomi scriptis mandarunt. Quoniam verò Basiliscus Latinis redditur Regulus: aduertendum
C est, quòd hoc vocabulum, cum sit à Rege diminutiuum, parum Regem, non quoad corporis staturam, sed quoad potestatem, significat. Hodie enim Regulus vulgò *Duca* nominatur. Alioquin Reguli, filij, & nepotes Regum appellantur.

Basiliscus Episcopus, & martyr.

Regulus quoq; est auis minima, Trochilus Græcis dicta, nempe τρόχιλος, πρεσβυς, καὶ βάσιλευς, idest Trochilus, Senator, & Rex: nonnullis vocatur flos Calendulæ ob maculam verticis auream, apud populos Hetruscos, fiorrantio, & Bononiæ papazino. Hæc auicula paulò maior est cicada gestans in vertice auream ex plumis maculam, instar cristæ Alaudæ, licet lõgè minorem; aliter, ob eamdem rationem, rex auium, & Suetonio Regaliolus nuncupata. Aduertendum tamen est hanc auem à Trochilo niliaco esse differentem, de qua aue in capite de crocodilo egimus. Immò Basiliscus, secundum Oppianum, est piscis circa petras litorales degens: cum etiam Rondeletius quamdam piscis speciem crista decoratam, Galeritam appellauerit. Amplius in Dictionario Paracelsi, Basiliscus minor stellionem denotat. Cælius & ipse scribit, ex Nicephoro, in Astrolabij structura, stellam illam maximam in corde cælestis Leonis valdè conspicuam, Basiliscum nuncupari, quam Chaldæi Reginam, & Dominam rerum cælestium esse existi-
D marunt. Deniq; apud Georgium Agricolam, inter nomina bombardarum, Basiliscus numeratur. Huic sententiæ videtur adstipulari Damianus à Goes in opusculis historicis, dum scribit. Armabatur classis maximo tormentorum numero, inter quæ erant quadraginta Basilisci, globum ferreum nonaginta librarum explodentes. Neq; mirandum est, si nomen Basilisci meruerint, cum strepitu, & ictu, tanquam Basiliscus animal sibilo, & intuitu homines arceat, atq; perimat. Quamobrem quidam ingeniosus vir in ænigmate bombardæ, non iniuria illam ad ferocem belluam cõparabat hunc in modũ.

Basiliscus auis piscis, stella, & Bombarba.

Vulcanus genuit: peperit natura: Minerua
Edocuit: Nutrix ars fuit, atq; dies.
Vis mea de nihilo est, tria dant mihi corpora pastum.
Sunt Nati, Strages, Ira, Ruina, Fragor.

Dic Hospes quid sim, num terræ, an bellua Ponti?
An neutrum? aut quo sim facta, vel orta modo?

B

SYNONYMA, ET ETYMVM.

HOC cunctis exploratum esse opinamur, quòd hæc Fera Latinis Basiliscus, siue Regulus nuncupetur; quoniam Græcis βασιλίσκος nominatur: etenim βασιλεὺς Rex, βασίλεω regno in scholis Græcorum exponitur. Itaque hæc bestia donatur hoc nomine, vel quia, instar Regis, cæteris Draconibus sit terrori, vel quia tyrannidem, & sæuitiam in illos exerceat. Festus rationem huius etymologiæ hanc esse putat, quia quodam veluti diademate caput huius animantis exornetur. Vnde Auicennas à capite coronato deriuat. Consentiunt igitur vniuersi etymum, hanc bestiam Regulum nominari; & eò magis, cum Archelaus apud Aelianum narret, olim iumentum in solitudine, quadam Africæ defecisse; ad cuius cadauer plurimi Dracones, pabuli causa, ventitarunt, qui, audito Basilisci sibilo, cõfestim profugerunt. At Basiliscus sine tumultu ad cadauer progressus, ad satietatem esitauit: quare illinc recedens, rursusq; sibilum edens, cæteris indicauit Draconibus, vt ad escam tutò reuerterentur. Hæc autem actio dominium significare videtur. Hac de causa Nicander, in Theriacis, non ignarus huius moris, cecinit hunc in modum.

Etymologiæ ratio.

Actio dominium significans.

F

Illius auditos expectant nulla susurros
Quantumuis magnas sinuent animalia spiras,
Quando vel in pastum, vel opacæ deuia syluæ
Irriguosue locos mediæ sub luce dici
Excandescenti succensa furore feruntur,
Sed turpi conuersa fugæ dant terga retrorsum.

Quicquid scribat Agricola, in libro de Animalibus subterraneis; vbi hoc animal, ob excellentiam veneni, Basiliscum, siue Regulum indigitauit: vt quemadmodum Rex pretiosa supellectili cæteros antecellit, pariter Basiliscus, violẽtia veneni, cæteros Serpentes, & Dracones superet. Præterea ab Isidoro vocatur etiam Sibilus, quoniam cæteras animantes sola voce occidat.

Sibilus vocatur Basiliscus.

G

Nomina hæbraica Pethen, & Charamam Basiliscum significant, vt Munsterus in Dictionario trilingui testificatur. Alioquin eidem Authori, in Lexico Chaldaico, Armene exponitur Regulus volans, nimirum Serpens, qui flatu vrit, & de loco ad locum saltat. Aliter Armene, vel Harmene, siue Karmene, nomina sunt apud Syluaticum, quibus Basiliscus denotatur. Auicennas, & Albertus nominantes Basiliscum, & Harmenem, duas huius Feræ species constituere videntur: cum tamen in descriptione nullum discrimen, sed tantùm in magnitudine collocent. Quapropter hæc nomina vnius, & eiusdem Draconis synonyma esse arbitramur. Cælius scripsit Ægyptijs Vræum vocari illud animal, quod Græci Basiliscum cognominant. Germanicè dicitur Ein Ertz Schlengle. Italicè, & Hispanicè Basilisco, Gallicè Basilic.

Nomina hæbraica huius draconis.

DIFFERENTIÆ.

H

CVM de speciebus huius animantis summus inter Authores sit dissensus; horum opiniones examinare operæ pretium esse duximus, vt tandem melior, & veritati magis cõformis eligatur: quidam tria Basiliscorum genera cõstituunt, quorũ primum, quod videt accendit, & inflãmat, & heliochrysos vocatur, quasi aureũ habens colorem: secundus Basiliscus dicitur Chrysocephalos, nempè capitis tantùm aurei, & quod videt perterrefacit, & occidit: tertius nuncupatur Hæmatitis, nempè sanguineum referens colorem, & huius ictu percussum animal confestim carnibus nudatur. Has autem species Basiliscorum facilè venari traditur, qui secum herbam ocymum detulerit; quæ nugamenta esse opinamur. Ex Authore libri de natura rerum, genus quoddam

Basi-

A Baſiliſci nuncupatur illud, quod ex ouo galli decrepiti generatur. Immò hanc opinionem videtur confirmare Chryſtophorus Encelius alias vir vndequaq; doctiſſimus, qui, in opere de re metallica, duas Baſiliſci ſpecies, nempe domeſticam, & ſylueſtrem conſtituit. Inquit enim, quod gallus gallinarum ſylueſtrium, quæ à corylis nomen inuenerunt, roſtrum in os fœmellæ inſerens, ſperma, more viperarum, infundit. Hincq; credibile eſſe arbitratur, quòd Aucupes, & venatores de ſylueſtribus gallis referunt; nimirum hos gallinarum ſylueſtrium gallos ſenectute confectos, oua, ritu fœmellæ, eniti, quæ poſtea excludunt Bufones, indeq; Baſiliſci ſylueſtres prodeunt: quemadmodum ex ouo galli gallinacei annoſi, per rubetam, Baſiliſcus domeſticus excluditur; quæ omnia ineptias pueriles, & fabulas aniles eſſe arbitramur. *L. 3. c. 54.* *Baſiliſcus ſylueſtris, quomodo oriatur.*

Lemnius agens de occultis rerum miraculis, narrat multa ſerpentum genera per Germaniæ ſyluas diuagari, creditq; inter hæc aliquam etiam Baſiliſci ſpeciem verſari, quæ non adeò exitiali veneno ſit imbuta, quemadmodum prædicant de illa ſpecie, quæ in Regionibus Africæ nidulatur. Teſtantur quidem Scriptores fide digni quoddam Baſiliſci genus ſylueſtre in Saxonia paſſim conſpici capite acuminato, colore flauo, longi-
B tudine dodrantali, craſſitudine enormi, aluo maculoſa, candidis punctis inſignita, tergore cæruleo, cauda turbinata, atq; incurua, rictu, pro corporea mole, immenſo. Hoc autem Draconis genus an ad Baſiliſcos referendum ſit, Lemnius pronunciare nõ audet: ſolùm addit, quòd Agricolæ illarum Regionum non impunè illis ſe opponerent, quoniam intrepidè fuſtibus, & ruſticis inſtrumentis eos adoriuntur, & nulla halitus contagione percepta conficiunt. *Lib. 4.* *Genus Baſiliſci ſylueſtris in Saxonia.*

Recitat etiam Cardanus, quòd circulator quidam Serpentem, in macerijs domus dirutæ Mediolani inuentum, ſeruabat; qui caput oui magnitudine, & pro ratione corporis prægrande habebat, dentes in vtraq; mandibula viperinos, corpore, & forma ſtellioni ſimili. Pedes illi inerant duo, cruraq; breuia: vnde conſtabat non ſatis proportionatum animal à natura fuiſſe fabricatum, cum longitudini corporeæ quatuor pedes neceſſarij fuiſſent. Tales pedes erant magni, & vngulis veluti felium muniti. Cauda longitudinem totius animalis adæquabat, cuius extremitas tubere capiti ſtelionis æquali erat prædita. Cardanus ex genere Baſiliſci hunc fuiſſe credidit: ſiquidem dum ſtabat gallo ſimilis eſſe videbatur, niſi quod corio, & non plumis tegebatur, aliſq; carebat.
C Deniq; in volumine de Oſtentis obſeruatur icon cuiuſdam Baſiliſci in ſolitudinibus Africæ ſtabulantis; quæ quoniam eſt figura animaduerſione digna, diciturq; animal ſibilo, halitu, & contactu cæteras animantes necare, herbaſq; exſiccare; libuit ante legentium oculos talem iconem repræſentare. *Draco repertus in Macerijs domus diruta.*

Baſiliſcus in ſolitudine Africæ viuens.

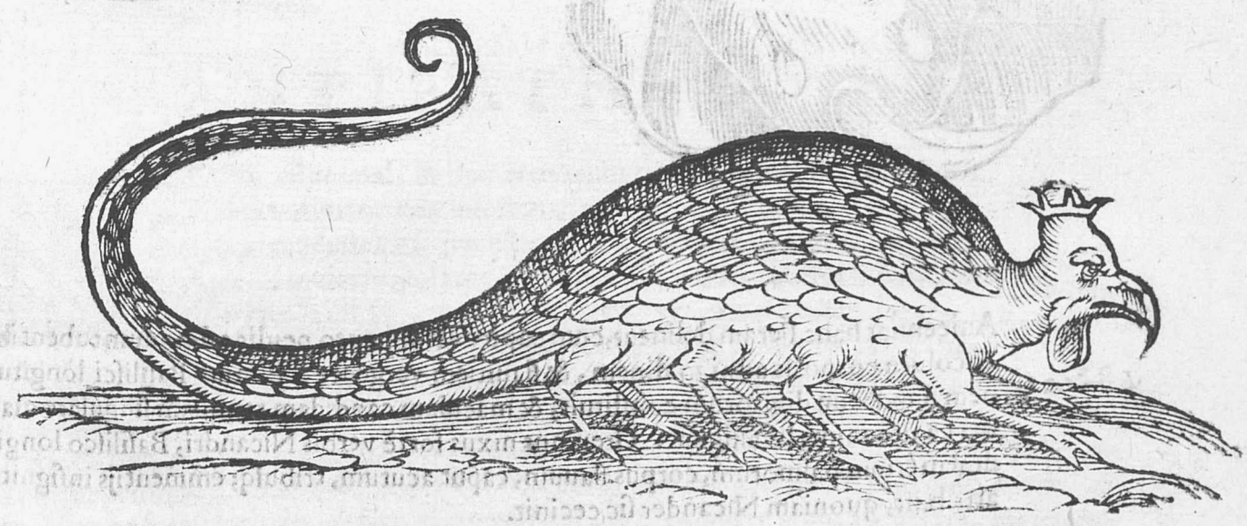

D

E

DESCRIPTIO.

GALENVS in libro de Theriaca ad Piſonem (ſi tamen liber hic tanto Authori eſt adſcribendus) Baſiliſcum belluam ſubflauam, triplici frontis apice decoratam, viſu, & ſibilo homines, & Feras perimentem deſcribebat. Alibi tamen Galenus ſcriptum reliquit, ſe Baſiliſci hiſtoriam omnino comprobare non poſſe: propterea quòd ei hanc beſtiam intueri nunquam licuerit; addiditq; ſi vera ſunt, quæ de illo referũtur, accedentem ad hoc animal maximum vitæ periculum incurrere. Clariſſimus Mercurialis fatetur, dum apud Maximilianum Imperatorem eſſet, cadauer Baſiliſci in theſauro tanti Principis reconditum obſeruaſſe. Verùm animaduertendum eſt, quòd Impoſtores ſæpè ſæpiùs ex paruis rais exſiccatis Feram effingunt, & pro cadauere Baſiliſci circumferunt; necnon Principibus tanquam inſigne munus offerunt. Hoc in loco iconem beſtiæ huius generis, pronè, & ſupinè delineatæ, exhibemus; qua admodum F Reuerendus Pater Raphael Caſtellius Ieſuita Bononienſis, Illuſtriſſimum Dominum Octauianum Zambeccarium munerauit, qui, anno milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo ſexto, menſibus Septembris, & Octobris in dignitate Vexilliferi Iuſtitiæ conſtitutus, ad locupletandum rerum varietate publicum Muſæum, ibidem in pyxide ſeruari mandauit.

Lib. 10 de ſimp. med. fac. cap. 1.

Baſiliſcus ex Raia elegantèr concinnatus.

Baſiliſcus ex Raia effictus pronè, & ſupinè pictus.

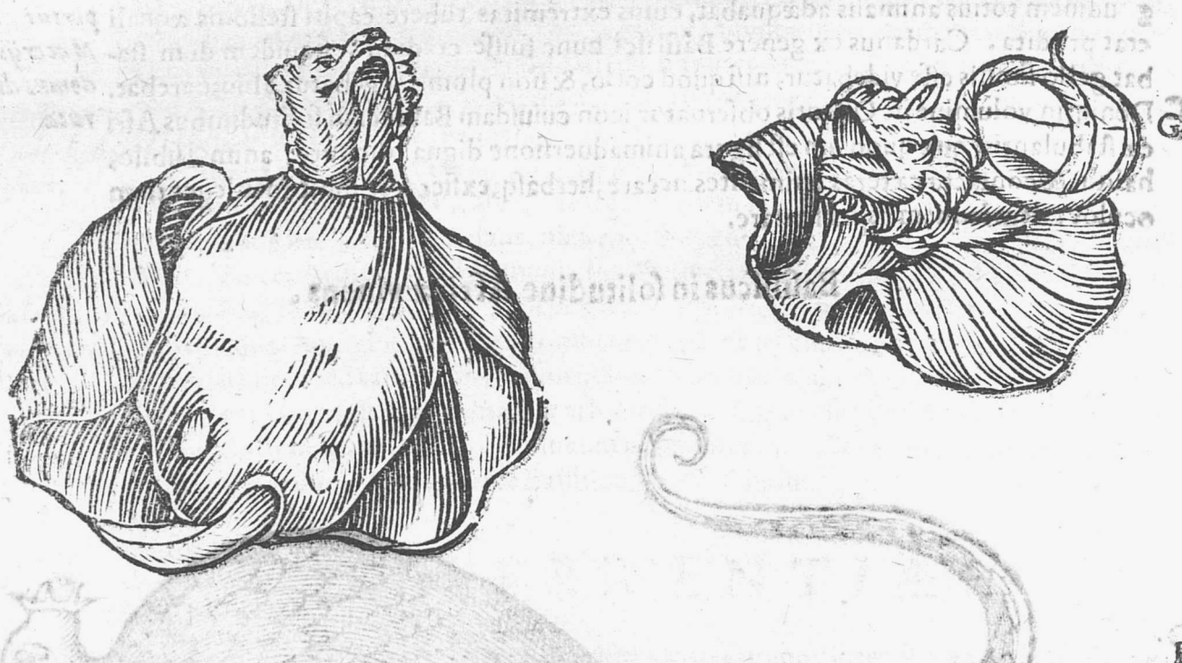

G

H

Auicennas hanc Feram delineat, cum capite valdè acuto, oculis admodum rubentibus, & colore corporis ad nigredinem, & flauitiem vergente. Plinius Baſiliſci longitudinem duodecim digitorum conſtituit, & maculam candidam tanquam ſingulare diadema capiti animalis aſſignat. Greuinus nixus fortè verbis Nicandri, Baſiliſco longitudinem trium palmorum, corpus flauum, caput acutum, tribuſq; eminentijs inſignitum attribuit, quoniam Nicander ſic cecinit.

L. 8. Ca. 21.

Nunc modicum, & dominum ſerpentum perſpice regem,
Eminet argutum caput, eſt flauo ipſe colore,

A *Et tribus extenſo porrectus corpore palmis.*

Encelius autem deſcriptionem huius animalis ſic aſſignat. In Marchia, & in Ditione Abbatis Zinnenzis, prope vrbem LucKenuualdam, talem contigit conſpicari Draconem à paſtore interfectum (illis enim in ſyluis magna gallinarum ſylueſtrium copia verſatur) Serpens erat acuti capitis, flaui coloris, tres palmos longus, & valdè craſſus, cauda in latus turbinata, aluo notis candidis diſtincta, tergore ad colorem cyaneum tendente, & tandem ore magno in comparatione ad reliquum corpus. Paſtor retulit illum veſci ranis, ſerpentibus, & animantibus cuiuſcumq; generis, exceptis gallinis ſylueſtribus, quarum de progenie natus eſſe creditur. Narrauit quoq; circa paludes diuagari, lacte delectari; ideoq; ictu venenato ſæpè vaccas interimit. Quamobrem ex verbis Encelij colligenda eſt forma, & deſcriptio Baſiliſci, quam Nicāder delineauit. *Lib. 3. de re metal. c. 34.* *Deſcriptio baſiliſci ſylueſtris ex mente Encelij.*

Alij authores tradunt Baſiliſcum, præter illam capitis maculam, alis, etiam eſſe fulcitum, ſed adeò exiguis, vt à terra vix eleuari poſſit: nituntur fortè authoritati Iſaiæ, qui Reguli volantis meminit; ſed adnotandum eſt, multos Dracones, vt exponetur ſuo loco, præter Baſiliſcum, alis munitos volare poſſe. Itaq; Greuinus vir vndequaq; doctiſſimus multa, quæ de moribus, & deſcriptione Baſiliſci à varijs ſcribuntur Authoribus, vaniſſima commenta eſſe opinatur; nixus verbis Nicandri, qui virus huius Draconis tam exitioſum non prædicat: cum tamen Poetæ ſæpè numero fabellis opera ſua ditare ſoleant. Nihilominus non audet affirmare nullos prorſus eſſe Baſiliſcos, exiſtimat quidem minus perniciosos illis, quorum mores ab Authoribus deſcribuntur. Immò exhibet iconem ſerpentis, ſeu Draconis, quam hic damus, cuius naturam inter cæteros Dracones perniciosiſſimam celebrat. *Cap. 14.* *L. 1. de venen. c. 20.* B *Perniciosa ſerpentis natura.*

GRESSVS. ET LOCVS.

HIC Draco dum graditur, non multiplici flexu vtitur, ſed anteriorem corporis partem attollit, vt erectus incedere videatur: quapropter in greſſu à poſteriori tantummodo parte adminiculatur.

C Locus natalis huius Feræ, iuxta varias Authorum opiniones, varius etiam conſtituitur. Etenim Aelianus Africam proprium Baſiliſci locum prædicat. Et Textor Africæ tantùm ſolitudines ab hac beſtia coli autumat. Non igitur à recto tramite declinabit Reuſnerus, ſi in Paradiſo poetico Libyam Baſiliſci Regionem decantabit. *Locus natalis Baſiliſci qualis.*

Natus in ardenti Lybiæ Baſiliſcus arena,
Vulnerat aſpectu, luminibuſq; necat.

Auicennas retulit hunc Draconem in terra Atorch, fortè Turcarum, necnon in Nubia multiplicari. Verumtamen, ſi fides Plinio eſt adhibenda, hæ beſtiæ venenatæ in Cyrenaica Prouincia generantur. *L. 8. c. 21.*

ANTIPATHIA.

D NVLLVM eſt animal, in hoc terrarum orbe, quòd Baſiliſcum odio pluſquam vatiniano non inſectetur, neq; aduerſus ipſum præliari audeat; præter Muſtelam, quæ eſu rutæ munita illum adoritur, atq; extra latebras, in quibus nidulatur, pertractum conterit: poſtea niſi muſtela, debellato Baſiliſco, ruta denuò ſe reficeret, proculdubio, iuxta Lemnij ſententiam, aeris ambientis contagione periret. Aelianus addit galli quoq; præſentiam Baſiliſco eſſe metui; immò canentem audiens gallum pauore concuſſus fugit, & paulò poſt moritur. Tradit etiam hanc antipathiam itinerantibus per Africam non eſſe incognitam: quandoquidem gallum itineris comitē ſecum deferunt, vt peſtilens Baſiliſci virus arceant. Notum quidem eſt gallum, & præcipuè album à Leone formidari; idq; obſpeciei contrarietatem contingere multi aſſeuerant. Verùm Albertus Magnus oppoſitæ fuit ſententiæ; ſcripſit enim Leonem aſpectu galli tanquam Baſiliſco ſimilis perterrefieri: cum hoc animal cunctis Feris metum incutiat, & ſibilo, vt notat Plinius, cæteros quoq; Dracones enecet. *Muſtela Baſiliſcum ſuperat.* *Gallus timetur ab hoc ſerpēte.*

Basiliscus, siue re-
gulus Grevini.

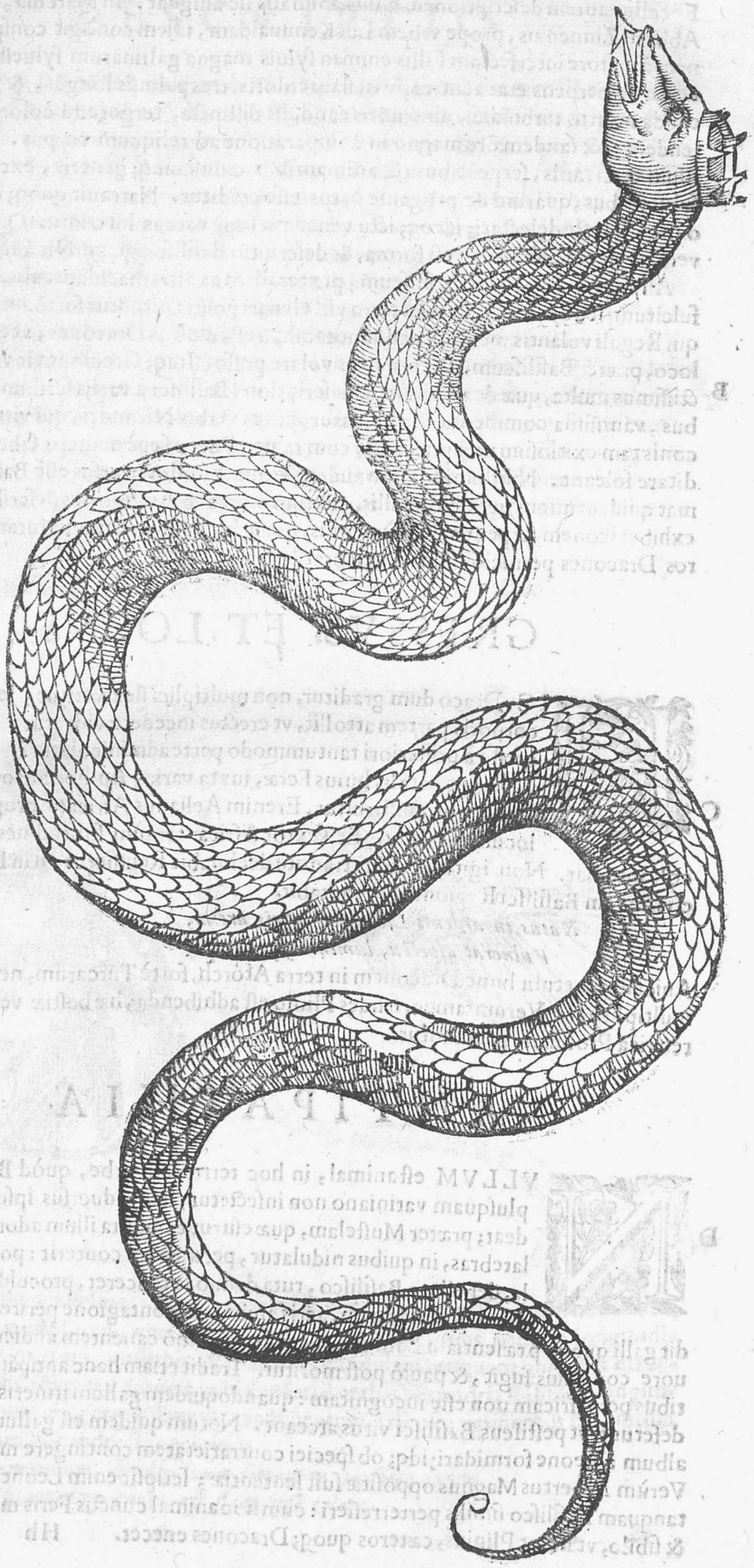

A Sed aliud magis admirandum narrat Solinus; nimirum cæteras Feras ad Basiliſci cadauer tanquam lethifero veneno redundans non accedere. Quocirca Pergameni, ex eodem Solino, reliquias huius animalis magna pecuniarum quantitate emerunt, vt in reticulo aureo ad Apollinis templum ſuſpenſę exercitium aranearum impedirent, atq; alites intrò volantes arcerent. In templo etiam Dianæ Baſiliſci corium olim fuiſſe ſuſpenſum referunt, qua de cauſa nulla hirundo intro volare audebat. Ideo domicilia puluere huius animalis aſperſa ab aranearum telis tuta eſſe teſtantur. Itaq; antipathiam huius Draconis, cum alijs Feris, & animantibus, nec non prauas huius beſtiæ qualitates Georgius Pictorius, in Lerna Malorum, elegantiſſimè explicauit his verſibus.

Basiliſci cadauer in tẽplis ſuſpenſũ ad quid.

Rex eſt Serpentum Baſiliſcus, quem modò vincunt
Muſtelæ inſultus, ſeuaq; bella Feræ:
Lernæum vermem Baſiliſcum fœda Cyrenę
Producit cunctis maximè perniciem;
Et naſci ex ouo galli, ſi credere fas eſt
Decrepiti, in fimo, Sole nitente docent.
B *Sed quoniam olfactu lædit, viſuq; Ferarum*
Omne genus, credas, nulla tenere bona.

GENERATIO.

MONIMENTIS mandauit Bartholomæus cognomento Anglicus, oua Aſpidum parua, lurida, viſcoſa, fœtida, venenoſa, ſimulq; filamentis quibuſdam conglobata eſſe; quæ à rubeta, vel ab alio venenoſo animali ſota, vermem procreant, qui viſu, & halitu primo fouentem, deinde cæteras etiam animantes extinguit. Oua Ibidum ab Aegyptijs paſſim frangi traduntur: propterea quòd apud illos (referente Pierio) inualuit opinio Baſiliſcum ex ouo Ibidis aliquando emergere poſſe: cum hæc auis omniuora ſit, & ſerpentum, necnon venenatorum animalium omne genus abliguriat. Præterea Vulgus in tota Europa alia opinione imbutum eſt, vt ex ouo galli decrepiti Baſi-
C liſcus prodeat. Cum Albertus ſcripſerit ab ouo galli in letamine ſepulto tandem Baſiliſcum proſilire, qui figura gallo prorſus eſt ſimilis, præter caudam, quæ ſerpentem penitùs æmulatur; ſed hoc fabuloſum eſſe arbitramur. Solùm ponderandum eſt an ſimi calore ab ouo gallinæ animal excludi poſsit, quod negare nõ audemus; quandoquidem experientia conſtat apud Aegyptios populos, oua in furnis temperato calefactis calore, breuiſſimo temporis ſpatio prolem dare: immò ex ouo in ſinu mulieris delato tandem pullum emerſiſſe intelleximus.

In lib. de rer. propr.

Hoc autem de ouo galli an commentitium ſit, Lemnius pronunciare non audet; cum intellexerit duos annoſos gallos in Ciuitate Zinzea, atq; in ambitu huius Inſulæ, fuſtibus etiam percuſſos ab incubatu abigi minimè potuiſſe; ſed quoniam ciues hanc conceperunt opinionem, ex tali ouo Baſiliſcum tandem erumpere, ouo contrito, gallum ſtrangularunt. Hic autem duo inquirenda neceſſariò eſſe videntur. Primum eſt an gallus gallinaceus aliquando ouum enitatur, & deinde an ex illo Baſiliſcum excludat.

L. 4. de occult. rer. mirac.

Galli duo decrepiti ab incubatu oui abigi non potuerunt.

Quoad primum, gallus ſenio confectus, nempe circa ſeptimum, nonum, vel ad ſum-
D mum, circa decimum quartum annum, pro maiori, vel minori virium imbecillitate, æſtiuis menſibus, & exoriente canicula, ouum parere perhibetur, quod eſt formæ orbicularis, inſtar oui columbini, coloris flaui, ſeu liuidi, & verſicoloris. Tacemus modò quòd à viris non plebeis nobis allatum fuit ouum prædictæ formæ, quod galli eſſe dicebatur; quo fracto, nihil niſi albumen cum pauca materia flaueſcente obſeruabatur, & adhuc eius putamen in publico ſeruatur Muſæo. Intelleximus autem in celeberrimo Muſæo Ferantis Imperati Pharmacopolæ Neapolitani, ouum huius generis oblongum videri. Alij ſcriptum reliquerunt ouum galli teſta carere, & pelle adeò dura eſſe tectum, vt fortiſſimis etiam ictibus reſiſtat; quod planè fabuloſum eſſe arbitramur.

Oui galli qualitates, & cõditiones.

Ouũ galli in Muſæo Imperati.

Poſſumus quidem adduci, vt credamus, gallum decrepitum, ouum ex ſemine putrefacto, vel ex humorum colluuie conflatum eniti, quod careat putamine, & tenui tan-

tummo-

tummodo pelle tegatur, quale fuit illud natum Regij, anno Domini Milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo octauo, cuius genuinam iconem illinc ad nos detulit D. Antonius Mirandula Canonicus Regularis Sancti Saluatoris, & Abbas S. Mariæ Rheni, qui alias varijs etiam rebus exoticis hoc publicum Bononienſe Muſæum locupletauit; retulitq; diſrupta huius oui pelle, excrementum pituitoſum, veluti ſemen corruptũ intus fuiſſe obſeruatum. Quamobrem, in gratiam lectoris, iconem incidi curauimus, vnà cum alio ouo orbicularis formæ duro putamine munito, & pro ouo galli donato, quod à gallo fuiſſe editum nobis minimè perſuadere poſſumus, neq; iurantibus etiam crederemus: quandoquidem ouum integrum, & perfectum in matrice tantummodo producitur, qua galli carent; præterquamquòd id dogmatibus Philoſophorum, & Medicorum reluctaretur.

Ouum galli natum Regij anno 1628.

1 Ouum galli natum Regij anno 1628. cuius Iconem ad nos detulit D. Antonius Mirandula Canonicus Regularis S. Saluatoris, & Abbas S. Mariæ Rheni.

1

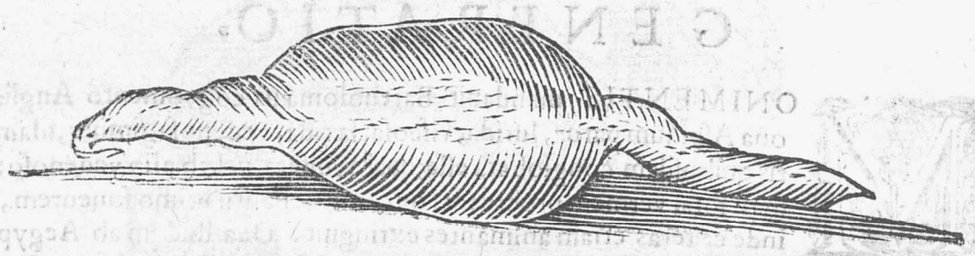

2 Ouum galli putatum, cuius putamen ſeruatur in Muſæo Illuſtriſs. Senatus Bononienſis.

2

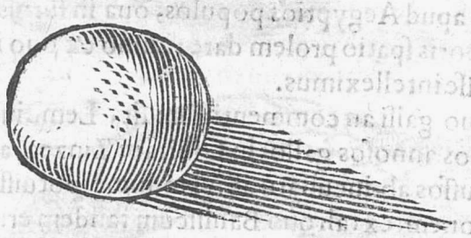

Quoad ſecundum, cum non ſit negandum, gallum in vltimo ſenio, quando non amplius congreditur, quid ouo ſimile ex putredine intus conglobata concipere; neceſſe etiam erit inueſtigare, an ex huiuſmodi materia ouo nuncupata, aliquod animal emergere poſſit. Lemnius in libro quarto de occultis rerum miraculis, putat ex hac materia, & ex calore galli fouentis virulentam inde beſtiam prodire poſſe, quam nomine Baſiliſci cognominant; cum alioquin Baſiliſcus ſit Serpentis, vel Draconis genus Africæ, & alijs Regionibus calidioribus familiare: immò ſuam roborat opinionem generatione vermium, qui in humanis inteſtinis ex putredine humorum, & beneficio caloris producuntur: præterquamquòd Curculiones, in tritico, & teredines in ligno, caloris, & ambientis aeris ope, animantur: pariter ex huiuſmodi galli ouo, aut vermis, aut animal alterius generis venenatum procreabitur.

Opinio Lẽnij circa generationem Baſiliſci.

Cæterùm, quoad ouum galli ſylueſtris, ex quo Encelius Baſiliſcum ſylueſtrem emergere tradebat, id credet, qui volet, nos enim volumus fidem apud ipſum manere: ſiquidem

A dem nemo tam diſertus nobis perſuadere poterit animalia ore concipere, vt ipſe retulit, & ex ouis auium Dracones erumpere. Quamobrem Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem, tot opiniones circa naturam huius animalis ponderans, hanc hiſtoriam penitus fabuloſam eſſe credidit, & præcipuè cum Dioſcorides nihil de Baſiliſco proprio marte conſcripſerit; nam aſſertorum Authorem Eraſiſtratum citauit. Et quando Hermes Baſiliſcum in fimo generari docuit, non de Baſiliſco Dracone (teſte Alberto) ſed de Elixire metalla tranſmutante verba fecit. Item, quoniam in antris ſubterraneis hoc animal ferè ſemper morari tradiderunt; multos, curioſitatis gratia, illuc ingredientes, halitu huius beſtiæ, perijſſe retulerunt. Lemnius igitur iure optimo putat, id potius graueolentiæ, & fœtori horum locorum, quam halitui alicuius animantis attribuendum eſſe: namq; in prædictis ſpecubus, ſpiritu intercepto, homines ſuffocantur. *Li.6.c.vlt.* *Opinio Dioſc. circa Baſiliſcũ.*

Itaq; ex hactenus enarratis, cuiq; coniectamus eſſe exploratiſſimum, neq; à gallo, ob defectum veri, ouum perfectum procreari, neq; ex illo Baſiliſcum produci poſſe. Refert quidem Ioannes Baptiſta Porta, in Magia naturali, animal viſu, & tactu nocens ex ouo fœcundæ gallinæ generari poſſe; dum quis fœcunda oua in ſcrobe plena Serpen-
B tum tabe, arſenico, alijſq; huius generis venenis, per aliquod temporis ſpatium, merſerit. Sed cauendum eſſe admonet, ne qui hoc animal producere tentat, maximum in ſe pariat detrimentum. Huic tamen opinioni minimè aſſentimur. *Opinio Io. Bap. Portæ circa originem Baſiliſci.*

NATVRA VENENI BASILISCI.

C LITTERARIA Veterum monimenta perſonant, Baſiliſcum eſſe animal adeo exitioſum, vt intuitu, ſibilo, halitu, & tandem tactu non ſolum homines, ſed cæteras etiam animantes perimat. Quapropter Plinius naturam huius Draconis cum maligois moribus Catoblepæ penitus conuenire aſſeuerauit. Hinc viri non vulgariter eruditi Catoblepam à Baſiliſco haudquaquam diſcrepare tradiderunt. *Li.8.c.21.*

Quoad viſionem Baſiliſci attinet, diuulgauit Plinius, ſolo aſpectu huius Feræ, homines, & cæteras animantes venenari: cum hæc intuens in aliquem, radio viſionis, virus eiaculetur, & vitam adimat. Hinc Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem, colligit hiſtoriam huius beſtiæ prorſus eſſe fabuloſam, quia non poteſt imaginari, quomodo factum ſit, vt primi, qui hoc animal viderint, & obſeruauerint, non perierint; & potiſſimum, cum, quoad molem corpoream, ſit paruum, quod non eminus, ſed cominus pro illius perfecta cognitione, & deſcriptione inſpiciendum erat. Quamobrem Matthiolus hunc Draconem, ritu aliorum, morſu tantùm, non autem intuitu interimere arbitratus eſt. Immò magis, atq; magis ſuam ſtabiliuit ſententiam; cum Eraſiſtratus apud Dioſcoridem, non veneni oculorum, ſed morſus tantùm venenati meminerit. *Li.6.c.vlt.* *Rationes Matthioli aduerſus Baſiliſcũ.*

Non eſt tamen negandum à ſpiritibus manantibus ab oculo venenati animalis malam impreſſionem in oculo hominis, vel alterius animantis non poſſe fieri: quandoquidem ex prauo aſpectu, ſpiritus oculorum corrumpuntur, quibus infectis, cætera quoq; deſtruuntur, cum in corpore humano conſenſus vnus, & conſpirantia ſint omnia. Præ-
D terquamquòd meminimus in Hiſtoria quadrupedum digitatorum ſcripſiſſe, quamdam rubetæ ſpeciem tanta redũdare malignitate, vt eam intuentis facies inſigni pallore ſuffundatur. His addamus, quòd mulieres menſibus laborantes, ſpiritus habent inquinatos, & propterea, ex mente Ariſtotelis, in ſpeculum intuentes, illud vitiant. Pariter infantes à quibuſdam vetulis pertractati facilè in tabem incidunt, non ſolum ob fœtentem oris halitum, qui in delicatos infantium pulmones penetrat, ſed etiam ob inquinatos oculorum ſpiritus, qui in tenellis puerorum carnibus facillimè imprimuntur: idcircò non errauit Ficinus, quando promulgauit pueros à muliere annoſa, aut menſibus laborante contrectatos infici poſſe. Hoc autem omnibus perſpectiſſimum eſſe debet in ophthalmia: nam lippiens in aliquem ſepè intuens, eumdem morbũ ei communicat. Quare de hoc Ouidius iure ſic canebat. *Intuitus oculorum aliquando nocuus.* *Rubeta maligna ſpecies.* *Halitus, & intuitus vetularum pernicioſus.*

Cum

Cum ſpectant oculi lippum leduntur & ipſi,
Multaq; corporibus tranſitione nocent.

E

Magna enim eſt vis oculorum, & ſpirituum excellentia, quæ alteri communicata, per totum corpus illicò diſſeminatur. Etenim Marſilius Ficinus in Commentarijs ad Sympoſium Platonis, de amatoria faſcinatione verba faciens, prudenter ſcribebat ſanguinem iuuenum clarum, ſubtilem, & calidum eſſe, conſequenterq; viſionis radios eiuſdem naturæ procreare, qui ab oculis egredientes, & cõſpecti hominis luminibus communicati, & reliquis humoribus permixti eumdem affectum, & effectum in conſpecto procreant. Id clarè expreſſit Ouidius, canens.

Aſpectus oculorum quid præſtet.

Perq; tuos oculos, qui rapuere meos.

Quapropter Apuleius ad rem hæc verba protulit. Doloris mei cauſa, & præſidium ex te proficiſcuntur; iſti enim oculi tui per meos oculos ad intima vſq; præcordia delapſi, penitioribus medullis communicarunt incendium. Id totum carminibus gallicis olim explicauit Greuinus, quæ latinè ſic ſonant.

F

Crudelis, quid feciſti? quid feciſti inimica?
An nox humorem è tuis oculis exire vidi
Claxum, & igneum, ſubtilem, & ſuauem;
Qui eodem temporis momento vitam auferre mihi voluit?
Sanguinem habeo feruidum, & faciem pallidam,
Cor habeo incineratum, & corpus languidum;
Et perinde ac ſi malum eſſet contagioſum,
In me totum furorem ſuum relaxauit;
Et ſicut clarus erat, ita miſeri ſpiritus mei
Subitò, & facilè capti fuerunt;
Et ſicut calidus erat, robur ſuum accendit,
Et quia ſubtilis erat, in cor meum ingreſſus eſt,
Hinc in vniuerſum corpus.

Hoc igitur euitare incommodum docuit D. Lucia flos, & ornamentum virginitatis, quæ perpendens ſuæ virginitati, ob oculos periculum imminere, ad reprimendam inſanam Tyranni libidinem, eos eruit, & ad Tyrannum, hoc dicto, miſit. Scito nihil amplius in me ſupereſſe, quo à te iniuriam mihi time ã. Iuxta illud Euangelij. *Si oculus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te.* Vide colligere poteſt lector, ab oculis etiam veneficam vim prodire poſſe. Reliquum eſt, vt ad halitum huius animalis ponderandum accedamus, qui lethifero vapore aerem ambientem inquinare dicitur, & ex Rudio, pleraq; animantium genera interficit. Neq; hoc recedit à veritate; confirmant enim aſſertum illi Dracones, quorum Ariſtoteles in libro de proprietatibus elementorum meminit, qui aerem ambientem venenoſo halitu ita inficiebant, vt itinerantes per vicina loca interirent. In confirmationem addamus, quòd Natio Thebiorum peſtilenti halitu fuit notiſſima, quo non ſolum interimendi animantes vim poſſidebat, verùm quoq; eorum præſentia ſatis ſummoperè nocua eſſe ferebatur.

L. 2. de Venen. c. 20.

G

Natio Thebiorũ qualis.

Præterea ſibilum huius Draconis animantes necantem admirari non debemus: ſiquidem narrat Lemnius, quod veluti lupus obuijs vocem adimit, & vaporis cõtagione raucedinem affert; ita Baſiliſcus ſibilans, flatu oris emiſſo, tanquam acuto iaculo, remotiores quoq; beſtias ferit. Ideo Lucanus ad rem canebat.

Li. 4. de occult. rer. mir.

L. 9. Pharſal.

Sibilaq; effundens cuncta as terrentia peſtes
Ante venena nocens latè ſibi ſubmouet omne
Vulgus, & in vacua regnat Baſiliſcus arena.

H

Cum Baſiliſcus intuitu, halitu, & ſibilo cætera animantia necare dicatur; nonnulli in hanc venerunt ſententiam, huius Feræ venenum in capite tantummodo reſidere: cum tamen Priſcorum aſſertis conſtet, totum Baſiliſci corpus veneno redundare: nam, ex Andromacho, quęcumq; beſtia portionem illius cadaueris guſtauerit, repentinum incurit interitum. Qua de cauſa nulla reptilia, neq; etiam alites ad huiuſmodi cadauer, ſiue ad hominem tali veneno necatum accedere audent, canit igitur Nicander in Theriacis hunc in modum.

Venenum Baſiliſci vbi.

Nullæ etiam volucres, quæ fœda cadauera paſcunt,
Sic occiſum hominem tangunt, vt vultur, & omnes

Huic

A *Huic ſimiles aliæ, pluuiæ quoq; nuncius auis*
Coruus, nec quæcumq; feræ per deuia luſtra
Degunt, è tali capiunt ſibi pabula carne.
Tam teter vacuas odor hinc exhalat in auras,
Atq; propinquantes penetrant non ſegniter artus:
Sin cogente fame veniens approximet ales,
Triſtia fata refert, certamq; ex aere mortem

Prædictis addit Galenus, in libro de Theriaca ad Piſonem, hoc animal eſſe adeo pernicioſum, vt nullum reptilium genus cauernas ſpecubus Baſiliſci proximas fabricet: cum eius antra (teſte Rudio) facilè dignoſcantur; quoniam herbæ vbiq; ſponte creſcentes, circa ſpecus orificium, corruptæ, atq; aridæ ſemper conſpiciuntur. Auicennas quoq; huius proprietatis haudquaquam ignarus fuit, dum narrat hoc Draconis genus eminus, virga leuiter contactum, venenato vapore ſecus baculum, vel virgam ad manum vſq; tangentis penetrante hominem extinguere: quamobrem Lucanus mortem Mauri militis haſta Baſiliſcum transfigentis talem fuiſſe memorat his verſibus. *L. 2. de venen. c. 5.* *Venenum Baſiliſci penetrat.*

B *Quid prodeſt miſeri Baſiliſcus cuſpide Mauri*
Tranſactus? velox currit per tela venenum,
Inuaditq; manum.

SIGNA VENENI BASILISCI.

HOC cunctis ab ouo ad mala vſq; compertum eſſe debet, ſcilicet nulla ſigna ab illis authoribus propoſita fuiſſe, qui Baſiliſcum viſu, ſibilo, & halitu pernicioſiſſimũ animal conſtituerunt: cum, ex mente Auicennæ, pereat etiam qui cadaueri appropinquat; ideoq; cum repentinum interitum hæc beſtia afferat, Ætius, & ſigna, & remedia veneni in medium afferre ſuperfluum eſſe exiſtimauit. Illi autem authores, qui Baſiliſcum ſpeciem Draconis Africæ non tanta præditum malificentia iudicarunt, quantam cæteri prædicarunt, varia ſymptomata morſus huius Feræ aſſignarunt. In primis Iſidorus regulos, ſicuti ſcorpiones arentia quæq; ſectari ſcripſit, & poſtquàm ad aquas venerint, & aliquem momorderint, ipſum hydrophobum, & lymphaticum reddunt. Iorach verò intuitu quoq; Baſiliſci hominem hydrope corripi teſtatus eſt. *Animal pernicioſiſſimum.*

C Itaq; tria præcipua erunt ſymptomata, quæ morſum huius animantis concomitantur: primum eſt inflammatio totius corporis, quæ à violento calore per omnes venas, & arterias diſſeminato emergit, indeq; citam putredinem contrahit. Secundum ſymptoma aſſignat Eraſiſtratus apud Dioſcoridem, nempè vulnus morſu Baſiliſci inflictum illicò flauum reddi: quemadmodum in morſu etiam aliarum Ferarum quandoq; contingere ſolet: id autem inde oritur, quoniam ſanguis tenuior redditus, atq; putreſcens in bilem facillimè tranſmutatur. Tertium ſymptoma, authore Aetio, eſt defluuium pilorum, quod contingit ob quamdam veneni portionem, quæ malitia ſua radices pilorum exedit. Nicander quoq; nonnullorum meminit ſymptomatum huius morſus, dum cecinit. *Primũ ſymptoma.* *Li. 6. c. 55.* *Secundum ſymptoma.* *Tertium ſymptoma.*

D *Quod ferit hic multo corpus ſuccenditur igne,*
A membris reſoluta ſuis caro defluit, & fit
Lurida, & obſcuro nigreſcit opaca colore.

Non defuerunt tandem authores, qui ſcriptum reliquerunt, venenum Baſiliſci à veneno Ceraſtis non eſſe admodum diſſimile; quocirca eadem quoq; præſidia commendarunt.

PRÆ-

E

PRÆSIDIA VENENI BASILISCI.

CVM abierit in ora vulgi, veneficam Baſiliſci vim in oculis potiſſimùm reſidere, multi authores tradiderunt, & præcipuè Dinothus in Aduerſarijs, homines ſpeculis munitos in ſolitudines ingredi, vt virus huius Draconis per ſpeculũ in authorẽ reflectatur, & ſubinde pereat. Hoc autem nugamentum eſſe opinamur; quandoquidem venenum cum ſit naturæ Baſiliſci conforme, in authorem etiam reciprocatum, nullum ei afferret detrimentum. Ereſiſtratus igitur apud Dioſcoridem, qui naturam huius Draconis ab aliorum moribus non valdè diſcrepantem eſſe putauit, drachmam caſtorei, & ſuccum papaueris, ad tale virus profligandum præſcripſit. Quibus verbis nixus fortè Auicenas hæc verba protulit: ſi venenum Baſiliſci curationem expoſtulat, proculdubiò caſtoreum, & papauer conueniunt.

Vſus ſpeculorum in venatione Baſiliſci. Remedia Ereſiſtrati.

F

Actuarius autem admonet dandam eſſe operam, vt, prius quàm itinerantes in ſolitudinem ab huiuſmodi beſtijs frequentatam ingrediantur, medicamentis, & antidotis vtantur, quæ veneficam vim exterminare poſſint. Plinius, cum prius ſcripſerit Baſiliſcum muſtela impugnari, eius cinerem aduerſus venenum huius Feræ extollit. Immo addit muſtelis in antra Baſiliſcorum immiſſis, eos perire, quæ antra ab herbis circa orificium arefactis cognoſcuntur. Hoc autem non omnino fabuloſum eſſe opinamur: quandoquidem inter nuperos authores Carolus Cluſius vir fide dignus memorans lignum colubrinum aduerſus venenum, & præcipuè contra ictus Serpentum commendatum ſcripſit, in Zeilam inſula verſari quoddam Serpentis genus coronatum, ſeu eleganti diademate inſignitũ, & maximè noxiũ, quod Luſitani *Cobras de capelo* vocitant; nos regulum diceremus; & ibi quoq; genus animalis magnitudine Viuerræ, ſeu Muſtelæ prædicto Draconi inimiciſſimum diuagari. Id autem non prius cum regulo præliatur, quàm radicem ligni colubrini illic frequentem comederit. Immò incolæ, hac obſeruatione, virtutem ligni colubrini aduerſus venena compererunt. Addunt alij gallum veneno Baſiliſci reluctari: idque inde cognitum eſſe tradit Porta, quoniam hæc Fera aſpectum, & vocem galli pertimeſcat. Amplius idem author contemplans plantas, quarum ſummitas criſtam æmulatur, veluti horminum, has ad extinguendum virus criſtati Draconis, & potiſſimum Baſiliſci valere opinatus eſt. Deniq; Rudius, in expugnando Baſiliſci veneno, proponit medicamina, quæ aliàs ictibus aſpidum vtilia prædicauit.

Li. 8. c. 21.

Li. 1. Exotic. c. 44.

Animal Baſiliſco conſimile.

Li. 7. Phyt. c. 11.

L. 3. de venen. c. vlt.

G

ALLEGORICA, ET MORALIA.

CVM in ſacris litteris Baſiliſcus aliquando pro Antichriſto, quem Iudæi pro Meſſia ſunt ſuſcepturi, quandoq; pro Dæmone, & pro quocumq; peccante allegoricè intelligatur. Attamen nõ erit ab re Feram hanc Antichriſto aſſimilare. Etenim Baſiliſcus macula quadam candida, tanquam Draconum Rex coronatur, intuitu, & ſibilo cæteras necat animantes, plantas circumiacentes halitu deſtruit, & exſiccat, erectus incedit, aquas venenat, & tandem à ſola muſtela debellatur. Pariratione Antichriſtus tanquam Rex inter omnes criminoſos principatum occupabit. Iuxta illud Iob. *Ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.* Cæteros Serpentes, nempe alios peccantes ſibilo prauæ doctrinæ, & toruo comminationis intuitu interficiet, dum illos à vera Chriſti fide ſegregabit. Plantas halitu exſiccabit, eius aſſeclas fructu boni operis denudans. Erectus incedet, quoniam neglecto hominum fœtu, diuinum partum ſibi arrogabit; & tandem aquas venenabit, dum, praua expoſitione, ſenſum ſacræ paginæ corrumpet. Verùm ex altera parte Muſtela nimirùm Chriſtus tantùm Draconem exterminabit: eteni im, iuxta ſententiam Apoſtoli, cum proprio ſpiritu expugnabit, dùm,

Baſiliſcus aſſimilatur Antichriſto.

Cap. 41.

Lib. 2. ad Theſſalon. cap. 2.

H

cun-

A cunctis videntibus præcipitabitur. Ad rem, infraſcripta leguntur carmina, quæ non ſolùm Antichriſti, ſed etiam eius præcurſorum naturam explanat.

Qui ſic defrandant fidei pia dogmata noſtræ,
Tunc Antichriſto prævia caſtra locant:
Theſauroſq; parant, quibus inſatiabilis error
Ad ſe prauorum pectora victa trahat.
Conuolitant multi Antichriſti ſigna ferentes,
Qui tentent ſacram contaminare fidem.
Abducet fatuos funeſta pecunia multos,
Quos Antichriſti libera dona trahent.
Adq; miniſterium plures mercabitur ille
Tam fœdum nummis, fraudibus, atq; malis.
Sed non durabit longæuo tempore cluſis
Illa, ſed in tumidis fluctibus acta ruet.

Deinde Baſiliſcus, vt habetur in Pſalmo nonageſimo, Diabolum deſignat, qui Baſiliſci æmulus halitu tentamentorum corda hominum venenat. Verumtamen homo muſtela factus, dum maieſtatis ſuæ vexilla cunctis ſubminiſtrat, facile tanti Baſiliſci arrogantiam debellat. Inſuper ille, in quem omnia confluxerunt flagitia, à natura Baſiliſci non eſt ſegregandus; quandoquidem hic oculis inuidiæ intuens, & ſibilo propudioſi dedecoris, in alienam debacchans famam, cunctis exitio eſſe ſolet. Item mulier venalem formam paſſim exhibens, Baſiliſci naturam æmulatur, dum caſtos adoleſcentes, vnico intuitu, in luxuriam ſoluens enecat. Quocirca ſola muſtela eſu rutæ munita, nempè vir amarore pœnitentiæ armatus meretricium Baſiliſcum ſuperare, & exterminare poterit. Iuxta illud Hieremiæ. *Statue tibi ſpeculam, pone tibi amaritudinem, dirige pedes tuos in viam rectam.* Verùm quamuis Baſiliſcus viuens venenorum omniũ ſentina eſſe feratur: nihilominus eius cadauer combuſtum, amiſſa venenata facultate, operibus chymicis, necnon metallorũ tranſmutationibus vtiliſſimum prædicant. Ideo ſi peccans vocabatur Baſiliſcus, is in vnda lethalium criminum viuens, cunctis detrimento eſſe poteſt; at ſi pœnitentia ductus, fiat mundi cadauer, & ad vitam æternorum bonorum animum dirigat, cunctis maximo erit emolumento. Hoc manifeſtarium euaſit in Paulo Apoſtolo, qui ſcribens ad Galatas; hæc verba protulit. *Viuo ego iam non ego, viuit autem in me Chriſtus.* quoniam euaſit vtiliſſimus, dum prædicationibus peccantem à conſuetudine ad melioris vitæ rationes reducebat. Quamobrem veritatem aſſecutus eſt Pſalmographus canens. *Mutabis eos, & mutabuntur.* Baſiliſcus quoq; rectus incedens iurè optimo comparatur ad illos, qui fulgore ſuæ fortunæ, inſolenter gloriantur: nam horum animo ita magnus accreuit tumor, vt alios ignobiles, & inſcios eſſe prædicent. Idcirco cum nulla in illis ſit propenſa in vitos litteratos benevolentia, melioris litteraturæ ſtudia in dies collabuntur. Iuxta illud.

Baſiliſcus cõparatur Diabolo & viciſſim.

Comparantur peccantes, & meretrices Baſiliſco.

Cap. 21.

Cap. 2.

Superbi arrogantia.

Nobilibus pudor eſt doctos verſare libellos:
Heù laceris Pallas mœret vbiq; comis.
Gloria nulla datur, ſtudioſis præmia nulla;
Incaſſum ſtudij perditur vſq; labor.

Neq; Tyrannus hanc Baſiliſci ſimilitudinem effugere poteſt: quandoquidem ritu eiuſdem animalis, ſolo oculorum coniectu, nonnullos ad laqueum adigit. Hoc non fuit ignotum Baptiſtæ Mantuano, qui de Sancto Blaſio canens, hæc habet.

Tyrannus poteſt appellari Baſiliſcus.

D *Maximilianus enim tanta impietate per orbem*
Sæuijt, vt ſicut viſu Baſiliſcus acuto,
Ore truci, nutuq; homines extinguere poſſet.

Poſtremò omnibus in confeſſo eſſe debet, quòd Baſiliſcus, in ſacris paginis, nil niſi detrimentum, & iacturam ſignificat: quamobrem Iſaias, in hoc ſenſu hæc ſcribebat. *Oua aſpidis rumpunt, & telas araneorum texunt, qui comederit de ouis eius morietur, & quod fractum erit, erumpet in regulum.* Rurſus, in eodem ſignificatu, legitur hæc ſententia in Prouerbijs. *Vinum veluti Serpens mordebit, & veluti regulus dolore afficiet.* Quandoquidem vinum immoderatè hauſtum, cunctis ſemper perniciosum, & funeſtum eſt futurum.

Cap. 59.

Prouerb. 23.

MIRACVLA.

SI res admirabiles de Baſiliſco patratas audire deſideramus, confugiendum erit ad Scriptores Actionum Sanctorum Patrum, apud quos legimus, quòd vir quidam iuſtus per Eremum ad fontem proficiſcens, Baſiliſcum conſpicatus eſt, & confeſtim, eleuatis in cœlum oculis exclamauit; ò Deus omnipotens, aut mihi, aut iſti de vita decedendum eſt, & illicò Fera ſupra naturæ ordinem extincta eſt. Pariter legitur apud Surium, quòd Sanctus Ioannes Abbas in Pago Tornodorenſi monaſterium ædificabat, quod Reumaus nuncupatur, ſed Monachos aquarum inopia laborantes obſeruans, fortuitò puteum immani profunditate altũ reperit, in quo funeſtus Baſiliſcus deliteſcebat. Quamobrem Sanctus pia precatione Deum omnipotentem verum miraculorum patratorem adiuit: ſicq; Dracone perempto, aquam ita potabilem reddidit, vt deinceps multi monachi, miraculi & pietatis ergo, nec non multi ægrotantes, cauſa valetudinis, hauſerint.

Miraculũ Sancti Ioãnis Abbatis.

Contarenus, in libro Antiquitatum Romanarum, ab Honorio primo Pontifice maximo templum ædificatum, & Diuæ Luciæ conſecratum fuiſſe tradidit. Verùm iuxta hanc ſacram ædem in loco concamerato, vt annotat Sigonius, Baſiliſcus exitiale Draconis genus ſtabulabat, cuius halitu Roma, magna lue, diù affecta fuit. At Leo Quartus Pontifex Romanus, tacitis prius in templo precibus Deo omnipotenti allegatis, beſtiam veneficam ſupra vim naturæ extinxit.

Baſiliſcus Romæ extinctus à Leone IV.

HIEROGLYPHICA.

AEGYPTII Sacerdotes perniciem aliquam ex optimis dimanantem conſilijs graphicè expreſſuri, ſimulacro Ibidis, & Baſiliſci vtebantur: quandoquidem vtilitatem immenſam ex hac aue ſalutifera Serpentes vorante percipiebant; ſed ex ouo huius alitis Baſiliſcum pernicioſiſſimum animal interdum naſci arbitrabantur. Denuò, cum relatum ſit Baſiliſcum ſine morſu animalia perimere, Aegyptij hinc alterius Hieroglyphici argumentum deſumpſerunt: ſiquidem ſignificaturi hominem à calumniatoribus malè affectum, & lethalibus delationibus afflictatum, iconem Baſiliſci palam repræſentabant: quoniam non alio ſimulacro calumniantes melius exprimi poſſe crediderunt: cum hi clanculum auribus Principum inſuſurrent, & abſq; vllo morſu palam infixo, homines venenent: quemadmodum Baſiliſcus ſolo aſpectu animalia occidere fertur.

Hieroglyphicum pernicici dimanantis ab optimo conſilio.

Hieroglyphi hominis calamitatibus affecti.

Deniq; Ægyptij ſacerdotes æternitatem indicaturi, Baſiliſcum etiam figurabant: quoniam hanc Feram nullis conſauciari modis, nullaq; ratione exanimari poſſe exiſtimarunt: cum ei tantam ineſſe vim aſſeuerarent, qua non animantia modò, aſpectu, extinguere, ſed vegetantia quoq; exſiccare poſſet.

PHRENOSCHEMATA.

IOANNES Baptiſta Pittonus egregius Pictor Vicentinus exhibet phrenoſchema Simeonis Thonni Decani Tridenti; in quo effigiatur Baſiliſcus in ſpeculum intuens, cum Dicto. IN AVTHOREM. Hoc enim Inſigni exprimitur homo in alios perditus, & malorum author, qui tandem omnium malorum, & necis cauſam in ſemetipſum machinatur. Subſcripſit igitur carmina Italica huius tenoris.

Il Baſiliſco, che priua, e diuide
Ciaſcuno di vita, in cui la viſta gira,
Mentre ſua imago entro lo ſpecchio mira,

Se Heſ-

A *Se ſteſſo, autor de l'altrui morte, vccide.*
Così non ſempre à l'empio volgo arride
Fortuna ria, che contra à buon s'adira,
Di cui maluagio à l'altrui danno aſpira,
Ma lui co i propri ſtral fere, e conquide.
E quiui con giuſtiſſima ragione,
Sì come dir ſi ſuole, à tempo, e luoco
Ritorna il male, in cui ne fù cagione.
Felice l'huomo è quel, ch'i dico, e poco,
Chi d'amor' è innocente, e paragone:
E tien le pompe, e le ricchezze à gioco.

Alius vir eruditionem habens non vulgarem, vt innueret venuſtatem cuiuſcumq; mulieris tutò conſpici poſſe, dummodò illius oculi diligenter non obſeruentur. Effigiauit Baſiliſcum intuitu enecantem, cum hoc Dicto italico. PVR CHE GLI OCCHI NON MIRI. Hoc autem argumentum fortè tranſcripſit, à Petrarcha, qui infraſcriptis verſibus italicis, de alio animali verba faciens, canebat hunc in modum. *Pulchritudo mulieris quomodo tutò conſpici poſſet.*

B *Ne l'eſtremo occidente*
Vna fera è ſoaue, e queta tanto,
Che nulla più; ma pianto,
E doglia, e morte dentro à gl'occhi porta,
Molto conuiene accorta
Eſſer qual viſta mai ver lei ſi giri,
Pur che gli occhi non miri,
L'altro puoſsi veder ſicuramente.

Hæc autem ſententia veritati conſona eſſe videtur, quoniam oculus eſt naturæ diaphanæ, & ſolaris, nec non ſpiritibus redundans, qui facillimè per aliam partem ſibi ſimilem penetrare poſſunt. Huc reſpexit poeta, quando cecinit.

Aſpicias oculos tremulo fulgore micantes,
Vt ſol in liquida ſæpe refulget aqua.

Perciuallus quoque vir non vulgaris doctrinæ, in ſuo Inſignium libro, meminit cuiuſdam ingenioſi iuuenis, qui phœnoſchema huius conditionis comperit. Delineauit
C Baſiliſci iconem, cum Dicto italico, E DA GL'OCCHI, E DAL CANTO. Etenim, cum natura Baſiliſci ſit talis, vt aſpectu, & ſibilo animantia exanimet: voluit fortè indicare vitandas eſſe illas mulieres Baſiliſci naturam participantes, quæ non modò aſpectu, verum quoq; blanditijs verborum hominibus inſidiantur. *Baſiliſcus intuitu, & ſibilo necare dicitur.*

SIMVLACRA.

IN tanta Religione, apud Ægyptios, Baſiliſcus olim fuit habitus, vt ex auro dedicaretur. Caput illi accipitrinum addebant, oculoſq; eo concinnabant artificio, vt ad libitum claudi, & recludi poſſent. Itaq; hoc ſimulacrum aliquando oculis adapertis præferebant; & tunc vniuerſa Aegyptus immenſa perfundebatur lætitia, perinde ac ſi ab oculis diuinis inſpiceretur. At quando hoc ſimulacrū, clauſis oculis, in medium *Simulacrū Baſiliſci apud Ægyptios quale.*
D afferrebant; illicò cuncti mœrore non vulgari afficiebantur, & exiſtimantes ſibimet ipſis Deos vehementer eſſe infenſos; in obſcura penetralia ſe recipiebant; vt attentius rationem meditarentur, qua Deos in iram effuſos mitigare poſſent. Hoc autem ſimulacrum in tabula Bembea ita habetur: propterea quod ipſi Iouem, authore Plutarcho, ſpiritum eſſe dicebant, & nulli animalium vehementiorem ſpiritum, quàm Baſiliſco, conſequenterq; nulli ſimulacro magis, quàm huic diuinitatis ſymbolum attribuebant.

Ex altera parte Ripa, ad exhibendum Calumniæ ſimulacrum, vſus eſt figura mulieris cum face, & Baſiliſco. Hoc enim animal eminus venenat: quemadmodum calumniator, euaginato linguæ gladio, procul etiam lacerat. Rurſus dum author in Simulacro Maleuolentiæ, quæ voluptatem ex alterius damno ſine emolumento percipit, delineauit Anum turpem, paſſis capillis, cum Baſiliſco. Cum maleuolentia, inſtar Baſi- *In prima par. Icon. Calumniæ ſimulacrū. Maleuolentiæ icon.*

liſci, ſolo venenato aſpectu homines contaminet. Item apud eumdem Ripam in ſimu- E
Contagionis figura. lacro Contagionis, licet intueri iuuenem extenuatum, & pallidum, cum ramo nucis, & Baſiliſco; quoniam hæc beſtia, inter cæteras, viſum, ſibilum, & halitum contagioſum habet. Præterquamquòd cæteræ animantes ad cadauer Baſiliſci, tanquam cadauer animalis contagio extincti minime accedant.

Poſtremò Ripa, ad demonſtrandam ætatem in genere, pinxit mulierem clamyde verſicolore indutam, cum ſimulacro Solis, & Lunæ, & figura Baſiliſci iuxtà latus: cum
Simulacrũ ætatis. icon huius Draconis apud Ægyptios æui æterni eſſet hieroglyphicum; namq; cũ hoc animal immortale iudicarent, eius etiam imaginem ex auro fabrefactam ſupra Deorum caput collocabant.

VSVS.

NVLLVM adeò exitioſum, & miſerabile rerum omnium parens natura procreauit, quod aliquam ſaltem licet minimam boni portionem F
in ſe non contineat. Et ſi poeta canebat.

Nil prodeſt quod non lædere poſſit idem.

Nos viciſſim poſſumus aſſeuerare nil lædere, quod aliqua ex parte prodeſſe nequeat. Idcirco Magi, referente Plinio, ſanguinem Baſiliſci, Saturni ſanguinem appellantes, picis modo cohærentem, & colore cinnabarino clariorem miris laudibus celebrabant, & pro amuleto ad veneficia, & pro remedio ad-
Amuletum ad veneficia. uerſus diuturnas affectiones prædicabant.

DE DRACONE PYTHIO.

Cap. III.

ÆQVIVOCA.

G

VT à facilioribus ad difficiliora, & à notioribus ad ignotiora via ſemper ſternamus: in hoc etiam capite de Dracone pedibus carente tanquam notiori diſſeremus, vt deinceps de ignotioribus, qui pedes, & alas habent, verba faciemus. Ad euitandam igitur ambiguitatem, aduertendum eſt, quòd vocabulum (Python) quo Draco hic deſignatur, pro nomine proprio virorum, locorum, & vrbium vſurpatur.
Python nomen virorum. Memoratur in primis à Plutarcho Python Aeneates, qui vnà cum Heraclide, occiſo Cotye Rege, Traciam liberauit. Recitat etiam Aelianus, quòd Alexander dexteritatem Ptolemei habebat ſuſpectam; Arij vero turbulentiam, & Pythonis nouarũ rerum ſtudium timebat. Pythonetiam, ex Athenæo, fuit Orator Byzantinus corporis obeſitate inſignis, qui, orta aliquando inter Byzantios ſeditione, his verbis, ciues ad pacem hortatus eſſe fertur. Videte ò ciues meum corpus obeſum ſed vxorem habeo multò me craſſiorem, & quando concordes ſumus, quiuis grabatus nos excipit: at vbi diſſidemus, nec domus quidem tota nos capere poteſt.
Li. 12. Dypnoſoph. c. 28.
Python orator Byzantinus.

Præterea hoc nomen locis, etiam conuenit: ſiquidem legitur apud Ammonium πύθων: ἡ, ὁτόπος, nimirum locus, & πύθων, ὁ, ὁ δράκων. Itaq; πύθων, καὶ πυθὼ, ἡ, vrbs H
eſt Phocidis, quæ & Delphis appellatur, Apollini ſacra, nomen à πυθεσθαὶ ſortita, διὰ τὸν ἐκεῖ τεξευθέντα ὑπὸ Ἀπόλλωνος, καὶ σαπέντα δράκοντα, vt Euſtathius tradit. Qui accuratius populorũ indagant origines, ſcripſerunt Delphi fuiſſe filium Pythin: propterea locum hunc varijs nominibus nuncupatum fuiſſe retulerunt: cum modò à patre modò à filio nomen ſortiatur. Huius etiam loci meminit Galenus, quando agens de
Python nomen locorum. bonitate aquarum, monuit in Pytho tam hybernis, quàm æſtiuis temporibus, puteos eſſe aqua redundantes.
Python Dæmonis nomen. Inſuper Python vocabatur Dæmonium, cuius afflatu futura prædicebant. Ideo apud

Heſy-

A Hesychium legitur πύτων ὁ ἐγγαστρίμυθος, vel ἐγγαστρίμαντις: quamobrem Plutarchus scripsit, sua ætate, πυθῶνας vocatos fuisse τοὺς ἐγγαστριμύθους, & Turnebus Genios è ventre hariolantes Pythones appellatos interpretatur. Immò in Actis Apostolorum fit mentio cuiusdam ancillæ, quæ spiritu Pythonis agitata magnum diuinando faciebat quæstum. Et libro primo Regum, Saul hostium castra conspicatus, & timore vexatus Dominum cōsuluisse dicitur; cumq; nec per somnia, nec per Sacerdotes, nec per Prophetas ei responderet, iussit seruis suis, vt inquirerent mulierem habentem Pythonem, qui monuerunt talem Pythonissam in Endor habitare: ad hanc igitur Rex mutato habitu accessit, vt cantionibus animam Samuelis euocaret. Quamuis nonnulli sint, qui asseruerint non animam Samuelis, sed eius imaginem Pythonissæ fuisse obiectam. Cæterum alij, permittente Deo, veram fuisse animam statuerunt; vt ex asseueratione calamitatis, quæ toties Sauli prædicta fuerat, acrius cruciaretur. Alioquin in Deuteronomio, Deus Optimus Maximus homines Pythonem consulentes abominatur.

Cap. 16. *Cap. 28.* *Pythonissa, quæ fuerit.* *Cap. 18.*

Denique Python dicitur esse illud cæleste sydus, quod Higynus inter duas Arctos, nempè Vrsas delineauit. De flexuosa huius Draconis spira Vrsis adhærente Aratus in B Phenomenis sic cecinit.

Python cōstellatio.

Τὰς δὲ δι' ἀμφοτέρας οἴη ποταμοῖο ἀπορρὼξ
Εἰλεῖται μεγα θαῦμα, δράκων περὶ τ' αμφὶ τ' εαγὼς.

Sensus autem horum versuum sic reddi potest.

Vrsarum in medio, sinuosi fluminis instar,
Curuatur longa immortalis spira Draconis,

Verùm huius Draconis situs non longè est petendus: cum Virgilius in Georgicis polum Arcticum describens, pereleganter illum nobis insinuet hunc in modum.

Lib. 1.

Hic vertex nobis semper sublimis, at illum
Sub pedibus Stygx atra videt, manesq; profundi.
Maximus hic flexu sinuoso elabitur anguis
Circum, perq; duas in morem fluminis Arctos,
Arctos Oceani metuentes æquore tingi.

Modò, vt redeamus vnde digressi sumus, Theon in Aratum diuulgauit hunc anguem ambas amplexantem Vrsas, Draconem olim à Cadmo interfectum, & secundùm plerosq; Pythonem ab Apolline iaculis confixum repræsentare. C

SYNONYMA, ET ETYMVM.

PYTHON, vt refert Calepinus, iuxta genus masculinum, & fæmininum inflecti potest: nam citat Tibullum, cui Delphica Python cognominatur. Poeta enim sic canit.

Delos vbi nunc, Phœbe, tua est, vbi Delphica Python?

Quamobrem ambigendum est, an Tibullus Draconem, an verò Sacerdotissam Apollinis in Tripode responsa reddentem intellexerit. Vorant ergo Latini Pythonem hunc Draconem Græcos imitati, quibus πύθων nominatur, à verbo græco πυθὼ putrefacio; quoniam hæc Fera ex putredine terræ, post diluuium Deucalionis orta esse perhibetur. Præterea Suidas hunc Draconem Delphinem etiam fuisse nuncupatum testificatur, cui postea Apollonius in Argonauticis adstipulatur. D Hocque nomen sortitum tradunt, teste Celio, quia Delphicum custodiret Oraculum. Scribebat enim Suidas in Pytho; quòd Phocis Regio est Græciæ, quam vrbs Delphi cognominata nobilitat: quandoquidem in ea Vrbe sumptuosum Apollinis templum Python nuncupatum visitur, in quo Tripus æneus est collocatus. Additque templum hoc Delphi etiam nominari: propterea quòd Delphinem Draconem ibi compertum Apollo confecerit, sed deinceps, cum ibi Draco computruerit, Python fuit appellatum: aut etiam à perconctando, quod Græcè sonat πυθέσθαι; cum nemo illuc, nisi Oraculum interrogandi gratia accederet. Quare imposterum ciuitas illa non solùm Delphis, sed etiam Pytho à finitimis fuit cognominata. Id totum confirmat Homerus de Phocensium delectu.

Etymologia. *L. 2. Argō.* *Python cur Delphica dicatur.* *Vbi Pythō confectus fuerit.*

DESCRIPTIO.

Magnitudo. PYTHON Draco fuisse traditur, os triplici dentium ordine armatum habens, oculis magnis, & acuti visus, cũ magnis palearibus sub mento instar barbæ pendentibus, flauo rutilantibus colore. Deinde tam immensæ fuit molis, vt Poetæ maximum, & tumidum appellauerint.

Strauimus innumeris tumidum Pythona sagittis.

Longitudo. Longitudinis quoq; fuit admirandæ; nam humi stratus amplum soli spatium occupabat; vt innuit Pamphilius canens.

Sanguinolentus erat spatiosa in iugera Python
Porrectus.

Color. Ratione coloris aliquando viridis interdum cæruleus fuit appellatus, nec præter rationem, cum hi colores in alijs pleriſq; Draconibus obseruentur. Statius sic canit.

Li. 1. Theb. *Te viridis Python, Thebanaq; mater ouantem*
Horruit.

Et Claudianus cyanei coloris esse prædicat, dum inquit.

Cæruleus tali prostratus Apolline Python.

Figurant etiam hoc animal duris, fulgentibus, & eminentibus squamis tectum, veluti Baptista Mantuanus promulgauit, canens.

Grandibus horrentem squamis, & tergore durum
Cæruleo Pythona.

Hoc igitur in loco iconem Draconis non alati à Greuino delineati exhibemus; cum hæc pictura, ad nonnullorum mentem, Pythonem graphicè repræsentet.

GENERATIO.

Animalia ex putri. POETÆ hunc Draconem post diluuium Deucalionis genitum fuisse tradiderunt: quapropter, cum hoc tempus antiquitatem redoleat, hanc bestiam aliquando veterem, & quandoq; Deucalioneam cognominarunt.

Et vidisse tuis veterem Pythona sagittis.

Et rursus.

Li. 15. Metam. *Cum caput obscuro tollens de gurgite Serpens*
Deucalioneo maior Pythone.

Neque talis generatio alicui admiranda videri debet: quandoquidem, iuxta Textoris sententiam, veluti ex bobus mortuis, & putrescentibus apes, ex equis fuci, & ex asino crabrones procreantur; ita quoque ex humanis cadaueribus Serpentes generantur. Meminimus aliàs ad mentem Ouidij tradidisse.

Sunt quæ cum clauso putrefacta est spina sepulcro,
Mutari credant humanas angue medullas.

Ranæ ex putri vbi. His accedit ex Macrobio, quòd mures in Aegypto ex terra, & imbre resultant, & in alijs locis ranæ quoque, & angues eadem ratione gignuntur. Tandem ex fimetis copiosum imbrem colligentibus, teste Plinio, multi Serpentes ortũ ducere solent. Alioquin credendum est, si datur, ritu aliorum congredi, atq; hoc modo prolem propagari arbitramur. Nam tempore congressus, Draconum, & Serpentum genera colligunt se se in vnum caput, vt superius fusè, latèq; enucleauimus. Finxerunt postea hunc Draconem Phœbeis iaculis lethaliter affectum tandem concidisse; id innuit Claudianus his versibus.

Cæruleus tali prostratus Apolline Python
Implicuit vastis moritura volumina syluis.

Id etiam significauit Ouidius in suo Transmutationum volumine, sic canens.

Lib. 1. Metam. *Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis*
Ante, nisi in damis capreisq; fugacibus vsus.

Draco Apteros Gre-cum.
Draco Pythius alio-rum.

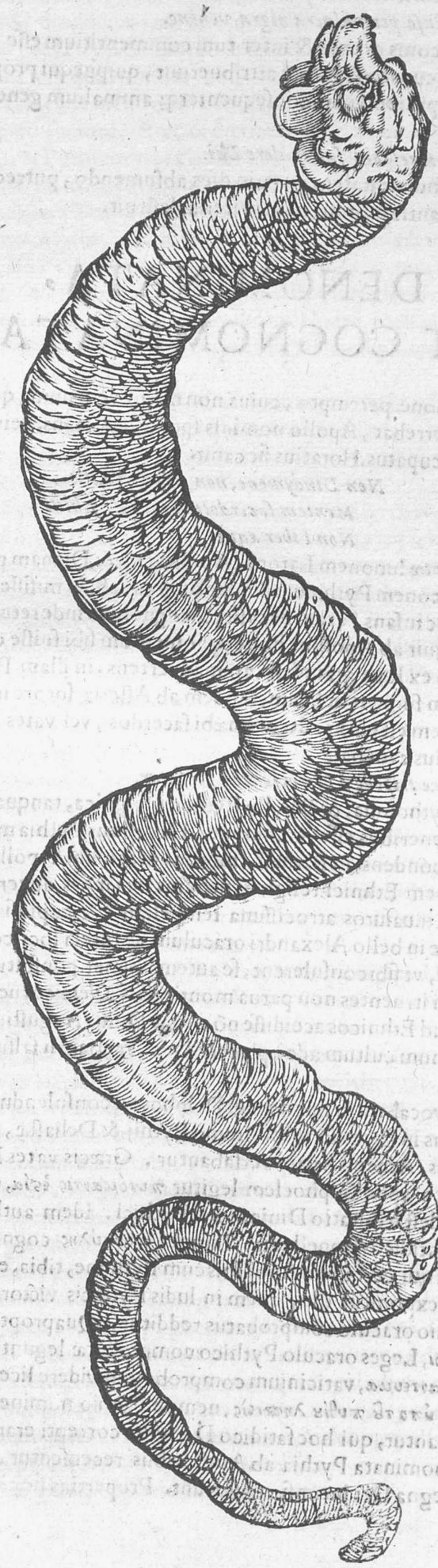

Mille grauem telis exhauſta penè pharetra
Perdidit effuſo per vulnera nigra veneno.

E

Soli generatio attribuitur.

Alij autem huius Draconis ortum, & interitum commentitium eſſe tradiderunt. Immò id totum Soli nuncupato Apollini attribuerunt, quippequi proprio calore in humidam agens terram, putredinem, conſequenterq; animalium generationem producit. Et canebat ille.

Vel quia putreſcant fœda calore Dei.

Apollo cur Pythius. L. 1. carm. ode 16.

Deinde idem Apollo humiditatem terræ in dies abſumendo, putredinem terræ tollit, conſequenterq; animantia ex putri nata materia deſtruit.

DENOMINATA, ET COGNOMINATA.

Pythone perempto, cuius non magis venenum, quàm corporea moles terrebat, Apollo nominis ſpolia reportans, deinceps Pythius fuit nuncupatus. Horatius ſic canit. F

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem ſacerdotum incola Pythius
Non Liber æquè.

Fabulantur enim Poetæ Iunonem Latonæ, Apollinem, & Dianam parituræ, obſtitiſſe, & poſt partum, Draconem Pythium ad infantium cunabula miſiſſe: quare, teſte Macrobio, Apollo adhuc infans Feram necaſſe, & cognomen inde retuliſſe fertur. At Perottus ſcriptum reliquit ab Apolline hoc cognomentum ſibi fuiſſe comparatum, quoniam Iuno Latonam ex Ioue grauidam animaduertens, in illam Pythonem immiſit, quæ poſtea horrificam fugiens belluam, tandem ab Aſteria ſorore in Delo ſuſcepta, Dianam, & Apollinem eſt enixa. Item Phœbi ſacerdos, vel vates Pythia quoq; dicebatur. Vnde Lucretius canebat.

Sacerdos Phœbi Pythia dicebatur.

Pythia, quæ tripode à Phœbi lauroq; profatur.

Ab alijs vocata eſt Pythoniſſa, & Tibullo Python Delphica, tanquam hoc vocabulum (Python) duobus generibus eſſet commune. Hæc igitur Pythia mulier furore plena, perconctantibus reſpondens, in Parnaſſo monte, oraculum Apollinis celeberrimum reddidit. Quamobrem Ethnici religionem huius loci miris auxerunt miraculis. Et primò Gallos locum inuaſuros atrociſſima tempeſtate, & copioſis niuibus repreſſos fuiſſe tradunt. Deinde in bello Alexandri oraculum de tutela loci conſuleretur, cũ reſpondiſſe perhibetur, vt ſibi conſulerent, ſe autem ſibimet conſulturum. Atq; paulò poſt milites in locum irruentes non parua montis pars à vertice ruens oppreſſit. Hæc autem, & ſimilia apud Ethnicos accidiſſe nõ negat Diuus Auguſtinus: verùm affirmat religionem, & diuinum cultum adeò placere Deo, vt etiam ſi falſus ſit, aliquo dignetur beneficio. G

Spartæ Pythij dicti. Lib. 6.

Amplius Pythij vocabantur Spartæ, qui Delphos ad conſulendum oraculum mittebantur, vt Herodotus in Erato ſcripſit. Immò Pythij, & Deliaſtæ, vt habetur apud interprætem Sophoclis, Athenis etiam verſabantur. Græcis vates Pythius πυθόμαντις nuncupatur. Idcirco apud Sophoclem legitur πυτόμαντις ἑσία, nimirum ἡ τῆς μαντικῆς πυθοῦς οἰκία, ideſt habitatio Diuinatoris Pythici. Idem author in Oedypo Tyranno πυθομάντεις fatidicos appellauit. Inſuper πυθαύλης cognominatur carminis Pythici cantor, aut qui certamen Apollinis cum Pythone, tibia, exprimit. Et πυθιονικος, Pythionices exponitur ille, quem in ludis Pythicis victorem pronunciabant. At πυθόχρηστος Pythio oraculo comprobatus redditur. Quapropter apud Xenophontem πυθόχρηστοι νόμοι, Leges oraculo Pythico comprobatæ leguntur. Et apud Ariſtotelem πυθόχρηστον μαντευμα, vaticinium comprobatum videre licet. Apud Suidam habetur πυθόληπτος, ὁ ὑπο τοῦ πυθίου ληφθεὶς, nempe Pythio numine afflatus. Item Latinis Pythonici dicebantur, qui hoc fatidico Dæmone correpti erant. H

Pythomantis quis nominetur.

Loca Pythia nominata quæ. L. 3. eleg. 3.

Loca multa cognominata Pythia ab Authoribus recenſentur. Ideo Poetæ regna Apollinis, Pythia regna Dei intonſi vocitarunt. Propertius ſic canit.

Deum

A *Dum petit intonsi Pythia regna Dei.*

Pythium postea, ex Cælio, locum oraculi appellabant. Pythium, & Delium erant arę, vel templa, Apollini, vel Delio consecrata. Item Pythium erat ædes Apollinis Athenis à Pisistrato condita, in qua tripodes, ex Suida, dedicabantur. Pythium quoq; fuit apud Cretenses, in Gortyne meditullio, vbi Apollinis templum visebatur, cuius incolæ Pythies nominati fuerunt. Erat, & sacrum Macedonibus Pythium, vbi, & Pythia celebrabãtur: immò, & Pythium erat propè Astacenum sinum, vnde & Pythiani populi, & Pythiana pocula, ad mentem Cælij, nomen traxerunt. *Pocula pythiana.*

Pythiopolis vrbs Asiæ à Theseo, oraculi Pythici monitu, constructa; huius meminit Plinius inter vrbes Mysiæ. Alioquin Pythiopolis, ex Stephano, est vrbs Carię denominata à Pythe, seu Pythio viro opulentissimo, qui Xerxem, cum exercitu honorificentissimè excepit. Similiter ad mentem Syluij, Pythia in Regione Pariana montem Pythium habuit imminentem. Tandem Pythonis Come, idest vicus, iuxta Plinij opinionem, est locus in Asia, quò, statuto tempore ciconiæ conuenientes, postremam aduolantem lacerant. *L. 5. ca. 32* *L. 10. c. 23*

B Pythia Pythiorum ludi erant Apollinares, quibus, ob cædem Draconis, Phæbo æterni honores decernebantur. Ouidius de his sic verba facit. *L. 1. Metã.*

Instituit sacros celebri certamine ludos
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.

Alijs hoc certamen Pythicus agon fuit appellatus, quem Cyrrhæi grassantes labefactarunt, sed Thessalus Eurylocus, iunior Achilles nuncupatus (vt scribit Euphorion) in pristinum redegit statum. Hic agon olim κρηματίτης, nempe pecuniarius appellabatur: cum victori pecunia esset constituta: mox autem στεφανίτης, quia palmam in hoc certamine referentes laureis sertis coronabantur. *Agon Pythicus.*

Accedit Pythicus nomos auleticus, nempe ratio modulandi tubas in ludis Pythijs; cuius quinq; partes (referente Cælio) enumerantur, scilicet Pera, Cataceleusmus, Iambicum, Spondeum, & Catachoreusis. Pera idest πεῖρα, Dei habet consilium, esset ne dignus, & conueniens certamini locus; in Cataceleusmo Draco ad prælium prouocabatur; in Iambico pugnabatur, simulq; tubæ inflabantur; immò, & odontismos hæc pars, etiam dicebatur, nempè dentium fremitus, quem Draco iaculis transfixus C edebat. Spondeũ verò victoriã significabat. Tandẽ in Cathacoreusi, maxima cõparatæ à Phæbo victoriæ celebritas cõtinebatur. Sunt qui (eodem Cælio authore) huius nomi Pythici auletici partes sic distinguant, & Anacrusim certaminis præludium statuant. Amperam primum pugnandi periculum, Cataceleusmum, ipsum certamen, Iambicum verò, & Dactilum, Pæana talibus rythmis, victoriæ gratia cõstitutum. Syringes deniq; Draconis deficientis languorem exprimebat. *Pythici nomi partes quot essẽt.* *Alia diuisio partium Nomi.*

Prædictis Pythica vociferatio est addenda: cum legatur apud Suidam πυθιὰς βοὴ, Pythicus clamor editus forsan ab Auletibus Pythica carmina canentibus: quandoquidem scribebat Suidas, ἡ μετ' αὐλοῦ γινομένη φωνὴ, τὸ πύθιον μέλος. Hinc postea Pythaulis denominatur. Immò Pythicum carmen pro heroico vsurpatur (quoniam teste Cælio) hoc carminis genus ab Apolline oraculis esset celebratum, aut quia, Pythone interfecto, Accolæ perterriti hexametrum primi composuerint. *Pythicum carmẽ quale.*

Neq; omittendum est Pythicum stadium, quod pedibus mille, veluti olympicum quadringentis constitutum esse ferebatur. Ideoq; stadium non fuisse spatium certæ mensuræ credendum est: cum pars alicubi breuior, alicubi longior certaminibus fuerit destinata. Neq; officit stadium determinatis mensuratum passibus; quoniã stadium D bifariam considerari potest; altero modo, pro spatio cursoribus in agone statuto, quod determinatam non habet dimensionem, vt paulò ante explicauimus; altero modo sumitur pro genere dimensionis limitibus agrorum, & viarum famulantis, & hoc stadium semper vigintiquinq; passibus, nempè pedibus vigintiquinq; supra sexcentos integratur: hæc autem summa octies computata mille constituit, quæ dimensio ad milliare spectat; hoc enim octo stadijs integratur, & vnumquodq; stadium centũ vigintiquinq; passus perficiunt, & vnusquisq; passus pedibus constat quinq; & pes quilibet ex quatuor palmis resultat, palmum quatuor digiti constituunt, & deniq; quilibet digitus quatuor granis hordei simul copulatis mensuratur. Vnde versus. *Stadiũ quo triplex sit.* *Mensuræ à minimis inchoant.*

Quattuor ex granis digitus componitur vnus,

Est

Eſt quater in palmo digitus, quater in pede palmus,
Quinq; pedes paſſum faciunt, paſſus quoq; centum
Viginti quinq; hi ſtadium dant, ſed milliare
Octo dabunt ſtadia &c.

Aliud notat Cælius ſcitu dignum, ſcilicet quòd, cum Olympias apud Græcos eſſet quinq; annorum ſpatium à Romanis luſtrum nuncupatum, quoniam per Olympiadas Græci tempora ſupputabant, eodem modo, ab eruditis viris Pythias vſurpatur, vt videre licet apud Plutarchum καὶ μὴν οἶσθα μετὰ πυθίου λειτουργοῦντα πολλὰς πυθιάδας.

In l. Anſeni capeſſ. reſpub.

Succedunt modò nonnulla nomina, quæ vtrum à Pythone deducantur, valdè dubitandum eſt. Vt Pythius architectus inſignis, qui primus omnium Pirene templum Mineruæ conſtruxit, vt ſcribit Herodotus. Pythius etiam fuit argentarius Syracuſanus. Item Pythius Iſchonoi filius Aegineta à Perſis, virtutis ergo, ſeruatus, cæteris tamen hoſtibus mactatis, ex Herodoto. Cuiuſdam Pythij meminit Galenus, qui multa medicamenta ad dentes motos præſcripſit. Inſuper Herodotus, in Polymnia, memorat Pythium filium Athys virum Lydum ditiſſimum, qui omnem Regis exercitum, ipſumq; Xerxem magnificentiſſimo excepit hoſpitio, magnamq; pecuniarum ſummam ei obtulit. Hic habuit ſingularis prudentiæ vxorem, quæ lepido commento, viri cupiditatem auri congerendi infinitam compeſcuit. Cum enim is totam ferè ciuitatem in fodiendis theſauris occuparet, itaut ferè nullum aliud ibi perageretur negocium, & pleriq; immodico ſuperati labore interirent: Iuſſit vxor, abſente Pythio, cibaria ex auro conflari. Aduenienti igitur marito aurea menſa, & inſuper ex auro omnia apponuntur. Is nondum conſilij gnarus, nec quò tenderent iſthæc; intelligens, mox edilia inferri iubet; at proba vxor obſonia pariter aurea inferre pergit. Et tandem marito ingentes irarum motus iam concipienti dixit mulier: ne afflicteris bile; an non ſentis Pythi, præ vnius auri ſtudio, in ciuitate omnia iam perire, agriq; colendi ſtudium penitùs deſtitutum. Quin intereunt etiam homines: ideoq; ſi pergis, quid in humanam eſcam ſit ceſſurum non video? Itaq; hoc ſalubri commento Pythius reſipiſcens, auri quidem ſtudium prorſus non omiſit (altius enim auiditas inhæſerat) ſed quintam ſolummodò ciuitatis partem in hoc opere continuit.

L. 5. de cõp. med. ſec. loc.

Auri cupiditas infinita.

Lib. 4. c. 7.

Neq; nos fugit Pythias, & Damon ex ſecta Pythagorea, qui (teſte Valerio Maximo) tantam inter ſe coluerunt amicitiam, vt, cum alterum ex his Dionyſius Tyrannus interficere vellet, alter pro altero vadem ſe Tyranno dare non dubitauerit, donec alter domo reuerteretur, quò, priuati negotij cauſa, ſe conferre impetrauit. Athenæus tandem cuiuſdam Pythonicæ guloſæ meminit. Et Damocrates librum quemdam inſcripſit Pythium, vt Galenus in libris de compoſitione Pharmacorum recitauit.

L. 8. Dypnoſoph. c. 6.

L. 5. de cõp. med. ſec. loc.

HISTORICA.

SCRIPTIS mandauit Pauſanias, Pythonem, non Draconem, ſed quemdam hominem regionis, nempè Soli Delphici incolam fuiſſe, qui ab Apolline iaculis lethaliter faucius ibi contabuit: vnde vrbs poſtea nomen ſortita eſt. Id confirmare videtur Strabo, dum Pythonem hominem colluuione omnium vitiorum contaminatum prædicat. Sunt etiam, qui ſcribant, ex Cælio, fuiſſe hominem nomine Pythonem, & cognomento Draconem, qui dum ſagittis debellaretur, Apollinem, vel Latonam proclamaſſe fertur ἰὲ παίαν, nimirum immitte feriendo. Hinc inoleuit conſuetudo apud homines, vt aciem conſerturi, Pæanis celebrationem clamitarent.

Lib. 8. Vir Python cognomento Draco.

Itaque Apollinem, & Dianam (referente Pauſania) cæſo Pythone, vt ſe expiarent, Aegialem veniſſe, ſed quodam correptos timore in Cretam ad Carmanorem diuertiſſe tradunt. Cæterùm Cleombrotus (vt annotat Plutarchus de Oraculorum defectu) quæ audierat ab extraneo quodam Philoſopho ad litus rubri maris habitante narrans, inter cætera, retulit, Philoſophum illum nouiſſe etiam, quæ de Dracone Pythio circumferebantur, atq; dixiſſe eum, qui Draconem Pythium occiderat, non tantùm per decennij ſpatiũ exulaſſe, ſed etiam Tempe fugiſſe. Vnde tandem poſt nouem anni magni reuolutiones, expiatus rediens Oraculum Delphicum recuperauit, quod Themidis cuſtódiæ interim commiſſum fuerat.

Relatio philoſophi cuiuſdam de Pythone.

ADA-

A

ADAGIA.

VT omnibus huius historiæ rubricis satisfaciamus, non sunt postponenda, quæ ad Prouerbiorum doctrinam attinent. Hæc autem quamuis sint pauca: nihilominus in gratiam legentium euulganda sunt. Inter hæc prima fronte hoc legitur. *Post Pythia veniſti.* Proferturq; in illos, qui egregio negocio non interfuerunt: cum, re iam peracta, accesserint. Sequitur aliud. *In Templo Pythij cacare.* diuulgatur hoc adagium de illo, qui rem nefariam, & periculosam subit: quandoquidem Pisistratus Tyrannus, ædificato Pythij Apollinis templo, inscripserat, ne quis ibi ventrem exoneraret; immò quemdam comprehensum aduenam, vltimo vitæ supplicio affecit. Accedit aliud. *Iterum, atq; iterum ad Pythum via.* Pronunciatum fuit de illis, qui de eadem re sæpius percontantes, molesti sunt. Id itinerantes, viæ ignari præstare solent, dum quemcumq; obuium de via interrogant. Pythus enim erat ciuitas Apollini sacrata, quam in dies pleriq; visitabant.

Post Pythia veniſti.

In templo Pythij cacare.

B

Deniq; profertur aliud. *Pythia, & Delia*, cuius adagij rationem hanc affert Suidas. Inquit enim Polycratem Sami Tyrannum, cum Pythia, & Delia simul feciſſet, Delum miſisse percontatum, an præfinito tempore afferret; cui Pythia Apollinis Sacerdotissa respondisse fertur. Hæc tibi, & Pythia sunt, & Delia: innuens esse vltima, quoniam Tyrannus paulò post obijt. Erasmus verò aliter exponit huius prouerbij rationem, scribit enim hoc adagium vsurpari, quando supremum aliquod opus denotatur, quasi dicatur, hæc est summa omnium, quæ aliquis viuens est gesturus. Citatur adagium ex Menandro, & natum traditur ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum Tyranno. Is enim cum Rheneam insulam cepisset, illamq; institutis pulcherrimis ludis, Apollini consacrasset, Delphos misit consulturos, vtrum oporteret huiusmodi ludos Pythios an Delios nuncupare. At oraculum respondisse traditur, ταὐτάσοι καὶ πύθια, καὶ δήλια. significans futurum, vt propediem Tyrannus è vita decederet; idq; euenisse narrant: quamobrem res in prouerbium versa dicitur.

Pythia, & Delia.

Aliaratio Adagij.

C

MORALIA.

VARIÆ Pythonis proprietates, diuersas quoq; morali doctrinæ suppeditarunt ansas discurrendi. Quandoquidem Pythonis corium multis tumidum eminentijs, Auarum superfluis redundantem diuitijs repræsentat, in quibus adeò inuoluitur, vt difficillimè ab illis se extricare possit. Cum aliquando tam mira diuitiarum fames vexet hominem, vt occultatos in remotissimis cryptis thesauros, nec etiam proprijs filijs reuelet, qui postea ad inopiam remis velisq; properare coguntur. Audiamus Plautum in Prologo Aululariæ sic loquentem.

Maxima Auari sitis demonstratur.

Sed mihi auus huius obsecrans concredit.
Auri thesaurum clam omnes, in medio loco
Defodit, venerans me, vt id seruarem sibi.
Is quoniam moritur, ita auido ingenio fuit,
Nunquam indicare id filio voluit suo:
Inopemq; optauit potius eum relinquere,
Quàm eum thesaurum commonstraret filio.

D

Quamobrem Auari iure optimo poterunt apibus comparari, quæ sæpè sæpius non sibi, sed fucis fauos congerunt. Audiamus Lucianum in Diute sic loquentem.

Nobilis est animi thesaurus, nobilis ille
Postrema quisquis parte locabit opes.
Dives erit verè, qui fidos inter amicos
Largiter effundit parta labore bona.
Sed genium quisquis defraudat, opesq; tenacem

Diues auarus assimilatur Api.

Con-

Congerit in testam, quo numerare queat,
Qualis apes, frustra studio complebit auaro
Vascula, mox fuco diripiente fauos.

Python, ad mentem nonnullorum, tam rigidum dicebatur habere collum, vt illud curuare non posset; nisi totum simul corpus flecteret. Talis Python est ille, qui Phaetonte, & Icaro euasit superbior; quoniam collum demissionis animi nequit flectere, nisi vnà totum etiam corpus interitu curuetur: quandoquidem superbiam omnium criminum caput esse certò scimus, quo dissipato, & debellato, cætera etiam crrimina facilè expugnantur: veluti infrascripta docent carmina.

Superbiæ vitium.

Criminis est omnis caput, & certissima radix
Fastus: eo victo, crimina cuncta ruunt.
Per fastum primos Paradisi sede parentes
Depulit astuta perfidus arte Satan.
Ergo palestinas acies si frangere cura est,
Immani Goliath fac cadat ense caput;
Namq; inimica phalanx, Duce cæso, protinus arma
Abijcit, & celeri tendit abire fuga.
Iungere se tantùm fastus virtutibus audet,
Cætera cum fugiant crimina cuncta procul.
Scilicet vt fructum penitus corrumpat earum,
Non secus, ac Cereris munus auena solet.
Quam verè scriptura canit, non deniq; quemquam
Ordiri, cum iam culmina summa tenet.
Quandoquidem cum quis vitiorum cætera fregit
Agmina, cùm fastus prælia dira mouet.

Amplius Python, quamuis esset bestia, humanam reddere vocem ferebatur. Modò Python potest nuncupari homo in libidinem procliuis, qui licèt humanam edat vocem, nimirum rationis sit particeps; nihilominus brutorum more viuit, dum à rei venereæ proluuio non potest abduci: reluctatur enim sententia Apostoli ad Romanos. *Curam carnis ne feceris in desiderijs.* Item Python humana voce in dandis responsis vtebatur: similiter publicum scortum Pythonis nomen sibi comparauit, dum per humanis, blandis, & mellifluis vocibus iuuenes attrahit, & allectos, quoad gratiam, famam, substantiam, & virtutem, deuorat: iuxta illud Prouerbiorum. *Fauus distillans labia meretricis, nouissima autem eius amara velut absynthium.* Hinc discant iuuenes, postposita inhonesta, & perniciosa voluptate, cunctarum splendorem, & ornamentum virtutum adipisci; iuxta illud.

Homo luxuriosus Python dicitur.
Cap. 3.
Prouerb. 5.

Frangitur hic puro dictamine blanda voluptas,
Et spurcæ Veneris marcida castra iacent.
Sed virtus niueo victricia tela triumpho
Suspendit cælo, seq;, suosq; beat.
Hanc amet imberbis iuuenis, vitæq; magistram
Ducat, & æterno munere formet opus.
Illecebras fugiat, quas spondet vana libido,
Hæc animos frangit, pectora casta terit.
Fædat & ingenij cultus, sensusq; pudicos
Destruit, & semper blanda venena vomit.
O iuuenes spectate probè, quid candida virtus
Possit, quid noceat luxuriosa Venus.

Rursus homines, qui effusissimis habenis alienam inuadunt famam, Pythoni assimilandi sunt: nam si ille vocem humanam æmulabatur, isti dulcisonis verbis coram hominibus loquuntur; quorum absentium honorem mordicus lacessunt. In eadem naui versantur Vsurarij, qui, more Pythonis, sermone suauiloquo aliquibus blandiuntur, vt nefarijs contractibus aliquid ab eis eripere possint.

Detractores.
Vsurarij.

In Ethnicorum etiam scriptis habita est illustris memoria, quòd Python aliquando nonnullorum audaciam militum oraculũ magno impetu aggredientium compescuit, dum repentè montis partem in illos præcipitauit. Id autem in morali doctrina significat

A ſicat nefas planè eſſe omnipotenti Deo quicquam honoris denegari: nam Deus poſtmodum tarditatem ſupplicij grauitate pœnæ compenſat. De his igitur diuina aſpernantibus hæc habentur. *Deo maximus ſæpe honos habendus eſt.*

Quis tolerare queat fatuos, qui ſæpè Tonantem
Contemnunt verbis, & certant murmure contra
Noctes, atq; dies patris mandata ſuperni
Confundunt linguæ petulantia, verbaq; promunt;
Tanquam de noſtri generis ſit ſemine natus,
Aequalis nobis, nec ſit metuenda poteſtas
Iudicij ſuperum, nec præſens pœna nocentum.
Mox Deus ad pœnas cum te non trudit amaras,
Ignouiſſe putas, quia cum tonat, ociùs ilex
Fulmine diſcutitur rapido, quàm tuq; dum vſq;
O malè fidentes: vitam ſic ferre nocentem
Quid iuuat vſq; adeo? Deus eſt ſuper omnia iuſtus
B *Cuncta videt, contundit enim ſua lumina nullus.*
Non ne putas vitæ metam durare perennem,
Vt ſint ad veniam tibi tempora longa precanda.
O fatue, enormis noli confidere rebus
Peſtiferis, omnes horrenda morte peribunt.
Te peccare ſinit, ſiquidem diuina poteſtas
Temporis in ſpatio parcit quandoq; nocenti:
Sed grauius tandem tormentum rector Olympi
Iniungit, torquetq; magis delicta nocentum.
O malè prudentes, quorum ſic corda tenebris
Obfuſcata iacent, nequeant vt credere rectè,
Et curare Deum, quo ſunt elementa creata;
A quo proceſſit nitidus Sol, lucida Phœbe,
Qui ſtatuit lucem, & noctes, & tempora cuncta.
In cuius manibus ſpatium dependet vtrumq;,
C *Et vitæ, mortiſq; gradus, Deus omnia nouit.*
Quem peccaſſe pudet, cui tædia vita probroſa
Efficit, & curat curſum emendare priorem.
Hic ſperet veniam facti, pacemq; benignam:
Nam Deus omnipotens lugentem exaudiet ipſum.

Poſtremò Python humanam reddens vocem ad Diabolum comparandus eſt, qui tentamenta, voce humana, hominibus ſuggerit, vt eos de ſtatu gratiæ in amæniſſimum criminum campum deducat. *Diabolus dicitur Python.*

SIMVLACRA.

D IQVIDO conſtat, ex Volaterrani ſcriptis, Epirotas Apollinem, & eius ſimulacrum mirandum in modum venerari: in cuius templo Draconem ſingularibus quibuſdam afficiunt honoribus, in monumentum Pythonis, à quo ſe prognatos eſſe promulgarunt. Aelianus autem ſcriptis mandauit, non ipſos Epirotas, ſed Dracones, quos Apollini ſacratos prædicabant, ab ipſo Pythone Delphico eſſe natos. Plinius meminit ſtatuæ Apollinis Citharedi, nec non Draconis Pythij, quæ manu Leontij inſignis ſtatuarij cælata fuit. *Epirotæ Pythonem venerantur.*

E

DE HYDRA. Cap. IV.

ÆQVIVOCA.

Ordinis ratio.

PRODITVM eſt in capite antecedenti naturam illorum Draconum prius eſſe euulgandam, qui notiores, & Serpentibus magis conformes eſſe videntur, de quibus hactenus egimus. Modò ad Dracones duobus incedentes pedibus, & reliquo corpore ſerpentes ponderandos accedemus. Inter hos autem prima facie homines Hydram admirantur: propterea illius hiſtoriam hoc in loco exarare, noſtra intererit.

Hydra eſt nomen ambiguum.

Cum autem hoc nomen (Hydra) ambiguitatis notam non effugiat. Scire oportet Hydram quandoq; ſumi pro Hydro fœmina, vel Cherſydro; quemadmodum in capite de Hydro enucleauimus. Namq; Hydra hoc in loco tanquam Fera ſepticeps fabuloſa vſurpatur. F

Alioquin, authore Strabone, Hydra eſt Promontorium Aeolidis inter vrbes Myrinam, & Phocæam ſitum. Immò Hydra fuit oppidum Aetoliæ, quod poſtea Lyſimachiam appellarunt. Item inſula Dolopum vocatur Hydra; nec non inſula iuxta Carthaginem, vt ex ſententia Ephori, Stephanus tradidit. Demum ſecundùm aliquos Hydra cæleſte ſydus eſſe perhibetur. Cæte ùm eſt notandum, quòd Proclus hanc conſtellationem non Hydram, ſed Hydrum nuncupauit, quem Coruus aquatum ab Apolline miſſus cauſam tantæ moræ eſſe retulit; quemadmodum in capite de Hydro recitauimus. Eſt quidem fabulæ Poetarum conſonum, Cancrum duodecim Zodiaci ſigna complentem fuiſſe illum, qui Hydram aduerſus Herculem tutatus eſt: hac de cauſa à Iunone inter ſydera collocatus eſt.

Hydra nomen multorum locorum.

SYNONYMA, ET ETYMVM. G

HYDRA Græcis ὕδρα apud Lexicographos legitur, quæ idem ſignificat, quòd ὕδρος; eſt enim Serpens in aquis viuens: quamuis plerumq; pro angue ab Hercule interfecto ſumatur: qui, cum in lacu Lerneo ſtabularetur, ἀπὸ τὲ ὕδατος, nimirum ab aqua nomen ſortitus eſt: etenim ὕδωρ aquam ſignificat. Virgilius hunc Draconem belluam Lernæam nominauit, nimirum à loco, in quo ab Hercule interfecta fuiſſe dicebatur.

L. 6. Æneid.

Et centumgeminus Briareus, ac Bellua Lernæ.

Hac de re multis alijs authoribus hæc Fera, ſerpens Lernæa nominatur, iuxta illud.

Talis in Alcidem Serpens Lernæa venenum
Excöit.

L. 12. Orig.

Ab Iſidoro hæc bellua monſtrifica, Excedra vocatur, alijs Excetra, quoniam, vno cæſo capite, duo, vel tria excreſcerent. Vſus eſt hoc nomine Plautus in Perſeo, vbi ſic loquitur. *Cum Excetra, cum Antèo delectari mauelim, quàm cum Amore.* Demiq; Euripides in Hercule furente hanc Hydram κύνα nominauit. H

FORMA, ET DESCRIPTIO.

Hydra criſtatus Serpens ſecundùm aliquos.

HERODOTVS Hydram comparans ad Dracones alatos Arabiæ, eos figura Hydrarum eſſe pronunciabat: quare tunc author Hydrorum ſortè aſpectum reſpiciebat; & eò magis in hanc venimus ſententiam, quoniam Pauſanias hanc belluam magnitudine tantùm, alios Hydros excellere voluit. Cæterùm Author Culicis poematis Virgilio adſcripti Hydram Serpentem criſtatum appellat his verſibus.

Nam

A *Nam ſolitum volues ad tempus tractibus Hydræ*
Immanis vario maculatus corpore Serpens,
Merſus vt in limo, magno ſub Syderis æſtu,
Obuia vibranti carpens grauis aerea lingua,
Squamoſos latè torquebat montibus Orbes,
Pallebant auræ liuentis ad omnia viſus.
Iam magis, atq; magis corpus reuolubile voluens
Attollit nitidis pectus fulgoribus, & fert
Sublimi ceruice caput, cui criſta ſupernè
Edita purpureo lucens maculatur amictu,
Aſpectuq; micant flammantia lumina toruo.

Varij præterea authores ſcripſerunt Hydræ multa ineſſe capita: illud tamen veritati cõſonum eſſe videtur, ad mentem Pauſaniæ, nimirũ Hydram fuiſſe beſtiam vno tantùm capite præditam. Quamuis poſtea Piſander Camireus (referente Cælio) vt res mirabilior videretur, ei plura capita attribuerit. Verùm ſi daretur hæc beſtia polycephalos, planè monſtrifica, & fabuloſa foret. At ſententiæ Piſandri multi adhærentes in prædictum inciderunt errorem. Varinus enim non ſolum Hydram multorum capitum, ſed etiam facies variorum Serpentum retinentem conſtituit. Hinc Baptiſta Mantuanus canit. *Hydra quot habuerit capita.*

B *Hydra ferens longis ſeptem ceruicibus ora.*

Immò deinceps non modò ſeptem, ſed nouem quoq; & plures etiam facies ei aſſignarunt. Alcæus ἐννεακέφαλον, nempe nouem capitũ Hydram appellat, & Simonides πεντηκοντακέφαλον, nempe quinquaginta capitum. Hunc authorem poſtea imitatus Virgilius ſic cecinit. *Hydra pluriũ capitũ.*

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra.

Aduertendum autem eſt, quod iſti authores, more poetico, vſi ſunt numero multitudinem indicante; quandoquidem numerus nouenarius, & quinquagenarius ſunt ex illis, quos poetæ pro numero multitudinis vſurpant. Virgilius enim alicubi, ad plures famulas denotandas quinquaginta nominauit. Nihilominus Hydram vt plurimum ſepticipitem deſcribunt: ſed quia poetæ veritatis parùm amici fuut, putat Erythræus hoc eſſe tam verum, quàm verum eſt Caſtorem, & Pollucem, ex quo eſſe natos, Plutonem in Tartareis regnare Regionibus, & homines armatos ex ſatis Draconum dentibus proſilijſſe: hoc autem dixiſſe voluit, vt rerum naturalium imperitos moneret, ne Hydram ſeptem ceruicibus integratam, & à Circumforaneis fictam horrerẽt, quaſi naturam, tam terrifica producentem monſtra accuſantes. *Hydra multorum capitum fabuloſa.*

C

Viſa eſt icon ſepticipitis Hydræ in pagina quadam impreſſa, cum hac inſcriptione. Anno Domini trigeſimo ſupra ſeſquimilleſimum, Menſe Ianuario, monſtroſus Draco ſepticeps ex Turcica Regione ad Venetos perlatus, deinde Francorum Regi dono datus eſt. Immò quidam oculatus teſtis ſimilem Draconem Venetijs in theſauro Principum, incredibili ferè pretio, ob raritatem redemptum, & ſeruatum vidiſſe Geſnero retulit, qui hunc verum fuiſſe Draconem ſibi nunquam perſuadere potuit. Vidimus, & nos nonnullis ab hinc annis quamdam Hydram Venetijs ſepticipitem, bipedem, ſex vnguibus armatam, & ſquamoſam: ſed illa capita, mirabili quadam induſtria, circa latitudinem corporis erant coniuncta: corpus enim valdè latum erat, in cuius latitudine Circumforanei, aſſerta Poetarum imitantes, eleganti artificio, multa capita concinnant. *Icon hydræ Venetijs viſa.*

D

Hanc ſententiam ſtabilire videtur Cardanus, dum tradit quoſdam noſtræ ætatis auſos eſſe Draconem oſtentare duobus pedibus, & ſeptem capitibus integratum, qualis in Apocalypſi legitur. Medium igitur caput longius, & craſſius, reliquis breuioribus, & æqualiter inter ſe diſtantibus, conſtituerunt: capita videbantur Viperarum, oculis poſt aures, hiatu maximo, dentibus caninis, gracilioribus tamen, & anterioribus exiguis, lingua lata, capite humano, pelle duriſſima continua, cum ſudibus cartilagineis, vt in Sturione. Maculoſa colla, inter ſe diſtincta, à corpore prodibant. Cauda erat dimidio longior toto corpore, ſerpentum caudæ ſimilis, pedibus paruis vnguibus munitis. Moles corporea erat inſtar cuniculi, colore ſub ventre candido, circa dorſum flauo, ſeu viridi diluto; hoſq; Dracones vtriuſq; ſexus viuos inuentos eſſe affirmabant. *Li. 9. de rerum ſubtil.* *Hydræ fabuloſæ vera deſcriptio.*

Hydra ſepticeps Geſ. ſummo artificio efficta, & in Theſauro Veneto ſeruata.

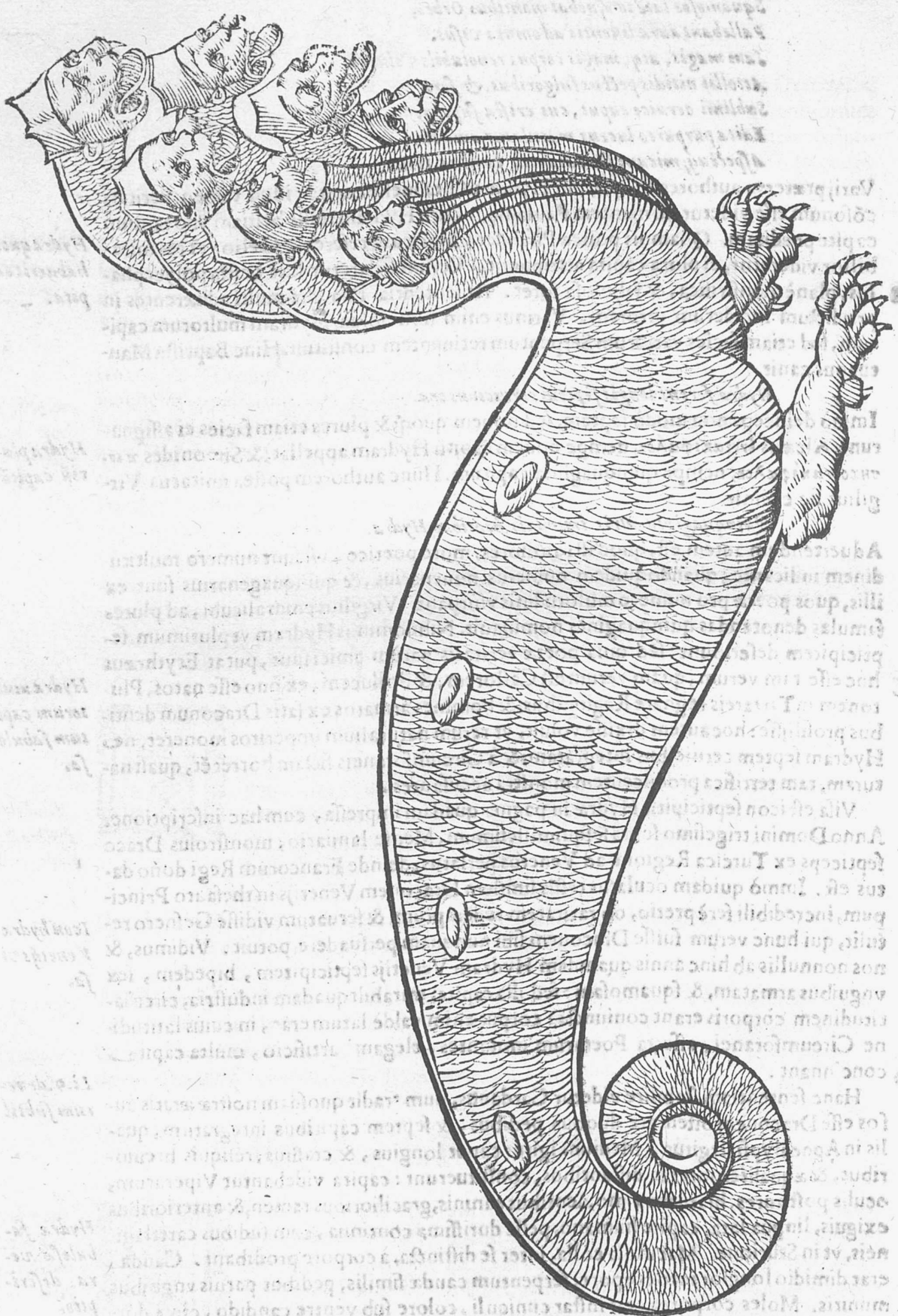

Hydra ſepticeps Equitis de Corneto aſſectatoris olim Sereniſs. Ducis Ferrariæ.

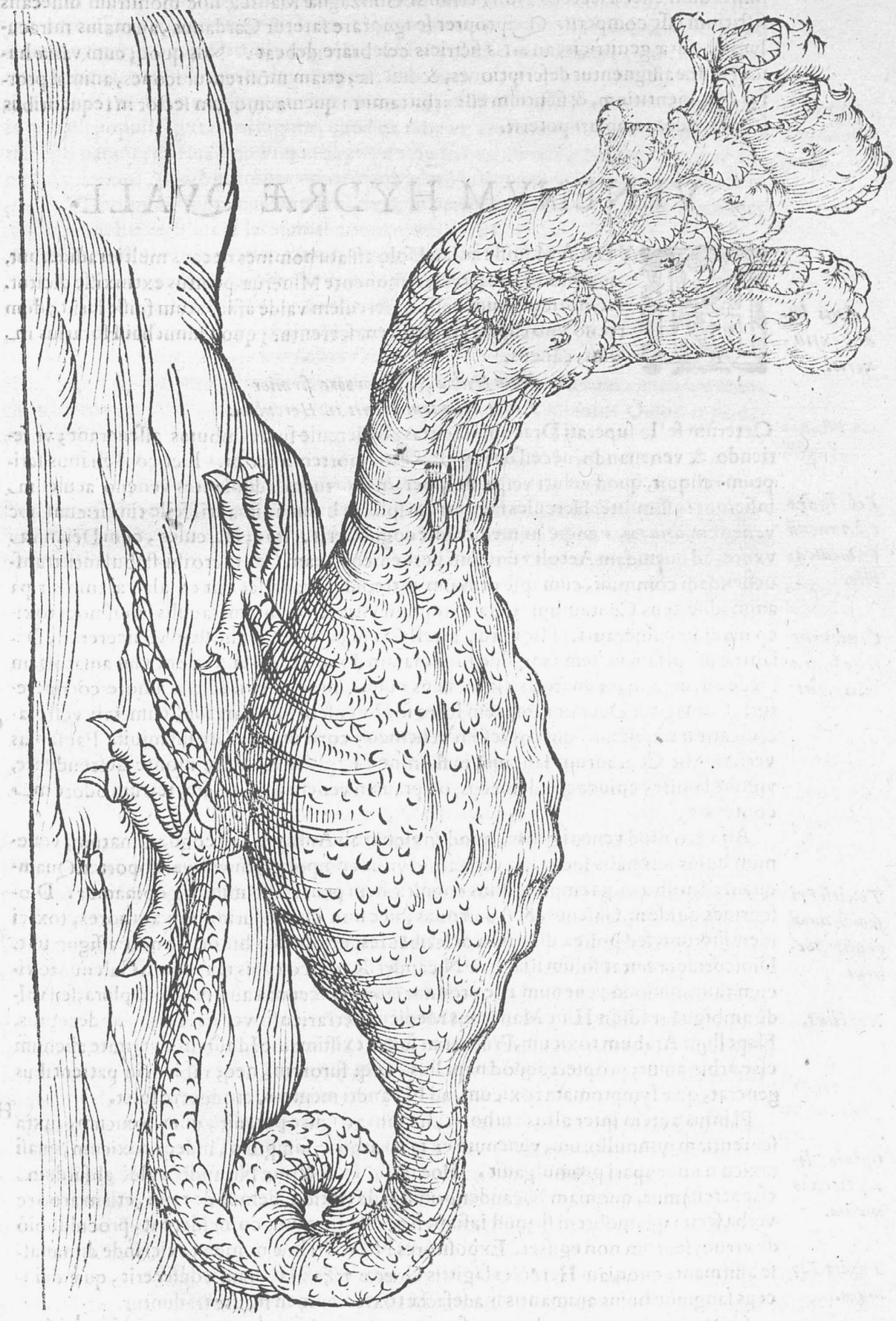

Verùm Cardanus commentitios eſſe arbitratus eſt, & præcipuè cum doctiſſimus, & E
fide dignus vir Ioannes Meona Piſanus hoc eſſe fictitium opus teſtificatus fuerit. Etenim is dum eſſet à ſecretis Don Ferrandi Gonzaghæ Mantuæ hoc monſtrum diſſecans fictitium eſſe comperit. Quapropter ſe ignorare fatetur Cardanus, an maius miraculum Naturæ genitricis, an artis fictricis celebrare debeat. Nos quoq; cum variæ huius Hydræ aſſignentur deſcriptiones, & diuerſæ, etiam mõſtrentur icones, animal prorſus commentitium, & fictitium eſſe arbitramur; quemadmodum lector in ſequentibus iconibus contemplari poterit.

VENENVM HYDRÆ QVALE.

Quis hydrã extinxerit.

HYDRAM fuiſſe animal ſolo afflatu homines necans multi tradiderunt, quam tandem Hercules, monente Minerua, penitùs extinxiſſe dicitur. At moribus huius belluæ Herculem valdè afflictatum fuiſſe ferũt; dum reciſo vno capite, multa renaſcerentur; quod innuebat Horatius in F
Odis, canens.

Nam Hydra ſciſſo corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Cæterùm fellè ſuperati Draconis ſagittas ab Hercule fuiſſe imbutas aſſeuerant; vt feriendo, & venenando, neceſſariam vulneratis mortem afferret. Idcirco Aelianus ſcriptum reliquit, quod veluti veſpæ in viperam mortuam aduolantes veneno aculeum inficiunt: aſſimiliter Hercules ſagittarum ſpicula huius animantis felle tinxit: cum hoc venenum ἀνίατον, nempe immedicabile cognouerit. Itaq; Hercules, cum Deianira vxore, ad quemdam Aetoliæ fluuium perueniens, eam Centauro ibi ſtabulanti, tranſuehendam commiſit, cum ipſe primùm intrepidus tranaſſet: at ex altera amnis ripa animaduertens Centaurum nouam nuptam vitiare volentem, iaculis huiuſmodi toxico madidis vulnerauit. Hic igitur, intellecta necis hora, vt hoſtem vlciſceretur, Deianiræ propriam veſtem ſanguine inquinatam dono dedit, eiq; talem vim amatoriam ineſſe aſſeuerauit, vt maritus illa induens nunquam alterius mulieris amore corriperetur. Cum igitur Deianira amorem Ioles in Herculem ſuſpicaretur, eum tali veſte ſacrificaturum amiciuit, qui confeſtim vehementi correptus furore inſaniuit. Pauſanias verò retulit Centaurum ſaucium in flumine à Lapitha Arcadiæ monte deſcendente, vulnus lauiſſe, cuius aqua deinceps, ob prauam veneni qualitatem, tetrum odorem contraxit.

Fel hydræ eſt venenũ immedicabile.

Centaurus felle hydræ extinctus.

G

An verò illud veneni genus, quod toxicum ab Antiquis fuit cognominatum, venenum huius animalis fuerit, an verò aliud virus compoſitũ, inueſtigare oportet. Quamquam ad noſtra vſq; tempora illius cognitionem penetraſſe minimè opinamur. Dioſcorides quidem, Galenus, & Auicennas, nec non quamplurimi alij authores, toxici meminerunt, ſed poſtea illud non deſcribentes, veram eius hiſtoriam non aſſignarunt. Dioſcorides recitat ſolùm illa, quæ Nicander de toxico typis mandauit. Galenus toxicum tantummodò venenum eſſe pronunciauit. Auicennas autem multò plura, ſed valdè ambigua tradidit. Hinc Manardus Medicus Ferrarienſis verbis Auicennæ deceptus, Napellum Arabum toxicum, Priſcorum fuiſſe exiſtimauit. Id autem à veritate alienum eſſe arbitramur; propterea quòd napellus, neq; furorem, neq; rabiem in patientibus generat, quæ ſymptomata toxicum, ad Nicandri mentem, producere ſolet.

Toxicũ Priſcorũ, quod genus veneni.

Napellus.

H

Plinius autem inter alios authores, metam attigiſſe putauit, dum toxicum, iuxta ſententiam nonnullorum, venenum ex taxo arbore ſumptum, indeq; toxicum, quaſi taxicum nuncupari promulgauit. Hoc igitur in doctrina Nicandri valdè abſurdum eſſe atteſtamur, quoniam Nicander primùm de toxico, deinde de taxo, etiam arbore verba fecit: quamobrem ſi apud ipſum, hæc duo in vnum coinciderent, proculdubiò de vtroq; ſeorſim non egiſſet. Expoſitores Nicandri hoc nomen toxici inde dimanaſſe affirmant; quoniam Hercules ſagittis Græcæ τόξου Hydram confecerit, quæ deinceps ſanguine huius animantis madefactæ toxico nomen feciſſe traduntur.

Opinio Plinij circa toxicum.

Toxici Etymum.

Cæterùm toxicum, quid compoſitum, non autem ſimplex venenum fuiſſe multi autumant; primò quoniam in libro Admirabilium Ariſtoteli adſcripto legitur, quòd venenum,

A nenum, Gallis nuncupatum toxicum, ita paratur, vt animantibus vulneratis velocem afferat interitum. Ideoq; venatores, quando sagitta hoc lethifero madefacta liquore, ceruum sauciauerint, illicò accurrentes carnem vulneris resecant, ne, cibi gratia, reliquæ animalis partes veneno afficiantur. Huius autem veneni folium roboris, vel aliud folium ceruarium appellatum, singulare præsidium esse prædicant; cum ceruos hoc veneno vexatos illud vtiliter degustasse obseruauerint.

Alij in hanc venerunt sententiam, toxicum nil aliud esse, nisi venenum Scythicum, in quo illi populi sagittas intingunt, quod ex tabe viperarum, & humano sanguine putrefacto parant; quemadmodum in capite de viperis retulimus. Neq; hoc verum toxicũ Antiquorũ esse arbitramur; propterea quòd nõ talem necisvim huic inesse, qualem toxico Veterum existimamus: etenim toxicum perniciosissimum prædicat Nicander in Theriacis his versibus in latinum sermonem translatis. *Venenum Scythicum quale.*

Illo Gerrhæos Euphratis ad arua colonos
Humanam in cædem sua tingere spicula dicunt.
Sic quia tincta ferunt hæc immedicabile vulnus,
B *Quòd nigram fouet hinc carnem, sub ea acre venenum*
Putrescit, fædoq; cutis sudore fatiscit.

Hinc cæteri poetæ, ob exploratas toxici vires, dum excellentissimum venenum mentibus legentium insinuare vellent, toxicum nominabant. Audiamus Ouidium sic canentem. *L. 2. Amor. Eleg. 3.*

Non scelus aggredimur, non admiscenda coimus
Toxica, non stricto fulminat ense manus.

Quocirca satius erit Gorræi opinionem sectari, qui in natura, & descriptione, tam potentis, & pestiferi veneni inuestiganda, nondiù laborandum esse censuit; immò addit omnem diligentiam potius esse adhibendam, vt illam inuentam amittamus.

SIGNA TOXICI.

C HOC venenum, ab effectu, naturam eorum participare cognoscitur, quæ tota substantia humanæ vitæ insidiantur. Deinde, præter hanc maleficam vim, talem caliditatem, & siccitatem possidere videtur, vt lingua patientis insigni correpta inflammatione, necessario intumescat. Idcircò Dioscorides, propter enarratas causas, in hoc casu, non solum linguam, sed etiam labia tumefieri tradidit. Insuper oritur tussis sicca; itaut ægrotantes frequenter tussientes nihil reijciant: amplius, propter latentem veneni facultatem, occulta quædam putredo inflammationem concomitatur: hinc gingiuæ & humores corporis humani admirandam incurrunt corruptionem, à quibus postea vapores maligni sursùm elati, tremorem cordis, phrenitidem, & incompositum quemdam oculorum motum generant: spiritus quoq; inordinatè moti, & vehementer agitati spumam extra os trudunt: *Lingua & labia tumefiunt.* *Corruptio admirãda in corpore.*

Item, Nicandro teste, clamores quidam, & vlulatus audiuntur non absimiles illis, quos homo, aduersus semetipsum conspicatus vibratum ensem, emittit. Denuò Nicander has vociferationes comparat ad illas, quas Phæa Sacerdos, in sacrificijs, nono cuiuscumq; mensis die, edebat. Etenim inter alias ceremonias, per montem vociferans D errabat, veluti in institutione horum sacrificiorum sancitum fuit. *Vociferatio patientis.*

Deniq; tanta est huius veneni malitia, vt difficillimũ sit quemquam toxico affectum euadere. Verùm si contingat (licèt rarò) hoc infortunium à quopiam euitari, vt plurimùm insignis virium imbecillitas, per longum temporis spatium opprimit patientem; quoniam vapores venefici cerebrum petentes, non modò vertiginem, delirium, & alia huius generis symptomata producunt, verùm quoq; omnes neruos mirandum in modum labefactant.

Postremò in parte saucia à iaculis toxico infectis, obseruatur liuor maximam arguens: corruptionem, & cutis ita exsiccatur, vt instar corij flãmæ admoti, facilè dirumpatur. Hoc autem symptoma mirum veneni calorem, & siccitatem præ se fert. Sed hęc omnia Nicander in Theriacis eleganter explicauit his versibus. *Symptoma arguẽs magnum calorem.*

Pol-

Pellere nunc etiam perimentia toxica diſce,
Quando ſuis hominem miſerè cruciatibus angunt,
Craſſa fit illius iuxta imum lingua receſſum,
Turgida labra calent, mox arida ſputa ſequuntur,
Atq; recedentes inferna parte dehiſcunt.
Gingiuæ, èq; ſua luxæ ſtatione mouentur;
Cor ſtupet, omnis abit ſenſus, turbataq; mens eſt.
Hunc rabida innumeras edit veſania nugas,
Clamoſoq; dolens homo vociferatur hiatu,
Secta velut trunco vellatur corpore ceruix.
Non ſecus, ac magnæ matris furioſa ſacerdos
Noua ſacrificans menſis per compita luce,
Longum terribili circumſonat ore boatum,
Quem propè percipiens per montem turba tremiſcit.
Non aliter rabido miſer eiulat ille furore,
Et trucium fugiens vlulat de more luporum,
Obliquiſq; ferus, ceu taurus, atrociter hirquis
Proſpicit, & nudo fremebundus dente renidet.

TOXICI MEDELA.

Collocaſsiõ remidium Toxici.

AVTHORES græci ſcriptis mandarunt Herculem veneno Hydræ infectum ab oraculo accepiſſe ſe aliter liberari non poſſe, niſi ad flumen, eam eradicaret herbam, cuius radix colocaſſion, & caulis ciborium nuncupatur. Ideo Hercules, cum illam circa ripas Beli amnis comperiſſet, confeſtim à tali toxico liber euaſit. Præterea panax aſclepium contra omnes ſerpentum ictus, & potiſſimum ad morſum Hydręcommendatur: quãdoquidem Aeſculapium circa ripas Melani fluuij, hanc euulſiſſe herbam ferunt qua Iolaum Iphicli filium ab Hydra percuſſum ſanauit; vt Nicander in Theriacis cecinit, vbi de remedijs in genere ad venenũ attinentibus pertractauit.

Quin Phlegyeum, etiam panaces cape, clara quod olim
Phœbi progenies ad cærula flumina carpſit,
Præluſtri ex Iphicle fatum curans Iolaum,
Herculei quando comes, adiutorq; laboris
Lernæam domuit victoribus ignibus Hydram.

Itaq; expugnatio huius veneni in recta remediorum adminiſtratione conſiſtit: quandoquidem aeger primùm vinculis coercendus eſt; alioquin, ob alienationem mentis, præceptis medicis non obtemperaret. Deinde vomitus digito, vel penna eſt prouocandus; aut oleo roſaceo, vel irino in fauces inſtillato, vel potius iuſculo anſerino, aut decoctione ex rapis parata. Præterea clyſteres non ſunt omittendi, vt, ſi materia venefica ad inteſtina deſcenderit, facile eliciatur. His peractis ad peculiaria præſidia properandum eſt, quæ frigida, & humida eſſe debent, vt caliditati, & ſiccitati toxici reluctentur.

Præſidia aduerſus toxicãqualia

In horum præſidiorum numero, tàm ſatiua, quàm ſylueſtria pomorum omnium genera collocantur, Immò eorum etiam folia, & rami in aqua decoquuntur, vt talis decoctio ægrotantibus propinetur. Cæterùm inter hæc mirandam videtur habere prærogatiuam decoctio, & caro cydoniorum, quæ non modò propria temperatura huic veneno reſiſtunt, verùm quoq; ventriculum, in hoc affectu valdè labefactatum, mirificè roborant; audiamus Nicandrum hæc præſidia in Theriacis ſigillatim enumerantem, hunc in modum.

Cydonia in hoc caſu cõmendãtur.

Hunc benè complicitis deuinctum nexibus ambi,
Infuſoq; ſtatim thoracem prolue vino,
Atq; vel inuitum ſatia, manſuetaq. verba
Da furienti homini, ac inſerto ſtipite frendens
Fortiter os aperi, vt dirum mox euomat hauſtum,

Felis

A *Vel tu paſcentis tenerum anſeris accipe pullum,*
Et coque, & auſteræ, cui montes patria, pomi
Syluęſtrem (fuerit mundus tamen à cute) librum,
Vel cape plantatos naſcentia mala per hortos,
Ludicra quæ pulchris ferit æſtas dona puellis.
Aut etiam grauida ſtruthia ex arbore carpe.
Atq; adſtringenti laudata cydonia ſucco,
Quæ riguo dines produxit Cretæ receſſu,
Atq; hæc tuſa probè fluuiali pelue lympha;
Mixtaq; pulegij ramis ſimul omnia tunde.
Præterea ſumpta redolentis parte roſacei
In bibula inſtillans os, vt bibat, illine lana.
Hunc etiam præſtans valet iridis vnguen ad vſum.
Sic ægrè, & multo tandem poſt longa labore
Tempora, vix tremulis languens inceſſibus ibit;
B *Attonitumq; geret non recto limite viſum.*

Quamuis Nicander miſturam ex ſeminibus cyclaminorum, & pulegio trito paratam in hac affectione ſummoperè celebrauerit: nihilominus Dioſcorides quibuſdam alijs remedijs vtitur, veluti ſanguine hircino, & aliorum quorundam animantium, qui cæca quadam ſuæ naturæ contrarietate hoc virus arcere poſſunt. Præterquamquòd huic ſpectant illa medicamina, quæ adictus cuiuſcunq; peſtiferi anguis in primo libro fuerunt examinata. Libuit autem hoc in loco toxici, licèt veneni incogniti medelam aſſignare, tum quia Nicander huius meminit, tùm etiam quia hæc alijs venenis ſimili qualitate prædictis facillimè accommodari poſſunt: *Remedia Dioſcorid. aduerſus Toxicum.*

LOCVS.

C BELLVAM hanc ſepticipitem apud Inferos ſtabulari Poetæ finxèrunt. Ideo Virgilius interiorem Infernorum partem deſcribens, in qua varia verſari monſtra retulit, Hydræ quoq; meminit his verſibus. *Lib. 6. Aeneid*

Multaq; præterea variarum monſtra Ferarum,
Centauri in foribus ſtabulant, ſcyllæq; biformes,
Et centumgeminus Briareus, ac bellua Lernæ
Horrendum ſtridens, flammiſq; armata Chimæra
Gorgones, Harpyeq; &c.

Et paulò inferius eundem etiam locum aſſignat Hydræ dum canit.

Panduntur portæ, cernis cuſtodia qualis
Veſtibulo ſedeat? facies, quæ limina ſeruet?
Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra
Sæuior intus habet ſedem.

Vnde poſtea Sanazarius Virgilium imitatus in ſuo opere de partu Virginis ſic cecinit. *Lib. 11. de partu Virg.*

Tam variæ peſtes, & monſtra horrentia Ditis
Ima petant: trepident Briarcia turba Ceraſtæ,
Semiferumq; genus Centauri, & Gorgones atræ,
Scyllæq; Sphingeſq; ardentiaq; ora Chimeræ,
D *Atq; Hydra, atq; canes, & terribiles Harpyæ.*

Pauſanias tamen, in Corynthiacis ad calcem, tradidit iuxta Amymonem fontem, amplam, denſiſq; comis Platanum excreuiſſe, ſub qua Hydram altam fuiſſe perhibent. Communis tamen authorum opinio eſt locum natalem hujus Feræ Lernam lacum fuiſſe Argiuis, & Mycenæis conterminum, ad quem omnia deportabantur purgamenta, ex quorum tandem corruptione talem Feram proſilijſſe affirmant. *Locus natalis venus Hydræ.*

E

ORTVS. ET INTERITVS.

HESIODVS, in Theogonia, Hydram Echidnæ ex Typhone filiam, & à Iunone in odium Herculis nutritam fuiſſe promulgauit. Echidna enim, vt aliàs explicatum fuit, dimidia ſui parte ſpecioſam repræſentabat puellam, cum partes inferiores in horrificum Serpentem terminarent. Hæc igitur in vaſta verſans cauerna, crudaq; mandens, aliquando Typhoni permixta Hydram, & Cerberum peperit: reliqua apud Gyraldum legenda ſunt. Idcirco ad rem, libro ſecundo Auſtriados, ſic canitur. *Syntag. 5.*

Inarimem quondam ſub terras triſtis Echidnæ
Incoluit, nymphæ vultu, tenus inguine Serpens
Inferius, ſæuo qua mixta Typhaone natos
Horrendos peperit, cuſtodem Cerberon Orci,
Cuius demorſos terret vox ærea manes
Lernæamq; Hydram, quam ferro, atq; ignibus hauſit F
Amphitryoniades cum belligero Iolao,

Quamuis Hiſtoriographi vnanimes diuulgauerint Hydram ex ſordibus in Lernam lacum paſſim delatis, ibiq; putrefactis originem traxiſſe.

Hanc tandem immanem belluam omnia deuaſtantem, & perniciem hominibus, belluiſq; afferentem ab Hercule interfectã fuiſſe volunt. Quamobrem Martialis innuens Domitianum, ſub Herculis nomine, ob ſtratam viam Apiam, cultum fuiſſe; Hydræ ab Hercule ſuperatæ, ex extinctæ meminit. *L. 9. Epigr. 104.*

Facundam vetuit reparari moribus Hydram.

Inferius quoq; ad mortem Hydræ alludens ſic cecinit. *L. 14. Epigr. 177.*

Elidit geminos infans, nec reſpicit angues.
Iam poterat teneras Hydra timere manus.

Hydra inſeritus. Cæterùm tam horrenda, immanis, & monſtrifica fuit hæc beſtia, vt à nemine, niſi ab Hercule ſuperari, & debellari potuerit: quocirca eius cædes inter res præclarè geſtas ab Hercule locum habere meruerit: propterea Auſonius egregios Herculis labores recitans, necis Hydræ meminit ſic canens. G *Epigr. 139*

Prima Cleonæi tolerata ærumna laboris,
Proxima Lernæam ferro, & face contudit Hydram.

Eumdem ſenſum habemus in Epigrammatibus græcis, vbi leguntur hæc verba. *Lib. 4.*

Πρῶτα μὲν ἐν Νεμέῃ βριαρὸν κατέπεφνε λέοντα
Δεύτερον ἐν λέρνῃ πολύαυχενον ὤλεσεν ὕδρην.

Ideſt.

Primò quidem in Nemea fortem interfecit Leonem.
Secundò in Lerna multi ceruicem perdidit Hydram.

Hydra claua percuſſa. Nam cum Hydra (referente Seneca) regionem totam natalem deuaſtaret, ab Hercule primùm clava percuſſa fuit, deinde ob tetrum, quem ſpirabat odorem, ſagittis eminus petita; poſtremò in ſolitis ſe condentem cauernis, congeſta lignorum ſtrue, Hercules penitus deſtruxit, & expugnauit.

H

PRÆSAGIA.

OVIDAM author innominatus Germanus agens de Hydra ex Turcica regione delata, cuius iconem exhibuimus, hæc verba protulit. Nemini dubium eſt, rerum mutationem monſtris ſignificari; ſed Germania, vel chriſtianus Orbis hodie tam grauibus afflictatur ærumnis, vt ei, præter exitium, nihil grauius accidere queat. Ideo conijcio hæc monſtra ad maiorem calamitatem non eſſe extimeſcenda; & præcipuè cum res Turcicæ ad ſummum potentiæ gradum, & fælicitatis faſtigium peruenerint: quamobrem huiuſmodi monſtra aliquid mali illi minari diuinarem, ſub cuius Ditione

A tione monstrum repertum, & obseruatum est, & potissimum cum capita huius monstri ab occipitio gestamen pilei turcici ostentet.

Verùm hic Hariolus quisquis fuerit, primitùs inuestigare debebat: an monstrum, cuius icon exhibetur à natura productum, an verò ab arte fabricatum fuerit. Quandoquidem Gesnerus vnà cum Erythræo belluam hanc multicipitem planè commentum artis esse existimat. Aures enim, lingua, nasus, facies, toto genere à Serpentum, vel Draconum figura discrepant. Quocirca si author huius figmenti, rerum naturalium monstris etiam accidentium imperitus non fuisset, melius spectatoribus impònere potuisset. Sed etiamsi hanc monstrosam Feram à natura productam esse concedamus, cur potius Turcis, non autem nobis aliquod malum minabitur? Itane tam cæci erimus, vt culpam nostram non agnoscamus, & omne sinistrum omen in hostes Christifidelium reijciamus? *Hydra septiceps an sit fictitia.*

HISTORICA.

B DE vera Hydræ historia, fidem veri adhuc pendere existimamus: propterea quod Historiographi sibi inuicem reclamare videntur. In primis Isidorus scriptum reliquit Hydram fuisse lacum copiam aquarum eructantem, & proximas vastantem ciuitates: siquidem ex multis meatibus aqua scaturiebat; immò obstructo vno scaturiginis orificio, aqua per plura alia foramina erumpebat. Alij paludem Lernæ frequenter exsiccari, denuoq; aquis repleri memorarunt: quare Hercules scaturiginum meatus diligenter rimatus, igne adhibito, intra proprias cauernas aquam cohibuit. Zenodotus diuulgauit locum quemdam in Argolica regione fuisse, in quem omnia sordium genera promiscuè conijciebantur; quæ postea nebulas malcolentes, & pestiferas exhalare solebant, quas à loco humido dimanantes Hydras nuncupabant. At, huiusmodi loco ab Hercule exsiccato, Regio saluberrimum aerem deinceps adepta est. *L. 12. Orig.* *Palus Lernæ quomodo exiccata fuerit.*

Multi asseuerarunt quoddam anguium genus, sub quo Hydra continetur, adeò prolificum fuisse, vt, nisi igne eorum semina coercerentur, fæcunditati illorum nemo resistere posset: hinc factum volunt fabulæ locum, quòd extincto vno Hydræ capite, plura renascerentur. Alij referunt Achelorum Fluuium Acarnaniam ab Aetolia segregantem solere interdum vtramq; regionem ita inundare, vt omnes agrorum limites confunderentur: quamobrem, consumptis aquis, sæpè sæpiùs Incolæ litibus premebantur. Hinc Hercules impetum amnis aggeribus compescens, & deinceps intra alueum fluere aquam cogens, omnes Incolarum lites temperauit: qua de causa Hydram ab Hercule interfectam pronunciarunt. Hæc historia memoratur Libro nono Austriados hunc in modum. *Genus anguũ valde prolificum.*

——— *& semper plagis viuacibus Hydram*
Ruptaq; deuictis Acheloia cornua ripis.

Hercules impetũ amnis compescuit.

Lernæo Serpenti Hydræ nuncupato, dum ab Hercule expugnaretur, Cancrum auxiliatum fuisse produnt. At vicissim ab Hercule, Iolai implorata ope, bestia tandem debellata fuisse perhibetur. Palephatus verò id totum sic exarat. Primò Lernum Regem quemdam constituit (habitabant olim homines in pagis, & cuicumq; loco rex suus præerat) Sthenelaus igitur Perſei filius, vt ipse refert, Mycenas ampliſſimum locum, C hominumq; frequentia nobilitatum occupabat. Huic Lernus Rex minimè subiacere volebat; hac de causa ambo inter se præliabantur. Lernus in sua Ditione paruum oppidum Hydram nuncupatum à quinquaginta sagittarijs in quadam turri inclusis diligenter custoditum possidebat. Itaq; Hercules ad expugnandum hoc munitum oppidum missus à sagittiferis ignem, & iacula in hostes proijcientibus repulsus fuit: nam licèt eorum vnus interimeretur, confestim duo alij locum defuncti occupabant. Lernus autem perpendens se viribus esse inferiorem, auxilium Cancri, seu Carcini cuiusdam strenui Ducis implorauit, qui accedens, iunctisq; copijs, in Herculem impetum fecisse traditur. Ex altera parte Iolaus Iphicli filius, atq; Herculis nepos, Thebanorum ducens exercitum Herculi auxiliaturus accessit: quare Hercules, hoc opitulatur, Hydram oppidum expugnauit, diruit, & concremauit. *Historia hydræ oppidi ab Hercule expugnati.*

Alij

Hydra Sophiſta fuit.

Alij crediderunt Hydram fuiſse ſophiſtam quemdam callidiſſimum, qui rationes ambiguas in medium ſemper afferebat, vt alios ab ipſa veritate depelleret, cuius vna confutata ratione, plures inde cauillationes oriebantur. Idcirco Hercules, igne, nimirum feruore ſui ingenij, has omnes argutias diremit. Tandem multi voluerunt Hydram hoc modo ab Hercule neçatam fuiſſe, dum animi ſui, & continentiæ, ignita quadam face, renaſcentia identidem libidinum, & çeterorum vitiorum capita repreſſerit, & penitus extinxerit. E

EPITHETA.

MVLTA capita, quibus Hydram redundare monimentis mandauit Antiquitas, varijs epithetis cùm latinis, tùm græcis anſam præbuerunt. Latini hanc Feram fæcundam, populoſam, ramoſam, rediuiuam, renaſcentem, multipliçem, & deniq; ſeptemplicem indigitarunt. Baptiſta Mantuanus ſic canebat. F

Bellaq; & atroces iras ſeptemplicis Hydræ.

Epitheta græca.

Itaq; Græcis, ob eamdem rationem, Hydra πολυάυχενος multas habens ceruices exponitur; cum αυχὴν ceruix reddatur. Item πολυκάρηνος multa habens capita. Immò quandoq, vocatur πολυδείρας, quod epitheton monti multa cacumina habẽti propriè conuenit. Rursùs, eadem de cauſa, ἑκατογκέφαλος, ideſt centum habens capita appellatur: immò μυριοκράλος, nempe infinitis redũdans capitibus, quod epitheton ab Euripide, in Hercule furente, vſurpatur.

Epitheta ratione loci

Si meditemur huius belluæ locum, Græcis, λιρναίη, & Latinis Lernæa cognominatur; quoniam in Lernæa palude ſtabulari diceretur. Apud Aratum nominatur αἰθοψὴ, fortaſſis propter colorem; cum hæc vox aliquando nigrum, & quandoq; rutilum colorem ſignificet. Alioquin Claudianus virentem illam indigitat.

Lernæamq; virens obſederat Hydra paludem.

Epitheta à ſæuitia petita.

Poſtremò, ratione ſæuitiæ, ὀλοόφρων, dicitur Homero, quia perniciosæ mentis fuerit. Alijs αἰνόμορος, quoniam graui, & crudeli fato premeretur: vel, vt placuit Euripidi in Hercule furente, πολυφόνος; quoniam multas cædes perpetrauerit. Deniq; Latini immanem, nocentem, horrendam, tumentem, diram, improbam, ſuperbam, ferocem, colubris vallatam, vel colubriferam Hydram indigitarunt. G

PROVERBIA.

Adagia hydrã reſpicientia.

ADAGIA ad hunc ſpectantia locum, partim hoc animal, partim locum eius natalem, & Herculem Hydræ interfectorem reſpiciunt. Si contemplemur Feram, hoc adagium circumfertur apud Græcos. ποικιλώτερος ὕδρας, ideſt, *magis varius, quàm Hydra.* profertur de hominibus doloſis: quandoquidem Hydra maculis verſicoloribus diſtincta eſſe ferebatur. Huic affine eſt cognomentũ Mnaſeæ Colophonis Poetæ, qui Salpa cognominatus fuit: cum in carminibus conſcribendis fuerit admodum varius. Salpa enim eſt piſcis aureis, & rubentibus lineis à ceruice ad caudam vſq; picturatus: quamuis aliter illaudati ſaporis eſſe feratur.

Salpa piſcis. H

Sequitur aliud adagium. ὕδραν τέμνεις, ideſt. *Hydram ſecas.* Suidas tradit hoc eſſe pronunciandum de illis rebus, quæ haudquaquam fieri poſſunt. Legitur quoq; hoc adagium apud Platonem libro quarto de Republica; & promulgari poteſt in illos, qui dum vnum incommodum auferre conantur, plura incurrunt: veluti vno Hydræ Lerneæ ſecto capite, plura renaſcebantur. Vſus eſt etiam Plutarchus hoc prouerbio, in commentarijs de fortuna Alexandri; quando aliquo terminato, & ſopito bello, necnon compoſita pace, ſubinde alij, atq; alij populi aduerſus ipſum belligerantes inſurgebãt. Quapropter Cyneas quoq; cognita Romanorum multitudine, qui poſt acceptam aliquam cladem, copias denuò, & confeſtim inſtaurabant, hæc verba protuliſſe dicitur. *Pyrrhum ſibi videri aduerſus Lernæam bellare Hydram;* hoc adagium optimè in litigato-

res

A tes quadrat, qui interdum vnà compoſita controuerſia, in plura incidunt litigia. Lis enim ſæpè numero litem parere ſolet.

Sequitur aliud adagium. *Hydram geſtas.* diciturq; de illo, qui corallium tanquam tutelam aduerſus fulmina, & tempeſtates geſtat: quandoquidem hæc planta apud Plinium vocatur Gorgonia, cum extra aquam inſtar lapidis dureſcat. Gorgones autem, ſecundùm Seruium in commentarijs ad librum ſextum Aeneidos, fuerunt tres puellæ lectæ venuſtatis pulcherrimæ, quas adoleſcentes conſpicati in lapidem tranſmutari dicebantur. *L.37.c.10*

Si contemplemur interfectorem Hydræ, oritur aliud adagium. *Nec Hercules quidem contra duos.* Hoc inde natum eſſe volunt ex ſummo Herculis labore in necanda Hydra: etenim Cancrum Hydræ vehementer oppreſſæ auxiliaturum veniſſe ferunt: quare viciſſim Hercules, implorata Iolai ope, Hydram tandem ſuperauit, & Cancrum interemit. *Adagia ratione interfectoris hydra.*

Si mens dirigatur ad locum, in quo Hydra ſtabulabatur, hic nobis exhibet illud prouerbium. λέρνη κακῶν. ideſt. *Lerna malorum.* hoc prouerbium pronunciatur, non ſecus, B ac ſi dicatur, *Ilias malorum. Mare malorum. Theſaurus malorum.* His enim adagijs plurima mala in vnum congeſta ſignificamus. Originem duxit hoc prouerbium à loco natali Hydræ, quem fuiſſe lacum omnium ſordium, & vndiq; congeſtarum plenum tradiderunt: quemadmodum ſuperius, iuxta mentem Strabonis, ſcriptum fuit. Propterea quotieſcumq; hominem valdè infamem, vel omni turpitudinis genere contaminatum, aut cætum hominum poſtilentium, quaſi colluuiem facinoroſorum indicare volumus; rectè Lernam malorum pronunciamus. Idcirco Cratinus Comicus, apud Heſychium, theatrum, quod ex varia mixtaq; hominum colluuie conſtaret, iure merito λέρνην θεατῶν appellauit. *Adagia petita à loco hydra.* *Lib.8.*

MORALIA.

C YPRIANVS, libro primo de Incarnatione Chriſti, Hydram optimo iure ad fæcunditatem hæreſum comparauit. Scripſit enim, quòd hæreſes in Eccleſijs Hydræ ſimilitudinem gerunt, quoniam iſtæ aduerſus noſtras mentes linguis feralibus ſibilant, & lethale virus iaculantur; immò truncatis capitibus renaſcuntur. Sed quoniam reſurgente morbo non debet ceſſare medicina, ideo quantò maior fuerit ægritudo, tantò validior debet eſſe curatio. Potens enim eſt Dominus Deus noſter, vt quod de interitu Hydræ Ethnici prædicarunt, id in bellis Eccleſiarum veritas peragat; & ignitus Spiritus Sancti gladius ita, in extinguenda, & extirpanda nouella hæreſi, omnes penitus medullas pernitioſæ generationis exurat, vt tandem prodigioſa fæcunditas, emorientibus venis, denuò parere ceſſet. Diuus etiam Ambroſius, in ſuo opere de fide, hanc ſimilitudinem Hydræ, & hæreſis amplexus eſt: ſiquidem veluti, vna Hydræ ablata ceruice, aliæ ſtatim emergebant; ita pariter vna ablata hæreſi, multæ aliæ inſurgunt. Ideoq; ritu necis Hydræ, hæ nonniſi incendio auferri poſſunt. Huius etiam comparationis meminit Baptiſta Mantuanus de Diuo Ambroſio canens hunc modum. *Hæreſis hydræ comparatur.* *Lib. 1. c. 4.*

Arius humani generis lethale venenum,
B *Legis in excidium natus fideiq; ruinam,*
Polluerat gentes, totumq; infecerat Orbem,
Præſertim Italiam. Tunc tota Inſubria fractis
Viribus ægrotans iſto in languore iacebat.
Ambroſius, qui tunc erat ex Proconſule factus
Paſtor, in hanc Hydram claua inſurrexit, & arcu,
Et velut Alcides alius Lernæa fugauit
Toxica, Niligenas abigens ab ouilibus Hydros.

Amplius, in morali doctrina, Sophiſtici, & fallaces verborum gannitus non iniuria ad Hydram comparantur; cum ab hoc vocum monſtro infinita dimanent deliramenta, quæ animis noſtris plurimum detrimenti, & magnam quoq; perniciem ſemper ſunt allatura *Sophiſtæ hydræ dicuntur.*

latura. Immò omnes mulieres, quæ pudicitiam habent in propatulo ſimilitudinem Hydræ non effugiunt: quandoquidem Anaxilas comicus fabuloſa quædam Priſcorum monſtra, publica ſcorta interpretatus eſt. Hinc Atheneus Gnathænam Sinopæ vetulæ ſubnaſcentem ipſa duplo deteriorem eſſe retulit. Id in capitibus Hydræ obſeruabatur, dum vno ablato, alia multo deteriora oriebantur. E

L. 13. Dypnoſoph. c. 10.

Inſuper homines, qui aſperè, & acutè non ſolum quacumq; occaſione, ſed etiam contumelioſiſſimè ſolent loqui, cum Hydris comparandi erunt; quare non immeritò Diuus Hieronymus (referente Cælio) obtrectatorem virulentum, Excetram, nempe Hydram cognominauit. Rurſus in proemio Eſdræ, aduerſus ſuos obtrectatores ſic loquebatur. Quamuis Hydra ſibilet, victorq; Simon incendia iactet, nunquam meum, iuuante Chriſto, ſilebit eloquium. Item Hydra hominibus omni crudelitatis genere inquinatis iuſta de cauſa aſſimilanda eſt: cum reciſa vna crudelitatis ceruice, denuò noui ſæuitiæ modi repullulent. Vnde Baptiſta Mantuanus in Bucolicis canebat.

Eclog. 3.

Tranarem laturus opem, tu ſæuior Hydra
Me fugis.

Demùm qui inani ſcientiæ perſuaſione, vel alia de cauſa intumeſcit, Hydram proculdubiò repræſentare videtur: cum illa Fera ita ſuperbiret, & ſe ſe efferret, vt quodcumq; ferrum in ſui necem fabricatum aſperneretur. Idem præſtat homo nimium ſui admirator; ac pro ſententia, cui ſemel adhæret, etiam contra verum contumax, & refractarius. Cum autem nullum vitium Deo inuiſus ſit arrogantia; homo criminoſus hos teterrimos mores in candidos mutare debet. Verùm cum difficillimum ſit in Superborum mentem modeſtiam, & animi demiſſionem inducere deberent ſaltèm meminiſſe illius, quod de oſtentatione ſuperbiæ quidam poeta tradidit hunc in modum. F

Superbus nũcupatur hydra.

Sordida laus ſemper propria quæ prodit ab ore
Hanc ſapiens refugit.
Efficit, & fatuos pompoſa ſuperbia plures,
Tartara quos rapiunt.

Vir quoq; omnigena eruditione clarus, & Aenigmatiſtes, vt mens ſuperbi reſcipiſceret; hanc obſcuram ſcripſit veritatem. G

O be
cur bis
tua ſuper bia
te abit.

Nimirum ò Superbe, cur ſuperbis, tua Superbia te ſuperabit.

Poſtremò Seneca doctrinam moralem de fortitudinine, & Iuſtitia inſinuans, exemplo Hydræ, virtutes non eſſe animalia docuit his verbis. *Non.n quicquid ab homine fit, homo eſt, & iuſtitia quid eſt inquit? animus quodammodo ſic ſe habens. Itaq; ſi animus animal eſt, & iuſtitia minimè. Hæc enim habitus animi eſt, & quædam vis. Idem animus in varias figuras conuertitur, & non toties animal aliud eſt, quoties aliud fuerit, nec illud, quod fit ab animo, animal eſt, ſi iuſtitia animal eſt fortitudo ſic cæteræ virtutes: vtrum deſinunt animalia eſſe ſubinde vt rurſus incipiant, an ſemper ſunt: deſinere virtutes non poſſunt: ergo multa animalia, immò innumerabilia in hoc animo verſantur. Non ſunt, inquit multa quia ex vno religata ſunt, & partes vnius, ac membra ſunt. Talem ergo faciem animi nobis proponimus, qualis eſt Hydræ multa habentis capita, quorum vnumquodq; per ſe pugnet per ſe noceat. Atqui nullum ex illis capitibus animal eſt, ſed animalis caput: cæterùm ipſa vnum animal eſt.*

Lib. 20. Epiſt. 21.

Hydræ ſimilitudo quædam.

H

At quid de toxico dicendum erit? Hoc cum eſſet pernicioſiſſimum, aliquando tamen vitale fuit appellatum. Etenim (referente Ioanne Sarisberienſi) Tiberius à Iulio Imperatore tertius toxico interijt, cuius morte ita lætatus eſt populus, vt Terram matrem, & Deos manes oraret, ne mortuo ſedem vllam, niſi inter impios, concederent. Et licet toxicum ſemper fuerit deteſtabile, & exitioſum, tamen illud populus vitale eſſe cenſuit.

Li. 8. Polyt. cap. 19.

A

HIEROGLYPHICA.

NONNVLLI, referente Pierio Valeriano, per ſimulacrum Hydræ, Inuidiam hieroglyphicè repræſentari poſſe tradunt: quandoquidem Hydram animal paluſtre, & ex ſordido cæno natum fuiſſe aſſeuerant. Inuidia quoq; nonniſi in abiecto, & demiſſo animo reſidet. Quocirca Ouidius, in volumine Transformationum, hanc in imis conuallibus latibulari confinxit; deinde reliqua, quæ de Inuidia ſcripſit, ad Hydræ ſignificatum pertinere videntur. Præterquam quod Erictonius pedibus anguineis (quamuis alij ad cuſtodiam, ſerpentem ei aſſignatum fuiſſe dixerint) Inuidiam denotare perhibetur: cum illa, poſt res præclarè geſtas, in arenam prodiens, paulatim in cordium penetralibus occultetur, virulento ſpiritu ad cuſtodiam deſtinato. Huius autem exemplum in primis fratribus manifeſtum habemus.

Inuidiæ Hieroglyphicum.

Inuidia cauſa fratricidij fuit

B

Maior & inuidia eſt fraternis cordibus orta,
Fraterno primi maduerunt ſanguine muri.
Hoc Abel, atq; Chaim: hoc Atreus, atq; Thyeſtes
Etheocles cum fratre ſuo; pluresq; docebunt.
Inuidiam idcirco fugiat ſapienſq; bonuſq;

Itaq; hoc eſt illud odium, quod Diodorus, pictura ſerpentis denotari poſſe diuulgauit. Inſuper Pierius Valerianus, ſimulacro Hydræ ab Hercule ſuperatæ, hieroglyphicè demonſtrari poſſe vitium à virtute domitum pronunciauit. Etenim talis pictura admonet vnumquemq; virtutis, qua homo fretus illecebras amatorias per Hydram expreſſas remouere conatur.

Lib. 6. Hierogl.

PHRENOSCHEMATA.

C

PRISCA conſuetudine receptum fuiſſe, in Inſignibus Hydram delineare teſtatur Capaneus, qui olim pro egregio Inſigni, Hydram habuiſſe traditur. Quocirca hic mos ad noſtram vſquè ætatem penetrans, multis phrenoſchematum anſam præbuit. Vnde Hieronymus Ruſſelius, in libro Inſignium, exhibuit ſimulacrum Hydræ ſepticipitis, cum Dicto. VTCVMQ; Demonſtrabat autem inuentorem phrenoſchematis quouis modo, omnes difficultates ſibi oblatas, eſſe ſuperaturum, vel innuebat totos conatus eſſe inflexurum, & omnia ablaturum impedimenta. Hoc deniq; phrenoſchemate generoſus, & inuictus animus demonſtratur. Item Ioannes Baptiſta Pittonus Pictor Vicentinus in Inſigni Sfortiæ Pallauicini, effigiauit Hydrã cũ Dicto. VTCVMQ; Vt indicaret hominem aduerſus infortunia virtutes ſemper augentem. Subſcripſit autem carmina Italica huius tenoris.

Inſigne Capanei.

Come ch'à l'Idra vn'collo ſi recida
Vi naſcon tanti in vece di quell'vno,
Ch'eſſer non pote, che già mai l'ancida,
Opri quanto ſi voglia ingegno alcuno.

D

Tal la virtù, ch'in cor alto s'annida,
Non teme volto minacioſo, e bruno
Di nemica fortuna, ò aſſalto d'armi;
Ma via è più ſalda, che l'incudi e i marmi.

Iterum Hieronymus Ruſſelius effigiauit manum, cum gladio recidentem vnum ex capitibus Hydræ in quadam palude iacentis, cum Dicto Italico deſumpto ex carminibus Petrarchæ. E S'IO L' VCCIDO, PIV FORTE RINASCE. Quare intelligimus authorem Phrenoſchematis conari, omni diligentia, deſiderium amatæ rei extinguere, cum tamen illud magis inſurgat, & quaſi altera Hydra multiplicetur.

Lib. 3. Inſign.

Lucas etiam Contilis ſcriptor italicus eamdem Hydræ iconem cum manu, & gladio figurauit, & addidit Dictum huius generis. SPES ÆGRA SALVTIS. Et monet

lectorem, quòd author huius phrenoſchematis voluit inſinuare animi ſui inquietem, E
Animi inquies quomodo demõſtretur. quia multis vexabatur ærumnis, & quamuis aliquando vnam auferret, aliæ tamen, atq; aliæ emergebant: propterea ſe ægram ſperare ſalutem protulit.

Perciuallus quoq; delineauit Draconem ſepticipitem, cũ Dicto. IN OMNIBVS HYDRA. Alludebat enim ad omnes huius Feræ proprietates. Primùm, quia flatu graueolenti, cunctos ad ſe accedentes arceret, deinde, quia truncato vno capite, plura renaſcerentur. Sic in mundanis euenit negotijs, quæ plurimas ſemper pariunt difficultates.

SIMVLACRA.

PAVSANIAS, in Eliacis, ſcriptum reliquit, quòd in Elide templum Iunonis erat, in quo, præter alia ſimulacra, Pallas Herculi Hydram conficienti aſſiſtens viſebatur. In clypeo Auentini ſimulacrum Hydræ conſpiciebatur: nam Virgilius ſermonem habens de filio Herculis, ſcripſit ipſum vehi curru cum ſigno palmę, more triumphantis, geſtantem clypeum, figura Hydrę refulgentem, in patris monumentum, F
Lib. 7. Aeneid. qui hunc ſepticipit ẽ Draco ẽ in palude Lernęa exanimauit. Sic igitur canit Virgilius.

Poſt hos inſignem palmæ per gramina currum,
Victoreſq; oſtentat equos ſatus Hercule pulchro
Pulcher Auentinus, clypeoq; Inſigne paternum
Centum angues, cinctamq; gerit Serpentibus Hydram.

Memorat etiam Baptiſta Mantuanus ſimulacrum Hydræ in marmore quodam Spartano cælatum, dum canit hunc in modum.

Non procul inde virens Spartano è marmore moles
Phidiacam teſtata manum, pendebat ab alto
Margine pars clauæ, partem conſumpſerat ætas.
Lernææ pars prima Hydræ, quæ guttura ſeptem
Porrigit, & linguis ſeptem vibrantibus ora
Arcus, Acarnanis fluuij duo cornua frugum
Plena, Molorcheo pellis detracta Leoni. G

Meminimus, & nos vidiſſe Romæ multas Herculis ſtatuas inſigni cælatura admirandas, ſed potiſſimum per collem Quirinalem, vulgò *Monte Cauallo* appellatum, in Viridario, & Vineto olim Eminẽtiſſimi Cardinalis de Carpo, inſigniores cum claua, & ſpolio Leonis, alicubi hæc ſtatua caput Leonis, alibi verò fructus horti Heſperidum manu tenebat; verùm inter has, hoc in eodem loco Paradiſum terreſtrem ferè ęmulante, viſebatur tabula marmorea figuram exhibens Herculis manu ſtringentis comam mulieris, cuius
Tanarierũ mentio. crura ſerpentinam effigiem præſeferebant: nonnulli ſunt opinati inſinuare voluiſſe ſpectantibus paludem Lernæam, in qua Hercules Hydram confeciſſe traditur. Neq; volumus in præſentia ignotam eſſe legentibus egregiam ſtatuam æream Herculis, & Hydræ ad caminum amplæ aulæ Palatij Illuſtriſſimæ familiæ de Tanarijs, in qua hodie Comes Ioannes Nicolaus Bononiæ Senator ſummæ vir prudentię refulget; quę ſtatua malleo, & manu Excellentis Argentifabri Horatij Proualij Bononienſis inchoata, & abſoluta fuit. Aliqui etiam, pro ſimulacro Romam repræſentante, delinearunt mulierem belluę ſepticipiti inſidentem, propter ſeptem colles in Romana vrbe conſpicuos, & eminentes. Quapropter aliquando Roma ſepticollis fuit cognominata. Vnde Poeta Ita- H
licus canebat.

——— Roma ogn'hora
Con gl'occhi di dolor bagnati, e molli
Ti chier mercè da tutti ſette i colli.

Amplius, Ripa, in ſecunda parte Iconologiæ, vt Inuidiæ exhiberet ſimulacrum, pinxit
Simulacrũ Inuidiæ. annoſam mulierem cum Hydra, quoniam hæc Fera, peſtifero, & lethali halitu magis, quàm aliud animal, inficiat, & occidat. Aſſimiliter idem præſtat Inuidia, cum ſemper hominibus detrimentũ, atq; ruinam, corporis, & animæ machinetur. Præterquam quòd Hydra, amiſſo vno capite, plura acquirit, quemadmodum Inuidia, quæ vi virtutis penè oppreſſa, magis atq; magis aduerſus eam creſcit, atq; augetur. Id optimè expreſſit Petrarcha canens.

A *O Inuidia nimica di virtude,*
Ch'à bei principij volontier contrasti.

Iterum Ripa dum conatur exprimere hominem se recipientem ad optimam frugem, quam Vulgus Conuersionem vocat; figurat mulierem plorantem, & tenui indutam velamine, cum Hydra ad pedes; additq; hoc Dictum. IN TE DOMINE SPERAVI. Etenim lacrymas pœnitentiæ indices esse annotauit Curtius. Hydra verò eatenus in hoc simulacro locum habet, quatenus crimina conculcanda esse demõstrat, quod maxima præstatur difficultate: veluti Hydra summis laboribus ab Hercule expugnata, & extincta fuit. Ratio autem huius simulacri infrascriptis versibus explicatur. *Simulacrũ Conuersionis vulgo dictæ.*

Diuitiæ attalicæ iaceant, aurumq; comæq;
Et leuis hæc tantùm fascia membra tegat.
Et modò iam menti sedeat sententia nostræ,
Quæ vela exornent pectoris alba mei.
Hydra, vel hæc pedibus iaceat supposita diris,
Ne illius pereant pectora nostra dolis.
B *Cuncta tenenda modo sunt hæc de sede suprema*
Luminibus pateant lumina clara meis.

Deniq; idem author in postrema Iconologiæ parte, ad significandam Religionem simulatam, vsus est pictura mulieris attalicis indutæ vestibus, redimitæ corona, & supra Hydram sedentis; nam veluti Hydra ab aliorum animalium natura valde recedit. Ita hæc Religio à vera, & recta mirandum in modum discrepat. *Falsæ religionis simulacrum.*

DE DRACONE BIPEDE In agro Bononiensi capto. Cap. V.

ORDINIS RATIO.

C CVM in præcedenti capite de Draconibus pedibus fulcitis pertractare cæperimus, ordinis rationem secuti, hanc sedem Draconi bipedi Bononiensi assignare decreuimus, antequam de Draconibus alatis verba fiant. Itaq; hanc difficillimam libenter suscepimus prouinciam, præsertim cum animal huius figuræ nunquam in Europa visum, nec à quopiam, vt nostra fert opinio, descriptum fuerit. Et tamen nullum animal tam paruum, & ignobile in rerum natura reperitur, quin diuinum opus in eo semper eluceſcat. Ideo iure optimo Heraclitus philosophus, vitandæ gratia aeris frigidioris iniuriæ, in humili pistoris casa morans; nonnullis viris nobilibus ipsum alloqui cupientibus iussit, vt in tugurium ingredi dignarentur, asseuerans neq; tali loco Deos immortales deesse. *Deus est vbiq;*

Immò rectius Diuus Augustinus in psalmos, admirabilem Omnipotentis prouidentiam in minimis contemplans animalibus; hæc verba proferebat. Quis singula pulicis, vel culicis membra non admiretur; quatenus ordinem, motum, & vitam participent. Amplius considerandum est, quemadmodum hæc animalcula mortem fugiant, D vitam diligant, voluptates appetant, molestias vitent, & deniq; qua ratione in motu sibi congruo vigeant. Quis disponit ista? inquit Augustinus; expauescis in minimis, lauda infinitam Dei potentiam. Idcircò nos quoq; in exaranda huius admirabilis Draconis bipedis historia, idem præstare debemus. *Animaliũ paruorum considera-tio.*

DRACO BONONIENSIS quo tempore inuentus fuerit.

VERTENTE anno nostræ salutis septuagesimo secundo supra millesimum, & quingentesimum. III. Idus Maij, tempore creationis Summi Pontificis Gregorij Decimitertij Bononiẽsis, hic Draco bipes, mare Serpentino sibilans se manifestauit. Nam penès prædiolum Domini Petronij de Dosijs in loco *Malauolta* nuncupato delitescebat, sed tandem post diem Ascensionis Redemptoris nostri eiusdem anni, hora decima septima in via publica iuxta sepem prænominati prædij spatio milliaris à nostra distantis Ciuitate, à quodã bubulco Baptista nominato de Camaldulo deprehensus fuit. Is enim Bononia, cum bobus currum trahentibus rus petens pedetentim currum sequens, boues sistere gradum animaduertit; vnde sumpto perone in illos sæuiens acriter stimulauit: at illi timore quodam perciti, & genuflexi, vlterius progredi non audebant. Interim, magno audito sibilo, bubulcus circumspiciens admirabilem Draconis figuram deprehendit; & illicò pauore affectus eleuata hastula, capite belluæ percusso, animal interfecit.

Boues timore draconis affecti.

Sed mirandum est, quòd Draco nunquam ab illo discesserit loco; immò boues, & bubulcum toruis oculis, & erecto capite intuens, fortè in illos se iaculari volebat; at fraxini cuiusdam propinquitate fortassis impeditus, neq; rustico, neq; bobus vllo fuit incommodo. Virtutem enim fraxini, aduersus omne Serpentum genus, cunctis manifestam esse arbitramur. Et quamuis Serpentes animantes voracissimi, tenui gula referti, caudæ extremitati, capite eleuato, insistere soleant, vt melius cibaria in aluum dilabantur: non est tamen credendum hunc Draconem duobus inhærentem pedibus, cibi causa, caput eleuasse, sed potius, vt facilius in bubulcum se se eiaculari posset.

Fraxini vis.

Insuper bubulcus metuens, ne animal primo ictu prorsus extinctũ esset, rursus ferro, quo hastulæ bubulcorum armari solent, anteriorem Draconis pedem abscidit: itaq; interfectus biduo ibi iacuit. Interea Dominus Horatius Fõtana hanc singularem bestiam humi iacentem animaduertens ad doctissimũ Vlyssem Aldrouandum, & diligentissimũ rerum naturalium perscrutatorem deferri iussit; qui animal conspicatus rarissimum, nec vnquam in Italia, immo, nec in Europa visum, primò ad viuum pingi, deinde summa industria exsiccari, & in Musæo appendi curauit; quemadmodum etiam hodie vnusquisq; illum intueri potest. Et quoniam hic Draco eo tempore inuentus fuit, quo non solum Gregorius XIII. ad maximum euectus fuit Pontificatum, in cuius Insigni gentilitio Draco refulgebat, sed etiam eo tempore, quo Draco cœlestis exoriebatur: ideo Iuuenis exquisitissimæ doctrinæ sic cecinit.

Animal ad viuum pingitur.

Lustris ter centum, & bis septem, dum abditur annus
Bis; Draco Felsineo sibilat ortus Agro
Sibilat Eoo quoq; Cæli cardine eodem
Tempore, Romana sceptriger Vrbe Draco.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

ADMIRABILIS hic Draco à capite ad extremitatem vsq; caudæ erat duorum cubitorum: ab ore ad initium vsq; latitudinis corporeæ dodrans inter corporis latitudinem, & caudæ principium obseruabatur. Deinde ad extremitatem vsq; caudæ longitudo cubitalis, nempe duorum dodrantum, huiusmodi partem adæquabat. Propè collum erat latitudinis duorum digitorum, & à capite ad primum vsq; & anteriorem pedem dodrantalis longitudinis, & à primo pede ad eam vsq; partem,

Lõgitudo, & latitudo draconis.

viperæ

A viperæ assimilabatur. Et corpus in ea parte, latitudinis sesquipalmaris, nimirum sex digitorum visebatur.

Posteriorem colli partem torques albus exornabat, ad instar Natricis torquatæ, vel instar Anatis sylvestris torquatæ, quæ Italis vulgò *Cesone* nuncupatur, vel tandem instar merulæ alpestris torquatæ, quæ vulgò *Merla della collana* cognominatur. Cæterùm in hoc Dracone torques non erat mutilus, vt in multis alijs animantibus obseruatur, sed absoluti circuli torquem integrabant. *Torque ornabatur.*

Supra dorsum squamæ latæ apparebant, æmulantes squamas Cyprini piscis Aristolis, qui Vulgò *Raina* appellatur. Maior pars harum squamarum ad viriditatem tendebant: immò aliquæ erant subrubræ, sed inter has quædam nigrescebant: hinc deprehensum est hoc animal ad genus Draconum referendum esse: propterea quòd Dracones, vt plurimum, virides effigiari soleant. Pars alui Draconem propriè repræsentans squamis viridibus erat exornata.

Si pedes contemplemur. Primò aduertendum est, quòd fæmur iunctum tibiæ erat latitudinis pollicis; & digiti suis articulationibus connectebantur, vt in lacertorum digitis obseruatur. Digiti tamen non erant quini, vt in lacertis, sed tantùm quatuor breuibus vnguibus armati, qui adhuc eorum primordia præ se ferebant: vnde Draconem iuuenem esse coniectauimus: quemadmodum etiam ex dentibus dignosci poterat. Præterea altitudo pedum latitudinem corporis adæquabat. Immò magna admiratione tenebamur, quòd pedes ex opposito iuncti non essent; veluti in cæteris animalibus quadrupedibus, & in alijs exanguibus multipedibus obseruamus; sed pedum vnus erat anterior altero, distantia sex digitorum, neq; in eodem latere; immò per diametrum erant oppositi; vt facilius fortè corpus mouere posset: propterea quòd media pars corporis motu progressiuo impellebatur; reliquæ autem partes, nempe colli, & caudæ per lubricos fluxus ritu serpentino, mouebantur. *Pedum huius Draconis situs qualis.*

Podex ab extremitate caudæ duobus distabat palmis; pars caudæ superior viperæ erat similis, inferior verò dissimilis: siquidem squamæ partim nigræ, partim virides erant hoc tamen ordine, & figura, vt quasi singulæ formam semicircularem referrent, & binæ tantùm latitudinem caudæ amplectebantur. Secus verò in vipera se habent, quoniam squamæ rectæ sunt per totam corporis partem inferiorem. In hoc autem Dracone, à podice ad caput vsq; squamæ inferiores, tam residui caudæ, quàm ventris, & totius colli ad os vsq; rectæ erant, vt in vipera, hoc tamen ordine, vt imbricatim sitæ essent, colore vsq; ad aluum partim albo, partim nigro, sub ventre albæ, & latiores dimidio ferè digito. At in extremitate squamarum rectarum nonnihil coloris viridis conspiciebatur. Demùm extremitas caudæ durissimo, & corneo ferè apice munita erat, cuius vna pars squamulis tegebatur, & extremitas apicis nigerrima, & aculeus instar litteræ C, seu instar centri scorpionis, erat repandus. Quamobrem verisimile fuit hoc animal huiusmodi aculeo, pro tutella aduersus cætera animantia vti. *Squamæ huius Draconis quales essent.* *Extremitas caudæ qualis.*

Cæterùm, vt melius forma huius Draconis exprimatur, denuò singulas partes ponderabimus, caput erat admodum simile viperino, pars capitis superior iuxta extremitatem, erat nigra, nouem nigris squamis integrata, reliqua autem pars squamis maioribus leucophæis trigonam figuram æmulantibus. Oris hiatus longitudo erat duorum digitorum: lingua tenuis, longa, & bifida, more aliorum serpentum, conspiciebatur. Singula oris latera dentes serrati, & graciles armabant: anterioribus tamen in vipera obseruatis carebat. Hinc collegimus hoc animal non valdè fuisse venenosum. Oculos in comparatione ad molem corpoream magnos habebat, & aurei coloris: qua de re Draconem hunc solaris naturæ fuisse iudicauimus. Foramina aurium, ritu auium, habebat; deinde auriculis carebat. quamuis in Heluetijs anno nonagesimo nono supra milleſimum, & quadringentesimum, Draco auribus longissimis præditus fuerit inuentus. Idcirco ad monstrum in genere serpentum reducendū fuisse putauimus. Reliquum est modò, vt iconem tam admirabilis Draconis legentibus exhibeamus, vt, num descriptioni respondeat, intueri, & meditari possint. *Dentes quales essent.* *Oculi huius Draconis quales.*

Dra-

Draco bipes apteros captus in Agro Bononienſi.

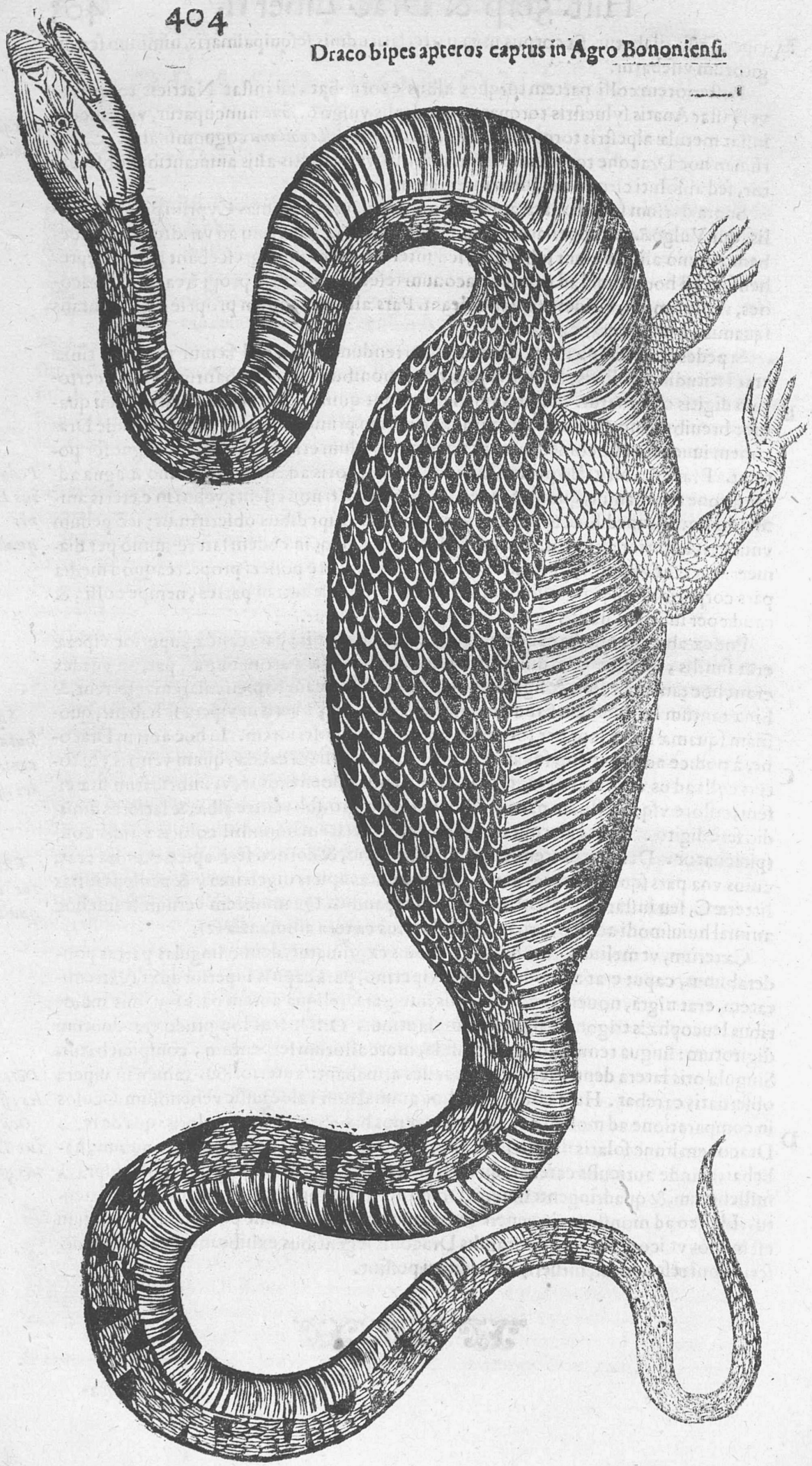

A

GENERATIO.

SI meditemur hunc Draconem bipedem in Agro Bononienſi comprehenſum, non poſſumus non maxima admiratione, vnà cum multis alijs Philoſophis affici, & præſertim generationis modum ponderantes; cum nunquam huiuſmodi animal in tota Europa viſum fuerit: quapropter huius rationem aſſignare admodum difficilè eſſe arbitramur. Immò in numero rerum naturalium collocandus eſſe videtur, quarum ratio, teſte Diuo Auguſtino, reddi haudquaquàm poteſt. Et tamen hæc non eſſe, vel falſa eſſe, non eſt dicendum; quamuis eorum veram rationem perſcrutari nequeamus. Neq; exiſtimandum eſt iſthæc à Deo Optimo Maximo, abſq; ratione procreata fuiſſe, quam quam nos cauſa lateat. Præterea multa naturalia quotidie prę oculis habentur, quorum cauſa ignota eſt. In primis caro pauonis mortui per anni ſpa-

Cur Pauonis caro diu duret.

B tium ſeruata putredinem non contrahit, huiuſq; cauſam multi ignotam prædicant: licèt quis cauſam calori non facilè compactam, & exſiccatam eius naturam diſſoluenti aſſignare poſſet, qui humorem naturalem expellere nequeat: cum, authore Galeno, hæc caro valdè dura, & fibroſa ſit.

Rurſus Philoſophi in dies rimari cauſam conantur, cur magnes ferrum attrahat, atq; illud abigat: deinde cur ad proximiorem polum, ſiue Arcticum, ſiue Antarcticum ſe vertat, & tamen huius actionis cauſam non inueniunt. Iterum quænam vis tam frigida inſit paleæ, vt niues, & glaciem æſtiuis conſeruet temporibus, aut tam calida, vt poma acerba concoquat, & maturet. Neq; Philoſophi vnquam inueſtigare potuerunt rationem, propterquam, lignum ficulneum Aegypti, ſeu lignum Sycomori non inſtar aliorum lignorum, in aquis natet, ſed mergatur: immò quod magis mirabilius eſt, quando in imo aliquandiù moratum fuerit, ad aquæ ſuperficiem emergit, cum totum oppoſitum præſtandum eſſet, nam quod humore imbutum eſt pondere grauatur.

Vis Magnetis qualis.

Paleæ facultas eſt varia.

Quid de lapide ſelenite, vel ſpeculari dicendum erit? cuius candor cum Luna creſcere, & decreſcere traditur; oriturq; in Perſia, & pariter in montibus gypſeis Agri Bo-

Lapidis ſpecularis conditiones.

C nonienſis, qui Plinio ignoti non fuerunt, quando ſcriptum reliquit, in Bononienſi Italiæ parte lapides ſpeculares inueniri, qui in ſubtiliſſimas laminas ſcindũtur. Alia quoq; innumera huius generis in medium afferri poſſent, quorum cauſas indagare non eſt facilè.

Itaq; in præſentia Ariſtotelis doctrinæ adhærentes, qui in libris Poſteriorum, de quacumq; re naturali quatuor quæſita proponit, nimirum ſi eſt, quid eſt, quod eſt, & propter quid eſt, hæc in noſtro Dracone figillatim indagabimus. Primùm quæſitum eſt notiſſimũ, propterea quod à plurimis viris fide dignis hic Draco fuit viſus, & adhuc exſiccatus in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis conſpici poteſt. Secundum quæſitum per allatam deſcriptionem eſt manifeſtum: ſed quia adhuc perfecta non habetur cognitio; reſtat vt reliqua deinceps inquiramus. Serpentum igitur, vel Draconum alios terreſtres, alios aquatiles eſſe iam decreuimus: hunc autem Draconem bi-

Lib. 2. Poſt. cap. 1.

Hic draco ad genus terreſtriũ reducẽdus eſt.

pedem ad genus terreſtrium reducendum eſſe exiſtimamus, præſertim cum in terra, non autem in aquis deprehenſus fuerit. Præterea cum parte poſteriori ſerperet, & partem anteriorem mole corporea grauatam, progreſsiuo pedum motu duceret; neceſſa-

D riò ad illud ſerpentis genus partim ſerpens, partim progrediens referẽdum eſſe cenſuimus, ſub quo genere Dracones continentur.

Hic Draco tardus erat in motu, cum pedibus eſſet refertus, qui ſerpentibus potius impedimento, quàm commoditati eſſe ſolent; vt apud Philoſophum, in libro de inceſſu animalium, manifeſtatum fuit. Quòd autem tardi eſſet greſſus, inde collegimus, quoniam minimè aufugiens ictum ruſtici ferientis expectauit. Vnde aliqui his rationibus moti, hunc Draconem bipedem Baſiliſcum, vel ei congenerem eſſe voluerunt: cum tamen hoc à ratione valde alienum ſit: carebat enim illis omnibus conditionibus quas in capite de Baſiliſco patefecimus.

Hic draco fuit tardi motus.

Seriò igitur ponderaturi modum, quo hic bipes Draco genitus fuerit, habiti m philoſophi inuenimus, variaſq; in medium afferremus rationes, quibus tandem ex plo-

Conſideratio originis huius Draconis.

ſis,

ſis, noſtram ſententiam aperiemus. Itaq; primò in arenam quatuor opiniones prodibunt; Prima erit an aliunde hic Draco migrauerit. Secunda an è cœlo cum pluuijs ceciderit. Tertia, an ex permixtione animalium diuerſi generis ortus fuerit. Quarta deniq; erit, an ex putri materia ſit originarius. E

AN ALIVNDE MIGRAVERIT.

QVI tuentur hanc opinionem, multa aliorum animalium migrantium, & remigrantium exempla afferunt. Quandoquidem Graculus Bohemicus auis olim noſtris incognita regionibus, elapſis annis, ad nos migrauit, non quidem ex plaga orientali, vt quidam perperam arbitrati ſunt: ſed huiuſmodi aues ex loco Septentrionali, aut niuium copia, aut ingenti algore, aut aliqua inundatione coactas hùc meaſſe cenſemus: nam quæ poſtea aucupis laqueos vitarunt, in ſua loca frigida remeaſſe credimus. Item auis quędam Kemperchens, quaſi pugnatrix dicta, ex remotis borealis plagæ penetralibus, Maio menſe, in Brabantiam aduolat, & huiuſmodi auis Ardeæ congener eſſe videtur: quemadmodum in Hiſtoria auium explicatum fuit. Gillius in Aelianum prodidit Ciconias cum Gruibus non ſimul, ſed temporibus diuerſis, iniuriam frigoris fugientes, mutatione Coeli, ſibi conſulere, & tranſacta bruma, rursùs ad patrias ſedes ſe conferre. F

Auis pugnatrix quæ fuerit.

Pariter Coturnices, & Turdi, quot annis, in Italiam tranſuolant. Milui etiam, Erytaci, & Hirundines, per Aeſtatem tantùm, in Europa degunt, & circa Aequinoctium Autumnale, fortaſſis pabuli gratia, aliò remigrant. Nam Hirundines, per brumam, in noſtris regionibus, nullo inuento pabulo, perirent: quare in Regione calidiori hyemem tranſigunt, donec, aduentante Aequinoctio verno, ad nos remigrent. Similiter Locuſtæ quandoq; ex remotiſſimis regionibus migrant, vt teſtatus eſt Plinius. Namq; anno quadrageſimo ſecundo ſupra milleſimũ, & quingenteſimum, agmina locuſtarum inundira ex paludibus Meotidibus profecta, non ſolùm vniuerſam Panoniam, & maximam Germaniæ partem, ſed totam ferè Italiam, non ſine magna omnium à terra naſcentium pernitie, occuparunt. Immò etiam homines ab animalibus fortaſsè edocti ſuum locũ natalem, propter æſtũ, deſerunt, vt homines iuga montium Pyreneorum colentes, & Incolæ Alpium Heluetiæ, Aluerniæ, & Sabaudiæ, qui, vrgente bruma, propria relinquentes domicilia, ad loca plana migrant, vbi varijs occupati exercitijs, quæſtum, ad victum, faciunt: elapſa autem hyeme, ad propria domicilia reuertuntur. G

Quænam aues migrent in Italiam. L. 11. c. 19.

Homines migrantes, & remigrãtes qui.

His igitur notatis, aliquis pronunciare poſſet, hunc Draconem bipedem ex remotiſſimo aliquo loco, neceſſitate aliqua coactum, ad nos profectum fuiſſe; quamuis inter animalia migratoria non recenſeatur, quæ ſtatuto quodam tempore gradiuntur, & regrediuntur: cum hoc animalis genus nunquam aliàs in Europa viſum fuerit. Meminimus quidem legiſſe in hiſtoria Prouinciæ Carniæ Regi Tartarorum ſubiectæ, Serpentes ibi verſari, qui pro anterioribus pedibus, vngulas, inſtar vnguium Leonum habent. Cæterùm cum noſter Draco non vngues tantùm, ſed pedes digitis tibia, & fæmore diſtinctos habuerit: idcirco hunc bipidem Draconem fuiſſe conſimilem, vel congenerem Serpenti vngulas habenti apud Tartaros, affirmare non audemus. Præterea hanc ſententiam non poſſumus amplecti, quoniam inter Serpentes, ſeu Dracones non alatos, & aues æqualis non eſt comparatio: nam his propter alas commoda eſt migratio; cum illi per terram gradientes, & per loca habitata tranſeuntes, non ita facilè hominum inſidias euitare valeant. H

Draco nunquã viſus in Europa.

Draco hic non fuit alatus.

Ex altera parte ambigere poſſet aliquis, an per aquas, more piſcium, ad noſtras regiones confugerit: cum piſces commodè de vna regione in aliam tranſmeent: nam in pelago nullis hominum inſidijs ſunt obnoxij. Conſtat enim experientia, multa piſcium genera proprijs non contenta ſedibus, ad alias confugere habitationes. Siquidem nonnulli piſces domicilium maris deſerentes, dulces fluuiorum vndas ſubeunt; immò ibi copia ciborum inteſcati, aquarum tranquillitate allecti, & propiæ habitationis planè immemores, reliquum vitæ tempus ibi tranſigunt. Sunt tamen alij, quos quidem maris interdum tædet, & amnibus ſeſe inſinuant, vt Lampetræ, Sturiones, Alotæ, Salmones,

Piſces locum natalem aſſerẽtes qui.

A mores, & similes: at loci natalis omninò non obliuiscuntur: cum, statotempore, ad mare remeant. Sunt etiam qui relictis aquis in terram prodeant, vt testificatur Rondeletius, in quorum numero Polypi, Murænæ, & similes recensentur. Id etiam anguillæ nobis manifestant, quæ in dulcibus genitæ aquis, amaros lacus, & paludes sulphur, & alumen redolentes ingrediuntur, ibiq; natalis oblitæ loci, reliquam ætatẽ ducunt. Affirmant quoq; nuperorum quidam anguillas in Normania Galliæ Prouincia, extra aquas vagari, & serpentum more, humi victum quæritare. Quare his iactis fundamentis, quidam asseuerare possent, hunc Draconem quidam serpenti aculeum corneum in cauda habenti, & in Oceano mari versanti fuisse congenerem, quo aculeo amputato, reliquum corpus, pro cibo, piscatores commendant: quamobrem hic Draco aculeum corneum in extremitate caudæ gerebat, vt in descriptione fuit explicatum; ideò ex mari Adriatico per semperuirens Rauennæ pinetum ad nos migrasse dicendum erit. Quemadmodum igitur pisces loca mutare dicuntur, vt superius satis superq; explanatum fuit; licebit quoq; pronunciare hunc Draconem bipedem è Regione natali hùc accessisse, fortassis illuc reuersurum, nisi interfectus fuisset.

Anguillarũ natura.

Draco aculeum corneũ in cauda extremitate habebat.

B Quamuis rationes allatæ sint probabiles; nihilominus credendum non esse opinamur hoc animal, si fuisset aquatile, ad loca à mari remotissima migrasse. Præterquamquòd si species huius bestiæ Adriatici maris fuisset incola, proculdubio quandoq; à nauigantibus conspecta fuisset: ideo cum nunquam ibi visa fuerit; non est asserendum hanc animalis speciem ibi versari. Demum cum hic Draco, ratione capitis, & caudæ, viperæ assimiletur, potius statuendum est Draconem hunc inter angues terrestres, non autem inter aquatiles esse collocandum.

AN CVM PLVVIA DECIDERIT.

C POSTEAQVAM satis superq; explicatum fuerit hunc bipedem Draconem aliundè, more auium, vel piscium nequaquam migrare potuisse opus est diligenter speculari, an fortuitò ventorum violentia delatus, tandem cum pluuia deciderit, & tractu alicuius temporis, illam adeptus fuerit molem corpoream, qualis in icone demonstratur. Hæc autem opinio non multùm à veritate declinat: cum varij Historici fide digni pluuias animatorum, & inanimatorum memorauerint. Athenæus, per spatium trium dierum, in Chersoneso, piscibus pluisse scribit. Huic adstipulatur Philarcus, qui multis in locis, non solùm piscibus, sed ranis, & fumentis pluisse fatetur. Pariter Heraclides in Historijs diuulgauit, circa Dardaniam, & Pœoniam, tanta ranarum copia pluisse, vt vijs, & habitationibus repletis, incolæ alio migrare coacti fuerint. Ranarum quoq; pluuiam Diodorus Siculus recitat. Meminimus etiam legisse apud alios Historiographos, bestiolas quadrupedes magnitudine soricis, vario distinctas pilo, in Norwegia pluisse; quod animalis genus, locustarum more, omnia viridantia depascebatur: vnde omni consumpto pabulo, & aere corrupto, pestilentia subinde orta est. Immò Cardanus id non explodit, quoniam harum pluuiarum causam in ventorum violentiam refert, qui per aerem sæuiendo, è iugis montium, ranas, pisciculos, & lapides, in

Lib. 2. Dypnosoph.

Lib. 4.

Lib. 21.

Pluuia piscium, & ranarũ vbi.

D modum imbris, deferunt. Nonnè olim Bononiæ, tanta erucarum copia, vi ventorum delata è cœlo decidit, vt cunctis non paucam attulerit admirationem? Item à nonnullis intelleximus huic Draconi consimiles, & etiam dissimiles animantes, in Agro Bononiensi, iuxta templum Diui Apollinaris ad Comitem Ioannem de Blachis spectans, conspectos fuisse; quod si veritatem assequitur, proculdubio, vi ventorum, & pluuiarum decidisse attestabimur.

Ventorum, & pluuiæ violentia qualis.

His addamus non solùm animata, sed etiam multa inanimata diuersi generis è Cœlo, instar imbrium, ad terram fluxisse. Plinius enim lac, & sanguinem, Attilio, & C. Portio Consulibus, pluisse pronunciauit: vnde, & Cicero in libris de Diuinatione hęc verba protulit, sanguine pluisse, Senatui nunciatum est. Item Valerius Maximus carnes in modum nimbi dissipatas aliquando cecidisse protulit, quarum maiorem partem

Li. 2. c. 25.

Lib. 8.

aues

Pluuia carnium.

aues conſumpſerunt. Denuo iuxta ſententiam Plinij, ferrum etiam in modum pluuiæ decidit in Lucanis, anno præcedente mortem M. Craſſi, qui à Parthis crudeliter fuit interfectus: effigies autem ferri ſimilis ſpongijs eſse tradebatur. Mirabilis quoq; lanæ pluuia circa Caſtellum Cariſſanum accidit eo tempore, quo P. Annius Milo occiſus fuit. Tandem ſcripſit Liuius libro ſexto de bello Macedonico, Tarracinæ, & Amiterni nunciatum eſſe aliquando lapidibus pluiſſe. Quamobrem nulla admiratione teneri debemus, ſi Diuus Auguſtinus ad Marcellinum ſcribens, pluuiam terræ, & lapidum memorauerit. Itaq; ſi noſter Draco ventorum vi, & pluuia delatus fuiſſet, non fuiſſet veriſimile, quòd ſolus conſpectus fuerit; nam plures proculdubio decidiſſent: quemadmodum in allatis exemplis ranarum, piſcium, carnium, lactis, ſanguinis, ferri, lanarum, & lapidum patefactum fuit: idcirco hæc opinio tanquam imaginaria, & veritati minimè conformis explodenda eſt.

Ferri pluuia vbi cõtigerit.

AN EX CONGRESSV ANIMALIVM diuerſorum ortus fuerit.

EX permixtione animalium diuerſi generis hunc Draconem bipedem genitum fuiſſe multi autumant, nec præter rationem; quandoquidem multa animalia huic conſimilia, atq; bigenera nuncupata aliquando naſci obſeruatum eſt. Empedocles enim agens de proprietate animalium, nonnulla bigenera interdum oriri tradidit: itaut in vno corpore diuerſæ duorum animalium naturæ coaleſcere viderentur: ſic enim canit.

Multa genus duplex referunt animalia membris,
Pectore, vel capite, aut alio ſicut videatur
Anteriore, retroq; bouis forma, aut vice verſa,
In pectore humanæ quondam veſtigia forma.
Inſunt, & pecoris humano in corpore contra.

Idcircò facilè nobis perſuadere poterimus hunc Draconem ex animalibus diuerſæ ſpeciei prodiiſſe: quemadmodum eſt illud animal vocatum Aphat, quod ex Leone, & Leopardo gigni perhibetur. Leonum etiam genus quoddam ignobile ex Leænis, & Pardis reſultat: veluti Leopardi ex Pardo, & Leæna, teſte Theophraſto proſiliunt.

Aphat animal quale.

In Alpibus Heluetiæ ad Pagum *Speinga*, ex equa, & tauro genitus eſt equus, qui fortè hippobos, vel hippotaurus poterat nuncupari. Intelleximus circa Gratianopolim, ex aſina, & tauro natum animal, quod lingua vernacula *Famur* dicebatur. Idq; hippoboui fortaſſis ſimile fuiſſe arbitramur. Item ex equa, & aſino, vel ex onagro, & equa, mulæ in curſu velociſſimæ generantur. Præterea Ibris ex apris, & ſuibus, Tytirus ex oue, & hirco, & muſmo ex capra, & ariete gignuntur.

Hippobos quid ſit.

Mulæ quænam ſint veloces in curſu.

Inſuper Lupæ ex canibus concipiunt, vt Lyciſca ex cane, & lupa, & lupus canarius ex congreſſu canis, & lupi oritur. Neq; omittendi ſunt canes alopecides, qui ex vulpe, & cane prodeunt. Immò Leonto miges canes ex leonibus natos Pollux appellauit. Didimus quoq; ſcriptis mandauit Camelum ex apris ſimul paſcentibus cõcipere: vnde poſtea animans Aprocamelus vocatus emergat. Hoc autem ſi ſit verum necne, fides apud Authorem maneat. Philoſophus enim equam pati congreſſum cameli tantummodò retulit.

Aprocamelus, quod animal.

Non defuerunt, qui murem araneum ex fele, & mure naſci diuulgarunt; quod veritati minimè accedere poteſt: ſiquidem hæc duo animalia maximas inter ſe exercent inimicitias. Athenæus, ex Andrea quodam, murænas ex vipera genitas morſu interficere pronunciauit: quaſi, ad illius mentem, viperæ cum murænis congrediantur: immò Soſtratem huic opinioni adſtipulantem adducit: deinde verſus Nicandri in Theriacis recitat hunc in modum.

Præterea quæcumq; ſuis mare fluctibus ambit
Noſtimus, inter quæ cauta mirabile factum

Mura-

A *Murænæ est, quod sæpè citò viuaria lapsu*
Deserat, atrociq; petens audacula morsu
Voluat in æquoreas piscantem è naue procellas
Famæ est, si modò vera, quòd hæc sua pascua linquat,
Atq; eat in sœcum, cogente libidine, littus,
Et cum vipereo coiens serpente grauetur.

Amplius narrauit Cardanus, in libris de subtilitate, se vidisse Papiæ animal magnitudine vulpis, ore, & rictu leporino, dentibus prælongis, ad instar sciuri, oculis Serpentinis, nempè carentibus angulis. Pileus hircinæ barbæ simillimus caput tegebat. Pilus erat mustelinus. Anteriores pedes vt taxi. Aures, & posteriores pedes ab humanis nihilo discrepabant; nisi quòd vngula vrsi pedes munibat. Dorsum, & postremam partem centum spinæ circiter, ad modum histricis, exornabant, quæ non emissariæ, vt in histrice, sed immobiles erant. Cauda anserina, cuius plumæ in spinas terminabant. Vox animantis erat subobscura, rauca, quasi latrantis canis. Hoc animal erat iracundum, quamuis à circulatore facilè pertractaretur. Cardanus igitur hoc animal non sui
B generis, sed potius ex histrice, & alio animali, veluti vrso natum esse credidit. Non nè etiam Galliarum Rex equum habuisse perhibetur, qui parte posteriori corporis ceruum æmulabatur? ideoq; ex ceruo, & equa genitus esse ferebatur; qua de re hippelaphos iure optimo nuncupari poterat.

Animalrarum Papiæ visum.

Hippelapos quod animal.

His notatis ad magis peculiaria accedendum est, vt cunctis patefiat, ex quorum animantium congressu hic bipes Draco emerserit. Multi in hanc venerũt opinionem, hunc Draconem testudinis, & viperæ fuisse partum; quasi ex permixtione testudinis, & viperæ tertia species animantis producta fuerit: siquidem caput, collum, & postrema pars caudæ huius Draconis viperam repræsentabat: dorsum verò, & superficies cum pedibus testudineam figuram exprimere videbatur. Quocirca, si ortus huius animalis, ex vipera, & testudine prodijsset, velocitatem motus viperæ hic Draco participans, naturam quãdam mediam inter velocitatem, & tarditatem esset adeptus. quapropter iure merito, pro symbolo Summi Pontificis Gregorij XIII. in cuius Insigni gentilitio figura Draconis refulgebat, vsurpari potuisset, cum hoc Dicto. FESTINA LENTE. Hoc
C enim Dictum sub symbolo Cæsaris legitur, in quo anchoræ, & delphini icones conspiciuntur. Propterea quòd hoc symbolum integritati, & naturæ tanti Principis congruebat, qui populos summa prudentia, sapientia, & intellectus velocitate regebat.

Partus testudinis ex vipera.

Symbolum Cæsaris.

Rationes igitur, Draconem hunc bipedem ex prædicto congressu prosilijsse demonstrantes, sunt quidem probabiles, non autem tanquam concludentes admitti possunt. Primò, quia licèt hoc animal, iuxta dorsum, figuram testudinis æmulari videatur, nihilominus, si quispiam tergus Draconis diligenter intueatur, illud squamosum, more piscium, non autem cortice tectum, ritu testudinis, obseruabit. Præterquamquòd pedes testudinis, ad modum lacertorum, quinq; digitis integrantur: cum tamen noster Draco pedes digitis tantùm quatuor refertos habuerit. Deinde hic Draco ex congressu testudinis, & viperæ nasci haudquaquàm potuit: propterea quòd animantia, ob antipathiam quamdam, inter se dissentientia, simul permisceri posse non est verisimile. Narrat enim Plinius testudines cum serpentibus prœliaturas, herba cunila se prius munire, ne fortè venenum circa dentes viperinos delitescens sibimetipsis noceat: hac de re vnicuiq; innotescit testudines, & viperas permisceri minimè posse. His addamus testu-
D dines ad congressum cum vipera ineptas esse, quia testudines, more quadrupedũ, maresuperueniente, permiscentur; & præcipuè cum omnibus liquidò constet testudines inter animantes quadrupedes ouiparas à nobis aliàs collocatas fuisse. Et viciſsim manifestatum fuit in primo libro, capite secundo, viperas mutuo complexu, ob corporis longitudinem, congredi. Præterquamquòd testudo genitali duro, & ferè osseo referta est, quod ad congressum Serpentum penitùs ineptum esse creditur.

Dorsum huius draconis quale.

L. 20. c. 16.

Testudinũ congressus qualis.

Figura lacertorum similis est formæ anguium.

Cum igitur congressus testudinis, & viperæ confutatus fuerit: reliquum est, vt meditemur, num ex permixtione lacerti viridis, & viperæ tanquam commodiori, dimanare potuerit. Etenim hic lacertus maximam cum Serpentibus habet conuenientiam, quia cortice licèt molliori tegatur, tamen lingua longa, & bifida, quasi Serpentina est præditus. Demùm si pedes lacerti demantur, omnia eius membra Serpentibus postea assimilantur: quemadmodum in historia lacertarũ explanatũ fuit. Idcirco complexu

non dissimili, & lacerti, & serpentes coire videntur. Idq; pluries confirmauit Plinius asseuerans in lacertis, veluti in bestijs pedes non habentibus, eumdem celebrari congressum. Prædictis addamus oculatam fidem: cũ circa finem Mensis Martij, lacerti complicati, ventribus iunctis, caudis, & reliquo corpore intortis, more Serpentum, obseruentur. Immò additur maxima ouorum lacertorum, & anguium similitudo, quæ sub terra condita sua sponte aperiuntur, catuliq; veluti ex aliorum ouis serpentum egrediuntur. Ad finem lacerti naturam anguium induentes, brumali tempore, subterraneos meatus ingrediuntur, & frigus vitantes occultantur. Quamobrem probabile videtur viperam cum his lacertis congredi potuisse; idq; nobis magis insinuat viridis color huius Draconis, quem in squamis passim repræsentat.

Oua lacertorum ouis serpẽtinis similia sũt

Cæterùm, vt veritatem fateamur, neq; hanc bipedis huiusce Draconis originem concedere possumus, & præsertim quoniam lacertus viridis, cum serpentibus acriter præliatur: quapropter in historia quadrupedum digitatorum ophiomacus fuit appellatus. Insuper hic lacertus annumeratur eorum animalium gregi, qui homines mirandum in modum diligit: idcirco vbicumq; fuerit homo, ibi quoq; lacertorum copia congregatur, qui, erecto capite, faciem hominis intuentur, & vicissim lacerti ab hominibus impunè pertractantur, & si ori admoueantur libenter saliuam humanam lambunt. Et, quod maiori dignum est admiratione, lacertus viridis homini dormienti assistens, si anguium insidias animaduerterit, per collum, & faciem dormientis circumcursitat, donec excitetur. Quare homo expergefactus, conspecto lacerto, aliquem serpentem in insidijs morari coniectatur. Quamobrem, ob maximam antipathiam inter viperas, & lacertos virides, horum animalium permixtionem explodimus.

Lacertus viridis, cũ serpẽtibus præliatur.

Lacertus assistit homini dormienti.

Iterum vir acri ingenio præditus ambigere posset, an hic Draco bipes ex congressu ranæ, & viperæ ortus fuerit: siquidem aliquæ sunt ranæ, quæ ex coitu, aliquæ verò, quæ ex putri materia generantur. Idq; magis id posset sibi persuadere: cum pedes huius Draconis figuram pedum ranarum æmulentur. Neq; hæc opinio nobis potest arridere, non solum quia pedes huius Draconis pedibus posterioribus ranæ sint dissimiles; nam ranæ, anserum ritu, sunt steganopodes; pedes enim membrana quadam interstinctos habent, vt facilius natare valeant: verumetiam quia viperæ in montibus, & nemoribus, ranæ verò in lacunis, & paludibus stabulantur. Et quamuis potuerit ingeniosus vir replicare hunc Draconem ex copula ranæ rubetæ, seù bufonis, & viperæ prosilisse, quæ ambo animalia in ijsdem cryptis sæpè versantur: nihilominus hanc non commendamus sententiam: tum quia rubetas ex putri tantùm materia gigni aliàs declaratum fuit: tum etiam quia quadrupedum, & anguium copula est ineptissima: veluti paulò ante de copula testudinis, & viperæ fuit expositum. Nisi velimus ridiculã nonnullorum amplecti opinionem, qui voluerunt hunc Draconem olim fuisse viperam, quę bufonem deglutiuerit, cuius duo pedes per aluum viperinam exerti ita coaluerint, vt deinceps vipera Draconis bipedis formam induerit.

Congressus ranæ, & viperæ.

Permixtio rubetæ, & viperæ.

AN EX PVTRI MATERIA GENITVS.

POSTREMO loco remanet ponderandum, num hic Draco bipes ex putri materia originem traxerit: cum ex congressu diuersorum animalium generari minimè posse probatum fuerit. Et potissimum cum animalia non modò exanguia, verum quoq; sanguinea ex putrida materia interdum producantur. In primis cunctis liquidò constare opinamur, in mari Oceano Hiberniæ, & Scotiæ, à facultate forsan aquæ innata, Berniclas aues, siue Brantas, ob putridam malorum nauium materiam, breuissimo temporis spatio generari. Quandoquidem ex contabulatis nauium putrescentibus fungi quidam erumpunt, qui paulatim in figuras auium abeunt. Immò & alij referunt in Scotia circa arborum litoralium cacumina quosdam oriri fungos, qui paulò post integram auis formam adipiscuntur: Rostro enim ali quantisper pendent, deinde

Berniclæ aues ex putri materia genitæ.

in

A in aquam decidunt, & more aliorum animalium, vitam participant. Harum autem auium icones liberalitate clariſſimi viri Ioannis Brancionis Michlenienſis, ex Brabantia habuimus.

Item in cauitatibus ſaxorum, & in terræ penetralibus ranæ venenatæ procreantur, quæ ſtatim atq; in lucem emergunt, turgent, & paulò poſt pereunt Tales ranæ frequenter in Gallia propè Toloſam, in ſaxo arenario rubro maculis diſtincto reperiuntur, ex quo molæ parari ſolent. Quid mirum? nonnè intra etiam dura ſaxa balani quidam oſtreacei, dactyli marini nuncupati, ad mare propè Anconam gignuntur, quos vulgus balaros appellat. Diodorus quoq; ſcripſit, poſt inundationem Nili, fœtus diuerſorum animalium, ob putredinem, obſeruari ſolere: nam recedente aqua, ex limo terræ radijs ſolaribus arefacto, variæ animalium ſpecies prodeunt. Immo tantùm abeſt, vt animalia ex putredine generari non poſſint, vt potius cuncta mundi animantia eodem modo produci queant. *Dactyli marini qui Lib. 1. c. 2.*

Etenim multi Aſtrologi in hanc vſq; deſcenderunt ſententiam, vt aſſeuerauerint, animantes etiam ex ſemine generari ſolitas, vi aſtrorum in ſublunaria agentium, ex
B putredine quoq; produci poſſe: cum hæc inferiora, pro varia rerum generatione, ab aſtris in dies præparentur. Hanc opinionem ſecutus eſſe videtur Auicennas, dum aliquam differentiam inter creantem, & diſponentem formas collocauit: idcirco hæc verba protulit: quando materia rationem ſeminis ſubiens congruentem adepta eſt diſpoſitionem; tunc vi ſtellarum, & Solis formam induit; ſicq; idem Animal ab eodem agente, non autem ab eodem diſponente, ex ſemine, & ſine ſemine, in lucem prodire poſſe tradit. *An idē animal, ſeu vnūquodque animal ex materia putri generari poſſit.*

Hæc igitur diſpoſitio fortaſſis eo tempore fuit in aliqua conſtellatione agente, & operante, quando hic Draco bipes genitus fuit. Hæc autem opinio ab Auerroe refellitur: quandoquidem aliud eſſet agens, & aliud generans formam, & generatum non eſſet vnum in actu. Conſequens eſt manifeſtum, quoniam veluti actio agentis debet ad ens actu terminare: ita actio diſpoſitoris pariter ad ens actu terminare debet; alioquin ambæ eſſent otioſæ. Quamobrem cum ſint duæ actiones, generatum etiam in actu duplex eſſet. Hinc ratio Auicennæ falſitatem effugere non poteſt. Di-
C cendum igitur eſt, ad generationem animalium ex putri materia prodeuntium, ſolem, & aſtra tanquam cauſam vniuerſalem; putredinem verò tanquam particularem, & ſubeuntem vicem ſeminis concurrere. *Putredo quomodo concurrat ad generationem.*

Modò ambiget aliquis, ſi indubitatum eſt, hunc Draconem bipedem tum ex putri materia, tum ex ſemine indiſcriminatim gigni potuiſſe, an eſſet eiuſdem ſpeciei iudicandus. Id negandum eſſe arbitramur: quandoquidem mus ex putrefactione natus, & mus ex ſemine genitus non ſunt ijdem ſpecie, ſed ad idem genus iure optimo reducuntur. Præterea Sueſſanus, & multi alij animalia perfecta ex putredine ortum trahere negant; quæ ſententia à veritate remota eſſe videtur: cū experientia conſtet Berniclas aues ex putri materia prodeuntes perfecta eſſe animalia, cum quinq; ſenſibus integrentur: immò ranæ illæ foſſiles perfectionem animantium ſunt adeptæ, & tamen ex putredine originem ducunt. *Berniclæ aues ſunt animalia perfecta.*

Reſtat conſiderandum, cur in Italia, elapſis annis Dracones huius generis ex putri materia geniti, & viſi nō fuerint: ideo poſſumus aſſeuerare, genitos quidem, ſed nō obſeruatos fuiſſe. Præterquamquòd materia nonniſi determinato aliquo tempore alicuius conſtellationis, ad putredinem diſponitur, & præparatur. In prædictorum confir-
D mationem, in medium afferre poſſumus anguillam animal perfectum non ſolum ex putri materia generari, ſed etiam in illa nullum prorſus ſexum obſeruari, vt Ariſtoteles aſſeuerantius dixit. Id autem in noſtro Dracone bipede obſeruatum fuit: nam quamuis hic Draco magno capite refertus eſſet, quæ prærogatiua mari potius, quàm fœminæ competere ſolet: quemadmodum etiam in anguillis intuemur, quarum aliæ maiorem capitis figuram repræſentant: nihilominus Philoſophus hanc magni, vel parui capitis anguillarum obſeruationem non ad ſexum, ſed ad ſpeciem ſpectare retulit. *L. 1. de gener. Anim. c. 18.*

Inſuper anguilla non generat; nam ſi generaret, oua aliqua in vtero geſtaret, quod falſum ſemper comperimus. Et quamuis in anguillarum anatome, nonnulli lumbrici, veluti quædam capillamenta in ventriculo harum beſtiarum reperta ſint: attamen hæc fœturæ primordia minimè fuiſſe eſt credendum; quoniam hæc in parte coctioni, & *Anguillæ ſexu non diſtinguūtur.*

non generationi deſtinata erant; ventriculus enim eſt pars, in qua cibaria, non autem vbi fœtus conficiantur. Immò ſi anguillæ ſexu ab inuicem diſtinguerentur, proculdubio earum aliqua ouis referta eſſet, & fœmina potiſſimum meatus ſeminales patentes haberet: hoc tamen per anatomen veritati refragatur; ſiquidem Philoſophus anguillas tantummodo, inter animalia ſanguinea, ſine ſemine, & ouatione naſci tradidit. E

Ariſtoteles non nouit generationem omnium animalium.

Hoc autem Ariſtotelis aſſertum non eſſe ſimpliciter verum atteſtamur: nam Berniclæ aues, & hic Draco bipes fuerunt animalia ſanguine prædita, & tamen, ſecundùm aliquos, ſine ſemine, ex putrida materia prodierunt. Cæterùm partes Ariſtotelis tueri poterimus, ſi dixerimus animantes tantummodo aquatiles ab Ariſtotele intellectas fuiſſe: deinde addemus, quòd Ariſtoteles de illis tantùm animalibus verba faciebat, quę illis fuerunt cognita; ſed prædictæ aues, veluti, & ranæ in cauitatibus ſaxorũ ortæ illi fuerunt incognitæ: quapropter horum animantiũ generationem haudquaquàm nouit.

Lib. 3. mag. nat. c. 4. Generatio anguillarũ quo artificio paretur

Itaq; anguillas ex putri materia dimanantes inde cognoſcimus, quoniam ſtagna per aliquod temporis ſpatium exſiccata, nulliſq; animalibus prorſus ſcatentia, denuò aquis repleta pluuijs anguillas produxerunt. Immò compertum eſt ex equo mortuo in lacuna iniecto innumerabiles anguillas paulò poſt prodijſſe. Id quoq; in aliorum etiam animalium cadaueribus in paludes proiectis obſeruare licet. Ioannes Baptiſta Porta fatetur ſe nouiſſe amicum, qui ligneis vaſis aqua plenis, algis, & quibuſdam alijs fluminum herbis inciſis, & lapidum pondere oppreſſis, ſub dio, pauçis diebus anguillas generabat. Plinius verò anguillas hoc modo gigni aſſerit, nimirum anguillis ad ſcopulos attritis, quoniam illa ſtrigmenta viueſcunt. At Oppianus, contra Philoſophi opinionem, anguillas concumbere, ſic decantauit. F

Anguillæ ſpiris, multoq; volumine nixæ
Concumbunt, lentor deſtillat corpore toto;
Qui ſpumæ ſimilis bibula cælatur arena,
Accipit hunc cœnum, quid enim fœcundius illo?
Concipit accepto, naſcuntur lubrica terga;
Flexibus innumeris anguillæ in littore repunt.

Anguillarũ duplex genus.

Alberti opinio fuit, anguillas, pluuio tantùm tempore, oua in gutture habere, qui error proculdubio refellendus eſt: poſteaquàm anatome conſtat, nulla prorſus oua in anguillis inueniri. Rondeletius partes generationi deſtinatas in anguillis eſſe, conſequenterq; congredi, & oua in eis procreari ſcripſit, ſed poſtea has partes pinguedine obruras non apparere diuulgauit. Quamobrem, in hac difficultate, duplex anguillarum genus eſſe ſtatuendum erit: cum aliæ ex putredine naſcantur, vt Ariſtoteli placuit, aliæ verò ex congreſſu, vt Oppianus decantauit. G

Itaq; animalia ex putrida materia reſultantia, & vtrumq; ſexum participantia congredi poſſe affirmamus, & aliquid ex illis gigni, ex illo poſtea, iuxta doctrinam Ariſtotelis, nihil amplius procreari poterit. Vnde noſter Draco bipes, ſi in eo ſexu fuiſſet, aliquod, nempe vermiculum generaſſet, ſed ex illo poſtea nihil prorſus fuiſſet genitum. Hinc igitur eliciendum eſt Draconem hunc, virtute ſtellarum, ex materia præparata, & diſpoſita gigni potuiſſe.

Clarus.

Aliqui in præſentia controuerſiam faciunt, an animalia ex putredine prodeuntia, vel per ſe, vel caſu genita fuerint. Ideo Aueroes inter Philoſophos, animata ex putri materia emergentia caſu haudquaquam genita eſſe voluit, his potiſſimum motus rationibus. Prima eſt hæc. Nulla ſpecies fit caſu, animalia ex putrefactione genita ſunt ſpecies, vt Berniclæ aues, quædam ranæ, mures, & anguillæ: quare concludendum eſt, has animantes, caſu, in lucem minimè profiliſſe. Maior propoſitio huius argumenti meridiano iubare clarior eſſe videtur, quoniam Natura omnes ſpecies per ſe, & non per accidens procreat. Deinde ab Aueroe additur alia ratio, quæ eſt hæc. Quod à Natura determinato fit tempore, illud caſu genitum eſſe non poteſt, ſed animal ex putri materia productum, tempore determinato in lucem venit, ergo non poterimus aſſerere animalia ex putredine naſcentia, caſu fieri. Maiorem propoſitionem huius rationis cũctis patentem eſſe arbitramur: cum Ariſtoteles caſum à cauſa determinata non fieri ſtatuerit. Minor quoq; propoſitio probationis indigere non videtur, ſiquidem generans materiam ſibimet appropinquantem diſponit, formamque de eius potentia educit: quamobrem id à deſignata cauſa, veluti à determinata conſtellatione producitur. H

An animalia ex putri vel per ſe, vel caſu generentur.

Secunda ratio Auerois.

2. de Phyſ.

Loco cit.

Tertiò,

A Tertiò, quod producitur in pluribus, caſu genitum eſſe non dicitur, veluti Philoſophorum Princeps in Phyſicis docuit. Sed animalia ex putrefactione generabilia in pluribus generantur: quemadmodum in vermibus, & muſcis conſtat: ergo animalia, quorum origo è putri pendet materia, caſu non generantur. Demùm, quod poteſt Agens minoris, poteſt & Agens maioris virtutis producere, dummodo cauſam, & proportionem ſuper effectum poſſideant: ſed Agens particulare, nempe mus generans, per ſe murem procreare poteſt; ergo cœlum Agens vniuerſale, & maioris virtutis, per ſe murem generare poterit; conſequenterq; tale animal caſu non erit genitum. In minori propoſitione huius argumenti dicebatur, dummodo Agens cauſam, & proportionem habeat, propter animalia perfecta, in quorum productione cauſa, & proportio cœlo non ineſt, niſi Agente particulari concurrente: quoniam non ſolus Sol hominem, vel Leonem, ſed vna cum homine, vel Leone producit.

Agens vniuerſale, & Agens particulare quid.

Antequam rationem eorum, qui genita ex putri materia, putantur, caſu eſſe generata, refellantur: neceſſe eſt, vt nonnulla, iuxta mentem Diui Thomæ, in medium afferantur. Primò notandum eſt generata ex putredine, bifariam conſiderari poſſe, quo-
B niam ad diuerſa comparata, & per ſe, & per accidens genita eſſe traduntur: quemadmodum ſanitas per frictionem in corpus humanum introducta: ſiquidem hæc valetudo, ratione fricantis, per accidens introducitur, quia non ſanitatem inducere, ſed fricando pruritum tantummodo pellere nititur. At ſi comparetur ad virtutem animal regentem, id fit per ſe à virtute regente animal, dum calor frictione excitatus deperditam reſtituit valetudinem. Pariter de animali ex putri materia genito idem erit dicendum: etenim ſi conſideretur ratione putridi caloris, nemini dubium eſt, quòd caſu generatur, cum ille calor extrahens humiditatem, animalis productionem non reſpicit. Sin ad virtutem cœleſtem vniuerſum gubernantem dirigamus animum, videbimus illud animal per ſe produci; quoniam vis cœleſtis omnes formas de potentia materiæ educere nititur. Ideoq; illas producit formas, quas ex ſe producere poteſt: ſed quoniam materia aliquorum, nempè animalium perfectorum maiori indiget præparatione, & diſpoſitione, quàm virtus ſyderum præſtare poſſit: propterea nõ immediatè omnes formas producit.

Genita ex putri materia bifariã conſiderantur.

Cæleſtis vis qualis ſit.

Quare ſi conſideretur generatio ex putri materia, vel huius Draconis bipedis, vel
C Berniclarum auium in mari Oceano genitarum, dicendum erit, per ſe generari, licèt, ratione putredinis, caſu genita eſſe videantur. Præterquamquòd in materia putrida aliquod proportione reſpondens ſemini reperitur, in quo virtus ſimilis ſemini conſeruatur. His notatis, facilis patebit reſponſio afferenda rationibus in oppoſitum paulò ante allatis.

Itaq;, quando in maiori propoſitione primi argumenti dicebatur nullam ſpeciem caſu fieri: hoc aſſertum ſimpliciter verum eſſe non affirmamus: nam reſpiciendo cauſam vniuerſalem, nempè cœlũ, per ſe, & non caſu fiunt. Sin reſpiciamus calorem in putridam agentem materiam, caſu fieri dicuntur. Præterea, quando in minori propoſitione ſecundi argumenti pronunciabatur animal à putredine prodiens, tempore determinato generari; conſequenterq; caſu non fieri: Reſpondendum eſt, verum eſſe non fieri per accidens, ratione virtutis cœleſtis mundum ſublunarem regentis, ſed ſolùm ratione caloris in putrem materiam agentis, caſu produci. Tertio argumento, in quo diuulgabamus productum in pluribus, non fieri caſu; reſpondendum eſt, verũ eſſe non fieri caſu, ratione cœli operantis, nil tamen repugnat caſu fieri, ratione caloris putri-
D dæ materiæ qui Agentis particularis vices ſubit. Tandem quarto, & poſtremo argumento eamdem competere reſponſionem opinamur.

Ratione cæleſtis virtutis res per ſe fiunt.

Quæritur in præſentia, an cuncta animalia ex ſemine producta, ſine ſemine poſſint procreari. Deinde ſi producta ſine ſemine, cum cæteris eiuſdem ſpeciei eſſe poſſint. Prima opinio fuit Auicennæ, & Alberti, qui cuncta animalia, tam perfecta, quàm imperfecta vtroq; modo produci poſſe voluerunt. Prima igitur Auicennæ ratio eſt hæc. Homines, poſt diluuium, virtute, & determinato ſtellarum aſpectu, ex terra geniti ſunt; quoniam quod poteſt virtus inferior, poteſt etiam ſuperior, & amplius: ſed Agens particulare, vt homo, licèt ſit virtutis inferioris, hominem generare poteſt, & equus equum; ergo multò magis id à Cœlo præſtari poſſe affirmat.

Opinio Auicennæ circa productionẽ per ſe, & per accidens.

Secundum argumentum, ex mente Auicennæ, eſt tale. Cœleſtia corpora, iuxta

varios, & determinatos aſpectus producunt inferiora; ergo iuxta aſpectum vel magis, F
vel minus nobilem, animal etiam magis, vel minus nobile procreabunt. Ideoq; veluti propter aſpectum ignobilem, aliquandò animal imperfectum, vt rana generatur: ita ratione nobilis aſpectus, animal perfectum, veluti Leo producetur, & deniq; propter aſpectum nobiliſſimum homo.

Rationes Auicennæ explodũtur

Cæterùm rationes Auicennæ nullius valoris eſſe videntur: propterea quòd virtus cæleſtium, & ſublunarium ita ſimul iungi debẽt, vt ambæ copulatæ ad generationem concurrant: cum altera ſine altera, perfectas animantes procreare nequeat. Deinde aduertendum eſt, cœlum, nonniſi per ſecundas cauſas, nihil in mundo inferiori generare: quapropter homo ſine cœlo hominem generare nequit; nec cœlum ſine homine tanquam Agente particulari id præſtat.

Nonnulli, ad infringendam Auicennæ ſententiam, monimentis mandarunt non ſolum animalia perfecta, ſed etiam imperfecta, abſq; ſemine, produci minimè poſſe: quoniam vnumquodq; in Naturalibus, à ſibi ſimili neceſſariò generari arbitrati ſunt. Hæc tamen propoſitio ſenſui, & experientiæ refragatur: cùm ex cadauere gigni animalia videamus, quæ cum illo nullam præ ſe ferunt ſimilitudinem, & in quo nullum præceſſit ſemẽ: niſi velimus aſſerere putridam illã materiam vices ſeminis ſubire. Præter hæc, F
ex Philoſophorum doctrina, hoc pro comperto habetur, quòd aliqua animalia, veluti & plantæ ex ſemine, & ex putri materia producuntur.

Opinio Scoti circa productionem animaliũ ex putri materia.

An verò animalia prodeuntia ex putri materia ſint eiuſdem ſpeciei cum illis, quę ex ſemine ortum trahunt, hoc non caret difficultate. Quandoquidem Scotus Excellentiſſimi vir ingenij, vnà cum multis alijs viris eruditis, hæc animalia eſſe eiuſdem ſpeciei opinatus eſt, tali fretus ratione. Animalia tam ex ſpermate, quàm ex putredine producta, eumdem motum, & conſimiles operationes exercent, necnon ijſdem prærogatiuis gaudent: ergo eiuſdem ſpeciei eſſe ſtatuendum eſt. Idq; quod de animantibus aſſeritur, de plantis quoq; pronunciare neceſſe eſt. Conſequens huius argumenii luce clarius eſſe videtur, quia in Naturalibus vnitatem, vel diſtinctionem ſpecificam ex proprijs accidentibus, affectibus, & effectibus Philoſophi ſemper venantur.

Animalia ex ſemine, & ſine ſemine orta non ſunt eiuſdem ſpeciei.

Cæterùm nos non ita facilè adducemur, vt huic ſuccinamus ſententiæ: quandoquidem animalia ex ſemine dimanantia, & ſine ſemine in lucem prodeuntia eiuſdem ſpeciei eſſe minimè credimus. Et quamuis mures ex putrida orti materia, eodem modo G
ſaltent, & rodant: nihilominus ad eamdem ſpeciem eos referre non audemus; quoniam gaudebunt poſtea alijs effectibus à ſua forma ſpecifica proſilientibus: cum nos lateant multæ proprietates particulares, quæ diuerſam ſpeciem arguunt: veluti perſpicuum, & exploratum eſt in quibuſdam anguillis, quarum aliæ ex putredine, aliæ ex ſemine procreantur, & tamen ad diuerſas ſpecies reducuntur.

Hic draco an ex putri materia.

Modò ad rem noſtram reuertentes, Draconem hunc bipedem ex putredine gigni potuiſſe non negamus: cum hoc rationi, & veritati reclamare non videatur. Etenim Aelianus in primis hanc ſententiam fouere videtur, dum ex putrida hominis medulla Dracones produci poſſe retulit. Plinius ab hac opinione non recedit, dum circa initia belli Marſici, ab ancilla quadam ſerpentem editum fuiſſe pronuntiauit, quem more vermium, ex putrida materia natum eſſe non dubitabat. Immò intelleximus, quod olim, dum cuiuſdam nobilis puellæ diris cruciatibus mortuæ à chirurgis cauſam incogniti morbi, & mortis perſcrutantibus venter incideretur, duo ſerpentes ex interna nati putredine prodierunt. Legimus, quoq; menſe quinctili anni quinquageſimi primi ſupra milleſimum, & quingenteſimum, in Hungaria, iuxta flumen Theiſum id accidiſ- H
ſe, vt in aluis multorum, ſerpentes, & lacerti naturalibus ſimiles generarentur: hinc ſęuiſſimis doloribus obortis, patientes ſuccumbebãt; ita vt multitudo hominum ter mille circiter, hac affectione perijſſe traderetur. Quocirca nos eadem ratione moti generationem huius bipedis Draconis ex putredine prodeuntem quodammodo amplecti poterimus.

Hic generationis modus non cõceditur.

Sed, vt veritatem fateamur, neq; huic opinioni adhærendum eſt: nam ſi ex putri ortus eſſet materia, hoc in loco, vel alibi determinato quodam tempore, alij huic conſimiles Dracones viſi eſſent, cum in cæteris animalibus ex putredine genitis id contigere ſoleat. At cum nullibi talis ſpecies in proprijs indiuiduis relucere viſa ſit: propterea neq; hunc generationis modum concedimus. Immò cum nudius tertius iconem huius

Dra-

A Draconis clariſſimo viro Pompeio Bologneto in patrio Bononienſi Gymnaſio Medicinæ ordinariæ profeſſori, & Philoſopho eximio oſtenderemus: ipſe quoq; ſtatim in hanc venit ſententiam, ex putredine hunc Draconem non prodijſſe: propterea quòd plures huius generis animantes aliquo tempore conſpicerentur.

Hactenus varios explicauimus modos, quibus aliquis probabilibus motus rationibus Draconis noſtri bipedis generationem inſinuare poterat. Sed cum nec aliundè hùc migraſſe, nec cum pluuia decidiſſe, nec ex congreſſu animalium diuerſæ ſpeciei dimanaſſe, neq; ex putri materia genitum eſſe fusè latèq; probatum fuerit. Supereſt tandem vt noſtram aperiamus ſententiam. Ideò ſtatim atq; in Muſæo Illuſtriſſimi Senatus Bononienſis, hanc Draconis bipedis in Agro Bononienſi capti iconem inuenimus, & diligenter conſpicati, illicò hunc in genere anguium monſtrosè genitum fuiſſe ſuſpicati ſumus. Quare cum hanc iconem Excellentiſſimus vir Ioannes Auguſtinus Cucchius Chirurgiæ in Patrio Bononienſi Gymnaſio profeſſor, necnon Anatomicus inſignis, & inter celeberrimos Medicos non infimus animaduerteret, abſq; vlla difficultate, & ipſe in noſtram venit ſententiam, hunc Draconem, in genere ſerpentum, B monſtriferum fuiſſe. Idq; ob raritatem ſtabilire poſſumus: cum neq; ante, neq; poſt inuentionem huius beſtiæ, alia conſimilis Fera in tota Europa viſa fuerit. Hæc autem opinio Ariſtotelis doctrinæ eſt conformis: nam ſcriptis mandauit in generatione Serpentum raros contingere errores. hac de cauſa in hoc Ferarũ genere rara producuntur monſtra; redditq; rationem, quoniam angues formam vteri valdè longam habent, & oua ſubinde non aceruatim deſcendunt, veluti in gallinis euenit. Quamobrem geminus fœtus in ouis anguiũ rarus eſſe perhibetur: ſicuti viciſſim in ouis gallinarum fœtum geminum, & monſtroſum, frequentiorem conſpicari licet. De Serpente bicipite monſtroſo actum fuit in primo capite primi libri. Tricipitem quoq; anguem in montibus Pyreneis interfectum fuiſſe Arnoldus tradit. Solus Apollonius, in hiſtorijs, ſerpentis bipedis meminit, qui ritu Crocodili gradiebatur. Præterea ſi lector ad deſcriptionem huius noſtri Draconis bipedis ſuperius recitatam confugiat, magis, atq; magis hanc beſtiam monſtriferam fuiſſe affirmabit: cum duos tantum pedes à ſe inuicem per ſex digitos diſtinctos tali ordine habuerit, vt dexter caudæ proximior, ſiniſter verò capiti eſſet propinquior.

Noſtra opinio circa generationem huius draconis.

Lib. 4. de gene. anim.

Anguis trĩceps vbi vĩſus.

C Quare cum id quoq; à nobis narratum fuerit Clariſſimo viro Sebaſtiano Regulo, in patrio Bononienſi Gymnaſio, Philoſophiæ profeſſori ordinario, qui iam prælectionum quadrageſimum attingit annum: Monſtrum hoc Serpentinum ex ouo enormis molis natum eſſe ſtatuit; ideoq; à natura, ob materiæ abundantiam; medium corporis anguini craſſamentum, cum binis pedibus perperam locatis, tamquam duabus ſuperfluæ materiæ appendicibus, eſſe procreatum philoſophatus eſt.

Vnde quemadmodum, in genere Serpentum, monſtra ſunt rariſſima, vt paulò ante fuit exaratum; vice verſa in gallinacea familia, propter allatas rationes, monſtra frequentiſſima continguunt: inter quæ memorandus fuit ille gallus Draconis cauda inſignis, quem viuum in aula Sereniſſimi Magni Hetruriæ Ducis Franciſci Medicei obſeruauimus: viris enim magnanimis terrifico ſuo aſpectu timorem incutiebat. Caput non criſta carnea, vt in vulgaribus gallis ornabatur, nec paleæ erant carneæ, ſed vtræq; ex plumis conſtabant conos galeæ militum æmulantibus. Habebat in fronte duas pennas, ſeu potius pennarum calamos (erant enim nudæ) ſurrectos, ſeù duo cornua; item binos alios ab vtraq; parte roſtri propè nares, ſed qui in extremitate plumas tenuiſſimas ritu D ſetarum edebant, necnon, & alium in ceruice, quia principio huiuſmodi ſetis erat exornatus. Color totius corporis ferè ſubfuſcus, ſed radices pennarum erant albæ, pennæ verò ita erant conſtitutæ, vt veluti ſquamas æmularentur, propè vropyggium, qua cauda exit, tuberculum erat rotundum, & ſubalbidum. Cauda non more auium ex plumis conſtabat, ſed carnoſa, ritu caudæ quadrupedum, & pilis nuda erat, quæ in extremitate floccum gerebat candicantem; cauda ſubcærulea; tibiæ velut ocreis erant indutæ.

Gallus mõſtruoſus cauda draconis.

Duo inſuper in hac beſtia erant animaduerſione digna primum, & præcipuum erat, quòd alarum pennæ contrario, quàm in alijs, modo collocabantur, nam pars illarum prona, quæ ex naturæ præſcripto in alijs interius vergit, in hoc exterior conſpiciebatur; itaut tota ala penitus inuerſa videretur. Alterum notatu dignum in hoc monſtro erat,

Duo erant admirãda in gallo mõſtruoſo.

erat, quod ceruicis plumæ caput versus, ciri instar, erigebantur, quorsum etiam tota E
cauda attolli conspiciebatur. Iconem huius monstri pagina 62. dabit, quam lector
adire poterit, vt diligenter contempletur, an in genere gallinaceo hic gallus, an in
genere Serpentum noster Draco bipes magis sit memorandus, & admirandus.

DE DRACONIBVS ALATIS.
Cap. VI.
SYNONYMA.

QVONIAM superius in capite primo huius secundi Libri, Dracones alatos in aliqua terrarum orbis regione diuagari retulimus: ideo post aliorum Draconum examen, libuit etiam annectere, quid de huiusmodi alatis bestijs sentiendum esset. Modò, ante differentiarum Rubricam, varias afferremus nomenclaturas. Cardanus, ex mente nonnullorum, hos Dracones, angues aligeros nuncupatos fuisse testatur. Virgilius eos appellat angues stridentibus alis, dum canit. F

Angues aligeri qui. 47. Aeneid

Illa autem attollit stridentes anguibus alas.

Ouidius quoq; multis in locis, sed potissimum libro septimo Metamorphoseos, hos Dracones, pennatos angues nominauit, vbi meminit Medeæ, quæ, Pelia iugulato, Draconum alatorum ope, per aerem vecta fuisse dicebatur, his versibus.

Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit in vndis,
Quæ nisi pennatis Serpentibus isset in auras,
Non exempta foret panæ: fugit alta, superq;
Pelion vmbrosum &c.

Immò Lucanus, & ipse has bestias, serpentes volucres cognominauit, vbi de quadam muliere venefica mortuum, per necyomantiam, excitante sic canebat. G

L. 6. Pharsal.

Non Arabum volucer serpens, innataq; rubris
Aequoribus custos pretiosæ vipera conchæ,
Aut viuentis adhuc Lybicæ membrana Ceraste.

Denîq; Altararat nonnulli volunt esse nomenclaturam arabicam, qua Draco volans significatur.

DIFFERENTIÆ.

AMMIANVS Marcellinus Dracones alatos fabulosos esse opinatur, & eò magis suam roborat sententiam, quoniam fama rerum nouitates augeri soleat. Hinc Poetæ Triptolemum in curru à Draconibus alatis tracto per aerem progressum fuisse promulgarunt. Verùm aduertendum est, quòd assertum Ammiani Marcellini non tãtùm antiquis repugnat authoribus, sed etiam experientiæ reclamat: quandoquidem hac ætate certo certius est in Aethiopia Dracones alis refertos stabulari; quamuis postea Triptolemum ab alatis Draconibus vectum poetæ commenti sint. Immò ad maiorem huius sententiæ confirmationem, nobis relatum fuit à viris fide dignis, in loco Agri Pistorienſis *Costone* nuncupato, magnum visum fuisse Draconem, cuius alæ multis intertextæ neruis ad cubitum longæ, & latæ erant: bestia duobus nitebatur pedibus breuibus, munitis vnguibus, quasi aquilinis. Totum animal squamis tegebatur, rictu magnis dentibus armato, & auribus, ad instar vrsi pilosis. Quamobrem lector hinc coniectabit hanc bestiam Draconibus Aethiopicis fuisse similem: veluti in fine huius Rubricæ intueri poterit. H

Dracones alati reperiuntur.

Insuper Isidorus scriptis mandauit serpentes alatos Arabiæ Sirenes nũcupari, illosq;

potius

A potius volare, quàm currere, & eorum virus tanti valoris eſſe celebrauit, vt morſum potius interitus, quàm dolor concomitetur. Quapropter circa notitiam Sirenum parumper digredi neceſſe erit, Itaq; pleriq; authorum Sirenem monſtri marini genus fuiſſe prædicant, ita nuncupatum ἀπὸ τῆς σειρᾶς, nempe à catena, quia hæc monſtra ſuauitate cantus tranſeuntes veluti quadam ligatos catena in naufragium pellicerent. Quamuis alij à verbo hæbraico, *Sar.* deriuent, quod canere ſignificat. Alioquin σειρὴν eſt Inſecti genus api non diſſimile, de quo Ariſtoteles, & Plinius egerunt. Aliter in Lexicis græcolatinis exponitur quædam auis canora, Gallis, *Serin*, fortaſſis quaſi Sirena dicta: cum, vt noſtra fert opinio, ſit Achanthis Ariſtotelis, quam vocem Theodorus Gaza Spinum, & Ligurinum expoſuit. *Sirenum natura, & mores.* *Siren auis canora.*

Sirenæ igitur, vt conſtat in poetarum fabulis, tres puellæ fuiſſe perhibentur (quamuis ab alijs quatuor, & ab alijs quinq; conſtituantur) nimirum Parthenope, Leucoſia, & Ligia, Acheloi fluminis, & Calliopes muſæ filiæ: harum vna voce, altera tibijs, alia lyra canebat, & primùm iuxta Pelorum, poſtea in Capreis inſulis habitarunt, quæ allectos ſuo cantu in naufragia deducere ferebantur. Quoad figuram, Grammatici græci à pectore ad ſuperiora effigiem paſſeris, in reliqua corporis parte, formam virginis eis attribuebant. Quidius tamen totum oppoſitum ſentire videtur, dum canit hunc in modum, *Sirenę quot fuerint.* *Locus Sirenarum.*

B

——— vobis Acheloides vndæ
Pluma, pedeſq; auium, cum virginis ora geratis.

Claudianus eleganter has puellas volucres eſſe ſtatuit his verſibus. *Deſcriptio Sirenarũ.*

Dulce malum pelago Siren, volucreſq; puellæ,
Scyllæos inter fremitus, auidamq; Charybdin,
Muſica ſaxa fretis habitabant dulcia monſtra,
Blanda pericla maris: terror quoq; gratus in vndis
Delatis licet huc incumberet aura carinis
Impleſſentq; ſinus venti de puppe ferentes,
Figebat vox vna ratem: nec tendere certum
Delectabat iter, reditus, odiumq; iuuabat:
Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipſa voluptas.

C Boccacius eamdem ſecutus ſententiam, corpus virgineum vmbelico tenùs, & pedes gallinaceos in Sirenibus deſcribebat. Alij quoq; authores Sirenis ad vmbilicũ, vſq; figuram proceræ mulieris horrendæ faciei, longiſſimq; capillis aſſignabant, & reliquam corporis partem aquilinam demonſtrabant, illiſq; caudas veluti piſcium addebant, quibus tanquam remigijs ad natandum, his beſtias vti affirmabant. Immò cum fœtibus in vlnis aliquando conſpici promulgabant: idcirco præternauigantes eorum impetum, atq; ferociam timentes, eis lagenam proijcere dicebant, qua cum, illis diu ludentibus, nautæ illæſi tranſire tradebantur. Quamuis alij retulerint nauigantes Sirenum cantu in ſomnum prolapſos, ab illis poſtea dilaniari: quapropter nautæ, obturatis diligenter auribus, hoc incommodum euitare didicerunt. *Sirenarum figura ſecũdum Boccatium.*

Quare conſtare videtur poſteremam Sirenum partem perperam à Nuperis fuiſſe delineatam, dum eam piſciformem deſcribunt; quæ figura Nereidibus potius, quàm Sirenis aſſignabatur. Idq; inde factum eſſe coniectamus: poſteaquam Sirenas monſtra maris eſſe conſtituerint; Iuxta illud. *Nereidum figura qualis.*

Monſtra maris Sirenes erant, quæ voce canora
D *Quaslibet admiſſas detinuere rates.*

Hinc Orpheus, in Argonauticis, coram Sirenibus harmonicum edens ſonum introducitur, cuius dulciſono cantu Sirenas inuidia ductas in mare ſe præcipites dediſſe, & in petras ingentes tranſmutatas fuiſſe prodiderunt.

Hæc autem Sirenum doctrina omni ex parte fabuloſa eſſe non videtur: quoniam Fulgoſius, ex Plinio, tradidit Galliarum Legatum Auguſto Cæſari ſcripſiſſe, multas Nereides, & Sirenas, ea, qua pinguntur, forma, mortuas in litore compertas fuiſſe: cum tamen in noſtris plinianis codicibus, hæc Sirenum mentio non legatur. Rurſus ex eodem Fulgoſio, Nympharum marinarum corpora humanis, præter cutem, ſimilia viſa ſunt: ſiquidem cutis corium anguillæ æmulabatur: Immò, Phoca imperante, Nymphæ marinæ humanam ferè repræſentantes effigiem in Inſulis Cycladibus apparuerunt. *Nymphæ marinæ.*

ruerunt. Præterea Philippus Archidux Auſtriæ, Anno Domini quadragenimo octauo E ſupra milleſimum, & quingenteſimum, Genuam, ſpectaculi gratia, Sirenam mortuam ſecum duxiſſe fertur. Meminimus etiam legiſſe in Nauigatione cuiuſdam Amburgenſis, quòd anno noſtræ ſalutis quadrageſimo nono ſupra milleſimũ, & quingenteſimum, è Luſitania, Meridiem verſus, in Orbe nouo, piſces tam mares, quàm fœminas humana facie, cauda oblonga, ſquamis more piſcium obſita, cruribus breuibus iuxta caudam prominentibus viſi fuerunt. His addunt recentiores quidam monſtrum marinum olim fuiſſe deprehenſum, quod Germanicè Ein Ijn nominabatur, magnitudine ouis, facie virginea, reliquo corpore in piſcem terminante; hoc, ſereno tantùm tempore apparere, & ingruente tempeſtate, in cauitatibus ſcopulorum latibulari affirmarunt. Item, in oris Saxoniæ, monſtrum nomine *Meermed*, vel *Seemed* viſum fuiſſe multi ſcribunt, quod vocabulum virginem marinam ſignificat. Præterquamquòd Plato, etiam in Sympoſio Sirenum meminit.

Sirena mortua vbi viſa.

Monſtrum marinum vbi viſum.

Virgo marina, quæ.

Nonnulli tamen hiſtoriographi monimentis mandarunt, quædam auium genera iucunditate cantus, nulla comparatione, egregia, in India nidulari, quæ Sirenas nominari, Plinius, & Aelianus diuulgarunt. At Suidas voluit Sirenas dicendas eſſe quaſdam maris anguſtias, vel voragines inter duos eminentes colles exiſtentes, veluti circa Syrtes, vbi tumuli arenarum ſub aquis occultantur: quandoquidem in hac maris anguſtia, vndæ inter ſcopulos agitatæ, & compreſſæ quemdam veluti argutum, & ſuauem ſonum edunt, & præternauigantes abſorbent. F

Voragines maris quales.

Sunt qui exiſtimarunt Sirenas eſſe loca caua, ex quibus continuus egreditur ſpiritus, qui per fiſtulas ab incolis appoſitas exceptus, tam gratum, & iucundum emittit ſonum, vt tranſeuntes in admirationem trahat. Xenophon autem fuit huius opinionis, Sirenes eſſe nuncupandos illos, qui celeberrima virorum inſignium encomia recitabant: vnde, apud Homerum, Sirenæ, laudes Vlyſſis totius Græciæ ornamenti, canere fingebantur. Deniq; iuxta Seruij ſententiam Sirenæ meretrices fuerunt, quæ tranſeuntes, quoniam deducebant ad egeſtatem, fictæ ſunt inferre naufragia.

His notatis de Sirenis, quæ ad genus Draconum minime referri poſſunt: verorum Draconum ſpecies ad duas præcipuas reducemus: nam alij ſunt alati, alij verò alis carent. Quamuis inter Dracones alatos, qui pedibus careant eſſe perhibeantur, & vice verſa alati cum quatuor pedibus aliquando videantur: Geſnerus enim tradit, Anno G Domini quadrageſimo tertio, ſupra milleſimum, & quingenteſimum, ſe intellexiſſe aliud Draconis genus in finibus Germaniæ propè Stiriam apparuiſſe, quod pedes more lacertorum, & alas ritu veſpertilionum habebat, morſu immedicabili. Idq; Froſchonerus ex bibliopola Stirio narrabat. Propterea in gratiam Lectoris hic datur Draco alatus apos, necnon Draco alatus cum pedibus.

Species draconũ, quæ.

DESCRIPTIO.

IVLIVS Cæſar Scaliger genus ſerpentum ferum aliquando deſcribẽs, longitudinem quatuor pedum, & craſſitudinem humani brachij illi aſſignabat, & de lateribus alas cartilagineas pendere ſignificabat. Idcirco Herodotus huic Draconum generi figuram Hydrarum, & alas glabras, necnon alis veſpertilionum ſimiles attribuebat. Idq; verum eſſe inde eluceſcit; quoniam (referente Brodeo) ad inuictiſſimum H Franciſcum Galliarum Regem alatus Draco fuit delatus, ab agricola apud Sanctones ligone occiſus: hunc multi viri ſpectatæ fidei vidiſſe teſtati ſunt, & ex regionibus tranſmarinis, adiuuante vento, in eam prouinciam migraſſe cogitarunt. Alioquin Gallia hoc Ferarum genere caret.

Lib 3. Miſcel. cap. 1.

Cardanus quoq; dum Lutetiæ verſaretur, Dracones alatos, apud Gulielmum muſicum, numero quinq; conſpicatus eſt. Erant autem bipedes, aliſq; tam exiguis prædiți, vt vix volare poſſe credendum eſſet. Caput capiti Serpentino aſſimilabatur, colore lurido, plumis, & pillis nullis, magnitudine cuniculi (loquendo tamen de maiori.) Has beſtias ex India delatas vulgus Dracones appellabat. Præterea erant tam diligenter exſiccati, vt viui prorſus eſſe viderentur. Neq; Cardanus hos Dracones commenti-

L. 7. de rer. var. ca. 29

tios

Draco alatus Apes ex Greuino.

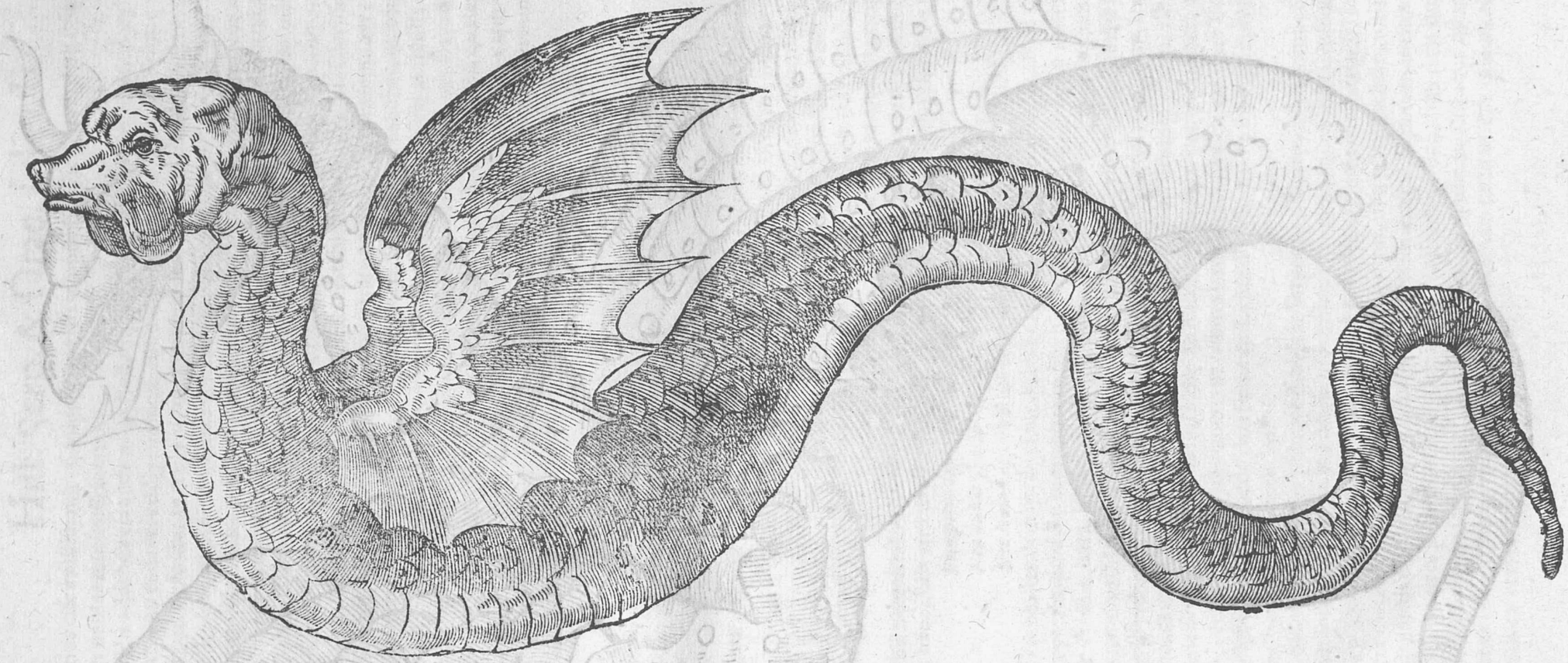

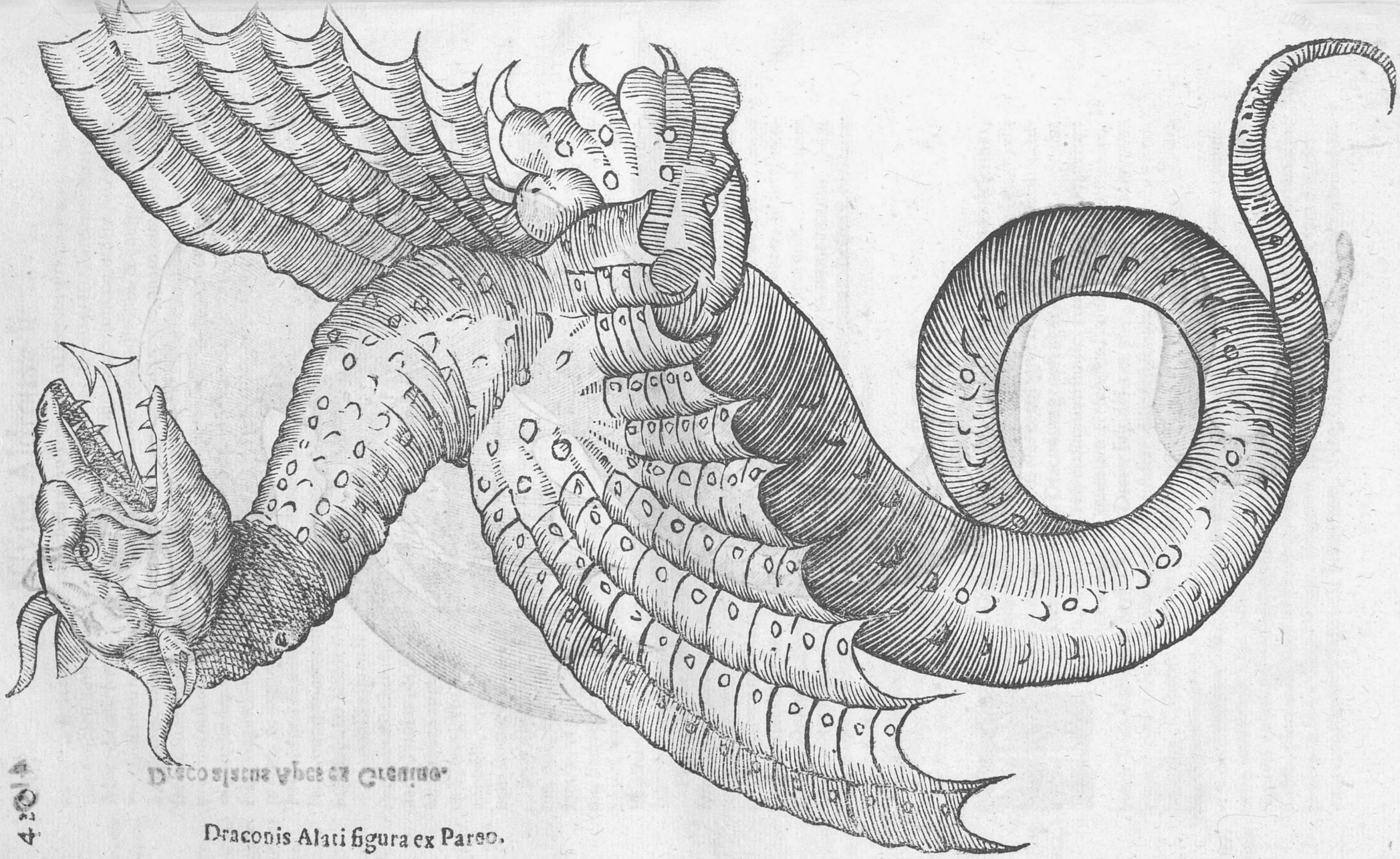

Draconis Alati figura ex Pareo.

A titios eſſe exiſtimauit: ſiquidem diuerſis temporibus, ſemper eadem inſigniti forma per nautas tranſmiſſi fuerunt.

His addenda eſt authoritas Bellonij, qui in ſuis obſeruationibus, integra Draconum alatorum cadauera diligentiſſimè condita ſe vidiſſe narrat; & de eorum genere eſſe tradit, qui ex Arabia in Aegyptum aduolant. Erant autem (vt ipſe refert) circa aluum craſſi, duobus pedibus, & alis totidem, more veſpertilionum, integrati, cum anguina cauda. Hæc deſcriptio à veritate aliena eſſe non videtur: ſiquidem olim à Gabriele Barbaro communicata fuit icon Draconis Aethiopici ad viuum depicti Doctiſſimo Viro Vlyſſi Aldrouando, quæ optimè iconi Bellonij in obſeruationibus orientalibus exhibiti reſpondebat. Item anno ſalutis noſtræ quinquageſimo primo ſupra ſeſquimilleſimum, à Franciſco Centenſi verus Draco Aethiopicus exſiccatus Clariſſimo Vlyſſi Aldrouando dono fuit datus, qui prorſus Draconē Bellonij repræſentabat: præterquamquòd in dorſo quinq; tubercula prominentia, & conſpicua habebat, quæ in Draconе Bellonij deſiderantur; binis pedibus vngue armatis, & totidem auriculis erat refertus.

B Totus ſquamis viridibus, & ſubnigricantibus ornabatur. Inſuper alas ad volandum idoneas geſtabat, cauda longa, & flexuoſa, ſubluteis ſquamis tecta, quales in ventre, & gula refulgebant. Os dentibus acutis muniebatur. Pars inferior capitis verſus auriculas erat plana. Oculi pupilla nigra erat cum circulo ſemiluteo. Demum nares binę, & apertæ conſpiciebantur. Idcirco hic duas damus icones.

Dracones alatos quis viderit.

Draco alatus Bononiæ viſus.

NATVRA, ET LOCVS.

C DRACO alatus cum Aquila, & Elephanto præliari traditur: veluti ſuperius in capite primo huius libri fusè, latèq; exaratum fuit. Pugna igitur, quam exercet cum Aquila, eleganter exprimitur à Nicandro: quemadmodum illa, quam init cum Elephanto, doctè à Plinio deſcribitur. Præterea Dracones alati per Africam volando, ingentes beſtias, veluti tauros, cauda, ad necem vſq; verberant; neq; Elephantos miræ magnitudinis veneno interficiunt: quandoquidem, præter venenum, in afferenda nece, ſatis virium poſſidere feruntur. Idcirco Lucanus huc reſpiciens canebat.

Lib. 8. natur. hiſt.

L. 9. Pharſal.

Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros,
Nec tutus ſpatio eſt elephas, datis omnia letho
Nec vobis opus eſt ad noxia fata veneno.

Si locum natalem meditemur, tales Feras in Arabia potiſſimum verſari comperiemus: propterea quòd Aelianus ab ibidibus nigris peſtilentes Serpentum alatorum cateruas ex Arabia intra limites Aegyptios aduolantes interfici, atq; conſumi diuulgauit. Quamuis alij tradiderint, quòd aduentante Vere, Ferę alatæ huius generis in Aegyptum initio volare conantur, ſed ibides occurrentes ad planitiei ingreſſum, tranſitum omni

D conatu impediunt. Quapropter Arabiæ locus eſt ad Brutum vrbem, vbi oſſa, & ſpinæ innumerabiles horum Draconum ab ibidibus cæſorum conſpiciuntur: cum prædictæ aues peſtem ab Aegypto auertant, dum alatos Dracones ex vaſtitate Lybiæ inuectos abſumunt. Ideo Cicero has Feras ex Lybia diſcedere ſcripſit; cum cæteri authores ex Arabia aduolare retulerint.

Draconum alatorū locus.

L. 1. de nat Deor.

Solinus enim circa paludes Arabicas Serpentum alatorum examina conſtituit, quorum virus ita exitiale prædicat, vt morſum ante mors, quam dolor inſequatur; quamuis poſtea horum agmina ab Ibidibus deuorentur. Immò, ex ſententia Herodoti, tales Feræ circa arbores thuriferas Arabiæ diuagantur, neq; alio præſidio, niſi fumo ſtyracis à prædictis plantis arceri poſſunt. Vnde Plinius, iuxta aliquorum mentem, Dracones aligeros circa paludes, vbi naſcitur caſſia, collocauit: ſicq; difficilem huius aromatis collectionem reddebant, vt pretium illius augere poſſent. Lucanus quoq; ſermonem habens de veneficā defunctum per necyomantiam excitante, anguium alatorum in Arabica verſantium regione meminit.

Li. 6. Pharſal.

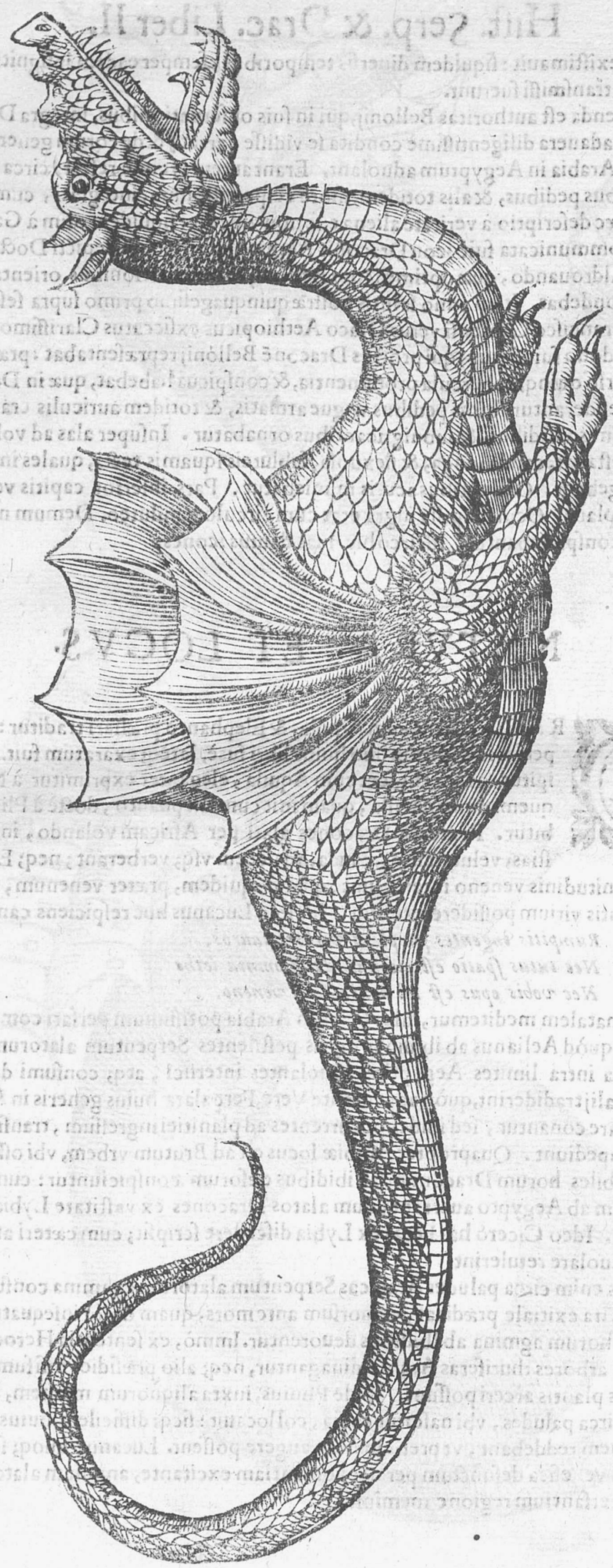

Draco Aethiopicus.

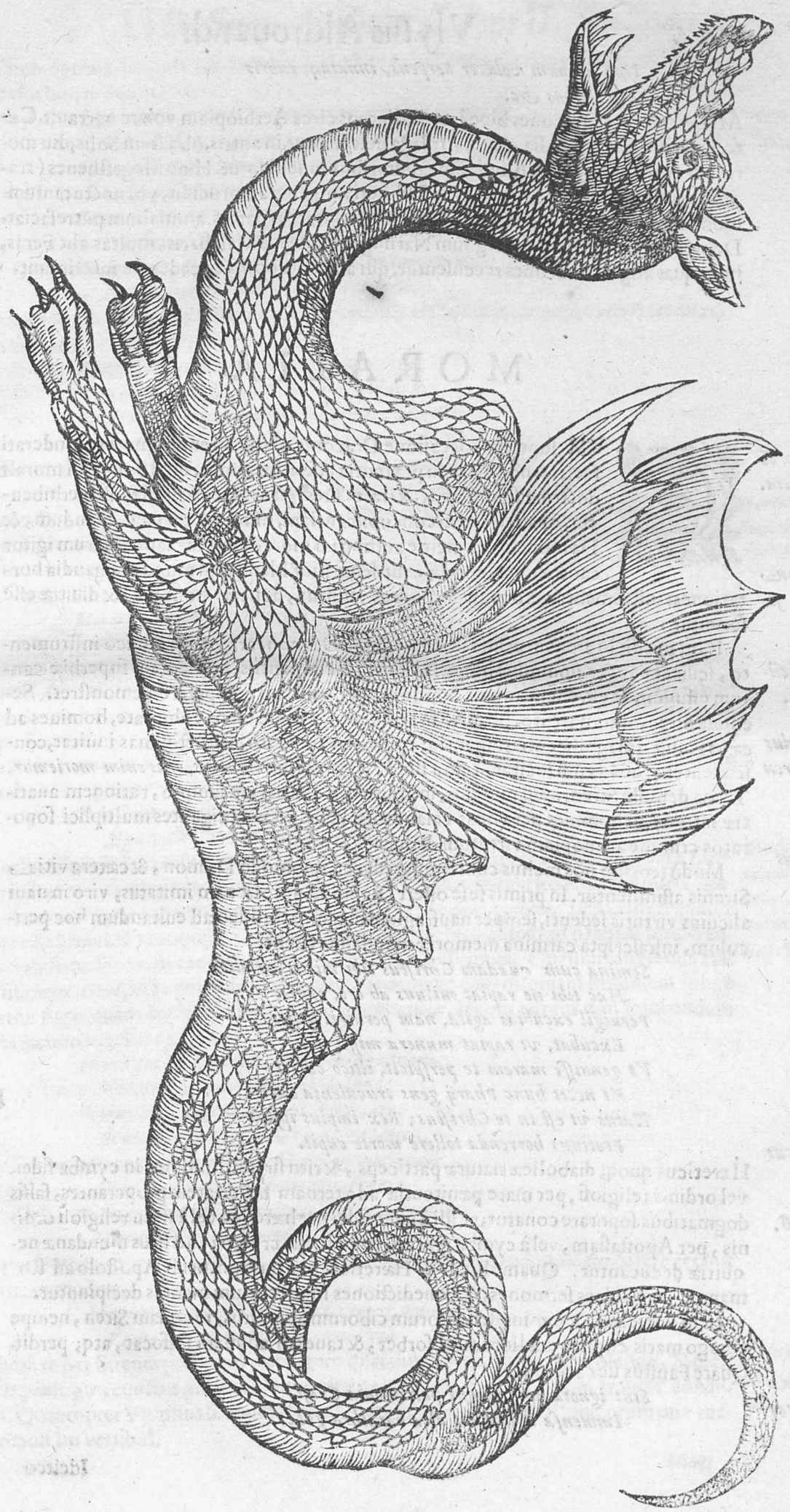

Draco alter Aethiopicus mas cum eminentijs dorſi.

Non arabum volucer Serpens, innataq; rubris
Aequoribus &c.

E

Lib. 1. de hist. Anim. Cap. 5.

Aristoteles verò Dracones bipedes, & aligeros circa Aethiopiam volare narrauit. Cæterùm, cum hæc animalia orientali plaga delectentur, in antris, ob æstum Solis, diu morantur: rarò enim nonnisi in locis calidioribus inueniuntur. Hinc Megasthenes (tradente Aeliano) alatos Serpentes in India etiam generari prodidit, vbi noctu tantummodo molesti esse feruntur; cum eorum lotij contactus partes animalium putrefaciat. Deniq; ex Scaligero, mons regnum Narsingæ diuidens à Malabaris, multas alit Feras, inter quas aligeri Dracones recensentur, qui afflatu propiùs accedentes interimunt.

MORALIA.

F

Triplex cõ cupiscẽtia.

CVM superius, occasione Draconis alati, Sirenum mores ponderati fuerint; non ab re in præsentia esse arbitramur, quid Sirenæ in morali doctrina significent, exarare. Tres igitur Sirenæ olim fuisse perhibentur, quæ triplicem concupiscentiam, nimirum carnem, mundum, & Dæmonem, ex mente authorum moralium denotant. Harum igitur cantricum iucundæ cantilenæ sunt blandæ ad mundana gaudia hortationes; instrumenta verò musica, quibus vtuntur, deliciæ, honores, & diuitiæ esse feruntur.

Dæmon prima Siren.

Itaq; prodit in arenam prima Sirena, nempè Dæmon, arreptoq; musico instrumento, scilicet cunctis immodici honoris titulis, & eminentijs, insolentem superbiæ cantum effundit, vt effrenem animis nobilibus arrogantiam competere demonstret. Secunda Siren, nimirum caro, proprio instrumento, nempè vtens voluptate, homines ad cænas insigni magnificentia, ingentiq; epularum apparatu instructissimas inuitat, consequenterq; ad luxum incitat. Iuxta illud. *Edamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Tertia demum Siren, ideſt mundus, instrumento diuitiarum sumpto, rationem auaritiæ intonat, vt homines per vndas calamitosæ huius vitæ nauigantes multiplici soporatos crimine ad inopiam virtutum deducat.

Caro secũda Siren.

Mundus tertia Siren

G

Diabolus Siren.

Modò seorsim nos melius contemplari decet, quomodò Dæmon, & cætera vitia Sirenis assimilentur. In primis se se offert Diabolus, qui Sirenam imitatus, viro in naui alicuius virtutis sedenti, semper naufragium machinatur. Ideo ad euitandum hoc periculum, infrascripta carmina memoriæ mandanda essent.

Semina cum quædam Christus tibi mittit ab alto,
Hæc tibi ne rapiat miluus ab ore, caue,
Peruigil excubias agita, nam peruigil hostis
Excubat, vt rapiat munera missa tibi.
Vt genuisse marem te perspicit, illicò currit
Vt necet hunc Pharij gens truculenta ducis.
Natus vt est in te Christus; Rex impius ipsum
Protinus horrenda tollere morte cupit.

H

Hæreticus Siren.

Hæreticus quoq; diabolicæ naturæ particeps, & ritu sirenũ, homines in cymba fidei, vel ordinis religiosi, per mare pænitentiæ ad æternam fælicitatem properantes, falsis dogmatibus soporare conatur, vt illi à naue fidei per hæresim, vel à statu religiosi ordinis, per Apostasiam, vel à cymba gratiæ, per lethalia crimina, ad litus mundanæ nequitiæ deducantur. Quamobrem de Hæreticis hæc scribuntur ab Apostolo ad Romanos. Per dulces sermones, & benedictiones innocentium mentes decipiuntur.

Cap. 16.

Item voracitas, & nimius delicatorum ciborum appetitus, tanquam Siren, nempe vorago maris copiam eduliorum absorbet, & tandem animam suffocat, atq; perdit. Quare Faustus sic canebat.

Crapula quid præstet.

Sint ignota licet magni patrimonia Cræsi,
Immensæ absumunt alta barathra gulæ.

Idcirco

A Idcirco optima de causa, de homine crapulam exhalante poterimus infrascriptum octastichon pronunciare.

Qui ventrem tantùm curat, pro numine ventrem
Censet, datq; animæ pabula nulla suæ.
Pythonici ritu, qui verba ex ventre profundit,
Susq; velut viuit, sus moriturq; velut.
Truncus is, horrendumq; humano in corpore monstrum est,
Prorsus ad immanes dignus abire Feras.
Vt breuiter dicam (quale inter sydera quoddam
Nomen habet) dici debet hic Acephalos.

Quapropter homo voracitati deditus in periculis vitiorum innumeris versari creditur, iuxta illud.

Paupertatis onus vix ganeo præterit ille,
Noctes atq; dies qui bibit, atq; vorat:
B *Illius ingluuies, crapula, immoderata voluptas*
Rerum, animæ interitum, corporis atq; facit.

Id autem stabilire videtur Plautus in Mustelaria quando scripsit.

Aedes plenas esse conuiuarum, & mulierum miserum est opus.

Præter hæc, mulieres venalem formam passim exhibentes Sirenum mores imitantur, dum suis cantibus, & nutibus, iuuenes in delicijs soporant: ipsosq; de naui diuitiarum ad litus siccum egestatis perducunt, & tandem ipsos fama, honore, atq; vita priuant; audiamus Plautum id mirificè explicantem his verbis. *Meretrices Sirenis assimilãtur.*

Meretrix meum herum miserum suis blanditijs intulit in
Pauperiem, priuauit bonis, luce, honore, atq; amicis.

Summis igitur rationibus Hugo promulgabat hæc verba. In fauo mellis duo sunt, nempe mel, & cera; in facie meretricis pariter duo, decor, & gratia, nimirum pulchritudo oris, & dulcedo sermonis conspiciuntur. Cera succendit ignem, mel præbet dulcedinem: sic meretricia pulchritudo igne libidinis inflammat carnem, & blandimento lenocinantis sermonis subuertit mentem. Quamobrem poterimus non iniuria vnà cum
C Fausto hanc germanam decantare veritatem.

Non scortum est aliud, nisi blanda, & subdola Sirena,
Quæ trahit humanum sub vada cæca genus.

Itaq; homines in hoc casu Vlyssem imitari debent, qui, vt legitur in historijs, loca Sirenarum, obturatis auribus, tutò pertransiuit. Vnde non immeritò scripsit Amos, *Aufer à me tumultum carminum tuorum, cantica lyræ tuæ non audiam.* Immò id eleganter expressit Diuus Hieronymus in Prologo, dum dixit. Nos autem ad patriam properantes lethiferas Sirenum cantilenas, surdis auribus, transeamus. Quamuis alij satius esse existiment, conspecto periculo, confestim recedendum esse: quoniam libidinem longè certius fuga, quàm dimicatione vinci posse opinantur. Ideoq; ad rem non iniucundum octastichon pigebit exarare. *Modus euitandi pericula Sirenarum. Cap. 5.*

In reliquis vitijs sequitur victoria pugnam.
Vincitur at celeri sæua libido fuga.
D *Regius huic cessit vates, huic filius, atq;*
Huic Samsom fortis vir pius, & sapiens:
His cum nec sophia, nec sis pietate, nec æquis
Viribus, arripies, si sapis ipse, fugam.
Nemo etenim, nisi qui metuet, fugietq; periclum,
Tutus ab hac poterit viuere peste diu.

Hanc sententiam veram esse nihil diffitetur Propertius: quandoquidem & ipse cecinit hunc in modum.

Longum iter ad doctas proficisci cogor Athenas,
Vt me longa graui soluat amore via.

Tandem per Sirenes possumus intelligere quascumq; voluptates, quæ blandis, & mellitis præstigijs, cunctos per mare huius vitæ nauigantes ad naufragium trahere conantur. Quapropter Virgilius scopulos Sirena tum describens multa defunctorum ossa memorauit his versibus. *Voluptates dicũtur Sirenæ.*

Iamq;

L7. Aenid *Iamq; adeo ſcopulos Sirenum aduecta ſubibat* E
Difficiles quondam, multorumq; oſſibus albos.

Nec præter rationem: propterea quod Poeta his verbis oſtendebat ruinam, & mortem, quæ laſciuas cogitationes, & voluptates per Sirenes deſignatas cõcomitari ſolent, hinc canebat quidam hunc in modum.

Cur ò mortales patimur non cognita Priſcis
Vlcera? cur peſtes, mortis & omne genus?
Cur homicidia tot, ſæui cur arma Gradiui
Iamq; diu exanguem gens miſeranda famem?
In promptu cauſa eſt, ſpreta virtute, voluptas
Regnat in orbe nocens, & vitioſa Venus.

Illi igitur facillimè ſuperabunt voluptates, qui exemplo Vlyſſis, animæ facultates, & ſenſuũ inſtrumẽta diuinis actionibus, veluti quadã cera aures referſerint: hac enim ratione iucundos voluptatum cantus ſentientes, ſentire non videbuntur. Hic etiam recenſendi ſunt amici Sirenum naturam æmulantes, qui nonniſi hypocriſi ſtudent, & F
Hypocritæ Sirenæ dicuntur. apud amicos ſemper aliquid fingunt; idq; præſtare ſolent, vt ex amicitia aliquod emolumentum haurire poſſint. Immò quemadmodum Sirenes naufragos deuorant: ita amici ſimulari aliorum carnes, nempe ſubſtantiam, & diuitias ad proprium trahunt commodum. Huius rei figura in ſacris paginis fuit Dalida, quæ tanquam Siren vafra Samſonem ſoporauit, vt illum raderet; & rodere poſſet. Quo circa ſapienter canebat ille.

Sed genus eſt varium, quod fraudibus inficit orbem
Falſus amor fallit multorum credula corda,
Nempe latens geſtat ſub lingua ſæpè venenum.

Prædictis addamus tanquàm coronidem multitudinem hominum, qui immoderatè honores appetunt: ſiquidem Ambitioſi ſirenas imitati, blandis ſermonibus, & iucundis adulationum cantibus alios decipiunt; vt ab eis ad ſummum dignitatum faſtigium
Ambitioſi dicuntur Sirenæ. eleuentur; in quo ſtatim atq; conſtituti fuerint, cæteros aſpernantur, & occidunt. Huius exemplum ſacra demonſtrauit pagina in Abimelech filio Gedeonis ſpurio, qui ſuauiſſimis verborum præſtigijs, atq; vaframentis vſus, tandem regiam dignitatem eſt G
conſecutus; at confeſtim, mutatis moribus, ſuos ſeptuaginta fratres interemit. Præterquamquòd ambitioſus tanquam formoſa ſiren à cunctis diligi, & honorari deſiderat recordatus illius carminis Iuuenalis.

Satyr. 1. *At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, hic eſt,*

Immò homines ambitione tumidi aliquando ita ſeſe efferunt, vt neglecto hominum fœtu, Deorum partum ſibi arrogent, dum ſibi perſuadent neceſſarium eſſe, vt cæteri homines eis æternos decernant honores. Id tamen ſolis Dijs competere Euripedes in Hyppolito pronunciauit.

Ενεστι γαρ δη κ' ἄν θεων γενειτόδε
Τιμώμενοι χαίρουσιν ἀνθρώπων ὑπὸ.
Ineſt enim ſanè Deorum generi hoc
Honore affici gaudent ab hominibus.

Demùm vt noſtra hæc hiſtoria veritatis ſcopum attingat: notandum eſt, quòd Sirenæ H
Syren eſt ſymbolum mendacij. mendacij ſymbolum præſeferunt: cum ſcripſerit Theognis, Principium mendacij nonnihil gratiæ participare, ſed circa finem turpe lucrum. Idq; in Sirenibus manifeſtarium euaſit. At viciſſim Muſæ veritatis vexillum repræſentant: vnde Pythagoras hanc ſententiam pronunciare ſolebat. μᾶσας σειρήνων ἡγεῖσθαι, nimirum Muſæ Sirenibus ſunt præferendæ. Hoc autem proferendum eſt, quotieſcumq; ſimplex veritas iucundis, ſed perniciosis ſermonibus eſt anteponenda. Sed aduertendum eſt, quod veritas eſt huius conditionis, vt eam ſemper Inimicitiæ perſequantur: quemadmodum per adulationem, amicitiæ pernicioſæ comparatur: libenter enim quod delectat audimus, & offendit tantùm quod nolumus. Hinc optimo iure canebat quidam.

Qui vult eſſe veritatis
Cultor, & beatitatis,
Semper hic aduerſitatis
Sentiet obſtacula.

Nihilo-

A Nihilominus ſacræ adhærentes paginæ, facere non poſſumus quin aſſeramus. *Omnes populi clamauerunt, & dixeruut. Magna eſt veritas, & prævalet.* Præterquamquòd Pſalmographus aſſeuerantius dixit in Pſalmo decimo ſexto ſupra centeſimum. *Veritas Domini manet in æternum.* Veritas igitur nunquam ſilentio eſt inuoluenda, iuxta illud. *Eſdr. c. 4.*

Quiſquis amore, metu, pretio, atq; fauore miniſtè
Non loquitur verùm, ſed benè facta ſilet.
Qui populo vt placeat, ſupplantat vera palato,
Hic Antichriſti curſor amicus erit.

LIBRI SECVNDI FINIS.

INDEX
RERVM, ET VERBORVM
Nec non diuerſarum linguarum locupletiſſimus.

A

Abides quid 278.*e.*
Abſynthiũ arcet angues 28.*e.*
Abrotonũ fugat angues 28.*e.*
Abortiui incommodi figura 150.*f.*
Abortus cauſæ 240.*f.*
Aconiti remedium 43.*c.*
Aconitum reſiſtit venenis 137.*c.*
Aconitum cur lethale 123.*d.*
Acorus. 44.*g.*
Aceti tepidi embrocha vbi conueniat 325.*d.*
Acetum cur ſanet morſus 203.*a.b.*
Acetum in morſu viperæ. 138.*e.*
Aceti virtus in morſu Aſpidum 203.*a.*
Accipenſer piſcis 265.*d.*
Accipitres expugnant Ceraſtes 178.*g.*
Acontiæ æquiuoca 252.*g. Synonyma,& etymum* 253.*a. Differentiæ* 253.*d. Mores* 254.*g. Icones* 255. 256. *Locus* 257.*d. Moralia* 258.*e. Signa,& remedia veneni* 258.*h. Vſus in medicina* 259.*a.*
Acontias herba 252.*g.*
Acontia haſta 252.*g.*
Acontiæ ſtellæ 252.*e.*
Acontiæ color qualis 253.*d.*
Acontias Geſneri 253.*d.*
Acontiæ alterius deſcriptio 254.*f.*
Acontias Bellonij 255.
Acontias alter 256.
Acus piſcis Ariſtotelis 297.*a.*
Achillinorum mentio 86.*c.*
Adamas venenoreſiſtit 142.*f.*
Adulteri aſſimilantur beſtijs 153.*b.*
Adulterij ſimulacrum 102.*f.*
Adulteri ſupplitium 241.*b.*
Ægypti Elati filij mors qualis 37.*d.*
Æoli Thebarum regis fabula 334.*f.*
Ætatis ſimulacrum 376.*e.*
Ætatis hieroglyphicum 77.*d.*
Æſculapius ſub ſpecie Serpentis cultus 99.*a.*
Æſculapij icon qualis 351.*c.*
Æſculapij ſimulacrum deſtructum 100.*e.*
Æſculapij ſimulacrum multiplex 224.*g.*
Æſculapij ſtatua vbi 103.*d.*
Aer igneus vbi ſit 220.*f.*
Æternitatis hieroglyphicum 374.*h.*
Aſis quid ſit 111.*a.*
Africæ ſimulacrum 154.*h.*
Afrodius qnid ſit 180.*g.*
Agarico gentes Agaria vtuntur 44.*g.*
Agens vniuerſale, & particulare quid 413.*a.*
Agricolæ dementati ob necem aſpidis hiſtoria 209.*b.*
Alopecia 3.*a.*
Alopeciæ remedia 105.*b.* 159.*d.*
Alius peccat, altus plectitur 81.*c.*
Alexandri magni matris ſomnium 97.*a.*
Alciſmus animal 237.*a.*
Alcibiadium qua planta 137.*e.* 144.*f.*
Albumizis oui virtus 185.*c.*
Allium Serpentibus inuiſum 28.*e.*
Allij miranis 24.*g.*
Ampelopraſſum 44.*g.*
Ambroſia antidotus 45.*c.*
Amoris quatuor ſymbola 345.*c.*
Amoris laſciui hieroglyphicum 79.*a.*
Amor cauſa omnium 345.*b.*
Amputatio partis in morſu viperæ 136.*g.*
Amatorium vulnus qua figura notetur 150.*g.*
Amantes cur fatui 227.*b.*
Ambitioſi cur ſirenæ dicti 426.*g.*
Ammon Abbas duos ſerpentes habuit 90.*e.*
Ammoditis æquiuoca 167.*c. Etymum, & ſynonyma* 167.*d. Forma, & deſcriptio* 168.*h. Icon* 169. *Natura, & locus* 170.*e. Signa,& remedia veneni* 170.*g.*
Ammodites quomodo viperæ ſimilis 160.*e.*
Ammodites piſcis 167.*c.*
Ammodites quare cornutus 168.*g.*
Ammobates 168.*f.*
Ammobate non ſunt Libyes 306.*f.*
Amphisbænæ æquiuoca 236.*g Synonyma,& etymum* 236.*h. Deſcriptio* 237.*b. Icon* 239.

Locus, & mores 239.d. *Signa, & remedia veneni* 240.g. *Hieroglyphica* 241.b. *Moralia* 241.d. *vſus in varijs* 242.h.
Amphisbæna piſcis 236.g.
Amphiſilena animal 237.a.
Amphisbænæ opinio ex Matthiolo 237.d.
Amphisbenę opinio ſecundũ Heſychium 237.d.
Amphisbæna marina vbi capiatur 238.f.
Amphisbæna cur cæcutiat 238.g.
Amphisbænæ greſſus qualis 238.g.
Amphisbænæ deſcriptio ex Nicandro 238.h.
Amphisbænæ vigilantia 240.e.
Amphicephalon animal 236.h.
Ames quid ſit 306.g.
Anagyrus Nicandri 35.c.
Anagallis 44.g.
Anchuſa anguibus inuiſa 27.d. 137.b.
Anchuſæ ſpecies quædam dicitur Serpentina 50.e.
Andrias quid ſit 260.f.
Andrius quid 278.c.
Ancilla ſpiritu Pythonis agitata 377.a.
Anguillarum generatio artificioſa 412.f.
Anguillarum natura qualis 401.f.
Anguillarum duplex genus 412.f.
Anguillæ terreſtres Americanorum 307.d.
Anguillæ hiſtoria ſcitu digna 28.g.
Anguillæ etymum 49.b.
Anguillæ, & Serpentis apologus 68.h.
Anguillæ Serpentibus amicæ 28.g.
Anguillæ ſexu non diſtinguuntur 411.d.
Anima peccantis dicitur Serpens 71.c.
Animal rarum Papiæ viſum 409.a.
Animal quodcumq; an gigni poſſit ex putri materia 411.b.
Animal ſine pedibus gradiens quale 92.d.
Animal quale deglubtum viuat 92.f.
Animal tetracephalon 338.e.
Animal bucculentum quale 268.g.
Animal quadraginta quatuor vocatum 303.c.
Animal viſu, & tactu nocens 369.b.
Animal Baſiliſco congener 312.f.
Animalia ouipara quali cute tegantur 8.g.
Animalia ex putri nata vbi 378.g.
Animalia ex putri an caſu gignantur 412.h.
Animalia icta viperæ perennia 133.d.
Animalia longæ vitæ quæ 156.h.
Animalia ex ſemine, & ſine orta, an eiuſdem ſpeciei 414.g.
Animi elegantia cum pulchritudine corporis copulanda 293.c.
Anger quid ſit 215.d.
Anginæ remedia 155.d
Angoris ſimulacrum 101.b.
Anguiculus 49.a.
Anguis triceps vbi viſus 413.b.
Anguis Æſculapij æquinoca 268.g. *Synonyma & etymum* 268.h. *Differentiæ* 269.d. *Icones* 270. 271. *Sceleton* 273. *Deſcriptio* 272.f. *Anatomica* 272.g. *Natura, & locus* 272.h. *Simulacra* 272.g. *Moralia* 274.h.
Anguis Aeſculapij vulgaris icon 270.
Anguis nigri Aeſculapij icon 271.
Anguis Æſculapij ſceleton longum 272.h.
Anguis Aeſculapij morſus incommoda 274.e.
Anguis Aeſculapij odor gratus 274.e.
Anguis generis promiſcui 3.d.
Anguis etymum 3.d.
Anguis cur Pſyllis populis non noceat 25.a.
Anguigenæ qui 24.b.
Anguitenens qui 53.e.
Angues cornuti qui 173.a.
Anguium Septentrionalium proprietas 263.b.
Angues innocui vbi 269.d.
Angues aligeri qui 416.f.
Angues pennati 416.f.
Anguium genus prolificum 395.c.
Antidotus Heraclidis 45.c.
Antidotus ex terra lemnia 45.c.
Antidotus Eupatoris ex ſcinco 45.c.
Antidotus Aelij Galli 45.c.
Antidotus Democratis 45.c.
Antidotus Adriani ad ictus venenatos 45.d.
Antidotus Apollodori 138.f.
Antidotus ruſtici medici 138.e.
Antidotus Auicennæ 138.g.
Antidotus Galli 138.g.
Antidotus Antipatri quæ ſimplicia recipiat (203.d.
Antidotus noua ad morſum aſpidum 204.b.
Antichriſtus aſſimilatur Baſiliſco 372.b.
Antichriſtus per Ceraſtem ſignificatur 179.d.
Antonini Pij moneta 337.a.
Antonij Mirandulæ Canonici regularis mentio 368.f.
Anthropophagi populi vbi 359.d.
Anni hieroglyphicum 341.d.
Apeſanti mors qualis 37.d.
Aphat animal quale 408.g.
Aprocamelus animal quale 408.b.
Anni temporum ſimulacra quatuor 352.e.
Aparine qualis planta 125.d.
Aparine ad quid valeat 44.g.
Apes vt ad aluearia reuertantur quid agendum 108.e.
Apum virtus 45.b.
Apollinis ſimulacrum cum Serpente 98.b.
Apollinis pulchra ſtatua vbi 103.c.
Apollo Draconis Inſignia reportat 351.a.
Apollo cur Pythius dictus 380.e.
Appetitus humani ſimulacrum 102.g.
Appetitus vt excitetur quid præſtandũ 225.c.
Appetitus diffi cultas enodanda 227.b.

INDEX.

Aquila odit Serpentem 25. *a.*
Aquilæ & Draconis diſſenſus 223. *b.*
Aqua commendatur in ictu Serpentum 32. *b.*
Aqua quintæ eſſentiæ Matthioli 45. *d.*
Aqua viperarum veneno reſiſtens 140. *g.*
Aqua viperarum alia 162. *e f.*
Aqua circulatoris cuiuſdam 204. *b.*
Aquæ marinæ virtus 205. *b.*
Ariſtolochiæ mentio 252. *e.*
Ariſtolochiæ mentio 137. *b.*
Ariſtolochia rotunda anguibus reſiſtit 32. *f.*
Ariſtolochia longa ad quid 44. *g.*
Ariſtoteles non nouit generationē omnium animalium 412. *e.*
Arges Serpens 4 *g.*
Argoli ſerpentes qui 306. *f.*
Armene animal 362 *g.*
Armilla 3. *a.*
Aranei, & anguis antipathia 27. *e.*
Araneus piſcis 301 *c.* 312. *g.*
Argentum viuum in congregandis ſerpentibus adhibetur 33. *a.*
Argenti viui natura 44. *e.*
Arbores ad ictus ſerpentum 44 *f.*
Arborum glandiferarum vis 264. *b.*
Ara cum Serpente quid ſignificet 86. *f.*
Araldus Noruegianus Draconem necat 335. *c.*
Araxa meretrix quomodo figurata 150. *f.*
Ari radix aduerſatur aſpidi 200. *b.*
Ari ſpecies quinq; 328 *f.*
Ariſari ſpecies duæ 228. *f.*
Aracis ſerpens 248. *g.*
Aſellus quid ſit 302 *g.*
Aſini pulmo ad quid 31. *c.*
Aſiæ icon cum ſerpentibus 100. *b.*
Aſphodellus arefactus ad quid 178. *e.* 185. *c.*
Aſpidis aquiuoca 192. *b. Synonyma, et etymum* 193 *b. Differentiæ* 193. *d. Deſcriptio* 195. *c. Icones* 196. 197. *Natura, & mores* 198. *f. Locus* 199. *d. Antipathia, & ſympathia* 200. *g. Veneni ſigna* 201. *b. Veneni medela* 202. *g. Epitheta* 205. *c. Denominata* 206. *f. Myſtica, & allegorica* 206. *g. Moralia* 207. *b. Hiſtorica* 209. *a. Prouerbia* 209. *d. Miracula* 210. *g. Hieroglyphica* 210. *g. Emblemata* 211. *a. Phrenoſchemata* 211. *d Simulacra* 212. *f. Vſus in cibis* 213. *b. Vſus in medicina, & in variis* 213. *c.*
Aſpis ſurda quæ 6. *b.*
Aſpis cornuta quæ 168. *g.*
Aſpidis Belloniĳ icon 169. *a.*
Aſpis inſula 192. *b.*
Aſpis ſcutum ſignificat 192. *b.*
Aſpis promontorium 192. *b.*
Aſpis Vrbs 193. *a.*
Aſpis athaes 193. *c.*
Aſpidis ſpecies tres ſecundum Galenum 194. *e*
Aſpidum tubercula qualia 198. *e.*
Aſpidum color qualis 194. *f.*
Aſpis chelidonia cuius ſit longitudinis 194. *f.*
Aſpis tabifica qualis ſerpens 190. *b.*
Aſpis cherſea quæ 194 *f.*
Aſpis acontias 253. *b.*
Aſpis Ptyas quæ 194. *f.*
Aſpis hæmorrhois 180. *f.*
Aſpidis ſpecierum etyma 194. *b.*
Aſpides noſtrates vbi 195. *b.*
Aſpidum dentes quales 195. *c.*
Aſpidis deſcriptio ſecundum Nicandrum 195. *d.*
Aſpidis ſpecies quædam colore ſubuiridi 197. *a.*
Aſpidis nonniſi aſſociata egreditur 198. *g.*
Aſpis cur viſum habeat imbecillum 198. *g.*
Aſpis auditum habet vigilem 198 *g.*
Aſpidis vulnus quando lethalius 199. *a.*
Aſpis Ægypto magis familiaris 200. *f.*
Aſpis cur dicatur ſurda 205. *c.*
Aſpis cur dicatur ſomnifica 205. *d.*
Aſpis cur dicatur ſiccа 206. *e.*
Aſpidis morſus prouerbium 209. *d.*
Aſpis à vipera prouerbium 210. *e.*
Aſpis obturans aures quid ſignificet 211. *d.*
Aſpidum oua qualia 199. *d.*
Aſpides non ſunt in Gallia 199. *d.*
Aſpides delectantur regione calida 199. *d.*
Aſpidum vſus in ſupplicĳs 213 *d.*
Aſpidum locus ex mente Veterum 210. *f.*
Aſpidum generatio apud Ægyptios 209. *b.*
Aſpides quomodo condiantur 213. *b.*
Aſpidibus populi familiares qui 201. *a.*
Aſpidiſcos quid ſit 206 *f.*
Aſpidas vocabant campos 206. *f.*
Aſter atticus 44. *g.*
Aſtrologi taxantur 227. *d.*
Aſtrologiam quis Græcos docuerit 332. *g.*
Aſtroites lapis qualis 229. *b.*
Athenienſium rex quis primus 80. *g.*
Auis pugnax quæ 406. *e.*
Auis ſimilis merulæ ex putri materia genita 18. *f.*
Auis ſana quæ 88. *e.*
Aues migratoriæ quæ 407. *f.*
Aues vt pennas mutent quid agendum 107. *a.*
Auari ſerpentibus ſimiles 75. *b. c.*
Auari ſitis demonſtratur 383. *c.*
Auari hominis conditiones 224. *e.*
Auari hieroglyphicum 77. *d.*
Auarus æmulatur aſpidem 207. *c.*
Auarus vocatur Draco 343. *a.*
Auarus aſſimilatur api 383. *d.*
Auri cupiditas infinita 382. *f.*
Aurium affectarium remedia 105. *d.*
Aulicus demorſus à vipera 134. *e.*

Auceps demorsus à Dipsade 228. *g.*
Auicennæ opinio circa productionem animalium 413. *d.*

B

Baccharis 44. *h.*
Balsamum radicale quale 12. *e.*
Balsamum ad ictus Serpentum 44. *f.*
Babyloniæ muri ex qua materia constructi 34. *f.*
Baron Serpens 269. *b.*
Basiliſci Aequiuoca 361. *a. Synonyma, & Etymum* 362. *c. Differentiæ* 362. *h. Icon* 363. *d. Deſcriptio* 364. *c. Greſſus, & Locus* 365. *c. Antipathia* 365. *d. Icon alia* 366. *Generatio* 367. *b. Natura* 369 *b. Veneni ſigna* 371. *c. Remedia veneni* 372. *e. Allegorica, & Moralia* 372. *h. Miracula* 374. *c. Hieroglyphica* 374. *g. Phrenoſchemata* 374. *h. Simulacra* 375. *d. Vſus* 376. *f.*
Basiliſcus Numeriani filius 361. *b.*
Basiliſcus Verenæ frater ibidem.
Basiliſcus Rex Romanorum ibidem.
Basiliſcus Epiſcopus in Ponto, ibidem.
Basiliſcus piſcis 361. *c.*
Basiliſcus ſtella. ibidem.
Basiliſcus minor quid ſit. ibidem.
Basiliſcus bombardæ ſpecies 361. *d.*
Basiliſci ſyluestris origo 363. *a.*
Basiliſci ſyluestris deſcriptio 365. *a.*
Basiliſci Greuini icon 366. (*a.*
Basiliſci cadauer cur in tẽplis ſuſpẽderetur 367.
Basiliſci ſimulacrum apud Aegyptios quomodo fingeretur 375. *c.*
Basiliſcus ſyluestris in Saxonia 363. *b.*
Basiliſcus viuens in ſolitudine Africæ 363. *d.*
Basiliſcus ex raia efficius 364. *f.*
Basiliſcus Romæ necatur 374. *f.*
Basiliſcus Chymiſtarum quid ſit 51. *d.*
Bdelium 45. *d.*
Bellua Lernæ quæ 386. *g.*
Benantis mors qualis 37. *d.*
Berniclæ aues quomodo generentur 410. *b.*
Berniclæ aues ſunt animalia perfecta 411. *c.*
Beſtia polycephalos 387 *b.*
Betula folia vbi non deponat 22. *f.* 263. *c.*
Betonica anguibus inimica 27. *d.*
Bibones comparantur Dipſadi 224. *f.*
Bibacis hominis hieroglyphicum 229. *b.*
Bicipitij hieroglyphicum 241. *b.*
Biſtorta Loniceri quæ 49. *d.*
Biſtorta Herbariorum 137. *c.*
Bitumen 45. *b.*
Bitumen ad Serpentes valet 34 *e.*
Blattaria 44. *h.*
Boa ſerpens 266. *g.* 279. *b.*
Boa vernacula quæ 279. *b.*
Boa tumoris genus 295. *a.*
Boa magnus ſerpens 295. *d.*
Boa morbi genus 294. *h.* 295. *a.*
Boua quid ſit 295 *b.*
Boæ æquiuoca 294. *h. Synonyma, & Etymum* 295. *b. Natura* 295. *d.*
Boues, vt toto anno valeant 107. *e.*
Boues timore Draconis correpti 402. *f.*
Bombardæ ænigma 361. *d.*
Boncompagnæ familiæ mentio 349. *a.*
Bononiæ Ciuitas parit bona 350. *g.*
Braſſicæ vis 137. *c.*
Bruta à viperis denominata 143. *d.*
Bryinus quid 259. *d.*
Bryoniæ mentio 44. *h. Et virtus* 137. *c.*
Bryonia vbi dicatur colubrina 50. *f.*
Bufonis lapis quomodo venenũ detegat 142. *f.*
Bufo cauda anguina 61. *d.* 63. *a.*
Burgheſiæ familiæ mentio 350. *f.*
Butriſa quid ſit 306. *g.*

C

Calx cum oleo vbi conueniat 283. *d.*
Calabricus ſerpens qualis 277. *c.*
Cadmi fabula 333. *c.*
Cadmus cum Hermione in anguẽ mutatus 66. *c.*
Cadmi ſocij à Serpente necati 65. *b.*
Caduceus Mercurij cur ſerpẽtib. inſignitus 68. *c.*
Caduceus Mercurij in quibus monetis fuerit vſus 86. *c.*
Caduceꝰ in manu ſimulacri quid ſignificet 86. *f.*
Calamenthi tres ſpecies 35. *a.*
Callionymus piſcis 167. *c.*
Calumniæ ſimulacrum 375. *d.*
Canopus gubernator nauis Menelai quomodo perierit 37. *d.*
Canobus quis 183. *b.*
Cathartica medicamẽta quando adhibẽda 41. *d.*
Capparis nomina 50. *f.*
Capparim odio habent ſerpentes 27. *d.*
Capræ multæ partes medẽtur ictib. ſerpẽtũ 43. *b.*
Capræ nigræ lac medetur morſui ſerpentũ 43. *b.*
Caprea demorſa à vipera quomodo liberata 136. *g.*
Caprifici virtus 45. *b.*
Caprillum ſtercus ad quid 137. *b.* 139. *a.*
Caprimulga Serpens 266. *g.*
Carthamus 45. *b.*
Catuli Serpentini qui 49. *b.* (136. *c.*
Canis rabidi remedia ad ictum viperæ valent
Cane peius & angue prouerbium 83. *c.*
Candei populi qui 104. *e.*
Canes Draconem necant 335. *d.*
Cantabrica vbi dicatur ſerpentina 50. *e.*

INDEX.

Cancri fluuiatilis virtus 137.a.
Carbonarius Serpens 287.d.
Caro cur dicatur Siren 424.f.
Carnium pluuia 409.e.
Casus nonnullorum, qui demorsi a vipera interierunt 132.e.f.
Castitatis simulacrum 101.b.
Castoreum cum vino ad quid 178.f.
Causticum ex vipera 159.d.
Causos Serpens 214.h.216.e.
Causidici assimilantur serpentibus 275.a.
Capanei Insigne 399.c.
Cæsaris symbolum 409.b.
Cæsaris Dict. III. numisma 337.b.
Cæciliæ æquiuoca 243.c. Synonima, etymum 244.e. Differentiæ & descriptio 244.g. Icones 245. Natura, & mores 246.f. Vsus in medicina 246.g.
Cæcilia nomen proprium mulierum 243.c.
Cæcilia familia quæ. ibidem.
Cæcilia Imperati quod genus animalis. ibidem.
Cæcilia marina 243.d.
Cæcilia oppidum Hispaniæ 243.c.
Cæcilia aquatica an detur 244.g.
Cæcilia vulgaris quæ 245.a.
Cæciliæ color 244.b.
Cæciliæ dentes quales 246.e.
Cæciliæ oculi qui. ibidem.
Cæciliæ gressus. ibidem.
Cæciliæ partus 246.f.
Cæciliæ morsus remedia 246.g.
Cæcula 244.f.
Cæriala 244.f.
Cascaucella Serpens. 6.e.
Catti pinguedo ad quid 31.e.
Cedriæ virtus 278.f.
Cedrus fugat Serpentes 32.e.
Centaureæ virtus 44.h.
Centaurus felle Hydræ necatur 390.f.
Ceraſtæ qui 171.c.
Ceraſtia 171.c.
Ceraſtia quid 171.b.
Ceraſtis maxillaris mentio 172.g.
Ceraſtibus redundat Africa 176.h.
Ceraſtis temperamentum 176.g.
Ceraſtis greſſus 173.d.176.f.
Ceraſtes quot habeat cornua 7.c.
Ceraſtis æquiuoca 171.a. Synonyma, & etymum 171.d. Differentiæ 172.g. Deſcriptio 173.b. Icones 174.& 175. Natura, & mores 176.e. Locus 176.h Veneni ſigna 177.b. Medela 178.c. Epitheta 178.h. Moralia 179.a. Vſus in medicina 179.c.
Ceraſtis deſcriptio ex Bellonio 173.b.
Ceraſtes inſecti genus 171.a.
Ceraſtes nomen promiſcui generis 171.d.
Ceraſtes Cerui epitheton 171.b.
Ceraſtes nomen viri 171.b.
Ceraſtes cometæ ſpecies 171.b.
Ceraſtes piſcis 171.b.
Ceraſtes cur crinalis dicatur 178.h.
Ceriſtalis quid 122.e.
Cerui quo tempore non ediles 26.f.
Ceruorum duplex genus. ibidem.
Ceruorum multæ partes venenis reſiſtunt 31.b
Cerui etymum 49.c.
Cerui maris genitale ad quid 137.a.
Cerui coaguli virtus. ibidem.
Ceruonis deſcriptio 266.h.
Ceruonis anguis meminit Faloppius 266.g.
Cerati viperini virtus 156.f.
Ceratum viperarum quale 162.e.
Centrina, ſeu centrites quid 168.e.
Cereris ſimulacrũ quomodo fingeretur 358.c.
Cepa colubrina quæ 50.g.
Cepa cum aceto ad quid 138.f.
Cenchri æquiuoca 247.a Synonyma, & etymũ 247.c. Deſcriptio 249.a. Natura 249.c. Icon 250. Locus 251.a. Veneni ſigna 251 c. Medela 252.e.
Cenchros 247.a.
Cenchris. ibidem.
Cenchrites. ibidem.
Cenchrines. ibidem.
Cenchrias. ibidem.
Cenchrus ſemen 247.b.
Cenchris auis. ibidem.
Cenchrus adamantis genus. ibidem.
Cenchrites gemma. ibidem.
Cenchrites genus herpetum 247.c.
Cenchrus animantes flagellat 249.c.
Cenchri color 249.a.
Cenchri greſſus 249.d.
Cenchris Veterum Bellonij 250.e.
Cenchri morſus generat putredinem 251.d.
Centipeda quid ſit 402.g.
Cecropis filiæ quot fuerint 332.f.
Chamælæa, & chamæleon confunduntur 214.g.
Chamæleontis, & Serpentis inimicitia 27.b.
Chamædrys 44.h.
Chamæpitis 44.h.
Chamæciparissus 35.b.
Charitatis ardore homines mouentur 354.e.
Chelidonium 44.h.
Cherſydrus 6.g.253.b.
Cherſydri ceruix qualis 8.f.
Cherſydal quid 260.f.
Chelydrus animal 260.f.
Cherſydrus ſerpens qualis 277.b.
Cherſydrus Nicandri quid ſit 277.c.
Cherſydrus piſcibus, & ranis veſcitur 279.c.
Cherſydrus Greuini 280.e.

INDEX.

Chrisantemum valentinum dicitur herba Serpentis 50 g.
Christus dicitur virga mystica 70.e.
Christus Serpens mysticus 70.e.
Christus coluber dictus 70.f.
Christus mortem extinxit 148.g.
Christianæ virginis miraculum 210.f.
Chrysocephalos 362.h.
Cibus Serpentum iuxta opinionem Arist. 23.b.
Ciconiæ stomachus ad quid 203.b.
Ciconiæ medentur morsui Cenchri 252.f.
Ciconiæ cur odio habeant Serpentes 25.c.
Cimices Serpentibus aduersantur 200.b.
Cinnabaris Plinij quid sit 329.b.
Cinnabaris factitia 329.c.
Citri virtus admiranda 203.a.
Clinopodium 44.h.
Cleopatræ interitus qualis 199.a
Cleopatræ ancillarum nomina 191.b.
Cleopatræ mors cur difficilis cognita 201.b.
Cleopatræ statua 213.a.
Cælestis vis qualis 213.b.
Cocatrix quid sit 327.d.
Colocassia florem, & pistillum emittit 328.f.
Colocassion remedium toxici 392.f.
Colici affectus remedia 105.d.
Color cutis cur in morsu viperæ varius 135.a.
Coluber pro Serpente 3.c.
Coluber pro Hydro 3.d
Coluber Columellæ quid sit 48.c.
Coluber sacer qui 193.c.
Coluber Thebanus qui 172.c.
Coluber aquatilis quale animal 277.c.
Colubri etymum 3.c.
Colubri morsus cura 284.f.
Colubra quid sit 3.d.
Colubræ ventris cacæ quales 3.d.
Colubræ dicebantur Furiæ 48.h.
Colubraria insula 21.a.53.a.
Colubriferum monstrum 49.b.
Colubrina bombardæ species 53.d.
Collyria cum cinere viperæ 159.d.
Columba viua dissecta ictui Serpentis conuenit 43.a.
Conizæ est triplex 35.b.
Confectio Hermetis 46.c.
Concordiæ simulacrum 101.c.
Conscientiæ simulacrum 101.b.
Contemptus voluptatum 101.d.
Coniugij reuerentia quæ 153.a.b.
Contagionis simulacrum 376.e.
Conuersionis simulacrum 401.a.
Concupiscentia quotuplex 424.f.
Coronopus dicitur Serpentina 50.e.
Corona querna cui concederetur 351.c.
Cornua, & vngulæ animalium ad quid 142.c.
Cornu Serpentis virtus 142.g.
Cornu Cerui ad quid 45.b.
Cornix scorpium prouerbium 83.c.
Cornu capræ, vel damæ ad quid 34.e.
Corui, & Serpentis apologus 69.a.
Cortina tripodis Phæbi ex qua materia 107.c.
Corruda 44.h.
Crocodili terrestris stercus ad quid 31.c.
Creta insula habet viperas 172.b.
Crocis herba 144.e.
Cristalis quid sit 172.c.
Crapula fugienda 226.e.
Crapula quid præstet 424.h.
Cracus Polonorum princeps Draconem interemit 327.a.
Cruciator Serpens qui 215.d.
Cucumis anguinus cur ita dictus 50.f.
Cucurbita anguina quæ 50.f.
Cucurbitulæ an conueniant in ictu serpentum 42.e.
Cuminum syluestre 44.h.
Cuffi Serpentes qui 194.g.
Custodiæ simulacrum quale 358.b.
Cydonia toxici remedia 392.h.
Cyclaminus 44.h.
Cynoglossa minor qua 144.f.
Cynoglossa 44.h.
Cyperus 44.h.

D

Dactyli marini qui 411.a.
Dæmon Euã decipiens cur potius Serpentis, quàm Columbæ formam induerit 91.d.
Dæmones omnes cur Serpentes dicti 71.a.
Dæmones Pythones nominantur 340.f.
Dauci virtus 44.h.
Detractores similes aspidibus 208.e.
Detractores taxantur 227.c.
Detractores cur similes Serpentibus 76.h.
Detractores Pythoni comparantur 384.h.
Delatores similes iaculis 258.e.
Dentes humani ad quid 138.b.
Dentitionis remedium 155.d.
Dendrogaila 260.f.
Deus vltionum quando dictus 352.g.
Deus vocatur Alpha, & Omega 252.e.
Deliastæ qui 380.g.
Demetrij Phalerei mors qualis 33.c.
Democratiæ simulacrum quale 100.b.
Diaboli symbolum vipera 146.e.
Diabolus Serpens dicitur 70.h.72.b.
Diabolus cur appellatur Draco 340.g.342.e.
Diabolus comparatur ad Dipsadem 207.b.
Diabolus Cerasti assimilatur 179.b.

Diabolus comparatur Basilisco 373.*b.*
Diabolus Dipsadi similis 228.*e.*
Diabolus cur Siren dictus 424.*g.*
Diademata regum Ægypti qualia 210 *g.*
Diamaton quid sit 45.*c.*
Dictamnum 44.*b.*
Dictamnum fugat Serpentes 32.*e.*
Dictamnum album 137.*d.*
Diacidnes quid sit 145.*b.*
Diogenes speculo delectabatur 293.*d.*
Dipsas discrepat à vipera 6.*g.* 316.*g.*
Dipsas non est in Italia. ibidem.
Dipsas non habet varietatem colorum 217.*b.*
Dipsas Tantalo similis 217.*d.*
Dipsas ictu sitim excitat 219.*a.*
Dipsadis locus natalis 217.*a.*
Dipsades versantur in solitudine 217.*c.*
Dipsadis morsus symptomata 219.*c.*
Dipsadis descriptio ex Luciano 220.*g.*
Dipsadis morsu læsus cur crucietur siti 223.*c.*
Dipsaais morsus reddit hominem similem Hydropico 221.*b.*
Dipsadis morsus immedicabilis 222.*f.*
Dipsas est terra arida 214.*f.*
Dipsas spinæ genus 214.*f.*
Dipsades Danai filiæ 214.*g.*
Dispadis æquiuoca 214.*e. Synonyma, & etymum* 215.*c. Differentiæ* 217.*f. Descriptio* 216.*h. Natura* 217.*c. Icon* 218. *Locus* 220.*e. Signa veneni* 221.*a. Medela* 222.*f. Mythologica* 223.*b. Moralia* 224.*e. Emblemata* 228 *f. Hieroglyphica* 229.*b.*
Discordiæ simulacrum 102.*f.*
Diuitis mendici phrenoschema 347.*d.*
Diuretica medicamenta vbi conueniant 222.*g.* 268.*e.*
Domus vt Serpentibus plena appareat 18.*f.* 107.*b.*
Dolor inguinum comitatur morsum Ceraſtis 177.*c.*
Dolorum remedia 242.*h.*
Draconis æquiuoca 312.*f. Synonyma, & etymum* 314.*f. Differentiæ* 317.*a. Descriptio* 319.*d. Mores* 320.*h. Coitus, & partus* 321.*c. Locus* 321.*d. Victus* 322.*g. Antipathia* 323.*b. Venenum* 324.*h. Veneni signa, & remedia* 325.*c. Fugãdi, & capiẽdi ratio* 326.*f.* Denominata *& cognominata* 327.*b. Epitheta* 330.*g. Fabulosa* 331.*a. Prouerbia* 334 *h. Historica* 335.*a Numismata* 337.*a. Miracula* 337.*c. Prodigia, & præsagia* 339.*a. Somnia* 339.*c. Mystica, & allegorica* 340.*e. Hieroglyphica* 341.*d. Moralia* 342.*e. Emblemata, & symbola* 344.*e. Phrenoschemata* 346.*h. Insignia militaria, & gentilitia* 348.*g. Allusiones symbolicæ* 350.*g. Simulacra* 356.*e. statuæ* 359.*b. Vsus in cibis* 359.*d. Vsus in medicina* 360.*e. Vsus in variis* 360.*g.*
Draco pro serpente 4.*f.*
Draco alatus Bononiæ visus 421.*b.*
Draco marinus Plinij 296 *f.*
Draco nomen proprium virorum 312.*f.*
Draco grammaticus 312.*f.*
Draco medicus. ibidem.
Draco piscis 312.*g.*
Draco domorum 312.*g.*
Draco herba 313.*a.*
Draco arbor. ibidem.
Draco flumius. ibidem.
Draco vitis. ibidem.
Draco volans 313.*a.* 313.*d.*
Draco cælestis 313.*b.*
Draco diabolus 313.*c.*
Draco chymistarum quid sit 313.*c.*
Draco mons. ibidem.
Draco nomen laquei. ibidem.
Draco nomen fistulæ 313.*d.*
Draco ex lupo, & aquila 317.*d.*
Draco cur difficulter comprehendi possit 320.*g.*
Draco quando sibilum emittat 320.*h.*
Draco ex India delatus 322.*e.*
Draco syluestris herba 328.*c.*
Draco hortensis herba. ibidem.
Draco cur inter duas Vrsas locatus 332.*e.*
Draco pastoris nomen 332.*g.*
Draco lanouinus 333.*b.*
Draco non audet mordere improbos prouerbium 334 *h.*
Draco Chiorum qualis 335.*a.*
Draco altorem suum tutatur 335.*d.*
Draco pusionis custos 336.*f.*
Draco Babyloniorum qualis 337.*c.*
Draco vi Deiparæ Virginis extinguitur 337.*d.*
Draco cur pingatur apud simulacrum D. Margaritæ 338 *f.*
Draco à S. Hilarione necatur 338 *f.*
Draco præsagit potentiam 339.*a.*
Draco præsagit dignitates 339.*c.*
Draco in gemmis cælatus, & per quietem visus quid indicet 339.*d.*
Draco conculcans aquas quid denotet 340.*f.*
Draco vinctus ab Angelo quid indicet 340.*g.*
Draco Delphicus 377.*c.*
Draco apteros Greuini 379.*a.*
Draco Bononiensis quo tempore inuẽtus 400.*e.*
Draco Bononiensis fuit tardi motus 405.*d.*
Draco nunquam visus in Europa 406.*g.*
Draco magnus denotat Luciferum 340.*e.*
Draco magnus mulieri parituræ assistens quid demonstret 340.*g.*
Draco septiceps *in Apocalypsi quid significet* 341.*b.*

Draco cũ elephante pictus quid designet 346.*f.*
Draco ad fores Palatij 346.*h.*
Draco cum Aquila supra sphæram 347.*d.*
Draco pingitur in Insigni gentilitio multarum familiarum 348.*h.*
Draco apud Ægyptios erat hieroglyphicum Regis 351.*b.*
Draco truncata cauda quid indicet 352.*f.*
Draco horti Hesperidum quid designet 355.*a.*
Draco viuus vbi coleretur. 356.*h.*
Draco cur addatur simulacro Michaelis Archãgeli 358.*h.*
Draco repertus in macerijs domº dirutæ 363.*b.*
Draco ex lupo, & aquila 317.*d*
Draco cur difficulter comprehendi possit 320.*g.*
Draco quando sibilum emittat 320.*h.*
Draco ex India delatus 322.*e.*
Draco syluestris herba 328 *e.*
Draco hortensis herba. ibidem.
Draco cur inter duas Vrsas locatus 332.*e.*
Draco pastoris nomen 332.*g.*
Draco lanouinus 333.*b.*
Draco non audet mordere improbos prouerbium 334.*h.*
Draco Chiorum qualis 335.*a.*
Draco altorem suum tutatur 335.*d.*
Draco pusionis custos 336.*f.*
Draco Babyloniorum qualis 337 *c.*
Draco vi Deiparæ Virginis extinguitur 337.*d.*
Draco cur pingatur apud simulacrum D. Margaritæ 338.*f.*
Draco à S. Hilarione ne catur 338.*f.*
Draco præsagit potentiam 339.*a.*
Draco præsagit dignitates 339.*c.*
Draco in gemmis cælatus, & per quietem visus quid indicet 339.*d.*
Draco conculcans aquas quid denotat 340.*f.*
Draco vinctus ab Angelo quid indicet 340.*g.*
Draconis & serpentis etymologia eadem 312.*h.*
Draconis etymum ex Scaligero 314.*f.*
Draconis intestinum longum centum, & viginti pedes 317.*c.*
Draconis dentium numerus 320.*e.*
Draconis discrimen ratione cristarum 320.*f.*
Draconis caudæ inest magna vis 320.*h.*
Draconis partus monstrificus 321.*b.*
Draconis morsus qualis 324.*h.*
Draconis sanguis lethalis 325.*b.*
Draconis fel apud Chymistas quid 330.*e.*
Draconis cauda apud Chymistas quid 330.*f.*
Draconis cauda, & caput apud Astrologos quid. ibidem.
Draconis fel sub specie mellis prouerbiũ 334.*h.*
Draconis icon aues per terre facit 336.*h.*
Draconis Apocalypsis caudæ expositio allegorica 341.*c.*
Draconis simulacro gemma insignita 350 *e.*
Draconis præsagia quæ 350.*h.*
Draconis figura in Acolopilis 356.*f.*
Draconis caput sub limine 356.*g.*
Draconis simulacrum diabolicum 356.*g.*
Draconis effigies cur simulacro Mineruæ adderetur 357.*b.*
Draconis icon cur pingeretur cum Æsculapio 357.*c.*
Draconis icon cur adderetur simulacris Heroum 358.*g.*
Draconis Bononiensis descriptio 402.*h.*
Draconis Bononiensis pedũ situs 302.*b. Squamæ quales* 403.*c. Extremitas caudæ qualis. ibidem. Dentes, & oculi quales.* 403.*d. Icon* 404. *Generatio* 405. *An aliunde migrauerit* 406.*e. An cum pluuia deciderit* 407.*c. An ex congressu diuersorum animalium natus* 408.*f. An ex putri materia genitus* 410.*h.*
Draconis Bononiensis vera generatio 415.*a.*
Draconis alati icon ex Gesnero 419.
Draconis alati figura ex Perco 420.
Draconis Æthiopici icon 422.
Draconis Æthiopici icon cũ eminẽtijs dorsi 423.
Dracones sunt armillæ 313.*d.*
Dracones simulati ex Raia 314.*e.* 315.316.
Dracones elephantorum interfectores 317.*b.*
Dracones centum cubitorum vbi. ibidem.
Dracones maximi in Brasilia 317.*b.*
Dracones vbi adorentur 318.*f.*
Dracones anserinis pedibus 318.*h.*
Dracones ciures quis habuerit 321.*b.*
Dracones habitant deserta loca 321.*d.*
Dracones an viuipari, vel ouipari 321.*c.*
Dracones sub æquinoctiali versantur 322.*f.*
Dracones aliquando venantur aues 322.*h.*
Dracones montis Atlantici quales 325.*a.*
Dracones venenati vbi 325.*b.*
Dracones pugnantes facile capiuntur 426.*f.*
Dracones extra ciuitatem pelluntur à Matthæo Apostolo 338.*e.*
Dracones igneĩ in aere visi 339.*b.*
Dracones alatos quis viderit 421.*b.*
Draconum color qualis 317.*e.*
Draconum palearia quæ 318.*d.*
Draconum discrimen ratione oris 319.*d.*
Draconum ætas qualis 321.*a.*
Draconum vrbs quæ 329.*d.*
Draconum mons 329.*d.*
Draconum fons vbi 330 *e.*
Draconum partes medicinæ inseruiunt 360.*e.*
Draconum adeps ad quid 360.*e.*
Draconum oculi ad quid. 360.*f.*
Draconum cor, & hepar ad quid 360.*g.*
Draconum lapis quid valeat. 360.*h.*
Draconuum alatorum locus 421.*c.*

INDEX.

Draconum alatorum natura 421.*d.*
Dracunculi pisces qui 327.*d.*
Dracunculus maior quid sit. 320.*f.*
Dracunculus aquaticus serrato folio 328.*e.*
Dracunculus minor quæ planta. ibidem.
Dracunculus morbi species 328.*g.*
Dracunculus quid sit 44.*h.*
Draconteæ serpentes necat 27.*d.*
Draconites gemma 50.*h.*
Draconcopedes serpentes 318.*f.*
Dracontides quis 327.*b.*
Dracontius iudex Campaniæ 327.*b.*
Dracontius episcopus 327.*e.*
Dracona mulier 327.*c.*
Dracontion vitis 327.*d.*
Dracontium triticum 328.*e.*
Draconon quid sit. ibidem.
Draconarij qui 327.*c.* 348.*e.*
Draconigena vrbs quæ 328.*d.*
Draconigenæ qui fuerint 327.*c.*
Dracontia ficini 329.*b.*
Dracugna quid sit 329.*c.*
Draconus fluuius 330.*e.*
Dryinus quid 6.*g.*
Dryini cutis qualis 261.*b.*
Dryini morsus accidentia 263.*d.*
Dryini vsus in sacrificijs Bacchi 265.*a.*
Dryinus Greuini quid sit 262.*c.*
Dryini æquiuoca 259 *a. Synonyma,& Etymum* 259.*a. Descriptio* 261.*a. Natura, & Locus* 261.*c. Icon* 262. *Signa veneni* 263.*d. Medela* 264.*h. Vsus* 265 *a.*
Durinos quid sit 306 *g.*
Dysenteriæ remedia 105.*d.*

E

EBrij quid præstent in mensa 224.*b.*
Ebuli radix quid præstet 32.*e.*
Echidna nomen æquiuocum 4.*f.*
Echidna chimeræ mater 108.*g.*
Echidna nympha ibidem.
Echidna muſæ species 108.*h.*
Echidna pro hydra 108.*h.* 109.*a.*
Echidnæ etymum 109.*d.*
Echidnios herba 144.*e.*
Echidrion quid sit 144.*g.*
Echidnon vrbs 144 *h.*
Echidnia quid sit 145.*c.*
Echinus serpenti inuisus 26.*h.*
Echium cur valeat contra Serpentes 35.*b.*
Echium paluſtre quid 144 *f.*
Echion nomen virorum 143.*b.*
Echion medicamentum 145.*a.*
Echium herba 144.*f.*
Echite herba 144.*g.*
Echites gemma 50.*g.*
Echeon quid sit 145.*a.*
Echendra quid sit 109.*a.*
Echydrus 278.*e.*
Elaphis æquiuoca 265.*c. Synonyma* 266.*e. Descriptio* 266.*h. Icon* 267. *Morsus Medela* 268.*e.*
Elaps serpens 265.*c.* 266.*e.*
Elops serpens 265.*c.* 266.*c.*
Elops piscis rarus 265.*c.*
Elops cum Cæcilia confunditur 266.*f.*
Eloquentiæ symbolum fuit orpheus 84.*b.*
Electionis simulacrum 101.*c.*
Elephanti inimici serpentibus 26.*e.*
Elephantis adeps quid præstet 31.*b.*
Elephanti fel ad quid 45.*b.*
Elephanti cur anguimanes dicti 49.*b.*
Elephanti, & Draconis dissensus 324.*e.*
Elephantias quid sit. 48.*e.*
Elephantiasis cura 157.*a.b.c.d.* 158.*e.*
Elephantias serpens 265.*c.* 331.*b.*
Elephaboscum 44.*h.* 50.*e.*
Elixir metala transmutans 369.*a.*
Ellebori natura 151.*c.*
Embolines quid 44.*f.*
Emplastra ad ictus serpentum 46.*e.*
Emplastrum sacrum ad quid 140.*c.*
Enhydrus quid 276.*e.*
Enula cur serpenti inimica 28.*e.*
Enula cur serpentina dicta 50.*e.*
Epipactis 44.*f.*
Epilepsiæ remedia 161.*a.*
Epirotæ venerantur Pythonem 385.*d.*
Equus, vt tanquam mortuus humi decumbat 107.*a.*
Equi stranguriæ remedia. ibidem.
Equi vlcerum remedia ibidem.
Eruca bicauda 60.*h.*
Eruca cauda anguina 60.*h.* 61.*a.*
Eruca oleum ad quid valeat 31.*c.*
Erica ad quid 44 *h.*
Erotici affectus medela 227.*c.*
Eraton quid sit 306. *g.*
Erichtonius quis fuerit 332.*e.*
Eryngium 44.*h.*
Erythrodanum ad quid valeat 35.*d.*
Essentia viperarum 162.*e.*
Ethnici Dracones dicuntur 341.*a.*
Euridices interitus 37.*a.*
Euphorbium 45.*b.*
Excantationes damnantur 31.*a.*
Excedra animal 386.*g.*
Excetra quid sit ibidem.

F

Facies vt horribilis appareat 107.d.
Facies ne vllã contrahat maculam 105.a.
Fagus viperæ inuisa 123.b.
Fallacia Draconis nomine notatur 340.b.
Familiæ à Serpentibus cognominatæ 49.a.
Famosus Serpens 248.g.
Faustinæ somnium 97.b.
Febrilis calor quo præsidio remittatur 14.g.
Febris ardens cur morsum viperæ sequatur 135.a.
Febris quartanæ remedium 161.a.213.c.
Febris malimoris præsidia 161.d.
Feles volantes vbi 318.g.
Felis, & anguis odium 27.a.
Fellis viperæ remedium 140.b.
Fernelij opinio circa carnem viperarum 157.d. 158.e.
Ferula 44.b.
Ferrum quomodo temperetur vt marmor incidat 107.c.
Ferri pluuia vbi contigerit 408.e.
Filix aduersatur Serpentibus 32.f.
Filius aduersus matrẽ conspirans quomodo pingeretur 150.f.
Fides perseuerantiam expostulat 353.c.
Flos calendulæ nomen auis 361.c.
Fœniculo cur Serpentes delectentur 29.a.
Fœniculum baccatum quid sit. ibidem.
Fœniculi vis 44.b.
Fœtus serpentinus 59.d.
Fœtus mortui eductio 106.e.
Fœneratores viperis similes 148.e.
Fœneratores vocantur Dracones 342.b.
Fœlicitatis symbolum quale 355.b.
Formicæ sua ineptibilis 83.c.
Fratricidij causa qua 399.b.
Fraudis simulacrum 102.c.
Fraxinus serpentibus inuisa 27.c.402.f.
Fraxinus viperæ inimica 123.c.137.c.136.b.
Fraxinellæ virtus 137.c.
Fructus arborum an venenari possint à Serpentibus 257.b.
Fulmen quid sit 52.g.
Fulicæ sanguis ad quid 137.b.
Fungi vbi lethales 132.f.
Furfures medentur morsui viperæ 139.b.
Furiæ infernales quibus appellentur nominibus 48.g.
Furoris implacabilis hieroglyphicum 77.c.
Furoris simulacrum quomodo pingatur 212.b.

G

Gagates impedit Serpentum morsum 32.b.
Galbanum fugat Serpentes 32.b.
Galenis quid sit 145.b.
Gallus, & gallina, qua ratione adhibeantur in ictu Serpentum 43.a.
Gallus cauda anguina 62.a.
Gallus timetur à Basilisco 365.d.
Gallus monstrosus cauda Draconis 415.c.
Gallus gallinaceus an ouum edat 367.c.d.
Galli decrepiti ab incubatu vix fustibus abiguntur 367.c.
Galli cerebrum ad quid 136.a.
Galli fel, & ercus ad quid 137.c.
Gallinæ quomodo carne viperina nutriantur 158.b.159.a.b.
Gallina viua dissecta quomodo abhibẽda 223.a.
Garamantes populi Libyæ 220.e.
Garamantes homines frugales 220.f.
Genius bonus quomodo pingeretur 85.d.
Gentianæ maioris virtus 44.b.
Geryonis boues 108.b.
Getæ numisma quale 337.a.
Gigãtes cur pingerẽtur obtortis cruribus 77.c.
Gladiolus 44.b.
Glandium virtus 44.b.
Glandosa animal 260.f.
Glires quando sint venenati 132.f.
Glossopetra quid sit 52.f.
Glossopetra Plinij quæ 285.b.
Glossopetra magna vbi 285.b.
Granium Syriæ marmoris species 51.a.
Granatorum radices ad quid 170.g.
Gramen iuuat demorsos à Dracone 326.c.
Gramina medicata quæ 326.f.
Gratia S. Pauli quæ, & vbi 21.a.
Griphus de ijs quæ sunt eadem in cœlo, in terra, & in mari 3.a.
Gryphes odio habent Dracones 324.g.

H

Hæmorrhoidum remedia 105.a.
Hæmorrhoi æquiuoca 179.d. Synonyma, & etymum 180. Descriptio 181.a. Natura 181.d. Icon 182. Locus 183.d. Signa veneni 184.e. Medela 185.b.
Hæmorrhous, & Hæmorrhois differunt 179.d.
Hæmorrhois venarum genus 179.d.
Hæmorrhous significat mulierem. ibidem.
Hæmorrhoi gressus qualis 181.a.
Hæmorrhoi ictu cur sanguis manet ab omnibus partibus 184.b.

INDEX.

Hæmalagathon quid ſit 328.c.
Hæmatitis animal 362.h.
Hæmus mons cur ita dictus 67.c.
Hæreſis ſimulacrum 103.b.
Hæreſis hydræ comparatur 397.c.
Hæreticus cur dicatur Siren 424.h.
Hæretici cur ſimiles anguibus 77.b.
Hæreſiarchæ viperis ſimiles 148.e.f.
Halicacabum 45 b.
Halicacabum aduerſatur aſpidi 200.h.
Handrius quid ſit 278.e.
Harmene animal 362.g.
Harpocratis ſimulacrum 100.g.
Haſta regalis quid ſit 35.c.
Hedera, cur angues delectentur 29.a.
Heliochryſos 362.h.
Heliotropij virtus 44.h.
Hemerocallis 45.b.
Herba echidnæ 35.b.
Herbæ Balin mira vis 38.e.
Herba de Corſo quæ 139.b.
Herba natricum quæ 50.g.
Herba indica ad viperas coercendas 130.f.
Herbæ Serpentum quæ 50.g.
Hercules impetum amnis compeſcuit 395.c.
Hercules nec etiam cõtra duos prouerbiũ 397.a
Herculis curſus qualis 59.c.
Herculis imago cum Serpentibus vbi 100.g.
Heſperidum nomina 332.f.
Heſperiæ puellæ mors qualis 37.a.
Hirudines conueniunt in ictu Serpentum 42.f.
Hilarius in Gallinaria inſula metam anguibus conſtituit 89.h.
Hiſtoria ruſtici ab Acontia læſi 254.e.
Hiſtoria paſtoris percuſſi à Iaculo 257.b.
Hiſtoria iuuenis capti deſiderio videndi Draconis 335.b.
Hippobos quid ſit 408.b.
Hippelaphos animal 409.b.
Hœdus in ictu veneni conuenit 43.b.
Homo mitis, & patiens ſimilis angui Æſculapij 275.b.
Homo nudus à Serpente timetur 24.g.
Homo ieiunus percuſſus à vipera cur magis patiatur 141.d.
Homicidæ cur Serpentes dicti. 76.f.
Hominis ſaliua Serpentes necat 24.g.
Hominis crudelis ſigna 24.e
Hominis inuenescentis hieroglyphicum 78.h.
Homines parui menti cur ſint fallaces 24.e.
Homines infœcundi qui 9.c
Homines ex ſtirpe D. Pauli 230.f.
Homines ancipites ſimiles Amphisbænæ 241.c.
Homines habentes in ventre anguem quomodo liberentur 292.f.
Homines aliqui aſſimilantur Natrici torquatæ 393.b.
Homines migrantes, & remigrãtes qui 406.g.
Homines faſtoſi ſimiles Natrici torquatę 293.e.
Homeri poemata litteris aureis exarata vbi 317.c.
Hoſtes clancularij quales 241.d.
Humanæ conditionis deploratio 11.a.
Hydri æquiuoca 275.c. *Synonyma, & etymum* 277.a. *Differẽtiæ, & deſcriptio* 278.g. *Mores* 279.c. *Icon* 280. *Locus* 282.f. *Signa veneni* 282.h. *Medela* 273.b. *Epitheta* 274.g *Denominata* 285.a. *Prouerbia* 285.c. *Moralia* 286.e. *Vſus in medicina* 286.g.
Hydrus vrbs 276.e.
Hydrus conſtellatio 276.f.
Hydrus Dioſcoridis 277.c.
Hydrus *in aquis pulchrior* 278.g.
Hydrus *magnus qui* 279.a.
Hydrus *in dolio prouerbium* 285.c.
Hydrus *marinus genuinus* 297.c.
Hydri *fabula* 276 g.
Hydri *Greuini deſcriptio* 278.h.
Hydri *locus qualis* 279.a
Hydri *aquis calidis delectantur* 282.g.
Hydri *morſus ſymptomata ex Ætio* 283.a.
Hydri *vulgares innoxij* 284 g.
Hydri *dentes ad quid* 286.g.
Hydri *ſyphar* 286.f.
Hydri *marini ſynonyma & etymum* 296.f.
Hydri *marini differentiæ, & deſcriptio* 296.g.
Hydri *marini icones* 298. 299. 300.
Hydri *marini magnæ molis vbi* 296.g.h.
Hydri *marini, & fluuialis differentia* 301.b.
Hydrorum *iecur ad quid* 284.e.
Hydris *immitior prouerbium* 285.c.
Hydra *quod animal* 277.b.
Hydra *pro Hydro fœmina* 376.f.
Hydra *promontorium ibidem.*
Hydra *oppidum. ibidem.*
Hydra *inſula. ibidem.*
Hydra *ſydus cæleſte. ibidem.*
Hydra *multorum capitum fabuloſa* 387.c.
Hydræ *icon Venetijs viſa ibidem.*
Hydræ *fabuloſæ vera deſcriptio* 387.d.
Hydræ *fel venenum immedicabile* 390.f.
Hydræ *interitus qualis* 394.g.
Hydræ *oppidi hiſtoria* 395.d.
Hydra *ſepticeps Equitis de Corneto* 389.a.
Hydra *clauâ percutitur* 394.g.
Hydra *ſepticeps an fictitia* 395.a.
Hydra *fuit ſophiſta* 396.e.
Hydra *magis varius prouerbium* 396.g.
Hydram *ſecas prouerbium* 396.h.
Hydram *geſtas prouerbium* 397.a.
Hydram *quis extinxerit* 390.f.
Hydræ *æquiuoca* 386.e. *Synonyma, & etymum* 386.g.

386.g. Forma 386.h. Iconcs 388. 389. Venenũ 390.e. Locus 393.c. Ortus, & interitus 394.e. Præſagia 394.h. Hiſtorica 395.b. Epitheta 396.c. Prouerbia 396.h. Moralia 397.c. Hieroglyphica 399.a. Phrenoſchemata 399 c. Simulacra 400.f.

Hydruſa cur dicatur Cyprus 52.h.

Hydropis remedia 287.a.

Hydracia quæ ſint 295.a.

Hyæna ſerpens quid ſit 306.e.

Hypocritæ dicuntur Sirenæ 426.f.

Hypocritæ dicuntur ſerpentes 71.d. 77.a.

I

Iaculus ſerpens qui 224.f.

Iaculus ſerpens, vide Acontia.

Ianus exhibet ſymbolum veri Principis 254.f.

Iberidis virtus 45.b.

Ibis auis qualis 25.d.

Ibides conficiunt Dracones 319.a.

Ichneumon dicitur ophiomachus 49.d.

Icteritia an conſequatur morsũ viperæ 134.f.

Idolum Mexicanorum quale 100.f.

Ignis cur angui inuiſus 29.f.

Ignis ſacri medela 159.e.

Ilicinus ſerpens 260.f.

Illuuies excreta per vrinam 17.a.

Imperij ſimulacrum 78.g.

Impetigĩnis remedia 104.g.

Impoſtores cur viperæ dicantur 143.c.

Indus Serpente territus baptizatur 5.c.

Ingratitudinis ſimulacrum 102.g.h.

Ingrati animi vitium quale. 153.a. 154.f.

Inedia anguibus competit 22.b.

Inobſequentis ſimulacrum 212.h.

Inuidiæ ſimulacrum 102.a. 400.b.

Inuidiæ hieroglyphicum 399.a.

Inuidia aſſimilatur viperæ 152.e.

Inuidi cur anguibus ſimiles 76.g.

Inuidi viperis ſimiles 147.d.

Intelligentiæ ſimulacrum 101.d.

Inſidiatoris ſimulacrum 102.f.

Inſigne gentilitium Gratiæ 94.a.

Inſigne gentilitium Mediolani 94.c.

Inſigne gentilitium Gregorij XIII. 340.a.

Inſignium militarium deſcriptio 348.f.

Inſignis militaris, & gẽtilitij differẽtia 348.g.

Inſula Tyberina quam formam habuerit 274.f.

Inuſtio laudatur in ictu ſerpentum 42.f.

Ioannitius Abbas ſerpentes inſulæ in mare præcipitat 88.b.

Ioannis Abbatis miraculum 174.e.

Ioannis Auguſtini Cuchij mentio 315.a.

Ioſephi de Sanijs pharmacopœi mentio 126.h. 160.g.

Iracundi viperis ſimiles 147.d.

Iracundi remedium 292.h.

Iſidis corona qualis 211.g.

Iſiaca tabula quid repræſentet 212.f.

Iudicis ſimulacrum 101.c.

Iudæi cur progenies viperarum dicãtur 146.f. 137.c.

Iulianus Saba in ſolitudine magnum necat Serpentem 89.a.

Iupiter in anguem mutatus 65.a.

Iuniperi baccæ ad quid 137.d.

Inmẽtorũ à viperis demorſorũ medela 141.b.c.

Inſtitiæ rectæ ſimulacrum 101.c.

Iuris diuini dogmata quis manifeſtet 354.c.

Iuuentus quomodo conſeruetur 159.b. 162.e.

K

Erſudurus 278.e.

Karmene animal 262.g.

L

Abrum Veneris planta 214.g.

Labula, ſeu anabula quid ſit 32.f

Lac quomodo ſeruetur ab anguibus intactum 28.e.

Lac Colubri quid ſit 50.f.

Lacerti cur Serpentes dicantur 2.g.

Lacerta chalcidica 186.f.

Lacertorum figura qualis 409.d.

Lacertorum oua qualia 410.c.

Lacertus viridis cũ Serpẽtibus prælitatur. ibidẽ.

Lacertus aſſiſtit homini dormienti 410.f.

Laocoontis icon 252.f.

Laocoontis ſtatua vbi 103.c.

Laocoontis filiorum nomina 6.e.

Laodiceæ ciuitatis Aſiæ mores 208.h.

Lapis ceraunias quid ſit 52.f.

Lapis ſerpentis ad quid 44.c. 140.c.

Lapis hæmatites 140.c.

Lapis Iſlebanus qui 51.b.

Lapis gagates veneno reſiſtit 142.f.

Lapis ex quo æs conficitur. ibidem.

Lapis praſſius venenum detegit 142.f.

Lapis viperinus qui 144.b.

Lapis piſciformis 51.b c.

Lapis ouo ſerpentino Plinij ſimilis inuentus in agro Bononienſi 52.c.

Lapis malacenſis qualis 203.c.

Lapis Hiſtricis qualis 203.c.

Lapis genitus in Hydris 281.c.

Lapis hydrinus qualis 285.a.

Lapidis ſpecularis conditiones 405.*c.*
Lapidis Hydrini probitas examinatur 286.*h.*
Lapidis Hydri generatio 282.*e.*
Lapidis Hydri extrahendi ratio 281.*d.*
Lapilli animaliũ valent contra ſerpentes 142.*e*
Laphiati ſerpens 266.*e.*
Laſciuia comparatur Scytali 235.*a.*
Laſciuia quomodo dometur 251.*d.*
Laſciui comparantur natricibus 286.*f.*
Laſer quid ſit 36.*e.*
Laſerpitium quid ſit ibidem.
Leberis quid ſit 84.*e.*
Leberide aſperior prouerbium 84.*f.*
Leberide inanior prouerbium 84.*e.*
Leberide cæcior prouerbium. ibidem.
Leopardi odor ſerpentes fugat 26.*e.*
Leontopetalon 44.*h.*
Leonina pinguedo ad quid 31.*b.*
Leoſerpens qui 248 *e.*
Lemnÿ opinio circa generationẽ Baſiliſci 368.*h*
Lenones Dracones dicuntur 343.*c.*
Lepræ remedia 12.*e.* 104 *g.* 105.*g.* 157.*b.*
Leproſę mulieris caſus 157.*b.*
Leproſorum liberatorum hiſtoriæ 158 *g.h.*
Lerna malorum prouerbium 397.*b.*
Liberi patris ſimulacrum 357.*a.*
Libidinoſi ſimiles ſerpentibus 75.*d.*
Libido eſt alterum caput Amphiſbenæ 242.*f.*
Libido cur dicatur ſerpens 71.*c.*
Libycus vir in morſu Ceraſtis valet 178.*g.*
Lilÿ radix ſerpentes fugat 32.*e.*
Limonium 44.*h*
Liquiritiæ virtus ibidem.
Lignum colubrinum quale 139.*c.* 140.*d.*
Lithiaſis remedia 100.*e.*
Lituani colebant angues 98 *f.*
Littera S. quid ſignificet 83.*a.*
Locuſtæ quædã ſpecies pugnat eũ ſerpente 27.*c.*
Loripedes qui fuerint 48 *h.*
Lonchitis aſpera colubrina dicitur 49.*d.*
Logicæ ſimulacrum 101.*a.*
Lumbricorum remedia 161.*b.*
Lunæ eclipſis opinio Indorum 96.*h.*
Luna cur dicta Proſerpina 53.*b.*
Luph ſerpentis quid ſit 49.*d.*
Lutrix quid ſit 277.*c.*
Luxurioſus cur Python dicatur 284.*g.*

M

Marſi populi qui 25 *a.*
Marſorũ ratio quomodo ab alijs diſtinguebatur 30.*f.*
Maraſſus quid 110.*e.*
Magi ſerpentibus cruciantur 87.*d.*
Magia cur damnata 131.*b.*
Maiorana ſylueſtris quid ſit 35.*b.*
Marubÿ nigri virtus 45.*a.*
Mali aurantÿ vis 45.*a.*
Martÿ Imperatoris filia demorſa à Serpẽte, quo remedio ſanata 46.*e.*
Mare ſerpentum vbi 53.*a.*
Mare malorum prouerbium 399.*b.*
Manicheorum error 73.*d.*
Mariæ ſemper Virginis emblema 79.*a.*
Materia aurea in ſerpentem mutata 90.*b.*
Maluaſiorum mentio 350.*f.*
Maleuolentiæ ſimulacrum 375.*d.*
Meduſæ capilli cur in angues trãſmutati 63.*b.*
Meduſæ capitis ſtatua vbi 103.*d.*
Medicorum vigilantia qualis 79.*d.* 80.*e.*
Medicamenta alterantia in morſu viperæ qualia 136 *f.*
Medicinæ ſimulacrum 101.*a.*
Medicamenta chirurgica in morſu viperæ ibid.
Medicamentum ex ficubus, nucibus, & grano ſalis 142.*g.*
Melitenſis inſula viperis ſcatet 126.*b.*
Melanurus ſerpens qualis 215.*a.*
Melanurus piſcis 215.*a.*
Meliſſæ virtus 139.*c.*
Melanthÿ vis 137 *d.*
Mel exſiccatum ad quid 170 *g.*
Megalanæ ſerpentes quales 311.*c.*
Meneſtrati interitus 335 *e.*
Mentæ ſaracenicæ virtus 252.*e.*
Menſium prouocatio 104.*h.*
Meribiba, & multibiba 224 *f.*
Meretrices comparantur Baſiliſco 273.*b.*
Meretrices ſirenis aſſimilantur 425.*b.*
Meretrix ſimilis ſerpenti 76.*e.*
Meretrix cõparatur Natrici torquatæ 294 *g.*
Mercurium Argiphontẽ quis appellauerit 4. *g.*
Mercurÿ virga cur ornata Serpentibus 99.*a.*
Merces anguina quæ 81.*c.*
Merguli Serpentes qui 306.*f.*
Millepeda quid ſit 302 *h.*
Millepedis rudimentũ per vrinã excretũ 17.*a.*
Mithridatica confectio 45.*c.*
Minerua muſica 357.*b.*
Minerua cur pingatur cũ icone ſerpentis 98.*g.*
Mineruæ ſimulacrum 353.*b.*
Mineruæ ſimulacrum ex Pauſania 357.*a. b.*
Miſericordiæ genꝰ eſt, ſceleſtos interimere 211.
Morbi gallici remedia 105.*a.* 160.*h.*
Moſci virtus 141.*h.*
Morbi articularis cura 159.*c.*
Monſtra in quibus animalib. frequẽtiora 237.*c*
Monſtrum marinum vbi viſum 48.*e.*
Moluri ſerpentes qui 7.*a.*
Mulier cur viſo ſerpente abortiat 24 *f.*
Mulieres quandoq; ſerpentem emituntur 58. *f.*

Mulier serpentẽ deglutit, & cũ partu egerit 96.e
Mulier viperæ assimilatur 146.g.
Mulier improba cõparatur aspidi 209.d. 211.d
Mulieris improbæ descriptio 235.d.
Mulier irata assimilatur Myagro 292.g.
Mulierum prudentia qualis esse debeat 346.e.
Mulieris pulchritudo qua ratione tutò conspici possit 325.b.
Mulæ veloces in cursu quæ 408.g.
Mulus venenatis auxiliatur 43.a.
Mullus piscis ad quid 226.e.
Mustela basiliscum superat 365.d.
Mustelæ virtus 137.a.
Mustelæ cinis ad quid 27.a.
Mundi hieroglyphicum 78.f.
Mundi regimen quomodo à Priscis designaretur 352.b.
Mundus cur dicatur Siren 424.g.
Musæ sunt symbolum veritatis 426.b.
Murænę quo artificio capiantur 18.g.
Mures quo artificio congregentur 31.a.
Mures quinam anguibus sint amici 28.b.
Mures à viperis interimuntur 128.g.
Muria contra serpentes adhibetur 33.a.
Muriæ virtus 139.c.
Murrhinum quid sit 51.b.
Myrica 45.b. 137.d.
Myagrum Dioscoridis quid sit 787.c.
Myagrus veterum qualis serpens 282.d.

N

Nadera 278.e.f.
Napellus ubi pernicioſiſſimus naſcatur 40.b.
Napellus an ſit toxicum veterum 390.g.
Naſturtium contra Serpentes valet 34.e.
Natrix quid ſit 260.f. 277.b.
Natrix mulier 270.b.
Natrix planta ibidem.
Natrix ſerpens maſculini generis 277.c.
Natrix latinorum quid ſit ibidem.
Natrix domeſtica 279.b.
Natrix ubi ſit magis virulentus 281.c.
Natrix rubetaria qualis 283.g.
Natricis vulgaris equivoca 276.g.
Natricis torquatę equivoca ſynonyma, & etymum 287.c. Differentię, & deſcriptio 288.c. Icones 289.290. Scelcton 291. Locus, & Natura 292.e. Moralia 292.g.
Natrices ubi non interimantur 292.c.
Natricum lingua quid ſit 285.a.
Nepa quid ſit 109.c.
Nepeta anguibus inimica 28.e.
Nerium ad ictus ſerpentum commẽdatur 43.c.
Nereidum figura 417.c.
Nerophis ſerpens 287.a.
Neruorum nodi quomodo tollantur 159.c.
Nigella aduerſatur ſerpentibus 34.e.
Nitri virtus 45.b.
Nodus Gordianus, ſiue Herculeus, cur dicatur ſerpentinus 54.e.
Numularia dicitur ſerpentaria tertia 50.e.
Nympha marina quæ 417.d.

O

Obtrectatores dicuntur Dracones 343.c.
Obtrectatores Hydræ comparãtur 398.e.
Oculi maculis rubentibus infecti, quid ſignificent 117.c.
Oculorum debilitas quomodo tollatur 156.b.
Oculorum albugines quibus præſidijs auferantur 159.c.d.
Oculorum claritas qua ratione cõparetur 159.d. 160.e.
Oculorum aſpectus quid præſtet 370.e.
Oculorum intuitus aliquando nocuus 369.c.
Oculorum morbi remedia 105.c.d.
Octauiani Zambeccarij mentio 364.f.
Ocymi virtus 362.b. 45.b.
Odontalgiæ remedia 104.b. 105.c.
Odor teter aſſignatur Chelydris 260.b. 261.c.
Odoris Dryini qualitas 263.a.
Oleum de ſcorpionibus Matthioli 46.f. 140.f.
Oleum de ſerpentibus quomodo paretur. 104.g.
Olei diuini compoſitio 46.f.
Olei laurini virtus 139.c.
Olei viperini deſcriptio 161.d.
Oleaſtri bacillus cute Amphisbænæ circumdatus ad quid 243.a.
Omen bonum, vel malum à quibus animalibus præſagiatur 355.a.
Oniſcus quid ſit 302.g.
Oniſci ſunt ſerpentum cibus 22.g.
Onocephali qui 98.f.
Operationis rectæ ſimulacrum 101.c. 353.d.
Operationes rectæ ſine lumine fidei nihil valent
Ophis capitis affectio 3.a.
Ophis pericarpium, vel armilla 3.a.
Ophis ornamentum capitis ibidem.
Ophiuſa Rhodus dicta 52.b.
Ophiuſa inſula 21.a. 50.e. 53.a.
Ophiuſa herba quæ 49.d.
Ophiogenes qui 24.b.
Ophiomacus quid 27.b.
Ophiomacus auis ibidem.
Ophiomachus nomen duorum animalium 49.c.
Ophion nomen viri 48.f.
Ophion ſocius Cadmi ibidem.
Ophion gigantis nomen 48.g.

Ophion animal Ceruo ſimile 49.c.
Ophioneus vates. ibidem.
Ophioneus princeps Dæmonum. ibidem.
Ophici qui 48.h.
Ophiophagi populi qui 49.a.
Ophitæ Hæretici qui 49.a.
Ophiomorphi. ibidem.
Ophiogenium quid ſit 50.e.
Ophioſtaphylon quid 50.f.
Ophiogloſſum cur lingua ſerpẽtina dicta. ibid.
Ophioſcorodon allij ſpecies 50.g.
Ophiocardellus quid 50.g.h.
Ophites fluuius 53.b.
Ophites gemma 50.g.
Ophites marmoris ſpecies 50.h.51.a.
Ophite locus 52.h.
Ophiaſis qualis affectus 54.e.
Ophionem quem nominauerint Antiqui 98.e.
Ophiocephali qui 98.f.
Ophidion piſcis, & ſerpens 296.f. (336.g.
Oraculum Delphicum cur aliquando deſertum
Origanum ſerpentes fugat 32.e.45.a.
Originis occultæ hieroglyphicum 77.c.
Orionis interitus qualis 37.c.
Oris hieroglyphicum 77.c.
Oreſtes ictu anguis interijt 37.c.
Orontes fluuius 53.b.
Oſcorzones 110.h.
Otalgiæ remedia 286.h.
Oua ſerpentibus grata 23.b.
Ouum galli ſeruatum in Muſæo 368.g.
Ouum ſerpentinum Plinij quid 51.d.52.c.
Ouum galli natum Regij 368.e.
Ouum anguinum ad quid 107.b.
Ouum gallinæ in ſinu mulieris delatum dedit prolem 367.c.
Oua gallinarũ viperis nutritarũ ad quid 159.b
Oua Aſpidis quid ſignificent 206.h.
Oua Struthionum ad quid 217.c.
Oua Aſpidum qualia 367.b.
Oua Ibidum cur paſſim frangantur 367.b.
Oua calore furni dant prolem 367.c.
Oua auium Draconibus grata 343.a.

P

Padera 278.e.f.
Paderotæ angues quales. 5.d.
Pagerina ſerpens 269.b.
Palus lernę qua ratione exiccata fuerit 395.b.
Paleæ facultas varia 405.b.
Paliurus 45.a.
Pallas cur pingatur cũ icone Draconis 345.d.
Panis quãtitas pro trochiſcis viperę conficiendis 165.c.d.
Panax vbi vtile 178.f.
Panax chironium quale 139.c.
Panni quomodo intacti ſeruẽtur à tineis 108.e.
Panormitanorum Inſigne 92.h.
Pancratium extra terram floret 23.a.
Pantheræ Draconibus inimicæ 324.b.
Papaueris ſemen ad quid 240.h.
Paralyſis remedia 105.a 156.f. (140.f.
Pareus à vipera demorſus quomodo curatus
Parea ſerpens quæ 268.f.
Pareæ ſerpentis etymologia 268.h.269.b.
Paroi equi quales 269.a.
Partus difficilis remedia 105.a.106.e.156.e.
Partes ſaucię ab anguib. cur intumeſcãt 91.d.
Partis amputatio in morſu Ceraſtis 178.e.
Partis inuſtio in morſu Hæmorrhoi 175.b.
Partis mutilatio vbi conueniat 202.g.222.f.
Partis vulneratæ exuſtio quãdo faciẽda 202.g.
Paulus Apoſtolus à vipera vulneratus 149.d.
Paulus Apoſtolus cur vipera dictus 147.a.
Pauonis caro diu durat 405.b.
Pauo in aſpidem conuerſus 209.c.
Pauo odit ſerpentem & viciſſim 25.c.
Parus ſerpens 7.c.
Peccata dicuntur ſerpentes 71.a.73.d.
Peccantium, & ſerpentum ſimilitudo 74.c.
Peccati ſimulacrum 101.d.
Peccantes viperas imitantur 146.h.
Peccãtes quãdo debeant imitari viperã 147.b.
Peccãtes obſtinati aſſimilantur aſpidib. 207.d.
Peccantes comparantur Baſiliſco 373.b.
Peccantes cur dicantur Dracones 342.g.
Pediculi cur Serpentes dicantur 2.f.
Pediculorum generatio quando fiat 155.c.
Pericarpium quid ſit 3.a.
Peucedani radix Serpentes fugat 32.e.
Perfoliata 45.a
Perſonatæ vis 139.e.
Perniciei hieroglyphicum 150.g.374.g.
Periculi ſimulacrum 154.g.
Peſtis remedia 161.a.b.d 246.h.
Phariſei cur ſerpentes nominati 2.h.
Phalangites 45.a.
Pharias ſerpens 269.b.
Pharaonis milites cur Dracones dicti 340.f.
Phaeton eſt ſymbolum temeritatis 354.g.
Pinaſtellus ad quid 35.d.
Piſtaciorum vis 45.a.
Pinnothera quid 108.f.
Pili cur cadant in morſu ſepis 191.c.
Picalis quid 231.c. (336.e.
Pindus Draconẽ in ſolitudine inuentũ mitigat
Pindi cadauer à Dracone cuſtoditur 336.f.
Piſces locum natalem deferentes qui 407.h.
Piſcium & Ranarum pluuia 406.c.
Picis virtus 138.e.

Pix in Ægypto laudatur ad morſus ſerpentum 42.*f.*
Plantę ſquamoſæ morſibus Serpẽtum medentur 178.*c.*
Plantæ aliquæ cur hyeme folia nõ deponãt 12.*b.*
Platani pilularum vis 45 *a.*
Planetarum currus à quibus animalibus trahi fingeretur 331.*c.*
Plumbinenſis ager ope ſuum à ſerpente liberatus 26.*b.*
Pœonia 45.*a.*
Polemonium. ibidem.
Porphyrij ſerpentis deſcriptio 307.*a.*
Porphyrius anguis cur non noceat 81.*b.*
Podagræ remedia 104.*g.* 105.*a.*
Poma vt flores contineant 107.*c.*
Porri ſuccus ad quid 137.*c.*
Portulaca ſylueſtris 185.*d.*
Portulaca vbi conueniat 222.*b.*
Potus ſerpentum qualis 23.*d.*
Prudentia quotuplex 13.*b.*
Prudentia omnia gubernantur 81.*a.*
Prudentiæ Draconi attribuitur 351.*b.*
Prudentia,& fortitudo quid poſſint 354.*b.*
Princeps oculatus eſſe debet 355.*a*
Principis prudentia quomodo denotetur 355.*b.*
Principis iuſti hieroglyphicum 355.*c.*
Preſteris, & Dipſadis differentia 216.*e.*
Preſteris,& Dipſadis ſymptomata eadẽ 221.*d.*
Preſter anguis 215.*a.*
Preſter turbo igneus. ibidem.
Preſter pars gutturis 215.*b.*
Proditores cui aſſimilentur 241.*d.*
Promethei fabula 223.*b.*
Prothei transfiguratio 343.*d.*
Pſammodites 167.*c.*
Pſitacorum ſolertia in nidificando 23.*c.*
Pſyllorum gens quæ fuerit 24.*b.*
Pſylli, & Marſi medebantur ictibus Serpentum 41.*b.*
Pſilothra ex quibus parentur 304.*b.*
Ptolemei ſaucij *ab aſpide curatio* 339.*d.*
Pullus coctus in anguem tranſmutatur 90.*g.*
Pulchritudinis fœmineæ ſimulacrum 399.*a.*
Puluis *ad morſum viperæ* 140.*b.*
Puellæ demorſæ à vipera caſus 136.*b.*
Pueri demorſi ab aſpide hiſtoria 203.*a.*
Puer aſpidem pertractat illæſus 210.*f.*
Puſio ictu ſerpentis extinctus reuiuiſcit 88.*f.*
Putredo *quomodo concurrat ad generationem*
Putria *quid ſit* 187.*b.* (411.*c.*
Pytiocampæ 128.*g.*
Pythij Draconis æquiuoca 376.*g. Synonyma,& etymum* 377.*d. Deſcriptio* 378.*e. Generatio* 378.*g. Icon* 379. *Denominata,& cognominata* 380.*f. Hiſtorica* 382.*h. Adagia* 383.*a. Moralia* 383.*d. Simulacra* 385.*d.*
Python virorum nomen 376.*g.*
Python orator Bizantinus 376.*h.*
Python nomen Dæmonis. ibidem.
Python nomen locorum 376.*h.*
Python ſydus 377.*a.b.*
Python templum 377.*d.* 381.*a.*
Python fuit vir cognomento Draco 382.*h.*
Pythonis relatio habita à quodam Philoſopho 382.*h.*
Pythia quæ fuerit 356.*b.*
Pythia ludi erant 381.*b.*
Pythia, & Delia prouerbium 383.*b.*
Pythias pro Olympiade vſurpatur 382.*e.*
Pythias, & Damon 382.*g.*
Pythoniſſa quæ fuerit 377.*a.*
Pytho vrbs 377.*d.*
Pythij Draconis magnitudo, longitudo, & color 378.*e.f.*
Pythonici qui dicerentur 380.*b.*
Pythomantis quis 380.*b.*
Pythies populi 381.*a.*
Pythiana pocula 381.*b.*
Pythiopolis vrbs Aſiæ 381.*a.*
Pythicus agon 381.*a.*
Pythicus nomos ibidem.
Pythica vociferatio quæ 381.*c.*
Pythicum carmen quale. ibidem.
Pythaulis. ibidem.
Pythicum ſtadium. ibidem.
Pythius Architectus 382.*e.*
Pythius argentarius 382.*e.*
Pythius Iſchonoi filius 382.*e.*
Pythius medicus apud Galenum. ibidem.
Pythius Lydus. ibidem.
Pythij in templo cacare prouerbium 383.*b.*
Pythijs confectis venifti prouerbium 383.*b.*

Q

Qualitates ſecundæ quæ 39.*b.*
Querculus ſerpens. vide Dryinus.
Quercus ſerpentibus aduerſatur 27.*d.*
Quinta eſſentia Matthioli 305.*a.*

R

Rabiei remedia 105.*a.* 106.*e.*
Radicis ſerpentiformis icon 55.*a.*
Ranæ,& viperæ congreſſus 410.*f.*
Ranæ Ægyptiæ aſtutia 481.*a.*
Raphani ſuccus reſiſtit Serpentibus 32.*f.* 45.*a.*
Raptores cur dicantur viperæ 147.*c.*
Regaliolus auis 361.*c.*

Regulus volans 362.g.
Regulus quid significet 361.c.
Reguli filij, & nepotes regum. ibidem.
Regulus auis minima. ibidem.
Regis hieroglyphicum 78.h.
Reginæ Ægypti interitus qualis 112.c.
Regio inaccessa vbi 220.g.
Religiosi improbi cur viperæ dicti 147.b.
Religio diuina exteras gẽtes ad se trahit 353.a.
Religionis falsæ simulacrum 401.b.
Religionem intactam quis seruet 352.h.
Retæ ad capiendos angues 29.d.
Rhabarbarum 45.a.
Rhododendrum. ibidem.
Roborea materia impedit generationem Serpentum 32.f.
Rubetæ malignæ species 369.d.
Rubetæ, & viperæ permixtio 410.g.
Rubiæ virtus 45.a.
Ruta libyca ad quid 28.c.
Rutæ virtus 45.a.
Ruta cur viperalis dicta 123.a.145.a.
Ruta vbi venenata 127.c.

S

Sabina serpentibus amica 29.b.
Saliua hominis ad quid 130.g.
Sal ammoniacum ad serpentes 33.a.
Salacitas icone viperæ indicatur 150.e.
Sales viperæ quales 160.e.f.
Sales theriacales varij 160.f.g.h.
Salis theriacalis virtus 161.a.b.
Salis theriacalis dosis. ibidem.
Salix casta Nicandri quid sit 35.a.
Salpæ piscis conditiones 396.g.
Salus icone viperæ designatur 150.e.
Salutis simulacrum 101.a.
Salsamenta venenis resistunt 192.g. (18.e.
Saluia in sterquilinio posita serpentem generat
Sancti calcant angues impunè 88.h.
Sanguinarij cur viperæ dicantur 147.e.
Sanguis Draconis herba 318.e.
Sanguinis Draconis adulteratio 329.c.
Sapphirus 45.b.
Saturni currus à quibus animalib. tractus 98.g
Sauritæ serpentes qui 6.f.
Sauromatæ populi qui, & vnde dicti 143.c.
Saxum ophiogloſſum 52.f.
Scabiei contumacis remedia 162.g.
Scoti opinio circa productionẽ animaliũ 414.f.
Scordij vis 45.a.
Scorpio assatus ad quid 137.b.
Scorpius, & araneus cur inter Serpentes reponantur 2.f.
Scillæ virtus 45.b.139.d.
Scilla cur extra terrã folia, & flores edat 32.a.
Sciſmatici cur ſimiles viperis 148.e.f.
Scorzonci 110.b.111.d.
Scorzonera cur viperaria dicta 144.g
Scorzonera herba vbi naſcatur 21.c.
Scolopendræ marinæ ſynonyma 302.g. *Differentiæ, & deſcriptio* 303.a. *Natura & ingenium* 303.d. *Icones* 304.f.g. *Vſus in varijs* 304.h.
Scolopendræ etymum 302.g.
Scolopendræ teter odor 303.d.
Scolopendræ hieroglyphicum. ibidem.
Scolopendra marina amethiſtini coloris 305.
Scolopẽdra qua ratione ab hamo ſe liberet 303.b.
Scytalis æquiuoca 329.d. *Synonyma, & etymum* 231.b. *Differentiæ* 231.d *Deſcriptio* 232.f. *Icon* 233.a. *Mores* 234.e. *Veneni ſigna, & remedia* 234.g. *Moralia* 235.b. *Phrenoſchemata* 236.e.
Scytalis, & ſitulæ diſcrimen 229.d.
Scytale flagrum. 230.e.
Scytale ſaccus. ibidem.
Scytale clava 230.e.
Scytale turma equitum ibidem.
Scytale ſex ſignificat 230.f.
Scytale non eſt mus araneus 230.g.
Scytale genus eſt laconicæ epiſtolæ 230.h.231.
Scytale chalcidica quid ſit 232.e.
Scytale eſt ſimilis Amphisbænæ 232.f.
Scytale an veſcatur fæniculo 234.f.
Scytalis morſus accidentia 234.h.
Scytala inſula 230.h.
Scytalion planta 230.f.
Scytalides apud Galenum quid 230.e.
Scyſciculus 229.d.
Sebaſtiani Reguli mentio 415.c.
Selenes herba Plinij 28.e.
Sepis æquiuoca 186.e. *Synonyma, & etymum* 187.a. *Differentiæ* 187.d *Icones* 188.189. *Deſcriptio* 189.d. *Natura, & locus* 190.e. *Signa veneni* 191.b. *Medela* 192.f.
Seps dicitur quilibet ſerpens veneficus 186.e.
Seps ſpecies lacertæ 186.g.
Seps, & ſalamãdra cur ſerpentes dicantur. 2.f.
Seps, & ſepedon an ſynonyma 187.b.
Seps infert putredinem morſu 187.b.
Seps, & Ceraſtes an idem 187.c.
Seps fœminini generis quid 186.g.h.
Sepis differentiæ penès caudam 187.d.
Sepis differentiæ ratione coloris 187.e.
Sepis greſſus qualis 190.g.
Sepis venenum quale 190.h.
Sepis ſerpentis cerui qualis. 8.f.
Sepedones vlcerum ſpecies 186.h.
Serpens Æſculapij 6.h.
Serpens mas an venenoſior fœmina 7.b.

INDEX.

Serpens participium 3.f.
Serpens cristatus 7.c. 386.h.
Serpens sydus cæleste 2.h.
Serpens nomẽ substãtiuũ promiscui generis 2.f.
Serpens dicitur homo malignus ibidem.
Serpens pro quocunq; animali venenato 2.h.
Serpens, anguis, & ophis synonyma 4.e.
Serpens piscis 3.a.
Serpens longitudinis iugeri 5.c.
Serpens sacer 5.b.
Serpens lactis amantissimus 22.g.
Serpens quomodo deponat spolium 10.h.
Serpens an cantionibus capi possit 30.e.
Serpens spatio semestris absq; cibo viuit 22.h.
Serpens ne columbario accedat 31.a.
Serpens animal omnium 23.c.
Serpens halitu inficit 40.f.
Serpens per hastã manui percutientis venenum communicat 40.g.
Serpens ictui Serpentis medetur 43.c.
Serpens victoriam prænunciat 57.b.
Serpens luxurians quid sit 53.d.
Serpens pugnam infœlicem præsignificat 56.f.
Serpens repens super galeã quid præsagiat 57.b.
Serpens mortem Semproniy præsagiuit 56.f.
Serpens ab suo auis emergit 57.c.
Serpens dignitates præsagit 57.d.
Serpens bellum Troianum prænuncianit. 56.f.
Serpens in sepulcro inuentus 58.h.
Serpens fuit præsagium vaticinij 58.e.
Serpens pilosus 59.d.
Serpens Norwegiæ subuersionem portẽdit 59.a.
Serpens Christi resurrectionem denotat 70.e.
Serpens in saxum mutatus 64.e.g.
Serpens idolatriæ author 70.h.
Serpens æneus in Deserto quid significet 69.d.
Serpens lacte oblato egreditur a corpore 84.f.
Serpens cur dicatur typus mortis 72.e.
Serpens circa supra vim naturæ 88.h.
Serpens cur virga Æsculapij amplectatur. 80.e.
Serpens virum quendam strangulat 90.f.
Serpens furem horti detegit 90.e.
Serpens lancea transfixus quid significet 92.g.
Serpens iuuenem parui pendentem matrem puit 90.g.
Serpẽs intra herbã figuratus quid designet 92.h
Serpens in medio flammarum pictus quid denotet 92.g.
Serpens radios solares intuens quid demonstret 93.b.
Serpẽs cur pingatur in Insigni Mediolani 94.g.
Serpens inter duo saxa effigiatus quid indicet 92.h.93.a.
Serpẽs circa fœniculũ pictus qd significet 93.c.
Serpens Niliaca quæ 193.b.201.c.
Serpens Eluorum hostes fugat 96.d.
Serpens æneus à quo contritus 98.e.
Serpens æneus quo tempore cultus 97.d.
Serpes cornutus qui 168.b.
Serpens cur pingatur in simulacro Harpocratis 100.g.h.
Serpens piger qui 181.d.
Serpens Aegyptia quæ 193.b.
Serpens peregrina quæ. ibidem.
Serpens biceps vbi 238.e.
Serpens vrens qui 215.d.
Serpens miliaris 248.g.
Serpens lenticularis qui 248.f.
Serpens niger Matthioli 287.d.
Serpens marinus familiaris mari Norwegico 299.a.
Serpens marinus flaui coloris 302.e.
Serpens marinus edilis 302.f.
Serpentis descriptio 8.e.
Serpentis cranium quale 8.b.
Serpentis aquiuosa 2.f.
Serpentis etymum 3.6.
Serpentis lingua qualis 8.b.
Serpentis vox qualis 19.b.
Serpentis temperamentum 14.e.f.
Serpentis gressus 19.d.
Serpentis capiendi, fugandi, & necandi ratio 29.b.
Serpentis os est quidam locus 53.a.
Serpentis caput est quædam regio 53.a.
Serpentis, & Agricolæ apologus 69.b.
Serpentis bicipitis, donati ab Illustriss. Comite Aldrouando icon 60.e.
Serpentis recordatio ad quid 73.c.
Serpentis æneæ virtus sanandi vnde manauerit 70.f.
Serpentis figura in monumentis cur sculpta 78.b.
Serpentis caput in manu Iunonis quid significet 85.d.
Serpentis caput fidem Christi denotat 70.g.
Serpentis oculus, adagium 83.d.
Serpentis ictus remedia 105.a.
Serpentis morsum ne quis timeat 104.b.
Serpentis marini mira proprietas 301.c.
Serpentis marini descriptio 297.c.
Serpentis rubescentis descriptio 306.b.
Serpentis Indici fœtus numerosus 309.a.
Serpentis Brasseliani proprietas 307.c.
Serpentis Americani icon 308.e.
Serpentis Americani descriptio 307.b.
Serpentem in sinu gestantes qui fuerint 56.e.
Serpentem fouere prouerbium 83.b.
Serpentes parui vbi 5.b.
Serpentes suum regem cognoscunt. ibidem.
Serpentes magni vbi. ibidem.
Serpentes versicolores vbi copiosi 6.f.

Ser-

INDEX.

Serpentes aſpectu horribiles 5.c.
Serpentes necare vbi non liceat 6.c.
Serpentes pigmentis diſtincti 5.d.
Serpentes vbi maximè venenoſi 6.g.
Serpentes maris indigenæ. ibidem.
Serpentes magnitudine ſuum 5.d.
Serpentes amphibij 6.g.
Serpentes abundant copia fellis 9.b.
Serpentes cur maxima audacia referti 9.a.
Serpentes quot menſibus deliteſcant 10.g.
Serpentes ratione ouorum, in quo differant à piſcibus, & ab auibus 10.e.
Serpentes quo tempore venenoſiores 10.h.
Serpentes cur deponant exuuias 11.b.c.d.
Serpentes odorem ſpirantes vbi 13.d.
Serpentes frigoris impatientes 10.g.
Serpentes cur non emittant pilos 11.a.
Serpentes cur prudentes dicantur 13.b.
Serpentes quomodo ex putri materia generentur 18.e.
Serpentes quo tempore ſpirent odorem 18.g.
Serpentes ex quibus cadaueribus oriantur 16.f.
Serpentes intra ſaxa inuenti 18.f.
Serpentes cur pedibus careant 20.f.
Serpentes agricolis infeſti vbi 21.c.
Serpentes cur dicantur aſymetri 20.b.
Serpentes quibus in locis non ſint 20.g.
Serpentes intuitu necantes 7.d.
Serpentes vbi minus noxij. ibidem.
Serpentes audent ceruum aggredi 26.g.
Serpentes vini incontinentes 23.d.
Serpentes à cancris necantur 27.c.
Serpentes cur à cauernis ſtatu Cerui extrahantur 26.e.
Serpentes cur carminibus moueantur 31.a.
Serpentes qua ratione tractari poſſint impunè 29.e. 40.c.
Serpentes ſaxei vbi 52.e.
Serpentes annonæ caritatem augurantur 56.g.
Serpentes Serpentibus deſtruuntur 31.d.
Serpentes terrei vbi 52.f.
Serpentes terræmotum præſagiant. 57.a.
Serpentes mortem Didij prænunciarunt 58.g.
Serpentes peſtilentiam præcedunt 58.h.
Serpentes volare vbi viſi 58.g.
Serpentes immiſſi in populum Iſraeliticum cur ignei 86.g.h.
Serpentes Aeſculapio dicati 68.f.
Serpentes Magorum an veri 87.a.b.
Serpentes in vrbe capti cur non occidendi 84.g.
Serpentes cur teſtibus careant 91.c.
Serpentes cur facile caput moueant in partem poſteriorem 91.b.
Serpentes erga homines benigni 95.a.
Serpentes aſperſi aqua frigida cur citò fugiant 91.d.
Serpens per quietem viſi quid denotent 97.c.
Serpentes ad ſonum muſici inſtrumenti trepudiant 106.h.
Serpentes infantium cuſtodes vbi 96 f.
Serpentes pingebantur pro reuerentia loci 98.g.
Serpentes à terra aliquando in mare exeunt 302.e.
Serpentes in chorcis adhibiti 106.f.
Serpentes moſcati 6.h.
Serpentes frigidi nuncupati qui 307.d.
Serpentes innoxij vbi 6.h.7.a
Serpentes ſolo halitu inficientes 7 b.
Serpentes viuipari apud Indos 309.a.
Serpentes odio habent multas aues 25.c.
Serpentum dentes quales 8.f.
Serpentum pulmonis deſcriptio 9.a.
Serpentum coſtæ quot ſint 9.d.
Serpentum venenum vbi deliteſcat 10.f.
Serpentum anatomen 8.h.
Serpentum oſſa qualia 9.d.
Serpentum venenum vbi deliteſcat 10.f.
Serpentum feces quales 9.d.
Serpentum longæ vitæ cauſa 12.g.
Serpentum cibus hyeme qualis 12.e.
Serpentum multitudo vbi creuerit 16.g.
Serpentum oculorum ſitus 13.a.
Serpentum locus 20.h.
Serpentum coitus, & partus 15.c.
Serpentum antipathia 24.f.
Serpentum victus 22.g.
Serpentum ſympathia 28.f.
Serpentum phyſiognomonica 23.d.
Serpentum ictibus occiſi, & ſaucij qui 36.h.
Serpentum excantatio apud Nigritas 30.g.
Serpentum differentiæ ratione pabuli 40.h.
Serpentum quædam imagines fugant Serpentes 33.b.
Serpẽtũ ictibus læſi in Syria quid præſtẽt 46.g.
Serpentũ copia necẽ ſardentium prædicit 57.b.
Serpentum monſtra 59.b.c.a.
Serpentum prodigia, & præſagia 56.e.
Serpentum epitheta græca, & latina 47.b.
Serpentum myſtica, & allegorica 69.b.
Serpentum apologi 68.g.h.
Serpentum emblemata, & ſymbola 79.a.
Serpentum moralia 72.f.g.h.
Serpentum prouerbia 83.c.d.
Serpentum hieroglyphica 77.c.d.
Serpentum miracula 86.g.h.87.a.b.c d.
Serpentum numiſmata 84.h.
Serpentum ænigmata 92.c.
Serpentum problemata 91.b.
Serpentum phrenoſchemata 92.g. Inſignia gẽtilitia, & militaria 94.e. Hiſtorica 95.c. Somnia, eorumq; præſagia 97.a b.c. Simulacra & ſtatuæ 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103.

Vſus in cibis 104.c. *Vſus in medicina* 104. g.105.& 106. *Vſus in varijs* 106.g.107.a.
Serpentum lingua cur venenata 91.b.
Serpentum vſus in bello 106.b.
Serpentum morſus cur venenatus 91.c.
Serpentum quinam oua, vel fœtus viuos pariant 112.f.
Serpentum marinorum, & terreſtrium pugna 301.c.
Serpentum exoticorum venenum 307.d.
Serpentum varietas ratione oculorum 7.c.
Serpentum cornua qualia 7.d.
Serpentum caro optima 104.f.
Serpa Serena 248.g.
Serpula quid ſit 3.c.
Serpentini ſpolij vera opinio 12.g.
Serpentini monſtri effigies 17.a.
Serpentiformis vermis effigies. ibidem.
Serpentinum ouum in ignem proiectum quid præſtet 32.e.
Serpentina caro an venenata 39.d.
Serpentina alembici ſpecies 53.d.
Serpentina herba 45.a.
Serpentina bombardæ ſpecies 53.d.
Serpentina inſtrumentum tormenti manualis 53.d.
Serpentigeri qui dicerentur 48.b.
Serpentaria maior Herbariorum 49.d.
Serpentinæ naturæ opinio Ægyptiorum 78.f.
Serpentarius quis 53.b.
Serperaſtra quæ 53.d.
Serpenticida vbi puniatur 100.f.
Serræ inuentio 107.a.
Setæ equinæ ſerpentes procreant 18.e.
Sibilus eſt vox æquiuoca 19.b.
Sicalis quid 231.c.
Silphium quid 36.e.
Sinapi viperæ aduerſatur 123.b.
Signa morſus viperæ maris differunt à ſignis morſus fœminæ 135.c.
Signa prognoſtica morſus viperæ 135.d.
Sirtalis quid 172.e.
Simoniæ icon 179.b.
Siſtrum quem ſonum ederet 212.g.
Situla ſerpens 215.c.
Sitis diuturnæ cauſa 217.d.
Simulacrum ſupra ſerpentem ſedens 100.c.
Simulacra cum figuris anguium 274.g.
Siren ſymbolum mendacij 426.h.
Siren mortua vbi viſa 418.e.
Siren auis canora 417.a.
Sirenum natura, & mores 417.a.
Sirenum locus 417.a.
Sirenum deſcriptio 417.b.
Sirenum figura 417.c.
Sirenum periculum quomodo vitandum 425.c.
Sirenas Albertus vocauit Dracones 319.a.
Sirenæ quot fuerint 417.a.
Slaa quid ſit 231.c.d.
Smaragdi virtus contra venena 142.f.
Smaragdus viperæ aduerſatur 123.c.
Smyrnium 45.a.
Smilus arbor 27.d.
Solini erratum in deſcriptione Scytalis 232.h.
Solem venerabantur quidam Priſcorum 351.d.
Solis ſimulacrum quale 100.g.
Solis nummus qualis 151.a.
Somnia terribilia quomodo excitentur 107.d.
Sopor comitatur morſum aſpidis 201.d.
Soſipolis Genius qualis 96.g.
Sparganium 45.b.
Spartæ cur dicti Pythij 380.g.
Spolium anguis delatum quid præſtet 57.d.
Spes fallit incautos 82.e.
Sphinx cum ſerpente quid 93.c.
Spectaficus quid ſit 187.c.
Spina ſitiens Plinij 214.f.
Spathiurus ſerpens qui 288.g.
Speculorum vſus in venatione Baſiliſci 372.e.
Squarus ſerpens 260.c.
Squamus ſerpens. ibidem.
Stadium quotuplex 381.d.
Statuæ Draconum in ædificijs 359.b.
Statua ærea Draconis vbi 359.b.
Stagnum ſerpentum vbi 53.a.
Staphiſagria 45.a.
Stellio exuit ſenectutem 12.e.
Sterelitatis remedia 105.b. 157.c.
Strumum quid ſit 35.c.
Strumarum remedia 104.h. 105.a.c. 157.a. 159.c. 213.d. 286.h.
Styrax ad quid 32.f.
Subſtratus plantarum ad quid 34.f.
Suggeſtus comæ 3.a.
Sues Serpentibus cur inuiſi 26.g.
Supplicium Parricidarum 106.g.
Supplicium Reorum apud Aegyptios 106.g.
Suffitus quales conueniant in ictu ſerpentum 42.e.
Sulphur 45.b.
Superbus ſerpenti comparatur 74.h.
Surditatis remedia 104.g.
Suffuſionis remedia 156.f. 213.c.
Superbus vocatur Draco 343.b.
Superbus comparatur Pythoni 384.e.
Superbus nuncupatur hydra 398.f.
Superbiæ arrogantia qualis 373.c.
Syphar quid 10.h. 84.f.
Syri dormientes à ſerpētibus nō vexantur 24.b.
Symbolum Alciati quale 29.c.
Synon quid 111.a.
Sycomori vis 139.d.

Syri ad Phœnices prouerbium 149. *c.*
Symptomata morsus specierum aspidis 202. *e. f.*
Symptoma arguens magnum calorem 391. *d.*

T

Tabidorum cura 161. *b.*
Talpa qualis 8. *f.*
Tanariorum mentio 400. *g.*
Tapetum color qualis 190. *f.*
Taranta serpens 306. *f.*
Tarantula viua Romam missa 22. *h.*
Tarantulæ remedium 43. *b.*
Tauri cornu anguibus resistit 31. *c.*
Taurinum fel ad quid 45. *b.*
Taxus arbor valet ad venena 138. *e.*
Tempus designat calamitatem 78. *e.*
Temporis hieroglyphicum 77. *d.*
Tephloti, & Tephlini 244. *e.*
Terra in ictu serpentum valet 42. *h.*
Terra Africæ quid præstet 33. *a.*
Testudinis partus 409. *b.*
Testudinum sanguis ad quid 403. *c.* 137. *b.*
Testudinum, & serpentum inimicitia 27. *a.*
Testudinum congressus qualis 409. *b.*
Thair quæ vox 113. *d.* 172. *g.*
Thebiorum natio qualis 370. *g.*
Theriaca Zenonis Laodicei 45. *c.*
Theriaca Philometoris 138. *f.*
Theriaca adhibetur in remedijs externis 140. *f.*
Theriaca benedicta quæ 162. *e.*
Theriaca cœlestis. ibidem.
Theriaca diatesseron regia. ibidem.
Theriaca cur abierit in dissuetudinẽ 163. *a. b.*
Theriaca cur admittat viperas 163. *c. d.*
Theriaca Andromachi 205. *b.*
Theriaca qua ratione iuuet demorsum à Dipsade 22. *g.*
Theriaca ad ictus serpentum 42. *g.*
Theriacæ Andromaci laudes 222. *g.*
Theriacæ etymum 145. *b.*
Theriacæ vsus olim frequens 162. *h.*
Theriacæ vires quæ, & quot 166. *g.*
Theriacæ optimæ examen 166. *h.*
Therionarcha Plinij 28. *f.*
Thesaurus malorum 397. *b.*
Thonis quis fuerit 183. *d.*
Thyrus quid sit 4. *e.*
Thyria quid 111. *b.*
Thyites quid sit 51. *a.*
Tibicinum cantus quid præstet 140. *g.*
Tinctura viperarum quæ 162. *e.*
Tormentillæ virtus 45. *a.* 139. *d.*
Toxicum Priscorum quid 390. *g.*
Toxicum quando vitale appellatum 398. *h.*
Toxicum Priscorum quale 132. *g.*
Toxici etymum 390. *h.*
Toxici signa diagnostica 391. *c.*
Toxici medela 392. *f.*
Toxici præsidia ex Dioscoride 393. *b.*
Tragorigani virtus 138. *e.*
Triptolemi figura qualis 358. *f.*
Tribuli terrestris vis 139. *d.*
Tribulus herba fugat serpentes 32. *f.*
Trifolium serpentibus inimicum 27. *d.*
Trifolij bituminosi virtus 139. *d.*
Trischalis quid 172. *e.*
Tristalis quid sit. ibidem.
Trochisci viperini an differant à Trochiscis Thyri 111. *d.*
Trochisci viperæ, qua ratione seruẽtur 165. *d.*
Trochiscorum viperæ compositio 165. *b. c.*
Trochiscorum viperæ difficultas soluitur 166. *a. b.*
Trochilus auis 361. *c.*
Trophonij antrum vbi 68. *f.*
Trophonius quis fuerit. ibidem.
Tyberis inundatio 339. *b.*
Tymbra ad serpentes valet 34. *c.*
Tynni animalia 314. *g.*
Typhonis origo 66. *h.* 67. *a.*
Typhonis descriptio 67. *c.*
Typhonis locus natalis. ibidem.
Typographi comparantur ad Cadmum serẽtem dentes Draconis 333. *d.*
Tyrannus aspidi similis 208. *f.*

V

Vada cæca cur viperæ dicantur 143. *a.*
Vasa Antiquorum pro seruanda Theriaca, ex qua materia fabrefierent 51. *a.*
Velleris aurei fabula 332. *h.*
Venenum denotat veneficium 38. *f.*
Venenum sumitur pro tinctura 38. *g.*
Venenum naturale quale 58. *h.*
Venenum in qua parte serpentis resideat 38. *h.*
Venenum cur aliquando serius, & aliquando citius necet 39. *b.*
Venenum Calligulæ quale 39. *c.*
Venenum detegitur cornu Cerastis 179. *c.*
Venenum exiccans quale 221. *b.*
Venenum Scytalis quale 234. *g.*
Venenum Amphisbænæ quale 240. *f.*
Venenum Boæ quale 296. *e.*
Venenum Scolopendræ quale 303. *d.*
Venenum Draconum quale 319. *c.*
Venenum Basiliſci, in qua parte resideat 370. *e.*
Venenum Basiliſci penetrat 371. *b.*

INDEX.

Venenum Basiliſci tria ſymptomata comitantur 371.c.
Venenum ſcythicum quale 391.a.
Veneni ſerpentum differentiæ 38.g. 39.c.
Veneni ſerpentini ſigna 40.h.
Veneni ſerpentini medela 41.a.
Veneni ſerpentini rationalia remedia 41.d.
Veneni vera prouidentia 47.a.
Veneni ſepis malitia 192.e.
Veneni Dipſadis qualitas 219.d.
Veneni Hydri natura 281.a.
Venenorum eſui an quis aſſuefieri poſſit 46.h.
Venenorum genera quæ 131.a.
Veneficiorum amuletum 376.f.
Venæ ſectio in ictu ſerpentis an cõueniat 42.e
Vena meden quid ſit 328.h.
Veneris effectus quales 226.g.h.
Veneris comparatio ad Dipſadẽ 226.h.227.a.
Ventus Preſter vnde dictus 215.b.
Ventorum violentia 407.d.
Ventriculi os cor dicitur 184.g.
Vernatio quid ſit 10.g.52.g.
Verdiana virgo duos habuit ſerpentes 90.e.
Veritati mendatium cedit 353.c.
Veteramenta combuſta fugant ſerpentes 33.a.
Vetularum halitus, & intuitus pernitioſus 369.d.
Victo Epiſcopus horrificum ſerpentem extinguit 89.c.
Vigo Epiſcopus magnum ſerpentem ligat 89.c.
Vigilantia Draconibus attribuitur 320.g.
Viator ſitibundus à Dipſade percuſſus 228.f.
Vinum corruptum quomodo corrigatur 163.d.
Vinum medicatum contra ſerpentes 28.g.
Vini copia quid generet 226.f.
Vini viperini præparatio 162.e.
Vini commoda quæ ſint 226.g.
Vipera Aegypti marmoris ſpecies 51.a. 108.g.
Vipera monoceros vbi 7.c. 168.g.
Vipera ſerpens maris rubri 108.g.
Vipera eſt in vepreçula prouerbium 83.d.
Vipera quaſi viuipara 109.b.
Vipera nomen anus 108.f.
Vipera per excellentiam dicitur ſerpens 109.c.
Vipera piſcis. ibidem.
Vipera cur calida 117.d.
Vipera cancer minimus. ibidem.
Vipera quo tempore gerat vtero 126.h.
Vipera quibus plantis delectetur 122.g.
Vipera montes amat 127.c.
Vipera ex muliere orta 123.d.
Vipera ab hominis ventriculo extracta 130.h.
Vipera incluſa electro 127.c.
Vipera ad morſum viperæ remedium 136.h. 138.h.
Vipera quando lethalior 132.h.133.a.128.g.
Vipera S.Charito à morte liberatur 149.d.
Vipera quo remedio necetur ſpatio ſemihoræ 138.h.
Vipera quando pingatur cum Ceruo 150.h.
Vipera in ſupplicio parricidij adhibebatur 150.f.
Viipera bicauda 154.e.
Vipera biceps vbi 154.e.
Vipera quis primus in medicamentis vſus 162.g.
Vipera vtilis ad prorogandam vitam 155.b.
Vipera cornuta Illyrica 168.g.
Vipera pro antidotis an mas, vel fœmina eſſe debeat, & ſi fœmina an prægnans 164.f.g.
Vipera preſter 215.c.
Viperæ æquiuoca 108.f. *Synonyma* 109.a. *Etymum* 109.b. *Differentiæ* 111.c. *Deſcriptio* 114.e. *Phyſiognomonica* 117.d. *Mores* 122.e. *Sympathia, & antipathia* 122.g. *Coitus, & partus* 123.d. *Locus* 127.a. *Victus* 128.g. *Tẽperamentũ* 129.a. *Capiẽdi, & fugãdi ratio* 130.e. *Venenũ* 131.a. *Veneni ſigna* 134.e. *Veneni remedia* 136.e. *Epitheta* 142.h. *Denominata* 143.b. *Moralia* 146.e. *Prouerbia* 149.a. *Miracula* 149.d. *Hieroglyphica* 150.e. *Numiſmata* 151.a. *Emblemata* 151.c. *Phreneſchemata* 155.d. *Monſtra* 154.e. *Simulacra* 154.g. *Vſus in cibis* 155.a. *Vſus in medicina* 155.d. *Vſus in theriaca* 162.h. *Vſus in varijs* 167.a.
Viperæ parua quæ 197.a.
Viperæ ſiticuloſa quæ 215.c.
Viperæ aquatilis Cardani 277.d.
Viperæ conditiones 109.c.
Viperæ nomine vterq; ſexus denotatur 109.c.
Viperæ color qualis 110.f. 112.g.
Viperæ dentium ordo 118.c.
Viperæ dentium numerus 110.g. 117.d. 118.e.
Viperæ maris, & fœminæ morſus differentiæ 111.c.
Viperæ maris deſcriptio 114.e.
Viperæ deſcriptio ad mentem Galeni 114.g.
Viperæ maris icon 115.
Viperæ fœminæ icon 116.
Viperæ pulmo qualis 118.g.
Viperæ inteſtina qualia 118.h.
Viperæ fœminæ genitalia 119.b.
Viperæ maris partium internarum icon 120.
Viperæ fœminæ partium internarum icon 121.
Viperæ odor qualis 112.e.f.
Viperæ, & murænæ amicitia 122.g.
Viperæ, & mulieris grauidæ antipathia 122.h.
Viperæ muribus inuiſæ 122.h.
Viperæ, & teſtudinis odium 123.h.
Viperæ, & oſſifragæ dimicatio 123.a.
Viperæ partus falſa opinio 125.a.b.c.d.

I. E X.

Viperæ,& ſcorpionis diſſenſus 123.b.
Viperæ catulorum numerus 126.g.
Viperæ partus qualis 124.h.
Viperæ catulorum ordo in partu 126.h
Viperæ fœtura qualis 126.f.
Viperæ, & picæ pugna 128.h.
Viperæ ictu naufragus perit 127.d.
Viperæ potus qualis 128.h.
Viperæ vbi hyeme deliteſcant 128.e.f
Viperæ virus quale 131.c.
Viperæ oua cur non ſint duri putaminis 129.a.
Viperæ venenũ non oritur ab extrinſeco 131.d.
Viperæ fel quando venenoſum 131.c.
Viperæ ictus vbi non lethalis 132.d.
Viperæ morſus lethaliter ledit 131.d.132.e.
Viperæ caput appenſum ad quid 155.d.
Viperæ carnibus qui veſcantur 155.a.
Viperæ hepar in edulijs 156.e.
Viperæ caro quomodo cõdienda pro cibis 155.b.
Viperæ oſſa quid præſtent 156.e.
Viperæ pinguedinis præparatio 156.a.
Viperæ carnis virtus 157.a.b.
Viperæ nigriores quæ 161.b.
Viperæ diſſectæ pro theriaca, qua ratione dignoſcantur an bonæ ſint 165.a.
Viperæ fel in morbis oculorum 156.e.
Viperæ extra in morſu viperæ laudantur 156.e.
Viperæ ſpolij virtus 156.e.
Viperæ pulueris præparatio 159.c.
Viperæ decoctio ad quid 162.g.
Viperæ cauda, & caput cur abyciatur 164.h.
Viperarum cognitio cur aliquando fuit ignota 163.b.
Viperarum magnitudo qualis 113.a.
Viperarum congreſſus qualis 124.f.
Viperarum capiendarum tempus 164.e.
Viperarum, & murænarum congreſſus an detur 124.g.h.
Viperarum generatio qualis 123.d.
Viperarum eſus cur ſitim generet 129.c.
Viperarum cerebri quantitas 117.d.
Viperarum iecoris figura 118.g.
Viperarum cordis motus 118.g.
Viperarum ſtomachi locus 118.g. (119.d.
Viperarum partes genitales quales, & quæ
Viperarum lumbrici 118.h.
Viperaria quæ, & ad quid 137.c.144.f.
Viperarius quis 143.b.d.
Vipereum genus quod 143.b.
Viriuſtus comparatur Smaragdo 146.e.
Virgo marina quæ 418.e.
Viri eſti cur Serpentes dicti 72.g.
Viri inobedientis hieroglyphicum 210.h.
Virtutis acquirendæ phrenoſchema 347.a.
Vita quomodo prorogetur 156.g.
Vitam longam, qui auxerint 156.h.
Vitis aduerſatur amphisbænæ 241.a.
Virs nigra fugat Serpentes 32.f.
Vitex arcet ſerpentes 28.e.
Vitiũs dantur tres differentiæ 35.a.
Vitrum cum ophite confundit Galenus 51.b.
Vlcerũ maligni remedia 157.a.
Vlcus ſanatum à ſerpente 95.d.
Vnguentum Circulatorum pro captura viperarum 130.g.
Vnguentum pro manibus ne lædãtur à ſerpentibus 29.c.
Vnguentum ad morſus ſerpentum 36.e.
Vnguentum ex viperis 167.b.
Voluptatum contemptus 72.f.
Voluptatem vincere eſt voluptas 82.h.
Voluptas,& dolor cur ſimul iungantur 152.g.
Voluptatis laſciuæ deſcriptio 235.b.
Voluptatis laſciuæ comparatio ad meretricem 235.c.
Voluptas ſimilis Amphisbænæ 242.c.
Voluptates dicuntur Sirenæ 421.d.
Vomitus vbi prouocandus 222.h.
Vomitus quando conueniat 268.e.
Voragines maris quales 418.f.
Vræus animal 162.g.
Vrinæ humanæ virtus 137.b.43.b.
Vrinæ impubium ad quid 203.b.
Vrtica ad quid 45.a.34.f.
Vſurarij pythones dicuntur 384.h.
Vtrimq; grada animal 236.h.
Vulpes anguibus amica 28.h.
Vulcani antiſtes ſanabat ſaucios ab anguibus 41.a.
Vulturis iecur ad quid 31.d.
Vultures inimici Serpentibus 25.c.
Vxor mala viperæ comparatur 152.g.

Z

Zopyria antidotus 45.c.
Zoili dicuntur ſerpentes 82.g.

INDEX

Græca noua, & vetera.

A

Αγκίλομητης 331.b.
αγριος 361.a.
αδευκὶς 331.a.
αἱμορρόος 171.d.
αἱμορρόις 179.d.
ἄιμα 67.c.
αιματοπὸς 330.f.
αἱμοβόρος 331.a.
αἱματόβορος 331.a.
αιματοφότης 331.b.
αίθοψ 396.f.
αινὸς 47.c.
ἄιολος 47.b.
αἰολοσκόπος 330.g.
αἰνόμορος 396.f.
ἀκαντιὰς 252.g.253.a.
ἀκοντίλη 253.a.
ἀκοντίζος 253.a.
ἀλκιβιάδιος 50.c.
αμαιμαχετὸς 331.a.
ἄμμος 167.c.
ἀμμοδίτης 167.d.
ἀμμοδύτης 167.d.
ἀμμοβάτης 167.d.215.g.
ἀμφισβαίνα 236.b.
ἀμφίσμαινα 236.b.
ἀμφίσθμαινα 237.a.
ἄποδες 49.c.
αργὰς 4.f.331.b.
ἀργὲς 4.f.
ἄργης 4.g.
ἀρχέκακος 47.c.
ἀσπὶς 193.b.
ἀσπιδοδηκτος 206.f.
ἀσπιδότροφος 206.f.

B

Βάσιλευς 361.c.362.c.
βασίλισκος 362.c.
βλοσυρὸς 331.a.
βλοσυρωπὸς 330.g.
βοα 295.b.
βριαρος 331.a.
βροτολοιγος 331.a.
βύη 295.a.

γ

γαλέη 145.b.
γηγενὴς 331.b.
γλαχὼψ 47.b.330.h.
γλαυκοπὶς 47.c.
γογωπὸς 47.c.

Δ

Δασπλὶς 331.a.
δεινὸς 47.c.
δερὴ 143.a.
δέρκω 314.f.
δηλήμων 47.d.
δίακιδνης 145.b.
δίφυὴς 80.g.
δίψας 214.f.215.c.
δίψακὸς 214.f.
δολιχὸς 47.b.
δόρη 252.g.
δρακος 314.f.
δράκον θαλάσσιος 312.f.
δράκαινα 312.f.
δρακαινίδες 327.d.
δρύινος 259.d.
δρύινα 259.d.
δρὺς 259.d.260.e.
δὺη 295.a.
δύτης 295.c.
δυκτικὸς 295.c.

E

Εκατογκέφαλος 396.f.
ἔλαφος 49.c.
ἔλαψ 265.d.
ελοψ 265.c.
ἔλωψ 265.d.
ἔλλοψ 265.d.
ελεφωντίας 331.b.
ἔμβρυα 49.b.
ἔνυδρος 277.a.
ἔνυδρις 277.a.
ἐννεακέφαλος 387.b.
ἕρπετα 2.g.3.b.
ἑρπέιν 2.g.
ἑρπητὴρ 48.c.
ἑρπυστὴς 331.a.
ἔχις 109.d.
ἔχις φονὴ 142.b.& 331.a.
ἐχισίβολος 142.b.
ἔχιον 50.c.144.f.
ἐχίτης 144.g.
ἐχεις 143.b.
ἐχίδνα 108.g.
ἐχίδνα μιξοπάρθενος 108.b.

INDEX.

ἐχίδνα φολόεις 143.a.
ἐχίδνιον 143.d.
ἐχείδιον 143.d.
ἐχίδριον 144.g.
ἐχιδναῖος 145.a.
ἐχίοδηκτος 145.a.

θ

θαλάσσια 4.b.
θηρίον 111.a.
θηρία 4.e.
θηρία ἰοβόλα 148.b.
θηριακὰ 4.e.
θηριακὴ ἀντίδοτος 4.f.
θηροτροφος 330.b.
θηροτύπος 331.a.

ι

Ιοβόλος 47.d.& 330.b.

κ

καπῆργος 47.d.
κάλλιπαρνος 268.b.
κάρδαμον 252.e.
καρορὺς 277.a.
καῦσος 214.b.
κεγχρίας 168.e.247.a.
κεγχρίτης 168.e.247.a.
κέγχρος 247.a.
κέγχρις 247.a.
κεγχρίνης. ibidem.
κέντρα 168.f.
κερασὴς 171.b.d.
κηροτροφας 47.d.
κηώδαλα 4.b.
κολόβη 110.g.
κρατόμος 330.b.
κρατερὸς 331.a.
κωφίας 244.e.

M

Μιλάνυρος 215.c.
μιλτοπάρνος 268.a.
μολυβὶς 7.b.
μυόθηρ ὄφις 48.e.
μυίαγρος 292.c.
μυριόκρανος 396.f.

O

Οἰκυρὸς 331.a.
ὀλκύρας 47.b.
ὀλοὸς 47.d.331.a.
ὀλοόφρων 396.f.
ὀὐίσχος 22.g.
ὄνος 22.g.
ὄπτομαι 4.f.
ὀρειος 231.b.
ὀρφὴ 287.c.
ὀροφιας. ibidem.
ὀὐλόμενος 331.a.47.d.
ὄφις 2.b.3.a.
ὄφις θαλάσσιος 296.f.312.g.
ὀφίυρος 330.g.49.c.
ὀφιακὸς 54.c.
ὀφιῶχος 5.b
ὀφιδὶ 4.f.
ὀφείδιον 49.a.
ὀφιόνεος 49.b.
ὀφίασις 3.a.
ὀφιοκτονὸς 4.g.48.f.
ὀφιοβόλος 48.f.
ὀφιόδηκτος 48.f.
ὀφιογενης 48.h.
ὀφιοβόρος 49.a.
ὀφιώδης 49.b.52.e.
ὀφιόπους 49.c.
ὀφιοφάγος 49.c.
ὀφισμάχης 49.d.
ὀφιώδια 52.b.
ὀφέος κεφαλὴ 53.a.
ὀφεωσαφύλη 50.f.

π

παρεία 268.f.h.
παρέα 268.b.
παναμειλικτος 331.a.
πελώριος 331.a.
πείρα 381.b.
πελωρὸς 47.c.
πεντηκοντακέφαλος 387.b
περχνὸς 143.a.
πυκρὸς 47.c.
πυοθήρις 108.g.
ποικίλος 47.b.330.g.
ποικιλόδειρος 143.a.
ποικιλονώτος 330.g.
πολυκρανος
πολυκάρηνος 396.f.
πολυδειρὰς 396.f.
πολυφόνος 396.g.
πουλυκάρηνος 48.e.
πρεσβὺς 361.c.
πρηστὴρ 215.b.
πτύαδες 194.b.
πύθων 48.c.377.a.

πυθιὰς βοὴ 381.c.
πυθόμαντις 380.g.
πύθαυλης 380.g.
πυθόνικος 380.h.
πυθόχρηστος 380.h.
πυθόληπτος. ibidem.
πυρρίας 48.c.269.a.
πυρφόρος 331.b.
πυρόφορος. ibidem.

P

Ρίζα ὀφιώδης 55.a.

Σ

Σαυρὸς 6.f.
σαῦρα 143.c.
σαρκοφάγια 16.b.
σὴψ 187.a.
σηπεδὼν 187.b.
σκολιὸς 47.b.330.g.
σκολόπενδρα θαλάττια 302.g.
σκόλοψ 302.g.
σκυτάλη 230.c.231.b.
σκυτάλιδες 230.c.
σκυτάλιον 230.f.
σκυτάριον. ibidem.
σκυτάριον. ibidem.
σκύτος 231.b.
σμερδαλέος 330.g.
στέαρ ἐρπετῶν 107.a.
σύφαρ 52.g.
συρικτὴς 331.a.
σωσίπολις 96.g.

T

Τετραέλικτος ὄφις 47.b.
τρισσὸς 306.f.
τριττὸς 306.g.
τρόχιλος 361.c.

Y

ὑδρὰ 386.g.
ὕδρος 277.a.386.g.
ὑδραλὴς 277.a.

Φ

φιλοσάφυλον 50.f.
φρυγὸς 48.c.

χ

χελιδονία 194.b.
χέλυδρος 260.c.
χέλυς 260.c.
χερσαία 194.b.
χέρσυδρος 277.a.
χθόνιος ὄφις 47.c.

ψ

ψάμμος 167.c.
ψαμμοδύτης 167.d.
ψόλος 143.a.
ψυχρὸς 47.d.

Ω

ὠμηστὴς 47.c.330.b.
ωοτόκος ὄφις 48.c.

Hebraica.

A

Akschuh 193.c.

B

Bethara 53.a.

C

Charamam 362.b.

L

Leuiathan 4.b.

N

Nachasch 4.b.

O

Oach 314.g.
Ochim. ibidem.

P

Pethen 193.c.362.g.

S

Schephiphon 4.g.172.c.

T

Thaninim 4.b.314.g.
Thannin. ibidem.

Z

Zipheoni 193.c.
Zepha 277.d.

Arabica.

A

Altararat 253.b.416.g.
Albediſimon Perſin 314.g
Alhatraf. ibidem.

INDEX.

C

Carren 314.g.
Cernsti 172.e.
Chafezati 253.b.

G

Geluc 52.b.
Genlut. ibidem.
Guasseuabras 306.g.

H

Haie 4.b.
Hadare. ibidem.
Harem 314.g.
Helsir 187.c.

L

Labane 111.a.

S

Sabrin 180.g.
Seiniar 139.c.
Selsir 187.c.
Semabras 306.g.
Siscetati 231.c.

V

Vesga 312.g.

Gallica.

B

Basilic 362.g.

D

Doublemarcheur 237.a.
Dragon 314.b.

O

On serpent cornu 172.f.

V

Vn serpent 4.b.
Vn aspic 193.c.
Vne Ceraste 172.f.
Vipere 111.a.

Hispanica.

B

Basilisco 362.g.
Bicha 111.a.
Biuora 111.a. 193.c.

C

Corso 139.b.

D

Dragonera 53.a.

E

Escurzo 112.b.

P

Pelle della Culebre 52.b.

S

Scorzone 287.d.
Scorzonera 287.d.
Sierpe 4.b.

Germanica.

B

Baggen 269.b.
Bick natern 287.d.
Blinden schychri 244.f.
Brandschlangen 11.b.

E

Ein schlang. 4.b.
Ein schlangen haut 52.b.
Ein Nater sotter 111.b.
Ein Beckenater. ibidem.
Ein Gechyrnte schlang. 172.f.
Ein schlang genannt 193.c.
Ein scoffz oden angel schlang 257.c.
Ein baggen schlang 269.b.
Ein ertz schlengle 262.g.
Ein stinck schlang 260.f.
Ein eysch schlang 260.f.

L

Lindmurm 314.b.

N

Nater 278.c.
Natern 287.d.

V

Viper nater 111.b.

Polonica.

V

Wodnyuaz 278.c.

Belgica.

S

Schncken 287.d.

Anglica.

S

Sandilz 167.c.
Slan vnorm 244.f.

V

Vuater ader 278.c.

INDEX.

Indica.

Boiquatrara 306.*h*.

C

Copaibas 44 *f*.

P

Picicthl 130 *f*.

Italica.

A

Aſpide 193.*c*.
Aſpido tormento 195.*a*.
Anza 266.*g*.269.*c*.

B

Baſiliſco 362.*g*.
Biſſia 5.*a*.
Biſſia angela 6 *h*.269.*c*.
Biſſa orbala 244.*f*.
Biſſa bona 269.*b*.

C

Cecella 244.*f*.
Ceraſte 172 *f*.
Ceruone 266.*g*.
Ceruera 266 *f*.
Ceſia 244 *f*.
Cuſſo 6.*h*.

D

Drago 314.*h*.
Dragone.ibidem.
Duca 361.*c*.

L

Lucignola 244.*f*.

M

Magaraſſo 110.*g*.193.*c*.
Maraſſo d'acqua 278.*c*.
Milort 112.*g*.
Magnanazzo 287.*d*.

O

Orbiga 244.*f*.
Orbighina.ibidem.

P

Papazino 361.*c*.

R

Rubello 295.*a*.

S

Saettone 253.*c*.
Sagittari 253.*c*.
Scorzone 5.*a*.110.*h*.
Serpe 5.*a*.
Serpente.ibidem.

Nomina barbara.

Ageſtim 5.*a*.
Apartias.ibidem.
Atuſſe.ibidem.
Tenſtu.ibidem.
Teſthu.ibidem.

FINIS.

Errata ſic corrigantur.

PAg. 2.g.ſumitur.l.ſumatur. pag.5.b.confectus fuit.l.confectum fuit. pag 6.f.aereis.l.æreis. pag 6.g.Drynus l.Dryinus. pag.8.f atterrantur.l.atterantur. pag.9.a.inteſtinum canino.l.inteſtino canino. pag.9.b. feris l fellis. pag.9.d.ciſtis felis. l.cyſtis fellis. pag.12.h.acccidere. l.accidere. pag 18.g.murenas. l.murenas. pag 20.a exarratum.l exaratum. pag 21.b. redundantum l.redundantem. pag.22.h.intermedio.l.internodio. pag.27 b.pororſus.l.prorſus. pag.29.d.ſtepitu.l ſtrepitu. pag.34.g.in carminibus Nicandri,artibus.l.artubus. pag 35 c.folijs Potri.l.fol js Porri. pag.35.d.in carminibus Nicandri,inuaſeris artus.l inunxeris artus. pag.37.b in carminibus Ouidij,aduco.l.aduncо. pag 37.d læthaliter.l.lethaliter. pag.38 g læthalia.l.lethalia pag.43.d.Toxia.l toxica. Ibidem a.in margine indicium veneni ſuperat l.indicium veneni ſuperati. Ibid c.in margine. fimus ſu llos l.fimus ſuillus. pag.44.e.in marg murant.l muræna pag 44.g.adrantum l tum. pag.45.c.in margine theriacæ Andromachi viris.l.theriacæ Andromachi vires. pag.45.b.c l chamæleon. pag.46.h ſerpentipus l.ſerpentibus. pag 47.a.in carminibus Martialis,porto.l.poto it in carmine Ouidij Arpyias.l Harpyias. ibidem.h ob quemdam cum ſerpentibus familiaritatem l.o quemdam cum ſerpentibus familiaritatem. pag.47.b Huc l.Hac. pag.47.c calidum.l.callidum. pag.50.e.Brunfelſio.l.Brunfelſio. pag.51.a.lithotom.l.lithotomi. pag.53.a. fuſſe. l.fuiſſe. pag.53. c. in carminibus Ouidij ſubſtulit.l.ſuſtulit. pag 56 h in carminibus Ouidij,propecata l.properata. pag.57 c ariolati ſunt.l.hariolati ſunt. pag.58.g.Mattis.l.Martis. pag.63.c in margine. Cerber. l.Cerberi. pag 64.e.bacilo. l.bacillo. ibidem. ariolatus. l. harriolatus. pag.65 c. ſerparat. l.ſeparat. pag 68.f. Beotiæ. l.Bæotiæ. pag.70 g in marg Gneus. l.Aeneus. pag.74.h.in marg ſimilis l ſimiles. pag.76.l e.f mæretrix l.meretrix pag.76 g.felicem l.fælicem. pag.79 b.craſſante.l.graſſante. pag 80.e.tibridis. l.tybridis pag 80.f ſeruatorum. l.Seruatorem. pag 81.a. inſertum pinum l inſertam pinum. pag 81.d Achill. l.Achilli. pag.82.c.quæ l quia. pag 83.a caracthere. l.charactere. pag.84 h perhibeatur l perhibetur. pag.87.d.videntur.l.videtur. pag.92.g.de ſumpſerunt.l deſumpſerunt. pag.94.b.Triptolemeus l.Triptolemus. ibidem. Triptolemei l. Triptolemi. pag 95.c.ſpira manibus.l. ſpira tanquam manibus. pag.96 f craſſante.l graſſante. ibidem. parian l.pariant. pag 96.f Ariolis.l.Hariolis. pag.97.b.interremptis l interemptis. pag 99.a.girum.l.gyrum. pag 99.b.craſſante l graſſante. Ibid. corpore.l.corpora ibidem.d Tiberis. l.Tyberis. ibidem Orbem.l.Vrbem. pag.100. f.vtrimq;l.vtrinq; pag. 100.g Botios.l Bæotios. pag 100 h in margine Democrat s.l Democratiæ. pag.101.d leua.l læua. pag.101. c in margine purgatur l pingatur pag 102.e.fraudolentus.l. fraudulentus. ibidem. tradit.l.trahit. pag 102. f.murena l muræna. pag 103 a.quærimonia.l.querimonia ibidem. deſcendere.l diſcedere. pag 103.d.pænes l.penès. pag.105.a hemorrhoidum.l.hæmorrhoidum pag 105 c.auferruntur.l.auferuntur. pag 105.a. in margine.valent.l.valeat. pag 105.c.manna.l.mane pag 107.b.in margine. nugamento.l nugamenta. pag. 107.d.l.ſi ſupra menſam collocatus fuerit. ibidem. aderit.l.aderit. pag. 111.a τηρ, ſeu τηριον. l.θηρ, ſeu θηριον. pag.123.b.in margine. Paris.l.Pariæ. pag 128.g.coxa l.coxa. pag.130.h.in margine necans. l.necatus. pag. 133.a.læenæ.l.leænæ ibidem lea l.fæua. pag.134 g aeris l.æris pag 134.h.amethiſtinum.l amethiſtinum.pag. 138.f.verſibus. l verſibus. pag.138.h. lapis theramenes. l.lapis theamedes. pag.139.b.baccæ. l.bacеæ lauri. pag 139 c. in margine Araſtæ. l Acoſtæ. ibidem. valeri.l.valere. pag 140.in margine ſymfonia l ſymphonia. pag. 141. c. educant l.educatur. pag.141. d. illis bono eſſet,in dies l.illis bono eſſet, qui in dies. pag.143. a. ψόχος.l ψολος. pag 144.f.procreet l.procreentur. pag.145 c. τηρ.l. θηρ. pag 146 g Ledens. l.Lædens. pag. 150.e.in margine mæretricis l.meretricis. pag.156.c in margine. ſuſpectam. l.ſuſpectum. pag.156.e. deferuntur.l deferantur. pag.157.d.pænitus l.penitus. pag.163 a. Caleno. l Galeno. ibidem careret. l.careret. pag.163.b.medica l medicam. pag.163 a. in margine venus the. l verus theriacæ. pag.165. d.Vitium. l.Vitrum. pag 166. g. Alij. l. Aliæ pag.167. a. concinnari. l. concinnare. pag.181.b adherentes. l. adhærentes. pag.187.d quòd l.quem. pag.193.d.quales nam l.qualesnam. pag 221 b quærelas. l querelas. pag 221 d. cumulis.l.cumulus. pag.228.g iacit. l. iacet. pag 229 c.Aethyope. l Aethiope. ibidem.d.Scytulæ l Situlæ. pag.235.b.petulia.l.petulca. pag 236. h.vtrimq;. l.vtrinq;. pag.236.h. Amphicæphalon. l.Amphicephalon. pag.259.a.in margine. ſuffuſiones. l.ad ſuffuſiones. pag.265. c. operе pretium. l operæpretium. pag.277.d. Echydnæ.l.echidnæ. ibidem. interpetes l.interpretes. pag 288. f. pænes. l.penès. ibid. g.aprime. l.apprimè. ibidem.h.ſepelliatur.l.ſepeliatur. pag 297.c.in margine. quales.l qualis. pag 312 g. θαλασσιως.l.θαλασσιος. pag.314.a.Syrenas.l Sirenas. pag.318.f à vultu.l.vultu. pag 320.i ſibilat, torto.l ſibilat, & torto. pag 325.b. in margine letifer.l lethifer. pag.330 h.τηρότροφος. l. θηροτροφος. pag.340 g Draco. l Caro. pag.350. Vexilliferis. l. Vexilliferi. pag.354. g. in margine Phæton. l.Phaeton. pag.367. c. letamine. l. lætamine. pag.377.a. πύτων. l. πυθων. pag 377 c.vorant l.vocant. pag 380.g.oraculum de tutela loci conſuleretur, cum reſpondiſſe perhibetur l cum oraculum de tutela loci conſuleretur, reſpondiſſe perhibetur. pag 384. f. in margine luxunſus.l.luxurioſus. pag.392.f.in margine collocaſſion. l colocaſſion. pag.393.d in margine venus. l.verus. pag. 396. μυριοκραλος. l. μοριοκρανος. pag 397.d.in margine ſofiſtæ. l.ſophiſtæ pag. 409.a in marg. Hippelapos l.Hippelaphos. pag.425.e.ſubdola Sirena.l.ſubdola Siren. pag.426.h.in margine Syren.l.Siren.

REGISTRVM.

A C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc
Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq.

Omnes ſunt Terniones, præter Nn, & Qq, quæ ſunt Duerniones.

BONONIÆ M.DC.XXXIX.
Ex Typographia Clementis Ferronij, Superiorum permiſſu.

Sumptibus Marci Antonij Berniæ.